

**The Project Gutenberg eBook of Kuninkaan mies: Historiallinen romaani, by
Walter Scott**

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kuninkaan mies: Historiallinen romaani

Author: Walter Scott

Translator: Väinö Hämeen-Anttila

Release date: October 26, 2014 [EBook #47203]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUNINKAAN MIES: HISTORIALLINEN ROMAANI

Produced by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

KUNINKAAN MIES

Historiallinen romaani

Kirj.

WALTER SCOTT

Suomentanut V. Hämeen-Anttila

Alkuperäinen teos: Woodstock, or The Cavalier.

Otava, Helsinki, 1915.

SISÄLLYS:

Alkulause.

1. Häiriö kirkossa.
2. Yli voimien.
3. Independentti tulee taloon.
4. Tylysti kohdeltu sukulainen.
5. Huimapäätä kavalieri.
6. Ratkaiseva päätös.
7. Everstin lähetti.
8. Oliver Cromwell.
9. Wildrake viisastuneena.
10. Kummittelee.
11. Parlamentin valtuutetut.
12. Ilmestys puhuu.
13. Väärässä valossa.
14. Surmatun haamu.
15. Everard näkee ilmestyksen.
16. Valtuutetut taipuvat.
17. Hengenmiehen näky.
18. Epäilyttävä kulkuri.
19. Odottamattomia vieraita.
20. Kavaliereiden illallinen.
21. Vaihtuneet osat.
22. Albert Lee kiusaantuu.
23. Synnillisiä ajatuksia.
24. Vaara tarjolla.
25. Everard nolattuna.
26. Prinssi nöyryytettynä.
27. Wildrake tuo haasteen.
28. Keskeytetty kaksintaistelu.
29. Taatun Tomkinsin hairahdus.
30. Wildrake sankarina.
31. Joceline peloissaan.
32. Vanha ritari tarmokkaana.
33. Palstahuvilan valloitus.
34. Miinoitettu torni.
35. Äkkipikainen tuomio.
36. Vangit.
37. Armahdus.
38. "Omansa kun saa kuningas".

Viiteselitykset.

ALKULAUSE.

Walter Scottin laaja historiallishaaveellisten romaanien sarja pysytteli kauvan yksinomaan skotlantilaisella pohjalla, ja kaikkiaan on enemmän puolet näistä teoksista omistettu synnyinmaan menneiden vaiheiden kuvailulle ja kansalliselle ihannoimiselle. Vasta kymmenennessä romaanissaan hän ensi kertaa siirtyi rajan yli Tweed-joen eteläpuolelle, arvellen muutoin väsyttävänsä yleisöä alituisen samanluontoisilla aiheilla ja epäilemättä myös tahtoen koetella voimiansa vieraallakin maaperällä. Täten syntyi "Ivanhoe", joka muualla maailmassa on varmaankin hänen kaikkein suosituin tuotteensa, mutta Britanniassa hiukan oudostellen luettu sen johdosta, että pitkäikäiset kehityskaudet on siinä sulatettu yhteen kovin selkeästi vastoin oman maan tuttua historiaa. Kun hän oli jälleen eräässä kaksoisromaanissa asettunut varsinaiseen piiriinsä, kuvaten Maria Stuartin päiviä Skotlannissa, esitti kustantaja Constable, että tekijän seuraavaksi yritykseksi soveltuisi vastaava ajanjakso Englannissa, Elisabet-kuningattaren loistokas hallituskausi. Hän toimitteli suurelle romaanisepolle runsaita historiallisia aineksiakin tästä aiheesta ja viehätti tämän suostumaan sitäkin helpommin, kun Scott yhä selvemmin tajusi välttämättömäksi avartaa kuvaustensa alaa.

Elisabet-kuningattaren hovissa liikkuva "Kenilworth", joka on suomeksi julkaistu O.H.K:n 191. n:ona, on toiminnaltaan sovitettu mainehikkaan hallitsijattaren suuruudenvuosien alkupuolelle, v:een 1575. Scott ei tahtonut suoranaisesti puuttua merkkitaipauksiin, jotka ovat lukijoille historiasta tunnettuja,

vaan pyrki yhden ainoan viikkokauden tapahtumapuitteissa antamaan selkeän kuvan monista senaikuisista henkilöistä, toteuttaenkin tämän tarkoituksensa erinomaisesti. Myöskin ajan henki ja koko silloisen henkisen, valtiollisen ja yhteiskunnallisen uudistustyön luonne ovat siinä kuitenkin osuvasti ilmaistuja kaiken toiminnan perustana, ja sellaisen teoksen lukiessaan tulee saaneeksi oivallista valaistusta historian tiedoille näistä Englannin ensimmäisistä tietoisista askelista sivistyksen etunenässä esiintyväksi suurvallaksi. Tiede ja taide, kirjallisuus ja yleinen kansanvalistus saivat silloin suuren herätyksensä, espanjalaisen sotalaivaston tuhoutuminen avasi Englannille tien mahtavimman merivoiman asemaan, ja keskiajan ritarillisuudesta periytynyt seikkailuhalu alkoi luoda valtakunnalle siirtomaita merten takana.

Yhä vaihtelua tavoittaen sijoitettuaan seuraavan romaaninsa ("Merirosvon") toiminnan Shetlannin saarille, saadaksesen samalla näyttää kuntoansa vasituisena luonnonkuvaajanakin ja kansatieteellisten seikkain piirtelijänä, ryhtyi Scott "Ivanhoen" ja "Kenilworthin" menestyksestä rohkaistuneena uudestaan käsiksi Englannin historiaan. "Nigelin vaiheissa", joka sekkin jo on tähän sarjaan suomennettu, hän käsittelee sitä merkillistä murrosaikaa, jolloin Stuart-suvun heikoin hallitsija, Skotlannin kuningas Jaakko V, oli omatta ansiottaan päässyt Englanninkin valtaistuimelle Elisabetin seuraajana ja antoi yhdistyneen kuningaskunnan kehittyä jokseenkin oman onnensa varassa. Tässäkään teoksessaan ei Scott ottanut seuratakseen huomattavien historiallisten tapausten kulkua, vaan henkilökuviensa ohella — esim. kuningas kaikkine ristiriitaisine ominaisuuksineen on verrattomasti piirretty — sovitti nyt varsin suuren sijan tarkkoihin tutkimuksiin perustuvalla tapamaalaukselle. Valtakunnan henkisen elämän keskus, Lontoo Jaakon hallituksen keskivaiheilla v. 1616, on siinä valaistu harvinaisen eloisasti: menneiltä ajoilta säilynyt vallattomuus, joka alimmissa kansankerroksissa esiintyi nyrkkivaltana, heikon kuninkaan hovipiirissä ja aatelistossa rehentelevänä kevytmielisyytenä ja irstailuna, sai vastapainonsa vakavasta ja vauraasta keskiluokasta, josta oli muodostumassa uusi valtiomahti, molempien yhdistettyjen kansallisuuksien olematta vielä sulautuneita yhteen. Tähän raja-asettaen leikkisimmän romaaninsa toiminnan Scott antoi likeisessä tulevaisuudessa lymyvän verisen ajan luoda ennerikkaan varjonsa Jaakko-kuninkaan päiviin ja hänen poikaansa, joka sitte Kaarlo I:nä sai sukunsa vikojen sovituksi ja päättyneen ajanjakson sinetitsemiseksi laskea päänsä mestauspölkylle.

Scottin teki mieli jatkaa näitä Englannin historian kuvauksia jokseenkin yhtäjaksoisesti, valiten kunkin uuden romaanin polttopisteeksi tuollaisen erillisen ajanjakson keskikohdan. Jo seuraavassa teoksessaan, nimeltä "Huipun Peveril", hän edelleen kehitti tätä hedelmällistä työalaa, ottaen lähtökohdaksi v:n 1651, jolloin Worcesterin taistelu oli ratkaissut Englannin kansalaissodan ja lujittanut Cromwellin aseman maan varsinaisena hallitsijana. Mutta tässä romaanissaan Scott ensi kertaa kompastui pahasti. Hän luontui yleensäkin ottamaan kirjailijatyönsä keveältä kannalta, sivuhommana, jota hän harrasti osittain aikansa kuluksi. Kustantajat taas olivat haltioituneet hänen romaaniensa tavattomasta menekistä ja houkuttelivat hänet ylettömään tuotteliaisuuteen. Ennen "Nigelin vaiheiden" viimeisten arkkien painatusta oli hän jo myynyt neljä olematonta, tuskin hämäästikään hahmoitua teosta julkaisijoille (niiden joukossa oli sitte "Quentin Durward" ja kaksi muuta hänen parhaimpiensa), ja käsikirjoitus annettiin latojalle sitä mukaa kuin uupumattomat aivot ja puutumaton käsi ainaisessa kuumeellisessa ponnistelussaan saivat valmista; aivan tavallista oli hänen kyhätä sata tämän kirjan sivua viikossa kuukausi kuukaudelta, kaikkien moninaisten virkatoimiensa ja muiden hommiensa lomassa. Tällaisesta työskentelystä oli tuloksena varoittava tapaus: "Huipun Peveril'issä" johtui Scott vastoin alkuarkeissa ajattelemaansa suunnitelmaa laajentamaan teoksen toiminta-aikaa tavattomasti, kahden vuosikymmenen yli ulottuvaksi, lisäämään liialliseksi niiden henkilöiden lukumäärää, jotka pyrkivät lukijan erityiseen huomioon, liittämään huonosti sommiteltuja ja mahdottomia lisäpiirteitä historian seikkoihin ja jättämään hajallisen juonen hataraksi loppuun asti, kunnes teos oli määrättyyn sivulukuun pääseenä rutosti päätettävä. Monista ansioistaan huolimatta — sillä Scottin jokainen tuote on toki mestarin työtä — tämä romaani vaikuttaa häiritsevästi.

Ei siis ihme, että historiallisen romaanikirjallisuuden varsinainen luoja sittemmin moneen kertaan uudestaan näytettyänsä täyden kuntosaa tahtoi toistamiseen käsitellä aateliavallan ja kansanavallan, katolilaisuuden rippeiden ja uuden uskon suurta rynnistystä Englannissa. "Woodstockissa" hän v. 1826 asetti jälleen toimintapohjaksi tuon merkillisen vuoden 1651; arvatenkin piti hänen osoittaa, että tämä ajankäänne lopultakin soveltui hänen kirjailijaluonteelleen. Valitettavasti ei yritys nytkään tapahtunut suotuisissa olosuhteissa. Hän oli tehnyt tästä romaanista kustannussopimuksen jo kolme vuotta aikaisemmin, ja nyt kolmessa kuukaudessa kyhätessään sen hän jo tiesi Constablen olevan joutumassa vararikoon ja liikkeen osakkeihin omaisuutensa sijoittaneena jäävänsä puille paljaille itsekin. "Woodstock" on siten viimeinen tuote Scottin loistokaudelta; seuraavat viisi vuotta hän hellittämättömästi makseli aherruksellaan puolenkolmatta miljoonan markan velkataakkaa, jonka oli ottanut vastatakseen liikkeen hyvittämättöminä sitoumuksina, ja siihen jättiläisurakkaan hän sortui. Alituinen ahdistus raskautti häntä niin armottomasti, että "Woodstock" "Perthin kaunotarta" lukuunottamatta jäikin hänen viimeiseksi ensiluokkaiseksi teoksekseen; myöhemmät eivät läheskään sovellu hänen parhaimpiensa joukkoon.

Mutta jo "Woodstockissa" ilmenee väsymystä. Scott oli kaikessakin kaunokirjallisessa työskentelyssään hetkellisten tunnelmien ja mieleenjuohtumien noudattaja, joka ei huolitellut käsikirjoitusta enää sen valmistuttua, kuten sanottu. Täten johti alituinen uurastus helposti kaavamaisuuteen, jota edisti sen ajan romanttinen makusuunta. Skotlantilaisissa kansanelämän kuvauksissa hän aina lämpeä, päästessään käyttelemään tuota mehevää murretta ja piirtelemään kaikesta sovinnaisuudesta vapaata arkioloa; hän oli silloin todellinen realisti, maailmankirjallisuuden varhaisimpia. Säätyhenkilöitä esittäessään hän sitävastoin tuon tuostakin eksyi silloisessa kirjallisuudessa kaavautuneeseen kankeaan ja onttoon korupuheluun, jolla ei voinut olla vastiketta todellisuudessa, ja erityisesti esiintyy vika "Woodstockissa", jonka salonkipiireihin asettuessaan Scott ei enää tuntenut mitään uutuuden viehätystä. Toimintaan päästessään hän kylläkin osoittausi yhä edelleen verrattomaksi mestariksi, vaikka hän taasen juonen sommittelussa salli totuudenmukaisuudesta poikkeavia käänteitä. Yksityiskohtiin puuttumatta riittää tässä teoksen laadun mainintaan se lyhyt huomautus, että Scottilla sekä kirjailijana että oman aikansa lapsena oli sepittelyssään puutteita, jotka erityisesti pistävät nykyajan yleisön silmään, ja että "Woodstockissa" ilmenee hänen vikojaan selvemmin ja runsaammin kuin muissa hänen parhaissa teoksissaan. Näihin tämä romaani kuitenkin ehdottomasti kuuluu.

Teosta vastaan heräävät muistutukset eivät nimittäin paljoa merkitse sen mielenkiintoisuuteen ja sekä yleisinhimilliseen että historialliseen arvoon verraten. Edellä on jo huomautettu romaanin vilkkaasta toiminnasta, joka pitää lukijan huomaavaisuuden vireillä. Teos on sitäpaitsi kauttaaltaan voimakkaan ihmiselon sykähtelyä, se sisältää lukuisissa kohtauksissa syvästi tehoavaa oikeata tunnetta ja hienosti esitettyä sielunelämää (esim. Sir. Henry Leen ja hänen poikansa väittely sekä vanhan ritarin sielunlunokien herääminen 32. luvussa). Monet henkilökuvat esiintyvät lukijalle ilmielävinä yksilöinä, jäämättä enemmän tai vähemmän varjomaisiksi kaavioiksi, vaikka ne on valittu nimenomaan edustamaan eri aatevirtauksia; vakuuttavin kenties on tekopyhä puritani Tomkins, niinkuin Scott yleensäkin on taipuvainen tekemään sivuhenkilönsä elävimmiksi. Ja historiallinen puoli on teoksessa varsin ansiokas.

Sattuvasti esittää tekijä heti ensi sivullaan sen piirin, jossa romaanin toiminta liikkuu, kuvaten aikakauden luonteen muutamilla varmoilla piirroilla. Käydessään sitte laajemmalti tulkitsemaan silloista valtiollista ja yhteiskunnallista käännettä, osoittamalla sen kehityskauden ihmisten vaikuttimia ja pyrkimyksiä, hän saa selkeästi näkyviin, mikä suuri etu historiallisella romaanilla on historiankirjoitukseen verraten. Jos tutkija kuinkakin havaannollisesti esittää tarkoin seuloitun aineiston, niin ei hän parhaallakaan vakavan kerronnan taidolla kykene saamaan henkilöitä liikkumaan ja hengittämään aikakautensa ilmapiirissä läheskään niin todellisesti kuin itse tapaukset kuvastuvat eteemme. Mutta ainoastaan likeisesti tutustumalla noihin henkilöihin kykenemme kunnollisesti tajuamaan koko kehityksen laatua ja merkitystä; ainoastaan siten voimme eläytyä menneeseen aikaan, kuvitella mielessämme niitä ihmisluonnon ja yhteiskunnan voimia, jotka ovat historiaa luoneet. Runoilijaa ja romaaninkirjoittajaa eivät sido historiallisten kuviensa sommittelussa asiakirjat ja muut todisteet, tai todisteitten puute; hän sovittelee eheäksi ja täydentää eläväksi ihmiseksi ne vajavat piirteet, jotka historia tietää mainita. Tällöin ei hänen tarvitse pysytellä historiallisten tapausten oikeassa aikayhteydessä, antaakseen oikean kuvan niiden aiheuttajista, yhtä vähän kuin pidättyä sepittämästä niitä uusiakin. Mitä tarkempi sisäinen näkemys hänellä on ja mitä luontevammin hän osaa tämän taiteellisesti esittää, sitä parempaa ohjausta hän antaa menneisyyden ymmärtämiseen.

"Woodstockissa" ei Scott taaskaan suuresti koskettele historian tärkeitä tapauksia — enemmän kajoaa hän niihin "Huipun Peverilissä" —, vaan tahtoo saada meidät, juuri henkilökuvausten avulla tajuamaan historian kulkua. Hänen esittämänsä tapaukset ovat kehitykselle toisarvoisia, joten on turha ryhtyä tässä katsastamaan, minkä verran ne todellisuudessa pitävät paikkaansa; olkoon vain mainittuna kummallisimmasta — Woodstockin palatsihuvilassa esitetystä kummittelusta —, että parlamentin valtuutetuille tosiaan teki siellä kujeitaan kattoluukun ja ruudin avulla muuan kuningaspuoluelainen kahden ystävänsä kanssa, pitkiksi ajoiksi herättäen taikauskoista pelkoa koko kansassa. Pääpaino on henkilöillä, ja ennen muita herättää huomiota Cromwell, historian vaikeimmin ymmärrettäviä tekijöitä, jota on selitelty mitä ristiriitaisimmin perusteellisissa tutkimuksissakin, niin varovasti kuin nämä ovatkin pysytelleet todistetuissa seikoissa, joten ne eivät ole voineet määritellä hänen todellista *luonnettansa* kanssaihmisensä. Tuollaiset tosiseikat *eivät* puhu puolestaan, vaikka niin sanotaan; ne ovat tulkinta-asioita. Irlantia nujertaessaan kirjoitti Cromwell Droghedan varusväen teurastuksen jälkeen parlamentin puhemiehelle: "Kielsin säästämästä kaupungissa ketään aseellista, ja luullakseni hukkuu sinä yönä miekkaan noin 2,000 henkeä. Upseereita ja sotamiehiä pakeni sillan yli toiseen osaan kaupunkia, jolloin satakunta heistä otti haltuunsa Pyhän Pietarin kirkontornin; nämä kieltäisivät tarjotusta armosta, jonkatähden annoin syyttää tuleen tornin. — Olen vakuutettu siitä, että tämä on Jumalan vanhurskas tuomio noille raakimuksille, jotka ovat tahranneet kätensä niin runsaaseen viattomaan vereen." Elävästi luottaen siihen, että hän oli taivaan valitsema ja valaisema tuomari, Cromwell teurastutti varusväen, vai tekeysikö hän vain kostonhimonsa peittelemiseksi tuollaiseen

uskoon? On epäiltävää, tokko Droghedassa silloin oli enää ainoatakaan soturia, joka oli voinut ottaa osaa niisanottuihin verilöylyihin v. 1641; unohtiko Cromwell tämän seikan tulistuksissaan, vai luuliko hän toisin vielä jälkeinpäin? Mistä armosta nuo elävältä poltetut kieltäysivät, se on tunnettua silloisesta sodankäynnistä; se armo suotiin pyytämättä joka tilaisuudessa, hakkaamalla maahan kaikki, jotka taistelujen jälkeen saatiin kiinni, ja pistämällä ruumiitten päät seipäisiin. Mutta tarkoittaakokaan hän mitään ulkokultaisuutta tarjouksensa mainitsemisella, vai pitääkö luonnollisena, että muuta armoa ei voitu "kapinallisille" ja pyhän asian vihollisille ajatella? Cromwellin esiintyminen on eri lailla seliteltävää, riippuen tulkitsijan ennakkoluuloista ja ainehistosta.

Niinpä ovat jotkut arvostelijat sanoneet Scottin Cromwellia epätodelliseksi ja "melodramaattiseksi". Miehestä saadulle yleiselle käsitykselle on varmaankin pahimpia kompastuskiviä romaanin loppuratkaisu, jolloin Cromwell keveästi peruuttaa edellisenä yönä antamansa pikaiset kuolemantuomiot; saattaakin arvella, että tekijä vain tahtoi nopeasti johtaa romaaninsa onnelliseen päätökseen, saatuansa sille kylliksi kokoa. Mutta Cromwellin oma taloudenhoitaja on antanut isännästään seuraavan todistuksen: "tavattoman tulinen mielenlaatu, mutta voimakkaan siveellisen hillinnän alainen, ja sääliväinen hentomielisyyteen asti!" Kenties ei Cromwell "Woodstockissa" ole sama kuin tosielämässä, mutta meillä ei hänestä ole vakuuttavampaakaan kuvaa kuin Scottin luonnostelu hänen pääpiirteistään. Se tuntuu tasapuoliselta, se selittää puritanien ajatusmaailmaa, kuten kiihkomielisyyttä, josta kuninkaan mestaus ja monet muut tarpeettomat verityöt olivat ihmetyttävänä ilmaisuna, suuren uskonnollisen ja yhteiskunnallisen tehtävän herättämää itseluottamusta ja heidän toimissaan samalla nähtyä maailmallista järkevyyttä. Cromwellin epäämätön teeskentelytaito, jota ilmenee esim. 8. luvun erinomaisessa henkilöllisessä piirroksessa, ei romaanissa saa suurta painoa arvattavasti senkään vuoksi, että puritanien joukossa tavattua ulkokultaisuutta jo vasiten edustaa Tomkins; sellaiset uskomattomat seikat taasen, kuin on edellämainitussa luvussa C:n salaisten suunnitelmien paljastuminen tuntemattomalle ja epäiltävälle miehelle, eivät kuulu luonnekuvaukseen, vaan juonen hätäkeinoihin.

Tasapuoliselta tuntuu myös Kaarlo II:n kuvailu, — miehen, jota varmasti on liiaksi mustattu toiselta taholta kuten hänen suurta vastustajaansa toiselta. Hänen kevytmielisyYTEensä on tosin kohdistettu paljon huomiota romaanissakin, mutta monet muut piirteet vaikuttavat sovittavasti ja ovat todenmukaisia. Erästä "kavalierien" eli kuningaspuoluelaiden ryhmää edustaa Wildrake niinikään kaunistelemattomasti, joskin hän muutoin tuntuu paikatellen liioitellulta, pastori Holdenough on oiva presbyteriläinen hengenmies, j.n.e. Mennyttä aikaa esittää vanha ritari Lee, jotta lukijalle selviää, mitä yhteiskunnallisia muutoksia maassa oli tapahtunut Elisabetin kaudesta kansalaissotaan asti. Hän tuntuu kuitenkin saaneen liian suuren sijan ympäristöönsä verraten, monista mielenkiintoisista piirteistään huolimatta — varsinkin kun Scottin rakastavainen pari tavallisuuden mukaan on jokseenkin merkityksetön. Tekijä itse katsoo hänet päähenkilökseen, kuten näkyy romaanin toisesta nimestä: "Kuninkaan mies"; mutta tämän kuten monen muun hänen romaaninsa rakenteessa on sekin vika, että teos lopultakin jää ilman varsinaista kokoavaa päähenkilöä ja useat esiintyjät yhtäaikaa tunkevat siihen asemaan, syrjäisimmistäkin alkaen. Näin ollen ei vanhan ritarin osuus tunnu sopusuhtaiselta, kun hän verrattain vähän vaikuttaa toiminnan kulkuun. Aivan oikeaan osattu muuten on hänen kiintymyksensä Shakespeareen, joka maan sivistyneen säädyn jumaloimana oltuaan joutui varjoon seuraavan sukupolven mullistuksissa, kunnes hänet S.T. Coleridge jälleen nosti esiin 1700-luvun lopussa. Kieltämätöntä on, että erityisten edustajien sovittaminen kullekin yhteiskuntaryhmälle ja aatevirtaukselle häiritsee teoksen luontevuutta ja saa sen näyttämäänkin hieman haaveelliselta; mutta historiallinen merkitys siitä kyllä saa lisää tehoa.

"Woodstock" otettiin ilmestyessään vastaan suurella suosiolla, ja sen suomentamisella on tähän sarjaan saatu eheäksi se käsittely, jonka Scott on kolmessa romaanissa omistanut mitä tärkeimmälle Englannin historian vuosisatajaksolle. Likeisimmin liittyy hänen tuotannossaan "Woodstockiin" sitte muuan varhaisempi romaani, "Hautapatsaiden parantaja" (Old Mortality); v:sta 1679 alkaen se kuvailee Skotlannin puritanien onnetonta kapinaa sitä uskonnollista vainoa vastaan, jonka johdosta Stuartit ainiaaksi menettivät kuninkuutensa. Tekijän elämänvaiheista ja -työstä on mainittu muutamin sanoin "Kenilworth"-suomennoksen alkulauseessa.

Suomentaja.

1. LUKU.

Woodstockin kauppalassa on sievä pitäjänkirkko. Niin olen ainakin kuullut, sillä minä en ole sitä koskaan nähnyt. Paikkakunnalla käydessäni oli minulla nimittäin hädin aikaa silmäillä Blenheimin[1] uhkeutta, sen maalattuja suojamia ja seinäverhoisia kammioita, määrähetkellä ehtiäkseni kärjätaloon päivälliselle, syväoppisen tuomari-ystäväni vieraana; sellaisissa tilanteissa tuottaa itselleen suurta haittaa, jos antaa uteliaisuutensa häiritä täsmällisyyttään. Toimitin kirkon kyllä kuvatuksi itselleni tarkoin, tätä teosta ajatellen; mutta minulla on jonkun verran syytä epäillä, tokko avustajanikaan oli koskaan omin silmin nähnyt sen sisäpuolta. Tyydyn senvuoksi sanomaan, että se on nyt sievä rakennus, enimmältä osaltaan uusittu neljä- tai viisikymmentä vuotta takaperin, vaikka siinä on vielä säilynyt muutamia vanhan messukappelin holvikaaria, jonka väitetään olleen Juhana-kuninkaan rakennuttama. Tätä vanhempaa osaa koskee kertomukseni.

Eräänä aamuna syyskuun lopulla tai lokakuun alussa vuonna 1651 keräytyi melkoinen kuulijakunta vanhaan messukappeliin; päivä oli omistettu juhlalliseen kiitosjumalanpalvelukseen Worcesterin ratkaisevan voiton johdosta.[2] Sekä kirkon tila että sanankuulijain laatu kuvastivat kansalaissodan riehuntaa ja ajan erikoista henkeä. Pyhässä rakennuksessa näkyi monia rapistumisen merkkejä. Polttamalla kirjaillut ikkunaruudut oli kuvainpalvelukseen kuuluvina survottu sirpaleiksi peitsillä ja musketeilla. Saarnastuolin puuleikkauksia oli viileskelty ja kaksi kauneilla veistoksilla koristeltua tammiseinuketta tarvelty samasta ytimekkäästä ja vääjäämättömästä syystä. Korkea alttari oli siirretty muuanne ja sitä ympäröinyt kullattu aidake murrettu pois. Useita hautakuvia oli kolhittuina siroteltu pitkin kirkkoa.

pois temmattuina seinäkomeroistaan: se palkka urhon, viisaan, ansioistaan!

Syystuuli vihelteli tyhjiässä kuorikäytävissä, joissa järeästi nyrhityt saivat ja lavat samoin kuin hajalliset suuteetkin ja poljetut pahnat näyttivät osoittavan, että temppeleitä oli jossakin äskeisessä hätätilassa käytetty ratsujoukon majoitukseen.

Loistoansa oli menettänyt kirkkoväkikin. Rauhallisina aikoina vakiintuneista vanhoista sanankuulijoista ei nyt näkynyt ainoatakaan veistosreunaisilla parvekkeillaan kädet otsalla tyynnyttämässä mieltänsä rukoukseen siinä, missä heidän isänsä olivat rukoilleet samanlaiseen hartaudentarjoitukseen tullessa. Perintötilallisen ja pienviljelijän katseet etsivät turhaan Ditchleyn vanhan herran Henry Leen kookasta vartta, nähdäkseen hänen astelevan pitkin kuorikäytäviä nauhakoristeiseen levättänsä verhoutuneena, parta ja viikset huolellisesti tasailtuina, saattolaisenaan uskollinen kahlekoira, joka oli aikomaan pelastanut isäntänsä valppaudellaan ja säännöllisesti seurasi häntä kirkkoon. Bevisiin tosiaan soveltui sananlasku, jonka mukaan "se on hyvä koira, joka käy kirkossa"; joskus se vain joutui kiusaukseen luritella sävelten sekaan, mutta käyttäysi muutoin yhtä säädyllisesti kuin yksikään seurakunnan jäsen ja palasi kotiin kenties yhtä suurta mielenlennystä saaneena kuin useimmat kuulijat. Turhaanpa myös Woodstockin naisväki vaani nähdäkseen jalosukuisten nuorten *cavalierien* ruusukkeisia viittoja, kiliseviä kannuksia, viillesaappaita ja korkeita töttyjä, niinkuin olivat tottuneet näkemään näiden teikarien liikkeessä kaduilla ja kirkkomaalla huolettoman rentoina ryhdiltään — jollainen esiintyminen kenties oikeastaan ilmaisee liiallista itseluottamusta, mutta kuitenkin näyttää sorealta, kun siihen yhtyy hyväntuulisuutta ja kohteliaisuutta. Ja entä vanhat kunnan rouvat valkoisissa hipeissään ja mustissa samettihameissaan, ja heidän tyttärensä, "lähisilmäin polttopisteet" — missä olivat nyt he kaikki, jotka kirkkoon astuessaan käänsivät puoleensa miesten ajatuksia taivaallisista asioista? "Mutta, voi, Alice Lee — niin suloinen, niin säveä, niin alentuvainen viehkeydessäsi", jatkaa muuan ajan muisteloiden piirtäjä, jonka käsikirjoituksesta olemme ottaneet selon, — "miksi pitääkin kertomukseni kääntyä sinun vastoinkäymisiisi? ja miksei mieluummin niihin päiviin, jolloin sinä vain heposikin selästä laskeutuessasi kiinnitit katseita kuin olisi enkeli tullut alas ja herätit siunauksia niinkuin olisi taivaan lähetti tuonut hyviä sanomia? Et ollut sinä mikään joutilaan haaveksijan mielikuva — mikään ristiriitaisilla täydellisyyksillä somisteltu luomus; ansiosi saivat minut rakastamaan sinua suuresti — ja mitä vikoihisi tulee, niin ne esiintyivät hyvien ominaisuuksiesi ohella niin sopivasti, että ne luullakseni saivat minut rakastamaan sinua sitä enemmän."

Leen perhekunnan mukana oli Juhana-kuninkaan messukappelista haipunut toisiakin jalosyntyisiä ja suvultansa suuria — Freemantlet, Winklecombet, Drycottit ja monet muut, sillä Oxfordin tornien[3] yli puhaltava tuuli oli epäsuotuisa puritanisuuden kasvulle, joka menestyi yleisemmin naapurikreivikunnissa. Sanankuulijain joukossa oli kuitenkin muutamia, jotka vaateparreltaan ja esiintymiseltään näyttivät huomattavilta maalaisherrasmiehiltä, ja myöskin oli saapuvilla moniaita Woodstockin kauppalan arvohenkilöitä, etupäässä aseseppiä ja hansikkaantekijöitä, jotka taitavasti muovaamalla terästä tai nahkaa olivat nousseet mukavaan toimeentuloon. Näillä merkkimiehillä oli yllään pitkä musta kauhtana, tiukasti punottu kiinni kaulasta, ja vyössään puukon tai säilän asemasta raamattu ja muistikirja, niinkuin rauhallisilla kansalaisilla ainakin. Tätä kunnioitettavaa, mutta vähälukuisinta kuulijakunnan ryhmää edustivat sellaiset säädylliset henkilöt, jotka olivat omaksuneet presbyterisen[4] opinkäsityksen, luopuen Englannin kirkonmenoista ja pappisvallasta, ollakseen kunnianarvoisan Nehemia Holdenoughin ohjattavina, joka oli kuuluisa saarnalahjojensa

ehtymättömyydestä ja voimakkuudesta. Näiden vakavien kauppalanvanhimpain seurassa istuivat heidän kelpo emäntänsä vanuttamattomassa verassa ja poimukauluksissa niinkuin muotokuvat, joilla maalausluetteloissa on nimityksenä "Pormestarin vaimo", ja heidän sievät tyttärensä, joiden harrastus Chaucerin lääkäriin[5] tavoin ei aina kohdistunut raamattuun, sillä milloin vilkaisukin vältti arvoisan äidin valppauden olivat he itse tarkkaamattomia ja muille tarkkaamattomuuden aiheena. Mutta paitsi tätä vallasväkeä oli kirkossa suuri joukko alempisäätyisiä, toiset uteliaisuuttaan tullessaan, mutta monetkin siistiytyttömiä käsityöläisiä, jotka sen ajan jumaluusopillisten väittelyjen sekaannuttamina kuuluivat niin moneen eri lahkoon kuin sateenkaareissa on värejä. Kun näiden oppineiden teebalaisten[6] itsekylläisyys tarkoin vastasi heidän tietämättömyyttensä, oli jälkimäinen täydellinen ja edellinen rajaton. Heidän käyttäytymisensä kirkossa oli kaikkea muuta kuin kunnioitettavaa tai ylentävää. Useimmat heistä tekeysivät raakamaisen ylenkatseellisiksi kaikkea kohtaan, mitä vain pidettiin pyhänä ihmiskäsityksen mukaan — kirkko oli näille ihmisille pelkkä tornitalo, pappi tavallinen mies, säädetyt menot kuivaa silppua ja vesivelliä, jollaisesta ei ollut pyhäin henkevästyneeseen suuhun pantavaksi, ja rukous taivaan puhuttelua, johon kukin yhtyi tai oli yhtymättä, miten katsoi peräti arvosteluhaluisen harkintansa mukaan soveliaaksi.

Tämän ryhmän vanhemmat istuivat tai lojuivat penkeillä, korkea huippuhattu painettuna syvään ankaralle ja rypistyneelle otsalle, odotellen presbyteriläistä pastoria niinkuin karjakoirat kyyröttelevät mykkinä varroten sonnina, joka aiotaan tuoda paaluun. Jotkut nuoremmat pääsivät harhakäsityksensä rohkeammin valtoimiksi; he katselivat ympärilleen naisiin, haukottelivat, köhivät ja supattivat, söivät omenia ja rouskuttelivat pähkinöitä niinkuin teatterin ylärivillä ennen kappaleen alkua.

Näiden kaikkien lisäksi kuului kirkkoväkeen joitakuuta satureita, joista muutamilla oli asunaan rintahaarniska ja teräslakki, toisilla nahkakölteri ja toisilla punainen takki. Patruunatasku uumilleen vyötettyä seisoksivat he peitsiinsä ja musketteihinsa nojaten. Heilläkin oli omituiset väitelmänsä mitä vaikeimmista opinkohdista, ja hengellisen hurmion oikut yhtyivät heissä mitä horjumattomimpaan sotaiseen urheuteen ja päättäväisyyteen. Woodstockin porvarit silmäilivät näitä aseellisia pyhiä hyvinkin pelokkaasti, sillä vaikka rosvoilu ja julmuus eivät heitä usein tahranneet, oli heillä ehdoton valta molempiin käytettävissään, ja rauhallisilla kansalaisilla ei ollut muuta valinnan varaa kuin nöyrystyminen kaikkeen, mitä heidän taistelevien ohjaajainsa huonosti hallittu ja haltioituva kuvittelu saattoi keksiä.

Sitte kun pastori Holdenoughia oli jonkun aikaa varrottu, ilmestyi tämä esille kappelin kuorikäyväviä pitkin, ei ryhdiltään verkallisena ja arvokkaana niinkuin vanhalla kirkkoherralla oli ollut tapana hoitaa messupaidan merkitystä, vaan hätäisin askelin kuten mies, joka saapuu määrähetkestään myöhästyneenä ja touhuua käyttämään aikaansa parhaiten. Hän oli pitkä, laiha mies, hipiältään kuin paahtunut, ja silmien eloisuus ilmaisi hieman tuittupäistä luonnonlaatua. Hänen vaatetuksensa oli ruskea, ei musta, ja muiden pukineittensa päällä hän käytti Kalvinin kunniaksi sinistä geneveläistä kauhtanaa, joka valui taaksepäin hartioilta hänen rientäessään saarnastuoliin. Harmaantuneet hiukset oli leikattu niin lyhyiksi kuin keritsimillä kävi laatuun, ja niitä peitti musta silkinen patalakki, joka painui niin tiukasti päähän, että molemmat korvat ulkonivat sen alta kuin aiottuina kahvoiksi koko miehen nostamiseen. Lisäksi oli arvoisalla Herran palvelijalla silmälasit ja pitkä harmaa pujoparta, ja kädessään hän kantoi pientä hopeahakaista taskuraamattua. Saarnastuolin juurelle päästyään hän pysähtyi toviksi hengähtämään ja alkoi sitte nousta portaita kaksi askelmaa kerrallaan.

Mutta hänen kulkunsa pidatti voimakas käsi, joka tarttui hänen kauhtanaansa. Häiritsijä oli tullut soturien ryhmästä. Hän oli vanttera keskimittainen mies, nopeakatseinen ja kasvoiltaan kylläkin jokapäiväinen, mutta näiden ilme kiinnitti huomiota. Asu ei ollut aivan sotilaallinen, mutta muistutti sitä kuitenkin. Väljät polvihousut olivat vasikannahkaiset, ja kupeella riippui peloittavan pitkä lyömämiekka, jonka vastineena oli toisella kyljellä väkipuukko. Sahvianivyöhön oli lisäksi pistetty pistoolipari.

Velvollisuudestaan ehkäisty pappi pyörähti päin pidättäjänsä ja tiedusti äkeästi tämän tarkoitusta.

"Ystävä", virkkoi tunkeilija, "onko aikomuksenasi selittää Sanaa näille hyvälle ihmisille?"

"On vainkin", vastasi pastori, "ja se on ehdoton velvollisuuteni. Voi minua, ellen saarnaa evankeliumia. Minä pyydän, ystävä, älä minua työssäni —"

"Ei", keskeytti sotaisten näköinen mies, "minä olen itse halullinen opettamaan. Luovu siis sinä, taikka jos neuvoani noudatat, niin jää hedelmöittämään noiden hanhenpoikasten seurassa, joille minä piämmiten ripoitellen lohdullisen opin mureneita."

"Tee tilaa, sinä paholaisen sikiö", tiuskasi pappi kiukustuen. "Pidä kunniasa säätyäni — vaatetustani."

"En näe sen enempää kunnioitettavaa kauhtanasi kuosissa tai siihen käytetyssä kankaassa", intti toinen, "kuin sinä näit piispan kuoriviitassa — se oli musta ja valkoinen, sinä kuljet ruskeassa ja

sinisessä. Nukkuvia koiria koko teidän parvenne, makailevia, unteloita — laumaansa nälkiinnyttäviä paimenia, jotka eivät tahdo sitä kaita, kukin harrastaen omia pyyteitään — hm."

Tällaiset säädyttömät kohtaukset olivat siihen aikaan niin tavallisia, ettei kukaan ajatellut asiaan puuttumista. Seurakunta katseli äänettömänä, säätyhenkilöt pahoilla mielin ja alhaisemmasta yleisöstä toiset nauraen ja toiset puoltaen soturia tai pappia, miten mieluisammalta tuntui. Sillävälän kävi reutominen kiivaammaksi, ja mr. Holdenough huusi apua.

"Woodstockin herra pormestari", huudahti hän, "tahdotko sinä olla niitä pahoja lain palvelijoita, jotka miekkaa hukkaan kantavat? — Kansalaiset, ettekö auta pastorianne? — Arvoisat neuvosmiehet, aiotteko nähdä tämän nahkanuttuisen Belialin pojan kuristavan minut saarnastuolin portailla? — Mutta katso, minä tahdon hänet lannistaa ja heittää hänen paulansa päältäni."

Puhuessaan Holdenough rynnisti ylös portaita, tarttuen lujasti kaidepuihin. Hänen kiusaajansa piteli kiinni kauhtanan liepeestä, ja kaulus oli tukehduuttaa hengenmiehen, kunnes tämä viime sanansa ähkäistessään ketterästi vetäisi auki kaulasolmun. Vaatekappale myötäsi äkkiä, soturi tuiskahti selälleen alas portaita, ja vapautunut sielunpaimen säntäsi saarnastuoliin, alkaen veisata voitonvirttä vastustajansa häviön johdosta. Mutta hänen riemuitsemistansa tärveli suuri hälinä kirkossa, ja vaikka hän ja uskollinen lukkari pitkittivät ilohymnin veisuuta, heidän äänensä kuuluivat vain puuskittain niinkuin kuikan uikutus myrskyssä.

Metelin syy oli seuraava: Kauppalan vanhin oli kiihkeä presbyteriläinen ja katseli soturin julkeutta suuresti pahastuneena heti alusta asti, vaikka hän epäröitsi puuttua tekemisiin aseellisen miehen kanssa tämän rehennellessä jalkeilla ja vastarintaan pystyvänä. Mutta tuskin näki esivallan edustaja vapaakirkollisuuden sankarin sätkivän selällään, hengenmiehen geneveläinen kauhtana käsissään liehumassa, kun hän ryntäsi esiin huudahtaen, että tuollaista röyhkeyttä ei käynyt sietäminen, ja käski oikeudenpalvelijain siepata talteensa makaavan rauhanrikkojan. Vihansa suurellisuudessa julisti hän samalla: "Minä kytketään vaikka kaikki punatakit — tyrmään toimitan hänet, vaikka hän olisi Noll[7] Cromwell itse!"

Arvoisan pormestarin suuttumus oli päässyt voitolle hänen järjestään, kun hän lausui tämän epäaikaisen kerskauksen, sillä kolme soturia, jotka olivat tähän asti seisseet liikkumattomina kuin patsaat, eteni kukin pari askelta, siten asettuen järjestyksenvalvojien ja jaloilleen kömpivän soturin väliin. Sitte he yhtäaikaa pysähtyivät lepoasentoon silloisen harjoituskaavan mukaan, ja heidän musketinperänsä kolahtivat kirkon kivipermantoon tuuman päässä herra pormestarin luvaloisista varpaista. Tarmokas virkamies, jonka yritys järjestyksen palauttamiseksi tuli siten ehkäistyksi, loi silmäyksen kannattajiinsa, mutta se riitti näyttämään hänelle, että voima ei ollut hänen puolellaan. Kaikki olivat hätkähtäneet taaksepäin, kuullessaan raudan ja kiven kolkon kalskeen. Hänen oli pakko alentua kehoitteluun.

"Mitä te tarkoittatte, hyvät herrat?" hän sanoi. "Onko säädyllisten ja Jumalaa pelkääväisten soturien tapaista, jotka ovat maamme hyväksi saaneet aikaan ennen kuulumattomia urotöitä, rähistä ja mellastaa kirkossa taikka puoltaa, avittaa ja rohkaista julkeata miestä, joka on juhlallisena kiitoshetkenä sulkenut papin hänen omasta saarnastuolistaan?"

"Meillä ei ole mitään tekemistä kirkkosi kanssa, kuten sitä nimität", sanoi mies, joka kypärinsä etureunaan kiinnitetystä pienestä sulasta päättäen oli joukkueen korpraali. "Me emme käsitä, mikseivät lahjakkaat miehet saisi antaa äänensä kuulua näissä taikauskon linnoituksissa, yhtä hyvin kuin entisen ajan mustamekot ja nykyiset kauhtanankäyttäjät. Niinpä tempaammekin tuon presbyteriläis-Jaakon alas puisesta vahtikopistaan, jotta oma vartijamme pääsee vuorolleen. Nouskoon hän sinne, huutakoon kovaa, älköönkään säästelkö." "Ei, arvoisat herrat", arveli pormestari, "jos sellainen on aikeenne, niin ei meillä ole keinoja vastustaaksemme teitä, koska olemme rauhallisia ja hiljaisia miehiä, niinkuin näette. Mutta antakaa minun ensin puhua arvoisan pastori Nehemia Holdenoughin kanssa, suostuttaakseni hänet toistaiseksi luovuttamaan paikkansa ilman enempää pahennusta."

Rauhaarakentava kauppalanvanhin keskeytti sitte Holdenoughin ja lukkarin veisailun, pyytäen molempia peräytymään, koska muutoin varmasti syntyisi tappelu.

"Tappeluko!" vastasi presbyteriläinen pappi halveksivasti. "Ei ole pelkoa tappelusta miesten keskuudessa, jotka eivät uskalla nousta todistamaan tätä julkista kirkon häväistystä ja häikäilemätöntä kerettillisyyden ilmaisua vastaan. Olisivatko banburyläiset naapurinne sietäneet tällaista loukkausta?"

"No, no, pastori Holdenough", tyynnytteli pormestari, "älkää panko meitä kapinoimaan ja huutamaan väkeä tarttumaan nuijiinsa. Sanon teille vieläkin, että me emme ole sodan tai verenvuodatuksen ystäviä."

"Ette tosiaankaan saa nähdä enempää verta kuin neulankärki saattaa riipaista", vastasi saarnamies

ylenkatseellisesti. "Te Woodstockin räätälit! — sillä mitä on hansikkaantekijä muuta kuin kilinnahkaa muokkaava räätäli? — minä hylkään teidät heikkoja sydämiänne ja hervottomia käsiänne halveksien ja etsin itselleni muualta lauman, joka ei pakene paimenensa luota ensimmäisen villiaasin rääkynästä, sen tullessa suuresta erämaasta."

Niin sanoen läksi närkästynyt hengenmies saarnastuolistaan, pudisti tomun kengistään ja poistui kirkosta yhtä nopeasti kuin oli tullutkin, vaikka joutuisuudella nyt oli toinen peruste. Pahoilla mielin näkivät porvarit hänen menevän, eivätkä he voineet olla tuntematta jotain katumuksen tapaista ikäänkuin tajuten, että he eivät esittäneet maailman miehuullisinta osaa. Pormestari itse ja useat muut läksivät kirkosta saattamaan ja lepyttämään häntä.

Vastikään kukistunut, mutta nyt voitollinen vapaakirkollinen puhuja nousi muutta mutkitta saarnastuoliin, veti raamatun taskustaan ja valitsi tekstinsä viidennestäviidettä psalmista: "Vyötä miekkasi vyölles, sinä sankari, kunniasi ja kirkkautesi! Menestyköön kunnias." Tästä aiheesta hän alotti tuollaisen siilien aikaan tavallisen innokkaan puheen, jollaisessa oltiin totuttu väänteleämään ja mielivaltaisesti tulkitsemaan raamatun kieltä, sovelluttamalla sitä vereksiin tapauksiin. Davidkuninkaaseen kirjaimellisesti kohdistuvat sanat, joilla yleisemmässä merkityksessä tarkoitettiin Messiaan tuloa, olivat tämän sotilaallisen puhujan mielestä parhaiten omistettavia Oliver Cromwellille, sen vastasyntyneen tasavallan voitokkaalle kenraalille, joka ei ollut koskaan tuleva täysikäiseksi. "Vyötä miekkasi vyöllesi" huudahti saarnaaja pontevasti; "ja eikö se ollutkin niin naseva säilä kuin on milloinkaan riippunut rintahaarniskasta tai kalahdellut terässatulaa vasten? Niin, te heristätte nyt korvianne, te Woodstockin asesepät, ikäänkuin pitäisi teidän jotakin tietää kunnan lyömämiehestä. Mutta teköhän sen taotitte? — jäädytettiinkö teräs Rosamondin kaivon vedellä, tai siunasiko Godstow'n vanha peijaripappi kalvan? Arvatenkin tahtoisitte uskottaa meille, että te muovasitte ja hitsasitte, hioitte ja kiilloititte sen, ja kuitenkin ei se ole woodstockilaista pajaa nähnytkään! Teillä oli kaikilla yltäkyllin puuhaa takoessanne puukkoja Oxfordin laiskoille mustamekoille, möhömahaisille papeille, joiden silmät olivat niin ummessa ihraisuudesta, että ne eivät nähneet Perikattoa ennen kuin se kouraisi heitä kurkusta. Mutta minä voin sanoa teille, missä se miekka taottiin ja karaistiin ja hitsattiin ja hiottiin ja kiilloitettiin. Kun te olitte, niinkuin jo sanoin, takomassa puukkoja väärille papeille ja tikareita irstaille lempo-minut-periköön-kavaliereille Englannin kansan kurkkujen leikkaamiseksi, niin se taottiinkin Marstonin laajalla nummella, missä iskuja annettiin vinhemmin kuin on ikinä moukari alasimeen moikunut — ja se karaistiin Nasebyssa kavalierien parhaassa veressä — ja se hitsattiin Irlannissa Droghedan muureja vasten — ja se hiottiin skotlantilaisilla hengillä Dunbarin luona — ja nyt äskettäin se kiilloitettiin Worcesterissa, kunnes se loistaakin kirkkaana kuin aurinko keskitäivaalla, eikä ole Englannissa valoa, joka voi sitä lähennelläkään."

Seurakunnan sotilaallisesta osasta nousi hyväksyvä sorina, joka brittiläisen alihuoneen "kuulkaa, kuulkaa"-kehoituksia muistuttaen oli tarkoitettu koroittamaan puhujan innostusta kuulijakunnan myötätunnon ilmaisemisella.

"Ja sitten", alotti taas saarnaaja sitä tarmokkaammin, kun huomasi kuulijakunnan ottavan osaa tunteisiinsa, "mitä sanookaan teksti? Menestyköön kunnias — älä pysähdy — älä anna seisahduskäskyä — älä laskeudu satulasta - aja hajoitettuja pakolaisia takaa — toivotta torvella — älä luritusta tai liverrystä, vaan sotakutsun törähdys — toivotta, saapastaudu ja satuloitse — ratsaille ja matkaan — rynnätkää! Seuratkaa nuorta Miestä — mitä me hänestä säälisimme? Surmatkaa, vallatkaa, hävittäkää, jakakaa saalis! Siunattu olet sinä, Oliver, kunniasi puolesta — sinun asiasi on selkeä, kutsumuksesi on epäilemätön — milloinkaan ei tappio ole lähestynyt sinun johtosauvaasi eikä vaurio lippuasi tavoittanut. Menestyköön kunnias, sinä Englannin soturien uljahin! eteenpäin, Jumalan sankarien valittu johtaja! sonnusta päättäväsyytes kupeet ja ole vakaa korkean kutsumuksesi vaatimuksille!"

Taaskin kaikui vanhan messukappelin kaariholveista kumea ja tuima kohu, joka soi hänelle hetkiseksi lepoa. Sitte kuulivat Woodstockin asukkaat huolestuen, että hän käänsi kaunopuheisuutensa vuon toiseen uomaan.

"Mutta minkätähden, te Woodstockin asujamet, puhunkaan tätä teille, jotka ette omaksu mitään osuutta Davidistamme, mitään harrastusta Englannin Jessen-poikaan? Te jotka taistelitte voimienne mukaan (ja ne eivät olleet järin kehuttavia) Mies-vainajan puolesta, — vanhan verenhimoisen paavilaisen Sir Jacob Astonin johtamina — ettekö te parhailaan vehkeile taikka ole valmiita vehkeilemään nuoren Miehen palauttamiseksi, joksi sitä sanotte, tapetun hirmuhallitsijan saastaisen pojan — pakolaisen, jota nyt Englannin uskolliset miehet ajavat, tavoittaakseen ja tappaakseen hänet? 'Minkätähden kääntäisi teidän ratsastajanne hevosensa pään meidän tahollemme?' sanotte te sydämässänne; 'me emme häntä halua. Jos saamme auttaa itseämme, niin mieluummin heittäymme rypemään yksinvallan liejussa sen imisän kanssa, joka vastikään pestiin. 'Kuulkaas, Woodstockin miehet, minäpä kysyn teiltä, ja vastatkaa te minulle. Himoatteko te yhä Godstow'n munkkien lihapatvoja? ja te vastaatte: emme. Mutta mistä muusta syystä kuin että padat ovat halkeimilla ja rikki ja että on sammuksissa tuli, jolla uuninne kuumeni? Ja taaskin minä kysyn: juotteko te yhä sievän

Rosamondin haureuksien kaivosta? Te sanotte siihen: emme. Mutta minkätähden? —"

Ennen kuin puhuja ehti täydentää kysymyksensä omalla tavallaan, hänet yllätti seuraava vastaus, jonka varsin ytimekkäästi lausui muuan seurakuntalainen: "Sentähden että sinä ja sinun kaltaisesi eivät ole jättäneet meille konjakkia sen höysteeksi."

Kaikki katseet kääntyivät julkeaan puhujaan, joka seiso i paksun ja jyhkeän saksilaisen pilarin vieressä, itse hiukan samankaltaisena, sillä hän oli lyhytkasvuinen, mutta hyvin vanterra, tanakka ja leveä miehen pätykkä. Hän nojasi pitkään metsänvartijan sauvaan ja käytti ihokasta, joka nyt oli tosin pahasti tahriutunut ja haalistunut, mutta oli aikoinaan ollut vihreätä Lincolnin verkkaa ja vielä osoitti jälkiä nauhakoristeista. Miehen sävy oli huolettoman ja hyväntuulisen uskalias, ja vaikka soturien läsnäolo tuntui pidäkkeeltä, eivät muutamat porvarit voineet olla huudahtamatta: "hyvin sanottu, hauska Joceline!"

"Hauskaksi Jocelineksikö häntä nimitätte?" pitkitti saarnaaja osoittamatta hämiä tai pahastusta keskeytyksestä. "Minäpä teen hänestä rauskan Joceline, jos hän toistamiseen puuttuu puheeseeni. Teidän puistonkaitsijoitanne kaiketi, jotka eivät voi koskaan unohtaa, että heillä on ollut C.R.[8] hihakilvissään ja metsästystorvissaan, niinkuin koiralla on herransa nimi kaulahihnassaan — kaunis tunnus kristityille ihmisille! Mutta alhainen luontokappale on paremmalla puolella — elukka kantaa omaa turkkiaan ja viheliäinen orja isäntänsä takkia. Olen jo ennenkin nähnyt tuollaisen heilakan heilumassa narun jatkona. — Missä minä olinkaan? Niin, moittimassa teitä verukkelehtimisestanne, Woodstockin miehet. — Niin, olitte te sanoneet luopuneenne paavilaisuudesta, ja te olette erkaantuneet kirkkoruhtinaitten vallasta, ja sitte te pyyhitte partaanne niinkuin fariseukset ainakin — ja kuka muka niin innokkaasti puoltaisikaan uskonnon puhtautta kuin te! Mutta minä sanon teille, että te olette vain niinkuin Jehu, Nimshin poika, joka kukisti Baalin temppelein, vaan ei kuitenkaan erinnyt Jerobeamin pojista. Ihan samaten tekään ette syö kalaa perjantaisin sokaistuneiden paavilaisten mukana ettekä hakkeluspiirakoita joulukuun viidentenäkolmatta niinkuin piispalaiskuhnurit; mutta mesiviiniheraa te ahmitte vuoden jokaisena ehtona silmittömän presbyteriläisen opastajanne kanssa, ja pahaa puhutte arvohenkilöistä ja herjaatte kansanvaltaa; ja te ylvästelette Woodstockin uhkeasta puistosta ja sanotte: 'Eikö sitä aidattu ensimmäiseksi Englannissa ja juuri Henrikin toimesta, sen Wilhelmin pojan, jota Valloittajaksi sanotaan?' Ja teillä on siellä ruhtinaallinen huvitalo, jota sanotte Kuninkaalliseksi Palatsihuvilaksi; ja tammi on teillä, jota nimitätte Kuninkaan tammeksi; ja te varastatte ja syötte puiston riistaa ja sanotte: 'Tämä on kuninkaan riistaa, huuhtokaamme se alas maljalla kuninkaan terveydeksi — parempi on sen joutua meidän ruuaksemme kuin noiden keropäiden tasavaltalaisheittiöiden.' Mutta kuulkaa minua, ja ottakaa opiksenne. Näiden seikkojen takia me joudumme kiistasille teidän kanssanne. Ja meidän nimemme on oleva tykinlaukaus, jonka tieltä teidän ajanvietoksi ihastelemanne palatsihuvila luhistuu raunioiksi; ja me olemme kuin kiila halkomassa Kuninkaan tammen polttopuiksi, joilla kuumennetaan leipurin uunia; ja me kaadamme teidän puistonne aidat ja amмумme hirvenne ja syömme ne itse, jättämättä teille mitään osaa — luitakaan kaluttaviksi. Ette saa kymmenen pennyn veitseen vartta niiden sarvista ettekä leikatuksi housuparia niiden taljoista, niin veitsiseppiä ja hansikkaantekijöitä kuin olettekin joka sorkka; ettekä te myöskään saa mitään lohdutusta taikka kannatusta köyhäksi ryöstetyltä kavaltajalta Henry Leeltä, joka sanoi itseänsä Woodstockin ylimetsänhoitajaksi, sen paremmin kuin keltään hänen puoluelaiseltansakaan, sillä tänne ovat tulossa ne, joilla on oleva nimenä Maher-shalalhash-baz, koska hän saaliiseen kiinni joutuisasti karkaa."

Tähän päättyi katkonainen mielenpurkaus, jonka jälkimäinen osa raskaasti painosti Woodstockin asukas-parkoja, tuntuen vahvistavan ikävää huhua, jota oli viime aikoina kerrottu. Yhteys Lontoon kanssa oli kyllä vitkallinen ja siten saadut tiedot epävarmoja; yhtä epävakaisia olivat itse ajatkin, ja kuulopuheita värittivät monen eri puolueen toiveet ja huolet. Mutta mitä Woodstockiin tuli, olivat sanomat yleensä viimeksi kohdistuneet erityiselle suunnalle. Päivä päivältä olivat he kuulleet, että oli julkaistu onneton parlamentin määräys Woodstockin puiston myymisestä, sen huvilapalatsin hävittämisestä, ajometsän jättämisestä raiskiolle ja paikan vanhan maineen muistojen pyyhkimisestä unohduksiin mikäli mahdollista. Useat porvarit tiesivät tällöin joutuvansa todennäköisesti suoranaisiin tappioihin, sillä monilla heistä oli joko suvaitsemuksen tai oikeutuksen nojalla erinäisiä mukavia laiduntamisen, polttopuiden hakkuun ja muita sellaisia etuja kuninkaallisessa ajometsässä; ja kaikkiakin kauppalan asukkaita loukkasi ajatus, että paikan nähtävyydet tuhottaisiin, sen rakennukset hajoitettaisiin ja sen kunniakkaat muistot hävytettäisiin. Tällaista isänmaallista mielialaa ilmenee usein tuollaisilla paikkakunnilla, jotka ikivanhojen erikoisuuksien ja kauvan hellittyjen muisteloiden perusteella ovat peräti toisenlaisia kuin nykyaikaiset pikku yhteiskunnat. Woodstockin kansalaisilla oli se tunne mitä elävimpänä. He olivat vapisseet onnettomuuden aavistelussa, mutta nyt he pitivät kotitaloansa sinetittynä, kun sen ilmoittivat ilmestymisellään nuo synkät, ankarat ja samalla kaikkivaltiaat soturit — nyt kun he kuuluivat erään heikäläisen sotilaallisen saarnamiehen suullisesti julistavan sen. Keskinäisten erimielisyyksien aiheet unohtuivat hetkeksi, kun seurakunta ilman loppuvirttä tai siunausta verkalleen ja murheissaan läksi kotiinpäin, kukin omaan asuntoonsa.

2. LUKU.

YLI VOIMIEN.

Saarnan päätyttyä sotilaspuhuja pyyhki otsaansa, sillä viileästä säästä huolimatta oli hän kuumissaan puheensa ja liikkeittensä kiivaudesta. Sitte hän astui alas saarnastuolista ja virkkoi pari sanaa korpraalille, joka johti soturiosastoa; yksivakaisesti nyökäten vastaukseksi tämä ilmaisi käsittävänsä asian, kokosi miehensä ja marssitti heidät järjestyksessä kauppalasta valittuun majapaikkaan.

Saarnaaja itse poistui kirkosta niinkuin ei olisi mitään merkillistä tapahtunut ja asteli pitkin Woodstockin katuja kuin muukalaisena, joka silmäili paikkakuntaa; hän ei näyttänyt huomaavankaan, että häntä itseänsä vuorostaan tähystelivät huolestuneina sen asukkaat, joiden salavihkkaiset katseet tuntuivat tarkkailevan häntä ikäänkuin sekä epäiltynä että kamalana, vaan ei kuitenkaan millään muotoa ärsyttävänä häiritsijänä. Hän ei ollut heistä millänsäkään, vaan harppoi eteenpäin senaikuisten huomattavien kiihkoilijani omaksumaan tapaan — jäykän juhlallisina askelin, katse ankarana ja samalla mietiskelevänä kuten miehen, jolle maallisten asiain tuottamat väkinäiset keskeytykset ovat pelkkänä häirionä, pakoittaessaan hänet hetkeksi kääntämään ajatuksensa pois taivaallisista seikoista. Kaikkinaisia viattomia huvituksia he epäilivät ja halveksivat, ja haitatonta hilpeyttä he inhosivat. Sellainen mielenlaatu kuitenkin muovasi miehiä suurin ja urhoollisiin tekoihin, omaksuessaan periaatteen — ja omaa etua tavoittamattoman periaatteen — vallitsevaksi vaikuttimeksi mielihaluja tyydyttämisen sijasta. Jotkut noista miehistä olivat kyllä tekopyhiä, käyttäen uskonnon kaapua vain kunnianhimonsa verhona; mutta useilla oli todellisena se harras luonne ja ankara tasavaltalainen kunto, jota toiset ainoastaan teeskentelivät. Suuri enemmistö häilyi näiden molempien äärimäisyyksien välillä, tunsu jossain määrin uskonnon voimaa ja mukautui ajan henkeen teeskentelemällä paljon lisää. Yksilö, jonka otsalle ja ryhtiin painuneet pyhyiden pyrkimykset ovat antaneet aiheutta ylläolevaan syrjäselitykseen, saapui vihdoon pääkadun päähän, Woodstockin puiston reunaan. Goottilaisen näköinen hammasharjainen holviportti suojeli pääsyä lehtokujaan. Se oli sekamuotoista rakennustaidetta, mutta herätti ylimalkaan suurtakin mielenkiintoa siitä huolimatta, että eri aikakausien antamat lisät edustivat eri makusuuntia. Tavattoman jyhkeä portti oli nyt rapistunut, osittain ruosteen syövyttämänä, osittain väkivallan pirstomana; se oli tehty taotuista rautakiskoista, jotka oli sommiteltu monenlaisiksi kiekuroiksi ja koruveistelmiksi, ylimpänä koristeenaan kovaonniset nimikirjaimet C.R.

Vieras pysähtyi ikäänkuin epävarmana, pyytäisikö hän päästä sisälle vai koettaisiko omin neuvoin. Hän tirkisteli ristikon läpi majesteettillisten tammien reunustamalle puistokäytävälle, joka hiljalleen kaareutuen johti eteenpäin ikäänkuin laajan ja ikivanhan metsän uumeniin. Ison rautaportin käyntiveräjä oli huomaamatta jäänyt auki, ja se houkutteli soturin astumaan sisälle, mutta kuitenkin hiukan epäröiden kuten tunkeutuja, joka arvelee aluettansa kielletyksi — hänen sävynsä tosiaan ilmaisi suurempaa paikan kunnioitusta kuin olisi osannut odottaa hänenlaiseltaan mieheltä. Hän hiljensi vakaata ja mahtipontista astuntaansa ja seisahtui lopulta katselemaan ympärilleen.

Jokseenkin lähellä näki hän puiden keskestä kohoavina pari ikivanhaa ja kunnianarvoiselta näyttävää harjatornia, joilla kumpaisellakin kimalteli oma harvinaista tunnuskuva esittävä tuuliviirinsä syysaurion hohteessa. Nämä ilmaisivat vanhaa metsästyshovia eli niin sanottua huvilapalatsia, joka oli Henrikki II:n ajoista asti ollut Englannin hallitsijain satunnaisena asuntona, milloin heidän teki mieli pistäytyä Oxfordin metsiin, joissa oli silloin niin runsaasti riistaa, että vanhan Fullerin mukaan erämiehet ja haukankäyttäjät eivät missään saaneet suurempaa hupia. Huvilapalatsi sijaitsi pienellä tasangolla, jolle nyt oli istutettu sykomoripuita, ei kaukana sen uhkean paikan pääsykäytävästä, mihin katsoja ensin pysähtyy silmäilemään Blenheimiä, ajattelemaan Marlboroughin voittoja ja ylistämään tai moittimaan Vanbrughin tyylin jyrkää suuruutta.

Siihen pysähtyi sotainen saarnamiehemmekin, mutta toisin ajatuksin eikä suinkaan ihaillemaan ympäristön maisemaa. Pian jälkeensä näki hän kahden henkilön, miehen ja naisen, lähestyvän hitaasti ja niin syventyneinä omaan keskusteluunsa, että he eivät kohottaneet katsettansa huomatakseen vierasta seisomassa polulla edessään. Soturi käytti hyväkseen heidän tarkkaamattomuuttansa, ja haluten sekä pitää silmällä heidän liikkeitään että karttaa heidän huomiotansa hän hiipi ison puun suojaan, jollaiset reunustivat tietä; oksat lakaisivat maata joka puolelta ja suojasivat hänet ilmitulolta, jollei häntä suorastaan etsittäisi.

Sillävälin pitkittivät herrasmies ja vallasnainen kulkuansa, suunnaten askeleensa puutarhaistuimelle, johon auringon säteet vielä osuivat; se oli asetettu saman puun viereen, jonka tyvelle vieras oli kätkeytynyt.

Mies oli vanhanpuoleinen, mutta näytti enemmän murheen ja raihnaisuuden kuin vuosien painon

murtamalta. Hänellä oli suruviitta yhtä synkänvärisen puvun yllä, joka oli Vandyken ikuistamaa mielenkiintoista kuosia. Mutta vaikka vaateparsa oli sievä, oli pukeutuminen huolimatonta, osoittaen käyttäjän mielen rauhattomaksi. Hänen iäkkäillä, mutta vielä komeilla kasvoillaan oli sama arvontunnon sävy, joka ilmeni puvussakin ja ryhdissä. Silmäänpistävänä piirteenä hänen ulkomuodossaan oli pitkä valkoinen parta, joka laskeusi kauvas viilteisen ihokkaan rinnuksen alapuolelle ja oli omituisena vastakohtana hänen asunsa tummuudelle.

Nuori nainen, joka näytti jossain määrin tukevan tätä kunnianarvoisaa herrasmiestä heidän kävellessään käsihakaa, oli hento ja keijuismainen ilmiö, niin sorea varreltaan ja niin kaunis kasvoiltaan, että hänen koskettelemansa maa tuntui liian järeän tukevalta kamaralta noin leijuvan olennon kannattelijaksi. Mutta kuolevaisen kauneuden täytyy ottaa osansa inhimillisistä suruista. Kaunottaren silmissä näkyi kyynelten jälkiä; hänen kasvonsa olivat tulehtuneet hänen kuunnellessaan iällistä kumppaniensa, ja tämän alakuloisesta, mutta pahastuneesta katsannosta oli ilmeistä, että keskustelu oli yhtä tuskallista hänelle itselleen kuin naisellekin. Heidän istuuduttuaan vastamainitulle penkille oli herrasmiehen puhelu selvästi kuuluvaa lymynneelle soturille, mutta nuoren naisen vastauksista hän ei niin hyvin saanut tolkkua.

"Sitä ei käy sietäminen!" sanoi vanhus kiihkeästi; "se nostattaisi rampautuneen raukankin soturiksi. Väkeni on harventunut, sen kyllä myönnän, tai luopunut minusta näinä aikoina — en kanna niille miesparoilta siitä kaunaa; mitä he tekisivät minua palvellessaan, kun ruoka-aitassa ei ole leipää eikä kellarissa olutta? Mutta meillä on vielä ympärillämme moniaita karkeapintaisia metsämiehiä vanhaa Woodstockin rotua — useimmat heistä vanhoja kuten minä itsekin — entä sitte? Vanha puu harvoin kivistyy kostuessaan! Minä tahdon puolustaa vanhaa taloa, enkä ensi kertaa pidäkään sitä hallussani kymmenkertaisesti isompaa voimaa vastaan kuin nyt on puheena."

"Voi, isä rakas!" virkkoi nuori nainen äänellä, joka tuntui ilmaisevan, että vanhuksen vastustusaie oli aivan toivoton.

"Ja mitä surkeilet?" kysyi herrasmies äkäisesti. "Sitäkö, että suljen oveni joltakulta kymmeneltä verenhimoiselta teeskentelijältä?"

"Mutta heidän herransa voivat yhtä helposti lähettää rykmentin tai armeijan, jos haluavat", vastasi lady; "ja mitä hyötyä olisi tästä puolustautumisestasi? Se vain katkeroitaisi heidät täydelliseksi tuhoksesi."

"Niin tapahtukoon sitten, Alice", tuumi hänen isänsä; "olen elänyt aikani, ja sen ylikin. Olen jäänyt eloon mitä ystävällisimmän ja ruhtinaallisimmän herrani jälkeen. Mitä teen minä maan päällä tammikuun kolkon kolmannenkymmenennen perästä? Sen päivän murha oli merkinä kaikille Kaarlo Stuartin uskollisille palvelijoille kostaa hänen kuolemansa tai kuolla niin pian jälkeinpäin kuin saattoivat tavata arvolleen soveltuvan tilaisuuden."

"Älä puhu tuolla tavoin, isä", pyysi Alice Lee. "Ei ole vakavuutesi ja ansioittesi mukaista heittää sikseen elämää, joka saattaa vielä hyödyttää kuningastasi ja maatasi, — asema ei pysy aina tällaisena, ei voi pysyä. Englanti ei kauvan siedä valtiaita, joita nämä pahat ajat ovat sille määränneet. Sillävälin" — tässä välttivät muutamat sanat kuuntelijan korvan — "ja varo sitä malttittomuutta, joka tekee pahan pahemmaksi".

"Pahemmaksiko?" huudahti kärsimätön vanhus. "Mikä voi olla pahempaa? Eikö jo kaikki ole pahimmillaan? Eivätkö nuo heittiöt tahdo häätää meitä ainoasta suojasta, mikä meille on jäänyt — hävittää mitä kuninkaallista omaisuutta vielä on hoidettavanani — tehdä ruhtinaitten palatsista varkaitten luolaa ja sitte pyyhkiä partaansa ja kiittää Jumalaa, niinkuin olisivat laupeuden työssä olleet?"

"Kuitenkin", huomautti hänen, tyttärensä, "on vielä toivoa, ja minä uskon kuninkaan jo olevan poissa heidän ulottuvistaan — meillä on syytä ajatella lohdullisesti Albert-veljeni turvallisuudesta".

"Niin, Albert — siinä taaskin", sanoi vanhus moittivasti; "ilman sinun pyytelyjäsi olisin itse lähtenyt Worcesteriin. Mutta minun piti vain jäädä tänne virumaan kuin kelpaamaton koira ajon alettua, ja kuka kuitenkaan tietää, mitä palveluksia olisin saattanut tehdä? Vanhan miehen ajasta on toisinaan apua, kun hänen käsivartensa ei paljoakaan hyödytä. Mutta sinä ja Albert halusitte niin innokkaasti, että hän lähtisi yksin — ja kuka nyt voi sanoa, miten hänen onkaan käynyt?"

"Ei, ei, isä", viihdytti Alice, "meillä on hyvät toiveet, että Albert pelastui sinä onnettomana päivänä; nuori Abney näki hänet penikulman päässä kentältä".

"Nuori Abney luullakseni valehteli", väitti hänen isänsä itsepintaisella vastustustuulellaan pysyen. "Nuoren Abneyn kieli tuntuu nopeammalta kuin ovat hänen kätensä, mutta se on paljoa hitaampi hänen hevosensa kavioita silloin kun hän jättää keropäät taaksensa. Mieluummin soisin Albertin ruumiin

oikaistuksi Kaarlon ja Cromwellin väliin kuin kuulisin hänen paenneen niin varhain kuin nuori Abney."

"Rakas isä", huokasi nuori nainen itkien, "mitä voinkaan sanoa lohduttaakseni sinua?"

"Lohduttaaksesiko minua, tyttö? Minä olen ylen kyllästynyt lohdutteluun — kunniallinen kuolema, Woodstockin rauniot hautapatsaanani, olisi ainoa lohtu vanhalle Henry Leelle. Niin, kautta isieni muiston! minäpä puolustan palatsihuvilaa noilta kapinallisilta rosvoilta."

"Ole kuitenkin järkevä, isä kulta", pyysi neitonen, "ja taivu siihen, mitä emme voi vastustaa. Everard-enoni —"

Vanhus tarttui hänen sanoihinsa. "Everard-enosi, letukka! No, jatkahan. Mitä on sinulla sanottavana oivallisesta ja rakkaasta Everard-enostasi?"

"Ei mitään", vastasi tyttö, "jos asia pahastuttaa mieltäsi".

"Pahastuttaako?" tuumi toinen. "Miksi se minua pahastuttaisi? Taikka jos niin olisikin, niin minkätähden sinä tai kukaan olisi valittavanaan siitä? Mitä on viime vuosina tapahtunut — mitä voi ajatella tapahtuvan sellaista kuin tähtientutkija saattaa arvata, mikä voisi meille tuottaa mielihyvää?"

"Kohtalolla", virkkoi tyttö, "saattaa olla helmassaan karkoitettun prinssimme iloinen paluu".

"Liian myöhään minun ajalleni, Alice", huokasi ritari; "jos taivaallisessa kirjassa on sellainen valkea lehti, niin sitä ei käännetä ennen kuin minun jo ammuin mentyäni. Mutta minä huomaan sinun kiertelevän. Suoraan sanoen, mitä Everard-enostasi?"

"Ei, isä", esteli Alice, "Jumala tietää, että minä olisin mieluummin ainiaan vaiti kuin puhuisin sellaista, mikä sinun käsityksesi johdosta saattaisi lisätä nykyistä kiihtymystäsi".

"Kiihtymystänikö!" jamasi hänen isänsä. "Kas, sinä olet simasuinen parantelija etkä arvatenkaan tahtoisit millään muulla kuin tuoksuvalla balsamilla ja hunajalla ja öljyllä voidella kiihtymystäni — jos tuo on sopiva nimitys vanhan miehen voipumukselle, kun hänen sydämensä on pakahtumaisillaan. Vielä kerran, mitä Everard-enostasi?"

Viime sanansa hän lausui ärtyisesti koroittaen ääntänsä, ja Alice Lee vastasi isälleen vapisten ja nöyrästi.

"Aioin vain sanoa, isä, että Everard-eno varmasti meidän lähtiessämme täältä —"

"Toisin sanoen kun meidät potkaisevat ulos täältä typpikorvaiset höpisevät hylkiöt, samanlaiset kuin hän itse. Mutta jatkahan auliista enostasi — mitä tekee hän sitte? Suopiko hän meille arvoisan ja säästeliään taloutensa rippeet, kolmasti pengotun salvukukon jätteet kahdesti viikossa ja runsaan paaston muina viitenä päivänä? Antaako hän meille vuoteet nälkiintyneiden hevoskaakkien vierestä ja paneeko ne niukennetuille olkiannoksille, jotta hänen sisarensa mies — että minun pitikään sillä nimellä puhutella edesmennyttä enkeliäni! — ja hänen sisarensa tytär eivät nukkuisi kivityksellä? Vai lähettääkö hän meille noblen[9] kumpaisellekin, varoittaen käyttämään sitä visusti, koska käteinen on nyt niin peräti lujassa? Vai mitä muuta tahtoo Everard-enosi tehdä hyväksemme? Hankkia meille lupakirjan kerjäämiseen? Kas siihen minä pystyn ilman häntäkin."

"Sinä tulkitset häntä kovin väärin", vastasi Alice rohkeammin kuin oli tähän asti uskaltanut puhua; "ja jos vain kysyisit omalta sydämeltäsi, niin myöntäisit — huomautan kunnioittavasti — että kielesi virkkaa, mitä parempi harkintasi epäisi. Eno Everard ei ole saituri eikä tekopyhä — ei niin kiintynyt tämän maailman tavaraan, ettei hän anteliaasti korjaisi puutettamme, eikä niin kiihkomielinen, että pidättäisi armeliaisuuttansa muilta lahkoilta, vain omaansa ajatellen."

"Niin, niin, Englannin valtiokirkko on hänelle *lahko*, sitä en epäile, ja kenties sinullekin, Alice", sanoi ritari. "Mitä on muggletonilainen tai *ranter* tai brownilainen muuta kuin lahkolainen? ja puheentapasi asettaa heidät kaikki sekä itse presbyteriläis-Jaakon samalle tasolle meidän oppineitten kirkkoruhtinastemme ja hurskaan papistomme kanssa! Sellainen on sinun aikakautesi höpötystä, ja mikset puhuisikin niinkuin joku viisas neitsyt ja veisaileva sisar, koska olet hurskaan Everard-enon oma sisarentytär, vaikka isänäsi onkin vanha syntinen kavalieri?"

"Jos puhut tuolla tavoin, isä rakas", pahoitteli Alice, "niin mitä voin sinulle vastata? Kuule minua kärsivällisesti vain pikku hetkinen, niin saan toimitetuksi Everard-enon asian."

"Vai niin, sinulle on siis oikein annettu tehtävä? Sitä totisesti arvelinkin jo alun pitäin — niin, vieläpä on minulla jokseenkin osuva arvelu lähetistäkin. No, välittäjä, täytä toimesi, ja sinä et saa syytä valittaa kärsimättömyyttäni."

"Niin, isä", vastasi tytär, "Everard-eno haluaa, että sinä olisit kohtelias valtuutetuille, jotka tulevat tänne ottamaan takavarikkoon puistot ja omaisuuden, tahi ainakin järkevästi pidättyisit asettamasta heille esteitä tai tekemästä vastarintaa. Siitä ei voi, hän sanoo, olla mitään hyötyä omienkaan periaatteittesi mukaan, ja se antaa heille verukkeen kohdella sinua mitä pahanilkkisimpänä niskuroitsijana, minkä hän arvelee muutoin tulevan vältetyksi. Vieläpä toivoo hän, että jos noudatat hänen neuvoansa, valiokunta saattaa hänen vaikutusvaltansa johdosta olla taipuvainen peruuttamaan sinun omaisuutesi takavarikon kohtuullista sakkoa vastaan. Niin sanoo eno, ja ilmoitettuani hänen esityksensä ei minulla ole aihetta koetella kärsivällisyyttäsi sen enemmällä todistelulla."

"Hyvä on, ettet sitä tee, Alice", vastasi Sir Henry Lee hillityn suuttuneesta, "sillä, kautta taivaan, oletpa melkein johtanut minut siihen kerettiläisyyteen, etten sinua tyttärekseksi uskoisikaan. 'Voi, rakas kumppanini, joka olet nyt kaukana tämän raskauttavan maailman suruista ja huolista, olisitko sinä voinut ajatella, että povellesi painamasi tytär Jobin pahan vaimon tavoin tulisi isänsä kiusaajattareksi koettelemuksen hetkenä ja kehoittaisi häntä mukaannuttamaan omantuntonsa itsekkäihin pyyteisiin ja rukoilemaan herransa ja kenties poikansakin murhaajien verisistä käsistä takaisin häneltä riistetyn kuninkaallisen omaisuuden vaivaista jäännöstä! — Kuulehan, letukka, jos minun on kerjättävä, niin luuletko vetoavani niihin, jotka ovat minusta mierolaisen tehneet? En. Minä en kuunaan käytä hallitsijani kuoleman surussa pitämääni harmaata partaa liikuttamaan sääliin ketään ylpeätä riistäjää, joka on kenties juuri samoja murhamiehiä. En. Jos Henry Leen täytyy anoa ruokaa, niin hän turvautuu johonkuhun itsensä laiseen uskolliseen alamaiseen, joka puolikaan kyrsää omistaessaan ei kieltäydy jakamasta sitä hänen kanssaan. Mitä hänen tyttärensä tulee, niin hän vaeltakoon omaa tietänsä, joka johtaa hänet äveriästen keropäiden sukulaistensa turviin; mutta älköön hän enää sanoko isäkseen miestä, jonka rehelliseen puutteenalaisuuteen hän on kieltäytynt ottamasta osaa!"

"Sinä teet minulle vääryyttä, isä", vastasi nuori nainen, ja hänen äänensä oli kiihkeä, vaikka sopertava, "julmaa vääryyttä. Jumala tietää, että sinun tiesi on minun tieni, vaikka se johtaisi häviöön ja mierolle, ja sinun kulkiessasi sitä kannattelee sinua käsivarteni, niin kauvan kuin tahdot ottaa vastaan niin heikon avun."

"Sinä sanailet minulle, tyttö", virkkoi vanha kavalieri, "sinä sanailet minulle, kuten Will Shakespeare lausuu — puhut käsivartesi tarjoamisesta minulle, mutta omana salaisena ajatuksenas on riippua Markham Everardin käsikynkässä".

"Isä, isä", pahoitteli Alice murhemielin, "mikä on voinut tuolla tavoin muuttaa selkeän arvostelukykysi ja ystävällisen sydämesi? Voi näitä kansalaismuutoksia! Ne eivät ainoastaan tuhoa ihmisen ruumista, vaan tärkevät sieluakin, ja urheat, ylevät, jalomieliset käyvät epäluuloisiksi, tylyiksi ja pikkumaisiksi! Miksi moittisit minua Markham Everardista? Olenko nähnyt tai puhutellut häntä siitä asti kun kielsit häneltä seurani vähemmän ystävällisin sanoin — sen sanon suoraan — kuin jo sukulaisuutenekin oikeutti? Miksi ajattelisit, että minä uhraisin sille nuorelle miehelle velvollisuuteni sinua kohtaan? Sinun pitäisi tietää, että jos minä pystyisin sellaiseen rikolliseen heikkouteen, olisi Markham Everard ensimmäinen halveksimaan minua siitä." Hän nosti nenäliinan silmilleen, mutta hän ei kyennyt salaamaan nyyhkytyksiään eikä peittämään niiden ilmaisemaa ahdistusta. Vanha mies tunsi liikutusta.

"En osaa sanoa", hän virkkoi, "mitä ajatella. Sinä näytät vilpittömältä ja olet aina ollut hyvä ja herttainen tytär — miten olet antanut tuon kapinallisen nuorukaisen hiipiä sydämeesi, sitä en tiedä; kenties se on rangaistus minulle, joka luulin huonekuntani uskollisuutta kuin lumivalkoiseksi karpännahaksi. Tässä kuitenkin on synkkä laikku, ja kaikkein kauneimmassa helmessä — omassa rakkaassa Alicessani. Mutta älähän itke — kylliksi on meillä kiusaa muutenkin. Missä lausuukaan Shakespeare:

"— 'Hellä tytär, toimiini tuimiin myötätuntoinen — älä
aikain luonnetta sä sieluun laske, Percylle niiden lailla
kiusaa tuottain.'"

"Minua ilahuttaa", sanoi nuori nainen, "kuullessani sinun taas lausuilevan suosikkiasi, isä. Pikku kinamme ovat aina jokseenkin lopussa, kun Shakespeare tulee mukaan."

"Hänen kirjansa oli siunatun herrani kammiokumppani", kertoi Sir Henry Lee. "Raamatun jälkeen — kaikella kunnioituksella ne mainitsen yhdessä — hän sai siitä suurempaa viihdytystä kuin mistään muusta, ja koska minä olen saanut osani hänen taudistaan, niin onhan luonnollista, että nautin hänen lääkettänsä. En kuitenkaan pyri herrani tasalle hämäreiden kohtien selittämistaidossa, sillä minä olen vain yksinkertainen mies, maalaisen tapaan kasvatettu aseiden käyttöön ja metsästykseen."

"Olet kai itse nähnyt Shakespearen, isä?" kysyi nuori nainen.

"Typerä tyttönen", vastasi ritari, "hän kuoli ollessani pelkkä lapsi — olet kahteenkymmeneen kertaan kuullut sanovani sen; mutta sinä tahtoisit johtaa vanhan miehen pois kipeästä asiasta. No, vaikken ole

sokea, voin ummistaa silmäni ja seurata. Ben Jonsonin[10] minä tunsin, ja voisin kertoa sinulle monia juttuja kohtuuskustamme Merenneidossa, missä sukkeluus tulvi runsaana, jos viinikin. Me emme istuskelleet pölläytellen tupakkaa toistemme kasvoihin ja käännellen silmänvalkuaisiamme nurin niinkuin kellistelimme viiniruukkua kumolleen. Vanha Ben omaksui minut runotartensa ottopojaksi. Olen tainnut näyttääkin sinulle säkeet 'Suuresti rakastetulle pojalleni, arvoisalle Ditchleyn herralle Henry Leelle, ritarille ja paroonille?'

"En nyt muista, isä", vastasi Alice.

"Pelkään valehtelevasi, hälläkkä", sanoi isä; "mutta eipä väliä — et juuri tällä haavaa kykene hulluttamaan minua pitemmälle. Paha henki on täksi kertaa jättänyt Saulin. Meidän on nyt ajateltava, miten menetellä Woodstockin luovuttamisen tai puolustamisen suhteen."

"Isä kulta", sanoi Alice, "voitko vielä hetkeksikään toivoa kykeneväsi puoltamaan tätä paikkaa?"

"Enpä tiedä, tyttöseni", tuumi Sir Henry; "kyllä tekisi mieleni saada erojaisnuj akka niiden kanssa, se on varmaa — ja kuka tietää, mihin siunaus saattaa sattua? Mutta toiselta puolen, mies-parkani, joiden pitäisi yhtyä minuun niin arveluttavassa kiistassa — se ajatus pidättelee minua, sen tunnustan."

"Voi, anna sen pidätellä, isä", pyysi Alice; "kaupungissa on sotamiehiä, ja Oxfordissa on kolme rykmenttiä!"

"Onneton Oxford!" huudahti Sir Henry, jonka häilyvä mielentila sanastakin kääntyi mihin hyvänsä uuteen aiheeseen. "Opin ja uskollisuuden tyssija, nuo karkeat soturit ovat sopimattomia asukkaita tiedonsuojamiisi ja runollisiin kammioihisi; mutta sinun puhdas ja kirkas lamppusi uhmaa tuhannenkin moukan saastaista hengitystä, vaikka ne puuskuisivat siihen kuin Boreas. Palavaa pensasta ei tämän vainonkaan kuumuus kuluta."

"Se on totta, isä", vahvisti Alice, "ja kenties ei ole hyödytön muistaa, että mikä tahansa kuningasmielinen häiriö tänä epäsuotuisana hetkenä saa heidät menettelemään vielä tylymmin yliopiston suhteen, he kun katsovat sen olevan alkulähteenä kaikkeen, mitä näillä tienoin ilmenee kuninkaan hyväksi".

"Aivan oikein, tyttöseni", myönsi ritari, "ja pienikin aihe saisi ne konnat ottamaan takavarikkoon, mitä vähäiä kansalaissodat ovat jättäneet opistoille. Se ja mies-poloisten vaara — no niin, sinä olet riisunut minut aseista, tyttö. Tahdon olla kärsivällinen ja tyyni kuin marttyyri."

"Suokoon Jumala sinun pitävän sanasi, isä!" toivotti tytär. "Mutta sinua aina niin suuresti järkyttää noiden miesten näkeminen, että —"

"Tahtoisitko tehdä minusta lapsen, Alice?" sanoi Sir Henry. "Etkö tiedä, että minä voin katsella kyytä, rupikonaa tai kimpullista ilkeitä myrkkymatoja sen pahempaa tuntematta kuin hiukan inhoa? Ja vaikka keropää, ja etenkin punatakinen, on minun mielestäni kyytä myrkyllisempi, korpikonaa tympäisevämpi ja kiemurtelevia myrkkymatoja vihattavampi, voin kuitenkin siinä määrin voittaa luontoni, että jos joku heistä ilmestyisi tällä hetkellä, niin sinä itse näkisit, kuinka säveästi minä häntä kohtelisin."

Hänen puhuessaan jätti sotilassaarnaaja lehväisen suojansa ja harpaten esille seisoi aavistamattomasti vanhan kavalierin edessä, joka tuijotti häneen ikäänkuin luullen lauseellaan todella mananneensa esiin paholaisen.

"Kuka sinä olet?" kysyi vihdoon Sir Henry vihaisesti koroittaen äänensä, tyttären riippuessa hänen käsivarressaan peljästyneenä, suurestikaan luottamatta siihen, että hänen: isänsä rauhaarakastavat päätökset kestäisivät tämän vastenmielisen ilmestyksen järkytyksen.

"Minä olen mies", vastasi soturi, "joka en pelkää enkä häpeä sanoa itseäni halvaksi päiväpalkkalaiseksi Englannin suuressa työssä — hm! Niin, yksinkertainen ja vilpitön hyvän vanhan asian kannattaja."

"Ja mitä hittoa täältä haet?" kysyi vanha ritari tuimasti. "Herrojen valtuutettujen taloudenhoitajalle kuuluvaa tervetulleeksi toivotusta", vastasi soturi.

"Tervetullut olet kuin suola olisi kipeihin silmiin", sanoi kavalieri. "Mutta kutka lienevät valtuutettusi, mies?"

Niukkaa kohteliaisuutta osoittaen ojensi soturi paperikäärä, jonka Sir Henry otti häneltä etusormen ja peukalon väliin ikäänkuin se olisi ollut kirje ruttosairaalaan, ja hän piteli sitä niin etäällä kuin lukemiseltaan suinkin saattoi. Hän luki sitten ääneen, ja yksitellen mainitessaan henkilöt hän lisäsi lyhyitä huomautuksia kuhunkin nimeen, tosin Aliceen kääntyneenä, mutta sellaisella äänenpainolla,

joka osoitti, ettei hän välittänyt, vaikka soturikin hänen puheensa kuuli.

"*Desborough* — kyntömies *Desborough* — niin ryömivä moukka kuin on Englannissa kukaan — mies, jonka olisi paras pysytellä kotona niinkuin muinainen skyyttalainen vaunukatoksensa alla — lempo hänet periköön. *Harrison*, verenhimoinen, pauhaava kiivailija, joka on lukenut raamattua siltä kannalta, että häneltä ei ole milloinkaan puuttunut tekstikohtaa murhan oikeuttamiseksi — lempo periköön hänetkin. *Bletson* — puhdasverinen kansanvallan mies, kuuluu *Harrisonin* Rota-klubiin, nuppi täynnä uutukaisia aatoksia hallituksesta, jonka selvimpänä päämääränä on mullistaa kaikki nurin narin; miekkonen, joka jättää muille vanhan Englannin lait ja asetukset, lörpötelläkseen Roomasta ja Kreikasta — näkee *Westminsterin* parlamenttipalatsissa *Areopagoksen* ja otaksuu vanhan *Nollin* roomalaiseksi konsuliksi — totisesti, hänestä pikemmin koituu sen sijaan diktaattori heidän joukkoonsa. Siitä viis — lempo periköön *Bletsonin*kin."

"Ystävä", huomautti soturi, "miehelläni olisin säädyllinen, mutta velvollisuuteni mukaista ei ole kuulla tuollaiseen halventavaan ja loukkaavaan tapaan puhuttavan niistä hurskaista miehistä, joiden palveluksessa olen. Ja vaikka tiedän, että te ilkimieliset pidätte oikeutenanne vapaasti jaella sitä kirousta, jota te näytte käyttävän omana osuutenanne, on kuitenkin liikanaista syytää sitä muita vastaan, joilla on parempia toiveita ajatuksissaan ja parempia sanoja suussa."

"Sinä olet vain höpisevä tolvana", vastasi ritari, "ja kuitenkin olet tavallaan oikeassa — sillä liikanaista on kirotta ihmisiä, jotka jo ovat niin mustan kadotuksen omia kuin on itse helvetin sauhu".

"Minä pyydän sinua jo heittämään tuon silleen", pitkitti soturi, "hyvien tapojen tähden, ellet omantunnon vuoksi — tuimat valat soveltuvat kehnosti harmaaseen partaan".

"Kas, se on totta, jos sen paholainenkin lausui", myönsi ritari; "ja minä kiitan taivasta siitä, että voin noudattaa hyvää neuvoa, vaikka se on pimeyden ruhtinaasta lähtöisin. Ja siis, ystävä, mitä noihin samaisiin valtuutettuihin tulee, niin vie heille tämä sanoma: että *Sir Henry Lee* on *Woodstockin* puiston haltija, jolla on käytön ja kulutuksen, laitumen ja riistan oikeudet yhtä täydellisesti kuin ainoallakaan heistä omien tilustensa suhteen — jos heillä nimittäin on muita tiluksia kuin mitä ovat saaneet rehellisten ihmisten ryöstöllä. Kuitenkin syrjäytyy hän niiden tieltä, jotka ovat voimastaan tehneet oikeuden, eikä tahdo panna alttiiksi hyvien ja uskollisten miesten henkeä niin suurta ylivoimaa vastaan. Ja hän selittää, että hän ei tee tätä luovutusta noiden niin sanottujen valtuutettujen hyväksymiseksi eikä omasta yksityisestä kohdastaan peljäten heidän voimaansa, vaan yksistään välttääkseen englantilaisen veren vuodatusta, jota on näinä viime aikoina niin paljon hukattu." "Hyvin puhuttu", sanoi valtuutettujen taloudenhoitaja. "Kävelkäämmekin siis yhdessä taloon, jotta voit luovuttaa minulle egyptiläisen faraon omistamat astiat sekä kulta- ja hopeakorut, jotka hän on uskonut huostaasi."

"Mitkä astiat?" tiuskasi tulinen vanha ritari; "ja kenen omistamat? Kastamaton koira, puhu siivosti marttyyrista minun kuulteni, taikka minä johdun kurjaa ruumistasi vastaan tekoon, joka on arvolleni alentava!"

Ja ravistaen irti tyttärensä oikeasta käsivarresta laski vanhus kätensä lyömämiekkansa kahvaan.

Hänen vastustajansa päinvastoin säilytti malttinsa täydellisesti, ja kätensä heilautuksella antaen pontta puheelleen hän sanoi niin levollisesti, että *Sir Henryn* raivostus vain yhä kiihtyi: "Ei, hyvä ystävä, olehan toki alallasi äläkä haasta riitaa — harmaiden hiuksien ja heikkojen käsivarsien ei sovi yhtyä seuhtomiseen ja suunsoittamiseen niinkuin päihtyneillä on tapana. Älä pane minua käyttämään lihallista asetta omaksi puolustuksekseni, vaan kuuntele järjen ääntä. Etkö näe, että Herra on ratkaissut tämän suuren kiistan meidän ja asiamme hyväksi, sinua ja teikäläisiä vastaan? Luovu siis taloudenhoitostasi sovinnolla ja jätä haltuusi sen Miehen — *Kaarlo Stuartin* — tavarat."

"Kärsivällisyys on hyvä hepo, mutta se pillastuukin", ärähti ritari, kykenemättä enää hillitsemään vimmastustansa. Hän tempasi huotraan pistetyn lyömämiekan kupeeltansa, läimäytti sillä soturia tuimasti, paljasti sitte heti aseensa ja viskasi huotran lehvistöön, asettuen puolustusasentoon, säilän kärki puolen kyynärän päässä taloudenhoitajan ruumiista. Jälkimäinen astahti vikkelaasti taaksepäin, heitti pitkän kauhtanan hartioiltaan, kiskaisi ison kalpansa ja kävi torjumaan. Miekat kalahtivat kiivaasti yhteen, kauhistuneen *Alicen* vihlovasti kirkuessa apua. Mutta ottelu oli lyhytaikainen. Vanha kavalieri oli käynyt ahdistamaan yhtä taitavaa tai hiukan taitavampaakin miekkailijaa kuin hän itse oli; lisäksi oli toisella etunaan kaikki se voimakkuus ja notkeus, mitä aika oli riistänyt *Sir Henryltä*, sekä tyyneys, jonka tämä oli menettänyt kiivastuksissaan. He olivat tuskin vaihtaneet kolme liikettä, kun jo ritarin miekka sinkosi ilmaan ikäänkuin huotraansa tavoittamaan, ja häpeästä ja kiukusta hehkuen seisoi *Sir Henry* aseettomana, vastustajansa armoilla. Tasavaltalainen ei näkynyt aikovan käyttää voittoa väärin, eikä hän ottelun aikana tai voiton saatuaan millään tavoin päästänyt katsantonsa ynseätä ja vakavaa levollisuutta muuttamaan — taistelu elämästä ja kuolemasta näytti hänestä yhtä tutulta ja vähäpätöiseltä seikalta kuin tavallinen koitos harjoitusmiekoilla.

"Sinä olet luovutettu minun käsiini", hän sanoi, "ja aselain mukaan voisin iskeä sinua, viidennen kylkiliuon alle niinkuin Asahelin sivalsi kuoliaaksi Abner, Nerin poika, kun hän seurasi ajoa Amman vuorelle, joka sijaitsee Gian edustalla Gibeonin erämaan tien varrella; mutta kaukana olkoon minusta viimeisten vähien veripisaraisi vuodatus. Tosin olet miekkani ja keihääni vanki; kun kuitenkin otan lukuun, että sinulle voi tapahtua käännös pahoilta teiltäsi ja paluu hyvien seuraan, jos Herra pitentää katumuksesi ja parannuksesi tilaisuutta, niin miksi lyhentäisi sitä halpa syntinen kuolevainen, joka totta puhuen on vain sinun matokumppanisi?"

Sir Henry Lee oli vielä sekaannuksissa ja kykenemätön vastaamaan, kun paikalle saapui Alicen huutojen kutsumana neljäs henkilö. Tämä oli Joceline Joliffe, ajopuiston alihoitajia, joka nähdessään asiain tilan heilutti virkasauvaansa, ainaista asettaan, ja saatuaan sillä pyöräytetyksi kahdeksannumeron ilmassa olisi vauhdikkaasti kolauttanut sen taloudenhoitajan päähän, ellei Sir Henry olisi asettunut väliin.

"Meidän tyytyy nyt laahata mailoja perässämme, Joceline — aikamme niiden ottamiseen olallemme on mennyt. On turha ponnistella vastavuolteeseen — paholainen isännöittää ylimäisenä ja tekee orjistamme holhoojiamme."

Tällä hetkellä ryntäsi tiheiköstä toinenkin tulokas ritarin apuun. Se oli iso susikoira, voimakas kuin kahlekoira, mutta muodoltaan ja melkein nopeudeltaankin vinttikoira. Bevis oli uljainta lajia, mikä milloinkaan on nujertanut uroshirveä maahan, kellanruskea kuin jalopeura, kuono musta ja jalat samaten, varpaiden ympärillä vain kapea valkoinen viiru. Se oli yhtä säyseä kuin väkeväkin ja rohkea. Juuri kun se oli hyökkäämisillään soturin päälle, muuttivat Sir Henryn sanat: "hiljaa, Bevis!" jalopeuran lampaaksi, ja sen sijaan että olisi temmannut soturin nurin se käveli ympäri ja ympäri nuuskien, ikäänkuin yrittäen kaikella älyllään keksiä, kuka saattoi olla vieras, jota sen käskettiin suvaita, vaikka hän oli ulkomuodoltaan niin epäilyttävä. Nähtävästi se varmistui, sillä se luopui epäilevistä ja uhkaavista elkeistään, lasi alas korvansa, antoi harjaksiensa silitä ja heilutti häntäänsä.

Sir Henry piti suosikkinsa älykkyyttä suuressa arvossa ja virkkoi matalalla äänellä Alicelle: "Bevis on samaa mieltä kuin sinäkin ja neuvoo alistumaan. Tässä on taivaan sormi rankaisemassa ylpeyttä, joka on aina ollut sukumme vikana."

— "Ystävää", hän jatkoi soturiin kääntyen, "sinä olet antanut viimeistelyn opetukselle, jota kymmenen vuoden alituiset vastoinkäymiset eivät ole kyenneet täydellisesti ajamaan päähäni. Sinä olet selkeästi osoittanut minulle, kuinka hupsua on ajatella, että hyvä asia voi tehdä heikon käsivarren vahvaksi. Jumala minulle sen ajatuksen anteeksi antakoon, mutta voisinpa melkein kääntyä pakanaksi ja uskoa, että taivaan siunaus seuraa aina pisintä säilää. Mutta niin ei kuitenkaan iäti käy; Jumala tietää aikansa. — Ojenna minulle toledolaiseni, Joceline, se on tuolla — ja huotran näet jossain riippumassa puussa. — Älä ny'i levättiäni, Alice, ja näytä noin surkean säikähtäneeltä; en kovinkaan pikaisesti jälleen tartu kirkkaaseen teräkseen, sen lupaan. — Kiitän sinua, hyvä mies, ja poistun herraisi tieltä sen enemmättä kinastuksetta tai muutenkaan siekailematta. Joceline Joliffe on lähempänä säätyäsi kuin minä ja luovuttaa sinulle palatsihuvilan talouskapineineen. — Älä pidätä mitään, Joliffe — anna heidän saada kaikki. Mitä minuun tulee, niin en enää koskaan astu sen kynnyksen yli — mutta mistä yösi? En tahtoisi olla vaivaksi kellekään woodstockilaiselle — hm — niin — se käy päinsä. Alice ja minä, Joceline, lähemme sinun majaan Rosamondin kaivon luo. Lamaamme kattosi suojan ainakin yhdeksi yöksi; otathan meidät tervetulleina vastaan? Mitä nyt — otsasi pilvistyy?"

Joceline näytti tosiaankin joutuneen hämilleen. Hän vilkaisi ensin Aliceen, katsahti sitte taivaalle, loi silmänsä maahan, tähysteli viimein kaikkiin ilmansuuntiin ja mutisi lopulta: "Kyllä — epäilemättä — minun pitäisi vain vilistää sinne panemaan asuntoa järjestykseen."

"Järjestystä kylliksi — järjestystä kylliksi — niille, jotka saattavat piankin olla hyvillään, kun pääsevät puhtaille oljille latoon", sanoi ritari. "Mutta jos olet vastahakoinen suojaamaan mitään vihattuja eli nyt ilkimielisiksi sanottuja henkilöitä, niin älä häpeä mainita sitä, mies. Otin sinut kyllä hoivaani pelkkänä ryysyläispoikana, tein sinusta kaitsijan, ja niin edelleen. Mutta mitäpä tuosta. Merimiehet eivät ajattele tuulta sen kauvemmin kuin se lykkii heitä eteenpäin matkalla — parempasi kääntyvät vuoroveden mukana, niin miksei tuollainen tietämätön maalainenkin?"

"Jumala teidän arvoisuudellenne suokoon tylyn arvostelunne anteeksi!" lausui Joliffe. "Maja on teidän sellaisenansa, ja olisi kuninkaan palatsinakin, jollaiseksi sen toivoisin vain teidän arvoisuutennekin ja Alice-neidin tähden. Soisin ainoastaan teidän arvoisuutenne suvaitsevan minun pistäytyä sinne hiukan edellä siltä varalta, että joku naapuri sattuu olemaan siellä — taikka — taikka — juuri hiukan järjestämään kuntoon Alice-neitiä ja teidän arvoisuuttanne varten — vain pikkusen siistiämään ja laittamaan kaikkea vähän paikoilleen."

"Sillä ei ole vähintäkään väliä" väitti ritari, kun sitävastoin Alicen oli hyvin vaikea salata kiihtymystään. "Jos kotisi on siistimätön, sitä soveliaampi se on hävinneelle ritarille — jos siellä ei ole

kaikki niin paikoillaan, niin sitä paremmin se pitää yhtä muun maailman kanssa, joka nyt on mullin mallin. Mene sinä tuon miehen kanssa. — Mikä on nimesi, ystävä?"

"Joseph Tomkins on lihallinen nimeni", ilmoitti taloudenhoitaja.
"Ihmiset sanovat minua kunnan Joeeksi ja Taatuksi Tomkinsiksi."

"Jos olet ansainnut tuollaisia nimityksiä, kun ottaa lukuun, mitä ammattia olet harjottanut, niin oletpa erinomainen ilmiö tosiaankin", sanoi ritari. "Jos se kuitenkin on ansiotonta, niin älä silti punastele, Joseph, sillä ellet ole todella rehellinen, niin on sinulla vain sitä parempi mahdollisuus pysyä kunnan miehen maineessa — se nimitys ja asia itse ovat jo aikaa kulkeneet eri teitä. Hyvästi jää — ja hyvästi, kaunis Woodstock!"

Niin sanoen kääntyi vanha ritari pois, pujottaen tyttärensä käsivarren kainaloonsa. Siten kävelivät he eteenpäin metsään samalla tavoin kuin olivat lukijan näkyviin tulleetkin.

3. LUKU.

INDEPENDENTTI TULEE TALOON.

Joseph Tomkins ja metsänvartija Joliffe olivat jonkun aikaa vaiti, seistessään katselemassa pitkin polkua, jota myöten Ditchleyn ritari ja sievä Alice-neiti olivat kadonneet puiden taa. Sitte he epäillen tuijottivat toisiinsa niinkuin tuskin tietäen, olivatko he vihamielisellä vai ystävällisellä kannalla keskenään, ja kumpainenkin oli ymmällä, miten alottaisi keskustelun. He kuuluivat ritarin viheltimen kutsuvan Bevisiä; mutta vaikka kelpo koira äänen kuullessaan käänsi päätänsä ja heristi korviaan, ei se kuitenkaan totellut kutsua, vaan nuuski yhä Joseph Tomkinsin kaavun liepeitä. "Sinä taidatkin olla eto elävä", virkkoi metsänvartija, uuteen tuttavaansa katsoen. "Olen kuullut puhuttavan miehistä, jotka osaavat varastaakseen taikoa sekä koiria että hirviä."

"Älä huoli minun ominaisuuksistani, ystävä", huomautti Joseph Tomkins, "vaan muista täyttää herrasi määräys".

Joceline ei heti vastannut, mutta viimein hän ikäänkuin välirauhan merkiksi painoi virkasauvansa pään maahan ja nojasi siihen, lausuessaan karskisti: "Sitkeä vanha ritarini ja sinä olitte siis miekkasilla ehtoopäivähartaudeksi, herra saarnaaja. Hyvä sinulle, etten ehtinyt paikalle ennen kuin säilät olivat tauonneet sälisemästä, muutoin olisin kumautellut iltamessua kallostasi."

Independentti hymyili yrmeästi, vastatessaan: "Ei, ystävä, se on hyvä itsellesi, sillä milloinkaan ei olisi tuntio saanut parempaa palkkaa läppäyksistään. Miksi kuitenkaan olisi sotaa meidän välillämme tai minun käteni nousisi sinun kättäsi vastaan? Sinä olet vain halpa työläinen, joka teet herrasi määräyksen mukaan, eikä minua ollenkaan haluta, että omaa vertani tai sinun vuotaisi tämän asian johdosta. Käsittääkseni piti sinun jättää rauhallisesti haltuuni Woodstockin niin sanottu palatsi — vaikka Englannissa ei nyt ole yhtään palatsia, ei, eikä ilmesty tulevaisinakaan päivinä, ennen kuin saamme astua Uuden Jerusalemin palatsiin ja pyhän hallitus alkaa maan päällä."

"Varsin hyvin alotettu jo, Tomkins-veikkonen", arveli kaitsija. "Ei paljoakaan puutu, ettette jo olojen tänälläänkin ollen ole kuninkaita, ja Jerusalemistanne en kyllä tiedä, mutta Woodstock on sievä pesämuna alkuun. — No, käytkö ketarollesi — lähdetkö liikkeelle — oletko sonnustautunut?"

"Hm — enpä tiedä", epäröi Tomkins. "Minun täytyy varoa väijytyksiä, ja olen täällä yksinäni. Sitäpaitsi on nyt parlamentin määräämä ja armeijan hyväksymä suuri kiitospäivä — myöskin saattavat vanha mies ja nuori nainen haluta korjata mukaansa joitakin vaatteitaan ja yksityistä omaisuuttaan, enkä soisi olevani siinä heidän tiellään. Jos siis tahdot tehdä luovutuksen huomisaamuna, niin se tapahtukoon omien saattolaisten ja sen presbyteriläisen kauppalanvanhimman läsnäollessa, jotta siirto tulee toimitetuksi todistajien nähden. Jos sitävastoin ei olisi mukanamme ketään — sinä vain luovuttaisit ja minä ottaisin haltuuni — niin Belialin miehet saattaisivat sanoa: Kas vain, Taattu Tomkins on ollut edomiitti — kunnan Joe on menetellyt kuin ismaelilainen, nousten ylös varahin ja jakaen saaliin niiden kanssa, jotka palvelivat Miestä — niin, jotka käyttivät leukapartaa ja vihreätä nuttua ikäänkuin muistoksi Miehestä ja hänen hallituksestaan."

Joceline tähtäsi terävät tummat silmänsä soturiin tämän puhuessa, ikäänkuin yrittäen keksiä, oliko toisen mieli todella vilpiton vai ei. Sitte hän ojensi kaikki viisi sormeaan raappimaan tuuheata tukkatöyhtöä niinkuin se toimenpide olisi ollut tarpeellinen hänen kyetäkseen tekemään päätöksensä.

"Tämä kuulostaa kaikki kauniilta, veikkonen", hän virkkoi; "mutta minä sanon sinulle suoraan, että tuolla talossa on muutamia hopeisia kolpakkoja ja lautasia ja juomakannuja sekä muuta sellaista säilynyt yleisestä puhdistuksesta, joka toimitti kaikki pöytähopeamme sulatusastiaan ritarimme hevosten pääsemiseksi ratsaille. Jos nyt et ota näitä tallestani, niin voin joutua pulaan, koska voitaisiin luulla, että minä olen niiden lukumäärää vähentänyt. Kun siis olen niin rehellinen mies —"

"Kuin koskaan kehvelsi riistaa", tokaisi Tomkins; "ei, minä olin sinulle velkaa keskeytyksen".

"Anna tulla vain", vastasi metsänvartija; "jos onkin saattanut uroshirvi joutua onnettomuuteen minun polullani, niin ei se ole suinkaan sattunut epärehellisessä mielessä, vaan pelkästään varjellakseni vanhan muorini pannua ruostumasta. Mutta mitä hopeisiin kulhoihin, haarikoihin ja sen sellaisiin tulee, niin olisin yhtä mieluusti juonut sulatetun hopean kuin varastanut siitä tehdyn astian. En siis soisi kohtaavani moitosta taikka epäluuloa tässä asiassa. Ja senvuoksi, jos tahdot kapineet luovutetuiksi heti paikalla, niin se käy mainiosti laatuun — ja jos et, niin vapauta minut syystä."

"Niinkö vain?" tuumi Tomkins; "ja kuka minut puhdistaa, jos he näkisivät aihetta ajatella mitään kadonneeksi? Eivät ainakaan korkeasti kunnioitettavat valtuutetut, joille tämä kruununtalo tavaroineen on kuin heidän omaansa; sentähden on meidän, kuten sanot, toimittava visusti tässä asiassa. Talon lukitseminen ja jättäminen olisi yksinkertaisten aivojen työtä. Mitä sanot siitä, että viettäisimme yön siellä? Silloin ei voida mihinkään kajota meidän molempien tietämättä."

"Ka, mitä siihen tulee", vastasi kaitsija, "niin pitäisi minun olla majassani järjestämässä oloja vähääkään mukaviksi vanhalle ritarille ja Alice-neidille, sillä vanha Joan-muorini on hiukan höperö ja osaa tuskin pitää huolta. Ja sentäänkään en totta puhuakseni millään ilveellä mielisi nähdä Sir Henryä nyt illalla, koska tämänpäiväinen tapaus on paisuttanut hänen sappensa ja suittaa sattua, että hän on tavannut tuvassa jotakin, mikä tuskin on omiaan lauhduttamaan sitä."

"On vahinko", pahoitteli Tomkins, "että noin vakavan ja kunnollisen näköinen herrasmies on tuollainen ilkimielinen kavalieri ja että hän muiden samanlaisten kyiden tavoin on varustanut kiroukset ihan kuin vaatetukseen".

"Jolla hän ei kuitenkaan tahdo verhota todellista mielialaansa", pisti kaitsija irvistäen. "Mutta kuka voi sitä auttaa? Sen tekee käyttö ja tottumus. Jos nyt sinä itse ihan ruumiillisesti äkkiä joutuisit kisariu'un juurelle, kun kaikki notkeat maurintanssijat leiskuisivat sen ympärillä iloisen huilun ja kapularummun tahdissa, kilisevin kulkusin ja liehuvin nauhoin, pojat teiskaroiden ja nauraen, tytöt hyppien kunnes voisit nähdä missä tulipunainen sukkanauha kiinnittää vaaleansiniset sukat, niin luulenpa, että joku luontaista seuranhalua tai vanhaa tapaa ja tottumusta muistuttava tunne pääsisi voitolle sinunkin yksivakaisuudestasi, ystävä, ja sinä sinkauttaisit ruman huippuhattusi yhtäänne ja tuon verenjanoisen pitkän säilän toisaanne sekä tepastelisit niinkuin Siko-Nortonin kollot, kun porsaat soittavat uruilla."

Independentti käännähti tuimasti kaitsijaan ja vastasi: "Mitä nyt, vihreänuttu? Mitä puhetta tämä on miehelle, jonka käsi on aurankurjessa? Neuvon sinua kammitsoimaan kieleksi, jotteivät kylkiluusi maksaisi sakkoa."

"Ei, älä minulle ole korskea, veikkonen", sanoi Joceline. "Sinun pitää muistaa, että edessäsi ei ole viidenseitsemättä ikäinen ritari, vaan mies yhtä sisukas ja riuska kuin olet itsekkin — ehkäpä pikkusen runsaamminkin — nuorempi ainakin — ja miksi olisitkaan niin ähmissäsi tanssiriu'usta? Soisinpa tunteneesi erään Phil Hazelklinen näiltä tienoin — hän oli paras maurintanssija Oxfordin ja Burfordin välillä."

"Sen suurempi häpeä hänelle", vastasi independentti; "ja minä toivon hänen nähneen harhatiensä ja toimittautuneen — niinkuin hän helposti saattoi, jos oli rivakka — soveliaaksi parempaan seuraan kuin pyyntimiesten, hirvenvarkaitten, kevytkenkäisten rehentelijäin, turmeltuneiden räyhääjien, vimmaisten kiistaa jäin, ilvehtijäin ja teeskentelijäin,irstailijain ja huikentelevani naikkosten, hupsujen ja viulunvinguttajain sekä kaikenkarvaisten lihallisten huvittelijain kirjajaan joukkoon".

"No, hengästyitpä parahiksi", vastasi kaitsija, "sillä tässä nyt seisomme Woodstockin kuuluisan tanssiriu'un edessä".

He pysähtyivät niittyaukiolle, jota kauniisti reunustivat isot tammets ja sykomorit. Muuan puu kohosi metsän kuninkaana hiukan erillään toisista ikäänkuin karttaen minkään kilpailijan läheisyyttä. Sen haarat olivat tyvistyneitä ja käiveräisiä, mutta mahtava runko osoitti vielä, millaisen jättiläiskoon saattaa metsän hallitsija saavuttaa herttaisen Englannin lehdöissa.

"Tuota sanotaan Kuninkaan tammeksi", selitti Joceline. "Woodstockin vankimmatkaan ihmiset eivät tiedä sen ikää; kerrotaan Henrikillä olleen tapana istua sen alla kauniin Rosamondin kanssa katselemassa tyttöjen tanssia sekä kylän poikasen kilpajuoksua ja painia vöistä tai lakeista."

"En sitä ollenkaan epäile, ystävä", sanoi Tomkins; "hirmuhallitsija ja portto olivat sovelias suosijapari sellaisille turhuuksille".

"Sanohan mitä sanot, veikkonen", vastasi kaitsija, "kunhan annat minunkin puhua suoraan. Tuossa kohoaa tanssiriuku, kuten näet, puolen nuolenampuman päässä Kuninkaan tammesta keskellä niittyä. Kuningas antoi kymmenen killinkiä Woodstockin verotuloista uuden valmistamiseen vuosittain sekä tarkoitukseen sopivaan puun metsästä. Nyt se on käyrästynyt ja kuivunut ja vääntynyt kuin kuihtunut orjantappuran vesa. Nurmikin aina niitettiin lyhyeksi ja tasoitettiin sileäksi kuin samettiviitta — nyt se on karkea ja rehoittaa heinikkona."

"No niin, ystävä Joceline", huomautti independentti, "mutta mitä mielen ylennystä lähti tästä kaikesta? Mitä opin hyötyä saattoi johtaa huilusta ja kapularummusta? Taikka onko koskaan ollut mitään viisauden tapaista säkkipillissä?"

"Voit kysyä paremmin koulutetuilta sitä", tuumi Joceline; "mutta minun mielestäni eivät ihmiset voi aina alla vakavia ja hattu silmille painettuna. Nuori neitonen tulee nauraneeksi niinkuin hento kukka puhkeaa kukoistukseen — niin, ja poikanen pitää hänestä siten sitä paremmin, ihan niinkuin sama herttainen kevät, joka saa nuoret linnut piipattamaan, panee yksivuotiaat metsävuohen vasikat hyppimään. On tullut pahempia päiviä siitä saakka kun reimat vanhat ajat ovat hävinneet: sanonpa sinulle, että niinä juhlapäivinä, joista teikäläiset pitkämiekkaiset ovat tehneet lopun, olen nähnyt tällä vehmaalla aukiolla kuhisevan iloisia impiä ja reippaita miehiä. Vanha kunnan kirkkoherra itsekin ei pitänyt syntinä tulla tuokioksi katselemaan, ja hänen juhlallinen messupaitansa ja liperinsä piti meidät kaikki hyvässä järjestyksessä ja opetti meidät supistamaan rattomme järkeviin rajoihin. Saatoimmehan ehkä laskettaa mehevän pilan tai kilistää ystävällisen pikarin kertaalleen liian usein, mutta se tapahtui hilpeällä mielellä ja hyvässä naapuruudessa. Niin, ja jos sattui koitos karttusilla tai rivakka nyrkkeilyerä, niin se suoritettiin pelkässä rakkaudessa ja ystävyudessa; ja parempi jotkut kuivat iskut pöhnäpäissä kuin ne veriset toimet, joita meillä on ollut raittiissa totisuudessa siitä saakka kun presbyterin lakki kohosi piispan hiipan yläpuolelle ja me vaihdoimme kunnolliset kirkkoherramme ja oppineet tohtorimme, joiden saarnat olivat vahvistettuja niin paljolla kreikalla ja latinalla, että itse paholainenkin olisi voinut joutua ymmälle, kankureihin ja rajasuutareihin sekä muihin sellaisiin saarnastuolin tarjokkaihin kuin — kuin kuulumme tänä aamuna — se ihan kirpoaa kieleltäni."

"No, ystävä", virkkoi independentti, jonka kärsivällisyyttä olisi tuskin voinut aavistaa näin suureksi, "en riitele kanssasi opinkäsitysteni halveksimisesta. Jos korvaasi niin suuresti kutittaa kapularummun pärinä ja maurintanssin leiskunta, niin eihän totisesti ole luultavaa, että sinulle maukkaasti maittaisi terveellisempi ja järkevämpi ruoka. Mutta menkäämme palatsihuvilaan, jotta voimme ryhtyä asioihimme ennen auringon laskua."

"Oikein, ja se saattaa olla viisasta useammastakin syystä kuin yhdestä", myöntyi kaitsija, "sillä palatsihuvilasta kiertelee juttuja, joista ihmiset ovat käyneet pelokkaiksi majaillemaan siellä yöseen aikaan".

"Eikö tuolla vanhalla ritarilla ja hänen tyttärellään ollut tapana asua siellä?" kysyi independentti. "Niin minulle ilmoitettiin."

"Kyllä, kyllä he asuivat", kertoi Joceline; "ja heidän pitäessään hauskaa taloutta luisti kaikki mainiosti, sillä mikään ei karkoita pelkoa niinkuin hyvä olut. Mutta sitte kun parhaat miehemme menivät sotaan ja saivat surmansa Nasebyn taistelussa, tuntui jäljelle jääneistä palatsihuvila yksinäisemmältä, ja vanha ritari on nähnyt palkollistensa suuressa määrin luopuvan hänestä; niin, hitto, kenties häneltä viime aikoina myös on puuttunut hopeita tallirengin ja lakeijan palkanmaksuun."

"Voimallinen syy huonekunnan vähenemiseen", huomautti soturi.

"Aivan oikein, juuri niin", vastasi kaitsija. "Puhuttiin askelista, joita yösydämenä kuultiin isolta lehteriltä, ja äänistä, jotka puoleltapäivin kuiskailivat lattiamattoisissa kamareissa; ja palkolliset käyttivät verukkeenaan, että nuo ilmiöt säikyttivät heidät pois. Mutta minun kehnon arvostelukykyni mukaan oli asianlaita se, että kun Martinpäivä ja helluntai saapuivat tuottamatta penninkään palkanlyhennystä, vanhat palkolliskuoriaiset alkoivat ajatella ryömimistä muualle ennen kuin pakkaneen heidät jähmetyttäisi. Ei mikään paholainen ole niin kammottava kuin se, joka tanssii taskussa, missä ei ole ristin riunaa torjumassa sitä."

"Huonekuntanne supistui siis vähiin?" tiedusti independentti.

"Niin totisesti teki", kertoi Joceline. "Mutta pidimme me kymmenkunnan koolla, kun ottaa lukuun palatsihuvilan kuoriaiset ja ajometsän vihreät toukat, sellaiset kuin on nöyrin palvelijasi tässä. Me pysyimme koolla kunnes havaitsimme kutsumuksen lähteä aamuratsastukselle yhtäänne tai toisaanne."

"Worcesterin kaupunkiin", tulkitsi soturi, "missä teidät rusennettiin niinkuin syöpäläiset ja lehtimadot

ainakin?"

"Voit puhua mielesi mukaan", vastasi kaitsija; "minä en milloinkaan väitä miestä vastaan, joka on saanut pääni vyönsä alle. Selkämme ovat muuria vasten, muutoin et sinä olisi täällä."

"Ei, ystävä", sanoi independentti, "sinä et pane mitään vaaraan vapailla puheillasi ja tuttavallisuudellasi. Voin olla *bon camarado* hyvälle soturille, vaikka olen kilvoitellut hänen kanssaan juuri päivänlaskuun saakka. Mutta tässä nyt olemmekin palatsihuvilan edustalla."

Heidän edessään kohosi vanha goottilainen rakennus, säännötön muodoltaan ja eri aikoina muuteltu mikäli englantilaisten hallitsijain oikut johtivat koettelemaan Woodstockin ajometsän hauskutuksia ja tekemään omaksi mukavuudeksi sellaisia parannuksia kuin kunkin aikakauden lisääntyvä ylellisyys vaati. Rakennuksen vanhimman osan oli perimystieto nimittänyt Kauniin Rosamondin torniksi; se oli hyvin korkea ja kapea, ikkunat kaidat ja seinät jyrkän paksut. Tornista ei ollut mitään aukkoa maahan tai minkäänlaista kulkukeinoä, sillä aliosa oli jokseenkin kauvas ylös pelkkää tukevaa kiviliitosta. Vanhojen tietojen mukaan kerrottiin, että torniin oli päästy ainoastaan eräänlaista pientä nostosiltaa myöten, joka voitiin mielinmäärin laskea pienestä lähellä tornin huippua sijaitsevasta holviaukosta toisen samaan tapaan rakennetun tornin hammasharjalle. Tämä oli kahtakymmentä jalkaa matalampi ja sisälsi ainoastaan kiertoportaait, joilla oli niinänsä Woodstockin Lemmentikkaat, syystä että kerrottiin Henrikin kulkeneen rakastajattarensa kamariin nousemalla noita portaita tornin huipulle ja sitte käyttäen nostosiltaa.

Tätä perimystietoa oli kiivaasti vastustanut Woodstockin entinen kirkkoherra tohtori Rochecliffe, joka väitti, että Rosamondin torniksi sanottu rakennelma oli vain sisempi varustus eli linnoitus, johon linnan herra tai haltija saattoi peräytyä kaikkien muiden turvapaikkojen pettäessä, sitte joko pitkittääkseen puolustustansa tai pahimmassa tapauksessa tinkiäkseen kohtuulliset antautumisen ehdot. Vanhoihin tarinoihinsa viehättyneet Woodstockin asukkaat eivät pitäneet tästä uudesta tavasta selitellä niitä mitättömiksi, ja sanotaanpa, että jo esittelemämme pormestari kääntyi presbyteriläiseksi pelkästä halusta kostaa kirkkoherran epäilyksille tässä tärkeässä asiassa, pitäen mieluisampana luopua kirkollisista menoista kuin hartaasta uskostaan Rosamondin torniin ja Lemmentikkaisiin.

Muu osa huvilapalatsia oli melkoisen laaja ja eri vuosisadoilta peräisin. Siihen kuului sikermä pikku pihoja, joita rakennukset ympäröivät; nämä olivat keskinäisessä yhteydessä joko sisäpuolelta tahi pihojen yli menen, ja usein molemmin tavoin. Rakennusten vaihteleva korkeus ilmaisi, että ne olivat olleet yhdistettävissä ainoastaan sillä porraskäytävien moninaisella paljoudella, joka piti esi-isiemme raajoja voimistelussa kuudennelatoista ja aikaisemmilla vuosisadoilla ja näyttää toisinaan olevankin yksinomaan siihen tarkoitukseen varusteltu.

Tämän säännöttömän rakennuksen vaihtelevat ja moninaiset julkipuolet olivat, kuten tohtori Rochecliffellä oli tapana sanoa, kerrassaan juhlaherkkua rakennustaiteelliselle muinaistutkijalle, niissä kun varmasti oli näytteitä jokaisesta olemassa olleesta tyylistä, Anjoun Henrikin puhtaasta normannilaisesta asti aina Elisabetin ja hänen seuraajansa puolittain goottilaiseen ja puolittain klassilliseen yhdistelmään saakka. Niinpä olikin kirkkoherra itse yhtä suuresti kiintynyt Woodstockiin kuin koskaan Kauniin Rosamondin Henrikki, ja kun hänen tuttavuutensa Sir Henry Leen kanssa salli hänen pistäytyä kaikin ajoin kuninkaalliseen palatsihuvilaan, oli hänellä tapana viettää päiväkausia vaelluksilla vanhoissa suojamissa, tutkien, mittailen, tarkastellen ja keksien oivallisia syitä rakennustaiteellisille erikoisuuksille, jotka luultavasti vain johtuivat goottilaisen taiturin oikullisesta mielikuvituksesta. Mutta ajan suvaitsemattomuus ja levottomuus olivat häätäneet vanhan muinaistutkijan hänen palkka virastaan, ja hänen seuraajansa Nehemia Holdenough olisi pitänyt sokaistuneiden ja verenhimoisten paavilaisten saastaisen veistotaiteen ja rakentelun perusteellista tutkimista samaten kuin vanhojen normannilaisten hallitsijani huikentelevien lempijuttujen historiallista seulomistakin tuskin paljoakaan parempana kuin Bethelin vasikkain kumartamista ja synnin maljasta maistelemista. — Palaamme kertomuksemme tolalle.

"Täällä on", virkkoi independentti Tomkins, huolellisesti silmäiltyään rakennuksen julkipuolta, "montakin harvinaista muinaisen pahuuden muistomerkkiä, tässä harhanimisessä kuninkaallisessa huvilapalatsissa. Totisesti riemastuu sydämeni suuresti, kun näen sen hävitetyksi, niin, maan tasalle poltetuksi ja tuhan heitetyksi Kedronin puroon tai muuhun jokeen, jotta maa puhdistuu sen muistosta eikä enää johdu ajattelemaan sitä kataluutta, jolla heidän isänsä ovat syntiä tehneet."

Kaitsija kuunteli häntä salaisesti suuttuneena ja alkoi harkita itsekseen, eikö nyt heidän seistessään mies miestä vastaan ja ilman joutuisan väliintulon mahdollisuutta hänen tullutkin virkavelvollisuutensa kannalta kurittaa kapinallista, joka käytti noin solvaisevaa kieltä. Mutta onneksi johtui hänen mieleensä, että tappelun täytyi olla epätietoinen — että aseiden etu oli häntä vastaan — ja olletikin että hänen mahdollinen menestyksensäkin rynnistyksessä tapahtuisi ankaran jälkilaskun uhalla. On myös myönnettävä, että independentissä oli jotakin niin hämärää ja salaperäistä, niin kolkkoa ja vakavaa, että kaitsijan avomielisempää sydäntä ahdisti, ja jos se tunne ei suorastaan peloittanut häntä toimeksi,

piti se hänet ainakin epäröivällä kannalla vieraaseen nähden. Hän katsoi siis viisaimmaksi kuten turvallisimmaksi isännälleen ja itselleen karttaa kaikkia kiistan aiheita ja oppia tietämään paremmin, kenen kanssa oli tekemisissä, ennen kuin otti hänet ystäväksi tai vihamieheksi.

Palatsihuvilan iso portti oli lujasti teljetty, mutta käyntiveräjä avautui Jocelinen nostaessa säppiä. Edessä oli lyhyt kymmenen jalan mittainen käytävä, jonka sisäpään oli entiseen aikaan suojaristikko sulkenut, samalla kun kumpaiseltakin sivulta avautui kolme ampumareikää; näistä saattoi hätyyttää tunkeutuvaa uskalikkoa, joka ensimmäisestä veräjästä suoriuduttuaan siten joutui alltiiksi kiivaalle tulelle, ennen kuin pääsi suoriutumaan toisesta. Mutta tuon nostoristikon koneisto oli vahingoittunut, joten se nyt pysyi hievahtamattomana, kuroittaen kyllä runsailla rautahampailla varustettua leukaansa, mutta kykenemättä pudottamaan sitä ryntääjän tielle.

Tola oli siis selvä palatsihuvilan suureen suojamaan eli ulompaan eteiseen. Pitkin tämän pitkän ja hämärän huoneen koko pituutta ulottui lehteri, jota oli vanhoina aikoina käytetty soittoniekkujen ja laulajien esiintymispaikaksi. Sen kumpaisellakin sivulla oli kömpelöt portaat, jotka oli tehty kokonaisista jalan vahvuisista nelikulmaisista pölkyistä, ja kumpaiseenkin kulmaan oli etuvartijaksi asetettu normannilaisen jalkaväensoturien patsas, päässä avoin kypäri, joka paljasti niin tuimat kasvonpiirteet kuin maalarin nero oli kyennyt sommittelemaan. Niiden varuksina oli nahkakölteri eli sotisopa, keskikohdaltaan nauloilla lujitettu pyöreä kilpi sekä jalkoja ja nilkkoja koristavat ja suojelevat puolisaappaat, jotka jättivät paljaiksi polvet. Nämä puiset vartijat pitelivät isoa miekkaa tai nuijaa niinkuin palvelusvuorollaan seisovat sotilaspäivystäjät. Synkän suojaman seinillä osoitti moni tyhjä koukku ja haarukka paikkoja, mistä kauvan voitonmerkkeinä talletut aseet oli sodan ahdingossa vielä kerran otettu alas tekemään palvelusta taistokentällä niinkuin veteraanit, jotka äärimäinen vaara kutsuu jälleen otteluun. Toisissa ruosteisissa kiinnikkeissä näkyi vielä niiden hallitsijain metsästysmuistoja, joille palatsihuvila oli kuulunut, sekä niiden pyyntiritarien, joiden huostaan se oli aikojen kuluessa ollut uskottuna.

Suojaman taustalla pistäysi jyhkeä, raskas kivinen takka kymmenen jalan verran seinästä, koristettuna monilla tunnuksilla ja Englannin kuninkaallisen huoneen vaakunoilla. Nykyisessä kunnossaan se ammitti kuin hautaholvin kaareva suu tai saattoi kenties olla verrattavissa sammuneen tulivuoren kraateriin. Mutta mahtavien järkäleiden ja koko ympäristön tummuus osoitti, että oli ollut aika, jolloin se kohotti suunnattoman lieskansa loimuamaan ylös jättimäiseen hormiin, samalla kun pölläytteli monia savupilviä iloisten vieraitten yli, joiden kuninkuus tai aateluus ei tehnyt heitä kyllin herkiksi närkästymään moisesta pikku haitasta. Näistä tilaisuuksista oli talon muistelmiana, että kaksi vankkurillista puita oli säännöllisenä polttomääränä puolipäivästä iltasoittoon asti, ja räiskyvien halkojen kannattelemiseen liedellä rakennetut parilat eli koirat, joiksi niitä sanottiin, olivatkin muovattuja niin kookkaiden jalopeurain muotoisiksi, että tarinaan tosiaan oli aihetta. Hormikatoksen sisäpuolella oli pitkiä kivilavitsoja, joille hallitsijani sanotaan toisinaan asettuneen kamalasta kuumuudesta huolimatta ja huvikseen karistelleen hirven sisälmyksiä hehkuvalla hiilloksella omin kuninkaallisin käsin, ja onnellinen oli silloin se hovilainen, jota pyydettiin maistamaan kuninkaallisen ruuanlaiton tuloksia. Perimystieto oli tässäkin kerkeä mainitsemaan, mitä hilpeitä pistopuheita — sellaisia kuin voitiin vaihtaa ruhtinaan ja ylimyksen kesken, — oli lasketeltu niissä iloisissa kemuissa, joilla Mikonpäivän metsästys lopetettiin. Se tiesi myös tarkalleen selittää, missä Tapanikuningas istui parsieksaan omaa ruhtinaallista säärystään, ja muisti useimmat vanhat kujeet, joilla hän oli ilvehtinyt pikku Winkinille, Woodstockin vaatturille.

Enin tällainen karkea hulluttelu kuului Plantagenetien aikoihin. Kun Tudorin hallitussuku tuli valtaistuimelle, tämän edustajat olivat säästeliäämpiä kuninkaallisen läsnäolonsa suhteen ja juhlivat suojanassa ja kamareissa paljoa sisemmällä, luovuttaen uloimman suojaman herrasmiesten henkivartiolle. Tämä hoiteli siellä vuorojaan ja vietti yönsä mässäyksessä ja ratossa, väliin johtuen tästä hirmuisiin tarinoiniin ilmestyksistä ja taikuuksista, kunnes jotkut sellaisetkin kalpenivat, joiden korvissa ranskalaisen vihamiehen torvi olisi törähtänyt yhtä hauskesti kuin kutsu metsälle.

Joceline osoitteli paikan omituisuuksia synkälle kumppanilleen lyhyemmin kuin me olemme niitä maininneet lukijalle. Independentti näytti ensimmältä kuuntelevan hyvinkin harrastavana, mutta heitti huomaavaisuutensa äkkiä syrjään ja lausui juhlallisesti: "Tuhoudu, Babylon, niinkuin herrasi Nebukadnetsar on tuhoutunut! Hän on kulkuri, ja sinusta pitää tulla autio paikka — niin, ja erämaa, — niin, suola-aavikko, missä jano ja nälkä vallitsee."

"Niitä riittänee molempia täksi yötä", huomautti Joceline, "jollei kelpo ritarin ruokakammio ole hiukan täysinäisempi kuin tavallisesti".

"Meidän tulee huolehtia aineellisista mukavuuksistamme", sanoi independentti, "mutta oikealla ajalla, kun velvollisuutemme ovat täytetyt. Minne nämä ovet johtavat?"

"Tuo tuolla oikealla", vastasi kaitsija, "johtaa niin sanottuihin valtiohuoneisiin, joita ei ole käytetty sitte kun vuonna 1639, kun hänen siunattu majesteettinsa —"

"Mitä ihmettä!", keskeytti independentti jyrisevällä äänellä; "mainitsetko sinä Kaarlo Stuartia siunaavana tai siunattuna? Varo siitä annettua julistusta."

"En tarkoittanut mitään pahaa", vastasi kaitsija, hilliten taipumuksensa kiivaamman vastauksen antamiseen. "Minun alani käsittelee telkiä ja otuksia, ei arvonimiä ja valtiollisia asioita. Mutta sentäänkin, mitä hyvänsä lieneekään tapahtunut sittemmin, sitä kuningas-parkaa saateltiin yltäkyllin siunauksilla Woodstockista, sillä hän jätti täyden hansikkaallisen kultakolikolta paikkakunnan köyhille —"

"Hiljaa, ystävä", varoitti independentti, "muutoin luulen sinut tuollaiseksi paatuneeksi ja sokaistuneeksi paavilaiseksi, joiden mielestä almujen jakelu kelpaa antajan vääryyksien ja sortotöiden sovitukseksi ja hyvitykseksi. Sanot siis, että ne olivat Kaarlo Stuartin huoneet?"

"Ja hänen isänsä Jaakon ennen häntä, ja Elisabetin ennen häntä, ja riuskan Henrikki-kuninkaan, joka rakensi tuon siivekkeen, ennen heitä kaikkia."

"Ja siellä varmaankin ritari ja hänen tyttärensä asuivat?"

"Ei", vastasi Joceline, "Sir Henry Lee piti liian suuressa kunniaassa — asioita, joita nyt ei katsota minkään arvoisiksi. Sitäpaitsi ovat valtiohuoneet tuulettamattomia ja huononlaisessa kunnossa viime vuosilta. Herra ylimetsänhoitajan asunto on tuon käytävän varressa vasemmalla."

"Ja minne vievät nuo portaat, jotka näyttävät johtavan sekä ylös- että alaspäin?"

"Ylöspäin ne johtavat moniin huoneisiin, joita käytetään eri tarkoituksiin, nukkumiseen ja muuhun mukavuuteen", selitti kaitsija. "Alaspäin ne vievät keittiöön, virkailijain toimistoihin ja linnan holveihin, joita ei tähän aikaan illasta voi nähdä ilman kynttilöitä."

"Lähdemme siis ritarisi huoneisiin", sanoi independentti. "Ovatko ne soveliaassa kunnossa?"

"Sellaisessa mikä on kelvannut säätyhenkilölle, jonka asunto on nyt kehnommin varustettu", vastasi kelpo kaitsija, jonka sappi paisui niin nopeasti, että hän lisäsi kuulumattomana jupinana: "joten sen täytyy kelvata sinunlaisellesi keropäälle heittiölle".

Hän toimi kuitenkin johdemiehenä ja astui edellä ylimetsänhoitajan huoneita kohti.

Tähän huoneustoon pääsi ulkosuojamasta lyhyttä käytävää myöten, joka voitiin tarpeen tullen turvata kahdella tammiovellalla; nämä olivat kiinnitettävissä isoilla tammikangilla, jotka vedettiin ulos seinästä ja pistettiin oviaukon toiselle puolelle tehtyihin nelikulmaisiin reikiin. Käytävän päässä oli pieni eteishuone, josta tultiin kelpo ritarin vierashuoneeseen; tätä valaisi kaksi siten sijoitettua ulkonevaa ikkunaa, että kumpaisestakin avautui näköala eri puistokujaan, joka johti etäälle ja syvälle metsään. Parin kolmen vähemmän mielenkiintoisen perhemuotokuvan lisäksi oli huoneen pääkoristuksena iso täyteen kokoon maalattu kuva, joka riippui tulisijan yläpuolella; tämä oli rakennettu raskaista kiviloistoista kuten ulkosuojamassakin ja koristeltu veistellyillä vaakunakilvillä eri valiolauseineen. Muotokuva esitti noin viidenkymmenen vuoden ikäistä miestä täysissä panssarivaruksissa ja maalattuna Holbeinin järeään ja kuivakiskoiseen tapaan — luultavasti sen taiteilijan tekoakin, koska aikamäärät pitivät yhtä. Varuksien kankeat ja selvät kulmat, särmät ja ulkonemat olivat hyviä aiheita tuon varhaisen maalaussuunnan karkealle piirtimelle. Värien haalistumisen johdosta olivat ritarin kasvat valjut ja himmeät kuten toisen maailman olennon, mutta piirteet ilmaisivat kuitenkin voimakkaasti ylpeyttä ja ylvästelyä.

Hän viittasi johtosauvallaan eli komentokalikallaan taustalle, missä taiteilija parhaan etenemäkykynsä mukaan kuvasi palavan kirkon tai luostarin jäännöksiä sekä neljää tai viittä punamekkoista soturia kantamassa riemukkaasti pois jotakin pronssisen kastemaljan tai pesuastian näköistä. Heidän yläpuolelleen asetetusta kiehkurasta saattoi eroittaa sanat: "*Lee Victor sic voluit*".[11] Suoraan vastapäätä tätä kuvaa riippui seinäkomerossa täydet turnaustamineet, joiden mustat ja kultaiset väriaihtelut ja koristeet täsmälleen vastasivat muotokuvan esittämiä.

Maalaus oli niitä, joissa jokin kasvonpiirteiden ja ilmeen erikoisuus herättää taiteeseen perehtymättömienkin huomiota. Independentti katseli sitä, kunnes hänen pilvisellä otsallaan vilahti hymyily. Metsänvartija ei kyennyt päättämään, myhäilikö hän nähdessään tuiman vanhan kavalierin hävittämässä pyhää rakennusta, jollainen toimenpide oli hyvässä sopusoinnussa hänen oman lahkonsa tapojen kanssa, vai osoittiko hän siten halveksumistaan vanhan mestarin järeälle ja kuivakiskoiselle käsialalle taikka herättikö tämän merkillisen muotokuvan näkeminen hänessä joitakin muita aatoksia.

Hymy hälveni silmänräpäyksessä, kun soturi katsahti ikkunoihin. Niiden sisäpuolelle jääneet komerot oli koroitettu askeleen tai parin päässä seinästä. Toiseen oli asetettu pähkinäpuinen rukouspulpetti ja

suunnattoman iso täytetty nojatuoli, joka oli päällystetty sahviaanilla. Vieressä oli pieni lipasto, jonka lokeroista ja laatikoista oli muutamia avoinna, esittäen näkyviin haukantiukuja, koiranviheltimiä, kojeita pyyntihaukan höyhenien tasimiseen, erimuotoisia kuolaimia ja muita metsämiehen urheiluun kuuluvia pikku kapineita.

Toinen komero oli kalustettu eri tavalla. Sen pienellä pöydällä oli joitakuuta ompelutyön tarpeita sekä luuttu, muutamia sävellyksiä sisältävä nuottivihko ja korukirjailussa käytetty kehys. Komeron seinillä näkyi ompelukuvioita, ja muutenkin oli sen koristeluun pantu suurempaa huolta kuin saattoi havaita muualla huoneessa; naisellisen aistin vallintaa ilmaisivat myöskin ikkunalaudalle järjestetyt kukkaruukut, joissa kukki sellaisia kasveja kuin syksyinen vuodenaika teki mahdolliseksi.

Tomkins loi välinpitämättömän silmäyksen noihin naisellisen hommailun esineihin, astui sitten etäisemmän ikkunan luo ja alkoi selaila kokoarkkista nidettä, joka oli avoinna rukouspulpetilla; se näköjään jonkun verran kiinnitti hänen mieltänsä. Joceline oli päättänyt pitää silmällä hänen liikkeitään niitä häiritsemättä ja seiso i jonkun matkan päässä apean äänettömänä, kun seinäverhon takaa äkkiä avautui ovi ja sieltä sipsutti esiin sievä maalaisneitonon pyyheliina kädessään ikäänkuin jotain talousaskareta toimittaakseen.

"Mitä nyt, herra Julkea?" virkkoi hän ripeästi Jocelinelle; "mitä sinä täällä huoneissa nuuskit, kun herra ei ole kotona?"

Mutta sen vastauksen asemasta, jota hän kenties odotti, Joceline Joliffe loi murheellisen silmäyksen ikkunakomerossa seisovaan soturiin päin, ikäänkuin tehdäkseen sanansa täysin tajuttaviksi, ja lausui alakuloisesti: "Voi, sievä Phoebe, tänne tunkeutuu sellaisia miehiä, joilla on enemmän oikeutta tai valtaa kuin kellään meikäläisellä, ja paljoakaan he eivät kursaile tullessaan milloin mielivät ja viipyessään niin kauvan kuin haluavat."

Hän loi toisen silmäyksen Tomkinsiin, joka näytti yhä tutkivan edessään olevaa kirjaa. Sitte hiipi hän lähelle kummastunutta tyttöä, joka oli vuorotellen katsellut kaitsijaa ja vierasta ikäänkuin kykenemättä käsittämään edellisen sanoja tai oivaltamaan jälkimäisen läsnäolon merkitystä.

"Mene", kuiskasi Joliffe lähentäen suunsa niin liki neitosen poskea, että hänen hengityksensä heilutteli tämän hiuskiharoita, "mene, Phoebe kulta, vilistä vikkelaasti kuin metsävuohi alas huvilaani — minä tulen sinne pian ja —"

"Huvilaasi, tosiaankin!" ynseili Phoebe. "Oletpa kovin rohkea vaivaiseksi pukintappajaksi, joka ei ole koskaan ennen säikyttänyt mitään muuta kuin saksanhirveä. *Sinun* huvilaasi, jopa jotakin! Kyllä käskisi minun mennä sinne."

"Hiljaa, hiljaa, Phoebe — tässä ei ole aikaa leikintekoon. Alas huvilaani juokse, sanon, kuin hirvi, sillä ritari ja neiti ovat molemmat siellä, ja minä pelkään, että he eivät enää palaja tänne. Kaikki on hukassa, tyttö — ja meidän pahat päivämme ovat viimein tulleet kerrassaan viheliäisinä — olemme ihan umpimutkassa ja kiivaan ajon ahdistuksessa."

"Onko se mahdollista, Joceline?" ihmetteli tyttö-parka kääntyen kaitsijaan, säikkynyt ilme kasvoillaan, joita hän oli tähän asti käyttänyt maalaiskeimailuun.

"Yhtä varmaa, Phoebe rakas, kuin —"

Vakuutuksen loppu hupeni Phoeben korvaan, niin likelle painuivat sitä metsänvartijan huulet; ja jos ne siinä koskettivat hänen poskeansakin, niin on murheella kuten kärsimättömyydelläkin etuoikeutensa, ja Phoebe-poloisella oli vakavaa peljästyistä kylliksi, hänen ottaakseen huomionsa noin vähäpätöistä seikkaa.

Mutta Jocelinen huulten lähestyminen Phoeben sievälle, vaikka ruskettuneelle poskelle ei ollut mikään mitätön tapaus independentin mielestä, joka vastikään oltuaan Jocelinen valppauden kaittavana oli viimeksi vuorostaan tullut kaitsijan käyttäytymisen tarkkaajaksi heti kun Phoeben ja Joliffen kohtausta oli käynyt noin mielenkiintoiseksi. Ja huomattessaan Jocelinen haastelun likeisyyden koroitti hän äänensä niin yrmeäksi, että se olisi vetänyt vertoja voitelemattomalle ja ruosteiselle sahalle, saaden sillä Jocelinen ja Phoeben kavahtamaan kuusi jalkaa erilleen vastakkaisiin suuntiin, ja jos Cupido kuului seurueeseen, syöksähti lemmenjumala varmaan ulos ikkunasta niinkuin tykinlaukausta pakeneva villihanhi. Silmänräpäyksessä heittäytyen saarnamiehen ja paheen soimaajan asentoon huudahti soturi: "Mitä nyt, te häpeämättömät ja röyhkeät! Mitä — sukoilemassa ja kisaamassa ihan minun nähteni! Jopa menee pitkälle — tahdotteko te pitää ilveitänne parlamentin korkean tuomioistuimen valtuutettujen taloudenhoitajan edessä niinkuin olisitte remuisilla markkinoilla kojussa taikka kevytmielisen tanssikoulun vilскеessä ja huiskeessa, missä viuluniekkein vintiöt vinguttavat jumalattomilla kapineillaan: 'Saat suukkoja kokea, on soittaja sokea?' — Mutta tässä", hän sanoi tuimasti jysäyttäen nyrkillään nidettä, "tässä on noiden paheitten ja hullutusten kuningas ja ylimäinen pappi! Tässä on se

mies, jota suruttomat hupsut syntisesti sanovat luonnon ihmeeksi! Tässä on hän, jonka ruhtinaat valitsevat kammiokaitsijakseen ja hovineidot ottavat vuodekumppanikseen. Tässä on hienojen sanojen, hemputtelun ja hupsuuden etevin opettaja — tässä!" Ja hän iski toistamiseen nidettä — voi, se oli mestarin koottujen teosten ensimmäinen painos, Roxburghen ihastelema, Bannatynen rakastama, — se oli Hemmingsin ja Gondelin *editio princeps!* "Sinun syyksesi", hän jatkoi, "sinun syyksesi, William Shakespeare, minä panen kaiken semmoisen vallattoman turhuuden ja säädyttömän huikentelun, mikä on tahrannut maata sinun päivistäsi saakka!"

"Kautta kaiken pyhän, sepä on raskas syytös", sanoi Joceline, jonka rohkeata huolettomuutta ei voitu pitkäksi aikaa lannistaa; "istu ja pala, onko herramme vanha suosikki Stratfordin Ville vastuussa jokaisesta muiskusta, mitä on siepattu Jaakon ajoista asti? Huikea tili tosiaan — mutta kenenkähän syytä se on, mitä pojat ja tytöt tekivät ennen hänen aikaansa?"

"Älä pilkkaa", varoitti soturi, "jotten minä sisäisen ääneni haastamana menettele sinun kanssasi kuten herjaajan. Totisesti sanon minä, että siitä saakka kun paholainen putosi taivaasta, häneltä ei ole koskaan puuttunut asiamiehiä maan päällä, mutta missään ei hän ole tavannut noitaa, joka niin rajattomasti vallitsee ihmisten sieluja kuin tämä turmeluksen sikiö Shakespeare. Jos vaimo etsii katalaa esimerkkiä avioliitonrikkomukseen, niin tästä hän sen löytää. Kun mies tahtoo tietää, miten hänen on kasvatettava kätyriänsä murhaajaksi, saa hän tästä ohjeet. Jos vallasnaisen tekee mieli mennä pakanalliselle neekerille, näkee hän kirjaan pannun vahvistuksen aikeensa mahdollisuudesta. Ken tahtoo herjata Luojaansa, hänelle on tässä varattu ivasanoja suuhun. Jos joku tahtoo uhmata lihallista veljeänsä, niin tässä on haaste valmiina. Kun teitä haluttaa päihtyä, niin Shakespeare ilahuttaa teitä pikarilla. Aistillisiin nautintoihin pyrkiessänne hän viihdyttelee teidät hillittömään antaumukseen niinkuin luutun viettelevillä sävelillä. Tämä, sanon, tämä kirja on kaikkien niiden vaurioiden juurena ja alkulähteenä, jotka ovat tulva virran tavoin levinneet yli maan, tehden ihmisistä pilkkaajia, epäilijöitä, kieltäjiä, murhaajia, rauhanrikkokijia ja viiniruukun ystäviä, niin että he oleksivat saastaisissa paikoissa ja istuvat myöhään iltapikarien ääressä. Pois hänet, pois hänet, te Englannin miehet! Tophetiin hänen häijyt kirjansa, ja Hinnomin laaksoon hänen kirotut luunsa! Totisesti, ellei kulkumme olisi ollut kiireinen, kun sivuutimme Stratfordin vuonna 1643 Sir William Wallerin johtamina — ellei kulkumme olisi ollut kiireinen —"

"Syystä että prinssi Rupert oli kintereillänne kavalieleineen", jupisi parantumaton Joceline.

"Minä sanon", pitkitti kiivaileva ratsumies, koroittaen äänensä ja ojentaen käsivartensa, "että jollei kulkumme olisi käskystä ollut pikainen ja jollemme olisi ratsastaneet suoraan eteenpäin, sivulle poikkeamatta, tiukentaen rivimme yhteen niinkuin soturien tulee, olisin minä sinä päivänä temmannut sen paheitten ja irstailun opetusmestarin luut haudasta ja viskannut ne lähimmälle tunkiolle. Minä olisin tehnyt hänen muistostaan pilkan ja hyssytyksen!"

"Tuo on karvainta, mitä hän on vielä virkkanut", huomautti kaitsija. "Ville-parka olisi pannut hyssytyksen enemmän pahakseen kuin mitään muuta."

"Aikooko tuo herra puhua vielä lisää?" tiedusti Phoebe kuiskaten. "Hyväinen aika, komeita sanojahan hän haastaa, kunhan tässä vain tietäisi, mitä ne merkitsevät. Mutta on siunattu asia, että kelpo ritarimme ei nähnyt hänen tuolla tavoin murjovan kirjaa — Herra armahtakoon, siitä olisi varmasti tullut verenvuodatusta. Mutta hyvä isä sentään — katsos kuinka hän muikistelee kasvojaan! Onkohan hänellä ähky, Joceline? Tarjoisinko hänelle lasillisen väkevää?"

"Kuulepas, tyttöseni", selitti kaitsija, "hän vain panostaa väkiloikkuaan uuteen laukaukseen, ja sillaikaa kun hän kierittelee silmiään ja vääntelee kasvojaan ja puristaa käsiänsä nyrkkiin ja kuopii ja polkee jaloillaan tuolla lailla, on hänen pakko olla huomaamatta mitään. Voisinpa vanhoa leikkaavani hänen kupeeltaan kukkaron, jos hänellä sellainen olisi, hänen sitä tuntemattansa."

"No, se nyt on ihme ja kumma, Joceline", päivitteli Phoebe. "Ja jos hän viipyy täällä tänällään, niin kyllähän sellaista herraa on huokea pidellä."

"Älä sinä siitä välitä", tuumi Joceline, "vaan sano minulle hiljaa ja pikaisesti, mitä on ruokasäilyssä."

"Hyvinkin niukat talousvarat", ilmoitti Phoebe; "kylmä salvukukko ja muutamia leivoksia sekä se ainainen iso riistapiirakka runsaine mausteineen — sitäpaitsi pari sämpylää, ja siinä onkin kaikki".

"No, se auttaa pahimpaan tarpeeseen. Kääri viittasi pulskan vartesi ympäri — ota vasu ja pari lautasta ja ruokaliinaa, he kun ovat hirmuisen köyhässä kunnossa tuolla alhaalla — vie sinne salvukukko ja sämpylät — piirakan täytyy jäädä tälle samaiselle soturille ja minulle, ja sen kuori sopii leiväksemme."

"Erinomaisesti", sanoi Phoebe; "minä laitoin itse taikinan — se on paksu kuin Kauniin Rosamondin tornin muurit".

"Joiden läpi kestäisi kahden leukaparin jäytää melkoisen kauvan, vaikka kuinkakin sitkeästi pungastaisivat", arveli kaitsija. "Mutta mitä nestettä on?"

"Ainoastaan pullo alicantea ja toinen kanarinviiniä, kivisestä viinaruukusta puhumatta", vastasi Phoebe.

"Pistä viinipullot vasuusi", neuvoi Joceline; "ritarilta älköön puuttuko iltasiemaustaan — ja alas majaan nyt kuin yökkö. Se riittää illalliseksi, ja huomenna on uusi päivä. Haa, kautta taivaan, tuon miehen silmä taisi tarkata meitä! Ei — hän vain kieritti sitä mielteissään — epäilemättä hyvinkin syvissä, ne kun ovat semmoista väkeä. Mutta hiisi hänet periköön, hänen täytyy olla pohjaton, jollen minä kykene mittaamaan hänen sisintänsä ennen kuin on yö lopussa. — Livahda tiehesi, Phoebe."

Mutta Phoebe oli maalaiskeimailija, ja tietäen Jocelinelle tässä asemassa mahdottomaksi kostaa kiusoittelua sopivalla tavalla, hän kuiskasi tämän korvaan: "Luuletko, että ritarimme ystävä Shakespeare todellakin keksi kaikki nuo ilkeät kujeet, joista tämä herra puhui?"

Samassa hän vilahti pois, Joliffen uhatessa tulevaista kosta sormellaan, jupisten: "Menehän siitä, Phoebe Mayflower, kepeäjalkaisin ja ilomielisin naikkonen, mitä on milloinkaan tepsutellut Woodstockin puiston kamaralla! — Hänen peräänsä, Bevis, ja vie hänet turvallisesti herramme luokse tupaan."

Iso vinttikoiran nousi kuin määräyksen saanut ihmispalkollinen ja seurasi Phoebeä suojaman läpi, ensin nuollen hänen kättänsä osoitukseksi läsnäolostaan ja sitten asettuen verkalliseen hölkkäjuoksuun, siten parhaiten sovittautuakseen saatettavansa keveään käyntiin, jonka vikkelyyttä Joceline ei ollut perusteettomasti kehunut. Phoeben ja hänen vartijansa samotessa metsäahojen poikki palaamme me palatsihuvilaan.

Independentti näytti nyt kavahtavan ikäänkuin horroksista. "Onko se nuori nainen mennyt?" hän kysyi.

"On vainkin", vastasi kaitoja, "ja jos sinun arvoisuudellasi on vielä käskyjä annettavana, niin sinun on tyydyttävä miehiseen palvelukseen".

"Käskyjä — hm — neitonen olisi mielestäni saattanut viipyä kuulemaan toista kehoituspuhetta", sanoi soturi. "Totisesti oli harrastukseni suuresti herännyt hänen valistamiseensa."

"Eipä hätää", arveli Joliffe, "hän tulee kyllä kirkkoon ensi sunnuntaina, ja jos sinun sotilaallinen kunnianarvoisuutesi suvaitsee jälleen selittää meille Sanaa, niin hän kostuu opetuksesta siinä missä muutkin. Mutta täkäläiset nuoret neitokset eivät kuuntele mitään yksityisiä hartaushetkiä. — Ja miten nyt näet hyväksi menetellä? Tahdotko katsastaa muita huoneita ja mitä vähäiä pöytähopeita meillä on jäljellä?"

"Hm — en", kieltäysi independentti; "alkaa olla myöhä, ja tulee pimeä — saathan toimitetuksi meille vuoteet, ystävä?"

"Paremmilla et ole milloinkaan nukkunut", vakuutti kaitsija.

"Ja puita tulen sytyttämiseksi ja kynttilän sekä rahtusen ajallista nautittavaa ulkonaisen ihmisen virkistykseksi?" jatkoi soturi.

"Epäilemättä", vastasi kaitsija, osoittaen järkevää halua tämän tärkeän henkilön tyydyttämiseen.

Muutaman minuutin kuluessa ilmestyi tammiselle pöydälle iso kynttilänjalka. Persiljalla koristeltu uhkea hirvipiirakka asetettiin pöytään puhtaalle ruokaliinalle. Viihdyttävänä lisinä olivat kivinen viinaleili ja oluella täytetty mustakiiltainen kippa. Tälle aterialle istuutuivat hyvässä sovussa soturi isoon nojatuoliin ja hänen kehoituksestaan kaitsija, joka käytti matalampana sijana tuolia pöydän vastapäisellä puolella. Siihen mieluisaan hommaan jättää heidät tällä erää kertomuksemme.

4. LUKU.

TYLYSTI KOHDELTU SUKULAINEN.

Lukija ei ole voinut unohtaa, että Sir Henry Lee tasavaltalaisen soturin kanssa rynnistelyään oli

lähtenyt tyttärensä seurassa ottamaan turvapaikakseen vantteran puistonvartija Joceline Joliffen majan. He kävelivät verkalleen kuten ennenkin, sillä vanhaa ritaria rasitti sekä näiden viimeisten kuninkuuden rippeiden joutuminen vallankumouksellisten käsiin että äskeinen tappionsa. Toisinaan hän pysähtyi ja laskien käsivartensa ristikkäin rinnalleen muisteli kaikkia olosuhteita, joissa tapahtui hänen häätönsä niin kauvan kotinansa olleesta talosta. Hänestä tuntui, että hän itse oli lukemiensa ritaritarinain sankarien tavoin peräytymässä paikalta, jota hänen velvollisuutensa oli suojella, joutuneena häviöön *paynim* ritarin tieltä, jolle kohtalo oli suonut niin onnekkaan seikkailun. Alicella oli omat tuskalliset muistelonsa, eikä hänen viime keskustelunsa isän kanssa ollut yleensä muodostunut niin hauskaksi, että hänen olisi tehnyt mielensä uudistaa sitä ennen kuin toisen mieliala paremmin tyyntyi. Vanhalla ritarilla oli nimittäin kyllä herttainen sydän, ja hän rakasti suuresti tyttärtään, mutta ikä ja viimeaikoina yhä tiheämpään sattuneet vastoinkäymiset olivat kiihdyttäneet hänen tunteensa oikulliseen ärtyisyyteen, josta ei ollut parempina päivinä näkynyt merkkiäkään. Tytär ja pari hartaasti kiintynyttä palkollista, jotka pysyivät hänelle köyhyydessäkin uskollisina, lepyttelivät hänen heikkouttansa mahdollisuuden mukaan ja säälivät häntä silloinkin kun joutuivat kärsimään sen ilmauksista.

Kesti kauvan ennen kuin hän puhui, ja silloin hän viittasi erääseen jo mainittuun seikkaan. "On kummallista", hän ihmetteli, "että Bevis seurasi Jocelinea ja tuota miestä mieluummin kuin minua".

"Ole varma siitä, isä", vastasi Alice, "että sen äly näki miehessä vieraan, jota se katsoi tarpeelliseksi pitää huolellisesti silmällä, ja sentähden se jäi Jocelinein seuraan".

"Vielä mitä, Alice", tuskitteli Sir Henry; "se jättää minut syystä että onneni on minulta kokonaan paennut. Luonnossa on tunne, joka tehoaa mykkien eläinten niin sanottuun vaistoonkin ja opettaa ne karttamaan onnettomuutta. Hirvikin puskee sairasta tai haavoitettua lauman urosta; iske vamma koiraan, ja koko kahlekunta karkaa sitä reutomaan; kalat syövät omaa lajiansa, kun niiden kumppaneita on vihlaistu ahinkaalla; leikkaa varikselta siipi tai katkaise siltä koipi, niin toiset nokkivat sen kuoliaaksi."

"Tuo saattaa pitää paikkansa järjettömämpien eläinten keskinäisistä suhteista", sanoi Alice, "sillä niiden koko elämä on melkein pelkkää sodankäyntiä. Mutta koira jättää oman rotunsa liittyäkseen meihin; herransa tähden se hylkää oman lajinsa seuran, ruuan ja hauskuuden, eikä toki saisi vähällä epäillä niin hartaan ja alttiin palvelijan uskollisuutta kuin Bevis on ollut eritoten."

"En ole suutuksissani koiralle, Alice; olen vain suruissani", vastasi hänen isänsä. "Olen lukenut luotettavista aikakirjoista, että kun Rikhard Toinen ja Bolingbroken Henriikki olivat Berkeleyyn linnassa, luopui samansukuinen koira kuninkaasta, jota se oli aina saatellut, ja liittyi Henriikkiin, jonka se silloin näki ensi kertaa. Suosikkinsa karkaamisesta ennusti Rikhard lähestyvän syöksemisensä valtaistuimelta. [12] Koiraa pidettiin jälkeinpäin Woodstockissa, ja Bevisin sanotaan olevan sen sukua, tätä kun hoideltiin huolellisesti. Mitä vauriota saattaisin aavistaa sen luopumuksesta, sitä en osaa arvata, mutta siitä olen vakuutettu, että se ei ennusta minulle mitään hyvää."

Etäältä kuului kuihtuneiden lehtien kahinaa, polulta kajahti hyppivää töminää, ja suosikkikoira ilmestyi samassa herransa luo.

"Tule oikeuteen, vanha heittiö", virkkoi Alice hilpeästi "ja puolusta mainettasi, jonka poissaolosi on pannut vaaraan". Mutta koira vain osoitti hänelle huomaavaisuutta kieppumalla heidän ympärillään ja syöksähti heti takaisin niin nopeasti kuin kykeni loikkimaan.

"Mitä nyt, vintiö?" oudoksui ritari; "olethan toki liian hyvin harjaannutettu, ryhtyäkseen ajoon ilman määräystä?" Mutta seuraavana hetkenä lähenei Phoebe Mayflower näkyviin, keveä astunta niin vähän pidättyneenä hänen kantamastansa taakasta, että hän yhtyi isäntänsä ja nuoren valtiattarensa seuraan juuri kun nämä saapuivat metsänvartijan majalle, joka oli heidän matkansa määränä. Bevis oli hyökännyt edeltäkäs in tervehtimään Sir Henryä ja palannut likeisimpään velvollisuuteensa, saattamaan Phoebeä ja tämän kuljettamia ruokavaroja. Koko seurue seisoi pian koolla Joceline Joliffen tuvan edustalla.

Parempina aikoina oli tätä paikkaa kaunistanut vankka kivirakennus, joka antoi soveliaan asunnon kuninkaallisen puiston vartijalle. Sievä lähde pulppusi esiin lähellä ja oli aikoinaan lirissyt pihamaitten ja tanhuiden halki, jotka olivat liittyneet hyvinrakennettuihin ja mukaviin koppeleihin ja ulkosuojiiin. Mutta jossakussa sellaisessa kahakassa, jotka olivat kansalaissotien kestäessä tavallisia, oli tätä pientä metsäasumusta ahdistettu ja puolustettu, se oli vallattu ja poltettu. Naapurissa asuva maalaisjunkkari, joka kuului parlamentin puolueeseen, käytti hyväkseen Sir Henry Leen poissaoloa, tämä kun oleksi silloin Kaarlon leirissä, ja kuningasmielisten heikontunutta asemaa. Häikäilemättä kuljetutti hän pois lohotut kivet ja muut tulen säästämät rakennusaineet ja korjautti oman asuinkartanonsa niillä. Metsänvartija oli senvuoksi rakentanut omaa tarvettaan ja emännäkseen sanomaansa vanhaa vaimoa varten risupunoksista mökin, sellaisen kuin oli omalla työllään ja parin naapurin avulla kyennyt kyhäämään muutaman päivän kuluessa. Seinät oli laastittu savella, kalkittu valkoisiksi ja verhottu

viiniköynnöksillä ja muilla kiertokasveilla, katto oli kauniisti katettu oljilla, ja vaikka asumus vain olikin hökkeli, oli kätevä Joliffe saanut kaiken järjestetyksi siten, että se ei tuottanut häpeää asujansa asemalle.

Ritari astui ovelle, mutta kun nerokkaalta rakentajalta oli puuttunut parempaa lukkoa oveen, joka itse oli tehty vain ihmeellisesti kierretyistä vitsaksista, oli hän keksinyt eräänlaisen vehkeen säpin sulkemiseksi sisäpuolelta nappulalla, joka esti sen kohoamasta, ja täten oli se nyt kiinnitetty. Käsittäen tämän joksikin varokeinoksi Joliffen vanhan emännöitsijän taholta, jonka he kaikki tiesivät vähäkuuloiseksi, korotti Sir Henry äänensä pyytämään pääsyä, mutta turhaan. Viivytyksestä kiusaantuneena työnsi hän ovea yhtäaikaa jalalla ja kädellä niin voimakkaasti, että heikko sulku ei sitä kestänyt; se myötäsi, ja ritari astui siis väkisinkin palvelijansa keittiöön eli ulompaan huoneeseen. Keskilattialla seisoi hämiä ilmaisevassa asennossa ratsastuspukuinen nuorelta näyttävä vieras.

"Tämä saattaa olla käskyvaltani viimeinen toimenpide täällä", huomautti ritari, tarttuen vierasta kaulukseen, "mutta minä olen vielä Woodstockin ylimetsänhoitaja ainakin tänä yönä — kuka tai mikä olet sinä?"

Vieras pudotti ratsastusviitan, johon hänen kasvonsa olivat olleet verhottuina, ja painui samassa toisen polvensa varaan.

"Sukulaisenne vain, Markham Everard", hän vastasi. "Tulin tänne teidän tähtenne, vaikka pelkäänkin, että te tuskin toivotatte minua tervetulleeksi itseni tähden."

Sir Henry hätkähti taaksepäin, mutta tointui heti ikäänkuin muistaen, että hänen tuli esittää arvokasta osaa. Hän seisoi senvuoksi suorana ja vastasi tekeytyen jokseenkin juhlallisen muodolliseksi:

"Hyvä sukulaiseni, mieleni on hyvä siitä, että olet saapunut Woodstockiin juuri ensimmäisenä iltana, joka nyt moneen vuoteen vasta on omiaan lupaamaan sinulle ansaitsemasi tai tervetulleen vastaanoton."

"Suokoon Jumala, että kuulin sananne oikein ja ymmärrän ne asiallisesti!" toivotti nuori mies. Alice pysyi vaiti, mutta piti katseensa tähdättynä isän kasvoin ikäänkuin haluten tietää, oliko hänen tarkoituksensa ystävällinen langonpoikaa kohtaan, mitä hän vanhuksen luonteen tuntien oli taipuvainen suuresti epäilemään.

Ritari sillävälän loivallisen silmäyksen ensin sukulaiseensa ja sitte tyttärensä sekä jatkoi: "Minun ei otaksuakseni tarvitse ilmoittaa Markham Everardiille, että meidän aikomuksenamme ei voi olla kestittä häntä tai edes tarjota hänelle istuinta tässä köyhässä mökissä?"

"Saatan teitä peräti mielelläni palatsihuvilaan", tarjoutui nuori herrasmies. "Olinkin päätellyt teidän jo vetäytyneen sinne illaksi ja pelkäsin häiritsevänäi teitä. Mutta jos sallitte minun, hyvä eno, seurata serkkuani ja teitä takaisin palatsihuvilaan, niin uskokaa minua, että kaiken sen hyvän ja ystävällisen joukossa, mitä olette niin usein tehnyt, ette ole milloinkaan osoittanut kalliimpana pidettyä suosiollisuutta."

"Sinä erehdyt suuresti, Markham Everard", sanoi siihen ritari. "Me emme aio palata palatsihuvilaan tänä iltana emmekä totisesti huomennakaan. Tahdoin vain vihjata sinulle kaikella kohteliaisuudella, että sinä tapaat Woodstockin palatsihuvilasta niitä, joille olet soveliasta seuraa ja jotka epäilemättä suovat sinulle auliin vastaanoton, jollaista minä tässä nykyisessä turvapaikassani en rohkene tarjota niin huomattavalle henkilölle."

"Taivaan tähden", pyysi nuori mies Aliceen kääntyen, "selitä sinä minulle, miten minun on käsitettävä noin salaperäistä puhetta!"

Estääkseen hänet lisäämästä isänsä pidäteltä äkää pakoittausi Alice vastaamaan, vaikka se oli työlästä: "Sotamiehet ovat karkoittaneet meidät palatsihuvilasta."

"Sotamiehet — karkoittaneet!" huudahti Everard kummastuneena. "Siihen ei ole mitään laillista valtuutta."

"Ei vähintäkään", lausui ritari yhäti yhtä purevan ivallisesti, "ja kuitenkin yhtä laillinen valtuus kuin mihinkään, mitä Englannissa on toimittu jo vuoden ajan ja enemmänkin. Sinä luullakseni olet taikka olit lakikoululainen — kylläpä onkin ammattisi käyttäminen sen määräkauden kaltainen, jota tuhlari toivoo varakkaan lesken omistuksessa. Sinä olet jo elänyt yli sen lain, jota tutkistelit, ja sen kuoleutuminen ei kaiketikaan ole tapahtunut perintöä jättämättä — joitakuuta sieviä etuuksia, muutamia mukavia hyvityksiä, kuten sanotaan. Oletkin ansainnut sen kahdella tavalla — käytithän nahkakölteriä ja patruunavyötä niinkuin pitelit kynääkin ja mustetta — mutta en ole kuullut saarnailleesikin."

"Ajatelkaa minusta ja puhukaa minusta miten tylysti vain haluatte", sanoi Everard säveästi. "Olen vain tänä pahana aikana antanut omantuntoni ja isäni käskyjen oljata itseäni."

"Kas, jos omastatunnosta puhut", haastoi vanha ritari, "niin täytyypä minun pitää sinua silmällä, kuten Hamlet sanoo. Milloinkaan ei ole puritani pettänyt niin törkeästi kuin vedotessaan omaantuntoonsa, ja mitä isäsi tulee —"

Hän aikoi jatkaa samaa solvailua, kun nuori mies keskeytti hänet lausuen lujalla äänellä: "Sir Henry Lee, teitä on aina ajateltu ylvääksi. Sanokaa minusta mitä mielitte, mutta älkää puhuko isästani, mitä pojan korva ei saisi sietää ja mihin hänen käsivartensa ei kuitenkaan voi vastata. Sellaisen vääryyden tekeminen minulle on aseettoman miehen loukkaamista tai vangin hosumista."

Sir Henry pysähtyi ikäänkuin huomautuksen pidättämänä. "Siinä puhuit totta, Mark, vaikka olisit mustin puritani, mitä horna on ikinä syössyt kidastaan tuottamaan turmaa onnettomalle maalle."

"Olkoon se niinkuin tahdotte siitä ajatella", vastasi Everard; "mutta älkää panko minua jättämään teitä tämän viheliäisen mökin suojaan. Yö kääntyy myrskyiseksi — antakaa minun viedä teidät palatsihuvilaan ja häätää nuo häiritsijät, joilla ei voi ainakaan vielä olla mitään valtuutta toimenpiteisiinsä. En viivy hetkeäkään heidän jälkeensä, paitsi vain ilmoittaakseni isäni sanoman. Suokaa minulle vain tämän palveluksen tilaisuus sen rakkauden tähden, jota olette aikaisemmin tuntenut minua kohtaan!"

"Niin, Mark", vastasi ritari lujasti, mutta murheellisesti, "sinä puhut totta — olen tosiaan rakastanut sinua aikaisemmin. Vaaleatukkaista poikaa, jota opetin ratsastamaan, ampumaan, metsästämään — jonka onnelliset hetket kuuluivat minun parissani, missä hyvänsä hän viettikään vakavamman työskentelyn tovit — minä rakastin sitä poikaa — niin, ja heikkoudessani rakastan sen muistoakin, mitä hän oli. Mutta hän on mennyt, Mark — hän on mennyt, ja hänen sijassaan näen ainoastaan uskontoansa ja kuningastansa vastaan nousseen julkisen ja päättäväisen kapinoitsijan — kapinoitsijan, joka on menestyksensä johdosta yhä vihattavampi, yhä suuremman häpeän leimaama niiden rosvottujen rikkauksien takia, joilla hän toivoo saavansa kullatukseksi kataluutensa. Mutta minä olen köyhä, ajattelet sinä, ja minun pitäisi mielestäsi pysyä hiljaa, jotteivät ihmiset sanoisi: 'Puhu silloin, mies, kun sinua pyydetään.' Tiedä kuitenkin, että niin puutteenalainen ja ryöstetty kuin olenkin, minä tunnen joutuvani häpeään siitä, että tämänkään verran puhun kapinallisten anastajien kätyrin kanssa. Mene palatsihuvilaan, jos haluat — tuosta käy tie — mutta älä luule, että minä saadakseni takaisin sen asuntoni tai kaiken rikkaudenkaan, mitä minulla milloinkaan oli varakkaimpinakin päivinäni, vapaaehtoisesti saattaisin sinua kolmea askeltakaan nurmikolla. Jos minun täytyy olla kumppaninasi, niin se tapahtukoon ainoastaan silloin kun punatakit ovat sitoneet käteni selän taakse ja köyttäneet jalkani hevosen vatsan alle. Silloin saat olla matkatoverinani, jos mielesi tekee, sen sinulle myönnän, mutta et varemmin."

Alice oli julmasti kärsinyt tämän keskustelun aikana, mutta tiesi hyvin, että enempi väittely olisi vain yllyttänyt ritarin äkää yhä kiukkuisemmaksi. Nyt uskalsi hän viimein tuskallisessa jännityksessään tehdä serkulleen merkin, jotta tämä lopettaisi puhelun ja vetäytyisi pois, koska hänen isänsä niin jyrkästi käski hänen mennä tiehensä. Valitettavasti huomasi hänet Sir Henry ja päätteli nähneensä todisteen serkuksien salaisesta keskinäisestä ymmärryksestä. Hänen raivostuksensa sai siitä uutta virikettä, ja hänen oli mitä tiukimmin käytettävä hillitsemiskykyään ja muistettava kaikkea oman arvokkuutensa vaatimaa, kyetäkseen verhoamaan todellisen vimmastuksensa samaan ivallisuuteen, jonka hän oli omaksunut tämän vihaisen haastelun alussa.

"Jos sinua peloittaa", hän sanoi, "samota puistopolkujamme pimeällä, kunnioitettava vieras, jota minun kenties on pakko pitää arvossa seuraajanani tämän puiston hoitajanvirassa, niin tässä näky olevan kaino neitonen, joka on mitä halukkain palvelemaan sinua ja olemaan metsävoutinasi. Mutta hänen äitinsä tähden toimita sentään joku pikku naimismuoto teidän molempien kesken kuntoon. Mitään lupakirjaahan tai pappia ei näinä onnellisina päivinä tarvita, vaan parit voivat solmiutua yhteen kuin mierolaiset tien sivussa, pensasaita kirkonkattona ja kattilanpaikkuri hengenmiehenä. Pyydän sinulta anteeksi, kun tunkeudun tekemään näin yksinkertaisen esityksen — kenties oletkin *ranter* — tai lempijäin lahkoo, taikka pidät avioliittomenoja turhanaikaisina, kuten Knipperdoling tai Leydenin Jaakko?"

"Taivaan tähden, luovu noin kamalasta pilanteosta, isä! Ja sinä, Markham, lähde Jumalan nimessä ja jätä meidät kohtaloomme — läsnäolosi saa isäni hourimaan."

"Vai pilanteosta!" sanoi Sir Henry; "en ole koskaan ollut niin tosissani. Ja hourimaanko! En ole ikinä ollut rauhallisempi. En ole milloinkaan kyennyt sietämään, että petollisuus lähestyy minua — en tahtoisin sen paremmin pitää vierelläni häväistyä tytärtä kuin kantaa kupeellani häpeän tahraamaa miekkaa, ja tämä onneton päivä on osoittanut, että ne molemmat voivat pettää."

"Sir Henry", pyyteli nuori Everard, "älkää raskauttako sieluanne suurella rikoksella, jonka varmasti teette kohdellessanne tytärtänne noin väärin. Siitä on nyt pitkä aika, kun kielsitte hänet minulta, meidän ollessamme köyhiä ja teidän ollessanne mahtavassa asemassa. Minä alistuin antamaan teidän ehkäistä kaiken seurustelumme. Jumala tietää, mitä kärsimyksiä se minulle tuotti — mutta minä taivuin. Enkä tänne nyt tullutkaan kosintaani uudistaakseni, vaikka tunnustankin pyrkineeni hänen puheilleen — en ainoastaan hänen itsensä tähden, vaan myöskin teidän. Tuho häilyy yllänne valmiina syöksymään alas saaliiseensa. Niin, näyttäkää vain halveksivalta, mutta siten on asian laita; sekä teitä että häntä suojellakseni minä olen saapunut tänne."

"Kieltäydyt siis vapaaehtoisesta lahjastani", ivasi Sir Henry Lee, "tai kenties ajattelet siihen liittyvän liian kovia ehtoja?"

"Hävetkää, hävetä teidän tulisi, Sir Henry!" pahaksui Everard vuorostaan tulistuen. "Ovatko valtiolliset ennakkoluulonne niin peräti tukahuttaneet kaikki isän tunteet, että voitte katkeralla pilkalla ja ylenkatseella kajota oman tyttärenne kunniaan? Nosta ylös pääsi, hyvä Alice, ja sano isällesi, että hän on haaveellisessa uskollisuussinnossaan unohtanut luonnon. Tietäkää, Sir Henry, että vaikka minä pitäisin tyttärenne kättä mieluisempana kuin mitään siunausta, minkä taivas voisi, minulle suoda, minä en ottaisi sitä vastaan — omatuntoni ei sitä sallisi — kun tietäisin sen vieraannuttavan hänet velvollisuuksistaan teitä kohtaan."

"Omatuntosi on liian arasteleva, nuori mies; anna se jonkun eriuskolaisrabbin hoitoon, ja hän, joka ottaa kaikki mitä verkkoon tulee, opettaa kyllä sinulle, että ihminen tekee syntiä taivaan laupeutta vastaan, jos kieltäytyy mistään hyvästä, mitä auliisti tarjotaan."

"Kun se tarjotaan todella auliisti ja hyvästä sydäimestä, vaan ei tarjouksen tapahtuessa pilkkana ja solvauksena. Hyvästi, Alice — jos mikään voisi saada minut haluamaan käyttää hyväkseni isäsi silmitöntä esitystä sinun heittämisestä pois luotansa arvottoman epäluulon hetkenä, niin sen saisi aikaan tieto, että Sir Henry Lee sellaisiin käsityksiin antautuessaan sortaa tunnottomasti olentoa, joka ennen kaikkia muita on hänen ystävällisyydestään riippuvainen — joka kaikkia muita kipeämmin tuntee hänen ankaruutensa ja jota hänen velvollisuutensa on kaikkein enimmäin helliä ja viihdytellä."

"Älä ole huolissasi minun tähteni, Everard", huudahti Alice, kun hänet herätti arkuudestaan niiden seurausten pelko, joita saattoi syntyä näissä oloissa, missä kansalaissota asetti sukulaisia kuten muitakin lähimäisiä vastatuksin. "Voi, menehän, minä rukoilen, mene nyt vain! Isäni leppeyttä minua kohtaan ei häiritse mikään muu kuin nämä onnettomat perhekiistat — sinun tulosi tänne näin sopimattomaan aikaan. Taivaan tähden, jätä meidät!"

"Kas vain sitä neitiä!" kivahti tuittupää vanha kavalieri; "sinä näyttelet jo käskevää valtiatarta — ja sinunhan kelpaakin! Tahdot nähtävästi määrälliä saattueellemme niinkuin Goneril ja Regan![13] Mutta minä sanon sinulle, että yksikään mies ei saa poistua talostani — ja *tämä* on nyt minun taloni, niin matala maja kuin se onkin — niin kauvan kuin hänellä on minulle sellaista sanottavaa, joka on puhuttava silmäkulmat rypyssä ja suurelliseen tapaan, kuten tämä nuori mies nyt haastaa. Puhu pois, mies, ja sano pahimpasi!"

"Älä pelkää kiivastuvani, Alice", virkkoi Everard yhtä lujasti kuin levollisestikin; "ja te, Sir Henry, älkää luulko, että jos puhunkin lujasti, tarkoitan silti puhua suuttuneesti tai mahtipontisesti. Te olette moittinut minua paljosta, ja jos minua hallitsisi haaveellisen ritarillisuuden huima henki, olisi niissä moitteissa paljon sellaista, mitä minä en saisi noin läheisen omaisenkaan taholta tullessa sivuuttaa vastauksetta, ollen synnyltäni ja maailman arvostelun mukaan herrasmies. Suvaitsetteko kärsivällisesti kuunnella minua?"

"Jos tahdot saada puolustautua", vastasi vankka vanha ritari, "niin Jumala varjelkoon minua maltittomana häiritsemästä sitä — niin, vaikkapa todistelusi olisi kahdeksi kolmannekseksi kapinallisuutta ja loppuosaltaan herjausta. Ole vain lyhytsanainen — tätä on kestänyt jo liiankin kauvan."

"Kyllä koetan, Sir Henry", lupasi nuori mies; "kuitenkin on tukala supistaa muutamiksi lauseiksi sellaisen elämän puolustusta, joka lyhyenäkin on ollut toimeliasta — liian toimeliasta, näkyy kiivastunut liikkeenne vakuuttavan. Mutta minä kiellän sen; en ole paljastanut miekkaani pikaisesti, enkä tunnollisesti harkitsematta kansan hyvää jonka oikeuksia on poljettu ja jonka omaatuntoa on sorrettu. Älkää rypistäkö otsanne, sir — sellainen ei ole teidän käsityksenne kiistasta, mutta minun on. Mitä uskonnollisiin periaatteisiini tulee, joita te olette pilkannut, niin uskokaa minua, että vaikka ne eivät perustu kiinteihin kaavoihin, ne eivät kuitenkaan ole vähemmin vilpittömiä kuin omanne, ja ovatpa ne sikäli puhtaampiakin — suokaa minulle se sana anteeksi — kun ne eivät ole olleet tekemisissä raakaluontoisen aikakauden verenhimoisten sääntöjen kanssa, joita te ja muut sanotte ritarillisen kunnian vaatimuksiksi. Ei oma luontainen mieliala tee minua kykeneväksi sietämään tylyjä soimauksianne, vastaamatta samanlaisilla kiukustumisen ja moitteen ilmauksilla; sen saa aikaan se

parempi hengellinen elämäkatsomus, jota minulle on uskoni opettanut. Te saatte mielinmäärin häväistä minua kaiken kykynne mukaan — ette yksistään sukulaisuuden nojalla, vaan myöskin syystä että minun on pakko suvaita sitä säälinkin kannalta. Tämä, Sir Henry, on minun sukuni jäsenen kieltämykseksi paljon. Mutta paljota suuremmalla pidättyvyydellä kuin tämä vaatii voin kieltäytyä vastaanottamasta teiltä sitä lahjaa, jota haluaisin omakseni enemmän kuin mitään ihmislapsen kaipaamaa; Alicen velvollisuutena on tukea ja lohduttaa teitä, ja olisi synty sallia teidän sokaistuksissanne hyljätä viihdyttäjäänne luotanne. Hyvästi, sir — ei vihassa, vaan surkutellen. Me saatamme tavata toisemme parempana aikana, jolloin sydämenne ja ylväät aatteenne pääsevät voitolle niistä onnettomista ennakkoluuloista, jotka niitä nyt hämmennyttävät. Hyvästi — hyvästi, Alice!"

Hän lausui viime sanansa kahdesti ja liiketuksen ja kiihkeän murheen vallassa, mikä kerrassaan muutti sen vakaan ja melkein ankaran sävyn, jolla hän oli puhutellut Sir Henry Leetä. Hän kääntyi ja läksi mökistä heti kun oli päässyt puheensa loppuun, ja ikäänkuin häpeissään hentomielisyydestä, joka oli värisyttänyt hänen ääntänsä, asteli nuori tasavallan mies nyt kiivaasti ja päättävästi kuutamoon, joka oli alkanut holvata kirkasta valoansa ja syksyisiä varjojansa metsämaiseman yli.

Koko kohtauksen aikana oli Alice vapissut hirveässä pelossa, että hänen isänsä saattaisi luontaisen tuihtupäisyytensä johdosta vimmastua rajuista sanoista väkivaltaisiin tekoihin. Hän vaipui matalalle istuimelle, joka oli punottu pajunvesoista niinkuin Jocelinen vähäiset huonekalut enimmäkseen, ja yritti salata kyöneleitään, katkonaisin kuiskein kiittäessään taivasta siitä, että mikään turmatyö ei ollut asianomaisten läheisen liiton ja sukulaisuuden uhalla lopettanut noin vaarallista ja suuttunutta keskustelua. Phoebe Mayflower niiskutti kaikesta sydämestään seuraksi, vaikka hän ei tapahtuneesta ymmärtänyt paljoakaan enempää kuin että kykeni jälkeinpäin kertomaan puolellekymmenelle likeiselle ystävälle vanhan herransa Sir Henryn olleen hirmuisesti suutuksissaan ja vähällä käydä käsirysyn nuoren herra Everardin kanssa, koska tämä oli ollut vähällä viedä mukanaan hänen nuoren emäntänsä. "Ja mitä olisikaan hän voinut tehdä parempaa?" puheli Phoebe; "eihän vanhalle ritarille ollut jäänyt mitään Alice-neidin tai omaksikaan elatukseksi. Ja mitä herra Mark Everardiin ja meidän nuoreen neitiimme tulee, niin voi! he olivat haastelleet toisilleen niin rakkaasti, ettei semmoisia sanoja näe edes Argaluksen ja Parthenian historiassa, joiden juttukirja kertoo olleen uskollisin rakastavainen pari koko Arkadiassa ja Oxfordin maakunnassakin päällepäätteeksi."

Vanha muori Jellycot oli moneenkin kertaan kohtauksen aikana pistänyt tulipunaisen hilkkansa keittiöön; mutta kun tämä arvoisa vaimo oli vähänäköinen ja vielä enemmän vähäkuuloinen, oli tiedon kaksi pääväylää ummessa, ja vaikka hän jonkunlaisen ylimalkaisen vaiston avulla oivalsi, että herrasväki oli kiivaassa sananvaihdossa, jäi hänelle aivan salaperäiseksi seikaksi, minkätähden he valitsivat Jocelinen mökin kiistansa näyttämöksi, samoin kuin riidan aihekin pysyi hänelle arvoituksena.

Mutta millä mielellä oli vanha kavalieri, jota hänen sukulaisensa oli viime sanoillaan niin lujasti uhmannut, samalla kun hänen rakkaimpia periaatteitaan oli rohkeasti vastustettu? Tosiasia on, että hän oli paljota vähemmin kuohuksissaan kuin hänen tyttärensä oletti, ja kaiken todennäköisyyden mukaan pikemmin tyyntynyt kuin kiihdytti hänen pahastustaan se miehuullinen puolustus, johon nuori mies oli ryhtynyt uskonnollisten ja valtiollisten mielipiteittensä hyväksi. Vaikka hän oli hyvinkin kärsimätön vastustelusta, olivat suoraluontoisen vanhan ritarin luonnolle kuitenkin kierteleminen ja verukkelehtiminen vieraampia kuin miehekäs puhdistautuminen ja suoranainen vastarinta, ja hänellä oli tapana sanoa, että hän aina piti siitä uroshirvestä parhaiten, joka rohkeimmin kääntyi päin. Hän tervehti sukulaisensa lähtöä kuitenkin otteella Shakespearesta; kuten monet muutkin lausuili hän mestarin säkeitä jonkunlaisesta tottumuksesta ja kunnioituksesta, koska tämä oli ollut hänen kovaonnisen herransa suosikki, osoittamatta suurtakaan todellista ymmärrystä hänen teoksiensa sisältöön nähden tai sattuvaa taitoa niiden kohtien soveltamisessa, jotka olivat jääneet hänen muistiinsa.

"Pane merkille", hän virkkoi, "pane merkille, Alice, että paholainen osaa tulkita raamattua omiin tarkoituksiinsa. Totisesti, tuo nuori kiihkomielinen serkkusi, jolla ei ole enempää partaa kuin olen nähnyt Marion-neitoa vapunpäivänä esittävällä moukalla, kun kylän parturi on ajellut hänet liian suuressa kiireessä[14], vetää vertoja kelle tahansa parrakkaalle presbyteriläiselle tai independentille opinlauselmiensa ja katsantokantojensa sanelussa ja tekstikohtiensa ja todistelujensa huutamisessa korviimme. Soisinpa arvoisan ja oppineen tohtori Rochecliffen olleen täällä, mukanaan valmiiksi varustettu patterinsa vulgataa ja septuagintaa ja sen sellaista — kyllä hän olisi vastustajastaan nitistänyt presbyteriläisen hengen. Olen sentään hyvilläni siitä, että se nuori mies ei ole mikään liehakko, sillä jos mies uskonnossa on paholaisen mieltä ja valtiollisissa asioissa vanhan Nollin, niin hänen on parempi julistaa sitä kurkun täydeltä kuin pettää muita luhilla hiipailulla ja kiertelyllä. No — pyyhi silmiisi — nujakka on päättynyt eikä toivoakseni enää uudestaan virkoa."

Näiden sanojen rohkaisemana nousi Alice ja yritti hämmentyneessäkin mielentilassaan valvoa heidän ateriansa ja leponsa järjestelyä uudessa asunnossa. Mutta hänen kyöneleensä valuivat niin hereinä, että ne ehkäisivät hänen teeskenneltyä valppauttansa, ja hyvä oli hänelle, että Phoebe pelkän myötätunnon

puutteessa kykeni antamaan hänelle aineellista apua, vaikka olikin liian tietämätön ja yksinkertainen käsittääkseen hänen ahdistuksensa tuskallisuutta.

Hyvin kerkeästi ja kätevästi puuhasi neitonen kaikkea tarpeellista illallisen valmistamiseksi ja vuoteiden laittamiseksi, milloin kirkuen muori Jellycotin korvaan, milloin kuiskien emännälleen, ja taitavasti sovittaen hommansa ikäänkuin olisi hän ollut pelkkä Alicen määräysten mukaan toimiva apuri. Kun kylmät nautittavat pantiin pöytään, kehoitti Sir Henry Lee lempeästi tyttärensä virkistäytymään ikäänkuin epäsuorasti hyvittääkseen äskeitä tylyyttänsä häntä kohtaan, samalla kun hän itse kokeneen soturin tavoin osoitti, että päivän nöyryytykset ja kiistat tai huomisen päivän huolehtiminen eivät voineet vähentää hänen ruokahaluaan illallisella, joka oli hänen mieluisin ateriansa. Hän söi kaksi kolmannesta salvukukosta ja kulautteli loppuun kokonaisen viinipullon, omistaen ensimmäisen pikarillisensa Kaarlo Toisen onnelliselle paluulle, sillä hän kuului ihmisloukkaan, joka oli tottunut elvyttelemään uskollisuuttansa runsailla siemauksilla. Lauloipa hän säkeistön kuninkaan paluuta ennustavasta tutusta laulustakin, johon Phoebe puolittain nyyhkiäänä ja muori Jellycot poljentoa ja säveltä vastaan kirkuvana katsoivat tarpeelliseksi antaa apunsa Alice-neidin äänettömyyden peittämiseksi.

Vihdoin asettui hauska ritari levolle kaitsijan olkialuselle keittiön vieressä sijaitsevaan komeroon ja nukkui sikeästi, asuntonsa muutoksen häiritsemättä hänen untansa. Alice lepäsi vähemmän rauhallisesti vanhan muori Jellycotin vitsaslavalla sisähuoneessa, muorin ja Phoeben nukkuessa kuivilla lehdillä täytetyllä patjalla samassa kamarissa sikeästi kuten ainakin ihmiset, jotka jokapäiväisellä aherruksella ansaitsevat jokapäiväisen leipänsä ja jotka aamu havahduttaa vain uudistamaan edellisen päivän ponnistukset.

5. LUKU.

HUIMAPÄÄ KAVALIERI.

Markham Everard samosi palatsihuvilaa kohti tuollaista pitkää kaarevaa kujaa myöten, joita risteili metsässä leveydeltään vaihdellen, kunnes puut ulottuivat niin liki toisiaan, että oksat kaartuivat pimeäksi katoksi hänen ylitseen, ja sitte taas etäännyivät päästämään kuutamon vilahduksia lomitsean, vieläpä laajenivat pikku niityksikin, joita kuun säteet valelivat hopeisella äänettömyydellään. Hänen siten pitkittäessään yksinäistä kulkuansa olisivat tammien viehättävät valovaikutelmat saattaneet herättää runoilijan tai maalarin huomiota, eri asennoista pujotellessaan tummat lehtensä, käiväräiset oksansa ja jyhkeät runkonsa taivaalliseen hohteeseen.

Mutta jos Everard ajatteli mitään muuta kuin kiusallista kohtausta, jossa hän oli vastikään esittänyt osaansa ja jonka tuloksena tuntui olevan hänen kaikkien toiveittensa tuhoutuminen, niin oli hänellä mielessä välttämätön varovaisuus, jota oli tällaisella yökävelyllä noudatettava. Ajat olivat vaaralliset ja epävakaiset, maanteillä kierteli joukoistaan erinneitä sotureita ja etenkin kuningasmielisiä, jotka käyttivät valtiollisia mielipiteitään verukkeena maan häiritsemiseen sissimisellä ja rosvouksilla. Viime aikoina oli Woodstockin ajometsään myös yhä runsaammin ilmestynyt salametsästäjiä, jotka ovat aina nurjamielisiä lainrikkokijia. Sanalla sanoen olivat paikan ja ajanjakson vaarat sitä laatua, että Markham Everard käytti panostettuja pistooleja vyössään ja kantoi paljastettua miekkaa kainalossaan, ollakseen varustautunut mihin hyvänsä polulleen osuvaan selkkaukseen.

Hän kuuli Woodstockin kirkonkellojen kajauttelevan iltasoittoa juuri kun asteli tuollaisen pikku niityn poikki, joista olemme ylempänä maininneet, ja soitto taukosi hänen joutuessaan varjoiselle polulle taipaleellaan. Sille tultuaan hän kuuli jonkun viheltelevän, ja koska ääni kävi selkeämmäksi, oli ilmeistä, että joku oli tulossa häntä vastaan. Tämä saattoi tuskin olla ystävä, sillä se puolue, johon hän kuului, hyljeksi yleensä kaikkea muuta soittoa ja laulua kuin virsiin kuuluvaa. "Joka tuntee itsensä iloiseksi, veisatkoon virsiä", sitä tekstikohtaa he näkivät hyväksi tulkita yhtä kirjaimellisesti ja turhanaikaisesti kuin monia muitakin. Kuitenkin oli ääni liian yhtäjaksoinen, ollakseen mikään merkki yökulkijain kesken, ja liian kepeä ja hilpeä, osoittaakseen mitään salailun halua olevan matkalaisella mielessä. Pian tämä vaihtokin vihellyksensä lauluun ja rai'utti seuraavan säkeistön, jonka hauskoilla sävelillä vanhat kavalierit huhuilivat huuhkajia hereille:

Hurei kavalierit, te urheat ain!
Helei, kavalierit, — no, onnea vain!
Rallalalei, rallalalei,
Belsebubin jo horna vei,

Oliver hirmusta hikoo.

"Tuo ääni minun pitäisi tuntea", sanoi Everard, päästään vireestä pistoolin, jonka oli ottanut vyöstänsä, mutta yhä pidellen sitä kädessään. Sitte kajahti toinen katkelma:

Hutki heitä, maahan nakkaa, ruumeniksi ruojat hakkaa.

"Hei, hoi!" huusi Markham; "kuka kulkee siellä, ja kenen puolella?"

"Kirkon ja kuninkaan puolella", vastasi ääni, mutta lisäsi heti: "Ei, helkkarissa — tarkoitin kirkkoa ja kuningasta *vastaan*, ja niiden ihmisten puolella, jotka ovat päällimäisinä — en nyt muista, mitä väkeä ne ovatkaan."

"Roger Wildrake, arvaan?" sanoi Everard.

"Sama. Herrasmies Squattlesea-lammelta, Lincolnin kosteasta kreivikunnasta."

"Wildrake!" moitti Markham; "Villihanhi sinun pitäisi olla nimeltäsi. Olet kostutellut omaa kurkkuasi jokseenkin runsaasti ja käytät sitä kaakattamaan säveliä, jotka totisesta ovat erinomaisen sopivia näihin aikoihin!"

"Hiisi vieköön, sävel on sievä kylläkin, Mark, ainoastaan hiukan joutunut pois muodista — ja se on vahinko."

"Mitä saatoinkaan odottaa muuta kuin tapaavani jonkun lavertelevan päihtyneen kavalierin, niin nurjamielisen ja vaarallisen kuin yö ja kanarinviiini tavallisesti tekee heistä?" pahoitteli Everard. "Entä jos olisin palkinnut kulotustasi ahertamalla kuulan kurkkuusi?"

"No, siten olisi soittoniekka saanut maksunsa — siinä kaikki", tuumi Wildrake. "Mutta minkätähden olet nyt tulossa tänne päin? Aioin tavoittaa sinua majasta."

"Minun on ollut pakko poistua sieltä — syyn kerron sinulle jälkeinpäin", vastasi Markham.

"Mitä! Vanha näytelmiin kiintynyt kavalieri oli pahalla päällä tai mielitiettyäsi tynä?"

"Älä laskettele leikkiä, Wildrake — minun toiveeni ovat kaikki menneyttä", sanoi Everard.

"Mitä lempoa!" huudahti Wildrake; "ja sinä otat sen noin tyyneltä kannalta! Perhana, menkäämme yhdessä takaisin — minä puhun puolestasi — kyllä osaan Kehitellä vanhaa ritaria ja sievää imeä — minun toimestani olet piankin *rectus in curia*, sinä tekopyhä veijari. — Lempo minut periköön, Sir Henry Lee, sanon hänelle, nuori sukulaisenne on kyllä tavallaan puritani, sitä ei käy kieltäminen, mutta minä vakuutan hänet silti kunnialliseksi herrasmieheksi ja kelpo kumppaniksi. Arvoisa neiti, sanon minä, serkkunne saattaa teistä näyttää virsiä veisailevalta kankurilta tuossa paljaassa huopahatussaan ja rumassa ruskeassa viitassaan, kaulassaan huivi, joka muistuttaa pikkulapsen pesuriepua, ja jalassaan nuo väljät saappaat, joihin on haaskattu kokonainen vasikannahka kumpaiseenkin, — mutta käyttäköön hän päässään kallellaan pajaskahattua, jota koristaa hänen arvoonsa kuuluva työttö, antakaa hänen kupeelleen kelpo toledolainen kirjailtuun hankkilukseen ja kahva veistoksilla somisteltuna, tuon rautaharkon sijalle, joksi on sanottava hänen kopsakahvaista mustaa Andrea Ferraraansa, sovittakaa muutamia sieviä sanoja hänen suuhunsa — ja tuhannen tulimaista, neitiseni, sanon —"

"Heitä jo hulluttelusi, minä pyydän, Wildrake", keskeytti Everard, "ja sano minulle, oletko kyllin selvä, kuullaksesi joitakuuta selvän järjen sanoja".

"Joutavia, mies — minähän tyhjensin vain pari neljännesmittaa noiden puritanilaisten keropäiden huovien kanssa kaupungilla, ja lempo soikoon esiinnyinkin joukkueen parhaana miehenä, honotin puheessani ja kierit telin silmiäni, kun kallistelin kippoa — huh! ihan viinikin maistui ulkokultaisuudelta. Korpraalin veitikka taisi lopulta haistaa käryä — mutta mitä sotamiehiin tulee, niin he eivät olleet hajullakaan, vaan pyysivät minua lausumaan pöytärukouksen uuden mitan aloittamiseksi!"

"Tästä minä juuri aioinkin puhua sinulle, Wildrake", sanoi Markham. "Pidäthän minua ystävänäsi?"

"Uskollisena kuin terästä. Kumppanuksina koulussa ja lakiopistossa — me olemme olleet Nisus ja Euryalus, Theseus ja Peirithous, Orestes ja Pylades sekä päättääkseni koko sarjan puritanisella piirteellä David ja Jonathan, kaikkia yhtähaavaa. Meitä eivät ole kyenneet erkaannuttamaan edes valtiolliset asiat, jotka nyt kiilana halkovat perheitä ja ystävyysliittoja hajalle."

"Se on totta", vahvisti Markham; "ja kun sinä seurasit kuningasta Nottinghamiin ja minä ilmoittauin Essexin väkeen, vannoinme erotessamme, että kumpainen puoli pääsisikään voitolle, se meistä, joka

kuuluisi siihen, suojelisi vähemmin onnellista kumppaniansa".

"Niin juuri, hyvä mies, aivan oikein; ja etkö senvuoksi olekin suojellut minua? Etkö pelastanut minua hirsipuusta? Ja enkö minä ole sinulle velkaa leivästä, jota syön?"

"Olen tehnyt vain sen, mitä sinä varmasti olisit toisissa oloissa tehnyt minun hyväkseni, hyvä Wildrake. Mutta, kuten sanoin, juuri siitä halusin puhua kanssasi. Miksi teet suojelustoimeni vaikeammaksi kuin sen täytyy joka tapauksessa olla? Miksi lyöttäydyt soturien ja muiden sellaisten seuraan, missä varmasti innostut kavaltamaan itsesi? Miksi kuljet rallattaen ja hihkuen kavalierirenkutuksia niinkuin päihtynyt prinssi Rupertin ratsumies tai joku Wilmotin rehentelevä henkivartiosoturi?"

"Syystä että olen saattanut olla kumpaistakin aikoinani, mutta sitähän et sinä voi tietää", vastasi Wildrake. "Mutta, pentele viekөөn, onko välttämätöntä minun aina muistuttaa sinulle, että molemminpuolinen suojelussitoumuksemme, hyökkäys- ja puolustusliittomme, joksi sitä voin sanoa, oli toteutettava suojellun valtiollisiin tai uskonnollisiin mielipiteisiin katsomatta tai hänen tarvitsemattansa vähääkään taipua ystävänsä vastaaviin käsityksiin?"

"Huomautuksesi on oikea", selitti Everard, "mutta sillä peräti tähdellisellä rajoituksella, että asianomaisen piti alistua sellaiseen ulkonaiseen ajan luonteen noudattamiseen, joka tekisi ystäväälle helpommaksi ja turvallisemmaksi tukea häntä. Sinä kuitenkin alituiseen heittäydyt valtoimeksi, vaarantaen oman turvallisuutesi ja minun maineeni."

"Sanonpa sinulle, Mark, ja sanoisin apostoli-kaimallesi, että sinä olet minulle kova. Sinä olet harjoitellut totisuutta ja tekopyhyyttä koltistasi geneveläiseen kauhtanaasi saakka — kehdestä tähän päivään asti, — se on luontaista oloa sinulle. Ja sinua ihmetyttää, että karkea, huoleton, rehellinen mies, joka on tottunut puhumaan totta kaiken ikänsä ja etenkin löytäessään sen pullon pohjalta, ei voi olla niin täydellinen teeskentelijä kuin sinä itse! Helkkari, meidän välillämme ei ole mitään tasasuhdetta! Kokenut sukeltaja saattaisi yhtä hyvin, koska hän kykenee haitatta pidättämään hengitystensä kymmenen minuuttia, morkata vaivaista raukkaa siitä, että tämä on läikähtymäisillään kahdessakymmenessä sekunnissa kymmenen syltä syvällä vedessä. Ja lopultakin, ottaen lukuun, että se asu on minulle niin uusi, luulen esiintyvänäni kutakuinkin hyvin — koettele minua vain!"

"Kuuluuko mitään lisää uutta Worcesterin taistelusta?"; kysyi Everard niin vakavasti, että hänen sävynsä tehoi, kumppaniin ja sai tämän vastaamaan luonnolliseen tapaan:

"Pahempaa, hiisi viekөөn, satakertaisesti pahempaa kuin on kerrottu — kaikki on ihan hajalla. Noll on varmasti myynyt itsensä paholaiselle, ja hänen määräaikansa täyttyy jonakuna päivänä — se on tällähaavaa kaikkena lohdutuksenamme."

"Mitä! ja olisiko tämä vastaukseni ensimmäiselle punatakillle, joka tiedustaisi sinulta?" sanoi Everard. "Luullakseni saisit kiireisen passituksen lähimpään vartiopaikkaan."

"Ei, ei", selitti Wildrake; "minä ajattelin kysyneesi omana itsenäsi. Hih-hei! suuri armo — autuuttava armo — sanomaton siunaus — laupeus — mielen ylennys — minä julistan, että ilkimieliset on hajoitettu Danista Bershabaan lyöty perinjuurin aina päivänlaskuun asti!"

"Oletko kuullut mitään eversti Thornhaughin vammoista?"

"Hän on kuollut", tiesi Wildrake, "kaikeksi onneksi — se keropää konna! Ei, maltas! se oli vain kieleni kompastus se kunnollinen ja hurskas mies, piti sanomani."

"Ja tiedätkö mitään nuoresta miehestä, jota sanotaan Skotlannin kuninkaaksi?"

"En mitään, mutta häntä hätyyttellään kuin peltokanaa vuorilla. Pelastakoon hänet Jumala ja toimittakoon häviölle hänen vihollisensa! Hemmetti, Mark Everard, en jaksa ilveillä pitemmälle. Etkö muista, että minä lakiopiston kisoissa — vaikka sinä et tainnut niihin paljoakaan yhtyä — aina näyttelin yhtä hyvin kuin yksikään, kun tuli toiminnan aika, mutta he eivät milloinkaan saaneet minua kunnollisesti harjoittelemaan. Samoin on laitani vielä tänä päivänä. Kuulen sinun äänesi ja vastaan siihen sydämeni vilpittömällä sävyllä; mutta oleskellessani honottavien ystäväsi seurassa olet nähnyt minun hoitelevan osaani välttävän hyvin."

"Vain välttävästi tosiaankin", vastasi Everard; "kuitenkaan ei sinun ole tarvis tehdä juuri mitään muuta kuin olla vaatimaton ja vaitelias. Puhu vähän ja heitä sikseen, jos voit, mehevät sadatuksesi ja rehentelevät katseesi — aseta hattusi tasaisesti otsallesi."

"Kas, sepä on kirouksena! Minut on aina huomattu siitä ylväästä tavasta, jolla kannan

pajaskahattuani. On kovaa, että miehen ansioista tulee hänen vihollisiansa!"

"Sinun tulee muistaa, että olet minun kirjurini."

"Sihteerisi", oikaisi Wildrake, "anna sen olla sihteeri, jos minua rakastat".

"Sen täytyy olla kirjuri eikä mitään muuta — halpa kirjuri — ja sinun tulee muistaa olla kohtelias ja kuuliainen", vastasi Everard.

"Mutta sinä et saisi jaella käskyjäsi noin silmäänpistävästi osoittaen ylemmyyttä, Markham Everard. Muista, että minä olen kolmea vuotta vanhempaa ikäluokkaa. Lempo minut periköön, jos tiedän, miltä kannalta ottaisın asemani!"

"Siinä sitä on haaveksivaa jukuria! Minun tähteni, ellet itsesi vuoksi, taivuta oikullinen hupsuutesi kuuntelemaan järkeä. Ajattele, että olen sinun hyväksesi joutunut sekä vaaraan että häpeään."

"Ei, sinä olet varsin hyvä mies, Mark", myönsi kavalieri, "ja sinun takiasi tahdon tehdä paljon. Mutta muista yskäistä ja hymähdellä, kun näet olevani pillastumassa rajoistani. Ja sano minulle nyt, mihin olemme menossa yöksi."

"Woodstockin palatsihuvilaan pitämään silmällä ritarin omaisuutta", ilmoitti Markham Everard. "Olen kuullut, että soturit ovat ottaneet talon haltuunsa. Miten on se kuitenkin ollut mahdollista, jos sinä tapasit seurueen ryypiskelemässä Woodstockissa?"

"Jonkunlainen asiamies tai taloudenhoitaja taikka muu semmoinen peijari oli lähtenyt alas palatsihuvilaan", kertoi Wildrake. "Minä sain vilkaistuksi siihen mieheen."

"Vai niin!" virkkoi Everard.

"Niin, totisesti", kertoi Wildrake, "teikäläisten kieltä pulmakseni. Katsos, kulkiessani puiston halki sinua tavoittaakseni, tuskin puoli tuntia takaperin, näin valoa palatsihuvilasta. Astuhan tännepäin, niin näet sen itsekin."

"Luoteisessa kulmassa?" sanoi Everard. "Se tulee niin sanotun Victor Leen huoneen ikkunasta."

"No", jatkoi Wildrake, "minäpä olin kauvan kuulunut Lunsfordin miehiin ja tottunut vartiokulkuihin. Peeveli, sanoin siis itsokseni, enhän toki jätä taakseni valoa, tietämättä mitä se merkitsee. Sitäpaitsi, Mark, olit puhunut minulle niin paljon sievästä serkustasi, että ajattelin mukavaksi saada pikku pilkistuksen, jos kävi laatuun."

"Kevytmielinen, parantumaton mies! Mihin vaaroihin toimitatkaan itsesi ja ystäväsi pelkässä kujeilussa! Mutta jatkahan."

"Kautta tämän ihanan kuutamon, luulenpa olevasi mustasukkainen, Mark Everard!" vastasi hänen hilpeä kumppaninsa. "Siihen ei ole mitään aihetta, sillä joka tapauksessa olin minä, jonka piti nähdä neiti, kunnian terästävä ystäväni mieltietyn suloja vastaan. Ja neidin ei pitänyt nähdä minua, joten hän ei voinut tehdä mitään vertailuja sinun haitaksesi, tiedäthän. Lopuksi selvisi, ettei meistä kumpainkaan nähnyt toistansa laisinkaan."

"Sen tiedän hyvin. Alice-neiti läksi palatsihuvilasta aikaa ennen päivänlaskua eikä ole palannut sinne. Mutta mitä näit sinä, esittäaksesi sen tuollaisella johdannolla?"

"Enpä paljoakaan", kertoi Wildrake. "Nousinhan vain jonkunlaiselle kaarenkannattimelle, sillä minä osaan kiivetä yhtä ketterästi kuin mikään kissa, joka on koskaan naukunut räystäällä, ja pidellen kiinni ympärillä kasvavista viiniköynnöksistä ja muista kiertokasveista pääsin asemaan, mistä sain tähystellyksi sisälle juuri mainitsemaasi huoneeseen."

"Ja mitä näit siellä?" tiedusti Everard toistamiseen.

"Enpä paljoakaan, kuten jo sanoin", vastasi kavalieri, "sillä näinä aikoina ei ole mitään uutta nähdä moukkien mässäävän kuninkaallisissa tai aatellisissa suojamissa. Näin kahden vintiön tyhjentelevän juhlallista viinaleiliä ja naukkailevan ylettömän isoa riistapiirakkaa; sen rasvaisen möhkäleen olivat he mukavuudekseen asettaneet vallasnaisen työpöydälle. Toinen heistä yritteli soittaa luuttua."

"Niitä julkeita konnia!" huudahti Everard; "se oli Alicen".

"Hyvin sanottu, veikkoseni — minua ilahuttaa, että jäykkyytesi saattaa järkkyä. Minä vain lisäsin nuo luutun ja pöydän piirteet koettaakseni, oliko mahdollista saada inhimillisen kiukun kipinää isketyksi sinusta, niin pyhitetty kuin oletkin."

"Millaisia olivat miehet näköjään?" kysyi nuori Everard.

"Toinen oli lerppahattuinen, pitkäviittainen, hapannaamainen kiivailija, niinkuin teikäläiset yleensä; hänet minä otaksuin taloudenhoitajaksi eli asiamieheksi, josta olin kuullut puhuttavan kaupungilla. Toinen oli lyhyt tanakka mies, puuveitsi vyössään ja pitkä virkasauva vieressään — mustatukkainen lurjus, jolla oli valkoiset hampaat ja iloiset kasvot — puiston vartija tai metsävouti arvattavasti."

"Heidän on täytynyt olla Desboroughin suosikki, Taattu Tomkins", selitti Everard, "ja metsänvartija Joceline Joliffe. Tomkins on Desboroughin oikea käsi — independentti, ja hänellä on ylitsevuotamisen hetkiä, kuten hän sanoo. Jotkut arvelevat, että hänen lahjansa ovat voitolla hänen hurskaudestaan. Olen kuullut hänen käyttävän tilaisuuksiansa väärin."

"He käyttivät niitä oikein, kun heitä silmäilin", kertoi Wildrake, "ja pitkiä ryyppynvälejä he eivät suvainneet. Mutta itse paholainen lienee luiskauttanut painoni alta kiven, joka oli hellinnyt murenevasta kaarenkannattimesta. Sinunlaisesi kömpelö mies olisi niin kauvan miettinyt, mitä oli tehtävä, että hän olisi ehdottomasti seurannut sitä ennen päätöksensä valmistumista; mutta minä, Mark, minä kapsahdin kuin orava käsiksi muurinvihreän vesaan ja seisoin paikallani — olin sentään vähällä tulla ammutuksi, sillä melu hälyytti heidät molemmat. He katsahtivat ikkunaan ja näkivät minut ulkopuolella; kiivailija sieppasi pistoolinsa — heillä kun aina on sellaisia tekstejä varalla riippumassa pienen hakaraamatun vieressä, tiedäthän, — ja kaitsija tempasi metsästyssalkonsa. Minä kestitsin heitä molempia karjaisulla ja irvistyksellä — tokihan tiedät, että minä osaan vetää naamani viuruun kuin paviaan — sen tempun opin eräältä ranskalaiselta näyttelijältä, joka kykeni kiertämään leukapielensä pähkinäpihdeiksi. Samassa pudottausin hiljaisesti ruohikolle ja juoksin tieheni niin joustavasti, pysytellen seinustan pimennossa mahdollisimman kauvan, että jokseenkin lujasti uskon heidän ajatelleen minua sukulaiseksi paholaiseksi, joka oli kutsumattomana ilmestynyt heidän joukkoonsa. He olivat hirmuisesti säikähdyksissään."

"Sinä olet kamala huimapää, Wildrake", pahoitteli hänen kumppaninsa.

"Me olemme nyt menossa taloon — entä jos he muistaisivat sinut?"

"Ka, eihän se ole valtiopetosta, vai mitä? Kukaan ei ole joutunut maksamaan pilkistämisestä Coventryn Tomin päivistä asti, ja jos hänet pantiin tilinteolle, niin se kaiketi tapahtui paremmasta huvista kuin minun. Mutta usko minua, he eivät tunne minua sen paremmin kuin mies, joka on nähnyt Noll-ystäväsi ainoastaan pyhien hartaudenharjoituksessa, tuntisi saman Oliverin ratsailla johtamassa kravunhätäistä osastoansa rynnäkköön taikka samaista Nollia laskettelemassa pilapuheita ja keikistelemässä pulloa syntisen runoilija Wallerin kanssa."

"Hiljaa! ei sanaakaan Oliverista, jos pidät missään arvossa itseäsi ja minua. Paha on laskea pilaa kalliosta, johon saattaa pirstoutua. Mutta tässä on portti — — mepä häiritsemmekin noiden kelpo herrasmiesten virkistäytymistä." Puhuessaan hän takoi isolla ja raskaalla kolkuttimella ulko-oveen.

"Rat-tat-tat-taa!" sanoi Wildrake; "siinä on oivallinen hälytys teille keropäille veijareille!" Sitte hän puolittain hymisi, puolittain lauloi renkutuksen:

Hei, veijarit hurskaat, mun polskani alkaa, —
jo tanssihin sievästi nostakaa jalkaa!

"Kautta taivaan! Tämä voittaa juhannusyönkin hourion", sanoi Everard, kääntyen häneen vihaisesti.

"Ei ollenkaan, ei ollenkaan", vastasi Wildrake; "se on vain pikku kakaisu, ihan sellainen kuin käy tarpeelliseksi ennen pitkän puheen alottamista. Olen totisena nyt kokonaisen tunnin, kun olen saanut tuon sotaisan laulunpätkän pois mielestäni."

Hänen puhuessaan kuului askeleita eteissuojamasta, ja ison oven luukku avautui longalleen, mutta jäi kaiken varalta ketjulla kytketyksi. Rakoon ilmestyivät Tomkinsin kasvot ja sen alapuolelle Jocelinen, jälkimäisen pitelemän lampun valaisemina, ja Tomkins kysyi tämän hälytyksen tarkoitusta.

"Pyydän päästä heti sisälle!" sanoi Everard. "Joliffe, tunnethan minut hyvin?"

"Kyllä, sir", vastasi Joceline, "ja voisin laskea teidät tänne kaikesta sydämestäni; mutta voi! katsokaas, sir, minä en ole avainten haltija. Tässä on se herrasmies, jonka valtuuden varassa minun on toimittava — Herra minua auttakoon, kun ajat nyt ovat tällaiset!"

"Ja kun se herrasmies, joka lienee herra Desboroughin kamaripalvelija —"

"Hänen arvoisuutensa halpa sihteeri, jos suvaitsette", tokaisi Tomkins, Wildraken heti kuiskatessa Everardin korvaan: "Minä en enää tahdo olla sihteeri, Mark, sinä olit ihan oikeassa — kirjurin aseman

täytyy olla herrasmiehelle soveliaampi toimi."

"Ja jos olette herra Desboroughin sihteeri, niin arvatakseni tunnette minut ja asemani kyllin hyvin", sanoi Everard independenttiä puhutellen, "epäröimättä päästääkseenne minut ja saattolaiseni viettämään yön palatsihuvilassa?"

"Kyllähän, kyllä vain", selitteli independentti, "jos teidän arvoisuutenne nimittäin luulee saavansa mukavamman majapaikan täällä kuin siinä kaupungin kestitystalossa, jota ihmiset turhanaikaisesti sanovat Pyhän Yrjänän ravintolaksi. Täällä on kovin rajoitetut mukavuudet, teidän arvoisuutenne — ja meidät on jo järkyttänyt puolikuolleiksi sielunvihollisen ilmestys — vaikka hänen tulinen ammuksensa nyt on sammutettu."

"Tuo kaikki saattaa kelvata oikeassa paikassa, herra sihteeri", huomautti Everard, "ja te voitte tavata sopen sitä varten, kun ensi kerralla viehätytte esiintymään saarnamiehenä. Mutta minä en hyväksy sitä miksikään perusteeksi pidättämiseeni täällä kylmässä syystulessa, ja jollei minua oteta heti vastaan, ja soveliaasti, niin ilmoitan herralenne, että te olette röyhkeä toimessanne."

Desboroughin sihteeri ei rojhennut vastustella enempää, sillä oli hyvin tunnettua, että Desboroughilla itsellään oli merkityksensä ainoastaan Cromwellin sukulaisena, ja jo melkein itsevaltiaaksi kohonnut ylikenraali tiedettiin hyvin suosiolleiseksi sekä vanhemmalle että nuoremmalle Everardille. Tosin olivat he presbyteriläisiä ja hän independentti, ja vaikka Everardit harrastivat samoja nuhteettoman siveellisyyden ja elävemmän uskonnollisuuden aatteita, jotka harvoja poikkeuksia lukuunottamatta olivat parlamenttipuolueen omia, eivät he luontuneet johtamaan näitä ominaisuuksia siihen äärimäiseen intomielisyyteen, jota niin monet muut siihen aikaan suosivat. Kuitenkin oli hyvin tunnettua, että mikä tahansa olikaan Cromwellin oma uskonnollinen kanta, hän ei yksinomaan sen mukaan valinnut suosikkejaan, vaan ulotti kannatuksensa niihin, jotka kykenivät palvelemaan häntä, vaikka he tulivat Egyptin pimeydestäkin, kuten silloin sanottiin. Vanhempi Everard oli hyvässä maineessa viisaudestaan ja terävästä älystään; sitäpaitsi oli hän hyvää sukua ja itsenäisen varakas, joten hänen liittymisensä tuotti arvoa puolueelle, johon hän tahtoi yhtyä. Hänen poikansa taasen oli ollut etevä ja menestystä saavuttanut soturi; hän oli herättänyt huomiota sillä erinomaisella kurilla, jonka hän sai säilymään miestensä kesken, taisteluissa osoittamallaan urhoollisuudella ja sillä inhimillisyydellä, jolla hän oli aina valmis lieventämään voiton seurauksia. Sellaisia miehiä ei sopinut lyödä laimin, kun monet merkit toisiansa vahvistaen ilmaisivat, että ne valtion puolueet, jotka olivat onnistuneina saaneet aikaan kuninkaan kukistumisen ja kuoleman, olivat piakkoin joutumassa keskenään riitaan saaliin jaosta. Cromwell kohteli senvuoksi molempia Everardeja hyvin huomaavaisesti, ja heidän vaikutustansa häneen pidettiin niin suurena, että taattu herra sihteeri Tomkins ei huolinut antautua vaaraan kiistelemällä eversti Everardin kanssa niin pienestä seikasta kuin yösijasta, tai isommastakaan.

Joceline oli toimekas puolestaan. Kynttilöitä hankittiin lisää, enemmän puita heitettiin tuleen', ja molemmat vastatulleet vieraat saatettiin Victor Leen vierashuoneeseen, joksi sitä nimitettiin jo mainitsemastamme tulisijan yläpuolella riippuvasta muotokuvasta. Kului useita minuutteja, ennen kuin eversti Everard kykeni saamaan takaisin käyttäytymisensä yleisen jäykkyyden — niin voimakkaasti tehosi häneen se seikka, että hän nyt oli huoneessa, jonka katon alla hän oli viettänyt monia elämänsä onnellisimpia hetkiä. Tuossa oli lipasto, jonka hän oli nähnyt avattavan mitä suurinta ihastusta tuntien, kun Sir Henry Lee suvaitsi antaa hänelle ohjausta kalastuksessa ja näytellä onkia ja siimoja sekä kaikkia aineksia keinotekoisien karpäsen valmistamiseksi, jollainen koje oli silloin vähän tunnettu. Tuossa riippui vanha perhekuva, joka muutamista hänen holhoojansa omituisen salaperäisistä lauselmista oli johtunut herättämään hänen uteliaisuuttaan ja pelkoansa poikuusvuosina, vieläpä varhaisessa nuoruudessaakin. Hän muisti, miten hänen jäätyänsä yksin huoneeseen vanhan soturin tutkiva silmä näytti aina tähtäävän häneen, mihin hyvänsä kohtaan huonetta hän asettuikin, ja miten hänen lapsekasta mielikuvitustansa oli häirinnyt ilmiö, jota hän ei osannut selittää.

Näiden mukana tunkeusi hänen mieleensä lukemattomia rakkaampia ja lämpimämpiä muistoja hänen varhaisesta kiintymyksestään sievään Alice-serkkuunsa, kun hän autteli tätä opinnoissa, toi vettä hänen kukkasilleen tai säesti hänen lauluaan, ja hän muisti kerran kuulleen isän jupisevan, kun tämä katseli heitä hyväntuulisesti ja huolettomasti hymyillen: "Jos niin sattuu käymään, niin sepä saattaa olla heille molemmille parasta." Kauniita onnen haaveita oli hän rakennellut näiden sanojen varaan. Kaikki nämä näyt oli hälventänyt sotatorvi, joka kutsui Sir Henry Leen ja hänet vastakkaisiin armeijoihin, ja tämänkin päivän tapahtumat olivat osoittaneet, että juuri Everardin menestys soturina ja valtiomiehenä näytti kerrassaan ehkäisevän niiden elpymisen mahdollisuuden.

Hänet havahdutti tästä ikävästä mietiskelystä Jocelinen lähestyminen. Tämä lienee ollut karaistunut ryypiskelijä, sillä hän oli suoriutunut lisävalmistuksista joutuisammin ja säntillisemmin kuin olisi voinut odottaa henkilöltä, joka oli viettänyt iltansa hänen tavallaan.

Hän halusi nyt kuulla everstin määräykset yöksi.

Tahtoiko hän syödä mitään?

"En."

Suvaitsiko hänen arvoisuutensa ottaa haltuunsa Sir Henry Leen vuoteen, joka oli varustettu kuntoon?

"Kyllä."

Neiti Alice Leen vuode varustettaisiin sihteerille.

"Korviesi menetyksen uhalla — ei", kielsi nuori Everard.

Mihin oli siis arvoisa sihteeriksi sijoitettava?

"Koirankoppiin, jos mielesi tekee", vastasi eversti Everard; "mutta", hän lisäsi astuen Alicen makuuhuoneeseen, jonne pääsi vierashuoneesta, lukiten sen ja ottaen avaimen haltuunsa, "kukaan ei saa häväistä tätä kamaria".

Oliko hänen arvoisuudellaan mitään muita käskyjä yöksi?

"Ei mitään, paitsi että huone on vapautettava tuosta miehestä. Kirjurini jää luokseni — minulla on määräyksiä, jotka on kirjoitettava. Maltahan sentään — annoithan kirjeeni tänä aamuna Alice-neidille?" "Kyllä annoin." "Sanopas, hyvä Joceline, mitä hän virkkoi saadessaan sen?"

"Hän näytti kovasti huolestuneelta, sir, ja tosiaan luulen hänen hiukan itkeneenkin, — suuressa ahdistuksessa hän näytti olevan."

"Ja minkä sanoman hän lähetti minulle?"

"Ei mitään, suvaitkoon teidän arvoisuutenne minun sanoa. Hän alotti: 'Sano Everard-serkulleni, että minä ilmoitan enoni ystävällisen aikeen isälleni, jos voin saada sopivan tilaisuuden — mutta että minä suuresti pelkään' — ja siihen hän ikäänkuin keskeytti lauseensa ja lisäsi: 'Minä kirjoitan serkulleni, ja koska saattaa olla myöhä, ennen kuin saan puhutelluksi isääni, tule sinä perimään vastaukseni jumalanpalveluksen jälkeen.' Läksinkin siis kirkkoon kuluttamaan aikaani, mutta palatessani ajopuistoon huomasin tuon miehen vaatineen herraani luovuttamaan valtuutensa hänelle, ja minun oli kaikin mokomin toimitettava palatsihuvila hänen haltuunsa. Olisin mielelläni antanut teidän arvoisuudellenne viittauksen, että vanha ritari ja nuori emäntäni olivat yllättämässä teidät, mutta mitenkään en saanut asiaa kuntoon."

"Sinä olet toiminut hyvin, hyvä mies, ja kyllä muistan sinut. Ja nyt, hyvät herrat", hän sanoi lähestyen kirjuri- eli sihteeriparia, joka oli sillävälin tyynesti istunut kivileilin ääreen ja toisiinsa tutustuakseen tyhjentänyt lasillisen sen sisällöstä, "sallikaa minun muistuttaa teille, että yö on kulunut myöhäiseksi".

"Pullossa vielä pulputtaa", väitti Wildrake vastaan.

"Hm! hm! hm!" köhi parlamenttipuolueen eversti, ja jolleivät hänen huulensa kironneet kumppanin varomattomuutta, niin enpä mene takuuseen siitä, mitä hänen sydämessään liikkui. "No", hän sanoi huomattessaan, että Wildrake oli täyttänyt oman lasinsa ja Tomkinsin, "kulautahan se erojaislasillinen, ja sillä hyvä".

"Ettekö suvaitsisi ensin kuulla", esitti Wildrake, "kuinka tämä kunnan herrasmies näki pahalaisen tänä iltana tirkistävän tuon ikkunan ruudusta ja kuinka hän ajattelee, että ilmestys hahmoltaan varsin suuresti muistutti teidän arvoisuutenne nöyrää orjaa ja kehnoa töhertäjää? Ettekö kuuntelisi vain vielä sitä, sir, ja samalla siemaisi lasillista tätä parahiksi väkevää nestettä?"

"En juo mitään", epäsi eversti Everard ankarasti, "ja minun täytyy sanoa *sinulle*, että olet jo juonut lasillisen liikaa. Herra Tomkins, toivotan teille hyvää yötä."

"Sananen ajallaan läksiäisiksi", virkkoi Tomkins, nousten tuolin korkean nahkaselän taakse seisomaan sekä rykien ja tuhistellen nenäänsä ikäänkuin hartauspuheeseen valmistautuen.

"Suokaa minulle anteeksi, sir", vastasi Markham, "mutta te ette ole nyt kylliksi oma itsenne, johtaaksenne muiden hartautta".

"Voi niitä, jotka armon hylkäävät!" lausui valtuutettujen sihteeriksi astellessaan ulos huoneesta — loppu hupeni oven sulkeutumiseen tai tuli loukkaamisen pelosta pidätetyksi.

"Ja nyt, Wildrake houkkio, mene vuoteeseesi — se on tuolla", ja Everard viittasi ritarin huoneeseen.

"Mitä, sinä oletkin varannut neidin kamarin itsellesi? Näin sinun pistävän avaimen taskuusi."

"En tahdo — en tosiaan voisikaan nukkua siinä huoneessa — en saa nukutuksi missään — mutta minä valvon tässä nojatuolissa. Olen pannut hänet toimittamaan puita tulen ylläpitämiseksi. Sovinnolla nyt, mene vain sinä levolle ja nuku pois päihtymyksesi."

"Vai päihtymykseni! Minä nauran sinulle halveksien, Mark — sinä olet ämmälauri ja ämmälaurin poika etkä tiedä, mihin kunnan mies kykenee rehellisessä pikarin tyhjentyksessä."

"Hänen koko puolueensa paheet esiintyvät järjestään tuossa mies-parassa", sanoi eversti itsekseen, katsellen syrjäsilmyksin suojattiansa, kun tämä ei kovinkaan vakain askelin vetäytynyt makuuhuoneeseen. "Hän on huimapäinen, juopotteleva, huikentelevainen, ja jollen saa häntä turvallisesti lähetetyksi laivassa Ranskaan, niin hänestä varmasti koituu sekä oma tuhonsa että minun. Mutta kuitenkin hän ylimalkaan on hyväsydäminen, uljas ja jalomielinen, ja hän olisi täyttänyt minun suhteeni sopimuksen, jonka voimassapysymistä hän nyt odottaa minulta; ja mitä ansiota on uskollisuudestamme, jollemme pidä annettua sanaamme vahingoksemmekin, kun kerran olemme luvanneet? Otan kuitenkin sen vapauden, että turvaan itseni enemmän häiritsemiseltä."

Niin sanoen hän lukitsi vierashuoneen ja kavalierin makuuhuoneen välisen oven. Miettivästi miteltään lattiaa hän sitte palasi istuimelleen, tasoitti lampun sydämen ja veti esille tukun kirjeitä. "Luenpa nämä vielä kertaalleen", hän tuumi, "jotta valtiollisten asiain ajattelu karkoittaisi tämän omakohtaisen surun vihlovan tunteen, jos mahdollista. Armias Kaitselmus, mihin tämä kaikki päättyykään? Me olemme uhranneet perheittemme rauhan, nuorten sydämiemme lämpimimmät tunteet, parantaaksemme synnyinmaamme olot ja vapauttaaksemme sen sorrosta. Kuitenkin näyttää siltä, että jokainen vapautta kohti astumamme askel on vain tuonut näkyviimme uusia ja kamalampia vaaroja, niinkuin vuorisella seudulla matkustavainen joutuu jokaisella askeleella, joka kohottaa hänet korkeammalle, yhä uhkaavampaa vaaraa ilmaisevaan asemaan."

Hän luki kauvan ja tarkkaavasti noita pitkäveteisiä ja sekavia kirjeitä, joiden kyhääjät vetosivat hänen nähtensä Jumalan kunniaan ja Englannin vapautukseen ja oikeuksiin, esittäen ne vallitseviksi päämääriseksi, mutteivät kaikella kiertelyllään kyenneet estämään Markham Everardin terävää silmää havaitsemasta, että oma hyöty ja kunnianhimoiset pyyteet olivat heidän suunnitelmiansa vaikuttavimpina pontimina.

6. LUKU.

RATKAISEVA PÄÄTÖS.

Yksityisessä murheessaan ja huolestuksessaan maan tähden, joka oli kauvan ollut kansalaissodan saaliina eikä näyttänyt piankaan pääsevän minkään vakiintuneen hallitusmuodon ohjailemaksi, olivat Everard ja hänen isänsä monien muiden tavoin kääntäneet katseensa kenraali Cromwelliin. Tämä mies oli uljuudellaan päässyt armeijan suosikiksi, hänen terävä järkensä oli tähän asti vallinnut niitä eteviä kykymiehiä, jotka olivat häntä ahdistelleet parlamentissa, samaten kuin taistokentälläkin esiintyviä vihollisiaan, joten hän alkoi yhä useampien mielestä tuntua yksinään olevan siinä asemassa, että hän pystyisi tyynnyttämään kansan, kuten silloin oli tapana sanoa, eli toisin sanoen määräämään hallitusmuodon. Isän ja pojan kerrottiin päässeen hyvin korkealle kenraalin suosiossa. Mutta Markham Everard tiesi muutamia seikkoja, jotka saivat hänet epäilemään, tokko Cromwell todella sydämessään tunsu hänen isäänsä tai häntä itseänsä kohtaan sitä suopeutta, mitä yleiseen luultiin. Hän tiesi kenraalin viekkaaksi valtiomieheksi, joka kykeni miten kauvan tahansa salaamaan todellisia mielipiteitään ihmisistä ja asioista, kunnes ne voitiin ilmaista hänen etunsa kärsimättä siitä mitään haittaa. Ja lisäksi tiesi hän, että kenraali ei varmaankaan unohtaisi, mitä vastarintaa presbyteriläinen puolue oli tehnyt "Isolle asialle", kuten sitä Oliver nimitti — kuninkaan syyttämiseksi ja mestaukselle. Tähän vastustukseen olivat Everardit hartaasti yhtyneet, eivätkä Cromwellin todistelut ja puolittain lausutut uhkauksetkaan olleet saaneet heitä häilymään siinä menettelyssään, saati suostumaan jäseniksi siihen valiokuntaan, joka nimitettiin istumaan tuomareina tuossa muistettavassa tilaisuudessa.

Tämä epäröiminen oli aiheuttanut jonkun verran kylmäkiskoisuutta kenraalin ja Everardien välillä. Mutta kun nuorempi Everard jäi armeijaan ja taisteli Cromwellin johdolla sekä Skotlannissa että lopuksi Worcesterissa, saavuttivat hänen palveluksensa varsin usein päällikön hyväksymisen. Erityisesti kuului hän Worcesterin taistelun jälkeen niihin upseereihin, joille Oliver saatiin vaivoin pidätetyksi antamasta läänitysherrain ritariarvoa oman tahtonsa ja mielihalunsa mukaan, hän kun enemmän

ajatteli valtansa todellista laajuutta käytännössä kuin millä nimellä hän sitä piteli. Näytti siis siltä kuin olisi entisen erimielisyyden kaikki muistelu häipynyt ja kuin olisivat Everardit jälleen päässeet aikaisempaan lujaan asemaansa kenraalin suosiollisuudessa. Useat kyllä epäilivät tätä ja yrittivät suostutella etevää nuorta upseeria liittymään johonkuhun muuhun niistä puolueista, joiksi nuori tasavalta oli hajaantunut. Mutta tällaisia ehdotuksia hän ei ottanut kuullakseen. Kylliksi verta oli jo vuodatettu, hän sanoi — oli aika kansan päästä lepäämään vakiintuneen hallituksen alaisena, joka olisi kyllin voimakas suojelemaan omaisuutta ja kyllin lempeä edistämään rauhallisuuden paluuta. Tämä oli hänen nähdäkseen saatavissa aikaan ainoastaan Cromwellin välityksellä, ja Englannin enemmistö oli samaa mieltä. Siten alistuessaan menestystä saavuttaneen soturin herruuteen unohtivat taipujat tosin periaatteet, joiden kannustamina he olivat paljastaneet miekkansa kuningas-vainajaa vastaan. Mutta vallankumouksissa on ankarain ja ylväitten periaatteiden usein pakko myödätä olevaisten olojen vuolteeseen, ja useinkin sattuu, että sotaa on käyty pelkkien oikeuskäsitteiden hyväksi ja vihdoin ilomielin tehty siitä loppu vain toivossa, että yleinen rauhallisuus palajaa, niinkuin monenkin pitkällisen piirityksen jälkeen varusväki hyvillä mielin antautuu yksistään saadessaan henkensä säästämistä vakuuden.

Eversti Everardista tuntui sen vuoksi Cromwellille suomansa kannatus annetulta ainoastaan siinä mielessä, että useiden vaurioiden mahdollisuuksista oli kaiken todennäköisyyden mukaan vähäisin tulossa, jos niin järkevä ja urhoollinen mies kuin armeijan ylikenraali asetettaisiin valtion johtoon, ja hän tajusi, että Oliver itse varmaankin pitäisi hänen kiintymystensä penseänä ja puutteellisena sekä sovittaisi kiitollisuutensa siitä samoin rajoitetuksi.

Sillävälin pakoittivat kuitenkin olosuhteet hänet panemaan kenraalin ystävyiden koettelelle. Woodstockin ottaminen takavarikkoon, ja erityisten valtuutettujen oikeuttaminen pitelemään sitä kansallisena omaisuutena, oli jo aikaa sitte hyväksytty, mutta vanhemman Everardin vaikutusvalta oli viikkomääriä ja kuukausia lykännyt sen toimeenpanoa. Nyt oli lähenemässä hetki, jolloin iskuja ei enää voitu torjua, etenkin kun Sir Henry Lee kohdastaan vastusti jokaista esitystä alistumisesta nykyiseen hallitukseen, joten hänet oli nyt armonaikansa kuluttua umpeen merkitty niiden parantumattomien ilkimielisten niskuroitsijain luetteloon, joilta valtioneuvosto oli päättänyt katkaista kaikki sovittelevat suhteet. Ainoana keinona vanhan ritarin ja hänen tyttärensä suojelemiseksi oli herättää itse kenraalin harrastus asiaan, jos mahdollista, ja harkitessaan kaikkia heidän seurustelussaan ilmenneitä seikkoja tunsivat eversti Everard, että vaatimus, joka niin suoranaisesti haittaisi Cromwellin langon, nykyisiin valtuutettuihin kuuluvan Desboroughin etuja, panisi kenraalin ystävyiden tosiaankin peräti kovaan koetukseen. Mutta muuta valittavaa ei kuitenkaan ollut.

Tässä mielessä ja samalla noudattaakseen Cromwellin pyyntöä, kenraali kun oli heidän erotessaan hartaasti kehoittanut häntä kirjallisesti lausumaan mielipiteensä valtiollisesta asemasta, eversti Everard käytti alkuyön selvitteläkseen ajatuksensa yhteiskunnan tilasta suunnitelmaksi, jota arveli kenties otolliseksi Cromwellille, koska siinä kehoitettiin häntä Kaitselmuksen avulla tulemaan valtion pelastajaksi, kutsumalla koolle vapaan parlamentin ja tämän kannattamana asettumalla jonkunlaisen vapaamielisen ja vakaan hallituksen johtoon, koska kansa muutoin näkyi olevan joutumassa täydelliseen vallattomuuden tilaan. Luoden yleispiirteisen katsauksen kuningasmielisten murrettuun voimaan ja niihin eri puolueisiin, jotka nyt mullistelivat valtiota, hän osoitti, miten muutos oli toteutettavissa ilman verenvuodatusta tai väkivaltaa. Tästä aiheesta hän siirtyi selittämään, miten paikallaan oli pitää voimassa toimeenpanevan hallituksen asianmukainen arvovalta, joutuisipa se kenen käsiin hyvänsä, ja osoitti siten Cromwellin — tulevaisena valtiokanslerina tai konsulina taikka Suur-Britannian ja Irlannin ylikenraalina — tarvitsevan korkean arvonsa mukaisia kruununmaita ja uhkeita asuinpalatseja. Täten hän luontevasti pääsi puhumaan Englannin kuninkaallisten asuntojen hävityshankkeista, esitti surullisen kuvauksen siitä tuhosta, joka uhkasi Woodstockia, ja asettui puolustamaan tuon kauniin kuninkaankartanon säilyttämistä, pyytäen sitä omakohtaiseksi suosionosoitukseksi, koska asia herätti hänessä erityisen suurta harrastusta.

Kirjeensä lopetettuaan ei eversti Everard tuntenut suurestikaan nousseensa omassa arvostelussaan. Hän oli valtiollisessa toiminnassaan tähän hetkeen asti karttanut sekoittamasta yksityisiä vaikuttimia yleisiin esiintymisperusteihinsa, ja nyt hän kuitenkin tunsivat alentuneensa sellaiseen yhdistelmään. Mutta hän lohdutti itseään tai ainakin vaiensivat tämän ikävän muiston sillä ajatuksella, että Britannian onni nykyisten olojen valossa harkittuna ehdottomasti vaati Cromwellia hallituksen etunenään ja että Sir Henry Leen etu tai oikeammin hänen turvallisuutensa ja ajallinen toimeentulonsa yhtä selvästi edellytti Woodstockin säilyttämistä ja luvan antamista hänelle asua siellä. Oliko kirjoittajan vika, että sama tie johtaisi näihin molempiin päämääriin tai että hänen yksityinen harrastuksensa ja maan hyöty osuivat yhtymään samassa kirjeessä? Hän paadutti sen vuoksi mielensä tähän toimenpiteeseen, satoi kirjeensä kääryksi, osoitti sen ylikenraalille ja ummisti sen sitten vaakunasinetillään. Tämän tehtyään hän heittäisi takakenoon istuimellaan ja vastoin luuloaan vaipui uneen mietteissään, niin huolestuttavia ja kiusallisia kuin ne olivatkin, eikä hän herännyt ennen kuin kylmänharmaa sarastus pilkisteli itäisestä ikkunasta.

Hän hätkähti ensin, kavahtaen jalkeille samanlaisin tuntein kuin ihminen, joka havahtuu hänelle oudossa paikassa; mutta samassa hän jo muistikin, missä oli. Hämäräksi hiipunut lamppu, valkoiseen tuhkaansa miltei sammunut takkavalkea, tulisijan yläpuolella riippuva synkkä muotokuva, sinetitty kääry pöydällä — kaikki muistuttivat hänen mieleensä edellisen päivän tapauksia ja kuluneen yön mietteitä.

"Sitä ei käy auttaminen", hän sanoi itsekseen; "on valittavana ainoastaan Cromwell tai anarkia. Ja luultavasti se tajunta, että hänen arvoasemansa toimeenpanevan hallituksen päänä johtuu yksinomaan kansan suostumuksesta, ehkäisee valtaan liittyvää luontumusta muodostua mielivallaksi. Jos hän hallitsee parlamenttien välityksellä ja alamaisen oikeuksia polkematta, niin miksei Oliver yhtä hyvin kuin Kaarlo? Mutta minun täytyy ryhtyä toimiin saadakseni kääryni turvallisesti toimitetuksi tämän tulevaisen hallitsevan ruhtinaan käsiin. On hyvä ehtiä lausumaan hänelle ensimmäinen vaikuttava sana, koska niitä on epäilemättä monta, jotka eivät epäröi suositella hänelle väkivaltaisempia ja päätäpahkaisempia keinoja."

Hän päätti uskoa tärkeän käärynsä Wildrakelle, jonka huimapäisyys ei milloinkaan puhjennut esiin niin suuresti kuin hänen sattumalta jäätyänsä joutilaaksi. Sitäpaitsi, vaikkapa hänen uskollisuutensa ei olisikaan ollut jo muuten moitteeton, olisi hänen kiitollisuudenvelkansa Everard-ystäväänsä kohtaan varmasti tehnyt hänet taatuksi.

Tällaisia päätelmiä liikkui eversti Everardin mielessä kun hän kokosi halkojen jätteet tulisijalta ja sai ne iloisesti loimuamaan, karkoittaakseen raajojansa kangistuttaneen epämieluisan viluntunteen; ja päästessään hiukan lämpiämään hän jälleen vaipui uinahdukseen, jonka hälvensivät vasta aamuauringon säteet, tunkeutuessaan huoneeseen.

Hän nousi, ojentausi, käveli edestakaisin huoneessa ja katseli isosta ulkonevasta ikkunasta läheisimpiä esineitä, nimittäin raiskiolle jääneen puiston tasoittamattomia pensasaitoja ja ruohoittuneita käytäviä. Tämä alue oli vanhaan aikaan järjestelty tarhurin taiteen ylpeimpiä mielikuvia vastaavaksi ja esitti näkyviin sarjan haaveellisiin muotoihin karsittuja marjakuusia, soukkia lehtosolia ja avoimia Kävelyteitä. Kaikkiaan kuului siihen pari kolme acrea[15] maata palatsihuvilan sillä sivulla, ja se oli rajana rakennuksen likeisimmän ympäristön ja varsinaisen puiston välillä. Eri aita oli nyt monin paikoin sortunut, ja metsävuoheet kävivät kileineen vapaasti ja häiriintymättömästi laiturilla ihan metsäpalatsin ikkunain alla asti.

Tämä oli ollut Markhamin poikuusvuosien mieluisimpana urheilunäyttämönä. Hän kykeni vielä eroittamaan, vaikka ne olivat nyt kasvaneet muodottomiksi, tarhurin keritsimien luoman goottilaisen linnan vehmaat pikkutornit, joita hänellä oli tapana ammuskella nuolillaan; toisin ajoin hän asteli sen edustalla kuin harhailevat ritarit, joista oli lukenut, töräytellen torveansa ja uhmaten oletettua jättiläistä tai *paynim* ritaria, joka piti linnaa hallussaan. Hän muisti, miten hänellä oli ollut tapana harjaannutella useita vuosia nuorempaa serkkuansa esittämään osaa noissa poikamaisen mielikuvituksen kujeissa ja esiintymään hentoisena kantapoikana tai keijukaisena taikka lumottuna prinsessana. Myöskin muisti hän heidän myöhemmän tuttavuutensa ajalta useita seikkoja, joista hän oli melkein välttämättömästi johtunut päätelmään, että heidän vanhempansa olivat varhain ajatelleet mahdolliseksi sopivan liiton solmimisen serkuksien kesken. Noin kirkkaalle pohjalle kohonneet tuhannet näyt olivat kadonneet sen mukana, mutta palasivat nyt varjoina muistuttamaan hänen mieleensä kaikkea menettämäänsä. Ja minkä hyväksi menettämäänsä? "Englannin tulevaisuuden tähden", vastasi hänen ylpeä tietoisuutensa, "Englannin, joka oli vaarassa joutua suvaitsemattomuuden ja hirmuhallituksen uhriksi". Ja hän vahvisti mieltänsä muistutuksella: "Jos olen uhrannut yksityiseni onneni, niin se on tapahtunut, jotta kansalaiseni saisivat nauttia omantunnon vapautta ja lain turvaa, jotka muutoin olisivat hyvinkin luultavasti tulleet menetetyiksi heikon ruhtinaan ja tunnotoman valtiomiehen vallitessa maata." Mutta hänen povessaan kuiskiva paholainen ei tahtonut väistyä rohkean vastauksen tieltä. "Onko sinun vastarintasi", se tiedusti, "hyödyttänyt maatasi, Markham Everard? Eikö Englanti noin runsaan verenvuodatuksen ja noin kamalien kärsimysten jälkeen ole nyt yhtä suuresti sorrettuna voitollisen soturin miekan alla kuin ennen omavaltaisen ruhtinaan valtikan sitä painaessa? Onko parlamentti tai mitä siitä on jäljellä pätevä pitämään puoliansa johtajaa vastaan, joka on soturiensa sydänten valtias, yhtä rohkea ja viekas kuin hän on hankkeissaan aavistamaton? Tämä kenraali, jolla on hallussaan armeija ja siten myös kansakunnan kohtalo, luopuuko hän vallastaan sillä perusteella, että järkeily lausuisi hänen velvollisuudekseen alentua alamaiseksi?"

Hän ei rohjennut vastata, että hänen tietonsa Cromwellistä oikeuttivat hänet odottamaan mitään sellaista kieltäymystä. Kuitenkin ajatteli hän yhä, että näin tavattoman tukalina aikoina täytyi sen olla paras hallitus, olipa se itsessään kuinkakin vähän suotava, joka joutuisimmin palauttaisi maahan rauhan, pysähdyttäen vammat, joita kiistaavat puolueet päivä päivältä tuottivat toisilleen. Hän arveli, että Cromwell oli ainoa suurmies, jonka johdolla voitiin muodostaa häilymätön hallitus, ja oli senvuoksi liittynyt hänen vaiheisiinsa, vaikka hän ei voinutkaan olla tuon tuostakin vakavasti epäilemättä, missä määrin tämän umpimielisen ja salaperäisen kenraalin puuhien avittaminen soveltui niihin periaatteisiin,

joiden elähyttämänä hän oli tarttunut aseisiin.

Tätä kaikkea pohtiessaan Everard loi katseensa alas kääryyn, jonka hän oli ennen nukahdustansa kietonut ja asettanut pöydälle ylikennaalille osoitettuna. Hän epäröitsi moneen kertaan, muistaessaan sen sisällön ja missä määrin hänen täytyi olla paljastuneena tuon henkilön silmissä ja sidottuna kannattamaan hänen korkealentoisia aikeitaan, kun lähetys oli joutunut Oliver Cromwellin haltuun.

"Kuitenkin täytyy minun tehdä se", huokasi hän viimein. "Kiistaajien joukossa on hän voimakkain — viisain ja maltillisin — ja vaikka hän onkin kunnianhimoinen, ei hän kenties ole heistä vaarallisin. Jollekulle täytyy uskoa valta toimeenpanna ja varjella yleistä järjestystä, ja kuka voi omistaa tai käyttää sellaista valtaa niin vääjäämättömästi kuin mies, joka on Englannin voitollisten sotajoukkojen päällikkö? Tulloon vastedes mitä hyvänsä, rauhan ja lain palautuksen pitäisi olla meidän ensimmäisenä ja tähdellisimpänä päämääränämme. Tuo parlamentin pirstale ei kykene pitämään puoliansa armeijaa vastaan pelkällä vetoamisella mielipiteen pyhitykseen. Jos he mielivät supistaa sotaväen mahtia, niin sen täytyy tapahtua suoranaisella sodankäynnillä ja maa on ollut liian kauvan veren liottamana. Mutta Cromwell saattaa ja varmaan tahtookin tehdä kohtuullisen sovinnon heidän kanssaan sellaisin perustein, jotka saavat rauhan säilymään, ja valitettavasti on meillä ainoastaan tämä toivo kuningaskunnan tyyntymisestä ja itsepintaisen sukulaiseni suojelemisesta hänen rehellisen, vaikka järjettömän uppiniskaisuutensa seuraamuksilta."

Vaietaan muutamia, sisäisiä epäilyksen ja vastahakoisuuden tunteita tällaisella järkeilyllä pysyi Markham Everard päätöksessään yhtyä Cromwelliin rynnistyksessä, joka oli ilmeisesti syntymässä siviili- ja sotilasmahtien kesken. Täysin vapaana ollessaan ei hän olisi katsonut hyväksi omaksua sitä menettelyä, vaan valitsi sen parempana kahdesta vaarallisesta äärimäisyydestä, jotka ajan käännekohta oli esittänyt hänen ratkaistavikseen. Hän ei kuitenkaan voinut olla vapisematta muistaessaan, että vaikka hänen isänsä oli tähän asti ihailnut Cromwellia välikappaleena, jonka avulla oli saatu aikaan niin suuria ihmeitä, ei hän kenties olisikaan taipuvainen menemään hänen puolelleen Pitkää Parlamenttia vastaan, jossa hän oli ollut toimeliaana ja huomattavana jäsenenä, kunnes hänet oli yhtämittäinen kivuloisuus osittain syrjäyttänyt. Tämäkin epäily oli Markhamin nieltävä tai tukahutettava parhaansa mukaan, mutta hän lohduttausi sillä helpolla vastahuomautuksella, että hänen isänsä oli toki mahdoton nähdä asioita toisessa valossa kuin ne olivat hänelle itselleen esiintyneet.

7. LUKU.

EVERSTIN LÄHETTI.

Ratkaisevasti päätettyään toimittaa käärynsä kenraalille ilman viivytystä lähestyi eversti Everard sen huoneen ovea, jossa sisältä kuuluvasta raskaasta hengityksestä päättäen vanki Wildrake nukkui sikeää unta sekä väkijuomien että väsymyksen voittamana. Tulijan kierteessä avainta teki hieman ruostunut telki niin kirskuvaa vastusta, että se osittain herätti nukkujan huomiota, vaikkei havahduttanut häntä. Everard seisoi hänen vuoteensa ääressä kuullessaan hänen mutisevan: "Onko jo aamu, vanginvartija? No, sinua koiraa, jos sinussa olisi vain rahtunenkin ihmisyyttä, niin lieventäisit ilkeätä sanomaasi sektiipikarilla; hirttäminen on surkeata työtä, hyvät herrat — ja murhe on kuivaa."

"Ylös, Wildrake — ylös, senkin pahanenteinen uneksija!" sanoi hänen ystävänsä, ravistaen häntä kauluksesta.

"Hellitä minusta!" vastasi nukkuja. "Kai minä kykenen kapuamaan tikkaat avuttakin." Hän nousi sitten istualleen vuoteella, avasi silmänsä tuijotellen ympärilleen ja huudahti: "Voi hiisi! Sinäkö siinä vain oletkin, Mark? Luulin jo olevani hukassa — kahleet oli hellitetty nilkoistani — silmukka sipaistu kaulaani — raudat lyöty pois ranteistani — kaikki oli valmiina tanssiakseni taivasalla varsin kevyellä jalansijalla."

"Heitä tuo ainainen hupsuttelusi, Wildrake! Varmaankin juopottelun paholainen, jolle lienet myynyt itsesi —"

"Härkätynnyrillisestä kanarinviiniä", keskeytti Wildrake; "kauppa tehtiin eräässä Vintryn kellarissa".

"Siinä olen yhtä hullu kuin sinä, jos uskon mitään sinulle", pahoitteli Markham; "sinulla on tuskin aistejasiakaan vielä tallella".

"Mikä minua vaivaisi?" puolustausi Wildrake. "Enpä liene maistanut väkijuomia unissani, paitsi että

olin juovinani sahtia vanhan Nollin kanssa, hänen omaa panemaansa. Mutta älä näytä noin synkeältä, mies, — olen sama Roger Wildrake, mikä olen aina ollut, huimaluontoinen kuin koirassorsa, mutta uskollinen kuin taistelulukko. Olenhan oma veikkosesi, mies — ystävällisten palvelustesi sitoma sinuun — *devinctus beneficio* — siinä kuulet sen latinaksi; ja missä on minulle uskottavaksesi sellaista asiaa, jota minä en tahdo tai uskalla toimittaa, vaikkapa minun olisi kaiveltava paholaisen hampaat lyömämiekallani hänen haukkailtuaan aamiaiseksi keropäitä?"

"Sinä härnäät minut hulluksi", päivitteli Everard. "Aikoessani antaa hoidettavaksesi, mitä minulla on maan päällä kaikkein kallisarvoisinta, on sinun käyttäytymisesi ja puheesi pelkkää mielipuolen hourimista. Eilen illalla otin lukuun humalaisen järjettömyytesi, mutta kuka voi sietää aamuista ajattelelattomuuttasi? Se on vaarallista sinulle itsellesi ja minulle, Wildrake — se on tylyä — saattaisin sanoa kiittämätöntä."

"Ei, älä sano *sitä*, ystävä", kielsi kavalieri hiukan liikuttettuna, "äläkä minua tuomitessasi käytä ankaruutta, jota ei voi sovelluttaa minunlaisiini. Me olemme menettäneet kaikkemme näissä murheellisissa selkkauksissa, meidän on pakko jos jollain keinoin tavoitella elantoamme ei ainoastaan päivästä päivään, vaan ateriasta toiseen — ainoana kätköpaikkanamme vankila, lopullisen levon mahdollisuutena hirsipuu, — mitä voit odottaa meiltä muuta kuin että kannamme kohtalomme kevein sydämin, koska sortuisimme taakkamme alle, jos mieleemme olisi raskas?"

Näissä sanoissa ilmeni tunnetta, joka tapasi vastaavan jänteen Everardin sielussa. Hän tarttui ystävänsä käteen ja puristi sitä myötätuntoisesti.

"Ei, jos näytin töykeältä sinua kohtaan, Wildrake, niin vakuutan sen tapahtuneen enemmän itsesi tähden kuin minun. Minä tiedän, että sinulla on keveytesi pohjalla yhtä syvälinen kunnian ja tunteellisuuden periaate kuin on koskaan ollut ihmissydäntä hallitsemassa. Mutta sinä olet ajattelematon — äkkipikainen — ja minä vakuutan sinulle, että jos sinä kavaltaisit itsesi tässä asiassa, jossa luotan sinuun, eivät itselleni koituvat pahat seuraamukset raskauttaisi minua enempää kuin ajatus, että panin sinut sellaiseen vaaraan."

"Kas, jos käytät tuota äänilajia, Mark", puheli kavalieri yrittäen nauraa, ilmeisesti salatakseen taipumuksensa aivan toisenlaiseen liikutukseen, "niin teet lapsia meistä molemmista — pienokaisia ja kapalovauvoja, kautta tämän säiläni kahvan. No niin, luota sinä vain minuun; osaan olla varovainen, kun aika sitä vaatii — yksikään ihminen ei ole nähnyt minun ryyppäävän silloin kun kaivattiin valppautta — enkä vaivaista viinikorttelillistakaan maista ennen kuin olen toimittanut tämän asiasi. No, minä olen sinun sihteerisi — kirjurisi — minä unohdin — ja vien paperisi Cromwellille, pitäen hyvää huolta siitä, ettei minulta yllätyksellä tai vehkeilyllä puserreta uskollisuuteni tukkua" — lyöden sormellaan kääryyn — "ja minä luovutan sen niihin mitä uskollisimpiin käsiin, joihin se on mitä nöyrimmin osoitettu. Hiivatissa, Mark, ajattele asiaa sentään vielä hetkinen. Ethän toki anna nurjuutesi mennä niin pitkälle, että lyöttäytyisit yhteen tuon verisen kapinoitsijan kanssa? Käske minun antaa hänelle kolme tuumaa väkipuukostani, ja minä teen sen paljoa mieluummin kuin ojennan käärysi."

"Joutavia", vastasi Everard, "tämä ei sovi sopimukseemme. Jos tahdot auttaa minua, niin hyvä on; jos et, niin älä anna minun hukata aikaa väittelyyn sinun kanssasi, koska minusta tuntuu jokainen hetki ikäkaudelta, kunnes kääry on kenraalin hallussa. Se on ainoa keino, mitä minulle on jäänyt, hankkiakseni jonkunlaisen suojeluksen ja turvapaikan Sir Henry Leelle ja hänen tyttärelleen."

"Kun niin on asian laita", myöntyi kavalieri, "niin enpä säästä kannuksia. Heponi tuolla kaupungissa on valmis taipaleelle kohtsiltään, ja sinä saat luottaa siihen, että kerkiän vanhan Nollin — kenraalisi, tarkoitan — puheille niin vähässä ajassa kuin mies ja hevonen pääsevät Woodstockista Windsoriin, missä luullakseni tällähaavaa tapaan ystäväsi hallitsemassa teurastuskenttäänsä."

"Hiljaa, ei sanaakaan siitä. Sitte kun eilen illalla erosimme, olen suunnitellut sinulle tolan, joka soveltuu sinulle paremmin kuin teeskennellä puheen ja ulkonaisen käytöksen säädyllyisyyttä, koska sinulla on sitä niin niukasti. Olen ilmoittanut kenraalille, että sinä olet pahan esimerkin ja huonon kasvatuksen takia —"

"Mikä on toivoakseni tulkittava toisin päin", tokaisi Wildrake, "sillä tokihan olen saanut yhtä hyvän syntyperän ja kasvatuksen kuin yksikään Leicestershiren nuorukainen voisi haluta".

"Olehan nyt hiljaa — sinä olet, sanon, pahan esimerkin johdosta villiintynyt yhteen aikaan ilkimieliseksi ja sotkeutunut kuningas-vainajan puolueeseen. Mutta nähtyäsi, mitä suurta kenraali on saanut aikaan kansalle, olet sinä päässyt selville hänen kutsumuksestaan suureksi välikappaleeksi näiden sekasortoon joutuneiden kuningaskuntien tynnyttämisessä. Tämä selonteko sinusta ei ainoastaan saa häntä jättämään silleen hullutuksiasi, jos sellaisia väkisinkin puhkeisi ilmi, vaan myöskin herättää hänessä harrastusta sinua kohtaan, koska muka olet erityisesti kiintynyt juuri häneen."

"Epäilemättä", vahvasti Wildrake, "niinkuin jokainen kalastaja pitää parhaiten niistä mulloista, jotka hän on itse houkutelut koukkuun".

"On mielestäni luultavaa, että hän lähettää sinut luokseni sellaisin kirjein", jatkoi eversti, "että minä saan ehkäistyksi takavarikkoon ottajien toimenpiteet ja annetuksi vanhalle Sir Henry Lee-paralle luvan viettää loput päivänsä niiden tammien keskellä, joita hän ihastelee. Tätä olen pyytänyt kenraali Cromwellilta, ja minä luulen, että isäni ystävyys ja oma kannatukseni voivat sen verran, venyttää hänen suosiollisuuttansa ilman ratkeamisen vaaraa, etenkin kun olosuhteet ovat tänällään — ymmärräthän?"

"Varsin hyvin", vastasi kavalieri. "Venyttää, hän sanoo! Minä olisin pikemmin venyttämässä narua sen jatkona kuin hieroisin kauppoja sen vanhan kuningasmurhaajan riiviön kanssa. Mutta minä olen sanonut antavani sinun ohjata tekojani, Markham, ja sen, hiisi vieköön, teen."

"Ole siis varovainen", kehoitti Everard. "Ota tarkoin vaari siitä, mitä hän tekee ja sanoo — olletikin mitä hän tekee, sillä Oliver on niitä miehiä, joiden mieli on paremmin tunnettavissa toimenpiteistä kuin sanoista. Ja maltas — taisitpa totisesti olla lähdössä ihan tyhjin kukkaroin?"

"Liiankin totta, Mark", myönsi Wildrake; "viimeinen noble sulii eilen illalla noiden huovihirtehistesi joukossa".

"No, Roger", vastasi eversti, "se on helppo korjata". Niin sanoen hän sujautti kukkaronsa ystävän käteen. "Mutta etkö olekin harkitsemaan virmapää, kun olit lähtemäisilläsi matkalle varaamatta mitään kuluihisi! Mitä olisit voinut tehdä?"

"Hitto, sitä en ollenkaan tullut ajatelleeksi. Minun olisi kai pitänyt huikata *Seis* ensimmäiselle kaupunkilaiselle massimiehelle tai pyylevälle kalakauppiaalle, minkä olisin tavannut nummella; se on monen kelpo miehen apukeinona näinä huonoina aikoina."

"Heitä jo", sanoi Everard; "ole varovainen — älä antaudu huikenteleeviin tuttavuuksiin — hallitse kieltäsi — varo viini-, ruukkuja, sillä suurtakaan vaaraa ei ole, jos vain voit pysytellä selvänä. Ole maltillinen puheissasi, ja karta sadatuksia ja kerskauksia."

"Sanalla sanoen on minun muutettava itseni samanlaiseksi pyhimykseksi kuin sinä olet, Mark? No", tuumi Wildrake, "ulkonaisesti kyllä luulen kykeneväni esiintymään *Toivo-taivaan-armoa[16] Bombyna* yhtä hyvin kuin sinäkin. Voi ne olivat iloisia päiviä, kun me näimme Millsin esittävän Bombya Fortune-teatterissa, Mark, ennen kuin minä olin menettänyt nauhakoristeisen levättini ja korvastani jalokiven tai sinä olit saanut tuota kurttua otsallesi ja puritanilaista kierrettä huulipartaasi!"

"Ne olivat kuten useimmat maailmalliset huvitukset, Wildrake", vastasi Everard, "makeita suussa ja karvaita sulattaa. Mutta menehän nyt; ja kun tuot minulle vastauksen, niin tapaat minut joko täältä tai kauppalasta Pyhän Yrjänän majatalosta. Onnea matkallesi. Mutta ole varovainen esiintymisessäsi."

Eversti jäi syviin mietteisiin. "Luullakseni en ole sitoutunut liian pitkälle kenraalin silmissä", hän huomautti itsekseen. "Hänen ja parlamentin välien rikkoutuminen näyttää välttämättömältä, ja se syöksisi Englannin takaisin kansalaissotaan, johon kaikki ihmiset ovat kyllästyneet. Hän saattaa pahastua lähetistäni — mutta sitä en sentään suurestikaan pelkää. Hän tietää, että minun on täytynyt valita sellainen mies, johon voin itse luottaa, ja hän on ollut kylliksi tekemisissä jäykemmän lajin kanssa, oivaltaakseen niiden joukossa kuten muuallakin olevan miehiä, jotka osaavat kätkeä kaksi naamaa yhden päähineen alle."

8. LUKU.

OLIVER CROMWELL.

Jättäen eversti Everardin mietteisiinsä seuraamme iloista kavalieria, hänen kumppaniansa. Ennen kuin nousi ratsaille Yrjänässä ei tämä lyönyt laimin kestitä itseänsä aamujuomallaan, jona oli muskottiviiniin hämmennettyjä kananmunia, reipastautuakseen kestävänsä syysviimaa.

Wildrake oli kyllä päästänyt itsensä vaipumaan siihen huimaan vallattomuuteen, jota kavalierit noudattivat ikäänkuin asettaakseen käyttäytymisensä kaikin puolin vastakohdaksi vihollisten säntillisyydelle. Kuitenkin oli hän hyvää sukua ja hyvän kasvatuksen saanut; hänellä oli eteviä luontaisia lahjoja ja hyvä sydän, jota mässäyskään ja nurjamielisen kavalierin riuskea elämä eivät olleet kyenneet

kokonaan turmelemaan. Niinpä hän kulkikin nykyisellä asiallaan omituisen sekavin tuntein, jollaisia hän kenties ei ollut koskaan ennen kokenut.

Hänen vakaumuksensa uskollisena kuninkaan miehenä sai hänet inhoamaan Cromwellia, jota hän olisi tuskin, halunnut nähdä muissa oloissa kuin taistokentällä, missä hän olisi voinut saada nautinnokseen vaihtaa pistoolinlaukauksia hänen kanssaan. Mutta tähän inhoon yhtyi jonkun verran pelkoakin. Oltuaan aina voitollinen, missä tahansa hän taisteli, oli se merkillinen henkilö, jota Wildrake nyt lähestyi, saanut sen vaikutusvallan vihollistensa mieliin, jota alituinen menestys on omiaan luomaan. He kammosivat, samalla kun vihasivat häntä, ja näihin tunteisiin sekaantui levotonta tunkeilevaa uteliaisuutta. Tämä oli erityisenä piirteenä Wildraken luonteessa. Hänellä ei ollut pitkiin aikoihin ilmestynyt suurestikaan omia tehtäviä, jotapaitsi hän ei vähääkään välittänyt niistä toimista, joita hän olisi voinut omasta puolestaan suorittaa. Sitä helpommin viehätti häntä halu nähdä kaikkea harvinaista tai mielenkiintoista ympärillään.

"Mieleni tekee sentäänkin nähdä se vanha konna", hän sanoi, "vaikkapa vain sanoakseni, että minä olen nähnyt! hänet".

Hän päätyi Windsoriin ehtoopäivällä ja tunsu saapuessaan mitä voimakkainta taipumusta ottaa asuntonsa jostakin vanhasta tyyssijasta, jollaisissa hän oli oleskellut iloisempina päivinä, tilapäisesti käydessään tuossa kauniissa kaupungissa. Mutta vastustaen kaikkia tällaisia kiusauksia hän meni urheasti parhaaseen ravintolaan, jonka kyltistä oli aikaa sitte kadonnut sen ikivanha tunnus, Housunauhan ritarikunnan merkki. Isäntäkin, jonka Wildrake kokeneena ravintoloitsijani ja majatalojen tuntijana oli muistanut riuskaksi Bess-kuningattaren aikakaudelta periytyneeksi ravintolanisännäksi, oli nyt tasaantunut aikakauden luonteeseen, pudisti päätänsä puhuessaan parlamentista, piteli henkitappia vakavana kuin uhritoimitusta johtava pappi, toivotteli Englannille onnellista kirvoitusta kaikista koettelemuksistaan ja ylisti suuresti hänen ylhäisyyttänsä ylikenraalia. Wildrake huomasi myös, että hänen viininsä oli parempaa kuin entiseen aikaan, sillä puritaneilla oli erinomainen taito keksiä kaikkia puutteellisuuksia siinä kohdassa, ja että hänen mittansa olivat vähäisempiä ja hintansa korkeampia — mitä seikkoja hän johtui tarkkaamaan siitä, että isäntä puheli melkoisen paljon omastatunnostaan.

Tämä tärkeä henkilö kertoi hänelle, että ylikenraali otti vapaasti vastaan kaikenlaatuisia pyrkijöitä ja että hän saattoi puhutella tätä seuraavana aamuna kello kahdeksalta, kunhan vain meni linnan portille ja ilmoitti tuovansa virkakirjeen hänen ylhäisyydelleen.

Linnaan läksi valepukuinen kavalieri mainittuna hetkenä. Hänet päästi estelyttä tulemaan punatakkinen soturi, joka juhlallisena katsannoltaan ja musketti olallaan vartioitsi uhkean rakennuksen ulkoporttia. Wildrake astui alipihan poikki, ohimennessään tähytäen kaunistaa kappelia, johon oli juuri hiljakkoin tuotu pimeässä ja äänettömästi Englannin surmatun kuninkaan kunnioittamattomat maalliset jäännökset. Niin karkealuontoinen kuin Wildrake olikin, vaikutti tämän seikan muisto häneen niin voimakkaasti, että hän oli vähällä pyörtää takaisin jonkunlaisen kauhun vallassa mieluummin kuin astuisi sen synkän ja uskaliaan miehen eteen, jonka tilille enemmän kuin kaikkien muiden tuon surullisen näytelmän esittäjien pantiin sen kolkko loppu. Mutta hän tajusi välttämättömäksi masentaa kaikki tällaiset tunteet ja pakoittausi pitkittämään kulkuansa asialla, jonka oli hänen toimitettavakseen uskonut niin suuresti hänen kiitollisuuttaan ansaitseva mies kuin eversti Everard. Pääsytillä, joka kulki Pyörötornin ohi, hän katsahti viirisalkoon, josta Englannin lippu oli tavallisesti liehunut. Se oli mennyt kaikkine kirkasvärisine vaakunakuvineen, komeine jaoksineen ja muhkeine kirjailuineen, ja sen sijassa hulmusi tasavallan tunnus, Pyhän Yrjänän risti sinisellä ja punaisella ommeltuna, ollen vielä vailla Skotlannin poikittaista ristiä, joka pian jälkeenpäin lisättiin siihen ikäänkuin todistukseksi, että Englanti oli lopullisesti nujertanut ikivanhan vihollisensa. Tämä lipun vaihto edisti hänen synkkää mietiskelyään, johon hän vastoin tapaansa Vaipui niin unohtaen ympäristönsä, että hänet toinnutti vasta vartiosoturi haasteellaan, säestäen tätä musketinperän lyönnillä kivitykseen niin pontevasti, että Wildrake hätkähti.

"Minne menossa, ja kuka olet?"

"Tuon virkakirjettä arvoisalle ylikenraalille", vastasi Wildrake.

"Seis, kunnes kutsun vartioupseerin."

Korpraali ilmestyi esille. Hänet erotti käskynalaisistaan kaksinkertainen määrä kaulanauhaa, huippuhatun kaksinkertainen korkeus, väljempi kauhtana ja kolminkertainen määrä katsannon yrmeätä totisuutta. Hänen kasvoistaan oli luettavissa, että hän oli niitä päättäväisiä intoilijoita, joiden taipumattomuuteen Oliverin saavutukset perustuivat; näiden uskonnollinen kiihko teki heistä pätevästä vastuksen uljaille ja jalosyntyisille kavaliereille, jotka ehdyttivät urheutensa hallitsijansa hengen ja kruunun turhassa puolustuksessa. Hän silmäili vakavan juhlallisesti Wildrakea ikäänkuin painaakseen tarkoin mieleensä tulijan kasvonpiirteet ja asun, ja täydellisesti katsastettuaan ne hän tiedusti tämän asiaa.

"Asiani", selitti Wildrake niin lujasti kuin kykeni, sillä korpraalin tiukka tutkistelu oli herättänyt hänessä kiusallista hermostusta, "asiani koskee kenraalianne".

"Hänen ylhäisyyttänsä ylikenraalia, piti kai sanomasi?" muistutti korpraali. "Puheesi, ystävä, osoittaa liian vähän kunnioitusta hänen ylhäisyyttänsä kohtaan."

"Hiiteen hänen ylhäisyytensä!" oli kavalierin huulilla, mutta ymmärrys piti varansa eikä päästänyt noita loukkaavia sanoja julki. Hän vain kumarsi ja oli vaiti.

"Seuraa minua", sanoi jäykkä olento, ja Wildrake siis saattoi häntä vartiohuoneeseen, jonka sisäpuoli oli luonteenomainen tälle ajanjaksolle ja varsin erilainen kuin sellaiset sotilasasemat ovat meidän päivinämme.

Tulen ääressä istui joitakuuta muskettisotureita, kuunnellen kumppania, joka selitteli heille jotakin vaikeata uskonnollista kysymystä. Hän alotti puoliääneen, mutta hyvin sujuvasti, ja loppua lähetessään koroitti hän äänensä kimeäksi ja kiihkeäksi ikäänkuin vaati viipymätöntä vastausta tai vaiteliasta hyväksymistä. Soturit näyttivät kuuntelevan puhujaa järkähtämättömin kasvopiirtein, vastailen hänelle ainoastaan tupakansavun pilvillä, joita he tuprauttelivat tuuheiden viiksiensä alta. Lavitsalla makasi kasvoillaan muuan soturi; oli mahdoton päättää, nukkuiko hän vai oliko vaipunut syviin mietteisiin. Keskilattialla seisojaksi upseeri, joksi hänet saattoi päättää kirjaillusta olkavyöstänsä ja uumille kiedotusta huivistaan; muutoin oli hän hyvin yksinkertaisesti puettu. Hän opetti parhaillaan vastatulleelle vanteralle maalaiselle silloisen käsikirjan temppuja. Liikkeitä ja komentosanoja oli vähintään kaksikymmentä, ja ennen kuin ne oli säntilleen suoritettu loppuun ei korpraali sallinut Wildraken istuutua eikä myöskään edetä vartiohuoneen kynnyksestä sisemmäksi. Hänen oli senvuoksi perätysten kuunneltava: musketti olalle — musketti lepoasentoon — musketti vireeseen — sankkineula esille — ja monia muita unohdettuja sotaisen harjoituksen määräyksiä, kunnes viimein sanat: "musketti paikoilleen" lopettivat luennon täksi kertaa.

"Nimesi, ystävä?" kysyi upseeri tulokkaalta opetuksen päätyttyä.

"Ephraim", vastasi mies honotusta teeskennellen.

"Ja mikä muu kuin Ephraim?"

"Ephraim Antura, hyvästä Gloucesterin kaupungista, missä olen asunut seitsemän vuotta, oppipoikana palvelen erästä arvoisaa nuoranpunojaa."

"Se on oiva ammatti", vastasi upseeri; "mutta valitessasi meidän uramme ole varma siitä, että edistyt naskaliasi pitemmälle ja vieläpä lestiäsikin".

Puhuja hymyili kolkosti tälle huonolle sanaleikin yritykselle ja sanoi sitte korpraaliin kääntyen, jonka kasvat kahden askeleen päässä kuvastivat puhumisen halua: "Mitä nyt, korpraali, mitä kuuluu?"

"Tässä on muuan tuomassa kääryä, suvaitkoon teidän ylhäisyytenne", ilmoitti korpraali. "Sieluni ei totisesti riemuitse hänestä, koska katson hänet sudeksi lammasten vaatteissa."

Näistä sanoista kuuli Wildrake, että hän oli jo tullut sen suurmiehen eteen, jonka luo hänet oli lähetetty asialle, ja hän pysähtyi harkitsemaan, millä tavoin tätä piti puhutella.

Oliver Cromwellin ulkomuoto ei ollut suinkaan miellyttävä, kuten on yleiseen tiettyä. Hän oli keskimittainen, voimakas ja karkeatekoinen, kasvopiirteiltään tyyli ja ankara, mutta ne ilmaisivat kuitenkin suurta luontaista älykkyyttä ja ajattelevaisuutta. Silmät olivat harmaat ja terävät, nenä liian iso muihin piirteisiin verraten ja punertava.

Silloin kun hän tahtoi tulla selvästi ymmärretyksi oli hänen puheenlaatunsa tarmokasta ja pontevaa, vaikei hienoa eikä kaunopuheista. Yksikään ihminen ei olisi voinut sellaisissa tilanteissa sommitella tarkoitustansa lyhyemmiksi ja ytimekkäämmiksi lauseiksi. Mutta usein tapahtui, että hänen teki mieli näytellä puhujaa ihmisten korvien kutittamiseksi, mutta heidän ymmärrystensä valaisematta, ja silloin oli Cromwellilla tapana pukea tarkoituksensa tai se kaikki, mikä tuntui olevan hänen tarkoituksenaan, peräti hämärään sanasumuun. Tätä hän saarteli niin monilla edellytyksillä ja poikkeuksilla sekä lujitteli sitä sellaisella, sivulauseiden sokkelolla, että vaikka hän oli Englannin; teräväjärkisimpiä miehiä, oli hän kenties vaikeatajuisin puhuja, mikä on milloinkaan pannut kuulijakuntaa ymmälle. Historioitsija on aikaa sitte lausunut, että kokoelma protektorin puheita olisi harvoin poikkeuksin maailman tolkkuttomin kirja; mutta hänen olisi pitänyt lisätä, ettei mikään voinut olla osuvampaa, keskitetympää ja havaannollisempaa kuin ne lausunnot, joita hän todella aikoi sommitella selkeiksi.

Cromwellista on myös huomautettu, että vaikka hän sekä isän että äidin puolelta oli hyvää sukua ja vaikka hänellä oli ollut sellaiseen etuun tavallisesti kuuluvat koulutuksen ja kasvatuksen tilaisuudet,

tämä kiihkömielinen kansanvaltainen valtiot ei milloinkaan kyennyt omistamaan itselleen — tai sitte hän halveksi käyttää niitä — sellaisia kohteliaita tapoja, joita ylemmät piirit tavallisesti noudattavat keskinäisessä seurustelussaan. Hänen esiintymisensä oli niin suorasukaista, että sitä voitiin toisinaan sanoa moukkamaiseksi, mutta hänen puheessaan ja käytöksessään ilmeni kuitenkin hänen asemaansa kuuluvaa voimaa ja tarmoa, jotka herättivät pelonsekaista kunnioitusta, jolleivät antaneetkaan hänelle arvokkuutta; ja olipa sellaisiakin välipäitä jolloin tuo synkkä ja selittämätön sielu laajeni miltei suostuttelemaan sydämellistä kiintymystä puoleensa. Oikullisesti puhkeileva leikkisyys oli lajiansa karkeata ja alhaista ja laadultaan toisinaan toimintaan menevää. Jotakin hänen luonnonlaadussaan oli maanmiestensä mielialaan soveltuvaa — hän halveksi hulluttelua, vihasi teeskentelyä ja kartteli muodollisuutta, ja se kaikki terveeseen järkevyyteen ja horjumattomaan miehuuteen yhtyneenä teki hänestä monessa suhteessa hyvinkin sattuvan edustajan Englannin kansanvaltaisuudelle.

Hänen uskonnollisen kantansa täytyy aina pysyä hyvin epätietoisena, ja luultavasti olisi hän itsekään tuskin kyennyt selvittämään sitä. Ehdottomasti oli hänen elämässään aika, jolloin hän oli vilpittömästi intomielinen ja jolloin hänen hiukan raskasmielisyyteen luontuvaa synnynnäistä elämäkatsomustaan voimakkaasti kannusti siihen aikaan vallalle päässyt kiivailu. Toiselta puolen esiintyi hänen valtiollisella urallaan ajanjaksoja, jolloin emme varmastikaan tee hänelle vääryyttä, syyttäessämme häntä ulkokultaisesta teeskentelystä. Luultavasti arvostelemme häntä ja muita saman aikakauden lapsia oikeimmin, jos oletamme, että heidän uskonnolliset vakuutuksensa olivat osittain vaikuttamassa heidän omassa sydämessään, osaksi omaksuttuja heidän oman etunsa ajamiseksi. Ja niin etevä on ihmissydän pettämään itseänsä kuten muitakin, että varmaankin Cromwell itse yhtä vähän kuin muut samanlaisilla erityisen hurskauden vaatimuksilla esiintyneet olisi kyennyt tarkoin määräämään kohtaa, jossa intomielisyys päättyi ja tekopyhyys alkoi — tai pikemmin ei se kohta ollutkaan itsessään kiinteä, vaan häilyi terveydentilan, hyvän tai huonon menestyksen, mielihyvän tai masennuksen mukaan, mikäli yksilön tunteet vaihtelivat.

Sellainen oli se kuuluisa henkilö, joka Wildrakeen kääntyen ja hänen kasvojansa tarkastaessaan ei näyttänyt kovinkaan tyytyväiseltä näkemäänsä, koska hän vaistomaisesti nykäisi vyötänsä sivulle, saadakseen lyömämiekkansa kahvan ulottuviinsa. Mutta kuitenkin hän laski sitte käsivartensa ristikkäin kaapunsa alle, ikäänkuin lähemmin ajatellessaan heittäen sikseen epäluulon tai katsoen varokeinot itselleen alentaviksi, ja kysyi kavalierilta, mikä hän oli miehiään ja mistä tulossa.

"Köyhä herrasmies, sir, — mylord, tarkoitan", vastasi Wildrake; "viimeksi lähtenyt Woodstockista".

"Ja mikä lienee viestisi, hyvä herrasmies?" tiedusti Cromwell pontevasti. "Totisesti olen nähnyt miesten, jotka ovat mitä halukkaimmin omaksuneet sen arvonimen, käyttäytyvän kaikesta syntyperänsä jaloudesta huolimatta melkoista huonommin kuin viisaat, kunnolliset ja vilpittömät miehet. Mutta kyllähän herrasmies oli hyvä arvonimi vanhassa Englannissa, kun ihmiset muistivat, mitä sen sanan piti merkitä."

"Oikein sanotte, sir", vastasi Wildrake, vaivoin hilliten mieltänsä purkautumasta hänen tavallisiin voimasanoihinsa; "entiseen aikaan herrasmiehet liikkivat herrasmiesten paikoilla, mutta nyt on maailma niin muuttunut, että näkee kirjailun yön vaihtaneen sijaa alemman nokkanahan kanssa".

"Niinkö sanot?" tuumi kenraali. "Oletpa rohkea miekkonen, kun voit viisastella noin köykäisesti; sinä helähdät mielestäni hiukan liian kovaa, ollaksesi hyvää metallia. Ja vielä kerran, mikä on viestini minulle?"

"Tämä kääry", ilmoitti Wildrake, "joka minun oli toimitettava käsiinne eversti Markham Everardilta".

"Kas, minun on täytyntä erehtyä sinusta", sanoi Cromwell laultuneena, kun kuuli mainittavan miestä, jota hän suuresti halusi kannattajakseen; "suo meille anteeksi, hyvä ystävä, sillä sellainen sinä epäilemättä olet. Istuuduhan tuohon omiin mietteisiisi, kunnes olemme tutkineet käärysi sisällön. Pidettäköön hänestä huolta ja toimitettakoon hänelle, mitä hän tarvitsee."

Niin sanoen läksi kenraali vartiohuoneesta. Wildrake istuutui soppeen ja odotti kärsivällisesti lähetyksensä tuloksia.

Soturit katsoivat nyt olevansa velvollisia kohtelemaan häntä huomaavaisemmin; he tarjosivat hänelle piipullisen trinidadoa ja mustakiiltoisen viinaruukun. Mutta Cromwellin katse ja se vaarallinen asema, johon vähäisinkin ilmitulon mahdollisuus saattoi hänet toimittaa, saivat Wildraken kieltäytymään vieraanvaraisuudesta. Ojentautuen taakse päin istuimellaan ja ollen unahtavinaan hän vältti huomiota ja puhuttelua, kunnes jonkunlainen ajutantti eli päivystäjäupseeri tuli kutsumaan häntä Cromwellin puheille.

Mainittu henkilö olijasi hänet takaveräjälle, josta hän astui varsinaiseen linnan rakennukseen. Monia salakäytäviä ja portaita myöten joutui hän viimein pieneen kamariin eli vierashuoneeseen, jossa oli

runsaasti kallisarvoista kalustoa, paikatellen kuninkaallinen vaakuna näkyvissä, mutta kaikki hajallaan ja epäjärjestyksessä, sekä useita vankkoihin puitteisiin sovitettuja tauluja; näiden etupuolet oli käännetty seinään päin ikäänkuin ne olisi otettu alas siirrettäviksi muuanne.

Tässä sekamelskassa istui voitollinen tasavallan kenraali isossa damastilla päällystetyssä ja runsaasti kirjailussa lepotuolissa, jonka loistokkuus oli silmäänpistävästä vastakohtana hänen asunsa yksinkertaisuudelle ja rumuudellekin, vaikka hän katsannoltaan ja ryhdiltään näytti mieheltä, jonka mielestä ruhtinaallekaan aikoinaan kuulunut istuin ei tuottanut liian suurta kunniaa hänen omalle menestykselleen ja nousemispyrkimyksilleen. Wildrake seisahtui hänen eteensä, eikä hän pyytänyt tätä istuutumaan.

"Pearson", käski Cromwell, päivystäjäupseeria puhutellen, "odota lehterillä, mutta pysy kuuluman päässä". Pearson kumarsi ja teki lähtöä. "Keitä muita on lehterillä?"

"Arvoisa herra Gordon, kappalainen, juur'ikään selitti Sanaa eversti Overtonille ja neljälle teidän ylhäisyytenne rykmentin kapteenille."

"Sitä tahdoimmekin", sanoi kenraali; "me emme soisi asunnossamme olevan ainoatakaan loukkoa, missä isoava sielu ei löytäisi mannaa. Oliko se kelpo mies päässyt hyvään vauhtiin selityksessään?"

"Mainion vinhaan menoon", kertoi Pearson; "ja hän kosketteli niitä oikeutettuja vaatimuksia, joita armeija ja olletikin teidän ylhäisyytenne on saanut tulemisellaan välikappaleeksi suureen työhön — ei sárjettäviksi ja viskattaviksi pois, kun niiden palvelusaika on päättynyt, vaan säilytettäviksi ja arvossa pidettäviksi heidän kunniallisten ja uskollisten ponnistustensa tähden, joissa he ovat taistelleet ja marssineet, paastonneet ja rukoilleet sekä kärsineet kylmää ja murhetta sillaikaa kun muut, jotka nyt mielellään näkisivät heidät hajoitettuina ja eroitettuina, syövät heidän hankkimastansa lihavuudesta ja juovat siten toimitetusta väkevyydestä".

"Sitä kunnan miestä!" kiitti Cromwell; "ja noin sattuvastiko hän kajosi asiaan? Minäkin voisin sanoa jotakin — mutten nyt. Lähdehän, Pearson, lehterille. Älkööt ystävämme laskeko syrjään miekkojansa, vaan valvokoot ja rukoilkoot."

Pearson vetäytyi pois. Pidellen Everardin kirjettä kädessään silmäili kenraali jälleen pitkän tovin tiukasti Wildrakea ikäänkuin aprikoiden, mihin laatuun puhuttelisi häntä.

Kun hän sitte puhui, tapahtui se ensin tuollaisena kiemurtelevana esitelmänä, jota olemme jo kuvanneet ja josta oli kovin työläs kenenkään käsittää hänen tarkoitustansa, jos hän sitä tosiaan itsekin tiesi.

"Tämän kirjeen", hän haastoi, "olet tuonut meille herraltasi tai suojelijaltasi Markham Everardilta; totisesti niin oivallinen ja kunniallinen herrasmies kuin on koskaan kantanut miekkaa kupeellaan, ja hän on aina kunnostautunut, suuressa työssä näiden kolmen vaivaisen ja onnetoman kansan vapauttamiseksi. Älä vastaa minulle; minä tiedän, mitä tahtoisit sanoa. Ja tämän kirjeen hän on lähettänyt minulle sinun välitykselläsi, kirjurinsa eli sihteerinsä kautta, johon hän luottaa ja jolle hän pyytää minun luottamustani, jotta meidän välillämme olisi huolellinen sanansaattaja. Ja lopuksi hän on lähettänyt sinut minun luokseni — älä vastaa, minä tiedän mitä tahtoisit sanoa, — minun luokseni joka, vaikka olenkin niin vähäpätöinen, että minulle olisi liian suuri kunnia olla edes kantamassa pertuskaa Englannin suuressa ja voitollisessa armeijassa, olen kuitenkin korotettu pitämään hallussani sen ohjaamista ja johtosauvaa Ei, älä vastaa, hyvä ystävä — minä tiedän, mitä tahtoisit sanoa. Kun nyt täten haastamme yhdessä, saa keskustelumme sen nojalla, mitä olen sanonut, kolmanaisen perustelun eli jaoituksen: ensin, mikäli se koskee herraasi; toiseksi mikäli se koskee meitä ja virkaamme; kolmanneksi ja viimeiseksi, mitä kuuluu sinuun itseesi. Mitä nyt siis tulee siihen hyvään ja arvoisaan herrasmieheen, eversti Markham Everardiin, niin totisesti on hän esiintynyt miehenä näiden onnettomien mulkkausten alusta saakka, ei kääntyen oikeaan eikä vasempaan, vaan pitäen aina silmällä maalia, johon hän tähtäsi. Niin, totisesti, uskollinen ja kunniallinen herrasmies, joka saattaa täydellä syyllä sanoa minua ystäväksi ja totisesti miellyttää minua ajatella, että hän tekee sen. Kuitenkin on meidän tässä kyynelten alhossa annettava yksityisten suosiollisuuksiemme ja puolueellisuuksiemme hallita itseämme vähemmän kuin niiden korkeampien periaatteitten ja velvoituskohtien, joihin kunnan eversti Markham Everard on aina rakentanut aivoituksensa, niinkuin totisesti minä olen yrittänyt niihin perustaa omat toimeni, että me kaikki niin työskentelisimme kuin kelpo englantilaisten ja vilpittömien isänmaanystävien tulee. Mitä sitte Woodstockiin tulee, niin kelpo eversti pyytää paljoa — että se otettaisiin pois hurskaitten saaliista ja jätettäisiin Moabin miesten talteen, ja eritoten sen ilkimielisen Henry Leen, jonka käsi on aina ollut meitä vastaan, milloin hän on saanut tilaa sen kohottamiseen; hän on pyytänyt paljoa, sanon, sekä ottaen lukuun hänet itsensä että minut. Sillä meitä tämän halvan, mutta hurskaan armeijan jäseniä pitävät parlamentin edustajat miehinä, joiden tulisi toimittaa heille saalista, mutta olematta itse tulossa sen jakoon, ihan niinkuin uroshirvi, jonka koirat kiskaisevat maahan, ei kuulu niiden omaan ruokaan, vaan ne peitotaan pois raadon äärestä ruoskilla ikäänkuin ansaiten rangaistusta

häikäilemättömyydestään eikä palkintoa palveluksistaan. Silti en tätä puhu niin suuresti tähän Woodstockin myönnytykseen nähden, ottamalla lukuun, että valtioneuvoston korkeat herrat ja myöskin parlamentin valiokuntalaiset kenties armollisesti ajattelevat antaneensa minulle osuuden asiasta, koskapa sukulaiselleni Desboroughille on myönnetty siinä etuisuus, jota muuten, kun hän on hyvin ansainnut sen hartaasta ja uskollisesta palveluksestaan näiden onnettomien ja vaurioita kokeneitten maiden hyväksi, minun huonosti soveltuisi vähentää hänen haitakseen, ellei se tapahtuisi suurten ja yleisten näkökohtien noudattamiseksi. Näet siis, millainen on asemani, kelpo ystävä, ja millä mielellä olen sen pyynnön suhteen, jonka herrasi on tehnyt minulle ja jota en kuitenkaan vielä sano voivani kokonaan tai ehdottomasti myöntää taikka kieltää, vaan ainoastaan kerron sinulle yksinkertaiset ajatukseni siihen nähden. Ymmärräthän minua varmaankin?"

Roger Wildrake oli parhaansa mukaan tarkannut ylikenraalin puhetta, mutta siinä määrin hämmentynyt lausunnon moninaisista mutkista, että hänen ajatuksensa sekosivat kuin maalaisen, joka on sattunut sotkeutumaan useitten ajoneuvojen keskelle eikä kykene liikahtamaan askeltakaan yhden vaaran tieltä, joutumatta muiden pyörien uhkaamaksi.

Ylikenraali näki hänen ällistelevän katseensa ja alotti uuden puheen, teholtaan samanlaisen kuin äskeinenkin oli. Hän haastoi hartaasta suosiollisuudestaan kelpo ystävänsä everstiä kohtaan, kiintymyksestään jumaliseen ja vakavaan sukulaiseensa Desboroughiin, Woodstockin palatsin ja puiston suuresta tärkeydestä, parlamentin päätöksestä, että se oli otettava takavarikkoon ja tulot siirrettävä valtionrahastoon, omasta syvästä kunnioituksestaan parlamentin käskyvaltaa kohtaan ja yhtä syvästä vakaumuksestaan, että armeijalle tehtiin vääryyttä. Hän selitti toivomukseensa ja tahdokseen, että kaikki asiat järjestettäisiin sovinnolliseen ja ystävälliseen tapaan ilman oman voiton tavoittelua, erimielisyyttä tai riitaa niiden kesken, jotka olivat olleet toimivina käsinä ja hallitsevina päinä suuressa kansallisessa pyrkimyksessä. Hän oli halukas, todella halukas osaltaan edistämään tätä työtä ei ainoastaan luopumalla virastaan, vaan hengestänsäkin, jos sitä vaadittiin häneltä tai jos se kävi päinsä soturi-parkain turvallisuuden kannalta hänen kun oli pakko esiintyä heille kuin isänä, koska he olivat seuranneet häntä lasten velvollisuudentuntoa ja kiintymystä osoittaen.

Ja tässä hän saapui toiseen äänettömään pysähdykseen, jättäen Wildraken yhtä epä tietoiseksi kuin ennenkin, oliko vai eikö ollut hänen aikomuksenaan myöntää eversti Everardille tämän pyytämää valtuuksia Woodstockin suojelemiseksi parlamentin asiamiehiltä. Sielussaan alkoi hän toivoilla, että taivaan tuomio tai omantunnon tuska oli hämmentänyt kuningasmurhaajan järjen. Mutta ei — hän ei voinut nähdä muuta kuin älyä tuossa vakaassa ankarassa silmässä, joka kielen noin yltäkylläisesti ladellensa kierteleviä lauseitaan näytti ankaran huomaavasti tarkkaavan, minkä vaikutuksen puhe teki kuulijaan.

"Horna vieköön", ajatteli kavalieri itsekseen, käyden hiukan tutustuneemmaksi uudessa asemassaan ja kärsimättömäksi keskustelusta, joka ei johtanut mihinkään näkyvään päätelmään tai loppuun, "jos Noll olisi itse paholainenkin, niinkuin hän on paholaisen helmalapsi, niin en minä anna hänen tällä tavoin vetää itseäni nenästä. Röyhistäydynpä pikkuisen, jos hän jatkaa tätä menoa, ja yritän, pystynkö saamaan hänet ymmärrettävämpään puhelajiin."

Tässä rohkeassa aikeessa, mutta puolittain peljäten sen toteuttamista, Wildrake vaani tilaisuutta yritykselleen, Cromwellin näköjään yhä pysyessä pätemättömänä ilmaisemaan omaa tarkoitustaan. Hän oli jo alottanut kolmannen ylistelyn eversti Everardista ja siroitellut joukkoon erinäisiä vaihtelevia ilmaisuja omasta halustaan tämän palvelemiseksi, kun Wildrake ehätti puuttumaan puheeseen kenraalin hetkiseksi juhlallisesti pysähtyessä kesken lausuntonsa.

"Sallikaa minun sanoa", hän huomautti suorasukaisesti, "että teidän arvoisuutenne on jo puhunut kahdesta selityksenne aiheesta — omista ansioistanne ja herrani, eversti Everardin, palveluksista. Mutta voidakseni toimittaa asiani olisi välttämätöntä omistaa moniaita sanoja kolmannelle pääkappaleelle."

"Kolmannelleko!" kertasi Cromwell.

"Niin", selitti Wildrake, "joka teidän arvoisuutenne jaoituksen mukaan koski minun halpaa olemustani. Mitä on minun tehtävä — minkä osuuden minä saan tässä asiassa?"

Oliver hätkähti heti pois tähän asti käyttämästään äänilajista, joka hiukan muistutti kotikissan kehreystä, siirtyen hyppyyn kyyristyvän tiikerin murinaan. "*Sinun* osuutesi, lurjus!" hän huudahti; "hirsipuu! Sinun pitää killua korkealla kuin Haman, jos käännyt kavaltaajaksi! Mutta", hän lisäsi ääntänsä lieventäen, "pysy uskollisena, niin minun suosioni toimittaa sinulle hyvän uran. Tule tänne — sinä olet rohkea, näen, vaikka hiukan nenäkäs. Sinä olet ollut ilkimielinen — niin kirjoittaa arvoisa ystäväni eversti Everard; mutta nyt olet erinnyt häviävältä puolelta. Minä sanon sinulle, ystävä, että mikään parlamentin tai armeijan ponnistelu ei olisi vetänyt Stuartheja alas heidän ylhäisiltä paikoiltaan, ellei taivas olisi ollut kiistassa heitä vastaan. No, suloista ja uljasta on sonnustautua aseisiin taivaan

asian puolesta; muutoin olisivat totisesti minun puolestani nuo miehet saattaneet pysyä valtaistuimella tähän päivään asti, enkä minä myöskään moiti ketään heidän auttamisestaan, kunnes nämä peräkkäiset suuret tuomiot ovat kohdanneet heitä ja heidän huonekuntaansa. Minä en ole verenhimoinen mies, sillä minussa on inhimillisen heikkouden tunne; mutta, ystävä, ken laskee kätensä aurankurkeen niissä suurissa toimissa, joita nyt on tekeillä kansakuntiemme keskuudessa, hänen on paras varoa katsomasta taaksensa, sillä luota minun yksinkertaiseen sanaani, että jos vilpistelet minulle, en säästä sinua jalankaan vertaa Hamanin hirsipuusta. Anna minun siis lyhyeen tietää, onko ilkimielisyytesi hapatus jo tyyten muokattu pois sinusta."

"Teidän kunnioitettava ylhäisyytenne", huomautti kavalieri hartioitaan kohauttaen, "on tehnyt sen meille useimmille, mikäli naseva nuijiminen voi saada sen aikaan".

"Niinkö sanot?" tuumi kenraali, huulillaan tuima hymy, joka näytti ilmaisevan, että hän ei ollut aivan vastaanottamaton imarruksille; "niin, totisesti, sinä et valehtele siinä — me olemme olleet välikappale. Emmekä me myös, kuten jo olen viitannut, ole meitä vastaan ilkimielisinä taistelleille niin ankaria kuin muut saattavat olla. Parlamentin miehet tietävät parhaiten oman etunsa ja harkintansa, mutta minun vaatimattoman käsitykseni mukaan on jo aika lopettaa nämä selkkaukset ja myöntää kaikenlaatuisille ihmisille tilaisuus palvella maatansa; ja me katsomme omaksi viaksesi, jollet tule käytetyksi tehokkaasti valtion ja omaksi hyväksesi, kunhan täydellisesti kuoletat itsestäsi vanhan ihmisen ja omistat vakavan huomaavaisuutesi sille, mitä minulla on sinulle sanottavana."

"Teidän ylhäisyytenne ei tarvitse epäillä, tarkkaavaisuuttani", vakuutti kavalieri.

Ja tasavaltalainen päällikkö — vaiettuaan taaskin toviksi ikäänkuin ei olisi voinut epäröimättä osoittaa luottamustansa — kävi selittämään näkökohtiaan harvinaisen selkeästi, mutta kuitenkin tuntien tuolloin tällöin hiukan haittaa pitkästä tottumuksestaan kiertelevään puheenlaatuun, josta hän ei tosiaan milloinkaan kokonaan luopunut muualla kuin taistelukentällä.

"Sinä näet", hän lausui, "ystävä, millä kannalla asiani ovat. Parlamentti — sen saakoon tietää kuka hyvänsä — ei minua rakasta, ja vielä vähemmin valtioneuvosto, jonka kautta se hoitelee kuningaskunnan toimeenpanevaa hallitusta. En osaa sanoa, minkätähden he epäilevät minua, jollei syynä ole se, että minä en tahdo luovuttaa viatonta armeijaparkaa, joka on seurannut minua niin monissa taisteluissa, nyt revittäväksi hajalle, murrettavaksi ja mullistettavaksi, niin että ne, jotka ovat verellään puoltaneet valtiota, eivät kenties saa itselleen mahdollisuutta hankkia elantoansa työllään, mikä minun mielestäni olisi kova toimenpide, koska se on esikoisuuden ottamista Esaulta edes antamatta hänelle vaivaista annosta hernerokkaa."

"Esau luullakseni pystyy auttamaan itseänsä", huomautti Wildrake.

"Totisesti, sinä sanoit oikein", myönsi kenraali; "työläs on nälkiinnyttää aseellista miestä, jos ruokaa on saatavissa ottamalla — kaukana kuitenkin olkoon minusta kapinoimisen edistäminen tai asianmukaisen alistuvaisuuden puute noita valtiaitamme kohtaan. Minä vain tahtoisin anoa velvollisuudentuntoisesti ja säädyllisesti, sovinnolliseen ja rauhalliseen tapaan, että he kuuntelisivat selityksiä olosuhteistamme ja harkitsisivat tarpeitamme. Mutta katsellessasi minua ja arvostellessasi minut yhtä vähäpätöiseksi kuin hekin, täytyy sinun ajatella, että minä ärsyttäisin valtioneuvostoa kuten parlamenttiakin, jos pelkästään tuottaakseni tyydytystä arvoisalle herrallesi toimisoin vastoin heidän tarkoituksiaan tai epäisin pätevyuden heidän valtuuttamaltansa valiokunnalta, joka on vielä valtion korkein virkakunta — ja minun puolestani pysyköön siinä asemassa kauvan! — panemaan toimeen heidän aikomansa takavarikon. Ja eikö myös sanottaisi, että minä taivuin ilkimielisen etuun, suodessani tuon entisten verenjanoisten ja irstaitten hirmuhallitsijain pesän tänä meidän päivänämme jäädä turvapaikaksi vanhalle ja paatuneelle amalekiitalle, Sir Henry Leelle, hänen pitääkseen hallussaan paikan, josta hän on niin kauvan ylpeillyt? Totisesti olisi se vaarallinen juttu."

"Onko minun siis ilmoitettava", kysyi Wildrake, "jos suvaitsette, että te ette voi avittaa eversti Everardia tässä kohden?"

"Ehdoitta, niin — mutta ehdollisesti ajatellen saattaa vastaus kuulua toisin", vastasi Cromwell. "Minä näen, että sinä et kykene oivaltamaan tarkoitustani, ja sentähden valaisen sitä sinulle osittain. Mutta paina mieleesi, että jos kielesi kavaltaa sanani muutoin kuin viedessäsi sanomani herrallesi, niin kautta kaiken veren, mitä on vuodatettu näinä rauhattomina aikoina, sinä kuolet tuhanteen kertaan yhtähaavaa!"

"Ei ole minusta pelkoa, sir", vakuutti Wildrake, jonka luontainen rohkeus ja huolettomuus olivat tälläkertaa lannistuneet kuin haukat masentuvat kotkan tullessa saapuville.

"Kuule minua siis", virkkoi Cromwell, "äläkä anna tavunkaan kirvota kieleltäsi. Etkö tunnekin nuorta Leetä, jota sanotaan Albertiksi? Hän on ilkimielinen kuten isänsäkin ja läksi nuoren Miehen mukana

siihen viimeiseen rynnistykseen, mikä meillä oli hänen kanssaan Worcesterissa — kiitollisia olkaamme voitosta!"

"Tiedän, että on olemassa herrasmies nimeltä Albert Lee", vastasi Wildrake.

"Ja etkö tiedä — en puhu tunkeutuakseni kelpo everstin salaisuuksiin, vaan ainoastaan mikäli minun tulee tietää jotakin siitä asiasta, voidakseni parhaiten harkita, miten minun on häntä palveltava — etkö tiedä, että herrasi, Markham Everard, kosiskelee sen samaisen ilkimielisen; sisarta, vanhan Sir Henry Leeksi sanotun palatsinhaltijan tytärtä?"

"Sen kaiken olen kuullut", myönsi Wildrake, "enkä voi kieltää uskovani sitä".

"No niin, kun nuori mies Kaarlo Stuart pakeni Worcesterin kentältä ja joutui tuiman ajon ja vainon johdosta erkanemaan saattolaisistaan, tiedän varmasta lähteestä, että tuo Albert Lee oli viimeisiä hänen seurassaan, ellei ihan viimeinenkin."

"Se oli penteleesti hänen laistansa", tokaisi kavalieri riittävästi punnitsematta sanojaan, kun ottaa lukuun, kenen kuullen ne lausuttiin, "ja minä vakuutan kautta miekkani, että hän on oikea lastu vanhasta kannosta!"

"Haa, sadatanko sinä?" virkkoi kenraali. "Sekö on parannustasi?"

"Minä en milloinkaan sadata, suvaitkaa minun huomauttaa", vastasi Wildrake malttuen, "paitsi milloin kuulen mainittavan ilkimielisiä ja kavaliereja; silloin palajaa vanha tapa, ja minä noidun kuin Goringin ratsumies".

"Sinun pitäisi hävetä", moitti kenraali, "kannattaako antautua syntiin, joka on niin kamala muiden korville eikä tuota käyttäjälleen mitään etua?"

"Epäilemättä on tuottoisampiakin syntejä maailmassa kuin kiroamisen karu ja palkaton pahe", nousi vastaukseksi kavalierin huulille, mutta se vaihtui vakuutukseksi, että häntä suretti tuottamansa pahennus. Totta puhuen alkoi keskustelu saada käänteen, joka teki sen peräti mielenkiintoiseksi Wildrakelle. Tämä päätti sen vuoksi olla menettämättä tilaisuutta sen salaisuuden kuulemiseen, joka näytti ilmenevän Cromwellin haastelusta, ja se kävi päinsä ainoastaan pitämällä oma kielensä hallittuna.

"Millainen rakennus on Woodstock?" kysyi kenraali äkkiä.

"Vanha maalaishovi", selitti Wildrake, "ja mikäli saatoin päätellä yhden yön asumisesta siellä, talossa on yltäkyllin takaportaita, salakäytäviä ja maanalaisia teitä, jotka ovat tavallisia tuollaisissa vanhoissa korpipesissä".

"Ja kaikenlaisia pappien piilopaikkoja kaiketikin", sanoi Cromwell. "Harvoin puuttuu tuollaisista vanhoista maahoveista salaisia karsinoita noiden Bethelin vasikkain suojelemiseksi."

"Teidän korkea ylhäisyytenne", myönsi Wildrake, "voi mennä valalle siitä".

"Minä en vanno lainkaan", vastasi kenraali kuivakiskoisesti. "Mutta mitä ajattelet, hyvä mies — minä teen sinulle suorasukaisen kysymyksen — minne nuo kaksi tuntemaasi Worcesterin pakolaista luultavammin lähtevät suojaan, sillä jossakinhan heidän täytyy turvaa saada, kuin juuri tuohon palatsihuvilaan, jonka kaikki sopot ja kätköt nuori Albert tuntee varhaisimmasta lapsuudestaan asti?"

"Tosiaankin", sanoi Wildrake, ponnistautuen vastaamaan näennäisen välinpitämättömästi, samalla kun sen tapauksen mahdollisuus ja seuraukset vavahduttivat häntä, "tosiaankin olisin samaa mieltä kuin teidän arvoisuutenne, jollen luulisi, että parlamentin valtuuttamana Woodstockiin saapuva seurue arvatenkin säilyttää heidät pois sieltä niinkuin kissa häätää kyyhkyslakasta asukkaat. Kaikella kunnioituksella sanoen soveltuu kenraalien Desboroughin ja Harrisonin naapuruus kehnosti Worcesterin tantereelta paenneille."

"Sitä minäkin ajattelin, ja hyvä se mielestäni onkin", virkkoi kenraali. "Kauvan kestäköön ennen kuin meidän nimmemme ovat vihollisillemme muuna kuin kauhuna! Mutta tässä asiassa, jos sinä olet toimielias juonimaan herrasi hyväksi, voisit luullakseni saada aikaan jotakin hänen nykyiselle päämäärälleen suotuista."

"Aivoni ovat liian heikot ylttämään teidän arvoisan tarkoituksenne syvyyttä", sanoi Wildrake.

"Kuuntele siis, ja käyttäös hyödyllisesti", haastoi Cromwell. "Ehdottomasti oli Worcesterin voitto suuri ja ratkaiseva armo. Kuitenkin saattaisi meidän kiitollisuutemme sen johdosta näyttää vähäiseltä,

ellemme tekisi kaikkeamme sen suuren työn lopulliseksi edistämiseksi ja täydentämiseksi, joka on niin erinomaisesti menestynyt käsissämme, joskin me puhtaassa sydämen nöyryydessä ja vilpittömyydessä tunnustamme, että me emme millään muotoa ansaitse välittäjätoimemme muistelemista, vaan pikemmin rukoilemme ja pyydämme, että nimemme ja vaiheemme unohtuisivat mieluummin kuin itse suuri työ jäisi vajavaksi. Kuitenkin, totisesti, koskee meitä nykyisessä asemassamme likeisemmin kuin muita, — jos nimittäin näin mitättömien olentojen sopii ollenkaan puhua olevansa enemmässä tai vähemmässä määrin osallisia niihin muutoksiin, joita on saatu toimeen, ei meidän kauttamme tai meidän omasta voimastamme, sanon, vaan sen kohtalon pakosta, johon meidät kutsuttiin ja jonka täytämme kaikella vaatimattomuudella ja nöyryydellä, — niin, meitä koskee likeisesti, että kaikki tapahtuisi sen suuren työn eduksi, joka on saatu aikaan ja jota vielä tehdään näissä maissa. Sellainen on selvä ja yksinkertainen tarkoitukseni. Joka tapauksessa on suuresti suotavaa, että tuo nuori mies, tuo Skotlannin kuningas, joksi hän itseänsä sanoo — tuo Kaarlo Stuart — ei pääsisi pujahtamaan pois kansalta, jonka keskuuteen saapumalla hän on aiheuttanut niin paljon häiriötä ja verenvuodatusta."

"Olen varma siitä", vakuutti kavalieri luoden katseensa alas, "että teidän ylhäisyytenne viisaus on järjestänyt asiat parhaiten johtamaan sellaiseen tulokseen, ja minä rukoilen, että vaivanne saavat sellaisen palkan kuin ne ansaitsevat". "Kiitän sinua, ystävä", sanoi Cromwell hyvin nöyrästi; "epäilemättä me saamme palkkiomme, ollen hyvän maksajan töissä, joka ei milloinkaan jätä lauvantaisuoritusta sikseen. Mutta ymmärrä minua, ystävä — minä en halua mitään muuta kuin oman osuuteni hyvästä työstä. Kaikesta sydämestäni osoittaisin mitä vähäistä ystävällisyyttä voin arvoisalle herrallesi ja sinullekin oman säätysi mukaan — sillä minunlaiseni miehet eivät keskustele tavallisten ihmisten kanssa, että meidän läsnäolomme unohdettaisiin kuin jokapäiväinen tapaus. Me puhumme sinun kaltaisillesi ihmisille heidän palkitsemisekseen tai rankaisemisekseen, ja edellistä sinä toivoakseni tahdot toimessasi ansaita minulta."

"Teidän arvoisuutenne", huomautti Wildrake, "puhuu kuten käskemään tottunut".

"Totta kyllä; ihmisten mielet kiintyvät minun arvoisiini pelolla ja kunnioituksella", myönsi kenraali. "Mutta kylliksi jo siitä, sillä minä en halua mitään muuta riippuvaisuutta omasta persoonastani kuin mikä meillä kaikilla on yhteistä alistuvaisuutta yläpuolellemme olevan tahtoon. Mutta mieleni tekisi heittää tämä kultainen kerä herrasi syliin. Hän on palvellut tuota Kaarlo Stuartia ja hänen isäänsä vastaan. Mutta hän on vanhan ritari Leen läheinen sukulainen ja hellissä väleissä tämän tyttäreen. *Sinä* myöskin pitänet varasi, ystäväni — tuo rehentelevä katsantosi toimittaa sinulle jokaisen ilkimielisen luottamuksen, ja saalis ei voi lähestyä tätä lymyönsä turvapaikan haussa niinkuin kani louhikkoa, sinun saamattasi vihiä sen läsnäolosta."

"Saan ymmärretyksi teidän ylhäisyytenne tarkoituksen", virkkoi kavalieri, "ja minä kiitän teitä kaikesta sydämestäni, kun ajattelette minusta näin suotuisasti; toivon tapaavani jonkun sievän tilaisuuden ansaitakseni suosiollisen mielipiteenne ja voidakseni siten näyttää kiitollisuuttani. Mutta suvaitkaa minun kuitenkin huomauttaa, että teidän ylhäisyytenne suunnitelma tuntuu epäiltävältä, niin kauvan kuin Woodstock on takavarikossa. Sekä vanha ritari että hänen poikansa, teidän arvoisuutenne mainitsemasta pakolaisesta puhumattakaan, varovat kyllä visusti lähestymästä sitä ennen kuin nuo valtuutetut on siirretty pois."

"Sitä varten olen puhellutkin kanssasi näin pitkään", selitti kenraali. "Huomautin sinulle, että minä olin jokseenkin vastahakoinen vähäisestä aiheesta peräännyttämään takavarikoitsijoita omalla valtuudellani, vaikka minulla kenties on kylliksi arvovaltaa valtiossa sekä tehdäkseni sen että halveksiakseni moittijaini jupinaa. Lyhyeen sanoen ei tee mieleni ilman kipeätä tarvista tai ainakaan suurta edun mahdollisuutta vedota etuoikeuksiini ja kokeilla niiden tehon ja muiden myöntämän oikeutuksen keskinäisellä voimasuhteella. Jos siis everstisi ottaa tasavaltaa kohtaan tuntemansa rakkauden tähden keksiäkseen menettelyn pahimman ja likeisimmän vaaran välttämiseksi, joka on tuon nuoren miehen pakeneminen, ja tahtoo panna parhaansa yrittääkseen pysähdyttää hänet siinä tapauksessa, että hänen harhailunsa johtaa Woodstockiin, kuten pidän hyvin luultavana, niin annan sinulle määräyksen noita takavarikkoon ottajia varten, jotta he hetimiten poistuvat palatsista, ja läheisintä rykmenttini osastoa varten, joka on majoitettu Oxfordiin, jotta heidät työnnetään ulos väkisin, jos alkavat epäröidä — niin, vaikkapa he esimerkin vuoksi laahaisivat etumaisena pihalle Desboroughin, olkoon hän kuinkakin lankoni."

"Suvaitkaa minun sanoa, sir", arveli Wildrake, "että minä teidän kaikkeinvoimallisimmalla valtuudellanne kaiketi saan häädetyksi parlamentin asiamiehet ilman teidän urhoollisten ja uskollisten huoviennekin apua".

"Siitä olen minä vähimmin huolissani", vastasi kenraali; "haluaisinpa nähdä parhaimpienkaan heistä istuvan sen jälkeen kun olen nyökännyt heidän lähteäkseen — tietysti ottamatta lukuun arvoisaa eduskuntaa, jonka nimessä meidän valtuutemme kulkevat, mutta jonka jotkut arvelevat syrjäytyneen valtion johtelusta ennen kuin tulee aikaa niiden uudistamiseen. Senvuoksi on minulle etupäässä

tärkeätä tietää, ryhtyykö herrasi hommaan, josta on niin hyvää hyödyn toivoa. Olen varmasti vakuutettu siitä, että hänen täytyy saada selville, mihin tuo Stuart on lymynnyt, kun hänellä on sinunlaisesi vakooja, joka olet oleksanut kavalierien parissa ja arvatakseni kykenet jälleen omaksumaan juopottelevat, röyhistelevät, maljoja loilottelevat tapasi, milloin hyvänsä katsot tarpeelliseksi. Nuori Lee joko pistäytyy vanhan luo itse tai kirjoittaa hänelle taikka asettua hänen kanssaan yhteyteen välimiehen avulla. Joka tapauksessa pitää Markham Everardilla ja sinulla olla silmä jokaisessa päänne hiuskarvassa." Hänen puhuessaan sävähti hänen otsalleen punerrus, hän nousi istuimeltaan ja mitteli huonetta kiihdyksissään. "Voi teitä, jos te annatte sen nuoren seikkailijan livistä minulta! — teidän olisi parempi olla Europan syvimässä vankiluolassa kuin hengittää Englannin ilmaa, jos vain haaveksittekaan petosta minua kohtaan. Olen puhunut sinulle vapaasti, mies — vapaammin kuin on tapanani — aika vaati sitä. Mutta luottamukseni osallisuus on kuin ruutimakasiinin vartioimista; vähäisinkin ja mitättömin kipinä räjähdyttää sinut tuhaksi! Kerro herrallesi, mitä olen sanonut — vaan älä, miten sen sanoin. Hyi, että minun piti hairahtaakin tähän maltittomaan kiihtymykseen! — Mene, mies, Pearson tuo sinulle sinetityt ohjeet. Mutta seis — sinulla on jotain kysyttävää."

"Haluaisin tietää", sanoi Wildrake, jolle kenraalin ilmeinen huolestus antoi hieman rohkeutta, "minkä näköinen tuo nuori keikari on, jos sattuisin tapaamaan?"

"Pitkäksi, isoluiseksi, mustanpuhuvaksi nuorukaiseksi hänen sanotaan ylenneen. Tässä on hänen muotokuvansa, jonka on osuva käsi maalannut jonkun aikaa takaperin." Hän käänsi julki erään muotokuvista, joiden etupuolet oli laskettu seinää vasten; mutta sepä ei esittänytkään Kaarlo Toista, vaan hänen onnetonta isäänsä.

Cromwellin ensimmäinen liike pyrki pikaisesti pyöräyttämään kuvan jälleen toisin päin, ja näytti siltä kuin olisi hänen tarvinnut ponnistaa, voittaakseen vastenmielisyytensä sen katselemiseen. Mutta hän lannisti sen, ja asettaen kuvan seinää vasten hän etääntyi vitkallisesti ja jäykästi ikäänkuin olisi hän päättänyt omien tunteittensa uhalla astua kohdalle, mistä sitä saattoi parhaiten tarkata. Wildraken onneksi ei vaarallinen kumppani ollut kääntänyt katsettansa häneen, sillä hänenkin verensä kuohahti, kun hän näki valtiaansa muotokuvan hänen surmansa suurimman tuottajan käsissä. Tuimana ja hurjaluontoisena miehenä hän sai kiihkonsa vaivoin vaimennetuksi, ja jos hänellä olisi sen ensi puuskassa ollut sovelias ase käsillä, on mahdollista, että Cromwell ei olisi milloinkaan kohonnut korkeammalle rohkeassa nousussaan ylittä valtaa kohti. Mutta tämä luonnollinen ja äkillinen vimman säväys, joka syöksähti Wildraken kaltaisen tavallisen miehen suoniin talttui piankin, kun sitä vastassa oli niin voimakkaan luonteen kuin Cromwellin kiivas, mutta tukahutettu mielenkuuhu. Katsellessaan hänen kolkkoja ja rohkeita kasvojaan, joilla sisäiset kuvaamattomat tunteet läikehtivät, huomasi kavalieri oman rajuutensa kuoleutuvan ja hupenevan pelkoon ja ihmetykseen. Niin totta on, että kuten suuremmat valot nielevät ja sammuttavat vähäisempien kimmellyksen, samaten suuret, kaukokatseiset ja hallitsevat, miehet kiintymyksensä riehahduksessa työntävät syrjään ja masentavat toisten heikommat tahdot ja tunteenpurkaukset, niinkuin joen yhtyessä puroon rajumpi vuo pyyhkäisee sivulle hiljaisemman juoksun.

Wildrake seiso i äänettömänä, toime ttomana ja melkein kauhistuneena katselijana, kun Cromwell omaksui lujan katsannon ja ankaran sävyn ikäänkuin pakoittautuen silmäilemään esinettä, minkä joku voimakas sisällinen tunne teki hänelle tuskalliseksi ja tympäiseväksi, ja alkoi lyhyin, katkonaisin lauselmin, mutta kuitenkin vavahtelemattomalla äänellä tehdä huomautuksiaan kuningas-vainajan muotokuvasta. Sanat tuntuivat vähemmin lausutuilta Wildrakelle kuin olevan hänen oman povensa tahdotonta purkautumista, kun sitä paisutti menneen muisto ja tulevaisen aavistelu.

"Tuo flaamilainen maalari", hän haastoi, "tuo Antonio Vandyke — mikä mahti hänellä onkaan! Teräs saattaa silpoa, soturit voivat runtoa ja hävittää — silti seisoo kuningas ajan vahingoittamatta, ja hänen historiaansa lukiessaan saavat lastenlapsemme katsella hänen kuvaansa ja verrata synkkiä kasvopiirteitä kolkkoon tarinaan. Se oli ankara välttämättömyys — se oli kamala teko! Tuon silmän tyyni ylpeys olisi saattanut hallita ryömivien ranskalaisten tai notkeitten italialaisten taikka kaavamaisten espanjalaisten maailmoita, mutta sen katset vain yllyttivät jäykän englantilaisen luontaista urheutta. Älköön luettako viaksi vaivaiselle syntiselle, jonka hengitys on sieramissa, että hän kaatuu, kun taivas ei ole milloinkaan antanut hänelle tarmon sitkeyttä hänen seisoakseen! Heikon ratsastajan viskaa maahan hänen vauhko hevosensa ja tallaa kuoliaaksi — voimakkain mies, parahin ritari, hyppää tyhjään satulaan ja käyttää suitsia ja kannusta, kunnes tulinen orhi tuntee herransa. Kuka soimaa miestä, joka ratsaille heittäytyneenä karauttaa voitollisena kansan joukossa, kuka soimaa häntä siitä, että hän on menestynyt, missä taitamattomat ja tarmottomat kaatuivat ja menehtyivät? Totisesti on hänellä palkkionsa. Mitä on siis minulle tuo maalattu kankaan kaistale enempiä kuin muille? Ei; näyttäköön hän muille noiden kylmäkiskoisten, levollisten kasvojen moitteita, tuon ylpeän, mutta valittavan silmän nuhteita. Niillä, jotka ovat toimineet korkeampien perusteitten mukaan, ei ole mitään syytä kavahdella maalattuja varjoja. Ei rikkaus eikä valta nostanut minua pimennostani. Englannin sorretut omattunnot ja loukatut vapaudet olivat lippuna, jota seurasin."

Hän koroitti äänensä niin kovaksi — kuin olisi hoitanut omaa puolustustaan jonkun valamiehistön edessä, — että Pearson päivystäjäupseerina katsahti huoneeseen, mutta peräytyi heti, kun huomasi herransa tuossa asennossa — silmät säihkyvinä, käsivarsi ojolla, jalka eteenpäin astuneena ja ääni pontevana, ikäänkuin kenraalina käskemässä armeijansa rynnätä.

"Muut kuin itsekkäät vaikuttimet ne vetivät minut toimintaan", pitkitti Cromwell, "ja minä kiellän koko maailmalta — niin, elävät ja kuolleet minä haastan todistajiksi — oikeuden väittää, että minä tartuin aseisiin yksityisen asian vuoksi tai omaisuuttani kartuttaakseni. Eikä myös ollut rykmentissä ainoatakaan huovia, joka omasta kohdastaan alkuaan vähemmin soi pahaa tuolle onnettomalle —"

Samassa avautui huoneen ovi, ja sisälle astui vallasnainen, joka yhdennäköisyyden nojalla voitiin heti tuntea kenraalin tyttäreksi, vaikka hänen kasvopiirteensä olivat hennot ja naiselliset. Hän astui Cromwellin luo, sujautti hellästi, mutta lujasti käsivartensa hänen kainaloonsa ja virkkoi hänelle suostuttelevasti: "Isä, tämä ei ole hyvä — olet luvannut minulle, että tällaista ei tapahdu."

Kenraali painoi päänsä alas kuin joko häveten mielenkuohua, jonka valtaan oli antautunut, tai vaikutusta, jota käytettiin hänen taivuttamiseksi. Hän mukautui kuitenkin hellään harrastukseen, ja läksi huoneesta, kääntämättä enää päätänsä muutokuvaa kohti, joka oli häneen niin suuresti tehonnut, tai katsahtamatta Wildrakeen, joka jäi seisomaan hämmästyksissään hievahtamattomana.

9. LUKU.

WILDRAKE VIISASTUNEENA.

Wildrake jäi työhuoneeseen, kuten sanoimme, yksikseen ihmettelemään. Usein puheltiin, että Cromwellilla, — taitavalla ja teräväjärkisellä valtiomiehellä, tyynellä ja hätäilemättömällä päälliköllä, joka oli voittanut niin suuria vaikeuksia ja kiivennyt sellaisiin korkeuksiin, että hän näytti jo vallitsevan kukistamaansa maata — oli monien muiden neromiesten tavoin synnynnäistä taipumusta raskasmielisyyteen, joka toisinaan osoittausi sekä sanoissa että teoissa. Se oli ensin havaittu siinä äkillisessä ja merkillisessä muutoksessa, jolloin hän tyyten luopuen nuoruutensa huikentelusta yhtyi hyvin ankaraan uskonnollisten velvollisuuksien noudattamiseen, joskus näyttäen arvelevan, että ne toimittivat hänet läheisempään ja kiinteämpään kosketukseeni henkimaailman kanssa. Tämän merkillisen miehen sanotaan väliin tuona ikäkautenaan joutuneen henkisiin harhakuviin tai oman käsityksensä mukaan profeetallisiin lähestyvän loiston ja kummallisten, syvien ja salaperäisten voimien herätteisiin, jotka ennustivat hänelle uutta henkisen suuruuden jaksoa niinkuin hänen varhaisempien vuosiansa tunnusmerkkeinä oli ollut ylenpalttisen hulluttelun ja hurjistelun oikkuja. Jokin tällainen haltioittuminen näytti selittävän sitä mielenkuohun liiallisuutta, jota hän oli nyt ilmaissut.

Näkemäänsä kummeksiessaan tunsii Wildrake hiukan huolestusta omasta puolestaan. Vaikka hän ei ollut ajattelevaisimpia kuolevaisia, oli hänellä järkeä tietääkseen, että on vaarallista joutua suurivaltaisten miesten heikkouksien todistajaksi, ja hän jäi niin pitkäksi aikaa yksikseen, että johtui vähitellen salaa epäilemään, eikö kenraali saattaisi tulla houkutelukseksi sulkemaan säilyyn tai poistamaan tieltänsä henkilöä, joka oli nähnyt hänen näköjään alentuvan omantuntonsa muistuttelujen painosta sen korkealentoisuuden tasolta, jota hän yleensä pyrki tavoittamaan muun maailman yläpuolelle asettuen.

Tässä hän kuitenkin teki vääryyttä Cromwellille, joka oli vapaa sekä äärimäisestä kademielisestä epäluuloisuudesta että kaikesta verenhimoa lähenevästä katkeruudesta. Pearson tuli noin tunnin kuluttua ja kutsui Wildraken mukaansa, opastaen hänet erääseen etäiseen huoneeseen, jossa hän tapasi kenraalin istumassa matalalla rallilla. Hänen tyttärensä oli saapuvilla, mutta jäi jonkun matkan päähän, näköjään puuhailen jossakin naisellisessa neulomatyössä ja tuskin kääntäen päätänsäkään Pearsonin ja Wildraken ilmestyessä.

Ylikenraalin viittauksesta lähestyi Wildrake häntä kuten äskenkin. "Toveri", lausui Cromwell, "vanhat ystäväsi kavalierit pitävät minua vihamiehenään ja käyttäytyvät minua kohtaan ikäänkuin haluten tehdä minusta sellaisen. Minä vakuutan, että he toimivat omaksi haitakseen, sillä minä katson ja olen aina katsonut heidät rehellisiksi ja kunniallisiksi hupsuiksi, jotka typeryydessään juoksivat kaulansa silmukkoihin ja päänsä kiviseiniin, jotta Stuartiksi nimitetty mies eikä yksikään muu olisi heidän kuninkaansa. Niitä hupsuja! Eikö ole mitään kirjaimista sommiteltuja sanoja, jotka kuulostaisivat yhtä hyvältä kuin Kaarlo Stuart, saadessaan viereensä tuon loihtuisen arvonimen? Niin, sana Kuningas on kuin sytytetty lamppu, joka heittää saman kirkkaan kultauksen mille hyvänsä aakkosten yhdistelmälle,

ja kuitenkin pitää teidän vuodattaa vertanne nimen takia! Mutta sinä kohdastasi et joudu kokemaan minulta mitään ikävyyttä. Tässä on pätevä määräys Woodstockin palatsihuvilan luovuttamiseksi herrasi huostaan tai niille, jotka hän määrää sijaansa. Hän epäilemättä pitää seurassaan enonsa ja sievän serkkunsa. Menestystä matkallesi — ajattele, mitä olen sinulle puhunut. Sanotaan kauneuden olevan johtotähtenä sille pitkälle nuorukaiselle, josta oli äsken puhetta; mutta luullakseni on hänellä nyt muut vetovoimat tolansa suuntaajina kuin kirkkaat silmät ja kultaiset kutrit. Olkoon miten hyvänsä, sinä tiedät aikeeni — kurkistele, kurkistele, tähystelevä alituisen ja visusti jokaista ryysyä, joka vilahtaa pensasaidan raosta tai raitin sivulta — nämä ovat päiviä, jolloin kerjäläisen kaapu voi Verhota kuninkaan lunnaita. Tuossa on sinulle moniaita jeveitä Portugalin kolikoita — hiukan vieraita massillesi, mulenama. Vielä kerran, ajattele kuulemaasi ja" — hän lisäsi Matalammalla ja pontevammalla äänellä — "unohda näkemäsi. Terveiseni herrallesi — ja vielä viimeisen kerran: *muista* — ja *unohda*."

Wildrake kumarsi syvään, palasi majataloonsa ja läksi Windsorista niin joutuin kuin suinkin.

Saman päivän ehtopuolella yhtyi kavalieri puritaniseen ystävänsä, joka jännittyneenä odotteli häntä heidän kohtauspaikakseen sovituissa Woodstockin majatalossa.

"Missä olet ollut? — mitä olet nähnyt? — mikä kumma epävarmuus kuvastuu katseissasi? — ja miksi et vastaa minulle?"

"Siksi että teet niin monta kysymystä yhtäaikaan", vastasi Wildrake, laskien syrjään matkaviittansa ja pistomiekkansa. "Miehellä on vain yksi kieli vastatakseni, ja minun on melkein takertunut kitalakeen."

"Irroittaneekohan sen ryyppy?" esitti eversti; "vaikka kaithan oletkin koetellut sitä taikaa jokaisessa oluvilassa tiesi varrella. Tilaa pois, mitä haluat, mies, kunhan vain olet joutuisa."

"Everard", kielsi Wildrake, "minä en ole maistanut edes kylmää vesikupillista koko päivänä".

"Sittepä oletkin siitä syystä epäkunnossa", arveli eversti.. "Voitele vikaasi konjakilla, jos tekee mieleksi, mutta herkeä jo olemasta noin haaveellisen juhlallinen ja koko olemuksestasi poikkeava kuin nyt näyttäytyt tuolla vaiteliaalla tuulellasi."

"Everard", ilmoitti kavalieri hyvin totisena, "minä olen muuttunut mies".

"Muutut mielestäsi jokaisena vuoden päivänä ja vuorokauden tuntina", sanoi Everard. "No, veikkoseni, sanopas nyt, oletko nähnyt kenraalin ja saanut hänen valtuutensa takavarikkomiesten häätämiseen Woodstockista."

"Olen nähnyt paholaisen", kertoi Wildrake, "ja tosiaan saanut häneltä valtakirjan".

"Anna tänne", pyysi Everard hätäisesti tavoittaen kääryä.

"Suo anteeksi, Mark", selitteli Wildrake, "jos tietäisit, missä tarkoituksessa tämä asiakirja on myönnetty — jos tietäisit, vaikka aikomukseni ei ole sitä sinulle mainita, millaisia toiveita liittyy siihen, että sinä otat sen vastaan, niin on minulla sinusta se mielipide, Mark Everard, että sinä yhtä hyvin ottaisit punaisena hehkuvan hevosenkengän paljaalla kädellä alasimelta kuin kajoisit tähän paperiliuskaan."

"No, mitä joutavia", vähitteli Everard; "tuo johtuu joistakuista intomielisistä uskollisuuskäsityksistäsi, jotka kyllä ovat määrättyissä rajoissa oivallisia, mutta ärsyttävät meidät raivostuksiin, kun ne yltyvät leimahtelemaan ylen korkealle. Älä ajattele — kun minun nyt kerran täytyy puhua kanssasi suoraan — että minä murheetta näen vanhan kuningasvaltamme kukistumisen ja toisen hallitusmuodon joutuvan sen sijalle; mutta pitäisikö entisyyden kaipuun estää minua alistumasta ja menemästä apuun sellaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat omiaan vakiinnuttamaan tulevaisuuden? Kuninkaan asia on hukassa, vaikka sinä ja jokainen muu Englannin kavalieri olisi vannonut toisin; se on hukassa, eikä se siitä enää kohoa — pitkiin aikoihin ainakaan. Parlamentista on useaan kertaan syrjäytetty ja siiviloittu ne miehet, jotka olivat kyllin urheita säilyttääkseen ajatusvapautensa, ja se on nyt supistunut kouralliseksi valtiomiehiä, jotka ovat menettäneet kunnioituksensa kansaa kohtaan, saatuansa näin kauvan pitää hallussaan asiain ylijohdon. He eivät voi seistä kauvan, jolleivät saa supistetuksi armeijaa, mutta äsken palvelijoina olleet soturit ovat nyt herraina ja kieltäytyvät lukumääränsä vähentämisestä. Ne tuntevat voimansa ja tietävät pystyvänsä elelemään palkattuina ja vapaissa asunnoissa kautta Englannin niin kauvan kuin haluavat. Sanonpa sinulle, Wildrake, että jos me emme turvaudu ainoaan mieheen, joka kykenee vallitsemaan ja hoitelemaan niitä, voimme odottaa sotatilan julistamista koko maalle; ja minä puolestani toivon mitään meille mahdollisesti suotavien etuoikeuksien säilyttämistä ainoastaan Cromwellin viisauden ja suvaitsevaisuuden avulla. Nyt tiedät salaisuuteni. Sinä käsität, että minä en tee parhaan tahtoni, vaan parhaan voinani mukaan. Minä soisin — en kenties niin kiihkeästi kuin sinä — mutta kuitenkin todella soisin, että kuningas olisi voitu palauttaa valtaistuimelle hyvillä sovinnon ehdoilla, meille ja hänelle itselleen turvallisilla. Ja nyt, hyvä Wildrake, niin kapinalliseksi kuin minut

ajattelinkin, älä luule tomua pahemmaksi kapinoitsijaksi kuin vastahakoiseksi. Jumala tietää, että minä en ole koskaan luopunut rakastamasta ja kunnioittamasta kuningasta, silloinkaan kun olen vetänyt miekkani hänen huonoja neuvonantajiansa vastaan."

"Äh, rutto sinut periköön", väitti Wildrake, "tuo on juuri sitä ikuista laverrusta — samaa te kaikki sanotte. Kaikki te taistelitte kuningasta vastaan puhtaassa rakkaudessa ja uskollisuudessa ettekä muutoin. Älyän kuitenkin haastelusi ytimen, ja tunnustan pitäväni siitä enemmän kuin osasin odottaa. Armeija on nyt karhunanne, ja vanha Noll on karhunkaitsijanne, ja sinä olet kuin maalaiskonstaapeli, joka lyöttäytyy hyviin väleihin kaitsijan kanssa, estääkseen tätä laskemasta otsoa irti. No, saattaa tulla päivä, jolloin aurinko paistaa meidän puolellemme aitaa, ja sitte sinä ja kaikki kunnan hyvänsään ihmiset, jotka mielistytte voimakkaampaan puolueeseen, tulette puoltamaan meidän ponnistuksiamme."

Suurestikaan tarkkaamatta ystävänsä sanoja eversti Everard tutki huolellisesti Cromwellin valtakirjaa. "Se on rohkeampi ja jyrkempi kuin odotin", hän sanoi. "Kenraalin täytyy tuntea itsensä voimalliseksi, kun hän asettaa oman arvovaltansa niin suoranaisesti valtakunnanneuvostoa ja parlamenttia vastaan."

"Et epäröitse toimia sen nojalla?" tiedusti Wildrake.

"En, toden totta", vastasi Everard. "Mutta minun on varrottava, kunnes saan avukseni pormestarin, joka luullakseni hyvillä mielin näkee noiden miesten häädön palatsihuvilasta. Minun ei sovi yksinomaan nojata sotilaalliseen valtaan, jos mahdollista."

Astuen sitte huoneen ovelle hän lähetti talon palvelijan hakemaan järjestysvallan päätä, pyytäen ilmoittamaan tälle, että eversti Everard halusi puhutella häntä niin pian kuin suinkin kävi päinsä.

"Olet varma siitä, että hän tulee kuin koira vihellyksestä", virkkoi Wildrake. "Sana kapteeni tai eversti panee lihavan porvarin ravaamaan nykyisin, kun yksi säilä vastaa viittäkymmentä ammattikunnallista vapaakirjaa. Mutta tuolla on rakuunia, samoin kuin sekin kolkkonaamainen heittiö, jonka minä äskettäin säikäytin, irvistäessäni hänelle ikkunasta. Luuletko niiden vintiöiden talttuvan hyvällä?"

"Kenraalin valtakirja merkitsee heille enemmän kuin kymmenen parlamentin päätöstä", vakuutti Everard. "Mutta on aika sinun syödä, jos olet tosiaan haukkaamatta ratsastanut tänne Windsorista."

"En pidä väliä", epäsi Wildrake. "Antoipa kenraalisi minulle aamiaisen, joka luullakseni pätee kelpo toviksi, jos koskaankaan pystyn sitä sulattamaan. Kautta messun, se painoi niin raskaasti omaatuntoani, että minä vein sen kirkkoon, nähdäkseni voisinko sulattaa sitä siellä muiden syntieni ohella. Mutta vielä mitä."

"Kirkkoon — kirkon ovelle, tarkoitat", oikaisi Everard. "Minä tunnen tapasi — sinä aina kohotat hattuaasi kunnioittavasti kynnyksellä, mutta harvoimpa astut sen yli."

"No", vastasi Wildrake, "ja jos sieppaankin hytyrän päästäni ja polvistun, niin eikö ole säädyllyistä osoittaa samaa arvontoa kirkossa kuin palatsissa? Onko muka hienoa nähdä anabaptistienne ja brownilaistenne ja kaikkien teidän muiden kerääntyvän saarnaa kuulemaan yhtä kursailemattomasti kuin siat kaukalon ääreen? Mutta tässä tulee ruokaa, ja nyt käsiksi pöytärukoukseen, jos kykenen muistamaan."

Everardissa herätti siinä määrin harrastusta hänen tätinsä puolison ja serkkunsa kohtalo, ja hän suunnitteli niin hartaasti heidän palauttamistansa rauhalliseen kotiinsa sen peloittavan nuijan suojaan, jota jo pidettiin Englannin johtosauvana; ettei hän tullut huomanneeksi suurta muutosta tosiaan tapahtuneeksi kumppaninsa tavoissa ja ulkonaisessa esiintymisessä ainakin. Hänen käyttäytymisensä ilmaisi usein jonkunlaista rynnistelyä vanhojen hillittömien halujen ja joidenkuiden vereksien pidättymispäätösten välillä, ja oli melkein hullunkurista nähdä, kuinka vastakääntyneen käsi tuon tuostakin ihan itsellään tapaili isoa mustaa nahkaleiliä, joka sisälsi kahden kaksinkertaisen kivipullon verran väkiolutta, ja miten se aina viime hetkessä siirtyi parantuneen naukkaileijan paremman harkinnan pakoituksesta syrjään ja tarttuikin kaatamaan isosta kannusta terveellistä ja puhdasta vettä.

Ei ollut vaikea havaita, että raittius ei ollut vielä käynyt helpoksi ja että jos sillä olikin omaksujansa älyllinen tarmo Puolellaan, ulkonainen ihminen mukautui siihen vastahakoisesti ja kapinoitсевasti. Mutta kunnan Wildrake oli hirveästi peljästynyt siitä tolasta, jota Cromwell oli hänelle esittänyt, ja hänet oli vallannut tunne, joka ei ole katolilaiselle uskonnolle erikoinen: hän oli itseksensä tehnyt juhlallisen päätöksen, että jos hän eheänä ja kunniallisesti selviäisi tuosta vaarallisesta puhelusta, osoittaisi hän kiitollisuuttansa taivaan suosiollisuudesta, luopumalla joistakuista synneistä, jotka helpoimmin viettelivät häntä, ja liiatenkin ryypiskelystä, johon hän monien nurjamielisten vertaistensa tavoin luontui liiaksi.

Tämä päätös tai vala oli osittain varokeino, samalla kun se tyydytti uskonnollista mielijohdetta. Hän

nimittäin älysi hyvin mahdolliseksi, että nykyisessä tilanteessa saattaisi hänen haltuunsa osua vaikeita ja arkaluontoisia asioita, joiden hoiteluksessa hänen olisi sovelias toimia jonkun paremman osviitan mukaan kuin Rabelaisin ylistämän Pullon. Tarkoin noudattaen tätä järkevää vakaumusta hän ei koskenut olueen eikä konjakkiin, jotka oli asetettu hänen eteensä, ja kieltäysi jyrkästi kanarinviinistä, jolla hänen ystävänsä tahtoi parantaa hänen ateriaansa. Juuri kun poika korjasi pois lautaset ja ruokaliinat sekä jo mainitsemamme ison leilin ja oli enää parin askeleen päässä ovelta, näkyi, kuitenkin kavalierin jäntevä käsivarsi vasiten venyvän, kun se ojentausi pitkälle hiukioimen nutun poimuista, pidätti peräytyvän Ganymedeen ja leiliin tarttuen vei sen huulille, jotka hiljaa hengähtivät: "P—u minut — tarkoitan, taivas minulle anteeksi antakoon — me olemme vaivaisia savikaavoja — yksi vaatimaton kulaus on sallittava hauraudellemme."

Niin jupisten hän painoi ylettömän astian leukapielilleen, ja pään verkalleen ja asteettain taipuessa taaksepäin sitä mukaa kun oikea käsi ylensi leilin pohjaa, alkoi Everard suuresti epäillä, tokko juoja ja kolpakko eriäisivät ennen kuin jälkimäisen koko sisältö oli siirtynyt edelliseen. Roger Wildrake maltoi sentään idartaa, kohtuullisen arvion mukaan nieltävänsä yhdellä henkäisyllä noin puolitoista tuopillista.

Hän laski astian sitte takaisin tarjottimelle, huohotti syvään keuhkojensa kevennykseksi, käski pojan laputtaa tiehensä lopuin juomin, jolloin hänen äänensä ilmaisi jonkunlaista lausujan lujuuden pelokasta epäilyä, ja sitte Everard-ystävänsä kääntyen purki mieltänsä kohtuuden kiittelyyn, huomauttaen juuri maistamansa suuntäyden vahvistaneen häntä enemmän kuin jos hän olisi kellistellyt pöydässä maljoja neljä tuntia yhteen menoon.

Hänen ystävänsä ei vastannut, mutta itsekseen hän ei voinut olla arvelematta, että Wildraken raittiusharrastus oli tehonnut haarikkaan hänen ainoassa siemauksessaan yhtä paljon kuin kohtuullisemmat naukkaajaat olisivat voineet saada aikaan, jos olisivat istuneet maistelemassa kokonaisen illan. Mutta puheenaineen muutti isäntä, joka tuli ilmoittamaan hänen arvollisuudelleen eversti Everardille, että Woodstockin kunnioitettava pormestari ja kunnianarvoisa pastori Holdenough halusivat tavata häntä.

10. LUKU.

KUMMITTELEE.

Kelpo pormestarin rehevässä olemuksessa ilmeni touhuavaa tärkeyttä ja hämiä niinkuin miehellä, joka tajusi, että hänellä oli paljoo merkitsevä osa esitettävänä, jos hän vain kykenisi tarkoin älyämään, mikä se osa oli. Mutta molempiin tunteisiin liittyi suuri mielihyvä Everardin näkemisestä, ja hän hoki moneen kertaan tervetulo- ja riemastushuudahduksensa, ennen kuin hänet voitiin saada tarkkaamaan, mitä tämä herrasmies virkkoi vastaukseksi.

"Hyvä, arvoisa eversti, te olette tosiaan mieluisa näky Woodstockille kaikkina aikoma, ollen melkein kaupunkilaisemme, kuten saatan sanoa, koska olette asunut mm Paljon ja niin kauvan palatsissa. Totisesti alkaa asia käydä miltei yli ymmärrykseni, vaikka minä olen toimitellut tämän kauppalan virallisia tehtäviä jo pitkät ajat; ja te olette tullut avukseni kuin — kuin —"

"*Tamquam Deus ex machina*, kuten etnalainen runoilija lausuu", täydensi pastori Holdenough, "vaikka minä en usein vetoa sellaisiin kirjoihin. Tosiaankin, master Markham Everard — tai arvoisa eversti, pitäisi minun sanoa — te olette suorastaan tervetullein mies, mitä on Woodstockiin saapunut vankan Harry-kuninkaan päiviltä saakka."

"Minulla oli hiukan asiaa teille, hyvä ystävä", ilmoitti eversti pormestaria puhutellen. "Olen hyvilläni, jos samalla sattuisi niin, että saisin tilaisuuden tehdä teidän tai arvoisan pastorinne mieliksi."

"Varmastikin voitte sen tehdä, hyvä herra", tokaisi pastori Holdenough. "Teillä on sydän, sir, ja teillä on käsi; ja me olemme suuressa hyvän neuvon tarpeessa toimenmieheltä. Minä tiedän, arvoisa eversti, että te ja teidän arvoisa isänne olette aina käyttäytyneet näissä selkkauksissa niinkuin oikean kristillisen ja maltillisen hengen elähyttämät miehet, pyrkien valamaan öljyä maan haavoihin, joihin toiset tahtoisivat hieroa vihtrillää ja pippuria; ja me tiedämme teidän olevan sen kirkon uskollisia lapsia, jonka me olemme kärsineet paavilaisista ja kirkkoruhtinaallisista lisistään."

"Hyvä ja kunnianarvoisa ystäväni", huomautti Everard, "minä pidän arvossa monien opettajienne hurskautta ja tietorikkautta; mutta minä puollan myös omantunnonvapautta kaikille ihmisille. En yhdy

lahkolaisiin enkä toiselta puolen halua nähdä heitä väkivaltaisen sorron painamina."

"Sir, sir", virkkoi presbyteriläinen pikaisesti, "tuo kuulostaa kyllä kauniilta; mutta minä soisin ajattelevanne, millainen mainio maa ja kirkko meille onkaan omiaan koitumaan niiden erhetysten, herjain käsitysten ja oppiriitojen keskuudessa, joita päivittäin tuodaan Englannin kirkkoon ja kuningaskuntaan, joten arvoisa pastori Edwards 'Gangrenassaan' selittääkin, että meidän synnyinmaamme on joutumaisillaan pelkäsi viemäriksi ja likalammeksi kaikilla hajaannuksille, kerettäläisyyksille, jumalanpilkkaamisille ja häiriöille, niinkuin Hannibalin armeijan sanottiin olleen kaikkien kansojen hylkiöitä — *colluvies omnium gentium*. Uskokaa minua, arvoisa eversti, kunnioitettavan eduskunnan jäsenet katselevat tätä kaikkea liian kepeästi ja vanhan Elin hyväksyvin silmäniskuina. Nuo valistajat, hajoittajat, työntävät oikeaoppiset sielunpaimenet ulos saarnastuoleista, tunkeutuvat perheisiin ja rikkovat niiden rauhan riistäen pois ihmisten sydämet vakaasta uskosta."

"Hyvä pastori Holdenough", muistutti eversti keskeyttäen kiihkeän saarnamiehen, "on syytä suruun kaikkien näiden onnettomien eripuraisuuksien tähden, ja minä olen yhtä mieltä kanssanne siitä, että nykyisen ajan tulinen tiimellys on yllyttänyt ihmisten mielet pois sekä maltillisen ja vilpittömän uskonnon että säädyllisyyden ja terveen järjen rajoista. Mutta siihen ei ole muuta apua kuin kärsivällisyys. Intomielisyyden on virta, joka vaahtoa vähiin omalla ajallaan, kun se sitävastoin varmasti pyyhkäisee tieltään jokaisen sulun, joka suoranaisesti asetetaan sitä vastaan. Mutta mitä tekemistä on meillä nyt noiden hajaannusilmiöiden kanssa?"

"No, osittain tätä, sir", alkoi Holdenough kertoa, "vaikka te kenties pidätte tapausta vähäpätöisempänä kuin olisin osannut ajatella ennen kuin kohtasimme. Minut itseni — minut, Nehemia Holdenoughin", hän lisäsi mahtipontisesti, "karkoitti väkisin omasta saarnastuolistani niinkuin mies olisi potkaistu ulos omasta talostaan muuan muukalainen ja tungeskelija, susi, joka ei edes viitsinyt vetää yllensä lammasten vaatteita, vaan tuli synnyntäisessä susimaisessa nahkakölterin ja patruunavyön asussa ja selitteli Sanaa minun sijastani kansalle, joka on minulle kuin lauma lailliselle paimenelle. Se on liiankin totta, sir — herra pormestari näki sen ja yritti ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin sen estämiseksi kuin ihminen saattoi, — vaikka" — pormestariin kääntyen — "vieläkin ajattelen, että te olisitte voineet rynnistää hiukan enemmän".

"No, älkäähän nyt, hyvä pastori Holdenough; jätämme jo sen asian", lepytteli kauppalanvanhin. "Warwickin Guy tai Hamptonin Bevis saattaisivat päteä jonkun verran tässä sukupolvessa; mutta totisesti on niitä liian monta ja liian voimallista Woodstockin pormestarille."

"Herra pormestari mielestäni puhuu varsin selvää järkeä", sanoi eversti. "Jos independenttien ei sallita saarnata, niin pelkäänpä, että he eivät tahdo taistellakaan — ja entä jos sitte saataisiin uusi kavalierien kapina?"

"Metelöimään voivat nousta pahemmatkin kuin kavalierit"; virkahti Holdenough.

"Kuinka, sir?" kummeksui eversti Everard. "Sallikaa minun muistuttaa teille, pastori Holdenough, että tuo ei ole turvallista puhetta kansakunnan nykyisessä tilassa."

"Minä sanon", intti presbyteriläinen, "että metelöimään voivat nousta pahemmatkin kuin kavalierit, ja minä näytän sanani toteen. Sielunvihollinen on pahempi kuin pahinkaan kavalieri, mikä on ryyppinyt maljoja tai äyskinyt sadatuksia — sielunvihollinen on käynyt metelöimään Woodstockin palatsihuvilassa!"

"Niin, on tosiaan", vahvisti pormestari, "ruumiillisesti ja näkyväisesti, tuntuvasti ja tunnettavasti. Hirmuisessa ajassa elämmekin!"

"Hyvät herrat, en todellakaan tiedä, miten minun olisi käsitettävä puheenne", oudoksui Everard.

"Ka, siitä paholaisesta me juuri tulimmekin haastamaan teille", kertoi pormestari; "mutta arvoisa pastori on aina niin kiivas lahkolaisille —"

"Jotka ovat pahanhengen äpäröitä ja hänen likeistä sukuaan", keskeytti pastori Holdenough. "Mutta totta on, että noiden lahkosten laajentuminen on nostattanut pimeyden ruhtinaan maan pinnallekin valvomaan etuansa, missä havaitsee sen menestyvän parhaiten."

"Pastori Holdenough", sanoi eversti, "jos puhutte vertauskuvallisesti, niin olen jo huomauttanut teille, että minulla ei ole keinoja eikä taitoa riittämään noiden uskonnollisten intomielisyyksien taltuttamiseen. Mutta jos tarkoituksenne on lausua, että paholaisesta on näkynyt todellinen ilmestys, niin rohkenen ajatella, että te oikeauskoisena ja oppineena kirkonmiehenä olisitte hänelle soveliaampi vastus kuin minunlaiseni soturi."

"Totta kyllä, sir, ja sikäli luotankin hoitamaani virkaan, että minä kävisin hetkeäkään siekailematta rynnistämään rumahista vastaan", selitti Holdenough; "mutta se paikka, jossa hän on viimeksi näyttäytynyt, nimittäin Woodstock, on täynnä noita vaarallisia ja paatuneita henkilöitä, joiden röyhkeyttä vastikään valitin; ja vaikka minä omiin apukeinoihini luottaen uskallan ryhtyä kiistasille itse heidän pimeään ruhtinaansa kanssa, niin en kuitenkaan ilman teidän suojelustanne, arvoisa eversti, näe viisaaksi mennä kohtaamaan peuhovaa ja puskevaa härkää Desboroughia tai verenhimoista ja raatelevaa karhua Harrisonia taikka kylmää ja myrkyllistä käärmettä Bletsonia. Ne kaikki ovat nyt palatsihuvilassa, mullistellen vapaasti ja keräten saalista niinkuin mukavaksi näkevät, ja paholainen on tullut seuraan neljänneksi, kuten nyt kaikki ihmiset kertovat."

"Toden totta, arvoisa ja jalo herra", puuttui puheeseen pormestari, "niin on asian laita kuin pastori Holdenough sanoo — meidän etuoikeutemme julistetaan mitättömiksi, karjaamme siepataan ihan laitumilta. Ne puhuvat hakkaavansa maahan ja jättävänsä aitaamattomaksi kauniin ajopuiston, joka on vuosisatoja ollut monen kuninkaan huvikkeena, ja tekevänsä Woodstockista yhtä viheliäisen kyläpahaisen kuin on maassa mikään. Vakuutan teille, että ilomielin kuulimme tulostanne ja ihmettelimme, kun pysyitte niin liikkumattomana majapaikassanne. Emme tiedä ketään muuta kuin isänne tai teidät todennäköisesti halukkaaksi esiintymään porvari-poloisten ystävänä tässä hätätilassa, koska melkein kaikki ympäristön säätyhenkilöt ovat ilkimielisiä ja takavarikon kohtaamia. Toivomme sentähden, että te asetutte voimakkaasti välittäjäksi meidän puolestamme."

"Sen teen, herra pormestari", lupasi eversti, hyvillä mielin nähden, että hänen aikeitansa odoteltiin; "olin vakaasti päättänytkin puuttua tähän asiaan, ja pysyttelin alallani ainoastaan kunnes saisin jonkun valtuuden ylikeraalilta".

"Määräyksen ylikeraalilta!" reipastui pormestari, survaisten hengenmiestä kyynäspäällään. "Kuuletteko tuota? Mikä kukko pätee sille kukolle? Kyllä me nyt niille näytämme, ja Woodstock jää yhäti uhkeaksi Woodstockiksi!"

"Pitäkäähän kyynäspäanne erillään kupeestani, hyvä ystävä", sanoi Holdenough kiusaantuneena tavasta, jolla pormestari oli antanut pontta sanoilleen, "ja suokoon taivaan Herra, että Cromwell ei osoittaudu yhtä tuimaksi Englannin kansalle kuin teidän kolhaisunne minulle! Hyväksyn kuitenkin, että käytämme hänen käskyvaltaansa noiden miesten hommien lopettamiseksi."

"Lähtekäämme siis liikkeelle", esitti eversti Everard; "ja toivoakseni tapaamme nuo herrasmiehet järkevällä ja kuuliaisella päällä".

Ilahtuen yhtyivät häneen virkamiehet, maallinen ja kirkollinen, ja ottaessaan ylleen viittansa ja pistomiekkansa eversti pyysi ja sai Wildraken auttajakseen ikäänkuin tämä olisi tosiaan ollut se käskyläinen, jonka osaa hän näytteli. Hänen toimittaessaan halpaa palvelusta sai kavalieri kuitenkin leikkisästi nipistetyksi ystävänsä, tukeakseen heidän salaista tasa-arvoisuuttaan.

Seurueen astellessa katuja pitkin tervehtivät everstiä monet huolestuneet asukkaat, jotka näyttivät pitävän hänen välitystään ainoana mahdollisuutena komean puistonsa ja laillisen yhteiskuntajärjestyksensä pelastamiseen kuten yksilöittenkin säästämiseen tuholta ja turmiolta.

Heidän astuessaan puistoon kysyi eversti kumppaneiltaan: "Mitä puhuttekaan ilmestyksistä, joita muka on nähty heidän keskuudessaan?"

"Ka, eversti", sanoi pappi, "tiedättehän itsekkin, että Woodstockissa on aina kummitellut?"

"Olen asunut siellä pitkiä aikoja", vastasi eversti, "ja tiedän, etten ole ikinä nähnyt vähäisintäkään merkkiä siitä. Joutilaat ihmiset kyllä jaarittelivat talosta niinkuin he kaikista vanhoista rakennuksista tarinoitsevat; he sijoittivat huoneisiin haamuja ja aaveita yltäkyllin täyttämään niin monen suuren vainajan paikan kuin siellä oli koskaan asunut."

"Ei, mutta, hyvä eversti", pahoitteli hengenmies, "ettehän toki ole antautunut näiden aikojen vallitsevaan syntiin ja käynyt penseäksi niiden todistusten suhteen, jotka näyttävät selkeiltä ilmestysten vahvistuksilta kaikkien muiden mielestä paitsi jumalankieltäjien ja noitien puolustajani?"

"En tahtoisi ehdottomasti olla uskomatta, mitä niin yleiseen väitetään", selitti eversti. "Mutta järkeni johtaa minut epäilemään useimpia kertomuksia, joita olen tällaisista ilmiöistä kuullut, ja oma kokemukseni ei ole milloinkaan antanut tukea ainoallekaan niistä."

"Niin, mutta uskokaa minua", vakuutti Holdenough, "on aina esiintynyt jotakin lajia kummitusta tässä Woodstockissa. Kyläkunnassa ei ole sitä miestä tai naista, joka ei olisi kuullut kertomuksia metsässä tai vanhan linnan lähetyvillä liikkuvista ilmestyksistä. Milloin säntää koiralauma menoaan ja metsämiehet huhuilevat ja huikkailevat ja torvet raikaavat ja hevoset nelistävät, mikä kaikki kohu kuulostaa ikäänkuin ensimmältä loitompaa tulevana ja sitte tuntuu saapuvan ihan likelle — ja sitte siinä taas onkin

yksinäinen erämies, joka kysyy näkijältään, voiko tämä sanoa hänelle, mille; suunnalle uroshirvi on kadonnut. Hän on aina puettu vihreään, mutta vaatteiden kuosi on noin viisisataa vuotta vanha. Tämä on meidän määritelmässämme Demon Meridianum — puolipäivän aave."

"Arvoisa ja kunnioitettava herra pastori", sanoi eversti, "minä olen asunut Woodstockissa eri vuodenaikoina ja samoillut ajopuistossa kaikkina vuorokauden hetkinä. Uskokaa vakuutustani, että kyläläisiltä kuulemanne on heidän joutilaan hupsuutensa ja taikauskonsa luomaa."

"Eversti", vastasi Holdenough, "epäys ei todista mitään. Mitä merkitsee, — sallikaa minun huomauttaa, — että te ette ole nähnyt mitään maallista tai toiseen maailmaan kuuluvaa, kun meillä on todistuksenamme kymmenien näkijäin selittely? — Ja lisäksi liikkuu Demon Nocturnum — öitsivä olento. Hän on viime yönä käynyt noiden independenttien ja eriuskolaisten kesässä. Niin, eversti, tuijotelkaa vain, mutta niin on asia — he saavat koetella, parantaako hän heidän sananselitys- ja rukoilulahjojaan, joiksi he kehtaavat villiinnystänsä sanoa. Ei, sir, minäpä luulen, että sielunvihollisen lannistamiseen tarvitaan jonkun verran jumaluusopillista pätevyyttä ja yleissivistystä, — niin, ja säännöllistä papillista kasvatusta ja oikeata hengellistä kutsunusta."

"En vähääkään epäile pätevyytänne paholaisen masentamiseen", virkkoi eversti; "mutta kuitenkin arvelen, että joku kummallinen erehdys on aiheuttanut sen häiriön heidän keskuudessaan, jos mitään sellaista on tosiaan tapahtunut. Desborough on epäämättömästi pölkkyä, ja Harrison on kyllin intomielinen uskoakseen mitä hyvänsä. Mutta toiselta puolen on siellä Bletson, joka ei usko mitään. — Mitä te tiedätte siitä asiasta, hyvä herra pormestari?"

"Totisesti olikin juuri herra Bletson ensimmäisenä hälyttäjänä", vastasi kauppalanvanhin, "ainakin huomattavampana. Katsokaas, sir, minä olin vuoteessa vaimoni kanssa, eikä kukaan muu; ja nukuinkin niin sikeästi kuin ihminen voi haluta kello kahden tienoissa aamuyöstä, kun, tietäkääs, tultiin koputtamaan makuuhuoneeni ovelle ja ilmoittamaan, että Woodstockissa hälytettiin; palatsihuvilan kello moikui tuona hiljaisena yön hetkenä niin kaikuvasti kuin se on koskaan kutsunut hovia päivälliselle."

"No, mutta sen hälytyksen syy?" kysyi eversti.

"Saatte kuulla, arvoisa eversti, saatte kuulla", vastasi pormestari arvokkaasti heilauttaen kättänsä, sillä hän oli niitä henkilöitä, joita ei käy hoputtaminen omasta vauhdistaan. "Puolisoni tahtoi nyt rakkaudessaan ja hellyydessään, muija-parka, saada minulle selväksi, että tuollaiseen aikaan nouseminen omalta lämpimältä makuusijaltani varmaankin tuottaisi minulle taas vanhan lonkkavaivani, ja hän tahtoi minua lähettämään ihmiset neuvosmies Duttonille. 'Neuvosmies Penteleelle, eukkoseni', minä sanoin, — pyydän teidän kunnianarvoisuudeltanne anteeksi, että tulin käyttäneeksi sellaista puhetta, — 'luuletko minun tahtovan jäädä makuulle, kun kaupunki on tulossa ja kavalierit metelöitsevät ja lempo pitää peliänsä!' — pyydän taaskin anteeksi, pastori. Mutta tässä nyt olemmekin palatsin portilla; ettekö suvaitse astua sisälle?"

"Haluaisin ensin kuulla juttunne lopun", sanoi eversti, "jos sillä nimittäin sattuu loppua olemaan, herra pormestari".

"Kaikella on loppunsa", tuumi pormestari, "kunhan hillitsee hoppunsa. Teidän arvoisuutenne suonee minulle anteeksi pikku pilapuheen. — Missä olinkaan? Niin, minä hyppäsin lattialle ja vedin jalkaani punaiset nukkasamettiset polvihousuni ja siniset säärykseni, sillä minä pidän aina tärkeänä pukeutua arvoni mukaisesti yöllä ja päivällä, kesät talvet, eversti Everard; ja otinpa mukaani konstaapelit siltä varalta, että hälytyksen olivat panneet toimeen yökulkijamet tai varkaat, ja herätin arvoisan pastori Holdenoughin jalkeille, ajatellen paholaisen kenties juonittelevan. Olinkin silloin mielestäni varustettu pahimman varalta — ja niin me siis läksimme. Tuokion kuluttua ne soturit, jotka tulivat kaupunkiin master Tomkinsin kanssa ja jotka oli nyt kutsuttu aseisiin, tulivat marssien Woodstockia kohti niin joutuisasti kuin koivet kantoivat. Annoin senvuoksi väellemme merkin päästää heidät sivutsemme ja sallia heidän ikäänkuin voittaa meidät kilvoituksessa, ja sen tein kaksinaisesta syystä."

"Minä tyydyn yhteen pätevään perusteeseen", keskeytti eversti. "Te halusitte suoda punatakeille ensimmäisen osan nujakasta?"

"Totta, sir, varsin totta, — ja viimeisenkin, siihen nähden, että tappeleminen on heidän vasituista alaansa. Etenimme sentään hiljalleen kuten miehet, jotka ovat päättäneet tehdä velvollisuutensa pelvotta tai pelailematta, kun äkkiä näimme jotakin valkoista vilahtavan lehtokujaa pitkin kaupunkia kohti. Silloin kuusi konstaapeliamme ja apulaistamme livisti heti kypälämäkeen, katsoen näkynsä erääksi ilmestykseksi, jota nimitetään Woodstockin Valkoiseksi Naiseksi."

"Katsokaas, eversti", huomautti pastori Holdenough, "sanoinkin teille, että useankinlaiset aaveet kummittelevat kuninkaallisen mässäyksen ja julmuuden vanhoilla näyttämöillä".

"Toivottavasti pysyitte te paikallanne, herra pormestari?" urkki eversti.

"Minä — niin — niinhän toki — tarkoitan, en aivan säntilleen sanoen pysynyt paikallani; mutta kauppalankirjuri ja minä peräydimme — peräydimme, eversti, ilman hämmennystä tai häpeää, ja asetuiimme arvoisan pastori Holdenoughin taakse, joka urhoollisena kuin jalopeura heittäysi oletetun aaveen tielle ja hätyytti sitä sellaisella latinan latelulla, että se oli omiaan säilyttämään itse paholaisenkin, ja sai siten selvästi paljastetuksi, ettei se mikään paholainen ollutkaan eikä valkoinen nainen tai minkään karvainen menninkäinen, vaan arvoisa master Bletson, alihuoneen jäsen ja kuuluva niihin valtuutettuihin, jotka oli lähetetty onnettomalle asialle tänne ottamaan takavarikkoon Woodstockin metsää, ajopuistoa ja palatsihuvilaa."

"Ja siinä kaikki mitä näitte hirmuhengestä?" sanoi eversti.

"Niin kyllä", vastasi pormestari, "ja enempiä ei tehnytkaan mieleni nähdä. Saatoimme kuitenkin master Bletsonin takaisin palatsihuvilaan velvollisuutemme mukaisesti, ja hän höpisi kaiken aikaa, kuinka hän oli kohdannut joukkion tulipunaisia ruumiillistuneita paholaisia marssimassa palatsihuvilaa kohti; mutta minun tyhmän harkintani mukaan täytyi niiden olla independenttirakuunia, jotka olivat juuri sivuuttaneet meidät."

"Ja pahemmin ruumiillistuneita lempejä en milloinkaan haluaisi nähdä", tokaisi Wildrake, joka ei kyennyt enää pysymään vaiti. Noin äkillisesti kuultuna osoitti hänen äänensä, kuinka suuresti kauppalanvanhimman hermot olivat vieläkin järkkyneitä, sillä tämä hätkähti ja hyppäsi syrjään niin ketterästi, ettei kukaan olisi ensi näkemällä uskonut noin pyylevän arvohenkilön pystyvän sellaiseen tempuun. Everard vaiensi tunkeilevan saattolaisensa, ja haluten kuulla loppuun tämän oudon tarinan pyysi hän pormestaria kertomaan, miten juttu päättyi ja pysähdyttivätkö he oletetun aaveen.

"Totisesti, arvoisa sir", sanoi kauppalanvanhin, "pastori Holdenough oli aivan uljas astumaan pelkäämäämme pahaahenkeä vastaan ja pakoittamaan hänet ilmestymään master Joshua Bletsonin — Littlefaithin kauppalan valtiopäivämiehen — todellisessa hahmossa."

"Toden totta, herra pormestari", huomautti hengenmies, "olisinkin hämmästyttävän tietämätön omasta virastani ja sen suojeluksista, jos pitäisin minkään arvoisena rynnistystäni saatanaa tai mitä hyvänsä hänen kaltaistansa independenttiä vastaan, joita kaikkia minä Herran palvelijana uhmaan, syljen ja jalkoihini tallaan; ja koska herra pormestari on hieman pitkäväteinen, niin ilmoitan lyhyeen teidän arvoisuudellenne, että me emme paljoakaan nähneet sielunvihollisesta sinä yönä, paitsi mitä master Bletson lausui kauhunsa ensimmäisessä kuohussa ja mitä saatoimme päätellä kunnianarvoisan eversti Desboroughin ja kenraalimajuri Harrisonin järkkyneestä esiintymisestä."

"Ja missä kunnossa he olivatkaan?" tiedusti eversti.

"No, arvoisa sir, jokainen saattoi nähdä puolellakin silmällä, että he olivat olleet taistelussa, jossa heidän kunniaukseen ei ollut koitunut täydellistä voittoa, koskapa kenraali Harrison harppaili edes takaisin vierashuoneessa, paljastettu miekka kädessään puhellen itseksensä, ihokas nappiin panematta, nauhakiinnikkeet solmimattomina, sukkarihmat irrallaan ja tuiskuttamaisillaan hänet nurin, kun hän toisinaan polkaisi niiden päälle, haukkoen ilmaa ja viuruillen kuin kaistapäätä näyttelijä. Ja tuossa istui Desborough, edessään kuiva sektisarkka, jonka hän oli juuri tyhjentänyt; vaikka hän luotti siihen aineeseen, ei se ollut palauttanut hänelle kylliksi tajua hänen puhuakseen tai urheutta hänen vilkaistakseen taaksensa. Hänellä oli raamattu kädessään, hyväkkäällä, niinkuin se itsestään rynnistäisi pahaahenkeä vastaan; mutta minä kurkistin hänen olkansa yli, ja voi, miehellä oli kirja ylösalaisin hyppysissään. Oli niinkuin olisi joku muskettisoturinne, ylväs ja urhoollinen sir, tähdännyt viholliseen luikkunsa perällä eikä piipulla — ha, ha, ha! Sellainen näky kelpasi eriuskolaisten arvostelemiseen sekä pään että sydämen puolesta, sekä taitoon että urheuteen nähden. Oi, eversti, se oli otollinen hetki osoittamaan valtuutetun sielunpaimenen oikeata ylemmyyttä noihin kurjiin verraten, jotka hyppäävät laumaan ilman asianomaista ja laillista virkavahvistusta ja tahtovat mukamas saarnata, opettaa ja herjaavasti väittää kirkon oppia suolattomaksi hutuksi ja sahajauhoiksi!"

"En ollenkaan epäile, että te olitte valmis kohtaamaan vaaraa, herra pastori; mutta tekisi mieleni tietää, mitä se oli laadultaan ja miltä taholta peljättävissä?"

"Pitkö minun sellaista tiedustaa?" vastasi pappi voitokkaasti. "Tuleeko urhean soturin lukea vihollisensa tai kysyä, miltä suunnalta he ovat tulossa? Ei, sir, siinä minä seisoin viritetyin sytyttimin, luoti kielelläni ja väkipyssy olallani, kohdatakseni niin monta paholaista kuin helvetti saattoi sulloa sisälle, vaikka ne olisivat lukemattomat kuin tomuhiukkaset auringonsäteessä ja syöksyisivät kaikilta ilmansuunnilta. Paavilaiset puhuvat Pyhän Antoniuksen kiusauksesta — pyh! — lisätkööt vielä toiset puolet niihin myriadeihin, jotka sekapäinen hollantilainen maalari on keksinyt, ja te löydätte halvan presbyteriläisen hengenmiehen — minä vastaan yhdestä ainakin, — joka ei omalla voimallaan, vaan Herransa väkevyydellä ottaa vastaan rynnäkön sellaisella tavalla, että ne eivät suinkaan palaja hänen

kiusakseen kuten ne päivä päivältä ja yön toisensa jälkeen ahdistelivat tuota kurjaa poloista, — ei, hän häätää ne heti suoraa päätä Assyrian etäisimpiin kolkkiin!"

"Kuitenkin pyydän saada tietää", tiukkasi eversti, "näittekö mitään hurskaalla tietorikkaudellanne hätyytettävää".

"Näinkö?" vastasi hengenmies; "en, totisesti, en nähnyt mitään enkä katsellutkaan nähdäkseni. Varkaat eivät karkaa hyvin asetettujen matkalaisten kimppuun, eivätkä paholaiset tai pahat henget tule ahdistamaan miestä, kun tämä kantaa povellaan totuuden sanaa ihan sillä kielellä, jolla se ensin saneltiin. Ei, sir, ne kaihtavat hengenmiestä, joka ymmärtää pyhää tekstiä, niinkuin variksen sanotaan pysyttelevän kaukana hauleilla panostetun pyssyn ulottuvista."

He olivat kävelleet kappaleen matkaa takaisin päin tiellänsä, saadakseen aikaa tähän keskusteluun. Eversti oivalsi nyt, ettei puhelu ollut johtamassa mihinkään tyydyttävään selitykseen viimeöisen hälytyksen todellisesta aiheesta. Hän kääntyi ja huomautti, että oli aika lähteä palatsihuvilaan, alkaen samassa astella sille suunnalle kolmen kumppaninsa kanssa.

Oli tullut pimeää, ja Woodstockin tornit kohosivat korkealle yli sen varjoisan verhon, jota metsä levitti ikivanhan ja juhlallisen rakennuksen ympärille. Muuan korkeimpia huippuja oli vielä näkyvissä seestä sinitaivasta vasten kuvastuvana, ja sieltä pilkoitti valo kuin kynttilänliekki. Kauppalanvanhin pysähtyi äkkiä ja kouraisi kiinni hengenmieheen sekä sitten eversti Everardiin, huudahtaen vapisevalla ja hätäntyneellä, mutta vaimennetulla äänellä:

"Näettekö tuota valoa?"

"Kas, näenpä kyllä", vastasi eversti Everard, "ja mitä sillä on väliä? Kynttilä tuollaisen vanhan rakennuksen ullakkohuoneessa ei mielestäni ole mikään kummastuttava näky."

"Mutta kaiketi Rosamondin tornista tuikkiva pilkotus?" sanoi pormestari.

"Totta kyllä", myönsi eversti hieman ihmeissään, kun hän huolellisesti tarkattuaan oli varmistunut siitä, että kunnan virkamiehen arvelu oli oikea. "Tuo on tosiaan Rosamondin torni, ja kun sen pääsytienä käytetty nostosilta on tuhottu vuosisatoja takaperin, on vaikea sanoa, mikä sattuma on voinut sytyttää valon noin suljettuun paikkaan."

"Siinä valossa ei hehku mikään maallinen virike", vakuutti pormestari, "ei valaan rasva eikä öljyyn mehu, ei vaha eikä lampaantalikaan. Minä myyskentelin noita tarvikkeita, eversti, ennen kuin antausin nykyiselle alalleni, ja voin vakuuttaa teille, että voisin erottaa niiden antaman valon toisistaan pitemmältäkin matkalta kuin tuolta tornista. Katsokaas, tuo ei ole mitään maallista liekkiä. Ettekö näe hieman sinistä ja punervaa reunoissa? — se ilmaisee hyvinkin selkeästi, mistä tuike on lähtöisin. Eversti, minun nähdäkseni olisi meidän parempi mennä takaisia kaupunkiin illastamaan, jättäen paholaisen ja punatakit täksi yötä sopimaan välinsä keskenään, ja sitte huomisaamuna palatessamme ryhdymme tekemisiin sen kiistapuolen kanssa, joka sattuu olemaan voitolla."

"Tehkää mielenne mukaan, herra pormestari", sanoi Everard, "mutta velvollisuuteni vaatii minua tapaamaan valtuutetut tänä iltana".

"Ja minun vaatii tapaamaan sielunvihollista", virkkoi pastori Holdenough, "jos hän uskaltaa tehdä itsensä näkyväksi minulle. En yhtään ihmettele, että hän tietäessään, kuka on lähestymässä, turvautuu itse keskivarustukseen, tämän ikivanhan ja kummitusten asuman rakennuksen sisimpiin suojiin. Hän on nirsu, sen takaan, ja tahtoo asustaa siellä, missä hänen kamarinsa seinätkin huokuvat ylellisyyttä ja murhaa. Tuossa torninhuipussa teki syntiä Rosamond, ja tuolla ylhäällä hän rangaistuksensa kärsi; ja siellä se naikkonen istuu tai luultavammin sielunvihollinen hänen hahmossaan, kuten olen kuullut Woodstockin kelpo kansalaisten kertovan. — Minä saatan teitä, hyvä eversti — herra pormestari tehkoon miten haluaa. Voimallinen on varustautunut asumukseensa, mutta katso, tulossa on häntä voimallisempi."

"Mitä minuun tulee", tuumi pormestari, "joka olen yhtä oppimaton kuin sotaankin tottumaton, minä en ryhdy kilvoitukseen maallisen mahdin tai ilmapiirinkään voimien ruhtinaan kanssa, ja soisin olevamme jälleen Woodstockissa; ja kuules, hyvä mies", lyöden Wildrakea olalle, "kustannanpa sinulle killingin verran märkää ja toisen mokoman kuivaa, jos lähdet takaisin minun kanssani".

"Helkkunassa, herra pormestari", sanoi Wildrake, jota ei hivellyt virkamiehen tuttavallinen puhuttelu eikä houkutellut hänen anteliaisuutensa, "kukahen lempo teki meistä kumppanukset? Ja luuletteko sitäpaitsi, että minä lähtisin takaisin Woodstockiin teidän arvoisan turskanpääne seurassa, kun taiten vaanien voin saada vilahduksen kauniista Rosamondista ja nähdä, oliko hän se verraton valiottenhotar, josta runosepot ja laulelijat ovat ihmeitä maininneet?"

"Puhukaa vähemmin kepeästi ja huikentelevasti, ystäväni", varoitti hengenmies; "meidän on rynnistettävä paholaista vastaan, jotta hän pakenisi luotamme, vaan ei antauduttava hänen kujeisiinsa, kuunneltava hänen houkutuksiaan tai osteltava kamaa hänen suurilta turhuudenmarkkinoiltaan".

"Paina mieleesi arvoisan pastorin sanat, Wildrake", käski eversti, "ja varo toistamiseen sallimasta sukkeluutesi piilastua varovaisuuden rajoista".

"Olen kiitollinen kunnianarvoisalle herralle hänen neuvostaan", vastasi Wildrake, jonka kieltä oli työläs vähääkään kammitsoida, vaikka hänen oma turvallisuutensa olisi tehnyt sen mitä suotavimmaksi. "Mutta hemmetissä, olkoon hänellä ollut mitä kokemuksia hyvänsä taistelusta paholaisen kanssa, hän ei ole koskaan nähnyt niin mustaa lempoa kuin minä sain vastakumppanikseni — eikä siitä ole vielä sataakaan vuotta."

"Mitä, ystäväiseni", innostui pappi, joka ilmestyksiä mainittaessa käsitti kaiken kirjaimellisesti, "onko luonasi käynyt niin äskettäin saatana? Usko siis minua, että minä ihmettelen, kuinka sinä uskallat lausua hänen nimeänsä niin usein ja keveästi kuin näen sinun käyttävän sitä tavallisessa haastetussasi. Mutta milloin ja missä näit rumahisen?"

Everard puuttui pikaisesti puheeseen, jotta hänen varomaton saattolaisensa ei pelkästä ilikurisuudesta vielä selvemällä viittauksella Cromwelliin paljastaisi käyntiänsä kenraalin luona. "Tämä nuori mies", hän sanoi, "hourii unesta, joka hänellä oli toissa yönä, kun hän ja minä kaksin nukuimme Victor Leen kamarissa, joka kuuluu palatsihuvilan kaitsijan huoneustoon".

"Kiitos avustasi pälkäässä, hyvä isäntäni", kuiskasi Wildrake Everardin korvaan, tämän turhaan yrittäessä ravistaa häntä pois; "kiihkoilija ei koskaan jää hätävalheen puutteeseen".

"Te myöskin puhutte hiukan liian keveästi näistä asioista, kun ottaa lukuun, missä puuhassa olemme, arvoisa eversti", nuhteli presbyteriläinen hengenmies. "Uskokaa minua, tämä nuori mies, palvelijanne, on paljoa luultavammin nähnyt näkyjä kuin pelkkää joutavaa unta siinä huoneessa. Olen nimittäin aina kuullut, että lähinnä Rosamondin tornia, jossa — kuten sanoin — se nainen eleli synnissään ja joutui sittemmin kuningatar Eleonorin myrkyttämäksi, Victor Leen kamari on Woodstockin palatsihuvilassa erikoisena pahojen henkien kummittelupaikkana. — Pyydän sinua, nuori mies, kertomaan tuosta unestasi tai näystäsi."

"Kaikesta sydämestäni, sir", suostui Wildrake. Sitte hän virkkoi suojelijaansa kääntyen, kun tämä alkoi estellä: "Joutavia, mies, te kaksi olette hoitaneet keskustelua tunnin ajan, ja miksen minä vuorostani saisi haastaa? Kautta tämän pimeyden, jos pidätte minua tuppisuuna vielä pitempään, niin käännyn independentti-saarnaajaksi ja nousen uhallasikin puoltamaan yksityisen harkinnan vapautta. — No niin, kunnianarvoisa pastori, näinpä unta eräästä sonnin ärsyttämiseksi sanotusta lihallisesta huvituksesta, ja minusta näytti siltä kuin olisi koiria usuteltu pääpuoleen yhtä rempeästi kuin olen sitä kisaa koskaan nähnyt leikittävän Tutburyn sonniradalla; ja olin kuulevinani jonkun sanovan, että paholainen oli tullut vilkaisemaan sonnihommaa. No, ajattelinpa, että hemmetissä minäkin pilkistän hänen maanalaiseen majesteettiinsa. Katselin siis, ja siellä oli rasvaiseen villatakkiin pukeutunut teurastaja, teräs kupeellaan, mutta paholaista ei hänessä näkynyt. Ja oli myös päihtynyt kavalieri, suu täynnä sadatuksia, vatsa täynnä tyhjyyttä, kultanauhaiset liivit peräti rapistuneessa kunnossa ja pikku sulka pistettynä repaleiseen hattuun — ja hänkään ei ollut paholainen. Näin sitte myllärin, kädet tomuisina jauhoista, joiden jokainen hiukkanen oli varastettua, ja viinikauppiaan, vihreä esiliina tahrittuna viiniin, jossa ainoakaan pisara ei ollut vesittämätön; mutta kumpainkaan ei ollut se vanha herra, jota katselin nähdäkseni noista synnillisyyden käsityöläisistä. Vihdoin, sir, huomasin vakavan keropäisen henkilön, jolla oli pari pitkähäkijä ja ulkonevia korvia, leuan alla nauha niin leveä kuin lapsen kuolalappu, ruskean takin yllä geneveläinen viitta, ja siinä oli minulla heti vihtahousu oikeissa tamineissaan, kautta —!"

"Häpeä, häpeä!" keskeytti eversti Everard. "Mitä! Noinko käyttäydyt vanhaa herrasmiestä ja jumaluusoppinutta kohtaan!"

"Ei, antakaa hänen jatkaa", sanoi pappi aivan levollisena. "Jos ystävämme tai sihteerinne puhuu piloja, niin kuulla on vähemmän kärsivällisyyttä kuin kutsumukseni hellyttää, jollen voisi sietää joutavaa leikkipuhetta ja antaa anteeksi sen lausujalle. Taikka jos toiselta puolen sielunvihollinen todellakin on ilmestynyt nuorelle miehelle sellaisessa asussa kuin hän mainitsee, minkätähden ihmettelisimme me, että hän, joka kykenee omaksumaan valon enkelin hahmon, pystyy tekeytymään hauraaksi ja heikoksi kuolevaiseksi, jonka henkisen kutsumuksen ja ammatin pitäisi kyllä saattaa hänet tekemään elämänsä muille esimerkiksi, mutta jonka käytös kuitenkin meidän auttamattoman luontomme vajavuuden johdosta toisinaan pikemmin esittää meille varoituksen siitä, mitä meidän tulisi karttaa?"

"No, kautta messun, herra apotti — tarkoitan herra pastori — pyydän teiltä tuhannesti anteeksi", sanoi Wildrake, johon tehoi presbyterin vastineen tyyneys ja säveys. "Kautta Pyhän Yrjänän, jos

rauhallinen kärsivällisyys siihen pätee, niin te olette mies mittelemään voimia itse päälemmon kanssa, ja minä tyytyisin pitämään panoksia."

Hänen lopettaessaan anteeksipyyntönsä, joka ei tosiaankaan ollut aiheeton ja joka nähtävästi vastaanotettiin varsin sovinnollisesti, he saapuivat niin lähelle palatsihuvilan ulko-ovea, että heitä tervehti siihen asetetun vahtisotilaan ponteva *seis!* Eversti Everard vastasi: "Ystävä." Vahtisotilas uudisti käänsä: "Seis, ystävä", huutaen sitte vartion korpraalia. Tämä ilmestyi esiin ja toimitti samalla liikkeelle vartiensa. Eversti Everard ilmoitti nimensä ja arvonsa samoin kuin kumppaniensakin. Korpraali arveli epäilemättömäksi, että käsky annettaisiin heidän laskemisekseen sisälle viipymättä, mutta ensin oli sentään ilmoitettava master Tomkinsille, jotta hän kuulustaisi heidän arvoisuuksiensa mieltä.

"Mitä, sir!" ähmistyi eversti. "Rohkenetteko te, tietäen kuka olen, pidättää minua vartiopaikkanne ulkopuolella?"

"En, jos teidän arvoisuutenne suvaitsee astua sisälle", vastasi korpraali, "ja ottaa taatakseen puolestani; mutta sellaiset ovat asemani ohjeet".

"No, tehkäähän siis velvollisuutenne", mukautui eversti. "Mutta ovatko kavalierit liikkeellä vai mikä on hätänä, kun pidätte niin tiukkaa ja tarkkaa valvontaa?"

Mies ei antanut mitään selvää vastausta, vaan jupisi partaansa jotakin sielunvihollisesta ja kiljuvasta jalopeurasta, joka kulkee ympärinsä etsien, kenet saisi nielläkseen. Pian jälkeensä tuli Tomkins, saattolaisinaan kaksi palvelijaa, jotka kantoivat isoihin messinkisiin kynttilähaarukoihin sytytettyjä kynttilöitä. He marssivat eversti Everardin seurueen eteen kylki kyljessä kiinni ja tuon tuostakin hätkähdellen. Sitte he lähtivät olka edellä pujottautumaan useita mutkikkaita käytäviä myöten jyrkille ja avarille puisille portaille, joiden aidake, kaiteet ja päällystys olivat veisteltäviä mustaa tammea. Sitä tietä tultiin lopuksi pitkään korusuojamaan eli vierashuoneeseen, jossa roihusi tavaton takkavalkea, samalla kun seinähaarukoihin oli pantu palamaan kaksitoista mitä isointa kynttilää pitkin huonetta. Siellä istuivat valtuutetut, jotka nyt pitivät hallussaan Woodstockin ikivanhaa maahovia ja kruununpuistoa.

11. LUKU.

PARLAMENTIN VALTUUTETUT.

Jo kuvaamamme vierashuoneen kirkkaassa valaistuksessa tunsivat Everard helposti tuttavansa Desboroughin, Harrisonin ja Bletsonin. Nämä olivat kerääntyneet loimuavan takkavalkean lähelle sijoitetun ison tammipöydän ympärille, jolle oli asettu viiniä ja olutta sekä tupakoimiskojeita, sillä tämä huvike oli jo käynyt yleiseksi. Pöydän ja oven väliin oli siirretty eräänlainen liikuteltava astiakaappi, joka oli alkuaan tarkoitettu pöytähopeiden näyttöön juhlatilaisuuksissa, mutta tällä kertaa toimi vain kaihtimena. Siinä tehtävässä se olikin niin tehokas, että Everard ennen täydellistä kiertämistään sen ympäri kuuli katkelmana Desboroughin kaikuvan ja karkean äänen haastelusta: "Lähetä hänet osille meidän kanssamme, sen takaan — se on aina ollut hänen ylhäisyytensä lankomieheni tapana — jos hän on valmistanut kestityksen viidelle ystävälle, niin hän kutsuu mukaan enemmän kuin pöydästä riittää — tiedän hänen pyytäneen kolme miestä maistelemaan kahta kananmunaa."

"Hiljaa, hiljaa", varoitti Bletson, ja korkean astiakaapin takaa ilmestyvät palvelijat ilmoittivat eversti Everardin. Kenties ei ole lukijalle ikävää saada kuvaus seurasta, johon; hän nyt joutui.

Desborough oli pönäkkä, häränniskainen mies, keskikokoinen, kasvonpiirteet raakamaisen karkeat, tuuheat kulmakarvat harmaantuneet ja silmät murjottavat. Voimakkaan sukulaisen menestys oli puhjennut esiin hänen pukunsa hienoudessa, ja se olikin paljoa runsaammin koristeltu kuin oli puritanien keskuudessa tavallista. Hänen levättiään kaunisti korukirjailu, ja kudotussa vyössä oli nyplätty reunus; hatussa oli kultasolkinen höyhen, ja koko asu oli kavalierin tai hovilaisen pikemmin kuin yksinkertainen parlamentin virkailijan vaatetus. Mutta totisesti ei ollut paljoakaan hovimaista soreutta tai arvokkuutta itse yksilön olemuksessa tai esiintymisessä; hän soveltui hienoon pukuunsa niinkuin kylttipatsaan karju kullattuun panssariinsa. Ei hän suorastaan rujo tai epämuotoinen ollut, sillä yksityiskohdissaan oli hänen rakenteensa kylläkin mukiinmenevä. Mutta hänen raajansa näyttivät toimivan erilaisilla ja vastakkaisilla perusteilla; ne eivät olleet keskinäisyyteen suhtautuvia, kuten näytelmässä sanotaan — oikea käsi liikkui ikäänkuin vasemman kanssa riitaantuneena, ja sääret

näyttivät taipuvaisilta tepastelemaan viistoon toisistaan. Sanalla sanoen, käyttäkäsemme juhlallista vertausta, eversti Desboroughin jäsenet näyttivät pikemmin muistuttavan liittokongressin, eripuraisia edustajia kuin valtion elimien hyvinjärjestynyttä, yhtymää lujassa ja kunnollisesti sopusointuisessa valtakunnassa, jossa kullakin on oma sijansa ja kaikki tottelevat yhteisen pään määräyksiä.

Kenraali Harrison, toinen valtuutettu, oli pitkä, laiha, keski-ikäinen mies. Hänet oli nostanut korkeaan asemaansa armeijassa ja Cromwellin likeisimpään seuraan taistelukentällä koeteltu horjumaton urheus ja se suosio, jota hän oli saanut haltioituvalla intomielisyydellään silloisen armeijan pääosana esiintyvien sotaisten pyhien, lahkolaisten ja independenttien keskuudessa. Harrison oli halpaa syntyperää, ja hänet oli isän ammatin mukaan kasvatettu teurastajaksi. Mutta vaikka hänen ulkomuotonsa oli karkea, ei se kuitenkaan ollut raakamainen kuten Desboroughin, joka oli niin suuresti voitolla hänestä syntyperän ja kasvatuksen puolesta. Hän oli miehekkään kookas ja ryhdikäs, rakenteeltaan sopusuhtainen, ja hänen sävynsä ilmaisi järeää sotaisuutta, jota saattoi peljätä, vaan ei hevillä halveksia tai pilkata. Hänen kyömynenänsä ja synkät mustat silmänsä vaikuttivat edullisesti muutoin säännöttömissä kasvonpiirteissä, ja niissä sähköi toisinaan hurja innostus, kun hän selitteli mielipiteitään muille, samalla kun ne usein näyttivät uinuvan pitkien tummien silmäripsien suojassa hänen miettiessään itsekseen; siten sai hänen katsantonsa tehoisan voimallista ja ylvästäkin henkevyttä. Hän oli pääjohtajia niin sanottujen Viidennen valtakunnan miesten keskuudessa, jotka vielä kiihkomielisempinä kuin yleensä aikalaisensa rohkeasti tulkitsivat Ilmestyskirjaa omien haaveittensa mukaan. He katsoivat Messiaan uuden tulon ja tuhatvuotisen valtakunnan eli pyhän hallinnan maan päällä olevan lähellä, ja uskoivat olevansa kaukonäkemyksen valaisemia näiden lähestyvien tapausten selittelyssä sekä valittuja välikappaleita tuon uuden hallituksen eli niin sanotun Viidennen valtakunnan toteuttamisessa, joten heille myöskin kuuluivat sen kunnia-asetat, olivatpa ne taivaallisia tai maallisia.

Silloin kun tämä intomielisyyden henki, joka esiintyi osittaista mielipuolisuuksia muistuttavana hurmiona, ei suoranaisesti vallinnut Harrisonia, hän oli maallisen järkevä mies ja hyvä soturi, — henkilö, joka ei jättänyt sikseen ainoatakaan tilaisuutta hyötynsä hoitamiseksi ja odottaessaan Viidennen valtakunnan loistoa oli sillävälin auliina apurina armeijanpäällikön ylivallan vakiinnuttamisessa. Hänessä saattoi tuntua aikaisempi ammattinsa ja teurastusvajassa saatu välinpitämätön tottumus kipuun ja verenvuodatukseen, tai kenties oli hän luonnostaan tylsätunteinen taikka herännyt sellaiseen intoon, joka sai hänet pitämään vastustajiansa jumalallisen tahdon hylkijöinä ja sen vuoksi kaiken suosiollisuuden ja armeliaisuuden ulkopuolelle joutuneina; varsinaista vaikutinta on vaikea määrätä, mutta kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että taistelussa saavutetun voiton jälkeen tai jonkun kaupungin tultua väkiryynnäköllä vallatuksi Harrison oli Cromwellin armeijan julmimpia ja säälimättömmimpiä miehiä: aina hän tehosti jotakuta väärintulkittua raamatunkohtaa pakolaisten pitkitetyn teurastuksen oikeuttamiseksi ja toisinaan niidenkin surmaamiseksi, jotka olivat antautuneet vangiksi. Sanottiin muutamien tuollaisten veritöiden toisinaan vaivaavan hänen omaatuntoaan ja häiritsevän niitä autuutuksen unelmia, joihin hänen mielikuvituksensa viehättyi.

Tällaiset kiihkoilevat soturit täyttivät ne rivit ja rykmentit, jotka Cromwell oli viisaasti pysyttänyt koolla, toimittaessaan supistetuiksi ne osastot, joissa presbyteriläinen harrastus oli vallitsevana, — ja Everardin astuessa huoneeseen istui heidän aito edustajansa hiukan erillään toisista, sääret ristikkäin ojennettuina tulta kohti, pää kynäspäähän tuettuna ja ylöspäin kääntyneenä, ikäänkuin olisi hän mitä vakavimman huolellisesti tarkastellut goottilaisen laen hämmöittäviä veistoksia.

Vielä on mainitsema Bletson, joka olemukseltaan ja ulkomuodoltaan kerrassaan poikkesi molemmista kumppaneistaan. Hänen asussaan ei ilmennyt koreilua eikä ruokottomuutta, yhtä vähän kuin hänen ryhdissään näki mitään sotaisen kokemuksen tai arvoaseman vihjettä. Pieni kävelymiekka näytti hänellä pelkältä herrasmiehen tunnukselta, käden tuntumatta ollenkaan aikovan tutustua sen kahvaan tai silmän haluavan ihastella sen terää. Kasvot olivat laihat ja teräväpiirteiset, ja vakoja oli niihin uurtanut pikemmin ajattelu kuin ikä; silloinkin kun hän vähimmin tahtoi osoittaa halveksumista, tuntui tavanmukainen ivallinen väänne niissä vakuuttavan puhutellulle henkilölle, että hän Bletsonin kanssa haastellessaan tapasi henkilön, joka älyllisessä suhteessa oli verrattomasti hänen yläpuolellaan. Tämä kuitenkin oli pelkkää älykkyyden voitollisuutta, sillä Bletson kartteli nyrkkivallan äärimäisyyskeinoa kaikissa järkeilevien mielipiteitten ristiriidoissa ja yleensäkin missä hyvänsä kiistoissa.

Silti oli tämä rauhan mies nähnyt pakolliseksi omakohtaisesti palvella parlamentin armeijassa kansalaissodan alkupuolella, kunnes kovaksi onnekseen osui tulisen Rupert-prinssin tielle, jolloin hänen peräytymistensä pidettiin niin silmittömänä, että tarvittiin kaikki mahdollinen ystävien suojelus hänen säästyäkseen julkiselta syytteeltä ja sota-oikeuden tuomiolta. Mutta Bletson oli hyvä puhuja ja vaikutti paljon alihuoneessa, joka oli hänen oikea piirinsä; siitä syystä piti puolue häntä suuressa arvossa, joten hänen käyttäytymisensä Edgehillin luona jätettiin silleen. Menemättä enää varsinaiseen sotarintamaan hän edelleenkin otti toimeliaasti osaa tuon monituhuisen ajanjakson kaikkiin valtiollisiin tapauksiin.

Bletsonin valtiolliset käsitykset olivat jo kauvan taivutelleet häntä Harringtonin ja muiden puolelle, joilla oli haaveellisena hankkeena puhtaasti kansanvaltaisen tasavallan perustaminen niin laajassa maassa kuin Britanniassa. Tämä oli ajattelematon aie siellä, missä säätyluokat, tavat, kasvatusta ja elämäntapojen suhteet osoittivat niin tavattomia eroavaisuuksia, — missä yksilöiden varallisuus oli niin peräti epätasaisesti jakautunut, ja missä suuri osa asukkaita oli suurkaupunkien ja teollisuuskeskusten kehitymätöntä joukkoa, pätemätöntä omaksumaan valtion hallinnasta sitä osuutta, jota oikean tasavallan jäsenten tulee hoitaa. Kun siis koe tehtiin, kävikin heti ilmeiseksi, että mitään sellaista hallitusmuotoa ei voitu ottaa käytäntöön vähäisimminkään vakaisuuden mahdollisuuksin, ja kysymykseksi koitui vain, saisiko Pitkän Parlamentin jäännös eli jokapäiväisessä puheessa "Häntä" epäsuosioonkin joutuneena yhäti vallita Britannian asioita; lukuisia jäseniänsä erotettuaan oli tämä kansan eduskunta lopulta huvennut muutamiksi kymmeniksi henkilöiksi. Toisena mahdollisuutena oli, että he heittäisivät kaikki tuuliajolle, hajaantuen ja kuuluttaen valittavaksi uuden parlamentin, jonka kokoonpanosta kukaan ei voinut mennä takuuseen sen enempää kuin niistä toimenpiteistäkään, joihin uudet jäsenet ryhtyisivät alotettuaan istuntonsa. Ja kolmanneksi saattoi Cromwell — kuten sitte tapahtuikin — heittää miekkansa vaakaan ja rohkeasti anastaa sen vallan, jota parlamentin rippeet eivät kyenneet käyttämään eivätkä silti uskaltaneet harkitusti luovuttaa pois.

Puoluesuhteitten ollessa sellaisina yritti valtioneuvosto jaeltavaansa hyvyttä ositellessaan viihdyttää ja hyvittää armeijaa, niinkuin kerjäläinen viskoo murisevalle vahtikoiralle kannikoita. Tässä mielessä oli tehty Desboroughista valtuutettu Woodstockin juttuun Cromwellin tyydytykseksi, Harrisonista tuimien Viidennen valtakunnan miesten rauhoittamiseksi ja Bletsonista sillä perusteella, et hän oli vilpittön tasavaltalainen ja heidän omaa hapatustansa.

Mutta suurestipa he erehtyivät miehestä, jos luulivat Bletsonilla olevan heikointakaan aikomusta antautua tasavaltalaisuutensa marttyyriksi tai ottaa osalleen mitään tuntuva vahinkoa sen johdosta. Hän hyväksyi heidän periaatteensa vilpittömästi, niin mahdottomiksi kuin ne olivatkin näyttäneet käytännössä, sillä kokeen epäonnistuminen ei sen paremmin muuta valtiollisen mietiskelijän mieltä kuin sulattimen räjähdys kääntää kullantekijää järkevälle tolalle. Mutta Bletson oli varsin valmis alistumaan Cromwellin tai kenen tahansa edessä, jolla saattoi olla todellinen valta. Hän oli käytännössä aulisen alamainen olevalle voimalle eikä pitänyt suurtakaan väliä eri hallitusmuodoilla, väitöseräisesti katsoen ne kaikki jokseenkin yhtä vajaviksi, kun ne kerran poikkesivat Harringtonin Oceanan kaavasta. Cromwell oli jo muovailtu häntä kuin vahaa peukalonsa ja etusormensa välissä, aikoen piakkoin: käyttää sitä sinetitsemiseen, ja suuri kenraali hymyi itsekseen, kun näki valtioneuvoston palkitsevan Bletsonia uskollisena kannattajanaan, samalla kun hän tiesi saavansa luottaa miehen apuun, vaikka odotettu hallituksen muutos tapahtuisi miten pian tahansa.

Mutta Bletson oli vielä enemmän kiintynyt metafysilliseen kuin valtiolliseen katsantokantaansa, johtaen väitelmänsä ihmiskunnan täydellisentymismahdollisuudesta yhtä pitkälle kuin mallikelpoisen hallitusmuodonkin luomisesta, ja samalla kun hän jälkimäisessä suhteessa julisti laittomaksi kaiken vallan, mikä ei tullut kansasta itsestään, oli hän siveysopillisissa tutkisteluisaan vastahakoinen juontamaan mitään luonnon ilmiöitä lopullisesta alkuaiheesta. Ahtaalle ajettuna oli Bletsonin kyllä pakko jupista joitakin katkonaisia ja käsittämättömiä väitelmiä siitä, miten Luonnon töissä ilmeni *Animus Mundi* eli "luova voima", jolla se alkuaan herätti vaikutukseen ja edelleen säilyttää töitönsä. Tälle voimalle hän sanoi joidenkuiden tieteellisimpienkin metafysikkojen suovan jonkun verran tunnustusta, eikä hän itsekään tahtonut suorastaan moittia niitä, jotka halusivat kunnioittaa suurta Luonto-jumalataarta pyhäpäivien viettämisellä, kööritansseilla, lauluilla sekä viattomilla juhlilla ja juomauhreilla; ainakin olivat tanssi, laulu, juhliminen ja karkelo viihdyttävää ajanviettoa sekä nuorille että vanhoille, joten heidän sopi siihen antautua tuollaisten säädettyjen pyhäpäivien kunniaksi yhtä hyvin kuin muillakin perusteilla. Mutta tätä kohtuullista uskonnollisuuden esittämistä oli harjoitettava sellaisin poikkeuksin kuin Highgatevala salli, ja ketään ei sopinut pakoittaa tanssimaan, juomaan, laulamaan tai juhlimaan, jos hänen taipumuksensa ei välittänyt niistä huvikkeista, eikä kellekään saanut tyrkyttää luovan voiman palvontaa, olipa sen nimenä *Animus Mundi* tai mikä hyvänsä. Jumaluuden sekaantumisen ihmiskunnan asioihin hän kielsi kerrassaan, todistettuaan itselleen tyydyttävästi, että se aatos oli kokonaan papistosta lähtöisin. Lyhyeen sanoen — ja ottaen lukuun edellämäin mainitun epämääräisen metafysillisen poikkeuksen — mr. Joshua Bletson Darlingtonista, Littlefaithin edusmies, oli niin lähellä jumalankieltäjän umpikujaa kuin ihminen kenties saattaakaan olla. Mutta tämän sanomme välttämättömän ehdollisesti, sillä me olemme tunteneet useita Bletsonin kaltaisia, joiden kaihtimia on taikausko kelpo tavalla heilutellut, vaikka heidän pelkäilyään ei mikään oikea uskonnollisuus pyhittänyt. Pahathenget tietenkin uskovat ja vapisevat, mutta maan päällä on monia, jotka ollen pahemmassa pinteessä kuin luonnolliset kadotuksen lapsetkaan vapisevat uskomatta ja pelkäävät pilkatessaankin.

Luonnollisesti ei mr. Bletson voinut mitään kohdella halveksivammin kuin väittelyitä piispainvallasta ja kirkkoneuvostoista, presbyteriläisyydestä ja kansankirkosta, kveekareista ja anabaptisteista, muggletonilaisista ja brownilaisista sekä kaikista muista lahkoista, joista kansalaisista oli alkanut ja

jotka sen kiistoja yhä pitkittivät. Sellainen inttely oli hänen sanojensa mukaan samaa kuin riitelisivät vetojuhdat keskenään päitsiensä ja kuormasatulainsa kuosista, sen sijaan että käyttäisivät suotuisaa tilaisuutta niiden karistamiseen yltänsä. Muitakin sukkelia ja ytimekkäitä huomautuksia oli hänellä tapana lausua ajan ja paikan soveltuessa, esim. Rota-klubissa, jonka oli Harrington perustanut valtiollisten ja uskonnollisten kysymysten vapaata pohtimista varten; siellä oli St. Jolin ahkerana vieraana.

Mutta liikkeessaan tämän akatemian eli viisaustieteen työssijän ulkopuolella oli Bletson varsin varovainen esiintymisessään; uskontoa ja kristillisyyttä suosivaa yleistä ennakkoluuloa halveksiessaan hän ei hevillä päästänyt tunnettaan sen pitemmälle kuin vihjatuksi vastaväitteeksi tai hymähdykseksi. Saadessaan tilaisuuden puhella kahden kesken jonkun avosydämisen ja älykkään nuorukaisen kanssa hän toisinaan yritti käännetystyötä ja hiveli hyvinkin taitavasti kokemattomuuden turhamaisuutta, huomautellen noin valistuneen mielen toki älyävän hyljeksiä, mitä, ennakkoluuloja siihen oli lapsuudessa istutettu; olihan otettava käytäntöön järjen *latus clavus*, jätettävä syrjään nuorekkaan kykenemättömyyden *bull*a, kuten Bletson määritteli, ja ryhdyttävä tutkimaan ja päättämään omintakeisesti. Useinkin tapahtui, että nuorukainen viehättyi kokonaan tai osittain omaksumaan sellaisen tietomiehen käsitykset, joka oli nähnyt hänen luontaisen nerokkuutensa ja kehoittanut häntä käyttämään sitä itsenäiseen tutkisteluun, keksintään ja selittelyyn. Imartelu siten antoi epäuskolle opetuslapsia, joita mikään jumalankieltäjän voimakas kaunopuheisuus tai viekas viisastelu ei olisi kyennyt voittamaan puolelleen.

Viisaustieteilijän luonnonlaadun arkuus, kuten huomautimme, vaati noudattamaan suurta varovaisuutta näissä vapaaksi ajatteluksi ja järkeilyksi sanottujen elämäkäsitysten levittämisyrietyksissä. Hän tiesi piispalliskirkon kannattajien ja presbyteriläisten epäilevän hänen käsityksiään ja pitävän silmällä, mitä hän hommasi; nämä kaksi päälahkoa olivat kyllä vihoissa keskenään, mutta vielä vihamielisempiä ne olivat sellaista katsantokantaa vastaan, joka ei ainoastaan hylkinyt kaikkia kirkkojärjestyksiä, vaan kaikkinaista kristillisyyttäkin. Helpommaksi hän huomasi verhoutua independenttien parissa, nämä kun vaativat yleistä omantunnonvapautta eli rajatonta suvaitsevaisuutta; sitäpaitsi hajaantuivat independenttien uskonnolliset käsitykset jos jonkinlaisiksi toisinoiksi eri yksityiskohdissaan, jolloin moniaat johtivat niistä sellaisia huumia hairaannuksia, että joutuivat kerrassaan ulkopuolelle kaiken kristillisyyden rajojen ja lähenivät hyvin vaarallisesti itse epäuskoa, niinkuin kaikenlaatuisten äärimäisyyksien sanotaan kohtaavan toisensa. Bletson seurusteli jokseenkin paljon näiden lahkolaisten kanssa, ja niin suuresti luotti hän omaan johdonmukaisuuteensa ja kielevyyteensä, että hänen arvellaan toivoneen saavansa vielä suostutetuksi puolelleen intomielisen Vanen ja yhtä kiihkeän Harrisoninkin, kunhan nämä vain ensin oivaltaisivat erheiksi Viidennen valtakunnan haaveet, tyytyäkseen viisaitten hallintaan Englannissa luonnollisen elämänsä ajaksi, sen sijaan että uskoisivat pyhään piakkoin alottavan tuhatvuotisen hallitus kautensa.

Sellaiseen omituiseen ryhmään saapui nyt Everard, — pieneen piiriin, joka mielipiteittensä eroavaisuudella osoitti, kuinka monille harharannoille ihmisluonto saattaa ajautua haaksirikkoiseksi, kun hän kerran on hellittänyt ankkurista, jonka on uskonto antanut hänen tuekseen. Bletsonin suuriluuloisuus ja maailmallinen tieteilijä sekä tuimaluontoisen ja puutteellisesti kasvatetun Harrisonin äkkipikaiset ja vähätietoiset päätelmät olivat johtaneet kahteen vastakkaiseen äärimäisyyteen, kiihkouskoon ja epäuskoon, kun taasen Desborough luontaisen tylsänä ei ollenkaan ajatellut uskon asioita. Kumppaniensa toimitaasti purjehtiessa eri toilla, mutta yhtä suuresti harhaan, saattoi viimeksimainitun sanoa tuhoutuvan niinkuin laiva, joka saa satamansuulla vuodon ja uppoaa. On ihmeellistä katsella, mikä kummallisen vaihteleva sarja erehdyksiä ja hairahduksia — kuninkaan ja hänen ministeriensä taholta, parlamentin ja sen johtajien taholta, Skotlannin ja Englannin yhdistettyjen kuningaskuntain taholta toisiansa kohtaan — oli yhtynyt nostattamaan Britannian kohtalon ratkaisi jäin joukkoon noin vaarallisten mielipiteitten kannattajia ja noin kiihkeästi ajettujen pyyteitten harrastajia.

Puolueen vuoksi todistellessaan ihmiset tahtovat nähdä kaikki viat toisella puolella, suvaitsematta tarkastella vastapuolen virheitä; mutta ne, jotka tutkivat historiaa opikseen, huomaavat selkeästi, että englantilaisen valtiomuodon taattua tasapainoa ei olisi kyennyt niin täydellisesti mullistamaan mikään muu kuin molemminpuolinen myönnyttelyn puute sekä kuninkaan ja parlamentin puolueiden keskinäisten vihujen yltyminen vimmaksi. Mutta kiirehdimme jo heittämään sikseen valtiolliset mietteet, olletikin kun meidän käsityksemme eivät arvattavasti miellytä whigiä eivätkä torya.

12. LUKU.

Mr. Bletson nousi tervehtimään eversti Everardia luontevasti ja kohteliaasti kuten sen ajan herrasmies ainakin. Vieraan tunkeutuminen joukkoon pahastutti häntä kuitenkin joka suhteessa. Tämähän oli uskovainen mies, joka inhosi vapaa-ajattelijan periaatteita ja tehokkaasti estäisi häntä kääntymästä *_Animus Mundi'_n* palvomiseen Harrisonia kuten myös Desboroughia, jos olikaan mitään muovattavissa moisesta savimöhkäleestä. Sitäpaitsi tiesi Bletson Everardin horjumattoman rehelliseksi: tämä soturi ei voinut mitenkään olla taipuvainen suunnitelmaan, josta valistusmies oli onnistuneesti jo hiukan urkinut kahden kumppaninsa mielipidettä, kun hän oli tahtonut varata valtuutetuille jonkun verran yksityistä hyvitystä siitä vaivasta, jota heidän oli nähtävä valtion toimissa. Ja vielä vähemmin oli viisaustieteilijä hyvillään, kun hän huomasi virkamiehen ja pastorin, jotka olivat kohdanneet hänet edellisenä iltana tapahtuneella pakoretkellä, hänen esiintyessään *parma non bene relicta*, viitta ja ihokas taloon jääneenä.

Eversti Everardin tulo oli yhtä vastenmielinen Desboroughille kuin Bletsonillekin; mutta kun edellisellä ei ollut mitään viisaustieteellisiä aatoksia eikä käsitystäkään sellaisesta mahdollisuudesta, että kukaan voisi olla kahmaisematta osuutta laskemattomista rahoista, kiusasi häntä etusijassa se ajatus, että luottamustoimesta mahdollisesti heltiävä saalis arvattavasti joutuisi kutsumattoman tulijan takia jaettavaksi neljään osaan eikä kolmeen. Tämä huomio kartutti luontaista juroutta, jolla hän murisi jotakin tervehdykseksi Everardille.

Harrison taasen pysyi kuin korkeampiin ajatuksiin syventyneenä. Hänen asentonsa ei järkkynyt, silmät tähytivät tiukasti lakeen kuten ennenkin; mikään ei osoittanut hänen tajunneen, että seurue oli kasvanut runsaasti kaksinkertaiseksi hänen ympärillään.

Sillävälän Everard asettui pöydän ääreen kuten selvää oikeuttansa käyttäen ja viittasi kumppaneitansa istuutumaan lähemmäksi pöydän alipäätä. Wildrake ymmärsi hänen merkkinsä sikäli väärin, että otti sijansa pormestarin yläpuolelta, mutta suojelijan katse virkisti hänen muistiaan: hän nousi ja siirtyi alemmaksi, mennessään kuitenkin viheltäen. Se ääni sai seurueen tuijottelemaan, kerrassaan sopimattomana vapautena. Vielä säädyttömämmäksi heittäytyen hän sieppasi piipun, täytti sen isosta tupakkarasiasta ja oli pian vajonnut omatekoiseen pilveen, josta tovin kuluttua pistäysi esiin käsi, tarttui olutruukkuun, veti sen huuruisen pyhättöön ja voimallisen siemauksen jälkeen laski sen takaisin pöydälle, omistajan alkaessa uudistaa pilveä, joka oli päässyt melkein haihtumaan huulten ollessa muussa työssä.

Kunnioitus eversti Everardia kohtaan luultavasti vaikutti, että kukaan ei lausunut muistutusta hänen käyttäytymisestään. Eversti itse puri huultansa, mutta pysyi vaiti, sillä moite olisi voinut yllyttää hänen uppiskaisen kumppaninsa johonkin vielä ilmeisemmin kavalierimaiseen purkaukseen. Kun äänettömyys tuntui painostavalta ja toiset eivät tavanmukaisen tervehdyksen jälkeen näyttäneet aikovan keskeyttää sitä, virkkoi eversti Everard viimein: "Te lienette, hyvät herrat, hiukan ihmeissänne saapumisestani tänne, kun täten tunkeudun istuntoonne?"

"Miksi hitossa me ihmettelisimme, eversti?" ärähti Desborough. "Me tiedämme hänen ylhäisyytensä Noll-lankoni — loordi Cromwellin, tarkoitan, pitävän tapanaan majoittaa miehiänsä ylen ahtaaseen niissä kaupungeissa, joiden läpi hän marssii. Olette saanut osuuden valtuutuksestamme?"

"Ja ylikenraali onkin antanut meille suotavimman virkaveljen, mitä olisi voitu lukuumme lisätä", sanoi Bletson hymyillen ja kumartaen. "Epäilemättä teidän valtuutenne meidän kumppaniksemme on valtioneuvoston vahvistama?"

"Siitä, hyvät herrat", vastasi eversti, "teen teille heti selvää".

Hän siis otti esille valtakirjansa ja aikoi lukea sen sisällön. Mutta hän huomasi, että pöydällä oli kolme tai neljä pulloa puolillaan, että Desborough näytti tavallista tyhmemmältä ja että viisaustieteilijän silmät pyörivät päässä, vaikka Bletson oli tavoiltaan yleensä kohtuullinen. Siitä hän päätti, että he olivat vahvistelleet itseään kestävänsä rakennuksen kummittelukauhuja, keräämällä niin sanottua hollantilaista miehuutta, ja hän katsoi senvuoksi viisaammaksi lykätä varsinaisen asiansa levollisempaan aamuhetkeen. Hän ei siis esittänyt kenraalin valtakirjaa, joka lakkautti heidän valtuutuksensa, vaan tyytyi huomauttamaan: "Asiani luonnollisesti koskee teidän toimianne täällä. Mutta tässä on — suokaa anteeksi uteliaisuuteni — kunnianarvoisa herrasmies", Holdenoughiin viitaten, "joka kertoi minulle joutuneenne täällä niin kummalliseen pulaan, että tarvitsette sekä yhteiskunnallista että hengellistä järjestysvaltaa, voidaksenne pitää hallussanne Woodstockin".

"Ennen kuin puutumme siihen asiaan", sanoi Bletson punastuen hiusmartoa myöten, kun muisti oman säikkynsä, joka oli ilmennyt niin selkeästi ja kuitenkin ollut peräti soveltumaton hänen periaatteisiinsa, "haluaisin tietää kuka tämä toinen vieras on, joka tuli arvoisan pormestarin ja yhtä arvoisan presbyteriläisen kanssa".

"Minua tarkoittaen?" virkkoi Wildrake laskien piippuansa syrjään. "Helkkarissa, on ollut aika, jolloin

olisin voinut vastata siihen kysymykseen paremmalla arvonimellä; mutta tällähaavaa olen vain hänen arvollisuutensa vaivainen kirjuri tai sihteeri, mikä nyt lieneekään mukavampana nimityksenä."

"Kautta Yrjänän, reima miekkonen, sinä olet suora suustasi", sanoi Desborough. "Toista maata ovat minun sihteerini Tomkins, jota ihmiset tyhmästi nimittävät Jetkuksi, ja hänen arvollisuutensa kenraaliluutnantti Harrisonin sihteeri Ketku, jotka nyt illastavat alikerrassa: he eivät suurin surminkaan rohkene hiiskua sanaakaan kuiskausta kovemmin parempiensa kuullen, jollei heidän ole vastattava kysymykseen."

"Niin, eversti Everard", virkkoi viisaustieteilijä levollisesti hymyillen, nähtävästi mielellään kääntäen keskustelun pois edellisen illan hälytyksestä ja muistoista, jotka nöyryyttivät hänen itserakkauttaan ja itseluottamustaan, "niin ja *kun* master Jetku ja master Ketku puhuvat, ovat heidän vakuutuksensa yhtä sopusointuista molemminpuolista todistamista kuin heidän köllinsä sointuisivat yhteen runoilijan säkeiden loppuina. Jos master Jetku sattuu laskettamaan valeen, niin master Ketku takaa sen todeksi. Jos master Ketku osuu päihtymään Herran pelvossa, niin master Jetku vannoo hänet selväksi. Olen nimittänyt oman sihteerini Metkuksi, vaikka hän kastetoimituksen perusteella onkin Mathathia, kunnan israelilainen palvelukseksenne, mutta niin puhdas nuorukainen kuin on koskaan kalunnut pääsiäislampaan lapaa. Mutta minä puhuttelen häntä Metkuksi pelkästään muodostaakseni uudella loppusoinnolla pyhän kolminaisuuden. Tämä saattolaisenne, eversti Everard, näyttää ansiolliselta yhtymään sen veljeskunnan pariin."

"Enpä suinkaan", tokaisi kavalieri; "minä en suostu pariksi minkään israelilaisen kanssa, enkä edes israelittaren".

"Älä silti pilkkaa, nuori mies", kielsi valistusmies; "ovathan juutalaiset uskonnon asioissa vanhempia veljiämme, kuten tiedät".

"Juutalaisetko vanhempia kuin kristityt?" pahastui Desborough. "Kautta Yrjänän, te joudutte vielä seurakunnan tutkintoon, Bletson, jos rohkenette puhua tuollaisia."

Wildrake nauroi kursailemattomasti Desboroughin törkeälle tietämättömyydelle, ja häntä säästi tyrskivä vastaveisuu astiakaapin takaa. Tutkittaessa selvisi, että kikatus oli puhjennut palvelijoilta. Nämä kunnan miehet olivat yhtä arkoina kuin heidän parempiansakin vetäytyneet vain tuohon piilopaikkaansa, kun heidän piti poistua huoneesta.

"Mitä nyt, heittiöt", sanoi Bletson vihaisesti, "ettekö paremmin tunne velvollisuuttanne?"

"Pyydämme teidän korkea-arvoisuudeltanne anteeksi", sanoi muuan miehistä, "mutta me emme uskaltaneet lähteä alikertaan ilman valoa".

"Valoako, senkin raukat?" moitti viisaustieteilijä; "mitä varten? Näyttämääkö, kuka teistä vaalenee vaikeimmaksi, kun hiiri vikisee? Mutta ottakaa kynttilänjalka ja menkää siitä, viheliäiset pelkurit! Kammoamienne paholaisten täytyy olla vain mitättömiä sääksiä, jos tavoittavat kynsiinsä sellaisia lepakkoja kuin te olette."

Vastaamatta ottivat palvelijat kynttilänjalan ja tekivät lähtöä, Taattu Tomkins joukon etunenässä, kun äkkiä, heidän saapuessaan vierashuoneen ovelle, joka oli jätetty puolittain auki, tämä paukahti kiinni. Kaikki kolme palkollista kuppuroitsivat kauhistuneina takaisin keskilattialle niinkuin olisi heille laukaus räjähtänyt päin silmiä, ja pöydän ääressä istuneet kavahtivat seisaalle.

Eversti Everard oli järkähtämätön hetkelliseen pelkoon, vaikka olisi jotakin hirveääkin näkynyt; mutta hän pysyi alallaan nähdäkseen, mitä hänen seuralaisensa tekisivät, ja päästäkseen mahdollisuuden mukaan selville aiheesta, joka sai heidät säikkymään näin vähäpätöisellä perusteella. Valistusmies näytti ajattelevan, että *hänen* tehtävänään etupäässä oli osoittaa miehuutta tässä tilanteessa.

Jupisten palvelijain raukkamaisuudesta hän siis astui ovelle, mutta sellaisella etanan vauhdilla, että hän näköjään olisi mitä halukkaimmin suonut saavansa moitteillaan kannustetuksi ehättämään edelleen jonkun muun. "Raukkamaiset pölkkypäät!" ärähti hän viimein, tarttuen oven kädensijaan, mutta kiertämättä sitä tehokkaasti, "ettekö uskalla avata ovea?" — (yhä kopeloiden lukkoa) — "ettekö uskalla mennä alikertaan ilman valoa? Hei, tuokaa minulle se kynttilä, mokomat pelkurit! — Kautta taivaan, jokin huokaa ulkopuolella!"

Ja hän hellitti kädensijasta, peräytyen pari askelta, posket yhtä vaaleina kuin hänen kaulahuivinsa.

"*Deus adjutor meus!*" huudahti presbyteriläinen pappi: nousten istualtaan. "Antakaa tilaa, sir", hän lisäsi Bletsoniin kääntyen; "näyttää siltä, että minä tiedän tästä asiasta enemmän kuin te, ja Luojan kiitos olenkin asestettu rynnistykseen".

Urheana kuin krenatööri muurinmurtumaan hyökkäämässä, mutta yhtä varmaksi uskoen edessään uhkaavan vaaran sekä yhtä lujasti luottaen asiansa oikeuteen, astui arvoisa hengenmies järkeilevän Bletsonin edelle, otti toisella kädellään seinähaarukasta kynttilän ja toisella avasi tyynesti oven, sanoen kynnyksellä seistessään: "Täällä ei ole mitään!"

"Ja kuka odottikaan näkevänsä mitään", tokaisi Bletson, "paitsi nuo hirmustuneet jäärät, jotka säikähtyvät jokaisesta tuulen henkäyksestä, kun se viheltelee tämän vanhan vankilan käytäviä pitkin?"

"Huomaatteko, master Tomkins", kuiskasi toinen palvelija taloudenhoitajalle, "katsokaas, kuinka reippaasti pastori tunkeusi kaikkien edelle! Niin, master Tomkins, meidän pappimme on todellinen kirkon valtuutettu upseeri — teidän maallikkosaarnaajanne eivät ole parempia kuin joukkio nuijamiehiä ja tarjokkaita."

"Seuratkoon minua ken haluaa", sanoi pastori Holdenough, "menkään edelläni ken tahtoo, — minä kävelen tämän talon asuttavien paikkojen läpi ennen kuin lähden täältä, varmistaakseni siitä, onko saatana todella tunkeutunut näihin muinaisen syntisyyden kaameihin luoliin, vai pelkäämmekö ja pakenemmeko me kenenkään ajamatta takaa, niinkuin ne pahat ihmiset, joista pyhä David puhuu".

Harrison oli kuullut nämä sanat. Hän kavahti istualtaan, veti miekkansa ja huudahti: "Vaikka tässä talossa olisi yhtä monta hornanhenkeä kuin on päässäni hiuksia, niin asiamme nimessä minä ahdistan heitä ihan juoksuautoihinsa asti!"

Niin sanoen hän heilutti asettaan ja kiirehti joukkueen etupäähän, astellen pastorin rinnalla. Lähimpänä yhtyi sitten osastoon Woodstockin kauppalanvanhin, pitäen oloansa kenties turvallisempana pastorinsa seurassa, ja koko saattue läksi etenemään toistensa kintereillä, takimaisina kynttilöitä kantavat palvelijat, etsiäkseen palatsihuvilasta jotakin syytä säikkyyn, joka näytti heidät äkkiä vallanneen.

"Ei, ottakaa minut mukaan, ystävät", virkkoi eversti Everard, joka oli katsellut ihmeissään. Hän aikoi nyt seurata joukkuetta, mutta Bletson tarttui hänen viittaansa ja pyysi häntä jäämään.

"Nähkääs, hyvä eversti", hän sanoi teeskennellen uljuutta, jota hänen vapiseva äänensä ei tukenut, "tänne olemme ainoastaan te ja minä jääneet kunnon Desboroughin kanssa varusväeksi, kaikkien muiden poistuessa hyökkäysretkelle. Meidän ei sovi vaarantaa koko osastoa yhteen rynnäkköön — se olisi epäsotilaallista — ha, ha, ha!"

"Taivaan nimessä, mitä tämä kaikki merkitsee?" oudoksui Everard. "Kuulin hupsun tarinan ilmestyksistä, ollessani tulossa tänne, ja nyt huomaan teidät kaikki puolittain houruiksi pelosta enkä saa järkevää sanaa koko joukolta, Tointukaa toki, eversti Desborough — ihme ja kumma, master, Bletson — yrittäkää tyyntyä ja antakaa minun tietää tällaisen häiriön syy. Tekisi mieli luulla, että aivonne ovat hämmentyneet sekaisin."

"Ja niin saattaa minun ollakin", virkkoi Desborough, "vieläpä nurin narin, koska makuusijani viime yönä keikahti ylösalaisin, ja minä tuuperruin kymmeneksi minuutiksi kantapäät pystyyn ja pää alaspäin niinkuin teurastettava mulli orteen vedettyä".

"Mitä hölynpölyä tämä on, master Bletson? Desboroughia on kai painajainen vaivannut."

"Ei, totisesti, eversti, menninkäiset — tai mitä ne nyt lienevätkään olleet — olivat suosiollisia kelpo Desboroughille, sillä ne asettivat hänet lepäämään sen ruumiinosan varaan, joka — hei, ettekö kuullut jotakin? — on hänellä painopisteenä, nimittäin päälleen."

"Näittekö mitään säikähdyttävää?" kysyi eversti.

"Emme mitään", kertoi Bletson, "mutta me kuulumme hirmuisia ääniä kuten kaikkikin väkemme. Minä en suurestikaan usko aaveisiin ja ilmestyksiin, joten päättelin kavalierien ryntäävän kimppuumme väijyksistä. Muistaen Rainsboroughin kohtalon hyppäsinkin siis ulos ikkunasta ja juoksin Woodstockiin kutsumaan sotamiehiä Harrisonin ja Desboroughin avuksi."

"Ettekö ensin mennyt katsomaan, mikä oli vaarana?"

"Voi, hyvä ystävä, te unohdatte, että minä luovuin sotilasarvostani kieltäytymissäännön ilmestyessä. Ei olisi ollenkaan soveltunut velvollisuuteeni parlamentin miehenä mekasta heittiöiden keskellä ilman sotilaallista määräysvaltaa. Ei — kun parlamentti käski minut pistää miekkani huotraan, eversti, kunnioitan esivaltaa toki sen verran, etten enää näyttäydy paljastetuin asein."

"Mutta parlamentti", sanoi Desborough pikaisesti, "ei käskenyt teidän turvautua koipiinne, kun olisitte käsillänne voinut pelastaa miehen tukehtumasta. Tuhannen tulimaista, olisittepa voinut pysähtyä, kun näitte makuusijani mullistetuksi päittäin kumolleen ja minut puolittain pökertyneenä

vuodevaatteisiin — olisittepa voinut pysähtyä, sanon, ja auttaa sen kääntämisessä oikein päin, sen sijaan että loikkasitte ulos ikkunasta kuin vasta keritty lammaskuusi heti kun olitte vilistänyt huoneeni poikki."

"Mutta, arvoisa master Desborough", vastasi Bletson iskien silmää Everardille, osoittaakseen tekevänsä pilaa paksupäisestä virkaveljestään, "mistä minä saatoin tietää, mihin erityiseen tapaan te lepäätte? Maku on monenlainen — tiedän miehiä, jotka ovat mieluummin nukkuneet neljänkymmenenviiden asteen kaltevuudessa tai kulmassa."

"Niin, mutta onko mies koskaan nukkunut päällään seisten, paitsi ihmeenä?" kivahti Desborough.

"Ka, mitä ihmeisiin tulee", tuumi valistusmies tuntien turvallisuutta Everardin seurassa, jotapaitsi uskonnonpilkkauksen tilaisuus tosiaan jossain määrin haihdutti hänen pelkoansa, "niin jätän ne kokonaan silleen, koska semmoisten ilmiöiden todisteet tuntuvat olevan yhtä pätemättömiä vakuutuksen herättämiseen kuin hevosenkarva valaan maallekiskomiseen".

Voimallinen ukkosen jyrähdys tai muu yhtä tärisyttävä jymy kajahti kautta palatsihuvilan juuri pilkkaajan lopettaessa ja tyrmistytti hänet valjuksi ja hievahtamattomaksi, samalla kun Desborough heittäisi polvilleen ja alkoi hokea huudahduksia ja rukouksia aivan sekaisin.

"Tässä täytyy olla, vehkeilyä", huudahti Everard, ja siepaten seinähaarukasta kynttilän hän hyökkäsi ulos huoneesta, olematta millänsäkään viisaustieteilijän pyytelystä, kun tämä surkeasti hätääntyneenä vannotti häntä *'Animus Mundi'* n nimessä pysymään auttamassa noitien uhkaamaa oppinutta ja konnien ahdistamaa parlamentin miestä. Desborough taas vain ällisteli kuin ilvehtijä elenäytelmässä, ja hänen epäröidessään, lähteäkö mukaan vai jäädä, pääsi luontainen velttous voitolle, ja hän vaipui istumaan.

Porrassiltamalle tultuaan Everard seisahtui kotvaseksi harkitsemaan, miten oli paras menetellä. Hän kuuli alikerrasta nopeata ja kovaäänistä puhelua, ikäänkuin olisivat miehet siellä halunneet vaimentaa pelkoansa melulla, ja käsittäen, että noin hällisevällä etsinnällä ei ollut mitään keksittävässä, hän päätti rientää eri suunnalle ja tutkia toista huonekerta, jonne hän oli nyt ehtinyt.

Hän oli tutustunut rakennuksen jokaiseen sekä asutun että asumattoman osan soppeen ja samosi kynttilän avulla muutamia mutkikkaita käytäviä myöten, joita hän ei kai olisi pimeässä muistanut kyllin tarkoin. Täten avautui pian hänen eteensä eräänlainen *ceil-de-boeuf*, kahdeksannurkkainen eteiskomero eli pikku suojama, joka johti useihin huoneisiin. Noiden ovien joukosta Everard valitsi sen, joka avautui hyvin pitkälle, kaidalle ja rappeutuneelle Henriikki VIII:n aikana rakennetulle lehterille; pitkin rakennuksen koko lounaissivua kulkien oli se muutamien kohtien yhteydessä muun talon kanssa. Lehteri tuntui hänestä olevan omiaan asemapaikaksi niille, jotka nykyään tahtoivat esiintyä kummituksina, olletikin kun sen pituus ja muoto herätti hänen mielessään sen aatoksen, että juuri siellä saattoi moninkin tavoin jäljitellä ukkosen jyrähdystä.

Päätäneenä saada salat julki, jos mahdollista, hän asetti kynttilänsä eteisen pöydälle ja ryhtyi avaamaan lehterin ovea. Tässä yrityksessään hän kohtasi voimakasta vastusta joko eteenvedetystä salvasta tai pikemminkin jonkun toimesta, joka sisäpuolelta ponnisti työntäjää vastaan. Hän johtui jälkimäiseen käsitykseen siitä, että vastarinta heikkeni ja uudistui kuten ihmisvoimien pinnistykseenä, esiintymättä elottoman esteen muuttumattomana painona. Vaikka, Everard oli rivakka ja väkevä nuori mies, ehdytti hän kaikki voimansa oven turhaan reutomiseen, ja pysähdettyään hengähtämään hän aikoi uudistaa rynnistyksensä polven ja hartiaväen avulla sekä huutaa miehiä paikalle. Mutta jälleen koettaessaan ovea keveämmin, saadakseen selville, jos mahdollista, mihin kohtaan vastuksen voima keskittyi, huomasi hän ihmeekseen sen myötäävän hyvinkin vähäiselle työntäisylle, joku este sälähti siruiksi permantoon, ja ovi lennähti selko selälleen. Oven äkillinen avautuminen päästi tuulenhengen puhaltamaan sammuksiin kynttilän, ja Everard jäi pimeään, paitsi missä ristikkoikkunain pitkän kylkirivin himmentämä kuutamoinen sai vaillinaisesti tunkeutuneeksi lehterille, joka venyi aaveellisen pitkänä hänen edessään.

Synkkää ja epämääräistä hämyä lisäsivät ulkopuolelta runsaat köynnöskasvit, jotka vanhan maahovin ollessa hoidottomana olivat rauhassa rehottaneina paikotellen suuresti pienentäneet ja toisin paikoin melkein tyyten tukkineet ristikkojen lomina, niiden kuvastuessa pitkittäisinä ja poikittaisina pienoina ikkunanpieliksi käytettyjen jyhkeiden kivipilarien välissä. Toisella puolella ei ollut ikkunoita laisinkaan, ja pitkin sitä seinää oli ollut aikoinaan ripustettuina maalauksia, enimmäkseen muotokuvia, lehterin kaunistukseksi. Useimmat kuvat oli siirretty pois, mutta muutamien tyhjiä puitteita ja toisten repaleisia jäännöksiä oli vielä näkyvissä pitkin koko autiota lehteriä, joka näytti niin kolkolta ja niin sovelialta ilki juoniin, jos oletti vihollisia olevan lähellä, että Everardin täytyi pysähtyä käytävän päähän ja uskoa itsensä Jumalan varjelukseen, ennen kuin hän miekkansa paljastaen eteni lehterille, astuen mahdollisimman kepeästi ja pysytellen varjossa, mikäli kävi päinsä.

Markham Everard ei suinkaan ollut taikauskoinen, mutta oman aikansa herkäät käsitykset oli hänelläkin, ja vaikka hän ei hevillä luottanut juttuihin ylikuonnollisista ilmestyksistä, täytyi hänen kuitenkin ajatella olevansa juuri sellaisessa asemassa, missä noita ilmiöitä saattoi odottaa esiintyviksi, jos niitä ollenkaan sallittiin. Hänen oma hiiviskelevä ja epävarma käyntinsä, paljastettu aseensa ja ojennetut käsivartensa olivat täydellistä epätietoisuuden ja epäluulon asentoa ja toimintaa, tehostaen hänen mielessään niitä synkkiä tunteita, joiden tavallisina oireina ne ovat ja joihin ne aina liittyvät. Sellaisin tukalin vaikutelmin ja tajuten lähistöllä jotain vihamielistä väijyväksi oli eversti Everard jo edennyt jokseenkin puolitiehen lehteriä, kun kuuli jonkun huokaavan ihan likellään ja matalan, vienon äänen lausuvan nimeänsä.

"Tässä olen", hän vastasi, ja hänen sydämensä pamppaili rajusti ja nopeasti. "Kuka kutsuu Markham Everardia?"

Toinen huokaus oli ainoana vastauksena.

"Puhu", sanoi eversti, "ken tai mikä oletkaan, ja ilmoita minulle, missä aikeissa vaanit näissä huoneissa?"

"Paremmissa aikeissa kuin sinä", vastasi vieno ääni.

"Kuin minäkö!" huudahti Everard peräti kummastuneena. "Kuka oletkaan, rohjetaksesi tuomita tarkoituksiani?"

"Mikä tai kuka olet sinä, Markham Everard, joka harhaillet kuutamolla näissä kuninkuuden hyljätyissä suojatissa, missä ei saisi olla muita kuin sen kukistumisen murehtijoita tai sen vannoutuneita kostajia?"

"Se on — mutta mahdotonta", sanoi Everard; "ja kuitenkin täytyy seikan olla se. — Alice Lee, joko puhut sinä tai paholainen. Vastaa minulle, minä rukoilen! — puhu avoimesti — mihin vaaralliseen juoneen olet ryhtynyt? missä on isäsi? miksi olet täällä? — miten voit antautua näin kamalaan uskaliaisuuteen? — Puhu, minä rukoilen sinua, Alice Lee!"

"Puhuttelemasi on penikulmien päässä tältä paikalta. Entä jos hänen suojelushenkensä haastaa hänen poissaollessaan? — entä jos hänen ja sinun esiäidin henki nyt puhuttelee sinua? — entä jos —"

"Ei", keskeytti Everard, "mutta entä jos ihmisolennoista rakkain on saanut tartuntaa isänsä intomielisyydestä? — entä jos hän panee turvallisuutensa alttiiksi vaaralle, maineensa häpeälle, kuljeksimalla valepukuisena ja pimeällä talossa, jossa kuhisee aseellisia miehiä? Puhu minulle omana itsenäsi, sievä serkkuseni. Olen saanut valtuuden suojella enoani, Sir Henryä — ja samaten sinua, rakkahin Alice, tämän haaveellisen ja huiman yrityksenkin seurauksilta Puhu — minä näen, missä olet, ja kaikella kunnioituksellakaan en voi alistua täten harhaannutettavaksi. Luota minuun — usko Markham-serkulle kätesi, ja minä joko kuolen tai toimitan sinut kunnialliseen turvaan."

Puhuessaan hän jännitti katsettansa niin teräväksi kuin mahdollista, keksiäkseen vastakumppaninsa seisomasijan, ja hänestä näytti siltä kuin olisi noin kolmen kyynäräni päässä kuvastunut joku varjomainen haamu, josta hän ei voinut erottaa ääripiirteitäkään, se kun oli asettunut kahden ikkunanvälin tummaan ja pitkään varjoon sille puolelle huonetta, mistä valo kajasti. Hän yritti parhaansa mukaan arvioida välimatkaa siinä mielessä, että jos hän hieman pakotustakin käyttäen saisi irroitetuksi rakkaan Alicensa salaliitosta, johon hän otaksui kuninkuuden asiaan intoutuneen isän sekaannuttaneen hänet, tekisi hän heille molemmille; mitä suotuisimman palveluksen. Hän ei voinut olla johtumatta siihen vakaumukseen, että niin onnistuneesti kuin oletettu vehkeily olikin tehonnut arkaan Bletsoniin, typerään Desboroughiin ja hupeloon Harrisoniin, täytyi moisten juonien ehdottomasti lopulta tuottaa häpeätä ja vaaraa osallisillensa.

On myös muistettava, että Everardin kiintymys serkkuunsa oli kaikessa kunnioituksessaan ja hartaudessaan kuitenkin vähemmän sitä etäistä arvossapitämistä, jota sen ajan rakastajat nöyrässä arkailussaan tunsivat sydämensä valittua kohtaan, vaan enemmän sitä hellää tuttavallisuutta, jolla veli kohtelee nuorempaa sisarta, ajatellen olevansa oikeutettu häntä opastamaan, neuvomaan ja jossain määrin holhoamaan. Niin ystävällistä ja likeistä oli heidän seurustelunsa ollut, että hän ei suurestikaan epäröinyt yrittää Alicen pysähdyttämistä sillä vaarallisella tolalla, jolle hän näytti antautuneen, vaikkapa se hetkellisesti pahastuttaisikin häntä. Ei, hän ei empinyt juuri enempää kuin olisi arastellut Alicen tempaamisessa turvaan tulvavirralla tai tulipalolta silläkin uhalla, että kouraisun rajuus satuttaisi pelastettavaa. Kaikki tämä välähti hänen mieleensä lyhyen hetkisen kuluessa, ja hän päätti kaikin mokomin pidättää serkkunsa ja paikoittaa hänet selityksille, jos mahdollista.

Tässä tarkoituksessa Everard jälleen pyyteli serkkuunsa taivaan nimessä luopumaan joutavasta ja vaarallisesta ilvehtimisestä, ja tarkoin kuunnellen hänen vastaustaan koetti hän äänestä päätellä niin sattuvasti kuin suinkin, kuinka kaukana he olivat toisistaan.

"Minä en ole se, joksi minut luulet", sanoi ääni, "ja rakkaammat harrastukset kuin mikään huolehtiminen hänen elämästään tai kuolemastaan vaativat minua varoittamaan sinua pysyttelemään loitolla ja poistumaan täältä".

"En ennen kuin olen saanut sinut vakuutetuksi lapsellisesta hupsuudestasi", huudahti eversti hypähtäen eteenpäin ja yrittäen tarttua kiinni puhuttelijansa. Mutta hänen kahmaisuunsa ei osunut mitään naisellista vartaloa. Päin vastoin kohtasi häntä tölmäys, jota ei voinut minkään naisen käsivarsi survaista, ja se oli siksi tuima, että hän tuiskahti selälleen permannolle. Samassa tunsu hän miekan kärjen kurkussaan ja kätensä niin tukevasti kytketyiksi, että hän ei kyennyt vähääkään puolustautumaan.

"Avun huuto", virkkoi ääni hänen lähellään, muttei sama, jonka hän oli tätä ennen kuullut, "tukahtuu vereesi! — Mitään pahaa ei sinulle tarkoiteta — ole viisas ja vaikene."

Everard oli usein taistelukentällä uhmannut kuolemaa, mutta sen pelko kävi ahdistavammaksi, kun hän tunsu olevansa salamyhkäisten murhamiesten vallassa ja tyyten vailla mitään apuneuvoja. Miekan terävä kärki nirhasi hänen paljasta kurkkuansa, ja pitelijän jalka painoi hänen rintaansa. Yksi ainoa työntäisy tuntui olevan tekemäisillään lopun elämästä ja kaikista kuumeellisista riemuista ja murheista, jotka niin inhasti kiihdyttävät meitä ja joista kuitenkin olemme kovin vastahakoisia erkanemaan. Suuria hikihelmiä kohoili hänen otsalleen — sydän jyskytti kuin puhkeamaisillaan poven säilystä — hän koki sitä tuskaa, jolla pelko kiusaa urheata miestä sikäli ankeampana kuin kipukin pahemmin tehoa vantarraan ja terveeseen ruumiiseen.

"Serkku Alice", hän yritti puhua, ja miekan kärki painoi hänen kurkkuansa yhä tiukemmin, "serkku, älä anna murhata minua näin kamalalla tavalla!"

"Minä sanon sinulle", vastasi ääni, "että puhuttelet henkilöä, joka ei ole täällä. Mutta henkeäsi ei tavoitella, kunhan vannot kristillisen uskosi ja herrasmiehen kunnian kautta, että sinä salaat seikkailusi sekä alikerran väeltä että kaikilta muilta. Tällä ehdolla voit nousta, ja jos etsit Alice Leetä, niin tapaat hänet Jocelinen metsätuvassa."

"Koska en voi auttaa itseäni muutoin", mukautui Everard, "niin vannon uskonnon ja kunnian nimessä, etten puhu mitään tästä väkivallasta tai yritä hakea niitä, jotka ovat olleet siihen osallisia".

"Siitä me emme välitä", sanoi ääni. "Olet saanut näytteen, kuinka helposti joudut pulaan omasta kohdastasi, ja me kykenemme uhmaamaan sinua. Nouse ja mene!"

Jalka ja miekankärki vetäisivät pois, ja Everard oli kavahtamaisillaan seisaalle, kun ääni varoitti yhtä vionona kuin ensimmäinkin: "Ei kiirettä — kylmä ja paljas teräs on vielä ympärilläsi. Nyt — nyt — nyt —" (sanat kuoleutuivat ikäänkuin etäisyyteen) — "olet vapaa. Pysy vaiti ja turvallisena."

Markham Everard nousi ja oli silloin kompastua omaan miekkaansa, jonka hän oli pudottanut rynnätessään oletuksensa mukaan käsiksi sievään serkkuunsa. Hän tempasi sen ylös pikaisesti, ja käden kourastessa kahvaa alkoi hänen miehuutensa palata, masennuttuaan likeisen kuoleman aavistuksessa; hän harkitsi melkein entiselleen tyyntyneenä, mitä oli lähinnä tehtävä. Karvaasti loukkaantuneena kokemastansa häväistyksestä hän mietti tovin, tukko hänen pitää kiristetty lupauksensa vai eikö ollut mieluummin huudettava apua ja kiireimmiten yritettävä siepata kiinni ne, jotka olivat vastikään tehneet hänelle sellaista väkivaltaa. Mutta noilla henkilöillä, olkoot keitä tahansa, oli ollut hänen henkensä vallassaan — hän oli antanut kunniasanansa sen lunnaaksi — ja vielä tärkeämpänä vaikuttimena pysyi hänen mielessään yhäti aatos, että hänen rakastettu Alicensa oli ainakin uskottuna, jolle näyttelijänä, siinä salavehkeessä, joka oli hänet siten nujertanut. Tämä käsitys määräsi hänen käyttäytymisensä, sillä vaikka häntä suututti se oletus, että Alicen oli täytyntä osaltaan avustaa noin töykeätä kohtelua, ei hän missään tapauksessa voinut hommata rakennusta hetimiten tutkittavaksi ja siten kenties saattaa vaaraan serkkunsa tai enonsa turvallisuutta. "Mutta lähdenpä metsämökkiin", hän virkahti, "lähden heti varmistautumaan hänen osuudestaan tähän kurjaan ja vaaralliseen vehkeilyyn ja tempaamaan hänet tuhosta, jos mahdollista".

Kun Everard tekemänsä päätöksen johdosta hapuili pitkin lehteriä ja pääsi takaisin eteiskomeroon, hän kuuli Wildraken tutun äänen huutavan nimeänsä. "Mitä — hoi! — helei! — Eversti Everard — Mark Everard — on pimeä kuin pirun kidassa — puhu — missä olet? Noidat näyttävät täällä viettävän hornan sapattia. Missä oletkaan?"

"Täällä, täällä!" vastasi Everard. "Herkeä huikkaamasta. Käännä vasemmalle, niin tapaat minut."

Hänen äänensä opastamana ilmestyi Wildrake pian esille, kynttilä toisessa kädessä ja paljastettu miekka toisessa. "Missä olet ollut?" hän uteli; "mikä on pidättänyt sinua? Tuolla ovat Bletson ja Desboroughin törkimys säikähtyneinä järjiltään ja Harrison hourivana mielipuolena, kun paholainen ei ole niin kohtelias, että nousisi tappelemaan hänen kanssaan rehellisesti mies miestä vastaan."

"Näitkö tai kuulitko mitään tullessasi?" kysyi Everard.

"En mitään", selitti hänen ystävänsä, "paitsi että ensin pistäytyessäni tähän kirottuun rapistuneeseen sokkeloon kirposi kynttilä kädestäni kuin raipalla läpsäytettynä, ja minun oli pakko palata noutamaan toista".

"Minun täytyy heti saada hevonen, Wildrake, ja toinen sinulle, jos käy laatuun."

"Voimmehan ottaa huovien ratsuista kaksi", vastasi Wildrake. "Mutta mitä varten vilistäisimme pois kuin hiiret tähän aikaan illasta? Luhistuuko talo?"

"En voi vastata", sanoi eversti työntyen erääseen huoneeseen, missä oli kalustuksesta rippeitä jäljellä.

Siellä kavalieri silmäili tiukemmin hänen ulkomuotoaan ja huudahti kummeksuen: "Minkä lemmon kanssa oletkaan joutunut tappeluun, Markham, kun sinut on rähjätty pahanpäiväiseksi?"

"Tappeluunko!" huudahti Everard. "Niin", vakuutti hänen uskollinen saattolaisensa, "tapellut olet. Katso kuvastimesta."

Toinen totteli ja näki olevansa pölyn ja veren peittämä. Jälkimäinen valui naarmusta, jonka hän oli saanut kurkkuunsa, yrittäessään vapautua. Vilpittömästi hädissään avasi Wildrake ystävänsä kauluksen ja kiirehti kiihkeästi tutkimaan haavaa, vapisevin käsin ja kiiluvin silmin, hyväntekijänsä hengestä peloissaan. Everardin vastustuksesta huolimatta tarkastettuaan vammanpa havaittuaan sen vähäpätöiseksi hän heittäysi jälleen tavanmukaiseen huimaluontoisuuteensa, kenties sitä kerkeämmin, kun häntä hävetti poikkeamisensa suurempaan tunteellisuuteen kuin hänen teki mieli ilmaista.

"Jos tuo on pahalaisen tekoa, Mark", hän puheli, "niin eivätpä sielunvihollisen kynnet ole läheskään niin kauheita kuin kuvataan; mutta älköön yksikään sanoko, että vertasi on vuodatettu kostamatta, Roger Wildraken ollessa vierelläsi. Mihin sinä jätit sen rumahisen? Minä riennän takaisin tappelu paikalle, asetun häntä vastaan lyömämiekkoineni, ja vaikka hänen kyntensä olisivat kymmenen tuuman nauvoja ja hampaansa haravanpiikkejä, niin tilille pitää hänen ruveta sinulle tuottamastansa virheestä."

"Hulluutta — hulluutta!" huudahti Everard. "Sain tämän mitättömän raamun langetessani — pesumalja ja pyyhinliina parantavat sen. Sillävälin, jos koskaan tahdot tehdä minulle ystävän palveluksen, hanki sotaratsut — käske luovuttaa ne valtion palvelukseen, hänen ylhäisyytensä kenraalin nimessä. Minä vain peseydyn, yhtyäkseni sinuun tuokion kuluttua portin edustalla."

"No, tahdon palvella sinua, Everard, niinkuin mykkä tottelee mahdollisen viittausta, tietämättä miksi tai mitä varten. Mutta lähdetkö tapaamatta ketään noista alikerran miehistä?"

"Tapaamatta ketään", sanoi Everard; "Luojan tähden, älä haaskaa aikaa".

Wildrake etsi käteensä aliupseerin ja vaati käskevästi hevosia; toinen mukautui vastaan väittämättä, hyvin tajuten eversti Everardin sotilaallisen arvon ja merkityksen. Parissa minuutissa oli siis kaikki valmista lähtöön.

13. LUKU.

VÄÄRÄSSÄ VALOSSA.

Eversti Everardin lähtö niin myöhäisenä hetkenä — sillä myöhäiseksi katsottiin siihen aikaan kello seitsemän illalla — herätti paljon arvailua. Palkolliset ja saattolaiset tunkeilivat koolle ulkosuojamaan, sillä jokainen piti varmana, että hänen äkillinen poistumisensa johtui jostakin "kummasta näystä", kuten he sanoivat, ja kaikki halusivat tietää, miltä niin urhoolliseksi tunnettu mies näytti äskeisen ilmestyksen järkyttämänä. Mutta hän ei suonut heille aikaa huomioihin, sillä ratsastusviittaansa kääriytyneenä harpaten suojaman poikki heittäysi hän satulaan ja karautti kiivaasti ajopuiston halki metsänvartija Jocelinen majaa kohti.

Markham Everard oli luonteeltaan tulinen, ripeä, harras, maltiton ja äkkipikaisuuteen asti päättäväinen. Kasvatuksen opettamat ja hänen lahkonsa voimakkaan siveellisen ja uskonnollisen kurin lujittamat tottumukset olivat karaisseet hänet salaamaan ja hillitsemäänkin tätä luontaista rajuutta sekä varomaan houkutusia siihen. Mutta kiivaan kiihtymyksen tulvahtaessa pyrki nuoren soturin

alkuperäinen tulisuus toisinaan voittamaan keinotekoiset esteensä, ja silloin se tokeen yli kuohuvan sadepuron tavoin yltyikin yhä huimemmaksi, ikäänkuin kostoksi siitä väkinäisestä tyvenyydestä, joka sen oli ollut omaksuttava joksikin aikaa. Tällaisissa tapauksissa hän oli tottunut näkemään ainoastaan sen kohdan, johon hänen ajatuksensa suuntausivat, ja rientämään suoraan sitä päin, olipa kysymyksessä henkinen pyrkimys tai aseman valtaus taistelutantereella, ottamatta lukuun edessään olevia vaikeuksia.

Tällähaavaa oli hänen vallitsevana kannustimenaan rakastetun serkkunsa irroittaminen niistä vaarallisista ja häpeällisistä salajuonista, joihin hän epäili tämän sotkeutuneen tai toiselta puolelta selvytyden hankkiminen siitä, oliko hänellä tosiaan mitään osuutta noihin vehkeisiin. Hän arveli pystyvänsä jossain määrin päättämään siitä silläkin perusteella, oliko Alice kotosalla vai ulkona hänen saapuessaan metsämajaan. Hän oli kyllä jostakin laulelmasta tai kertovasta runosta nähnyt erään omituisen petoksen, jolla muuan mustasukkainen vanha mies johdettiin harhaan. Käyttäen kotinsa ja naapuritalon välistä maanalaista tietä oli tarinan nainen esittäytynyt kahdessa paikassa vuorotellen niin joutuisasti ja näppärästi, että höperö ukko useitten kokeiden jälkeen johtui uskomaan kahdeksi eri henkilöksi vaimoansa ja sitä samannäköistä naista, jolle hänen naapurinsa osoitti niin suurta huomaavaisuutta. Mutta tämäniltaisessa seikkailussa ei ollut sijaa sellaiselle eksytykselle; välimatka oli liian suuri, ja valitessaan oikotien linnasta ja ratsastaessaan täyttä vauhtia tiesi Everard mahdottomaksi serkulleen ehtiä kotiin hänen edellään, tämä kun oli arka ratsastajatar päivänvalollakin.

Hänen isänsä saattoi tosin pahastua sisarenpojan sekaantumisesta, mutta mitä oikeutta oli ritarilla siihen? Eikö Alice Lee ollut Everardin läheinen sukulainen, hänen sydämensä hellin huollettava, ja pidättäisikö hän nyt yrittämästä pelastaa tyttöä typerän ja huimapäisen salaliiton seuraamuksilta, koska vanhan ritarin äkä saattoi herätä Everardin tulosta heidän nykyiseen asumukseensa vastoin hänen kieltoaan? Ei. Hän tahtoi sietää vanhuksen tylyä puhetta niinkuin nyt kärsi ympärillään ulvovan syystuulen hönkää ja risahtelevien oksien pieksentää, jotka hänen karauttaessaan alitse yrittivät vastustaa hänen matkaansa, kykenemättä sitä edes hidastuttamaan.

Hänellä oli syytä luulla, että Alice ei hänen saapuessaan perille ollut kotona; mutta siinä tapauksessa hän tahtoi kertoa Sir Henry Leelle itselleen, mitä oli kokenut. Miten hyvänsä tyttö olikaan saattanut joutua osalliseksi Woodstockissa toimitettuihin silmänkääntäjätemputuihin, Everard ei voinut ajatella muuta kuin että se oli tapahtunut hänen isänsä tietämättä, vanhalla ritarilla kun oli niin ankarat naisellisen sopivaisuuden ja säädyllisyyden vaatimukset. Samaa tilaisuutta hän aikoi käyttää mainitakseen ritarille hyvinperustellut toiveensa, että tämän oleskelu palatsihuvilassa oli pitennettävissä ja takavarikon toimeenpanijat saatavissa siirtymään kuninkaallisesta maahovista ja kruununpuistosta muilla keinoin kuin tuollaisilla järjettömillä peljätyksillä, joihin näköjään turvauduttiin heidän säilyttämisekseen tiehensä.

Kaikki tämä tuntui niin sovelialta hänen sukulaisvelvollisuutensa kannalta, että Everard vasta metsänvartijan mökin ovelle pysähtyessään ja ohjakset Wildraken käteen heittäessään muisti Sir Henry Leen kuumaverisen, korskean ja taipumattoman luonteen. Niinpä hän juuri säppiin tarttuessaan jäätyikin vastahakoiseksi tunkeutumaan ärtyisen ritarivanhuksen puheille.

Mutta epäröimiseen ei ollut aikaa. Bevis oli jo usean kerran haukahtanut majasta ja alkoi käydä kärsimättömäksi; Everard ehti parahiksi käskeä Wildraken pidellä hevosia, kunnes hän lähettäisi Jocelinen hänen avukseen, kun vanha Joan loksautti oven auki kysyäksään, kuka siellä liikkui näin myöhällä. Aivan toivotonta olisi ollut yrittää mitään selittelyä muori Joan-paralle; eversti sysäsi hänet senvuoksi varovasti sivulle, pudisti viittansa irti hänen hyppysistään ja astui Jocelinen asunnon keittiöön. Bevis kiirehti tukemaan Joanin vastarintaa, mutta elukan kiivastuksen masensi se ihmeellinen vaisto, joka saa tuon rodun niin sitkeästi muistamaan tuttavansa; nyt se tunnustikin herransa sukulaisten tervetulleeksi, omaan tapaansa kunnioittaen tulijaa päällensä ja hännällään.

Yhä epävarmempana aiheessaan, mikäli toimeenpanon välttämättömyys läheni, eversti Everard hiipi lattian poikki kuin sairastuoteelle menevä ja avasi sisähuoneen oven hitaalla ja vapisevalla kädellä, niinkuin olisi siirtänyt syrjään uutimet kuolevan ystävän edestä. Siellä hän näki seuraavanlaisen kohtauksen..

Sir Henry Lee istui vitsatuolissa tulen ääressä. Hän oli kääriytynyt viittaan ja ojentanut raajansa jakkaralle, ikäänkuin potien nivelsärkyä tai yleistä pahoinvointia. Tummalle vaatekappaleelle valuva pitkä valkoinen parta sai hänet näyttämään enemmän erakolta kuin elähtäneeltä soturilta tai säätyhenkilöltä, ja sitä vaikutelmaa lisäsi syvälinen ja harras tarkkaavaisuus, hänen kuunnellessaan kunnianarvoisaa vanhaa miestä, jonka ränstynyt asu vieläkin ilmaisi papillisen vaateparren jälkiä, kun hän matalalla, mutta täyteläisellä ja soinnukkaalla äänellä luki iltahartauden tekstiä Englannin valtiokirkon käsikirjasta. Alice Lee oli polvillaan isänsä jalkojen juuressa ja huolehti vastaveisuusta äänellä, joka olisi voinut soveltua enkelien kööriin, ja kainolla ja vakavalla hartaudella, joka haastoi samaa kuin säveltenkin kaunis kaiku. Hartaushetken toimittajaa ulkomuoto olisi näyttänyt

miellyttävältä, jollei vasenta silmää ja osittain kasvojakin olisi peittänyt rumentava musta tilkku, jotapaitsi näkyviinkin jääneet piirteet olivat huolen ja kärsimysten leimaamia.

Eversti Everardin saapuessa kohotti saarnamies sormensa kuten varoittaakseen häntä häiritsemästä iltahetkeä jumalanpalvelusta, ja viittasi erääseen istuimeen. Näkemänsä kohtauksen liikuttamana hiipi tunkeutuja osoitetulle paikalle niin keveästi kuin mahdollista ja polvistui hartaasti pikku seurakunnan jäseneksi antautuen.

Everardin oli isä kasvattanut niinsanotuksi puritaniksi; tämä lahko ei nimityksen alkuperäisessä merkityksessä vastustanut Englannin valtiokirkon opetuksia eikä kaikissa kohdissa sen hallintojärjestystäkään, vaan poikkesi siitä etupäässä muutamia juhlamenojen, tapojen ja kirkollisten toimitusten hylkäämisessä, joita kuuluisa ja kovaonninen Laud harkitsemattoman itsepintaisesti vaati noudatettaviksi. Mutta vaikkapa kodin tavat olisivatkin muodostaneet Everardin mielipiteet suorastaan vastakkaisiksi valtiokirkon opinkäsityksille, olisi hän varmastikin suopunut näihin sen säännöllisyyden vaikutuksesta, jolla tämänmukainen jumalanpalvelus toimitettiin hänen enonsa perheessä Woodstockissa, palatsihuivilassa kun yleensä pidettiin vakituista kappalaista asumassa ritarin loistoaikoina.

Everard piti siis tavanmukaisesti suuressa kunniaassa valtiokirkon syvällisesti vaikuttavaa hartaudenharjoitusta, ja silti eivät hänen katseensa voineet olla harhailematta Aliceen päin tai hänen ajatuksensa pysytellä erillään äskeisistä aikomuksista. Neitonen näytti tunteneen hänet heti, sillä hänen poskillaan hehkui tavallista tummempi puna, sormet vapisivat kääntäessään rukouskirjan lehtiä, ja äsken yhtä lujana kuin sointuisana helännyt ääni värähteli hänen kerratessaan vastaveisuun lauselmaa. Mikäli Everard sai salavihkaa silmäilyksi näytti hänestä siltä kuin olisi tytön kauneuden laatu kuten ulkonainen asukin muuttunut tapahtumien käännteessä.

Kaunis ja jalosukuinen nuori neiti oli nyt vaateparreltaan mahdollisimman suuresti lähestynyt tavallisen maalaisneitosen ruskeata kotitekoista, mutta mitä hän oli menettänyt ulkonaisessa komeudessa, sen verran oli hän näköjään voittanut lisää arvokkuutta. Viehättävät vaaleanruskeat suortuvat oli nyt kierretty pään ympäri, ja ne kähertyivät ainoastaan sikäli kuin luonto oli ne järjestänyt, suoden hänelle korutonta viehkeyttä, jota puuttui hänen hiuslaitteensa näytellessä utteran kamarineidon taitavuutta. Keveä hilpeys, jonka leikkisät ilmeet näyttivät hakevan huviketta, oli haipunut koettelemuksen kosketuksesta ja saanut sijaansa tyynen kaihomielisyyden, joka näytti valppaasti etsivän tilaisuutta muiden lohduttamiseen. Kenties oli rakastajan muistissa elävimpänä hänen kasvojensa entinen veitikkamainen, vaikka viaton sävy, kun hän päätteli Alicen toimineen mukana niissä häiriöissä, joita oli sattunut palatsihuivilassa. Varmaa on, että hän nyt tyttöä katsellessaan häpesi epäluuloansa ja päätti uskoa mieluummin, että paholainen oli jäljitellyt hänen ääntänsä, kuin että olento, joka näytti olevan niin suuresti tämän maailman tunteitten yläpuolella ja niin likeisesti liittyvän tulevaisen elämän puhtauteen, olisi karkeasti sekaantunut hänen ja muiden kiusaksi keksittyihin temppeihin.

Nämä ajatukset juolahtivat hänen mieleensä, niin sopimatonta kuin olikin antautua niihin sellaisella hetkellä. Jumalanpalvelus läheni nyt loppuansa, ja eversti Everardin melkoiseksi kummastukseksi ja hämmennykseksikin rukoili nyt pappi lujalla ja kuuluvalla äänellä sekä kaikkia arvonimityksiä käyttäen Kaikkivaltiasta siunaamaan ja varjelemaan "hallitsevaa herraamme, Kaarlo-kuningasta, näiden maitten laillista ja epäamatöntä valtiasta". Tämä siihen aikaan mitä vaarallisin rukous lausuttiin koroitettulla äänellä ja selvästi sanellen, ikäänkuin olisi hengenmies haastanut kaikki kuulijansa kiistämään vastaan, jos uskalsivat. Mutta jos tasavaltalainen upseeri ei yhtynytään toivotukseen, katsoi hän ainakin ajan sopimattomaksi vastalauseen tekemiseen.

Hartaushetki päättyi tavalliseen tapaan, ja pikku seurakunta nousi. Siihen kuului nyt Wildrake, joka oli astunut sisälle viime rukouksen aikana. Hän ensimmäisenä seurueesta sai sanoiksi, rientäen papin luo ja pudistaen hänen kättään mitä sydämellisimmin, samalla kun hän vannoi olevansa vilpittömästi iloissaan hänet nähdessään. Kunnon saarnamies vastasi puristukseen hymyllä ja huomautti, että hän olisi uskonut kavalierin vakuutuksen valattakin. Sillaikaa eversti Everard lähestyi enonsa istuinta ja kumarsi syvään ensin Sir Henry Lelle ja sitten Alicelle, jonka punehduus nyt levisi poskilta otsalle ja kaulalle.

"Minun on pyydettävä teiltä anteeksi", sanoi eversti epäröiden, "kun valitsin mitä sopimattomimman hetken käynnilleni, jota en tohtisi luulla varsin mieluisaksi mihinkään aikaan".

"Kaukana siitä, sisarenpoika", vastasi Sir Henry paljoa leppoisemmin kuin Everard olisi rohjennut odottaa, "päinvastoin, vierailusi olisi muina aikoina paljoa tervetulleempaa, jos meillä olisi onni nähdä sinut usein hartaushetkillämme".

"Toivoakseni tulee pian se aika, sir", vastasi Everard, "jolloin kaikkiin lahkoihin ja uskonjärjestöihin kuuluvat englantilaiset ovat omastatunnoltaan vapaita yhteisesti palvomaan sitä suurta isää, jota he

kaikki omaan tapaansa puhuttelevat sillä rakkaalla nimellä".

"Sitä minäkin toivon, sisarenpoika", sanoi vanhus yhä yhtä säveästi; "ja me emme rupea tässä väittelemään, pitäisikö valtiokirkon sulautua hartauskokouksiin, vai vapaakirkollisten mukautua kirkolliseen järjestykseen. Arvatakseni et sinä ole erimielisten opinkäsitysten sovittamiseksi kunnioittanut halpaa asuntoamme, missä totta puhuen tuskin rohkenimme enää odottaa näkevämmä sinua, kun viime tervehdyksemme oli niin karkea".

"Olisin onnellinen voidessani uskoa", virkkoi eversti Everard empien, "että — että — läsnäolonni täällä ei ole nyt niin huonosti suvaittu kuin sillä kertaa".

"Sisarenpoika", haastoi Sir Henry, "tahdonpa olla sinua kohtaan avomielinen. Viimeksi täällä käydessäsi luulin siepanneesi minulta kalliin helmen; entiseen aikaan olisikin ollut ylpeyteniäni ja onnenani suoda se sinulle, mutta muututtuasi hautaisin sen mieluummin maan uumeniin kuin luovuttaisin sinun haltuusi. Se käsitys hiukan hankasi, kuten kelpo Will sanoo, 'pikaisen äidinluonnon perintöä'. Luulin olevani rosvottu ja näkeväni rosvon edessäni. Olen erehtynyt — kalleuteni on korjuussa, ja toteutumattoman aikeen voin antaa anteeksi."

"Mieleni ei tekisi etsiä loukkausta sanoistanne, sir", sanoi eversti Everard, "kun niiden pääsisältö kuulostaa ystävälliseltä; mutta voin vakuuttaa taivaan kuullen, että mielipiteeni ja toiveeni teidän ja perheenne suhteen ovat yhtä puhtaita itsekkäistä näkökohdista ja pyyteistä kuin uskollisia rakkaudelleni teitä ja omaisianne kohtaan".

"Annas kuulla niitä, mies; emme ole nykyään suurestikaan tottuneet suosioillisiin toivomuksiin, ja pelkkä harvinaisuuskin saapi ne tervetulleiksi."

"Tahtoisin mielelläni, Sir Henry, — koska ette kenties suvaitse minun puhutella teitä omaisenani, — toteuttaa niitä toivomuksia jossakin tehokkaassa muodossa teidän mukavuudeksenne. Maailman ollessa nykyisellään on teidän osanne huono, ja pelkään sen olevan vielä huononemassa."

"Huonommaksi kuin odotan ei se voi koitua. Sisarenpoika, minä en häily ajallisten vaiheitteni tiellä. Tulen käyttäneeksi karkeampia vaatteita, — syöneeksi arkaiaikaisempaa ruokaa, — miehet eivät kohota minulle lakkiaan, niinkuin heidän tapanaan oli nähdessään minut isoisena ja varakkaana. Mitäpä tuosta! Vanha Harry Lee rakasti kunniaansa enemmän kuin arvoasemaa, oli enemmän kiintynyt uskollisuuteensa kuin tiluksiinsa ja loordiuteensa. Enkö ole nähnyt tammikuun kolmattakymmenettä päivää?[17] Minä en ole tieteilijä enkä tähtienlukija, mutta vanha Will opettaa minulle, että vihreitten lehtien karistessa on talvi käsissä ja että auringon laskua seuraa pimeä."

"Ajatelkaa kuitenkin sitä mahdollisuutta, sir", huomautti eversti Everard, "että teidät voidaan toimittaa jälleen palatsihuvilaan asumaan ja kaikin puolin entisiin oloihinne siellä ilman mitään omaisuuden hukkaa, vaatimatta teiltä mitään alistumista, minkäänlaista valaa, pakoittamatta teitä sitoutumaan mihinkään nimenomaan tai vaiti ollen paitsi että te ette saa yllyttää yleisen rauhan häiritsemiseen. Minulla on pätevä peruste toivoon, että tämä sallitaan, jollen suoranaishalla luvalla, niin ainakin suvaitsemalla."

"Niin, kyllä ymmärrän. Minua kohdeltaisiin kuin kuninkaallista kolikkoa, leimattaisiin Häntä-Parlamentin tunnuksella, käydäkseni täydestä, vaikka vanhuuteni estää hiomasta minusta pois kuninkaallista vaakunaa. Sellaiseen peliin en minä rupea. Olen asunut palatsihuvilassa liian kauvan, ja sanonpa sinulle, että olisin halveksien lähtenyt sieltä jo aikaa sitte, ellen olisi katsonut velvollisuudekseni noudattaa sellaisen miehen ohjeita, jolle vielä voin toimittaa palvelusta, jos minulla riittää elämän aikaa. En ota vastaan mitään anastajilta, olkoon nimenä Häntä tai Cromwell — olkoon paholaisia yksi tai legio — en ota heiltä edes vanhaa lakkia harmaitten hiuksieni verhoksi — en hyljättyä viittaa raihnaisten raajojeni suojaksi vilulta. He eivät pääse sanomaan, että he ovat vastahakoisella anteliaisuudellaan tehneet Abrahamista äveriään — tahdon elää kuten kuoliakin Lainkuuliaisena Leenä."

"Saanko toivoa, että vielä harkitsette asiaa, sir, ja että kenties annatte minulle paremman vastauksen, ottaessanne lukuun, kuinka vähäistä alistumista tässä vaaditaan?"

"Jos peräännyn mielipiteestäni, mikä ei ole tapojani, niin kuulet siitä. Ja onko sinulla nyt vielä muuta sanottavaa? Pidättemme arvoisaa pappismiestä eteishuoneessa."

"Jotakin oli minulla sanottavaa — se koski Alice-serkkuani", vastasi Everard hämillään; "mutta pelkään teidän molempien olevan niin ennakkoluuloisia minua vastaan —"

"Kyllä uskallan jättää tyttäreni valtoimeksi sinun seuraasi — lähden muori Joanin kamariin puhuttelemaan kelpo tohtoria. On suotavaakin, että saat tietää tytön voivan käyttää vapaata tahtoansa kaikella järkevällä tavalla."

Ja hän poistui jättäen serkukset kahden kesken.

Eversti Everard lähestyi Alicea ja aikoi tarttua tämän käteen. Neito vetäysi syrjään, asettui isänsä äskeiselle istuimelle ja viittasi soturia istuutumaan jonkun matkan päähän.

"Olemmeko siis näin suuresti -vieraantuneita, rakkahin Alice?" pahoitteli eversti.

"Siitä puhumme piankin", vastasi toinen. "Sallikaa minun ensiksi tiedustaa, missä tarkoituksessa pistäisitte tänne näin myöhäisenä hetkenä."

"Kuulithan", sanoi Everard, "mitä mainitsin isällesi?"

"Kyllä, mutta se näyttää olleen vain osaksi asiananne — mielessänne tuntui liikkuvan jotakin, mikä koski erityisesti minua."

"Se oli kuvitelma — omituinen erehdys", vastasi Everard. "Saanko kysyä, oletko liikkunut ulkona illan mittaan?"

"En suinkaan", vakuutti neito. "Minulla ei ole suurtakaan kiusausta harhailta poissa nykyisestä kodistani, niin köyhä kuin se onkin, ja täällä on minulla tärkeitä velvollisuuksia hoidettavana. Mutta minkätähden teette niin kummallisen kysymyksen, eversti Everard?"

"Sano minulle vuorostasi sinä, miksi Markham-serkkusi on menettänyt ystävyuden ja sukulaisuuden sekä vielä likaisemmankin tunteen puhuttelumuodon, ja sitte minä vastaan sinulle, Alice."

"Siihen on pian vastattu", haastoi toinen. "Kun paljastitte miekkanne isäni harrastuksia vastaan — melkein häntä itseänsäkin vastaan — yritin keksiä teille puolustelua enemmänkin kuin minun olisi sopinut. Minä tunsin tai luulin tuntevani teidän korkeat käsityksenne kansalaisvelvollisuudesta — minä tiesin, mihin mielipiteisiin teidät oli kasvatettu; ja sanoin itsekseen, etten tahdo sen takia hyljätä häntä luotani — hän vastustaa kuningastansa syystä että hän on uskollinen maallensa. Te koetit ehkäistä tammikuun kolmannenkymmenennen päivän suurta ja lopullista murhenäytelmää, ja se vahvisti minua siinä uskossani, että Markham Everard saattoi harhaantua, vaan ei tarveltyä halpamaiseksi tai itsekkääksi."

"Ja mikä on muuttanut mielipiteesi, Alice? Tai kuka rohkenee", lisäsi Everard punastuen, "liittää sellaisia määritelmiä Markham Everardin nimeen?"

"Minua kohtaan ette voi osoittaa urhokkuuttanne, eversti Everard, enkä myöskään tahtois loukata teitä", vastasi toinen. "Mutta tapaatte kyllä muita, jotka julkisesti väittävät, että eversti Everard nöyristelee anastaja Cromwellille ja että kaikki hänen kauniit verukkeensa isänmaan vapauksien puoltamisesta ovat vain verhona, jonka suojassa hän hieroo kauppaa menestyneen vallantavoittajan kanssa ja hankkii mahdollisimman suuria etuja itselleen ja perheelleen."

"Itselleni — en ikinä!"

"Mutta kotiväestänne olette siten pitänyt huolta. Niin, minulle on näytetty varmaksi, että te olette osoittanut sotilastyrannille, millä tavoin hän satraappeineen pääsee valtaamaan hallituksen. Luuletteko, että isäni tai minä ottaisimme vastaan turvapaikan, joka on ostettu Englannin vapauden ja oman kunnianne hinnalla?"

"Armias taivas, Alice, mitä tämä merkitsee? Sinähän syytät minua juuri sen menettelytavan noudattamisesta, jonka olit ihan äskettäin hyväksynyt!"

"Puhuessanne isänne valtuuttamana ja esittäessänne meidän alistumistamme olevaiseen hallitukseen, sen muodostuttua tälle kannalleen, tunnustan ajatelleeni, että isäni harmaat hiukset olisivat saattaneet häpeättä jäädä sen katon alle, joka oli niitä niin kauvan suojannut. Mutta oikeuttiko isänne teitä lyöttäytymään tuon kunnianhimoisen soturin neuvojaksi uuteen mullisteluun ja hänen avittajakseen uudenlaisen hirmuhallituksen järjestämisessä? Toista on alistua sortoon, toista olla tyrannien kätyrinä — ja voi, Markham — heidän verikoiranaan!"

"Mitä! verikoiranaanko? Mitä tarkoitatkaan? Myönnän todeksi, että voisin tyytyväisenä nähdä tämän vertavuotavan maan haavat tyrehdytyiksi vaikkapa siitäkkin hinnasta, että Cromwellin havaittaisiin verrattoman nousunsa jälkeen kohoavan vieläkin askelta ylemmäksi valtaan — mutta olisinko muka hänen verikoiranaan! Mitä on mielessäsi?"

"Se on siis väärä huhu? Oi, luulinkin voivani vanhoa sen vääräksi!"

"Luojan nimessä, mitä oikein kysytkään?"

"Onko valhetta, että sinä olet sitoutunut kavaltamaan Skotlannin nuoren kuninkaan?"

"Kavaltamaan hänet! Minäkö kavaltaisin häntä tai ketään pakolaista? En koskaan! Soisin hänen päässeen turvallisesti rajan taakse — antaisin hänelle apuni karkaamiseen, jos hän olisi tällähaavaa talossa, ja luullakseni tekisin siten hänen vihämiehilleen hyvän palveluksen, estäessäni heidät tahraamasta itseänsä hänen verellään. Mutta kavaltajaksi en ikinä alentuisi!"

"Tiesin sen — olin varma jutun mahdottomuudesta. Voi, ole vieläkin rehellisempi; irtaudu siitä kolkosta ja korkealle pyrkivästä soturista! Kaihda häntä ja hänen juoniaan, jotka perustuvat vääryyteen ja voivat toteutua ainoastaan yhä runsaammalla verenvuodatuksella!"

"Usko minua", vastasi Everard, "että minä valitsen sen toiminnan, mikä parhaiten soveltuu näihin aikoihin".

"Valitse se, mikä parhaiten soveltuu velvollisuuteesi, Markham — mikä luonnollisimmin vastaa totuutta ja kunniallisuutta", pyysi Alice Lee. "Tee velvollisuutesi ja anna Kaitselmuksen päättää muusta. Hyvästi! me kiusaamme isäni kärsivällisyyttä liian pitkälle — tunnet hänen luontonsa — hyvästi, Markham."

Hän ojensi kätensä, jonka soturi painoi huulilleen, ja poistui huoneesta. Ainoaksi hyvästelykseen äänettömästi kumartaen enolleen antoi eversti merkin Wildrakelle, jonka tapasi keittiössä, ja läksi kiireisesti majasta. Pian istui hän satulassa ja eteni jälleen kumppaninsa kanssa palatsihuvilaa kohti.

14. LUKU.

SURMATUN HAAMU.

Everard oli tullut Jocelinen metsätupaan niin joutuisasti kuin hevonen kykeni hänet kantamaan ja yhtä kiihkein aikein kuin hänen vauhtinsakin oli. Hän ei nähnyt mitään valinnan mahdollisuutta menettelytavassaan ja tunsu omassa kuvittelussaan mitä voimakkainta oikeutta serkkunsa ohjaamiseen ja nuhtelemiseenkin, niin rakas kuin tämä hänelle olikin, — koska tämä muka oli puuttunut kovin vaarallisiin vehkeisiin. Mutta hän palasi verkalleen ja peräti muuttuneella päällä.

Yhtä ymmärtäväisenä kuin kauniinakin oli Alice osoittautunut aivan vapaaksi siitä käyttäytymisen heikkoudesta, joka oli näyttänyt suovan everstille jotakin määräsvaltaa hänen suhteensa. Vieläpä olivat hänen valtiolliset näkökohtansa vähemmänkätännöllisinäkin niin paljoa suurempia ja ylväämpiä kuin everstin omat perusteet, että jälkimäinen johtui kysymään itseltään, eikö hän ollut liian äkkipikaisesta lyöttäytynyt yksiin tuumiin Cromwellin kanssa, vaikka eripuraisuus olikin niin pahasti hajaannuttanut ja repinyt yhteiskuntaa, että kenraalin kohoaminen toimeenpanevan hallituksen johtoon näytti ainoalta keinolta kansalaissodan uudistumisen välttämiseksi. Alicen jalommat ja puhtaammat käsitykset alensivat serkkua hänen omissa silmissään. Hän pysyi kyllä horjumattomana siinä mielipiteessään, että laivalle oli parempi saada ohjaajakseen vaillinaisestikin valtuutettu luotsi kuin ajautua hyökyaallokkoon, mutta tunsu samalla, että hän ei täten ottanut puolustaakseen suorinta, miehekkäintä ja uhrautuvaisinta kantaa kysymyksessä.

Hänen ratsastaessaan eteenpäin näihin ikäviin mietteisiin vaipuneena ja äskeisen kohtausten melkoisesti halventamana oman arvonsa tunnossa Wildrake alkoi yrittellä keskustelua, pysytellessään hänen vierellään; kavaliengan ei ollut mikään pitkällisen äänettömyyden ystävä. "Olenpa tässä ajatellut, Mark", hän sanoi, "että jos sinut ja minut olisi kutsuttu lakipöydän ääreen — kuten muuten onkin uhannut minulle tapahtua useammin eri tavoin — sanon, jos meistä olisi sukeutunut asianajajia, niin olisi minulla ollut paremmin öljytty kieli meistä kahdesta — näppärämpi suostuttelun taito".

"Kenties", myönsi Everard, "vaikka minä en ole koskaan kuullut sinun käyttävän sitä muuhun kuin houkutellaksesi koronkiskurilta rahaa lainaksi tai rukoillaksesi ravintolan isännältä alennusta laskuun".

"Ja kuitenkin olisin luullakseni tänä päivänä tai oikeammin iltana kyennyt saavuttamaan voiton, johon sinä et pystynyt."

"Niinkö?" virkahti eversti käyden tarkkaavaiseksi.

"Niin, katsopas", puheli Wildrake, "sinun tärkeimpänä pyrkimyksenäsi oli taivuttaa mistress Alice Lee — kautta taivaan, hän on suloinen olento — hyväksyn makusi, Mark — sanon, sinun tekee mielesi saada hänet ja tuo vaka vanha troijalainen taatto säyseästi palaamaan palatsihuvilaan ja elelemään siellä

hiljakseen, äänettömästi suvaittuina; sinä soisit heidän asuvan vallasväen tavoin, sen sijaan että majailevat mökissä, joka on hädin omiaan ryysyläisenkään suojapaikaksi".

"Olet oikeassa; sitä tosiaan suureksi osaksi tavoitin tällä käynnilläni", vastasi Everard.

"Mutta kenties myös ajattelit poikkeilla sinne itsekkin vierailemaan ja siten pitää silmällä sievää mistress Leetä — hä?"

"Minulla ei hetkeksikään ollut sellaista itsekästä aietta", kielsi Everard, "ja jos tämä yöllinen häirintä talossa selviäisi ja loppuisi, poistuisin sieltä oitis".

"Noll-ystäväsi odottaisi sinulta hiukan enemmän", haastoi Wildrake. "Hän odottaisi, että sinä vaanisit ja olisit kerkeä sieppaamaan kiinni meidän onnettomia maanpakolaisiamme ja harhailijoitamme, jos ritarin uskollisuuden maine houkuttelisi heitä palatsihuvilan lähistölle. Sanalla sanoen — mikäli voin ymmärtää hänen pitkäpiimäisiä puheitaan — hän tahtoisi Woodstockista loukun, enostasi ja tämän sievästä tyttärestä käristetyin juustosyötin — pyydän mielitiettyäsi suomaan anteeksi sen vertauksen — sinusta pontimen, joka telkeisi heiltä pakotien — hänen ylhäisyytensä ollessa isona kollikissana, jonka kynsiin saalis on luovutettava."

"Uskalsiko Cromwell mainita sinulle tätä selvin sanoin?" virkahti Everard nykäisten ohjaksista ja seisahduttaen ratsunsa keskelle tietä.

"Ei selvin sanoin, joita en luule hänen eläissään käyttäneen — yhtä hyvin voisi odottaa päihtyneen astuvan pitkin rakoa. Mutta sen verran hän vihjasi minulle ja antoi minun tajuta, että sinä voisit ansaita häneltä aimo hyvityksen — perh—, se kirottu ehdotus takertuu kurkkuuni — kavaltamalla ylvään ja oikean kuninkaamme", — hän kohotti hattuansa — "jolle Jumala suokoon voimia ja varoja hänen hallitakseen kauvan, kuten tuo arvoisa pappismies sanoo, vaikka pelkään hänen majesteettinsa juuri tällähaavaa olevan sekä voivuksissa että murheissaan ja vielä pennittömänäkin".

"Tämä sopii yhteen Alicen viittauksen kanssa", sanoi Everard. "Mutta miten saattoi hän sen tietää? Annoitko sinä hänelle mitään vihiä sellaisesta juonesta?"

"Minäkö?" vastasi kavalieri. "Enhän ole eläissäni nähnyt mistress Alicea ennen kuin tänä iltana, ja nytkin vain pikimältään — hitossa, mies, kuinka se olisi mahdollista?"

"Aivan oikein", virkkoi Everard ja näytti mietiskelevän. Viimein hän huomautti: "Minun pitäisi vaatia Cromwell tilille huonosta käsityksestäni, sillä vaikka hän ei lausunutkaan sitä vakavasti, vaan kaiketi vain aikoi koetella sinua ja kenties minuakin, oli tuollainen viittailu kuitenkin paheksuttavaa vääristelyä."

"Kyllä minä kaikesta sydämestäni ja sielustani vien sinulta haasteen", esitti Wildrake, "ja käyn puolestani otteluun hänen pyhytensä vieraanmiehen kanssa yhtä halukkaasti kuin olen koskaan kumonnut sekti-pikarillisen".

"Joutavia", vastasi Everard, "noin korkeat henkilöt eivät antaudu mieskohtaiseen taisteluun. Mutta sano minulle, Roger Wildrake, ajattelitko sinä itse kykeneväni sellaisen sanoman neuvomaan petollisuuteen ja kavallukseen?"

"Minäkö!" huudahti Wildrake. "Markham Everard, sinä olet ollut varhainen ystäväni, alituinen hyväntekijäni. Kun Colchester kukistui, sinä pelastit minut hirsipuusta, ja sittemmin olet parikymmentä kertaa pelastanut minut nälkiintymästä. Mutta, kautta taivaan, jos ajattelisin pystyväni sellaiseen kataluuteen kuin kenraalisi suositteli, — kautta tuon sinitaivaan ja kaikkien sen kattamien luomakunnan töiden, minä lävistäisin sinut omin käsin!"

"Kuoleman tosiaan ansaitsisin", vastasi Everard, "vaan en kenties sinulta; mutta onneksi en tahtoenkaan voisi joutua syypääksi petollisuuteen, josta rankaisisit. Tiedätkös, minä sain tänään salaisen sanoman, ja itse Cromwellilta, että se nuori mies on pujahtanut merelle Bristolista."

"No, kiitetty olkoon kaikkivaltias Jumala, joka suojeli hänet niin monilta vaaroilta!" huudahti Wildrake. "Hurei! Riemuitkaatte, kavalierit! Helei, kavalierit! Jumala siunatkoon Kaarlo-kuningasta! Kuu ja tähdet, siepatkaa hattuni!" — ja hän heitti sen niin korkealle ilmaan kuin jaksoi. Avuksi huudetut taivaankappaleet eivät vastaanottaneet niille lennähytettyä lahjaa, jolle kävikin samoin kuin Sir Henry Leen huotralle; vanha pahkurainen tammi tarjousi toistamiseen säilypaikaksi uskollisen intomielen karikkeelle. Wildrake näytti sen johdosta hiukan nololta, ja hänen ystävänsä käytti tilaisuutta nuhteluun.

"Eikö sinua hävetä käyttäytyä koulupojan tavoin?"

"Ka", tuumi Wildrake, "lähetinpähän vain puritanin hatun kuningasmieliselle asialle. Minua naurattaa

ajatella, kuinka monet koulupojat juuri hairahtuvatkin kapuamaan kaarnapintaa pitkin ensi vuonna, luullen löytävänsä jonkun tuntemattoman linnun pesän tuosta mittamattomasta huopatarjottimesta."

"Hiljaa nyt, Luojan tähden, ja puhukaamme rauhallisesti", sanoi Everard. "Kaarlo on pelastunut, ja se ilahuttaa minua. Olisin mielelläni nähnyt hänet isänsä valtaistuimella sovinnon nojalla, vaan en skotlantilaisen armeijan voimasta ja kiihtyneiden ja kostonhaluisten kuningasmielisten —"

"Markham Everard —" tokaisi kavalieri.

"Ei, hiljaa, hyvä Wildrake", keskeytti vuorostaan Everard, "älkäämme väitelkö asiasta, josta emme pääse yksimielisiksi, ja anna minun jatkaa. Sanon, että sen nuoren miehen pelastuttua Cromwellin loukkaava ja häpäisevä edellytys raukeaa; ja minä en käsitä, minkätähden enoni ja hänen huonekuntansa eivät voisi jälleen muuttaa omaan asuntoonsa samanlaisen suvaitsevaisuuden varassa kuin monet muutkin kuningasmieliset. Eri asia on, mikä minun velvollisuutenani lienee, enkä voikaan määrätä menettelyäni ennen kuin pääsen kenraalin kanssa keskusteluun, joka luullakseni päättyi hänen tunnustukseensa, että hän teki paheksuttavan esityksensä meidän molempien koettelemiseksi. Se on hyvinkin hänen tapaistansa, sillä hän on karkealuontoinen eikä koskaan näe tai tunne sitä tyystiä kunniankäsitettä, jota nykyajan teikarit pinnistävät liiankin närkkääksi."

"Vahvistan hänet vapaaksi sekä kunniantunnon että rehellisyyden herkkyydestä", takasi Wildrake. "No, palatakseni lähtökohtaamme — olettakaamme, että sinä et itse asuisi palatsihuvilassa etkä edes kävisi siellä muutoin kuin kutsuttuna, milloin se on saatavissa aikaan. Vakuutan sinulle vilpittömästi, että enosi ja hänen tyttärensä saataisiin luullakseni siinä tapauksessa palaamaan palatsihuvilaan ja asumaan siellä entisellään. Ainakin herätti sellaisen toiveen minussa pappi, se arvoisa vanha jehu."

"Hänpä oli kerkeä suomaan luottamuksensa", huomautti Everard.

"Totta kyllä", vastasi Wildrake, "hän luotti minuun heti, sillä hän näki ensi silmäyksellä, kuinka suuressa arvossa minä pidän kirkkoa. En Luojan kiitos ole milloinkaan hattu päässä sivuuttanut virkapukuista pappismiestä — ja tiedäthän hurjimman kaksintaisteluni tapahtuneeksi nuoren lakikoululaisen Graylessin kanssa siitä syystä, että hän ei väistynyt katuvierustalta kunnianarvoisan tohtori Buncen tullessa vastaan. Hohoi, kyllä minä valeen pääsen kappalaisen uskotuksi. Helkkari, he tietävät, kehen he vetoovat, kun saavat minut kuulijakseen."

"Luuletko siis", kysyi eversti Everard, "tai oikeastaan arveleeko pappisi, että perhe minun häirinnältäni rauhoitettuna tulisi takaisin palatsihuvilaan, jos valtuutetut peräytyisivät tunkeilustaan ja tämä yöllinen mellastelu saisi selityksensä ja loppunsa?"

"Tohtori saanee vanhan ritarin taivutetuksi palaamaan, jos hänelle taataan rauha vierailta", vastasi Wildrake. "Mitä noihin häiriöihin tulee, niin huomasin parin minuutin keskustelusta, että tuo vankka ukko nauraa koko hälylle. Pelkän mielikuvituksen työnä hän sitä pitää, — tunkeilijain pahan omantunnon painajaisena; menninkäisistä tai paholaisista ei ole hänen sanojensa mukaan koskaan kuultu Woodstockissa ennen kuin siitä tuli nykyisten anastajiensa asunto."

"Siinä on muutakin kuin mielikuvitusta", muistutti Everard. "Minulla on omasta kohdastani pätevä peruste tietoon, että taloa koetetaan salaisella vehkeilyllä tehdä valtuutetuille mahdottomaksi asua. Enoni ei luonnollisesti ole voinut yhtyä moiseen typerään kujeeseen, mutta minun täytyy nähdä se päättyneeksi, ennen kuin voin suostua siihen, että hän ja serkkuni muuttavat tuollaisen liittoutumisen näyttämölle, sillä heitä katsotaan varmaankin noiden juonien keksijöiksi, olkoon todellisena toimeenpanijana ken tahansa."

"Pidän kyllä arvossa sinun likempää tuttavuuttasi sen herrasmiehen kanssa, Everard, mutta silti luulisin pikemmin, että puritanien vanhalla taatolla — pyydän jällekin anteeksi — on jotakin tekemistä jutussa, ja jos niin on asian laita, ei vihtahousu ikinä vilkaise lähellekään rehdin vanhan ritarin partaa tai siedä katsetta tuon neitosen viattomista sinisilmistä. Takaan heidät yhtä turvallisiksi kuin on puhdas kulta saiturin kirstussa."

"Näitkö itse mitään tuollaiseen käsitykseen johtavaa?" "En nähnyt sulkaakaan Lemmon lentimestä", vastasi Wildrake. "Hän luulee olevansa varsin varma vanhasta kavalierista, jonka täytyy ajan mittaan varastaa, joutua hirteen tai hukkaa, niin että hän ei viitsi pitää silmällä tiettyä saalista. Mutta kuulin palvelusmiesten lörpötyksiä näkemästänsä ja kuulemastansa. Heidän jaarituksensa olivat hyvinkin sekavia, mutta jos koko liudassa oli nimeksikään totuutta, pitää minun sanoa, että paholaisen on täytynyt leiskua leikissä. — Mutta hei! täältä tulee joku vastaamme. Seis, ystävä — ken siellä?"

"Vaivainen päiväpalkkalainen Englannin suuressa työssä — Joseph Tomkins nimeltäni — toimin sihteerinä tämän vaivaisen kristityn Englannin armeijan hurskaalla ja hyvälahjaisella johtomiehellä, kenraali Harrisonilla."

"Mitä uutta, master Tomkins?" tiedusti Everard; "ja miksi liikut ulkosalla näin myöhään?"

"Puhun arvoisalle eversti Everardille, luulemma?" sanoi Tomkins; "ja totisesti olenkin iloissani, kun tapasin teidän arvollisuutenne. Taivas tietää, että kaipaam teidänlaisenne miehen apua. Voi, arvoisa herra Everard! Täällä on ollut pasuunain pauhinaa ja noituutta ja hengen päälletuloa ja —"

"Kuulehan, sano minulle lyhyeen, mikä on hätänä — missä on herrasi — ja mitä yleensä on nyt tapahtunut?"

"Herrani on tässä lähellä, käyskennellen pikku niityllä sen tuhottoman tammen luona, joka on saanut nimensä Mies-vainajasta; ratsastakaa vain pari askelta eteenpäin, niin näette hänen vinhasti astelevan edes takaisin ja kaiken aikaa huitovan paljastetulla aseellaan."

Edeten neuvon mukaan, mutta niin hiljaisesti kuin mahdollista, ne näkivät Harrisoniksi arvaamansa miehen harppailevan edes takaisin Kuninkaan tammen alla ikäänkuin asetettuna vahtisotilaana, mutta käyttäytyen oikullisemmin. Kavioiden töminä ei välttänyt hänen korvaansa, ja he kuulivat hänen huikkaavan ikäänkuin prikaatin etunenässä: "Laskekaa peitset ratsuväkeä vastaan! Täältä tulee prinssi Rupert — seiskää lujina, niin te työnnätte heidät syrjään kuten sonni sinkauttaa tiepuoleen rakin. Alentakaa vieläkin peitsiänne, veikkoset, tyvi tuettuna jalkaa vasten — alas oikealle polvelle, eturivi — älkää surkeilko sinisten vyöliinonenne tahrautumista. Haa — Zerubabel — niin, se on tunnussanamme!"

"Taivaan nimessä, kenestä tai mistä hän höpiseekään?" kummeksui Everard. "Minkätähden hän seuhtoo paljastetuin asein?"

"Totisesti, sir, kun jokin häiritsee herraani kenraali Harrisonia, haltioittuu hän hengessä ja on komentavinaan peitsimiesten varaväkeä Armageddonin suuressa taistelussa — ja mitä hänen aseeseensa tulee, niin hyväinen aika, arvoisa herra, miksi pitäisi hän sheffieldiläistä terästä vasikannahassa, kun on vihollisia torjuttavana — lihallistuneita vihollisia maan päällä ja raivoavia hornan olentoja maan alla?"

"Tämä on sietämätöntä", tuskastui Everard. "Kuuntele minua, Tomkins. Sinä et nyt ole saarnastuolissa, ja minä en kaipaa kaunopuheisuutesi näytettä. Tiedän pystyväsi puhumaan ymmärrettävästi, milloin haluat. Muistakin, että voin hyödyttää tai haitata sinua, ja mikäli toivot tai pelkää mitään minun taholtani, vastaa suoraan: mitä on tapahtunut, jotta herrasi on häätynyt synkkään metsään tähän aikaan yöstä?"

"Tokihan, arvoisa ja kunnioitettava herra, tahdon puhua niin säntilleen kuin osaan. On selvästi ja varmasti totta, että ihmisen hengitys, joka on hänen sieramissaan, käypi ulos ja palajaa —"

"Kuulepas nyt", varoitti eversti Everard, "varo jo haihattelemasta puheissasi minun kanssani. Olet kuullut, miten Dunbarin suuressa taistelussa Skotlannissa kenraali, itse ojensi pistoolin luutnantti Hewcreedin päätä kohti, uhaten ampua häneltä aivot mäsäksi, jollei hän herjennyt julistamasta Sanaa ja toimittanut osastoansa rivissä eturintamaan. Varo."

"Totisesti luutnantti sitte hyökkäsikin tasaisessa ja tiukassa järjestyksessä", täydensi Tomkins, "ja lakaisi tuhannen raitaista vaippaa ja työhtölakkia edeltänsä rantahietikon yli mereen. Enkä minäkään millään muotoa lyö laimin tai viivästyä teidän arvollisuutenne määräyksiä, vaan olen niille kuuliainen joutuisasti ja siekailematta."

"No niin, mies, sinä tiedät tahtoni", käski Everard, "puhu oitis asia — tiedän kykeneväsi siihen, jos tahdot. Taattu Tomkins on paremmin tunnettu kuin luuletkaan."

"Arvoisa herra", haastoi Tomkins paljoa vähemmin mutkitellen, "tottelen teidän arvollisuuttanne niin pitkälle kuin henki sallii. Totisesti, siitä ei ole vielä tuntiakaan, kun arvoisa herrani istui pöydässä master Ketkun ja minun kanssamme, mainitsemattakaan arvoisaa master Bletsonia ja eversti Desboroughia. Silloin, katso, ulko-ovelta kuului raju kolkutus ikäänkuin kiireisen kulkijamen tulomerkkinä. No, toden totta, siinä määrin oli meidän huonekuntamme kiusaantunut noidista ja haltioista sekä muista korvan ja silmän järkyttäjistä, että vahtisotilaita ei ollut saatu pysymään vartiopaikoillaan ulkosalla, ja ainoastaan toimittamalla heille pöystiä ja väkijuomia kykenimme pitämään eteissuojamassa vartiona kolme miestä. Hekään eivät silti uskaltaneet avata ovea, jottei heitä kenties yllättäisi parvi menninkäisiä, joita heidän mielikuvituksessaan pyöri. Ja te kuulivat kolkutuksen, joka koveni, kunnes ovi tuntui olevan myötäämisillään. Arvoisa master Ketku oli hiukan pökertynyt väkevästä nesteestä, niinkuin sen kelpo miehen on tapana tähän aikaan illasta. Hänellä ei suinkaan ole vähäisintäkään taipumusta juopotteluun, mutta häntä on vaivannut skotlantilaisesta sotaretkestä asti alituinen horkka, joka pakottaa häntä siten vahvistamaan ruumistansa yökosteutta vastaan. Niinpä, teidän arvollisuudellenne kun on hyvin tunnettua, että minä suoritan uskollisen palvelijan toimia sekä kenraalimajuri Harrisonille ja muille valtuutetuille, että oikeamieliselle ja lailliselle herralleni eversti

Desboroughille —"

"Tuon kaiken tiedän. Ja nyt ollessasi molempien uskottuna rukoilen taivasta, että ansaitsisit sen luottamuksen", sanoi eversti Everard.

"Ja minä rukoilen hartaasti", vastasi Tomkins, "että teidän arvoisat rukouksenne saisivat suotuisan vastauksen, sillä totisesti merkitsee Rehdin Joen ja Taatun Tomkinsin nimitys ja niihin kölleihin oikeutus minulle enemmän kuin koskaan pitäisin arvossa jaarlin arvonimeä, jos sellaisia enää suotaisiin tämän uudestasynntyneen hallituksen aikana".

"No, jatka — jatka — tai jos kiertelet paljoakaan kauvemmin, niin rohkenenpa kiistää rehellisyyspykälääsi vastaan. Pidän lyhyistä puheista, sir, ja epäilen kaikkea pitkällisenä jaarituksena kerrottua."

"Älkäähän hätäilkö, hyvä herra. Kuten jo sanoin, ovet tärisivät kunnes olisi kuullut koputuksen toistuvan jokaisessa palatsihuvilan huoneessa. Kello moikui säästykseksi, vaikka me emme voineet havaita, että kukaan kiskoi kolkkareita, ja vahtisotilaat laukoivat luikkujaan, kun eivät tienneet, mitä parempaakaan tehdä. Kun siis master Ketkusta, kuten sanoin, ei ollut hoitamaan velvollisuuttansa, läksin minä vaivaisine pistomiekkoineni ovelle ja kysyin, kuka siellä oli; ja minulle vastasi ääni, jonka minun täytyy sanoa kuulostaneen varsin tavalliselta, että tahdottiin puhutella kenraalimajuri Harrisonia. Kun oli myöhä, vastasin minä säveästi, että kenraali Harrison oli lähdessä levolle; ken halusi tavata häntä, tulkoon uudestaan huomisaamuna sillä pimeäntulon jälkeen ei kellekään avattaisi palatsihuvilan ovea, koska se johti vartioväen huoneeseen. Mutta ääni vastasi ja käski minun aukaista heti, muutoin hän rämäyttäisi oven puoliskot keskelle eteissuojamaa. Ja samassa alkoi sellainen mäikytyks, että luulimme talon sortuvan, ja minun oli tavallaan pakko avata ovi kuten piiritettyjen, jotka eivät pysty kauvemmin pitämään puoliansa."

"Kautta kunniani, siinäpä teit urheasti, se minun on sanottava", kehaisi Wildrake, joka oli kuunnellut hyvin jännittyneenä. "Rohkea hurjimus olen minäkin, mutta kuitenkin, jos minulla olisi kaksi tuumaa tammilaahkoa itse vihtahousun ja oman nahkani välissä, hirteen se, joka tahtois poistaa sen raja-aidan, sanon minä — yhtä mieluusti nävertäisin merellä reiän laivaan ja antaisin aaltojen pursuta sisälle."

"Hiljaa, minä pyydän, Wildrake", käski Everard, "ja pitkittäköön hän kertomustansa. — No, ja mitä näit oven auettua? Pimeyden ruhtinaan sarvinensa ja kynsinensä, sanot varmaankin."

"En, sir, en sano mitään muuta kuin totta. Kun avasin oven, seisoi ulkopuolella mies, ja näköjään hyvin tavallista lajia miestä olikin. Hän oli kääriytynyt nukkasilkkiseen tulipunaiseen ja punaisella sisustettuun levättiin. Näytti saattaneen olla aikoinaan hyvin pulskakin mies, mutta hänen kasvoissaan näkyi vaaleutta ja surua. Pitkä lemmenkihara ja pitkä tukka hänellä oli, ihan kavalierien iljetyksen mukaan, — jalokivikoriste korvalehdessä — sininen olkavyö kuten kuninkaan sotapäälliköllä ja valkotöyhtöinen hattu, jonka ympäri oli kiedottu erikoinen nauha."

"Joku kovaonninen kavalierien upseeri, joita nykyään piileksii ja hiipii suojapaikan haussa kautta maan", huomautti Everard lyhyeen.

"Totta kyllä, arvoisa herra — oikeaan osattu kuin tuomarın päätöslause. Mutta tässä miehessä, jos hän oli mies, tuntui jotakin vapisuttavaa ainakin minun silmissäni, ja samaten muskettisoturien, jotka suurtakaan säikkyä ilmaisematta eteissuojamassa oman vakuutuksensa mukaan ihan nielivät luoditkin, joita pitelivät suussaan luikkujensa panostamiseksi. Niin, susi- ja hirvikoiratkin, jotka ovat lajinsa sisukkaimpia, kaikkosivat tämän tulijan tieltä ja hiipivät koloihin ja soppiin, ulisten ja vinkuen hiljaa ja katkonaisesti. Hän astui eteissuojaman keskilattialle, ja vielääkään hän ei näyttänyt muulta kuin tavalliselta mieheltä, ollen vain hiukan eriskummallisesti puettu, levättinsä alla mustasta reikäompeleisesta sametista tulipunaiselle satiinille neulottu ihokas, korvassa jalokivikoriste, kengissä isot nauharuusut ja kädessä nenäliina, jolla hän toisinaan paineli vasenta kylkeänsä."

"Armias taivas!" sanoi Wildrake tullen ihan lähelle Everardia ja kuiskaten hänen korvaansa; hänen ääntään värähdytteli kauhu, jollainen mielentila oli tälle uskalikolle ylen harvinainen, vaikka se nyt näytti hänet kerrassaan vallanneen. "Sen on täytynyt olla näyttelijä Dick Robison-parka, juuri siinä puvussa, jossa olen nähnyt hänen esittävän Philasteria — niin, ja sen jälkeen tyhjentyvän aimo pullollisen kanssani Merenneidossa! Paljonkin me hulluttelimme yhdessä, ja hyvin muistan kaikki hänen haaveelliset pikku oikkunsa. Hän palveli vanhaa herraansa Kaarloa Mohunin ratsuvaessä, ja kuulemani mukaan murhasi hänet tuo teurastajakoira antautumisen jälkeen Nasebyn taistelutantereella."

"Hiljaa! Olen kuullut siitä teosta", vastasi Everard "Luojan tähden, kuuntele miestä loppuun. — Puhuiko se kävijä sinulle, ystävä?"

"Puhui kyllä, sir, miellyttävällä äänelläkin, mutta hiukan kummallisesti ääntäen ja oikeammiten ikäänkuin haastaen kuulijakunnalle lakipöydän äärestä tai saarnastuolista eikä tavallisena ihmisenä

arkiasioita selittäen. Hän halusi nähdä kenraalimajuri Harrisonia."

"Vai niin!" elähtyi Everard, ajan hengen tartuttamana se kun oli taipuisa herkkäuskoisuuteen kaikissa yliluonnollisen toiminnan asioissa; "ja mitä sinä teit?"

"Menin ylös vierashuoneeseen ja ilmoitin, että sellainen henkilö tiedusti häntä. Hän hätkähti maininnastani ja kysyi kiihkeästi, millainen oli miehen asu; mutta tuskin olin hänelle kuvannut vieraan puvun ja korvakoristeen, kun hän käski: 'Tiehesi! Sano hänelle, etten minä päästä häntä puheilleni. Sano, että minä uhmaan häntä ja tahdon näyttää uhmani toteen Armageddonin laakson suuressa taistelussa, jolloin enkelin ääni kutsuu kaikki taivaankannen alla lentävät linnut saamaan ravintonsa kapteenista ja sotamiehestä, hevosesta ja ratsastajasta. Sano pahallehengelle, että minulla on valta lykätä kilvoituksemme siihen päivään asti ja että hän sen kauhean päivän rintamassa jälleen kohtaa Harrisonin.' Läksin takaisin viemään tämän vastauksen vieraalle, ja hänen kasvonsa vääntyivät niin kamalaan rypistykseen, että ihmisen silmäkulmat tuskin milloinkaan niin julmasti kuroutuvat. 'Palaja hänen luokseen', hän käski 'ja sano, että nyt on *minun hetkeni*; jos hän ei heti saavu alas puhumaan kanssani, tulen minä ylös portaita hänen luokseen. Minä *käsken* hänen saapua sen merkkilauseen nojalla, että Nasebyn tantereella *hän ei tehnyt työtänsä penseästi*.'" "

"Olen kuullut", supatti Wildrake, johon taikausko tehoi yhä voimakkaammin, "että Harrison herjaten käytti noita sanoja, ampuessaan onnettoman Dick-ystäväni".

"Mitä sitte tapahtui?" kysyi Everard. "Muista puhua totta!"

"Niinkuin papillisin selityksin sotkematonta evankeliumia", vakuutti independentti; "mutta totisesti onkin minulla vain vähän sanottavaa. Näin herrani tulevan alas tyrmistyneenä, mutta päättäväisenä sävyltään, ja hän pysähtyi suojamassa, kun näki vieraan. Toinen viittasi hänelle ikäänkuin mukaansa kutsuen ja astui ulos pääovesta. Arvoisa herrani näytti olevan lähtemäisillään hänen perässään, mutta seisautui jälleen, ja silloin se kävijä, olkoon hän ihminen tai paholainen, astui uudestaan sisälle ja lausui: 'Tottele tuomiotasi.

"Mua saatat, siin' ei auta kukaan, on kohtalonas tulla mukaan, poluilta metsän kolkkaan varjoon, — tai kalseen kuutamonkin tarjoon, — sun täytyy kuulla kutsun sanaa, sua avohaavan hurme manaa, sua manaa lauseeni viimeinen, kun kuolon tuskassa huusin sen kostoksi katalan vääryden!'

"Niin sanoen hän harppasi ulos, ja herrani saattoi häntä metsään. Minä seurasin myös matkan päässä. Mutta saavuttaessani oli hänen arvollisuutensa yksinään ja käyttäysi niinkuin nyt näette hänen tekevän."

"Sinulla on ihmeellinen muisti, hyvä mies", huomautti eversti kylmäkiskoisesti, "kun voit laskettaa kaikki nuo säkeet yhden ainoan lausuman jälkeen — tässä kaikessa tuntuu olevan jotain juonta".

"Yhden lausumanko, kunnioitettava herra?" huudahti independentti. "Voi, se runonpätkä pysyy harvoin poissa herra-parkani kieleltä, kun hän on vähemmän voitollinen kilvoituksissaan saatanan kanssa, kuten joskus sattuu. Mutta ensi kerran kuulin toisen sitä lausuvan, ja totta puhuen tuntuu herrani aina kertaavan sitä vastenmielisesti, niinkuin lapsi opettajan sanelua, eikä oman ajunsa jälkeen tulevana, kuten sanoo Saarnaaja."

"Kummallinen juttu", ihmetteli Everard. "Olen kuullut ja lukenut, että surmattujen hengillä on outo voima surmaajansa suhteen; mutta hämmästyttävältä tuntuu vaatimus uskomaan, että sellaisissa tarinoissa voi olla perää. — Roger Wildrake — mitä sinä pelkää, mies? — minkätähden liikahtelet tuolla tavoin?"

"Minäkö pelkäisin? Ei, pelkoa se ei ole, vaan vihaa — kuolettavaa vihaa. Näen Dick-paran murhaajan edessäni ja — katso, hän heittäytyy miekkailuasentoon! Va-va-vai niin, sinä teurastajan kahlekoiran sikiö! Et saa jäädä vastustajaa vaille."

Ennen kuin kukaan sai häntä estetyksi Wildrake heitti syrjään viittansa, veti miekkansa ja suoriutui melkein yhdellä loikkauksella välimatkasta, joka eroitti hänet Harrisonista; samassa hän suoraa päätä iski aseensa ristiin jälkimäisen kanssa, tämän seistessä kalpaansa heilutellen ikäänkuin juuri odottamassa hyökkääjää. Niinpä ei tasavaltalaista kenraalia kohdannut hetkeksikään yllätys, vaan hän huikkasi heti säiläin sälähtäessä yhteen: "Haa! Nyt tunnen sinut vihdoinkin ihan ruumiillistuneena. Tervetuloa, tervetuloa! — Herran ja Gideonin miekan nimessä — siis!"

"Erilleen heidät, erilleen heidät", huusi Everard, kun hän ja Tomkins, ensimmältä ällistyttyään käsirsyn äkillisyydestä, riensivät välittäjiksi. Kavalieriin tarttuen tempasi Everard hänet väkisin taaksepäin, ja vaaraa halveksien sai Tomkins vaivoin pidätetyksi Harrisonin miekan, kenraalina huudahtaessa: "Haa! kaksi yhtä vastaan — kaksi yhtä vastaan — sillä tavoin demonit taistelevat."

Wildrake puolestaan kirosi karmeasti ja lisäsi: "Markham, sinä olet pyyhkäissyt pois kaiken kiitollisuudenvelkani — siitä ei ole enää rahtuakaan jäljellä — mennyttä kaikki, lempo soikoon!"

"Olet tosiaan kuitannut sen velan erinomaisesti", sanoi Everard. "Kuka tietää, miten tämä juttu on selitettävissä ja vastattavissa?"

"Vastaan siitä hengelläni", uhitteli Wildrake.

"Siivolla nyt, olkaa vaiti", neuvoi Tomkins, "ja antakaa minun järjestää. Asia on sovittavissa siten, että kelpo kenraali ei ikinä tiedä kohdanneensa kuolevaista miestä; pankoon tuo moabilainen vain miekkansa huotran lepoon ja olkoon alallaan."

"Wildrake, minä rukoilen sinua pistämään pois miekkasi", pyysi Everard, "muutoin sinun on toden totta käännettävä se minua vastaan."

"Ei, kautta Yrjänän, niin hullu en toki ole; mutta tapaan minä hänet vielä toisena päivänä."

"Sinä, toisena päivänä!" huudahti Harrison, jonka silmät pysyivät yhä tähdättyinä kohtaan, missä hän oli tavannut niin käsiintuntuvaa vastustusta. "Niin, tunnen sinut hyvin; päivä päivältä, viikko viikolta sinä teet saman joutavan vaatimuksen, sillä sinä tiedät, että äänesi vapisuttaa sydäntäni. Mutta käteni ei tutise joutuessaan sinun voimiasi vastaan — henki on halullinen taistelemaan, jos liha onkin heikko sellaista vastassa, mikä ei ole lihasta."

"Hiljaa nyt kaikki, taivaan tähden", käski taloudenhoitaja Tomkins; sitte hän lisäsi herraansa puhutellen: "Täällä ei ole ketään, sallikoon teidän ylhäisyytenne minun huomauttaa, paitsi Tomkins ja arvoisa eversti Everard."

Kenraali Harrison, — kuten toisinaan tapahtuu osittaisessa mielipuolisuudessa, jos hänellä nimittäin oli sielullisia hakauksia, — oli kyllä lujasti ja täydellisesti vakuutettu omien näkyjensä todellisuudesta, mutta hänen ei tehnyt mieli puhua siitä asiasta niille, joiden tiesi pitävän niitä kuvitteluna. Tässä tilaisuudessa hän tekeysi ihan huolettoman ja levollisen näköiseksi juuri osoittamansa rajun kiihtymyksen jälkeen, ja se voimakas ponnistus ilmaisi, kuinka hartaasti hän halusi peitellä todellisia tunteitaan Everardilta, arvellessaan tämän jäävän niille kylmäkiskoiseksi.

Hän tervehti Everardia ylen kohteliaasti ja puheli illan kauneudesta, joka oli houkutelut hänet ulos palatsihuvilasta kävelyille puistoon nauttimaan suotuisasta säästä. Hän otti sitten Everardin käsivarren kainaloonsa ja käveli tämän kanssa takaisin taloa kohti, sillävälin kun Wildrake ja Tomkins seurasivat heidän kintereillään ja taluttivat hevosia. Everard halusi saada hiukan valaistusta näihin salaperäisiin tapahtumiin ja yritti useastikin päästä siihen puheenaineeseen eräänlaisella kuulustelulla, jota Harrison — sillä mielipuolet ovat hyvin usein vastahakoisia haastamaan sielullisista häiriöistään — torjui jokseenkin taitavasti; tarpeen tullen hän vetosi taloudenhoitajansa apuun, tämä kun oli ottanut tavakseen esiintyä herransa takaajana kaikissa tilanteissa, saaden siitä Desboroughilta Jetkun sattuvan lisänimen.

"Ja minkätähden oli teillä miekkanne paljastettuna, arvoisa kenraali", kysyi Everard, "kun olitte ainoastaan iltakävelyllä?"

"Totisesti, oiva eversti, ajat ovat sellaiset, että ihmisten täytyy valvoa sonnustetuin kupein ja palavin lampuin ja sivalletuin asein. Se päivä lähenee, uskokaa minua tai älkää, jolloin ihmisten täytyy pitää vaari, ettei heitä tavattaisi alastomina ja aseettomina, kun ne seitsemän pasuunaa toittovat: saappaisiin ja satulaan! ja Jezerin huilut huhuavat: ratsaille ja taipaleelle!"

"Totta kyllä, hyvä kenraali, mutta minusta näytti siltä, kuin olisitte äsken tehnyt miekkailuliikkeitä ikäänkuin taistellen?" urkki Everard.

"Minulla on kummallinen mielikuvitus, ystävä Everard", vastasi Harrison, "ja kävellessäni yksin ja ase kädessä, kuten äsken, teen toisinaan harjoituksen vuoksi survaisuja tuollaista puuta vasten. Sellaista tyhmää ylpeyttä pyrkii tarttumaan aseitten käyttäjiin. Minua on pidetty aimo miekkailumestarina, ja olen tapellutkin itselleni palkintoja ennen uudestasyntymistäni, kunnes minut kutsuttiin esittämään osaa suuressa työssä ja rupesin voitollisen kenraalimme ensimmäiseen ratsuväkirykmenttiin huoviksi."

"Mutta minusta kuulosti kuin olisi ase kalahdellut teidän miekkaanne?" sanoi Everard.

"Mitä! Aseko kalahdellut miekkaani? Miten olisi se mahdollista, Tomkins?"

"Totisesti, sir", auttoi Tomkins, "varmaankin on puunoksa osunut tielle; täällä kasvaa jos jotakin lajia, ja teidän arvollisuutenne on saattanut satuttaa sellaista, jota brasilialaiset sanovat rautapuuksi — Purchas kertoo 'Pyhiinvaelluksessaan', että tuollaisen pölkky vasaralla lyötynä helähtää kuin lasin."

"Totisesti suittaa asia olla niin", myönsi Harrison, "sillä nuo menneet valtiat keräsivät tähän huviasuntoonsa monia ihmeellisiä puita ja yrttejä, vaikka he eivät koonneet sen pirun tuottoa, joka kantaa kahtatoista laatua hedelmää, eivätkä niitä lehtiä, joista kansat saavat parannuksen".

Everard pitkitti kuulusteluansa, sillä hänen mieltänsä kiinnitti se tapa, jolla Harrison väisteli kysymyksiä, ja se näppäryys, jolla hän heitti ylimaailmia ja kiihkomielisiä käsityksiään jonkunlaisen hunnun tavoin verhoamaan katumuksen ja tietoisien verien vian nostattamia kolkompia näkyjä.

"Mutta", hän muistutti, "jos saan uskoa silmiäni ja korviani, en voi vieläkään olla ajattelematta, että teillä oli todellinen kiistakumppani. Niin, varmasti näin tummaan nuttuun pukeutuneen miehen peräytyvän metsään."

"Niinkö?" virkahti Harrison kummastuneena, ja hänen äänensä vapisi väkisinkin. "Kuka saattoi se olla? — Tomkins, näitkö sinä eversti Everardin mainitsemaa miestä, hikiliina kädessä — verinen hikiliina, jolla hän aina paineli kylkeään?"

Viime sanoillaan Harrison esitti Everardin määritelmälle lisäpiirteitä, joka vastasi Tomkinsin alkuperäistä oletetun haamun kuvausta, ja se seikka vaikutti Everardin mielessä taloudenhoitajan kertomuksen vahvistukseksi enemmän kuin mikään hänen näkemänsä tai kuulemansa. Vierasmies vastasi vetoomukseen tavallisella lipeydellään, että hän oli kyllä huomannut sellaisen miehen pujahtavan heidän ohitseen tiheikköön — arvatenkin se oli joku hirvenvaras, sillä salametsästäjät kuuluivat käyneen hyvin julkeiksi.

"Kuulkaahan nyt, herra Everard", sanoi Harrison kiirehtien vaihtamaan puheenainetta, "eikö jo ole aika meidän jättää silleen kaikki kiistelymme ja yhtyä käsi kädessä korjaamaan Zionimme murtumia? Onnellinen ja tyytyväinen olisin minä, kelpo ystäväni, työskennellessäni siten savigeison vatkajana tai kalkkikaukalon kantajana suuren johtajamme ohjattavana, jonka puolella Kaitseminen on ollut tässä kansallisessa tiimelyksessä; ja totisesti, niin hartaasti puna kannatan oivallista ja voitollista kenraali Oliveriamme, jota taivas kauvan kaitkoon, — että jos hän käskisi, ei minua arveluttaisi temmata alas korkealta paikaltaan sitä arvohenkilöä, jota nimitetään puhemieheksi, ihan niinkuin annoin vaivaisen apuni sen miehen kukistamiseen, jota kuninkaaksi kutsuttiin. Kun tiedän teidän olevan tässä seikassa yhtä mieltä minun kanssani, sallikaa minun siis esittää teille rakkaasti, että me toimisimme veljinä ja rakentaisimme umpeen aukot ja kohottaisimme jälleen englantilaisen Zionimme vallitukset, jollatavoin meidät epäilemättä valitaan pylväiksi ja kaarenkannattimiksi, etevän ylikennraalimme johdolla tukemaan ja pystyssäpitämään sitä, samalla kun saamme asianmukaiset sekä hengelliset että ajalliset verotulot ja saatavat jalustaksi, jolla me voimme seistä, koska perustuksenamme muutoin on pehmeätä hiekkaa. Kuitenkin", hän jatkoi mielensä jälleen harhaantuessa ajallisen kunnianhimon pyrkimyksistä Viidennen valtakunnan näkyihin, "kaikki nämä ovat pelkkää turhuutta sinetityn kirjan avaamiseen verraten, sillä joutuisasti lähenee kaikki olevainen pitkäisen jylinää ja suuren lohikäärmeen kirvoitusta pohjattomasta kuilusta, jonne se on kahlehdittu".

Tällä maallisen valtiotaidon ja intomielisen ennustelun sotkeutuneella purkauksella Harrison huumasi eversti Everardin siinä määrin, että tälle ei jäänyt enää ollenkaan aikaa urkkia häneltä lisää yksityiskohtia yöllisestä kahakasta, josta hänen selvästi ei tehnyt mielensä olla kuulusteltavana. He saapuivatkin nyt Woodstockin palatsihuvilaan.

15. LUKU.

EVERARD NÄKEE ILMESTYKSEN.

Maahovin ulko-oven eteen oli vahtisotilaiden lukumäärä lisätty kaksinkertaiseksi. Everard tiedusti toimenpiteen syytä korpraalilta, jonka hän tapasi eteissuojamassa sotureineen; nämä istuivat tai loikoivat roihuavan tulennoksen ympärillä, pitäen sitä vireillä sirpaleilla, joita ruhjoivat veistoksilla koristetuista istuimista ja lavitsoista.

"Ka, totisesti", vastasi mies, "*corps de garde*, kuten teidän arvollisuutenne sanoo, nääntyy tärviölle näin rasittavasta palveluksesta; mutta pelko on levinnyt keskuuteemme, ja yksikään ei suostu pitämään vartiovuoroansa yksinään. Olemme kuitenkin peruuttaneet pari etuvartiotamme Banburystä ja muualta, ja meille kuuluu tulevan lisäväkeä Oxfordista huomenna."

Everard pitkitti tarkkoja kyselyjään sekä palatsihuvilan sisä- että ulkopuolelle asetetuista

vahtisotilaista ja huomasi, että vartioiden jakamisessa oli sääntöjä, ja järjestely olikin pantu toimeen itse Harrisonin valvonnan alaisena. Eversti Everardille ei sen vuoksi jäänyt muuta tehtävää kuin omaa iltaseikkailuansa muistaen ehdottaa lisäpartijan asettamista — kumppanin kanssa, jos se katsottiin välttämättömäksi — siihen eteiskammioon eli odotushuoneeseen, josta mentiin hänen oudon kohtauksensa näyttämönä olleelle pitkälle lehterille ja muihin huoneustoihin. Korpraali lupasi kunnioittavasti kaikin puolin täyttää hänen määräyksensä. Kun palvelijat kutsuttiin paikalle, ilmestyivät hekin kaksinkertaisena voimana. Everard pyysi saada tietää, olivatko valtuutetut menneet makuulle vai saattoiko hän vielä puhutella heitä.

"Makuuhuoneessaan he kyllä ovat", vastasi miehistä muuan, "mutta luullakseni he eivät ole vielä riisuutuneet".

"Mitä!" oudoksui Everard; "ovatko eversti Desborough ja master Bletson samassa makuuhuoneessa?"

"Heidän arvollisuutensa ovat siten sopineet", ilmoitti mies, "ja heidän arvollisuuksiensa sihteerit jäävät vartioimaan koko yöksi".

"Muotina on vahvistaa vartiot kaksinkertaisiksi kautta koko talon", tokaisi Wildrake. "Saisinpa näkyviini välttävän sievän sisäkön, niin kylläpä osaisin minäkin mukautua muotiin."

"Hiljaa, hupelo!" koveni Everard; "ja missä ovat pormestari ja pastori Holdenough?"

"Pormestari palasi kauppalaan ratsain, huovin takana, joka läksi Oxfordiin hakemaan lisäväkeä; ja tapulitalon mies on majoittunut siihen kamariin, jossa eversti Desborough vietti viime yön, hän kun siellä todennäköisimmin kohtaa — teidän arvollisuutenne ymmärtää. Taivas meitä armahtakoon, lujilla me olemme!"

"Ja missä ovat kenraali Harrisonin palkolliset", ärähti Tomkins, "kun eivät saata häntä huoneeseensa?"

"Täällä — täällä — täällä, master Tomkins", ilmoitti kolme miestä tunkeutuen eteenpäin, kasvoillaan sama tyrmistys, joka näytti tutisuttavan Woodstockin koko asujamista.

"Matkoihinne siis", käski Tomkins; "älkää puhutelko hänen armoansa — näettehän, että hän ei ole sillä tuulella".

"Hän näyttää tosiaan merkillisen nopealta", huomautti eversti Everard. "Kasvonpiirteet ovat kuin halvauksen vääristämät, ja vaikka hän tullessamme puhui niin kerkeästi ei hän ole avannut suutansakaan siitä asti kun pääsimme valoon."

"Se on hänen sävynsä tuollaisten etsiskelyjen jälkeen", selitti Tomkins. "Antakaa hänen arvollisuutensa, tueksi käsivartenne, Zedekiah ja Jonathan, taluttaaksenne hänet pois — minä tulen kohtsiltaan. Jää sinä, Nikodemus, odottamaan minua — ei ole hyvä kävellä yksinään tässä talossa."

"Master Tomkins", virkkoi Everard, "olen usein kuullut mainittavan sinua teräväksi, älykkääksi mieheksi — sanoi minulle rehellisesti, oletko vakavasti peloissasi jostakin yliluonnollisesta kummittelusta tässä rakennuksessa?"

"Ei tekisi mieleni heittäytyä alttiiksi mahdollisuudelle, sir", vastasi Tomkins hyvin totisena; "kunnioitettavaa herraani katsellessanne voitte arvata, miltä elävät näyttävät puhuteltuansa kuolleita".

Hän kumarsi syvään ja läksi. Everard meni siihen kamariin, jonka toiset kaksi valtuutettua olivat viihtymyksekseen valinneet yhteiseksi asunnokseen. He valmistausivat juuri laskeutumaan vuoteelle, kun hän astui sisälle. Molemmat hätkähtivät oven avautuessa — molemmat ilahtuivat nähdessään, että sieltä saapui vain Everard.

"Kuulkaas", puheli Bletson vetäen hänet syrjään, "oletteko milloinkaan nähnyt Desboroughin vertaista aasia? — mies on iso kuin härkä ja arka kuin lamma. Hän on kättänyt minut nukkumaan täällä suojeluksekseen. Teemmekö siitä hauskan yön, hä? Sen teemme, jos tahdotte ottaa kolmannen vuoteen, joka varustettiin Harrisonia varten; mutta hän on mennyt ulos kuin mikäkin hölmö haeskelemaan Armageddonin laaksoa Woodstockin puistosta."

"Kenraali Harrison palasi vastikään minun kanssani", ilmoitti Everard.

"Ei, mutta, niin totta kuin elän, hän ei tule meidän huoneeseemme", väitti Desborough, kuullen vastauksen. "Yksikään, joka on hyvinkin saattanut illastaa itse Lemmon kanssa, ei ole oikeutettu nukkumaan kristittyjen parissa."

"Sitä hän ei aiokaan", tiesi Everard; "hän kuuluu nukkuvan erillään — ja yksinään".

"Ei ihan yksinäänkään, luulemma", sanoi Desborough, "sillä Harrisonilla on jonkunlaista vetovoimaa menninkäisiin — niitä lentelee hänen ympärillään kuin koiperhoset kiertelevät kynttilää. Mutta jääkää te meidän luoksemme, hyvä Everard, minä pyydän. En tiedä, mistä se johtuu, mutta vaikka teillä ei ole uskontonne ainiaan kielellänne ettekä latele lukuisia lujia sanoja siitä kuten Harrison — ettekä lausuile pitkiä saarnoja kuten muuan mitä kunnioitettavin omaiseni, joka jääköön nimeämättömäksi, tunnen itseni kuitenkin jotenkuten turvallisemmaksi teidän seurassanne kuin noista kenenkään. Mitä tähän Bletsoniin tulee, niin hän on sellainen pelkkä herjaaja, että pelkään paholaisen korjaavan hänet taiteensa ennen aamua."

"Oletteko ikinä kuullut mokomaa viheliäistä raukkaa?" sanoi Bletson syrjään Everardille. "Viipykää sentään, kunnioitettava eversti — tunnen teidän intonne hädänalaisten auttamiseen, ja te näette Desboroughhin sellaisessa pinteessä, että hän tarvitsee lähellään useamman kuin yhden hyvän esimerkin, säästyäkseen ajattelemasta aaveita ja pahojahenkiä."

"Pahoittelen, etten voi täyttää pyyntöänne, hyvät herrat", vastasi Everard. "Mutta minä olen päättänyt nukkua Victor Leen kamarissa, joten toivotan teille hyvää yötä; ja jos tahdotte levätä häiriintymättömästi, neuvon teitä uskomaan itsenne yön vartiohetkiksi Hänen haltuunsa, jolle yö on samaa kuin ilmapäivä. Olin aikonut puhua teille tänä iltana täälläoloni aiheesta, mutta lykkään neuvottelumme huomiseen, jolloin luullakseni kykenen näyttämään teille päteviä perusteita, jättääksenne Woodstockin."

"Olemme nähneet sellaisia jo yltäkyllin", arveli Desborough. "Niinpä minä tulin tänne palvelemaan yhteistä asiaa ja samalla kaiketikin saadakseni vaivasta jonkun kohtuullisen edun itselleni; mutta jos minut keikautetaan jälleen päälleni tänä yönä kuten edellisenä, en viipyisi pitempään edes kuninkaan kruunun voittaakseni, sillä varmastikaan ei niskani enää pystyisi kantamaan sen painoa."

"Hyvää yötä", toivotti Everard ja teki lähtöä, kun Bletson jälleen hiippaili likelle ja kuiskasi hänelle: "Kuulkaahan, eversti — olemmehan ystävyksiä — pyydän teitä jättämään kamarinne oven auki kaiken häiriön varalta, jotta voisni kuulla huutonni ja rynnätä siekailematta apuun. Tehkää se, hyvä Everard, muutoin pysyn valveilla huolissani, sillä minä tiedän, että te erinomaisen järkevänäkin miehenä olette vielä hiukan kiintynyt niihin taikauskoihin aatoksiin, joita imemme äidinmaidossa ja jotka ovat pelkäilymme perusteena tällaisissa tilanteissa; sentähden jättäkää ovenne auki, jos minua rakastatte, saadaksenne joutuisaa apua minulta tarpeen tullen."

"Herrani luottaa ensiksikin raamattuunsa, sir, ja toisessa sijassa oivaan miekkaansa", virkahti Wildrake. "Hänellä ei ole sellaista käsitystä, että paholainen on torjuttavissa kahden miehen makaamisella samassa huoneessa, saati että Kota-klubin uskonkieltäjät kykenevät todistelulla tekemään tyhjäksi sielunvihollisen olemassaolon."

Everard tarttui varomatonta ystävänsä kauluksesta ja laahasi hänet mukaansa kesken puheen, pidellen hänestä kiinni, kunnes he olivat molemmin Victor Leen kamarissa, missä olivat edellisellään kerralla nukkuneet. Vielä sittekin hän piteli Wildrakea, kunnes palvelija oli siistinnyt kynttilät ja lähetetty pois huoneesta; hellittäen ystävästään eversti puhutteli häntä nyt nuhtelevalla kysymyksellä: "Oletko mielestäsi hyvinkin ymmärtäväinen ja viisas mies, kun tällaisina aikoina etsit jokaista tilaisuutta solmiutuaksesi sanoistasi rettelöön tai paljastavaan suukopuun? Hävetä sinun sietäisi!"

"Niin, hävetä tosiaan", myönsi kavalieri; "hävetä pitäisi lakean raukan, joka alistuu tällä tavoin toisen viskeltäväksi, vaikka tämä ei ole suvultaan suurempi eikä paremmin kasvatettu kuin hän itsekään. Sanonpa sinulle, Mark, että käytät kohtuuttomasti voittopuoltasi minun suhteeni. Mikset anna minun lähteä luotasi, elääkseni ja kuollakseni omalla tavallani?"

"Syystä että kuulisin kuolleeesi koiran tavoin, ennen kuin olisimme olleet viikkoakaan erossa. Kuulepas, hyvä ystävä, mikä hulluus sinut villitsikään Harrisonin kimppuni ja sitte ryhtymään hyödyttömään väittelyyn Bletsonin kanssa?"

"Ka, me olemme paholaisen talossa, nähdäkseni, ja minä antaisin mielelläni isännälle mitä hänelle on tulevaa, missä hyvänsä liikun. Olisi ollut mukavaa lähettää hänelle nyt Harrison tai Bletson ikäänkuin puolipäivälliseksi tyydyttämään hänen ruokahaluansa, kunnes Crom —"

"Hiljaa! Kiviseinillä on korvat", keskeytti Everard katsellen ympärilleen. "Tuossa on yöjuomasi valmiina. Tarkasta aseitasi, sillä meidän täytyy olla niin huolellisia kuin olisi Kostotar kintereillämme. Tuolla on makuusijasi — ja minulle on vuode valmistettu vierashuoneeseen, kuten näet. Ainoastaan ovi eroittaa meidät."

"Ja sen minä jätän auki siltä varalta, että hoilaat apua, kuten tuo uskonkieltäjä arvelee. Mutta miten olet saanut tämän kaiken niin sievästi järjestetyksi, kelpo isäntäiseni?"

"Huomautin taloudenhoitaja Tomkinsille aikovani nukkua täällä."

"Hän on kummallinen mies", tuumi Wildrake, "ja hän lienee ottanut mitan joka miehen jalasta — kaikki näkyvä käyvän hänen käsiensä kautta".

"Hän tuntuu olevan näiden aikojen vasiten muovaamia miehiä", vastasi Everard; "hänellä on kerkeä saarnalahja ja selittelyn taito, ja se takaa hänelle independenttien suuren suosion, samalla kun hänen älykkyytensä ja toimeliaisuutensa suosittelee häntä maltillisemmille ihmisille".

"Onko hänen vilpittömyyttään koskaan epäilty?" kysyi Wildrake.

"Ei, kuullakseni", sanoi eversti; "päin vastoin on hänellä tuttavallisina nimityksinään Rehti Joe ja Taattu Tomkins. Minä puolestani uskon hänen vilpittömyytensä aina pysytelleen hänen etunsa tasalla. Mutta lopeta jo pikarillisesi ja lähde siitä makuulle. Mitä, yhdellä siemauksellako sen tyhjensitkin!"

"Helkkarissa, niin — valani kieltää minua kahdesta kulauksesta; mutta älähän huoli — tämä yömyssy vain lämmittää aivojani, vaan ei hämmennä niitä. Tulkoon siis mies tai mörkö, ilmoita minulle, jos sinua häiritään, ja silmänräpäyksessä saat varmasti kumppanin."

Niin sanoen kavalieri vetäytyi omaan huoneeseensa. Eversti Everard riisui yltänsä raskaimmat tamineet, laskeusi makuulle housuihinsa ja ihokkaassaan ja tyyntyi lepoon.

Hänet havahdutti verkkainen ja juhlallinen soitto, joka kuoleutui ikäänkuin etäisyyteen. Hän kavahti hapuilemaan aseitaan, jotka tapasi viereltään. Tilapäinen vuode oli uutimeton, joten hän saattoi vaivatta silmäillä ympärilleen; mutta kun tulisijaan oli jäänyt vain muutamia kiiluvia hiiliä, vaikka hän oli varustanut tulen kuntoon ennen makuullemenoaan, oli hänen mahdoton eroittaa mitään. Luontaisesta urheudesta huolimatta tunsikin hän senvuoksi sitä epämääräistä ja hytisyttävää kammoa, jota herättää vaaran läheisyyden tunto sekä sen aiheen ja laadun tietymättömyys. Hän oli kyllä vastahakoinen uskomaan ylikuulattuja tapauksia, mutta olemme jo huomauttaneet, että hän ei kuitenkaan ollut niiden ehdoton kieltäjä, niinkuin nykyisenäkin epäuskoisempana aikakautena on kenties paljoa harvemmassa täydellisiä ja horjumattomia epäjiä tässä kohdassa kuin sellaisiksi ilmoittautuvia. Epävarmana siitä, eikö hän ollut uneksunut noita säveliä, jotka tuntuivat vieläkin sointuvan hänen korvissaan, hän oli haluton antautumaan alttiiksi ystävänsä naljailulle, kutsumalla häntä avukseen. Hän siis nousi istualle vuoteellaan ja koki jossain määrin sitä hermostunutta kiihtymystä, joka valtaa urhoollisia miehiä kuten pelkureitakin — se erona, että toinen lyhyistyy sen painamana niinkuin viiniköynnös raesateessa ja toinen kokoo tarmonsensa sen pudistamiseen yltänsä niinkuin Libanonin seeterin sanotaan kohottelevan oksiansa niille kerääntyvän lumen ravistamiseksi pois.

Tänä hisahtamattomana ja yksinäisenä hetkenä hänen mieleensä väkisinkin palasi Harrisonin kertomus, vaikka hänellä, olikin salaista epäilyä, että siinä oli jotain juonta tai kujetta. Hän muisti Harrisonin kuvanneen näkyänsä piirteellä, jollaista hänen oma huomautuksensa ei suinkaan ollut voinut johdattaa haaveilijan mieleen; tuo alituisen kylkeä vasten paineltu verinen liina ei silloin ollut kenraalin näkyvissä eikä hänen kiihtyneen kuvittelunsa haudottavana. Kävivätkö siis murhatut niiden asuinsijoilla, jotka olivat häätäneet heidät elämästä kaikkine hyvittämättömine synteineensä? Ja jos niin oli asian laita, eikö sama lupa saattanut valtuuttaa muita tuollaisia käyntejä — varoitukseksi, ohjaukseksi, rangaistukseksi? Äkkipikaisia ja herkkäuskoisia ovat ne, jotka vastaanottavat totena jokaisen sellaisen jutun, — oli hänen päätelmänsä, — mutta kenties eivät ole vähemmän äkkipikaisia nekään, jotka rajoittavat Luojan vallan kaiken luodun suhteen ja olettavat, että Luonnon lakeja ei Luonnon laatijan luvalla voida erityisissä tapauksissa ja suuriin tarkoituksiin tilapäisesti kumota.

Näiden ajatusten risteillessä Everardin mielessä saivat hänessä valtaa tunteet, joita hän ei ollut kokenut silloinkaan kun ensi kertaa seisojien vimmaisen ja vaarallisen taistelun partaalla. Hän pelkäsi, tietämättä mitä, — ja kun ilmeinen ja nähtävä vaara olisi kannustanut hänen miehuuttaan, lisäsi aseman täydellinen epätietoisuus hänen vaaran tuntoaan. Melkein vastustamaton halu pakotti häntä hypähtämään vuoteeltaan ja kasaamaan sytykkeitä hiipuvalla hiilokselle, nähdäkseen loimussa jonkun kummallisen ilmestyksen tunkeutuneeksi kamariinsa. Niinikään tunsikin hän voimakasta kiusausta Wildraken herättämiseen; mutta itse pelkoakin lujempaan ehkäisi häpeä nämä vaikuttimet. Mitä! Saataisiinko ajatella, että Markham Everard, joka luettiin parhaisiin sotureihin, mitä tämä synkkä kansalaiskiista oli saanut miekkamiehikseen — Markham Everard, joka niin nuorenaikin oli parlamentin armeijassa kohonnut korkeaan arvoon, pelkäsi jäädessään yksikseen hämyiseen huoneeseen keskiyöllä? Siihen ei saisi koskaan ilmaantua aihetta.

Tämä ei kuitenkaan tehonnut miksiäkään loitsuksi aatosten epämieluisaa kulkua vastaan. Hänen mieleensä johtuivat Victor Leen kamarista kerrotut monet perimystiedot, joita hän kyllä oli usein halveksinut hämärinä, todistamattomina ja ristiriitaisina, muinaisen taikauskon synnyttiminä ja lörpöttelevän herkkämielisyyden polvi polvelta levittäminä huhuina; mutta niissä oli kuitenkin jotain, mikä ei soveltunut tyyntymään hänen hermojensa nykyistä kiusallista kiihtymystä. Sitte hän ajatteli

saman ehtoöpäivän tapauksia, — miten hänen kurkkuansa vasten oli ase painettu ja voimakas käsivarsi paiskannut hänet selälleen permantoon. Se muisto tosin vastusti häilyvien haamujen ja epätodellisten tikarien aatosta, mutta sai hänet kylläkin uskomaan, että tämän laajan rakennuksen jossakin osassa piileksi joukko kavaliereja eli ilkimielisiä. Nämä saattoivat nousta toimintaan yöllä, yllättää vartijat ja surmata heidät kaikki, eritoten Harrisonin, joka oli ollut mestatun kuninkaan tuomareita; hallitsijavainajan uskolliset saattolaisethan janosivat kiihkeästi kosta.

Hän yritti häätää tätä ajatusta ottamalla lukuun vartioiden lukuisuuden ja jakautumisen, mutta pysyi kuitenkin tyytymättömänä itselleen siitä, ettei ollut ryhtynyt vielä täsmällisempiin varokeinoin, ja pahoitteli, että hän kiristetyn vaitiolo-lupauksen pitämällä saattoi toimittaa monen seuralaisensa salamurhaajien uhreiksi. Hänen sotilaallisiin velvollisuuksiinsa yhtyen herättivät nämä aatokset toisen sarjan mietteitä. Hän tuli arvelleeksi, että hän ei voinut nyt tehdä muuta kuin käydä tarkastamassa vartiopaikkoja ja varmistautumassa sotamiesten valvomisesta, valppaudesta, paikoillaan pysymisestä ja sellaisesta sijoittumisesta, jota vaati heidän nopea keskinäinen avuksitulonsa, jos se kävi tarpeelliseksi. "Se soveltuu minulle paremmin", hän ajatteli, "kuin lojua täällä lapsen lailla pelottelemassa itseäni akkain lorulla, jolle olen poikana nauranut. Mitäpä siitä, että vanha Victor Lee oli pyhyiden häväisijä, kuten yleiseen kerrotaan, ja pani olutta kastemaljassa, jonka hän sieppasi Holyroodin ikivanhasta palatsista, kun kirkko ja rakennus loimusivat liekeissä? Ja entä jos hänen vanhin poikansa lapsena kuolikin kuumaan veteen samassa astiassa? Kuinka monta kirkkoa on hävitetty hänen jälkeensä? Kuinka monta kastemaljaa saastutettu? Niin monta tosiaan, että jos taivaan kosto rankaisisi sellaista väkivaltaa yliluonnollisella tavalla, ei ilmestyksittä jäisi ainoakaan Englannin soppi eikä vähäisinkään pitäjänkirkko. Pyh, nuo ovat joutavia kuvitelmia, arvottomia etenkin niiden ajateltaviksi, jotka on kasvatettu uskomaan, että pyhyys asustaa aikeessa ja teossa eikä rakennuksissa tai kastemaljoissa taikka ulkonaisissa menoissa."

Hänen siten muistutellessaan kalvinistisen uskontunnustuksensa pääkohtia löi iso torninkello — tuollaisissa kertomuksissa harvoin vaikeneva tunnus — kolme. Sitä seurasi heti vahtisotamiesten käheä huuto kautta holvien ja lehterien, yli- ja alikerrassa, haastaen toisiansa ja vastaten tavallisella vartiosanalla: Kaikki hyvin. Heidän äänensä sekaantuivat kellon kumeaan kumuun, mutta taukosivat ennen kuin se vaikeni, ja niiden kuoleuduttua oli pitkittyneen moikkeen humiseva kaiku tuskin kuultavissa. Ennen kuin tämä viimeinen värinä oli vielä lopullisesti häipynyt äänettömyydeksi se tuntuikin heräävän uudestaan, ja Everard kykeni tuskin ensimältä päättämään, oliko uusi kaiku tarttunut vaimenevaan soinnahdukseen vai häiritsikö joku muu ja erillinen ääni uudestaan hiljaisuutta, johon jymisevä läppäys oli ilmoituksensa mykistettyä vaivuttanut vanhan rakennuksen ja sitä ympäröivän metsän.

Mutta epätietoisuus selkisi pian. Ne soiton säveleet, jotka olivat yhtyneet läppäyksen hiljeneviin kaikuihin, tuntuivat ensin pitentävän niitä ja sitte jatkuvan niiden jälkeen. Etäältä alkava ja lähetessään kovemmaksi yltyvä inha sävelsarja tuntui siirtyvän huoneesta toiseen, työkammiosta lehterille, eteissuojamasta naiskamariin, noin monien hallitsijain vanhan asuinrakennuksen autioiden ja häväistyjen raunioiden läpi; ja sen lähestyessä ei yksikään soturi hälyttänyt eikä ainoakaan niistä lukuisista eriarvoisista vieraista, jotka viettivät tukalan ja kauhistuneen yönsä tuossa rappeutuneessa maahovissa, näyttänyt rohkenevan ilmoittaa toisille kammon selittämätöntä syytä.

Everardin kiihtynyt mielentila ei sallinut hänen jäädä niin toimeettomaksi. Äännet tulivat niin likelle, että ne kuulostivat ihan vierushuoneessa toimitettavalta juhlalliselta vainajien muistojumalanpalvelukselta, kun hän ryhtyi hälyttämään, äänekkäästi huutaen uskollista saattolaistaan ja ystävänsä Wildrakea, joka uinaili viereisessä huoneessa; olihan vain ovi heidän välissään ja sekin raollaan.

"Wildrake — Wildrake! Ylös — ylös! Etkö kuule hälytystä?"

Ei tullut mitään vastausta Wildrakelta, vaikka soiton säveleet nyt kajahtelivat huoneessa niinkuin olisivat sen aiheuttajat olleet ihan seinien sisällä. Se melu olisi riittänyt herättämään nukkujan ilman kumppaninsa ja isäntänsä huutoakin.

"Aseisiin! Roger Wildrake — aseisiin!" kiljaisi jälleen Everard, nousten vuoteeltaan ja temmaten pistoolinsa. "Toimita valoa ja hälytä väki!"

Ei vastausta. Hänen äänensä kuoleutui samalla kun soittokin tuntui taukoavan, ja sama leppoisan vieno ääni, joka vieläkin muistutti hänen mielestään Alice Leen puhetta, kuului nyt huoneessa eikä tuntunut tulevan pitkänkään matkan päästä.

"Toverinne ei voi vastata", virkkoi vieno ääni hiljaa. "Ainoastaan ne kuulevat hälytyksen, joiden omatunto tuntee kutsun."

"Taas tämä ilveily!" sanoi Everard. "Olen paremmin asestettu kuin viimeksi, ja ilman tuon äänen

sointua olisi puhuja saanut maksaa leikkelynsä kalliisti."

Oli kummallista, saatamme mainita ohimennen, että heti kun Everard kuuli selvää ihmisäänen sointua, kaikki yliluonnollisen toiminnan aatos hälveni ja häntä äsken kahlehtinut loihdu näytti särkyneen; niin suuresti perustuu kuvitellun tai taikauskoisen kauhun teho hämäärään tai kaksimieliseen, ainakin voimakkaan järkevyyden kohdatessaan ja niin kerkeästi toimittavat sellaisen mielen takaisin jokapäiväisen elämän uomaan selvät äänet ja varmat käsitteet Puhuttelija vastasi ikäänkuin hänen ajatuksiinsa kuten sanoihinsakin.

"Me nauramme aseille, joilla luulet peloittavasi meitä — Woodstockin kaitsijoihin ei niillä ole mitään vaikutusta. Ammu, jos tahdot, ja koeta aseittesi tehoa. Mutta, tiedä, että meidän tarkoituksenamme ei ole vahingoittaa sinua — olet metsästyshaukan rotua ja ylväs luonnonlaadultasi, vaikka sinä kesyttömänä ja kehnosti ravittuna pyydystät sääksien ja haaskakorppien parissa. Lähde lentoon täältä huomenna, sillä jos viivyt lepakkojen, pöllöjen, korppikotkien ja vareksien joukossa, jotka ovat aikoneet pesiä täällä, joudut ehdottomasti osalliseksi heidän kohtalostaan. Poistu siis, jotta nämät suojamat lakaistaisiin ja somistettaisiin niiden vastaanotoksi, joilla on parempi oikeus asua täällä."

Everard vastasi ääntänsä koroittaen: "Vielä kerran varoitan sinua, älä luule uhmaavasi minua turhaan. En ole lapsi, säikähtyäkseni mörköjutuista, enkä aseellisena lannistu pelkuriksi rosvojen uhkauksista. Jos annan sinulle hetkisen suvaitsevaisuutta, niin se tapahtuu rakkaiden ja hairahtaneitten ystävien tähden, joilla saattaa olla osuutta tähän vaaralliseen hullutteluun. Ota huomioon, että minä voin toimittaa linnan ympärille osaston sotaväkeä, joka etsii sen salaisimmistakin lokeroista tämän julkean temppuilun toimeenpanijaa, ja jos se tutkimus ei vie perille, tarvitaan vain jokunen tynnyrillinen ruutia rakennuksen muuttamiseen raunioläjäksi, jonka alle moiset ajattelemattomat leikkelijät hautautuvat."

"Puhutte ylpeästi, herra eversti", virkkoi toinen ääni, joka muistutti hänen lehterillä kuulemaansa karkeampaa ja kovempaa puhetta; "koettakaa urheuttanne tälle suunnalle".

"Ette minulle kahdesti uhittelisi", vastasi Everard, "jos minulla olisi valon tuiketta tähdätäkseni".

Hänen puhuessaan leimahti äkillinen valo niin kirkkaasti, että se huikaisi puhujan silmiä ja näytti hänelle selvästi haamun, joka jonkun verran muistutti Victor Leetä sellaisena kuin tämä esiintyi maalauksessa, toisella kädellään pidellen täydellisesti hunnutettua vallasnaista ja toisella johtajasauvaansa eli nuijaansa. Molemmat haamut olivat eläviä ja seisoivat näköjään kuuden jalan päässä hänestä.

"Ellei naista olisi", virkahti Everard, "en noin hävytöntä röyhkeyttä sietäisi".

"Älkää naisekasta olentoa säälikö, vaan tehkää pahimpanne", vastasi sama ääni. "Minä uhmaan teitä." "Toistakaa uhmanne, kun olen laskenut kolmeen", uhkasi Everard, "ja ottakaa rangaistus häpeämättömyydestänne. Yksi — olen virittänyt pistoolini hanan; kaksi — en ole milloinkaan tähdännyt harhaan — kautta kaiken pyhän, minä ammun, jollette poistu. Lausuessani seuraavan luvun ammun teidät kuoliaaksi seisomasijallenne. Olen kuitenkin vastahakoinen vuodattamaan verta — annan teille vielä toisen pakomahdollisuuden — yksi — kaksi — kolme!"

Everard tähtäsi rintaan ja laukaisi pistoolinsa. Haamu heilautti käsivarttaan halveksivasti, ja kajahti äänekäs nauru, jollaikaa valo vähitellen heiketen lekkui ja kimmelsi iäkkään ritarin ilmestyksen ympärillä ja sitte katosi. Everardin veri virtasi kylmänä sydämeen. "Jos hän olisi ollut ihmisrakennetta", hän ajatteli, "olisi luodin täytyntä lävistää hänet — mutta minulla ei ole tahtoa eikä voimaa taistella yliluonnollisia olentoja vastaan".

Ahdistava painostus kävi nyt niin ankeaksi, että hän suorastaan alkoi voida pahoin. Hän hapuili kuitenkin takan ääreen ja viskasi kourallisen kuivia syttöjä vielä kiiluville hiilille. Risut leimahtivat pian liekkiin ja loivat valoa hänen nähdäkseen huoneen joka soppeen. Hän katseli varovasti ja melkein arasti ympärilleen, puolittain odottaen jotakin hirveätä aavetta eteensä. Mutta hän ei nähnyt mitään muuta kuin vanhan kaluston, rukouspulpetin ja muut kapineet, jotka oli jätetty koskemattomiksi sir Henry Leen lähdettyä. Hän tunsu vastustamatonta halua ja samalla suurta vastenmielisyyttä silmillä muinaisen ritarin muotokuvaa, jota hänen näkemänsä haamu oli kovin elävästi muistuttanut. Hän epäröitsi kahden vastakkaisen tunteen vallassa, mutta sieppasi viimein karskin päättäväisenä vahakynttilän, jonka oli illalla sammuttanut, ja sytytti sen uudestaan, ennen kuin tulennoksen roihi oli jälleen hiipunut. Hän piteli kynttilää, Victor Leen vanhan muotokuvan edessä ja tuijotti siihen kiihkeän uteliaasti, olematta vapaa pelostakaan. Hänet melkein valtasi varhaisempien päiviensä lapsekas säikky, ja muinaisen soturin ankara valju silmä näytti kohtaavan hänen katseensa ja uhkaavan häntä pahastumisellaan. Ja vaikka hän valeen järkeili luonnottomaksi noin hupsun käsityksen, ilmausivat hänen sekavat tunteensa kuitenkin sanoina, jotka tuntuivat puolittain osoitetuilta muotokuvalle.

"Äitini esi-isän sielu", hän haastoi, "tapahtukoon näiden vanhojen suojamien häiritseminen hyvässä tai pahassa tarkoituksessa, juonittelevien ihmisten tai yliluonnollisten olentojen toimesta, minä olen päättänyt poistua täältä huomenna".

"Se ilahuttaa minua kaikesta sydämeistäni", virkkoi ääni hänen takanaan.

Hän kääntyi ja näki kookkaan, valkoiseen verhoutuneen haamun, jolla oli jonkunlainen turbaani päässä. Kynttilänsä pudottaen hän karkasi heti käsiksi siihen.

"*Sinä* ainakin olet kouriin tuntuva", hän sanoi.

"Tuntuvako?" vastasi olento, jota hän niin voimakkaasti puristi. "Pentele, sehän sinun pitäisi tietää panematta minua tukehtumisen vaaraan, ja ellet heti hellitä, niin näytänpä sinulle, että painimaan pystyy tässä toinenkin."

"Roger Wildrake!" huudahti Everard päästäten irti kavalierin ja astahtaen takaisin.

"Roger Wildrake? Niinpä väinkin. Otaksuitko minut Roger Baconiksi, joka oli tullut auttamaan sinua paholaisen manaamisessa? — sillä kylläpä täällä jo haisee niin vietävästi tulikiveltä."

"Se johtuu pistoolini laukauksesta — etkö kuullut sitä?"

"Ka, kyllä, sehän minut herättikin — äskeinen yömyssyni pani minut nukkumaan kuin pölkkö. Hui, vieläkin se huimaa päätäni."

"Ja mikset tulleet heti? En ole milloinkaan kipeämmin tarvinnut apua."

"Tulin niin joutuisasti kuin pääsin", vastasi Wildrake; "mutta vähään aikaan en tointunut oikein tajulleni, sillä minä näin unta Nasebyn kirotusta tappotantereesta — ja sitten oli huoneeni ovi lukossa ja tukala avata, kunnes näyttelin lukkoseppää potkaisullani."

"Mitä! Aukihan se oli makuulle mennessäni", sanoi Everard.

"Lukossa se oli sentään, kun minä tulin makuulta", vakuutti Wildrake, "ja onpa merkillistä, ettet kuullut, kun tölmäsin sen auki".

"Mietiskelin muuta", selitti Everard.

"Mutta mitä on tapahtunut?" tiedusti Wildrake. "Tässä olen pystyssä kuin seiväs ja valmiina tappelemaan, jos tämä haukottelun puuska sen sallii. Muori Redcapin väkevin on siinä määrin heikompi äskeistä iltajuomaani kuin jyvä on vajaa tynnyrillisestä — olen kulauttanut ihan maltaitten mannon — Hohoi — hm."

"Ja luultavasti myös jonkun unilääkkeen sen mukana", arveli Everard.

"Paljon mahdollista — paljon mahdollista — vähempi kuin pistoolinlaukaus ei olisi minua havahduttanut — minuakaan, joka pelkän tavallisen virkistyspikarillisen nautittuani nukun kepeästi kuin neitonen juhannusyönä, kun hän vahtailee varhaisinta päivän­sädettä, mennäkseen kokoamaan kastetta. Mutta mitä aiot tehdä ensi työkseksi?"

"En mitään", vastasi Everard.

"Et mitään?" kummeksui Wildrake. "Sanon sen", virkkoi eversti Everard, "vähemmin sinun tiedoksesi kuin muiden mahdollisesti kuultavaksi, että minä lähden pois palatsihuvilasta tänä aamuna ja toimitan matkaan valtuutetutkin, jos onnistun".

"Hei", sanoi Wildrake, "etkö kuule jotakin lapsetta, ikäänkuin taputusta etäisestä teatterista? Paikan menninkäiset riemuitsevat lähdestäsi."

"Minä jätän Woodstockin", pitkitti Everard, "enoni Sir Henry Leen ja hänen perheensä haltuun, jos he haluavat uudelleen siirtyä tänne, en säikähtyneenä tähän niiden tempujen johdosta, joilla minua on nähtävästi tahdottu taivuttaa, vaan pelkästään syystä että se oli aikomuksenani alun pitäin. Mutta minä varoitin", hän lisäsi ääntänsä koroittaen, "minä lausun tämän salajuonen hommaajille sen varoituksen, että vaikka se saattaa menestyen tehotta Desboroughin kaltaiseen tyhmyriin, Harrisoninlaiseen haaveilijaan, sellaiseen pelkuriin kuin Bletsoniin —"

Samassa virkkoi selvästi ääni ikäänkuin olisi joku seissyt heidän lähellään: "Tai viisaaseen, maltilliseen ja päättäväiseen henkilöön kuten eversti Everardiin."

"Kautta taivaan, se ääni tuli muotokuvasta", huudahti Wildrake sivaltaen miekkansa; "lävistänpä siltä

palkaksi panssarin".

"Älä tee mitään väkivaltaa", kielsi Everard, keskeytyksestä hätkähtäneenä, mutta jatkaen lujasti äskeistä puhettaan: "Tietäkööt vehkeilijät, että niin onnistunutta kuin tämä juonten jakso saattaa ensimältä ollakin, sen täytyy tiukan tutkimuksen tapahtuessa johtaa kaikkien asiallisten rankaisemiseen — Woodstockin täydelliseen hajoittamiseen ja Lee-suvun korjaamattomaan häviöön. Ajaatelkoot kaikki asianomaiset tätä ja herjetkööt ajoissa."

Hän pysähtyi ja melkein odotti vastausta, mutta mitään sellaista ei kuulunut.

"Tämä on peräti kummallista", puheli Wildrake, "mutta — hohoi — aivoni eivät jaksa sitä aprikoida juuri nyt — ne kieppuvat ympäri kuin korppu muskattiviinissä. Minun täytyy istuutua — hohoi — ja tuumiskella sitä rauhassa — laitoksia, kunnan lepotuoli".

Niin sanoen hän heittäysi tai oikeastaan vaipui vähitellen tilavaan nojatuoliin, jonka kestävyyttä vankan Sir Henry Leen ruho oli usein koetellut, ja nukahti sikeään uneen tuossa tuokiassa. Everard ei suinkaan tuntenut samaa unisuutta, mutta hänen mieltään kevensi kuitenkin se vakaumus, että sinä yönä ei enää ollut mitään häiriötä tulossa, sillä hän katsoi sopimustansa Woodstockin tyhjentämisestä ilmoitetuksi ja kaiken todennäköisyyden mukaan kelpaavaksi niille, jotka valtuutettujen tunkeutuminen oli saanut ryhtymään näin kummallisiin häätämiskeinoihin. Hän oli jonkun aikaa luontunut uskomaan häiriöissä olevan jotakin yliluonnollista, mutta nyt oli hänen mielipiteensä palannut järkevämpään selitystapaan, koska Woodstockin kaltainen rakennus soi monia tilaisuuksia taitavalle salavehkeilylle.

Hän kasasi polttoaineiksia takkaan, sytytti kynttilän ja tutki sitte Wildrake-paran tilaa, kohentaen hänet niin mukavaan asentoon lepotuolissa kuin kykeni, kavalierin liukahuttamatta jäseniänsä sen enempää kuin väsähtänyt lapsi. Miehen puutumus vahvasti suuresti hänen suojelijansa käsitystä juonittelusta ja salaliitosta, sillä aaveitten ei ole lainkaan tarvis sekoittaa rohtoja ihmisten juomiin. Hän heittäysi vuoteelleen, ja hänen mietiskellessään näitä outoja seikkoja tunkeusi kamariin vionoa ja hiljaista soittoa, ja sanat "hyvää yötä — hyvää yötä — hyvää yötä" kertautuivat kolmasti, yhä lempeämpinä ja etäisempinä, tuntuen vakuuttavan hänelle, että menninkäiset ja hän olivat tehneet aselevon, jolleivät rauhaa, ja että hänen ei tarvinnut peljätä sen enempää kiusaannusta sinä yönä. Hänellä oli tuskin miehuutta vastata "hyvää yötä", sillä niin varma kuin hän olikin kujeilusta, se oli niin hyvin suoritettua, että toi mukanaan pelonkin tunnetta aivan kuten kuulijakunta kokee katsellessaan traagillista näytelmäkohtausta, jonka he tietävät teennäiseksi ja joka kuitenkin likeisellä luonnon jäljittelyllä tehoaa heidän mieleensä. Uni valtasi hänet viimein ja vapautti hänet vasta seuraavan aamun valjettua ilmipäiväksi.

16. LUKU.

VALTUUTETUT TAIPUVAT.

Raikkaan ilman, ja kirkkaan aamun tullessa olivat kaikki edellisen yön tunteet häipyneet eversti Everardin mielestä, paitsi ihmettely, miten hänen näkemänsä ilmiöt oli saatu aikaan. Hän tarkasti koko huoneen, koputellen telkiä, lattiaa ja seinälaudoitusta rystysillään ja kepillään, mutta kykenemättä keksimään mitään salaisia käytäviä; ovi taasen, tukevan poikkisalvan ja lisäksi lukon lujittama, pysyi yhtä tukevana kuin se oli ollut hänen pönkittäessään sen edellisenä iltana. Sitte hän omisti huomionsa Victor Leen, näköiselle ilmiölle. Naurettavia juttuja oli usein levitelty tästä haamusta tai ihan samanlaisesta, jota oli öisin tapailtu vanhan palatsihuvilan autoissa huoneissa ja käytävissä; niitä oli Markham Everard usein kuullut lapsuudessaan. Häntä suututti oma puutteellinen urheutensa ja se väristys, jota hän oli edellisenä yönä tuntenut, kun sellainen näky esiintyi hänen edessään epäilemättä tekaistuna.

"Varmastikaan", hän sanoi, "tuo lapsellisen hupsuuden puuska ei voinut harhaannuttaa tähtäystäni — luultavampaa on, että luoti oli salaa siepattu pistoolistani".

Hän tutki toisen pistoolinsa, jota ei ollut laukaissut — siinä oli luoti. Hän tarkasteli huonetta siltä kohdalta, jonne päin oli ampunut, ja viiden jalan päässä lattiasta, suorassa linjassa makuusijan ja ilmestyksen seisomapaikan kanssa, hän keksi pistoolinluodin, joka oli äskettäin uppoutunut laudoitukseen. Sen vuoksi täytyi hänen uskoa jokseenkin varmaksi, että hän oli ampunut oikeaan suuntaan, ja tuohon kohtaan osuakseen olikin luodin täytynyt lävistää ilmestys, johon hän oli tähdännyt, hautautuakseen sen taakse seinään Tämä oli salaperäistä ja sai hänet epäilemään, eikö noituutta ollut

käytetty apuna noiden uskaliaitten vehkeilijäin juonissa; itse kuolevaisia ollen olivat he kuitenkin silloisen yleisen käsityksen mukaan saattaneet manata ja saada apua toisen maailman asujamilta.

Hänen seuraavana tutkisteltavanaan oli itse Victor Leen kuva. Hän tähysti sitä tarkoin, seisten lattialla sen edessä, ja vertasi sen valjuja, varjomaisia, heikosti esiintyviä piirteitä, sen himmenneitä värejä, silmän ankaraa tyyneyttä ja kasvojen kalmankalpeutta edellisen yön erilaiseen ulkomuotoon, jonka aiheutti keinotekoinen valaistus, osuessaan suoraan maalaukseen ja jättäessään huoneen kaikki muut osat suhteellisen pimeään varjoon. Piirteillä kuvastui silloin luonnoton hehku, ja takkavalkean nouseva ja laskeutuva loimu sai pään ja raajat ikäänkuin liikkumaan. Nyt päivänvalolla nähtynä se oli pelkkä Holbeinin järeän ja vanhettuneen maalaus-koulun tuote; edellisenä yönä se oli hetkellisesti näyttänyt enemmän. Päättäneenä päästä tämän juonen perille, mikäli mahdollista, Everard pöydän ja tuolin avulla tutki muotokuvaa vielä kiinteämmin ja yritti saada selville jonkun salaisen joustimen, jolla se voitiin luiskauttaa syrjään. Sellaiset laitteet eivät olleet harvinaisia vanhoissa rakennuksissa; näissä oli tavallisesti moniakin tuloja pakenemisteitä, joita ei ilmaistu muille kuin linnan herroille tai heidän välittömille uskotuilleen. Mutta puulevy, jolle Victor Lee oli maalattu, oli lujasti kiinnitetty seinälaudoitukseen, josta se oli osana, ja eversti varmistui siitä, että sitä ei ollut voitu käyttää hänen epäilemäänsä tarkoitukseen.

Nyt herätti hän uskollisen saattolaisensa Wildraken. Vaikka tämä oli saanut niin suuren osuuden "unen autuudesta", oli hän tuskin vieläkään vapautunut edellisen illan lepomaljan vaikutuksista. "Se oli kohtuullisuuden palkka", hänen oman katsantokantansa mukaan; "yksi ainoa siemaus sai minut nukkumaan myöhemmälle ja sikeämmin kuin puolikymmentä tai sitte tusinakaan kulausta olisi kyennyt vaikuttamaan ollessani syypää jälki-illallisten kohtuuttomuuteen ja vankkaan ryyppiskelyyn niiden jatkoksi".[18]

"Jos kohtuullinen siemauksesi", huomautti Everard, "olisi vain ollut hiukankin väkevämmin höystetty, Wildrake, niin olisit nukkunut niin sikeästi, että vasta viimeisen tuomion pasuuna olisi saanut sinut hereille".

"Ja silloin olisin herännyt kivistelevin päin, Mark", vastasi Wildrake, "sillä huomaanpa, että vaatimaton ryyppäykseni ei ole vapahtanut minua siltä tulokselta. Mutta lähtekäämme liikkeelle ja katsokaamme, miten muut ovat viettäneet yön, joka meillä meni niin merkillisesti. Arvelen heidän kaikkien olevan hyvinkin halukkaita peräytymään Woodstockista, elleivät ole levänneet paremmin kuin me tai ainakin osuneet taatumpiin huoneisiin."

"Siinä tapauksessa lähetän sinut Jocelinen metsätupaan sovittelemaan Sir Henry Leen ja hänen perheensä paluuta entisiin huoneisiinsa, missä heitä eivät juuri enää joutune häiritsemään nykyiset tai mitkään uudetkaan valtuutetut, kun itse paikan nurja maine tukee sitä vaikutusvaltaa, minkä minä olen saanut kenraaliin."

"Mutta kuinka saavat he puolustautuneeksi kummituksilta, uljas eversti?" sanoi Wildrake. "Minusta tuntuu siltä, että jos minulla olisi tuohon sievään tyttöön vaikutusvaltaa, josta sinä kerskut, olisin vastahakoinen jättämään häntä alttiiksi Woodstockissa asumisen kauhuille, kun täällä nämä paholaiset — pyydän heiltä anteeksi, sillä arvattavasti he kuulevat jokaisen sanamme — nämä leikkisät menninkäiset — ailakoivat niin vikkellästi iltahämystä aamuun saakka."

"Hyvä Wildrake", puheli eversti, "minäkin pidän mahdollisena, että haasteluamme kuunnellaan; mutta siitä en välitä, ja lausun mielipiteeni suoraan. Uskoakseni eivät Sir Henry ja Alice ole sekaantuneet tähän typerään salaliittoon; en voi sovittaa toisen ylpeyteen ja toisen kainouteen tai molempien terveeseen järkevyyteen oletusta, että mikään vaikutin voisi yhdyttää heidät näin kummalliseen juonitteluun. Mutta ne paholaiset ovat kaikki omaan valtiolliseen katsantokantaasi kuuluvia, Wildrake, kaikki puhdasverisiä kavaliereja; ja olen vakuutettu siitä, että vaikka Sir Henryllä ja Alice Leellä ei ole mitään välejä heidän kanssaan, ei heillä myöskään ole vähäisintäkään aihetta peljätä mokomia menninkäistemppuja. Sitäpaitsi täytyy Sir Henryn ja Jocelinen tuntea talon jokainen soppi; käy paljoo vaikeammaksi kohdistaa mitään kummittelunäytelmää heihin kuin vieraisiin. Mutta siistiä tykkäämme, ja veden ja harjan tehtyä työnsä tutkimme, mitä sitten on tehtävä."

"Ei, tuo kurja puritanivaatetukseni on tuskin harjaamisen arvoinen", nurkui Wildrake, "ja jollet olisi somistanut minua tällä kippunnalla ruosteista rautaa, näyttäisin enemmän vararikkoiselta kveekarilta kuin miltään muulta. Mutta teenpä sinusta yhtä hienon kuin on ollut ainoakaan puolueesi tekopyhä veijari."

Ja hän hyräili samassa kavalieriallelmaa:

"Ja vaikka hämähäkin seitti Whitehallin vanhat seinät peitti, — kun sallii taivas laupias, omansa ottaa kuningas!"

"Sinä unohdat, mitä väkeä on ulkopuolella", varoitti eversti Everard.

"Ei — minä muistan, mitä väkeä on sisäpuolella", vastasi hänen ystävänsä. "Laulan vain hilpeille menninkäisilleni, jotka sitte pitävät minusta yhä enemmän. Joutavia, mies, — paholaiset ovat minulle *bonos socios*, ja kun näen heidät, niin vakuutanpa heidän osoittautuvan sellaisiksi riuskeiksi pojiksi kuin tunsin palvellessani Lunsfordin ja Goringin johtamana, — miehiksi, joiden pitkiltä kynsiltä ei mikään välttynyt, joiden pohjattomat vatsat eivät mistään täytyneet, — villiintyneiksi rosvoukseen, rähinään, ryyppäämiseen ja tappeluun, — nukkuen kovalla kamaralla juoksuhaudoissa ja kuollen sitkeästi saappaissaan. Voi, ne hauskat päivät ovat menneet. No, tapana on näytellä sen johdosta vakavaa naamaa kavalierien keskuudessa ja etenkin pappien parissa, jotka ovat menettäneet kymmenysporsaansa; mutta minä olin omiani sen ajan henkeen enkä milloinkaan halunnut tai voi haluta iloisempia hetkiä kuin vietin tuon samaisen raakamaisen, verisen ja luonnottoman kapinan aikana."

"Sinä olet aina ollut villi merilintu, Roger, nimesi mukainen[19], — pitäen myrskystä enemmän kuin tyvenestä, mieltä meren meuruun paremmin kuin läikkyvään järveen, ja halukkaammin ponnistelet sisukkaasti vastatuuleen kuin nautit jokapäiväistä kylläisyyttä, lepoa ja rauhaa."

"Pyh! mitä on minulle läikkyvä järvi ja vanha muori ruokkimassa minua oluenpanijan jyvillä, sorsan ollessa pakko liihottaa paikalle, milloin hän vain viheltää! Everard, minun tekee mieleni tuntea tuulen humisevan siipiini, — milloin sukeltaen, milloin aallon harjalla, vuoroin valtameressä ja vuoroin pilvissä — se on villisorsan riemua, vakava veikkoseni! Ja kansalaissodassa meille kävi siten — suistuimme alas yhdessä kreivikunnassa, kohosimme ylös toisessa, tappiolla tänään, voitolla huomenna — väliin nähden nälkää kurjasti piirityksissä — toisin ajoin mässäten presbyteriläisen ruokakammiossa — hänen kellarinsa, pöytähopeansa, vanha vakava sinettisormuksensa, sievä palvelusnaikkosensa, kaikki vallittavanamme!"

"Hiljaa, ystävä", kielsi Everard; "sinun tulee muistaa, että minä kuulun siihen piiriin".

"Vahinko kerrassaan, Mark, minun käy sääliksi", pahoitteli Wildrake; "mutta turha on siitä puhua, kuten sanot. Lähtekäämmekin katsomaan, miten presbyteriläinen pastorisi Holdenough jakselee ja onko hän kyennyt kamppailemaan sielunvihollisen kanssa paremmin kuin sinä hänen opetuslapsensa, ja sanankuulijansa".

He läksivät huoneesta ja saivat kylläännyksiin asti kuunnella vahtisotilasten ja muiden moninaisia sekavia selityksiä, he kun olivat kaikki nähneet tai kuulleet jotakin eriskummallista yön kuluessa. Tarpeetonta on yksityiskohtaisesti kuvata, mitä huhuja kukin lisäsi yhteiseen varastoon sitäkin halukkaammin, kun sellaisissa tapauksissa, näyttää aina katsottavan jonkunlaiseksi häpeäksi, ettei ole nähnyt tai kokenut yhtä paljon kuin muut.

Maltillisimmat kertojat puhuivat vain äänistä, kuten kissan naukumisesta, koiran murinasta tai etenkin sian kiljumisesta. He olivat myös kuulleet ikäänkuin naulojen takomista ja sahojen kirsukumista, kahleitten kiikkumista, silkkihameiden kahinaa, soiton säveliä ja sanalla sanoen kaikenlaatuisia ääniä, joilla ei ole mitään tekemistä keskenään. Toiset vannovivat haistaneensa erilaisia tuoksuja, olletikin maapihkalta tuntuvia, osoitukseksi maanalaisesta alkuperästä; toiset eivät tosin vannoneet, vaan vakuuttivat nähneensä sotisopaan pukeutuneita miehiä, päättömiä hevosia, sarvellisia aaseja ja kuusijalkaisia lehmiä, puhumattakaan mustista olennoista, joiden sorkat selvästi ilmaisivat, mihin valtakuntaan ne kuuluivat.

Nämä vahvasti todistellut yölliset häiriöt vahtisotilasten keskuudessa olivat olleet niin yleisiä, että ne olivat estäneet hälytystä ja apua kohdistumasta millinkään erityiseen paikkaan, joten palvelusvuorolla olevat huusivat turhaan päävartiota, tämän vapistessa alallaan, ja riipeä vihollinen olisi voinut tyyten tuhota koko varusväen. Mutta tällä yleisellä mellastuksella ei nähtävästi ollut tarkoitettu mitään väkivaltaa, ja menninkäisten päämääränä näkyi olleen kiusanteko, vaan ei vahingon tuottaminen, lukuunottamatta erästä mies-parkaa. Tämä huovi oli seurannut Harrisonia puolissa tämän taisteluissa ja toimi nyt vahtisoturina juuri siinä eteishuoneessa, johon Everard oli esittänyt vartijan asetettavaksi. Hän oli ojentanut ratsastuspyssyinsä jotakin vastaan, joka äkkiä karkasi häneen päin; ase oli silloin väännetty hänen käsistään ja hänet isketty maahan sen perällä. Hänen ruhjottu päänsä ja Desboroughin liotettu vuode, jolle oli hulautettu sangollinen ojavettä hänen nukkuessaan, olivat ainoina näkyväisinä todisteina yöllisistä selkkauksista.

Tiedot Harrisonin huoneesta kuuluivat vakavan master Tomkinsin ilmoittamina, että kenraali totisesti oli viettänyt yönsä rauhassa, vaikka häntä vielä painoi sikeä uni ja ruumiillinen raukeus. Siitä päätteli Everard, että vehkeilijät olivat katsoneet Harrisonin tiliosuuden riittävästi maksetuksi edellisenä iltana.

Hän siirtyi sitte kamariin, jonka kaksinkertaisena vartioväkenä olivat arvoisa Desborough ja valistusmies Bletson. He olivat molemmat jalkeilla ja pukeutumassa, edellinen suun täydeltä purkaen pelkoansa ja kärsimyksiänsä. Tuskin olikaan Everard astunut sisälle, kun virutettu ja nolostunut eversti

alkoi hänelle surkeasti valitella yönsä viettoa ja melkoisen karvaasti nurkua arvoisaa omaistansa vastaan, joka oli antanut hänelle niin suurta tukaluutta tuottavan toimen.

"Eikö hänen ylhäisyytensä, Noll-lankoni", hän ärisi, "olisi voinut viskata köyhälle omaiselleen murua mistään muualta kuin tästä Woodstockista, joka tuntuu olevan itse Paholaisen huttupata? Minä en voi ammentaa lientä sielunvihollisen kanssa; minulla ei ole niin pitkää lusikkaa — ei vainkaan. Eikö hän olisi voinut majoittaa minua johonkin rauhalliseen soppeen ja luovuttaa tätä kummittelun paikkaa joillekuille saarnaajillensa ja rukoihoijillensa, jotka tuntevat raamatun yhtä hyvin kuin komppaniansa nimiluettelon, kun minä sitävastoin tunnen kelpo juoksijan neljä kaviota tai härkävaljakon ansiot paremmin kuin kaikki Mooseksen kirjat? Mutta minä luovun tästä kerta kaikkiaan; maallisen voiton toiveet älkööt saako minua koskaan alttiiksi sille vaaralle, että minut vie ruumiillisesti mukanaan paholainen, puhumattakaan päälleni kumoutumisesta yhdeksi yöksi ja lätäkkövedessä likoamisesta toisena. Ei, ei — liian viisas olen minä siihen."

Master Bletsonilla oli toisenlainen osa näyteltävänä Hän ei valittanut mistään omakohtaisista kiusoista; hän olisi vakuutuksensa mukaan päin vastoin nukkunut yhtä hyvin kuin koskaan, jollei hänen ympärillään olisi niin sietämättömästi meluttu, kun miehet huikkailivat toisiansa aseisiin joka puolen tunnin päästä, milloin vain kissakin sipsutti jonkun vartiopaikan ohi. "Mieluummin", hän sanoi, "olisin maannut vaikka noitien markkinoilla, jos sellaisia olentoja voisi olla tavattavissa".

"Luulette siis, että mitään ilmestyksiä ei ole olemassa, master Bletson?" sanoi Everard. "Epäuskoinen olen minäkin ollut siitä seikasta, mutta kylläpä viime yö oli ylen kummallinen."

"Unia, unia, unia, yksinkertainen everstini", vakuutti Bletson, vaikka hänen valjut kasvonsa ja tutisevat jäsenensä ajoivat valheeksi sanojen teennäisen urheuden. "Vanha Chaucer, sir, on antanut meille tuollaisista ilmiöistä oikean opetuksen. Hän kävi usein täällä Woodstockin metsässä —"

"Hirvenpyytäjäkö?" kysäisi Desborough; "joku erämies arvatenkin. Käveleekö hän unissaan, kuten Hearne Windsorissa?"

"Chaucer", sanoi Bletson, "hyvä Desborough, on noita ihmeellisiä miehiä, kuten eversti Everard tietää, jotka elävät satoja vuosia hautauksensa jälkeen ja joiden sanat kaikuvat korvissamme heidän luittensa jo ammoin maaduttua".

"Niin, niin, no", vastasi Desborough, jolle tämä kuvaus entisen ajan runoilijasta oli käsittämätön, "minä puolestani haluan pikemmin hänen huonettaan kuin seuraansa — silmäkääntäjä kaiketi. Mutta mitä hän sanoo tähän asiaan?"

"Vain pikku loitsun, jonka otan toistaakseni eversti Everardille", virkkoi Bletson, "mutta sinulle se olisi yhtä hämää kuin heprea, Desborough. — Vanha Geoffrey panee yöllisen häiriintymisemme kokonaan nesteitten liikanaisuuden syyksi:

"Unessa säikkymään ne saavat turmaa, punaista tulta, nuolen tuomaa surmaa, kuin melankolian myrkyt nukkujan hätyyttää pelkoon sonnin vimmaisain tai mustan karhun, taikka joskus parkuun, kun itse Lemmolta hän pyrkii karkuun."

Hänen siten lausuillessaan Everard huomasi kirjan pistäytyvän esiin sen vuoteen päänalusen alta, joka oli äskettäin ollut kunnianarvoisan edusmiehen hallussa.

"Onko tuo nide Chauceria?" hän kysyi tavoittaen kirjaa; "haluaisin vilkaista sitä kohtaa —"

"Chauceriako?" tokaisi Bletson kiirehtien väliin; "ei — se on Lucretius, rakas Lucretiukseni. En voi sallia teidän katsella sitä — minulla on siinä muutamia yksityisiä merkintöjä."

Mutta tälläväläin oli Everard saanut kirjan käteensä. "Lucretius?" hän virkahti; "ei, master Bletson — tämä ei ole Lucretius, vaan soveliaampi viihdyttävä kammossa tai vaarassa. Miksi olisitte häpeissänne siitä? Kunhan vain, Bletson, voitte ankkuroida sydämenne tähän niteeseen, pitämättä sitä pieluksenanne, auttaa se teitä paremmin kuin Lucretius tai Chaucerkaan."

"Kas, mikä kirja se onkaan?" sopersi Bletson, jonka kalpeat posket punastuivat ilmitulon häpeästä. "Oli, raamattu?" heittäen sen halveksivasti pois; "kaiketi palkolliseni Mathathian oma — nuo juutalaiset ovat aina olleet taikauskoisia — aina Juvenaliin ajoista saakka, kuten tiedätte:

"Qualiacunque voles Judaei somnia vendunt."

"Hän varmaankin sujautti minulle tuon vanhan kirjan loitsuksi, sillä hän on hyvää tarkoittava hupsu."

"Hän olisi tuskin toimittanut siihen tarkoitukseen Uutta Testamenttia Vanhan ohella", väitti Everard. "Kuulkaahan, hyvä Bletson, — älkää häpeilkö elämänne viisainta tekoa, jos olettaa teidän ottaneen

käsiinne raamattunne ahdistuksen hetkenä, kostuaksenne sen sisällöstä."

Bletsonin turhamaisuus joutui niin ärsytyneeksi, että se voitti hänen luontaisen pelkuruutensa. Hänen pienet laihat sormensa vapisivat kiihkosta, niska ja posket hehkuivat tulipunaisina, ja hänen puheensa oli kangertavaa ja kiivasta kuin — niin, kuin ei hän olisi järkeilijä ollutkaan.

"Master Everard", hän sanoi, "te olette miekkamies, sir, — ja, sir, te nähtävästi luulette olevanne oikeutettu sanoa pätkäyttelemään mitä mieleenne juontuu siviilihenkilöistä sir — mutta soisin teidän muistavan, sir, että inhimillisellä kärsivällisyydellä on toki rajansa, sir, — ja että on piloja joita ei yksikään kunniallinen mies voi sietää, sir, — ja sentähden odotan anteeksipyyntöä tuollaisesta puheestanne, eversti Everard, ja tästä säädyttömästä leikinlaskusta, sir, — muutoin voitte joutua kuulemaan minusta tavalla, joka ei miellytä teitä".

Everard ei voinut olla hymyilemättä tälle ärtyneen itserakkauden nostattaman urhoollisuuden purkaukselle.

"Kuulkaas, master Bletson", hän sanoi, "olen kyllä ollut soturi, mutta minä en ole milloinkaan esiintynyt verenhimoisesti, ja kristittynä olen vastahakoinen kartuttamaan pimeyden valtakuntaa lähettämällä sinne uuden vasallin ennen aikojaan. Jos taivas antaa teille aikaa katumiseen, niin en näe mitään syytä minun kädelleni riistää sitä teiltä, kuten voitteluun sattuesssa koituisi teidän kohtaloksenne miekan survaisuna tai liipasimen nykäisynä. Pidän siis parempana pyytää anteeksi, ja minä haastan Desboroughin — jos hän on tointunut tajulleen, — todistajakseni siihen, että täten pyydän anteeksi, kun tulini epäilleeksi teitä, joka olette täydellisesti oman turhamaisuutenne orja, vähäisimmästäkään taipumuksesta armoon tai terveeseen järkeen. Ja edelleen pyydän anteeksi siitä, että olen hukannut aikaa yrittäessäni pestä aitiopialaista valkoiseksi tai kehoittaessani itseluloista jumalankieltäjää ymmärtäväiseen tutkintaan."

Bletson oli ylenmäärin iloissaan asian käänteestä, sillä uhma oli tuskin kirvonnut hänen kieleltään, kun hän jo alkoi huolestua sen seuraamuksista. Kiihkeästi ja nöyristellen vastasi hän: "Ei, hyvä eversti, älkää sanoko siitä sen enempää — anteeksipyyntö on kaikki mitä tarvitaan kunniallisten miesten kesken — se ei jätä vaatijaansa häpeään eikä halvenna lausujaansa."

"Ei sellainen anteeksipyyntö kuin minä olen lausunut, uskoakseni", sanoi eversti.

"Ei, ei — ei ollenkaan", vakuutti Bletson; "anteeksipyyntö on minulle yhtä pätevä muodossa kuten toisessakin, ja Desborough todistaa sen tapahtuneeksi, ja siinä kaikki, mitä siitä asiasta voidaan sanoa".

"Master Desboroughin ja teidän", huomautti eversti, "tulee varoa, millä tavoin asia mainitaan, ja minä vain esitän kumpaisellekin, että se kerrotaan oikein, jos ollenkaan".

"Ei, ei, me emme hiisku siitä mitään", vakuutti Bletson; "me unohdamme sen tästä hetkestä alkaen. Älkää vain milloinkaan luulko minun voivan sortua taikauskoisen heikoksi. Jos olisin peljännyt ilmeistä ja todellista vaaraa, niin sellainen pelkolan on ihmiselle luonnollista, ja minä en tahdo kieltää, että se mielentila on saattanut kohdata minua kuten muitakin. Mutta joutua epäilyksi loitsuihin turvautumisesta ja kirjan käyttämisestä päänalusen alla aaveiden häätämiseksi, — totta tosiaan, sellainen ajatus riitti ärsyttämään ihmisen heti riitaantumaaan parhaan ystävänsäkin kanssa. — Ja nyt, eversti, mitä on tehtävä ja miten on velvollisuudestamme huolehdittava tässä kiroituksessa paikassa? Jos minä saisin sellaisen kastelun kuin Desborough, niin kuolisimpa katarriin, vaikka te näette, että se haittaa häntä yhtä vähän kuin kyytihevosta selkään heitetty vesisangollinen. Te lienette osakumppani valtuutuksestamme, — miten olisi meidän toimittava mielestänne?"

"Kas, parahiksi tuleeikin tässä Harrison", sanoi Everard, "ja minä esitän teille kaikille valtuutukseni ylikenraalilta. Kuten näette, eversti Desborough, se käskää teidän luopua toimimasta nykyisellä valtuudellanne ja ilmaisee siis hänen tahdokseen, että te vetäydytte pois tästä paikasta."

Desborough otti paperin ja tutki allekirjoitusta. "Kyllä se varmastikin on Nollin nimikirjoitus", hän myönsi nolostuen; "hän on vain viime aikoina joka kerta tehnyt Oliverista, ison kuin jättiläisen, ja Cromwell ryömiä perässä kääpiönä, ikäänkuin sukunimi olisi lopen katoamassa lähipäivinä. Mutta onko hänen ylhäisyytensä, lankoni Noll Cromwell — sukunimihän hänellä sentään vielä on — niin järjetön, että hän ajattelee sopivaksi kellistyttää omaisiaan ja ystäviänsä päälleen, kunnes heillä on niskanjäykistys — liotuttaa heitä kuin hevoslammessa — peljäyttää yötä päivää kaikenlaisilla paholaisilla, noidilla ja keijuisilla, heidän saamattansa kolikkoakaan näppiinsä? Perhana, — anteeksi, että kiroan, — jos sellainen on seikka, niin olisi minun parempi lähteä kotiin maatilalleni ja pitää huolta valjakostani ja laumastani kuin roikkua tuollaisen kiittämättömän ihmisen kintereillä, vaikka olenkin nainut hänen sisarensa. Kyllin köyhä hän oli vihille mennessämme, niin korkealla kuin Noll nyt pitääkin päätänsä."

"Minun aikomuksenani ei ole", virkkoi Bletson, "herättää väittelyä tässä arvoisassa kokouksessa, ja

kukaan ei epäille kunnioitustani ja kiintymystäni ylvästä kenraaliamme kohtaan, jonka on näinä surkeina päivinä kohottanut niin korkealle tapausten kulku ja hänen oma verraton miehuutensa ja vakaisuutensa. Jos sanoisin hänet itse *'Animus Mundi'* suoranaiseksi ja välittömäksi emanatioksi — jollaisen Luonto on tuottanut ylpeimpänä hetkenään, lakinsa mukaan ponnistellessaan niiden olentojen varjelemiseksi, joille se on antanut olemuksen — niin saisin tuskin tyhjentävästi kuvatuksi käsityksiäni hänestä. Tietysti on minun huomautettava, että minun ei sovi suinkaan katsoa myöntäneen, vaan ainoastaan todistelun vuoksi olettaen mahdolliseksi, sellaista emanatiota *'Animus Mundi'* sta, kuin olen maininnut. Minä vetoan sinuun, eversti Desborough, joka olet hänen ylhäisyytensä omainen — teihin, eversti Everard, jolla on rakkaampana arvona hänen ystävänsä esiintyminen, olenko liioitellut innokasta harrastustani hänen hyväkseen."

Everard kumarsi tässä lomassa, mutta Desborough antoi täydellisemmän vahvistuksen. "Kyllä minä toki sen voin todistaa! Olen nähnyt sinut halukkaana sitelemään hänen nauhasolmujaan tai harjaamaan hänen viittaansa ja sen sellaiseen — ja nyt hän kohtelee noin kiittämättömästi — ja veijaa sinulta jo myönnetyn tilaisuuden —"

"Sillä ei ole väliä", keskeytti Bletson kohteliaasti heilauttaen kättänsä. "Sinä teet minulle vääryyttä, master Desborough — teet tosiaan, vaikka tiedän tarkoittaneesi toisin, Ei, sir — ei mikään puolueellinen yksityisen edun harkinta taivuttanut minua ryhtymään tähän luottamustoimeen. Sen uskoi minulle Englannin parlamentti, jonka nimessä tämä sota alkoi, ja valtioneuvosto, joka varjelee Englannin vapautta. Ja mahdollisuus ja sydämellinen toivo saada palvelu isänmaata, se luottamus, että minä — ja sinä, master Desborough, ja te, arvoisa kenraali Harrison, — jotka olette kaikkien itsekkäiden pyyteitten yläpuolella, kuten minäkin — niinkuin tekin varmasti olisitte, hyvä eversti Everard, jos teidät olisi nimitetty tähän valiokuntaan, kuten hartaasti soisin tapahtuneen — sanon, isänmaan palvelemisen toivo niin kunnioitettavien kumppanien avulla kuin te kumpainenkin olette — samaten kuin tekin, eversti Everard, jos olisitte kuulunut joukkoon, — sai minut omaksumaan tämän tilaisuuden, voidakseni ilmaiseksi toimittaa teidän kannatuksellanne suurta hyötyä rakkaalle emollemme Englannin tasavallalle. Sellainen oli toivoni — luottamukseni — uskoni. Ja nyt tulee ylikenraalin valtakirja purkamaan valtuutuksen, jonka nojalla meillä on oikeus toimia. Hyvät herrat, minä kysyn tältä arvoisalta kokoukselta, — suoden kaiken kunnioitukseni hänen ylhäisyydelleen, — onko hänen valtuutuksensa yhtä pätevä kuin se, joka hänetkin on suoranaisesti oikeuttanut asemaansa? Kukaan ei voi sitä myöntää. Minä kysyn, onko hän kavunnut sille istuimelle, jolta Mies-vainaja syöstiin alas, tai onko hänellä hallussaan valtion sinetti tai keinoja menetellä oman oikeutensa varassa tällaiseen tapaukseen nähden? En voi nähdä aihetta siihen uskoon, ja sentähden minun täytyy vastustaa sellaista käsitystä. Alistun teidän ratkaisunne, urheat ja kunnioitettavat virka veljeni; mutta mitä omaan yksinkertaiseen mielipiteeseeni tulee, niin tunnen valitettavasti pakolliseksi menetellä edelleen valtuutuksemme mukaan niinkuin ei mitään keskeytystä olisi tapahtunutkaan, sillä lisäyksellä, että takavarikko-valiokunnan tulisi vain päivisin pitää istuntojansa tässä Woodstockin palatsihuvilassa, mutta niiden heikkojen veljien rauhoittamiseksi, jotka saattavat hätääntyä taikauskaisista huhuista, kuin myöskin välttääksemme turvallisuuteemme tähdättyjä juonia ilkimielisten taholta, joita varkaankin hyörii lähistöllä, meidän olisi siirrettävä istuntomme päivänlaskun jälkeen Yrjänän majataloon kauppalaan."

"Hyvä master Bletson", muistutti eversti Everard, "minun asianani ei ole vastata teille, mutta te tietänette, millaisin kirjaimin Englannin armeija ja sen kenraali laativat valtuutensa. Pelkään, että jatkoksi tähän kenraalin määräykseen tulee ratsuväen osasto, joka saapuu Oxfordista valvomaan sen toteuttamista. Luullakseni onkin jo määräys annettu sitä varten, ja te tiedätte äskeisestä, kokemuksesta, että soturi tottelee kenraaliansa yhtä hyvin kuningasta kuin parlamenttia vastaan."

"Se kuuliaisuus on ehdollinen", tokaisi Harrison kavahtaen kiivaasti seisaalle. "Ettekö tiedä, Markham Everard, että minä olen seurannut mies Cromwellia yhtä likeisesti kuin koira isäntänsä kintereillä? Ja niin teen vieläkin; mutta minä en ole mikään rakki, jotta minua potkittaisiin tai ansaitsemani ruoka temmattaisiin minulta niinkuin viheliäiseltä piskiltä, jonka palkkana on vitsominen ja vapaa lupa kantaa omaa nahkaansa. Minä otin lukuun meidän kolmen kesken, että saattaisimme rehellisesti ja hurskaasti sekä tasavallalle hyötyä tuottaen voittoa tästä jäsenyydestä kolme- tai viisikintuhatta puntaa. Ja kuvitteleeko Cromwell, että minä luovutan sen pahasta sanasta? Yksikään mies ei käy sotaa omalla kustannuksellaan. Ken palvelee alttaria, hänen täytyy saada elantonsa alttarin äärestä — ja pyhillä miehillä täytyy olla varoja, hankkiakseen hyvät ratsastustamineet ja verekset hevoset sinettien avaamisen ja tulevaisen taistelun varalta. Luuleeko Cromwell minua siinä määrin kesyksi tiikeriksi, että sallin hänen mielin määrin kiskaista hampaistani viheliäisen kannikan, jonka hän on minulle viskannut? Varmasti minä tahdon vastustaa, ja tšekäläiset miehet ovat etupäässä omaa rykmenttiäni — he odottavat palavin lampuin ja sonnustetuin kupein, ja kullakin on ase vyötettynä lanteillensa: he auttavat minua puoltamaan tätä taloa kaikilta rynnäköiltä — niin, itse Cromwelliltakin, viimeisen valtakunnan tuloon asti — Selah! selah!"

"Ja minä", tarjousi Desborough, "pestaan väkeä ja suojelen etuasemianne, katsomatta tällähaavaa

mukavaksi sulkeutua linnanväkeen —"

"Ja minä", esitti Bletson, "teen myös tehtäväni: lähden kaupunkiin ja esitän asian parlamentille, nousten paikaltani sitä varten".

Everardia eivät nämä uhkaukset suurestikaan järkyttäneet. Ainoa peloittava olikin Harrisonin, jonka intomielisyyksyys urheuteen, uppiniskaisuuteen ja hänen omia periaatteitaan kannattavien kiihkoilijani tuntemaan kunnioitukseen yhtyneenä teki hänestä vaarallisen vihollisen. Ennen kuin yritti ryhtyä järjeilemään vastustelevalta kenraalimajurin kanssa koetti Everard tyynnyttää hänen tunteitaan ja huomautti jotakin äskeisistä häiriöistä.

"Älkää puhuko minulle ylluonnollisista häiriöistä, nuori mies — älkää puhuko minulle vihollisista ruumiissa tai ruumiin ulkopuolella. Enkö minä ole valittu ja valtuutettu sankari kohtaamaan ja kukistamaan suuren lohikäärmeen ja sen pedon, joka käy ulos merestä? Eikö minun ole komennettava vasenta siipeä ja kahta keskuksen rykmenttiä, kun pyhät joutuvat Gogin ja Magogin lukemattomia legioneja vastaan? Sanonpa teille, että nimeni on kirjoitettu tulella sekoitetun lasimeren pintaan, ja että minä puollan tätä kartanoa kaikilta kuolevaisilta, ihmisiltä ja kaikilta paholaisilta, sekä tantereella että kamarissa, metsässä tai niityllä, kunnes pyhät hallitsevat loistonsa täydellisyydessä!"

Everard havaitsi silloin ajan tulleen näyttää muutamia Cromwellin kyhäämiä rivejä, jotka hän oli saanut kenraalilta Wildraken tuoman kääron jälkeen. Niiden sisältö oli tarkoitettu lieventämään valtuutettujen pettymystä. Tämä asiakirja esitti Woodstockin valiokunnan lakkauttamisen syyksi sen seikan, että hän luultavasti kehoittaisi parlamenttia käyttämään kenraali Harrisonin, eversti Desboroughin ja Littlecreedin kunnioitettavan edusmiehen majuri Bletsonin apua paljoa tärkeämmässä asiassa, nimittäin Windsorin kuninkaankartanon rahaksimuuttamisessa ja sikäläisen kuninkaallisen metsän hakkuuttamisessa. Heti kun tämä aatos mainittiin, heristivät kaikki asianomaiset korviansa, ja heidän nolostunut, synkkä ja kostonhaluinen sävynsä alkoi vaihtua kohteliaaseen myhäilyyn ja rattoisuuteen, joka säihkyi heidän silmissään ja käänsi heidän viiksensä ylöspäin.

Eversti Desborough puhdisti korkeastikunnioitettavan ja oivallisen omaisensa kaikkinaisesta tylyydestä; master Bletson havaitsi, että valtion etu oli Windsorin taatussa hallinnassa kolmin verroin tärkeämpi valvottava kuin Woodstockin isännöimisessä. Harrison taasen huudahti peittelemättä tai empimättä, että Windsorin tähkäpäiden kokoilu oli parempi kuin Woodstockin elonkorjuu. Samalla hänen tummien silmiensä katse ilmaisi niin suurta riemua ajatellusta maallisesta edusta kuin ei tämä hänen turhan haaveensa mukaan olisikaan ollut piakkoin vaihdettava hänen osuuteensa tuhatvuotisen valtakunnan hallinnasta. Hänen ilahduksensa suorastaan muistutti kotkan mielihyvää, kun se vaanii illan suussa karitsaa, tuntematta sen vähempää nautintoa siitä, vaikka se samalla näkeekin kaukana satatuhatta miestä aikeessa käydä taisteluun päivän valjetessa ja suoda sille loppumattoman juhla-aterian urhojen sydämistä ja verestä.

Mutta vaikka kaikki suostuivat tottelemaan kenraalin tahtoa tässä asiassa, Bletson ehdotti kuitenkin varokeinoksi, johon kaikki yhtyivät, että he asettuisivat joksikin aikaa asumaan Woodstockin kauppalaan, odottaakseen uusia valtuuksiaan Windsorin suhteen, viisaasti harkiten, että oli parasta olla päästämättä solmua ennen kuin toinen oli sitaistu.

Kukin valtuutettu siis kirjoitti Oliverille erikseen, omalla tavallaan kuvaten häntä kohtaan tuntemansa kiintymyksen syvyyttä ja korkeutta, pituutta ja laajuutta. Kukin lausui päättäneensä noudattaa kenraalin velvoituksia viimeiseen asti, mutta tuntien yhtä tunnollista uskollisuutta parlamenttia kohtaan havaitsi kukin olevansa ymmällä, miten luopua eduskunnan heille uskomasta luottamustoimesta, ja senvuoksi tunsu asianomainen olevansa omantunnon tähden velvollinen majoittumaan Woodstockin kauppalaan, jottei hän näyttäisi hylkäävän hoidettavakseen annettua tehtävää, kunnes heidät kutsuttaisiin järjestämään tärkeämpää Windsorin hommaa, johon he ilmaisivat olevansa halukkaita heti omistamaan vaivannäkönsä, milloin hänen ylhäisyytensä vain katsoi hyväksi.

Tämä oli kirjeiden yleisenä sisältönä, johon laatijain luonne lisäsi vaihtelevia piirteitä. Desborough esim. huomautti jotakin uskonnollisesta velvollisuudesta pitää huolta omasta taloudestaan; hän vain hairahtui raamatunpaikasta Bletson kyhäsi pitkiä ja suuria sanoja valtiollisesta velvoituksesta, joka vaati jokaista yhteiskunnan jäsentä, kaikkia kansalaisia, uhraamaan aikansa ja lahjansa isänmaan palvelukseen, kun taasen Harrison puhui ajallisten asiain vähäpätöisyydestä siihen lähestyvään hirmuiseen muutokseen verraten, joka oli kaiken mullistava auringon alla. Mutta vaikka eri kirjeiden somistelu vaihteli, oli tuloksena sama: — että he olivat päättäneet ainakin pitää näkyvissään Woodstockia, kunnes olivat saaneet varmat takeet paremmasta ja hyödykkäämmästä luottamustoimesta.

Everard myös lähetti Cromwellille mitä kiitollisimman kirjeen, joka olisi luultavasti ollut vähemmän sydämellinen, jos hän olisi tiennyt selvemmin kuin hänen saattolaisensa suvaisi hänelle ilmaista, millä edellytyksellä viekas kenraali oli myöntynyt hänen pyyntöönsä. Eversti ilmoitti hänen ylhäisyydelleen

aikovansa pysytellä Woodstockissa. Hän sanoi osittain tahtovansa tarkata noiden kolmen valtuutetun liikkeitä ja pitää silmällä, pyrkisivätkö he uudestaan toimeenpanemaan tehtävää, josta olivat toistaiseksi luopuneet; osittain tahtoi hän taasen huolehtia siitäkin, että mikään yleistä häiriötä tuottava selkkaus ei johtuisi seuraukseksi muutamista merkillisistä seikoista, joita oli sattunut palatsi huvilassa ja jotka epäilemättä leviäisivät laajemman yleisön tiedoksi. Hän sanoi tietävänsä hänen ylhäisyytensä niin hartaaksi järjestyksen ystäväksi, että hän mieluummin halusi ehkäistävän kuin rangaistavan häiriötä tai kapinoimisia, ja hän pyysi kenraalia luottamaan siihen, että hän panisi parhaansa valtion palvelemiseen kaikin käytettävissään olevin tavoin. Tällöin ei hän voinut aavistaa, millä erikoisella tavalla hänen ylimalkainen sitoumuksensa voitaisiin tulkita.

Kirjeet sidottiin yhteiseksi kääröksi, ja muuan huovi lähetettiin vasiten viemään tätä Windsoriin.

17. LUKU.

HENGENMIEHEN NÄKY.

Valtuutetut siis valmistausivat siirtymään palatsihuvilasta Woodstockin kauppalan majataloon kaikella sillä mahtavuudella ja hyöriinällä, jotka kuuluvat isoisten ihmisten liikkeisiin, etenkin sellaisten, jotka eivät ole vielä oikein tottuneet suuruuteensa. Sillaikaa Everard hiukan keskusteli presbyteriläisen hengenmiehen kanssa. Pastori Holdenough oli nimittäin ilmestynyt esille huoneesta, jonka hän oli ottanut haltuunsa ikäänkuin uhmataksaan henkiä, kun näiden oletettiin rakennuksessa mellastelevan. Hänen kalpeat poskensa ja miettivä otsansa olivat merkinä siitä, että hän ei ollut viettänyt yötänsä rauhallisemmin kuin muutkaan Woodstockin palatsihuvilan asukkaat. Tarjouduttuaan hankkimaan kunnianarvoisalle herrasmiehelle jotakin virkistävää sai eversti Everard vastaukseksi: "Tänä päivänä en minä maista ruokaa, paitsi mitä meille vakuutetaan riittävän hengenpitimiksi, kun luvataan, että leipämme annetaan meille ja vetemme on oleva taattu. Ei niin, että minä paastoaisin siinä paavillisessa käsityksessä, jonka mukaan siten kartutetaan ansioita, vaikka se on pelkkää likaisten riepujen läjäämistä, vaan minä katson tarpeelliseksi, että mikään karkeampi ravinto ei saisi tänä päivänä himmentää ymmärrystäni tai tehdä vähemmin puhtaiksi ja eläviksi niitä kiitoksia, jotka olen taivaalle velkaa mitä ihmeellisimmistä varjeluksesta."

"Pastori Holdenough", sanoi Everard, "tunnen teidät sekä kunnolliseksi että rohkeaksi mieheksi, ja minä näinä teidän eilen illalla urhoollisesti käyvän suorittamaan pyhää velvollisuuttanne, kun koetellutkin soturit näyttivät melkoisesti hätääntyneiltä".

"Liian urhoollisesti — liian uskaliaasti", vastasi pastori Holdenough, jonka katsannosta rohkeus näytti tyyten kaikonneen. "Me olemme heikkoja olentoja, master Everard, ja heikoimmillamme silloin kun luulemme olevamme voimakkaimpia. Voi, eversti Everard", hän lisäsi kotvasen kuluttua ja ikäänkuin olisi se luottamus ollut osittain tahtomaton, "olen nähnyt sellaista, minkä jälkeen en pitkällekkään elä!"

"Te hämmästyttätte minua, hyvä pastori", ihmetteli Everard; "saanko pyytää teitä puhumaan selvemmin? Olen kuullut muutamia juttuja tästä rauhattomasta yöstä, vieläpä itsekin nähnyt omituisia ilmiöitä; mutta olisinpa kovin halukas kuulemaan teidän häiritsemisenne laatua."

"Sir", haastoi pappi, "te olette järkevä herrasmies, ja vaikka minä en hevillä soisi, että kaikki kerettiläiset, riidanrakentajat brownilaiset, muggletonilaiset, anabaptistit ja muut sellaiset saisivat niin otollisen tilaisuuden riemuita kuin minun häviöni tässä asiassa olisi heille suonut, niin sopiihan minun toki olla avomielisempi teitä kohtaan, joka olette aina ollut kirkkomme uskollinen kannattaja ja sitoutunut puoltamaan suuren kansallisen liiton ja sopimuksen oikeata asiaa. Istuutukaamme siis, ja sallikaa minun tilata lasillinen puhdasta vettä, sillä vieläkin tunnen ruumiillista väristystä, vaikka olen — Luojan kiitos — mieleltäni niin päättäväinen ja tyyni kuin pelkkä kuolevainen ihminen saattaa olla sellaisen ilmestyksen jälkeen. — Sanotaan, arvoisa eversti, että sellaisten ilmiöiden katseleminen ennustaa pikaista kuolemaa tai aiheuttaa sen. En tiedä, onko se totta; mutta jos on, niin minä vain erkanen kuten koeteltu etuvartija, kun hänen upseerinsa vapauttaa hänet vartiopaikaltaan, ja ilomielin ummistankin nämä uupuneet silmät näkemästä ja suljen kiusaantuneet korvani kuulemasta ikäänkuin sammakkoina kurnuttavia antinomianeja ja pelagianeeja ja socinianeja ja arminianeja ja arianeja ja uskonkieltäjiä, jotka ovat tunkeutuneet Englantiimme, niinkuin nuo iljettävät matelijat faraon maahan."

Kutsuttu palvelija toi samassa pikarillisen vettä, tuijottaen hengenmiehen kasvoihin ikäänkuin olisivat hänen tyhmit harmajat silmänsä yrittäneet lukea, mikä synkkä tarina oli kirjoitettu tämän otsalle. Tyhjää kalloansa ravistaen hän sitte poistui huoneesta, näköjään ylpeänä siitä havainnosta, että kaikki

ei ollut ihan kunnossa, vaikka hän ei oikein kyennyt arvaamaan, missä oli vikaa.

Eversti Everard kehoitti kelpo miestä nauttimaan jotakin elvyttävämpää virvoketta kuin puhdasta alkuainetta, mutta tämä kieltäysi. "Olen tavallaan uskonsankari", hän sanoi, "ja vaikka olen joutunut tappiolle äskeisessä kilvoituksessani sielunvihollisen kanssa, on minulla kuitenkin vielä torveni hälytystä varten ja terävä miekkani iskemiseen. Sentähden, kuten muinaiset nasirit, minä en tahdo syödä mitään viiniköynnöksestä tulevaa enkä juoda mitään väkevää, kunnes nämä taistelupäiväni ovat menneet ohi."

Ystävällisesti ja kunnioittavasti pyysi eversti jälleen pastori Holdenoughia ilmoittamaan, mitä hänelle oli tapahtunut edellisenä yönä, ja kunnan pappi haastoi seuraavasti, jolloin hänen kertomukseensa sekautui hiukan luonteenomaista turhamaisuutta, johtuen varsin luonnollisesti siitä osasta, jota hän oli esittänyt maailmassa, ja siitä vaikutuksesta, jota hänellä oli ollut lähimäistensä mieliin. "Lueskellessani nuorena miehenä Cambridgen yliopistossa", hän kertoi, "kiinnyn erityisillä ystävyiden siteillä erääseen ylioppilastoveriini, kenties syystä että meitä pidettiin — vaikka sen mainitseminen on turhamaista — opistomme toivorikkaimpina jäsenenä ja niin tasan edistyneinä, että oli kenties vaikea sanoa, kumpainen paremmin menestyi opinnoissaan. Opettajallamme, master Purefoylla, oli vain tapana sanoa, että jos toverini oli minusta edellä lahjoiltaan, voitin minä hänet armon puolesta, sillä hän oli viehättynyt klassikkojen arkipäiväiseen opiskeluun, joka on aina hyödytöntä, usein syntistä ja saastaista, kun taasen minulla oli kylliksi valaistusta kääntääkseni tutkimukseni pyhiin kieliin. Olimme, myös eri mieltä Englannin kirkosta, sillä hänellä oli arminialaisia käsityksiä kuten Laudilla ja muilla, jotka tahtoisivat yhdistää kirkollisen laitoksemme yhteiskunnalliseen järjestykseen ja tehdä kirkon riippuvaiseksi maallisen ihmisen oikuista. Hän sanalla sanoen suosi piispallisvaltaa sekä opinkäsityksissä että ulkonaisissa menoissa, ja vaikka me erisimme kyynelin ja syleilyin, tapahtui se poiketaksemme varsin eri urille. Hän sai palkkapitäjän ja sukelsi suureksi kiistakirjoittelijaksi piispojen ja hovin puolelle. Minäkin, kuten on teille hyvin tunnettua, käytin kehnoja kykyjäni parhaani mukaan ja teroitin kynäni sorretun kansa-poloisen hyväksi, jonka arka omatunto hylkäsi enemmän paavilliselle kuin puhdistuneelle kirkolle soveliaat muodot ja juhlamenot, vaikka näitä hovin sokaistuneen ohjelman mukaan tyrkytettiin sakkujen ja rangaistusten uhalla. Sitte tuli kansalaissota, ja minä — omantuntoni kutsumana ja vähääkään pelkäämättä tai aavistamatta, mitä kurjia seurauksia oli tulossa noiden independenttien nousun johdosta — suostuin antamaan kannatukseni ja apuni suureen työhön, rupeamalla kappalaiseksi eversti Harrisonin rykmenttiin. En tosin sekaantunut lihallisin aseini itse tiimellykseen; taivas varjelkoon alttarin palvelijaa sellaisesta. Mutta minä saarnasin, kehoittelin ja olin tarpeen tullen haavurina ruumiin vammoille kuten sielunkin tuskille. Sattuipa sodan lopulla, että joukkue ilkimielisiä oli anastanut haltuunsa lujan rakennuksen Shrewsburyyn kreivikunnassa; se sijaitsi kauvas järveen pistäytyvän niemekkeen nenässä, jonne pääsi ainoastaan kaitaa solatietä myöten. Sieltä he tekivät retkeilyjä ja ahdistivat ympäristöä. Oli jo kerrassaan aika lannistaa heidät, joten osa rykmenttiämme meni heitä hätyyttämään. Minut vaadittiin mukaan, sillä hyökkääjiä oli vähäinen joukko noin lujan paikan valtaajiksi, ja eversti arveli, että minun kehoitteluni saisi heidät ponnistamaan miehuullisesti. Ja niin minä vastoin tapaani läksin heidän matkassaan ihan paikalle, missä oteltiin lujasti molemmin puolin. Kenttätykeillään ampuen olivat ilkimieliset kuitenkin siinä määrin voittopuolella, että sitte kun heidän porttinsa oli rusennettu meidän kanuunaimme yhteislaukauksella eversti Harrison käski miestensä hyökätä solatietä myöten ja yrittää vallata varustuksen väkiryynnäköllä. Meidän väkemme käyttäysi urhoollisesti ja eteni hyvässä järjestyksessä, mutta kun sitä hätyyteltiin joka puolelta muskettitulella, se joutui viimein hajalle ja alkoi peräytyä suurta mieshukkaa kärsien. Silloin Harrison uljaasti puolsi takajoukkoa ja torjui parhaansa mukaan vihollista, joka ryntäsi varustuksestaan ajamaan hyökkääjiä takaa, murjoakseen meidät kerrassaan. No niin, eversti Everard, minä olen luonnostani pikainen ja kiivas mies, vaikka parempi opetus kuin vanha laki on tehnyt minusta lempeän ja kärsivällisen, jollaiseksi minut nyt näette. En voinut sietää näkyä, miten israelilaisemme pakenivat filistealaisten tieltä. Ryntäsinpä siis solaan, raamattu toisessa kädessä ja toisessa piilukeihäs, jonka olin siepannut maasta. Minä käänsin takaisin etumaiset pakolaiset, uhaten iskeä heidät kuoliaaksi ja samalla osoittaen heille niinsanottuun uumatakkiin pukeutunutta pappia, joka näkyi ilkimielisten joukossa; kysyin heiltä, eivätkö he tekisi yhtä paljon taivaan todellisen palvelijan puolesta kuin ympärileikkaamattomat Baalin papin hyväksi. Sanani ja iskuni auttoivat; he pyörsivät heti takaisin ja huusivat: 'Alas Baal ja hänen palvojansa!' He karkasivat jälleen niin äkillisesti ilkimielisten kimppuun, etteivät ainoastaan ajaneet heitä takaisin taloonsa, vaan tunkeusivat heidän kanssaan sisällekkin päätähavin, kuten sanotaan. Minä olin myös siellä, osittain tungoksessa kulkeutuneena, osittain tahtoen taivuttaa raivostuneita sotureitamme antamaan armoa, sillä sydäntäni murehdutti nähdä kristittyjä ja englantilaisia hakattavan maahan miekoilla ja pyssynperillä kuin rakkeja kadulla, kun on noussut hulluista koirista hälytys. Tällä tavoin, sotamiesten tapellessa ja teurastaessa ja minun huutaessani heitä pysäyttämään kätensä, me pääsimme ihan rakennuksen katolle, joka oli osaksi laskettu lyijylevyistä sinne olivat ikäänkuin viimeiseen turvatorniinne kavalierit peräytyneet, jotka olivat vielä jääneet henkiin. Minut itseni, saatan sanoa, työnsivät ylös kapeita kiertoportaita meidän soturimme, jotka ryntäsivät eteenpäin kuin ajokoirat saaliinsa kimppuun, ja käytävästä selvinneenä huomasiin joutuneeni keskelle kamalaa kohtausta. Hajoitetuista puolustajista tekivät toiset vastarintaa epätoivon

vammalla; jotkut rukoilivat polvillaan sääliä sellaisin sanoin ja äänin, että ihmisen sydän on pakahtumaisillaan niitä ajatellessa; toiset huusivat armoa Jumalalta, ja aika olikin, sillä ihmisiltä ei sitä liennyt. Heidät lyötiin kumoon, lävistettiin, paiskattiin rintavarustuksilta järveen, ja kun voittajien hurjat huudot sekaantuivat nujerrettujen voihkeeseen, kirkauksiin ja meluun, oli pauhina niin kamala, että ainoastaan kuolema voi pyyhkäistä sen muististani. Ja miehet, jotka siten teurastivat lähimäisiään, eivät olleet etäisten villimaiden pakanoita eivätkä roistoja, oman kansamme hylkyväkeä. He olivat tyynempinä järkeviä ja uskonnollisiakin miehiä, jotka olivat hyvässä maineessa sekä taivaan että maailman nähden. Voi, master Everard, teidän sotaista ammattianne tulisi peljätä ja kaihtaa, koska se villitsee sellaiset miehet susiksi lähimäisiänsä vastaan!"

"Se on ankara välttämättömyys", huomautti Everard luoden katseensa alas, "ja ainoastaan sellaisena puolustettavissa. Mutta jatkakaa, herra pastori; en näe, miten tällä väkiryynnäköllä, jollaisia tapauksia liiankin usein sattui molemmin puolin viime sodassa, on yhteyttä yöllisen seikkailunne kanssa."

"Pian sen kuulette", sanoi pastori Holdenough; sitte hän pysähtyi ikäänkuin väkisin tyynnyttytykseen ennen kuin pitkitti kertomusta, jonka sisältö kovin rajusti kiihdytti häntä. "Tässä hornan mellakassa", hän alotti jälleen, "sillä totisesti ei maan päällä voi mikään niin suuresti muistuttaa helvettiä kuin ihmisten tuollainen riehaantuminen kuolettavaan kiukkuun lähimäisiänsä vastaan, — näin saman papin, jonka olin pannut tähdelle solatiellä. Hyökkääjät olivat ahdistaneet hänet ja pari muuta ilkimielistä soppeen, jossa he puolustausivat viimeiseen asti, kuten kaiken toivon menettäneet ainakin. Minä näin hänet — ja tunsin hänet — voi, eversti Everard!"

Hän tarttui Everardin käteen vasemmalla kädellään ja painoi oikean kämmenensä kasvoilleen ja otsalleen, niiskuttaen ääneen.

"Hän oli opistokumppaninne?" sanoi Everard aavistaen lopputapauksen.

"Vanha — ainoa ystäväni — jonka kanssa olin viettänyt nuoruuden onnekkait päivät! — Ryntäsin eteenpäin — reudoin — rukoilin. Mutta kiihkeyteni ei suonut minulle ääntä eikä puhekykyä — kaikki hukkui siihen kurjaan huutoon, jonka olin itse nostattanut. 'Alas Baalin pappi — surmatkaa Mattan — surmatkaa hänet, vaikka hän olisi alttarien välissä!' Rintavarustusten yli työnnettynä, mutta hengestään rimpuillen, näin hänen pitelevän kiinni tuollaisesta ulkonemasta, joita oli muodostettu veden juoksuttamiseksi lyijylevyiltä. He hakkasivat hänen käsivarsiaan ja käsiään — kuulin raskaan putoamisen alas pohjattomaan kuiluun. — Suokaa minulle anteeksi — en voi jatkaa."

"Hän on saattanut pelastua."

"Oi, ei, ei, ei — torni oli neljä huonekertaa korkea. Niilläkään, jotka uimalla pelastautuakseen heittäisivät järveen alemmista ikkunoista, ei ollut mitään turvaa, sillä rannalla ratsastavat huovit valtasi sama verenjanoinen kiihko, joka oli vimmastuttanut ryntäysjoukon. He nelistivät pitkin järven reunaa ja ampuivat ne, jotka taistelivat hengestään vedessä, tai iskivät heidät maahan, kun he pyrkivät rantaan. Heidät ehkäistiin kaikki ja tuhottiin. — Voi, jospa sinä päivänä vuodatettu veri pysyisi vaiti! Voi, jospa maa tallettaisi sen uumeniinsa! Voi, jospa se ainiaaksi sekaantuisi sen järven tummiin vesiin, jotta se ei milloinkaan huutaisi kosta niille, joiden viha oli niin kiiwas ja jotka teurastivat vimmassaan! Ja oi, saakoon se hairahtanut mies, anteeksi, joka tuli heidän joukkoonsa ja antoi äänensä heidän julmuutensa rohkaisemiseen! — voi, Albany, veljeni, veljeni — olen valitellut kohtaloasi niinkuin David; Jonathanin!"

Kelpo mies nyyhki tyrskien, ja niin suuresti otti eversti Everard osaa hänen liikutukseensa, että hän pidättyi muistuttamasta pastoria oman uteliaisuutensa aiheesta, kunnes katuva mielenkuohun tulva oli siksi kertaa heikennyt. Tuima ja järkyttävä se purkaus oli, kenties sitäkin enemmän, kun kaikkinaisen voimakkaan sielullisen tunteen salliminen oli vierasta miehen ankaralle ja kieltäytyvälle luonteelle, joten se kerran kaikista pidäkkeistään vapautuneena kuohusi yhä rajummin. Suuret kyneleet valuivat pitkin hänen laihojen ja tavallisesti ankarain tai ainakin jäykkäin kasvojensa vapisevia piirteitä; hän vastasi innokkaasti Everardin kädenpuristukseen ikäänkuin kiitollisena tämän ilmaisemasta myötätunnosta.

Pian jälkeinpäin pastori Holdenough kuivasi silmänsä, veti hiljaisesti kätensä pois Everardin kädestä, pudistaen sitä ystävällisesti niiden erotessa, ja pitkitti tyynemmin: "Suokaa minulle anteeksi tämä kuohuvan tunteen purkaus, arvoisa eversti. Tajuan sopimattomaksi minun kutsumuksessani, jossa tulisi olla lohdun tuojana toisille, antautua itse äärimäiseen murheeseen, joka on ainakin heikkoutta, jollei synnillistäkin — sillä mitä olemme me, että itkisimme ja valittaisimme sitä, mikä on sallittua? Mutta Albany oli minulle kuin veli. Hänen seurassaan vietin elämäni onnellisimmat päivät, ennen kuin kutsumukseni maan kiistaan oli herättänyt minut velvollisuuksiini. Minä — mutta teenkin kertomukseni lopun lyhyeksi." Hän veti istuimensa lähelle Everardia ja puhui juhlallisella ja salaperäisellä äänellä, joka oli hiljennyt melkein kuiskaukseksi: "Näin hänet viime yönä." "Näitte *hänet* — kenet näitte?" sanoi Everard. "Voitteko tarkoittaa henkilöä, jonka —"

"Jonka näin saavan surmansa niin tunnottomasti", täydensi pappi, "vanhan opistoystäväni — Joseph Albanyn. Pastori Holdenough, sekä teidän asunne että luonteenne täytyy estää teitä puhumasta pilaa tällaisesta aiheesta."

"Pilaako!" vastasi Holdenough; "yhtä hyvin laskisin leikkiä kuolinvuoteellani — yhtä pian pilkkaisin raamattua."

"Mutta teidän on täytynyt erehtyä", arveli Everard pikaisesti. "Tuo synkkä kohta tuskin tietenkään palaa usein mieleen, ja hetkinä, jolloin mielikuvitus voittaa ulkonaisten aistien todistuksen, on tunteeen varmaankin esittänyt teille haaveilmestyksen. Mielen ollessa jännitettynä vastaanottamaan jotakin yliluonnollista ei mikään ole luultavampaa kuin että mielikuvitus korvaa sen harhakuvalla, ylenmäärin kiihtyneitten tunteiden tehdessä eksytyksen häätämisen työlääksi."

"Eversti Everard", vastasi Holdenough jämeästi, "velvollisuuteni suorittamisessa en saa peljätä ihmisen kasvoja, ja sentähden sanon teille suoraan, kuten olen ennen lausunut varovammin, että kun te tuotte lihallisen tietäväisyytenne ja harkintanne — kuten luontonne liiaksikin johtelee teitä — tutkimaan toisen maailman salattuja asioita, te saattaisitte yhtä hyvin ryhtyä kämmenellänne mittaamaan Isiksen vesiä. Varmasti, hyvä herra, te erehdytte tässä ja uskotte ihmisiä liian halukkaiksi sekoittamaan kunniallista nimeänne noitienpuolustajain, vapaa-ajattelijain ja jumalankieltäjain joukkoon, juuri tuollaisten kuin tuo Bletsonkin, joka kirkon kurinpidon ollessa yhtä voimakkaana kuin tämän suuren kiistan alussa olisi jo aikaa sitte hyljätty kirkon helmasta ja luovutettu lihan rangaistukseen, jotta hänen sielunsa olisi vielä voitu pelastaa, jos mahdollista."

"Te käsitätte minut väärin, pastori Holdenough", vakuutti eversti Everard. "En kiellä sellaisten yliluonnollisten ilmestysten olemassaoloa, koska en voi enkä rohkene koroittaa oman mielipiteeni ääntä aikakausien todistusta vastaan, jota sellaiset oppineet miehet kannattavat kuten tekin. Mutta vaikka myönnän tuollaisten ilmiöitten mahdollisuuden, olen kuitenkin tuskin vielä kuullut elämäni päivinä mitään esimerkkiä niistä niin pätevästi vahvistetuksi todistuksilla, että voisin heti ja varmana sanoa: Tämän on täytynyt tapahtua yliluonnollisen toiminnan johdosta eikä toisin."

"Kuulkaa siis, mitä minulla on kerrottavana", haastoi hengenmies, "ja sen vakuuttaa sanallaan todeksi mies, kristitty ja — mikä on enemmän — pyhän kirkkomme palvelija sekä siis vanhempi ja opettaja kristittyjen keskuudessa, jos arvotonkin. — Olin eilisiltana asettunut siihen puoleksikalustettuun huoneeseen, missä on niin yletön kuvastin, että sitä olisi saattanut Gathin Goliath käyttää ihaillakseen itseään, ollessaan kiireestä kantapäähän sonnustautunut asepuukuunsa. Valitsin sen paikan erityisesti syystä että minulle ilmoitettiin sen olevan asuttavista huoneista lähimpänä sitä lehteriä, jolla teidän sanottiin itse joutuneen samana iltana pahanhengen hätyyttämäksi. Oliko puheessa perää, sanokaahan?"

"Joku pahansuopa hyökkäsi kimppuuni siinä huoneessa. Sikäli", ilmoitti eversti Everard, "kerrottiin teille oikein".

"No, minä valitsin vartiopaikkani parhaani mukaan, niinkuin päättäväinen kenraali lähentää leirinsä ja kaivattaa juoksuhautansa niin likelle piiritettyä kaupunkia kuin voipi. Ja toden totta, eversti Everard, jos tunsinkin jotain ruumiillisen pelon värettä, — sillä Eliaallakin ja profeetoilla, jotka saattoivat käskää alkuaineita, oli osuus meidän haperasta luonnostamme, saati sellaisella vaivaisella syntisellä kuin minulla — oli kuitenkin toivoni ja urheuteni korkealla, ja minä ajattelin raamatunkohtia, joita saattaisin käyttää, en periaptien eli loitsujen syntisessä mielessä kuten sokaistuneet paavilaiset niihin turvautuvat ristinmerkin ja muiden hyödyttömien muotojen ohella, vaan ravitsemassa ja kannattamassa oikeata uskoa ja luottamusta siunattuihin lupauksiin, jotka ovat uskon totisena kilpenä saatanan tulisten vasamain vastustamiseksi ja sammuttamiseksi. Ja siten asestautuneena ja valmistuneena istuuduinkin lukemaan sekä samalla kirjoittamaan, pakoittaakseni mieleni tarkkaamaan tuohon tilanteeseeni soveliaita asioita, jotka estäisivät mielikuvitusta luvattomasta haihattelusta eivätkä soisi haaveelle mitään sijaa joutavien aavistusten hautomiseen. Siten minä järjestelin ja kirjoitin muistiin, mitä katsoin sillähaavaa otolliseksi, ja kukaties jotkut nälkäiset sielut kostuvat ravinnosta, jota silloin valmistin."

"Se oli viisaasti ja ansiollisesti tehty, hyvä ja arvoisa pastori", virkkoi eversti Everard; "jatkakaahan".

"Siinä toimessa olin ollut kolmisen tuntia, uupumukseen antautumatta, kun kummallinen väristys valtasi aistini, — ja iso ja vanhanaikainen huone tuntui käyvän avarammaksi, synkemmäksi ja yhä enemmän onkaloa muistuttavaksi, sillä yön ilma kylmeni hyytävämmäksi. En tiedä, aikoiko takkatuli riutua vai tuleeko sellaisten asiain edellä kuin nyt oli tapahtumassa ikäänkuin kauhun hönkä ja hirmustuksen ilmapiiri, kuten Job sanoo hyvin tunnetussa kohdassa: 'Pelko ja vavistus tuli minun päälleni, ja kaikki minun luuni peljätettiin.' Korvissani soi ja aivoissani humisi, niin että minusta tuntui kuin niistä, jotka huutavat apua, vaikei ole mitään vaaraa: minäkin tunsin kiusausta pakenemaan, näkemättä ketään ahdistajaa. Silloin tuntui jotakin siirtyvän taitteni, luoden heijasteensa isoon kuvastimeen, jonka eteen olin asettanut kirjoituspöytäni; näin sen pöydälläni palavan ison kynttilän

valossa. Ja minä katsoin ylös ja huomasin kuvastimessa selvästi miehen. Niin totta kuin nämä sanat käyvät ulos suustani, siinä ei ollut kukaan muu kuin sama Joseph Albany — nuoruuteni kumppani — jonka olin nähnyt syöstyksi Clidesthroughin linnan rintavarustuksilta alas järven syvyyteen!"

"Mitä teitte?"

"Mieleeni juolahti äkkiä", kertoi pappi, "että stoalainen viisaustieteilijä Athenodoros oli väistänyt tuollaisen ilmestyksen kauhut kärsivällisesti pitkittämällä lukujansa, ja samalla muistin, että minulla, kristityllä jumaluusoppineella ja uskonnon salaisuuksien kaitsijalla, oli vähemmän syytä peljätä pahaa ja parempaa ajattelun aihetta kuin oli pakanalla, jota juuri oma viisautensakin sokaisi. En siis ilmaissut mitään säikkyä enkä edes päätäni kääntänyt, vaan pitkitin kirjoittamistani, vaikka pamppailevin sydämin, sen myönnän, ja nytkähtelevin käsin."

"Jos kykenitte kirjoittamaan ollenkaan", huomautti eversti, "tuollaisen vaikutelman painaessa mieltänne, niin ansaitsisitte etusijan Englannin armeijassa lannistumattomalla päättäväsyydellä".

"Urhoollisuutemme ei ole omaamme, eversti", sanoi hengenmies, "ja omaksemme ei sitä ole ylvästeltävä. Ja taaskin, kun mainitsette tuota kummallista näkyä pelkkänä mieleni vaikutelmana ettekä aisteilleni ilmeisenä todellisuutena, niin sallikaa minun sanoa teille vielä kerran, että maailmallinen viisautenne on vain tyhmyyttä sellaisissa asioissa, jotka eivät ole tästä maailmasta."

"Ettekö katsonut uudestaan kuvastimeen?" kysyi eversti.

"Kyllä katsoin, jäljennettyäni lohdullisen tekstin: 'Sinä olet rikki polkeva käärmeen pään.'"

"Ja mitä näitte silloin?"

"Saman Joseph Albanyn kuvaisen", kertoi Holdenough, "siirtymässä verkalleen ikäänkuin tuolin takaa, samana jäseniltään ja piirteiltään kuin minä olin hänet tuntenut nuoruudessaan, paitsi että hänen poskillaan oli sen vanhemman iän leima, jossa hän kuoli, ja että hän oli hyvin kalpea". "Mitä te sitte teitte?"

"Käännysin kuvastimesta ja näin selvästi olennon, joka oli minulle heijastunut, peräytyvän ovea kohti, — ei joutuisasti eikä vitkallisesti, vaan lipuvin, vakain askelin. Se kääntyi jälleen oven lähellä ja näytti minulle taaskin valjut aavemaiset kasvonsa, ennen kuin katosi. Mutta miten se läksi huoneesta, ovestako vai muutoin, sitä en kiihtymyksessäni ehtinyt tarkata enkä ole jälkeeni millään ponnistuksella kyennyt selvästi muistamaan."

"Tämä on kummallinen ja teidän kertomananne mitä oivallisimmin todistettu ilmestys", vastasi Everard. "Ja kuitenkin, pastori Holdenough, jos toinen maailma onkin todella ilmaantunut, kuten te arvelette, minun tahtomattani kiistää ilmiön mahdollisuutta, olkaa varma siitä, että näissä vehkeissä on osallisina myöskin ilkeitä ihmisiä. Olen itse kokenut pari kohtausta kummittelijain kanssa, joilla oli ruumiillista voimaa ja varmasti maallisia aseita."

"Niin, epäilemättä, kaiketikin", myönsi pastori Holdenough. "Belsebub mielellään hyökkää yhdistyneen ratsu- ja jalkaväen johdossa, kuten oli tapana vanhalla skotlantilaisella kenraali Davie Lesliellä. Hänellä on ruumiillisia paholaisia kuten ruumiittomiakin, ja niitä hän käyttää toistensa tukena ja apuna."

"Saattaa olla kuten sanotte, arvoisa pastori", vastasi eversti. "Mutta mitä neuvotte tässä tapauksessa?"

"Siitä on minun kuulustettava veljien mieltä", haastoi jumaluusoppinut, "ja jos rajaimme sisäpuolelle on jäänyt! vain viisikin oikean kirkon palvelijaa, niin me rynnistämme saatanaa vastaan joukolla, ja te saatte nähdä, eikö meillä ole voimaa ahdistaksemme häntä, kunnes hän pakenee tyköämme. Mutta jos se hengellinen asevarustus ei päde noita kummallisia manalan vihollisia vastaan, niin totisesti suosittaisin, että tämä muinaisen hirmuhallinnan ja haureuden saastutettu pesä perustuksiansa myöten poltettaisiin noituuden ja synnillisyyden tyyssijana, jottei saatana varustaessaan pääkortteerinsa niin mieleisekseen tapaisi itselleen linnoitusta ja varustusta, josta hän hyökkäilisi koko naapuristoa turmelemaan. Varmaa on, että minä en kehoitaisi ainoatakaan kristittyä sielua asumaan talossa, ja autioksi jätettynä siitä koituisi velhojen temppuilupaikka ja noitien sapattisuoja sekä käyntisija niille, jotka Demaksen lailla havittelevat tämän maailman varallisuutta, etsien kultaa ja hopeaa loitsujen ja lumousten harjoittamiseksi ja siten haitaten ahneitten sieluja! Luottakaa siis minuun, parempi olisi hajoittaa ja alas jaoittaa tämä talo, kiveä kiven päälle jättämättä."

"Siihen minä panen vastalauseeni, hyvä ystävä", ilmoitti eversti, "sillä ylikenraali on sallinut erityisellä lupakirjallaan enoni Sir Henry Leen perheineen palata isiensä taloon, hänellä kun ei tosiaan olekaan mitään mahdollisuutta saada suojaa harmaille hiuksilleen muun katon alta".

"Ja tapahtuiko tämä teidän neuvostanne, Markham Everard?" kysyi jumaluusoppinut jäykästi.

"Tapahtui kyllä", vastasi eversti. "Ja miksen käyttäisikin vaikutusvaltaani turvapaikan hankkimiseen omaiselleni?" "No, niin totta kuin sielunne elää", vastasi presbyteri, "enpä olisi uskonut tätä kenenkään muun suusta kuin omastanne. Sanokaa minulle, eikö juuri tämä samainen Sir Henry Lee nahkakölteriensä ja vihreänuttuistensa voimalla pakoittanut panemaan toimeen paavillisen maallikon määräystä alttarin siirtämisestä Woodstockin kirkon itäpäähän? — ja eikö hän vannonut partansa kautta, että hän hirtättäisi suorastaan Woodstockin kadulla miehen, joka vain julkeisi kieltäytyä juomasta kuninkaan maljaa? — ja eikö hänen kätensä ole punaisena pyhäin verestä? — ja onko hellittämättömämpää tai rajumpaa piispalliskirkon ja korkean etuoikeuden rehentelijää esiintynyt julkisuudessa?"

"Kaikki on saattanut sattua kuten sanotte, hyvä pastori Holdenough", vastasi eversti; "mutta enoni on nyt iällinen ja raihnas, hänellä on tuskin ainoatakaan saattolaista jäljellä, ja hänen tyttärensä katseleminen saisi ankarimmankin heltymään säälistä, olentona, joka —"

"Joka on kalliimpi Everardille", tokaisi Holdenough, "kuin hyvä maine, uskollisuus ystäviä kohtaan, uskonnon velvoitus; — nyt ei ole aika haastaa hunajaisin huulin. Astumanne polut ovat vaarallisia. Te pyritte kohottamaan paavillista kynttilänjalkaa, jonka taivas vanhurskaudessaan on siirtänyt sijoiltaan — tuomaan takaisin tähän taikuuksien kartanoon juuri ne synnintekijät, jotka ovat niillä noiduttuja. Minä en salli turmella maata heidän lumoillaan. He eivät saa tulla tänne."

Hän puhui kiivaasti ja lyöden sauvaansa permantoon; peräti nyreänä alkoi eversti vastavuoroon omaksua korskeata sävyä. "Teidän olisi parempi harkita valtaanne uhkausten täyttämiseen, pastori Holdenough", hän muistutti, "ennen kuin tehostatte niitä noin pontevasti".

"Eikö minulla ole valta sitoa ja päästää?" kysyi pappi,

"Se valta ei paljoakaan vaikuta muihin kuin oman kirkkonne jäseniin", sanoi Everard, ja hänen äänenpainossaan ilmeni hiukan halveksumista.

"Varokaa — varokaa", muistutti pappi, jonka olemme kaikesta hyväsydämydestään huolimatta jo nähneet ärtyiseksi mieheksi. "Älkää häväiskö minua, vaan ajatelkaa kunnioittavasti sanansaattajasta Hänen tähtensä, jonka valtuutuksella hän toimii. Älkää uhmatko minua, sanon — minun on pakko täyttää velvollisuuteni, vaikka se tapahtuisi kaksoisveljeni närkästykseksi."

"En näe virallanne olevan mitään tekemistä tässä asiassa", väitti eversti Everard; "ja minä puolestani varoitan teitä yrittämästä sekaantua kutsumuksenne ulkopuolelle".

"Oikein — te pidätte minua jo yhtä alistuvaisena kuin jotakuta krenatööriänne", vastasi pappi, jonka terävät kasvonpiirteet värisivät pahastuksesta, niin että hänen harmajat hapsensakin häilyivät; "mutta pitääkö varanne, sir, — en ole niin voimaton kuin otaksutte. Minäpä kutsun Woodstockin jokaisen totisen kristityn sonnustamaan lanteensa ja vastustamaan kirkkoruhtinaiden vallan, sorron ja ilkimielisyyden palautusta alueellemme. Minä nostatan hurskaitten vihan sortajaa vastaan — ismaelilaista, edomilaista ja hänen rotuansa vastaan, kuin myöskin niitä vastaan, jotka häntä tukevat ja rohkaisevat häntä kohottamaan sarvensa. Minä huudan julki enkä säästä, nostatan ne monet, joiden rakkaus on jäähtynyt, ja sen paljouden, joka ei piittaa mistään näistä asioista. Minulle tulee toki kuuntelijoita, ja minä otan Josefin sauvan, joka oli Efraimin kädessä, ja käyn puhdistamaan tätä paikkaa noidista ja taikureista ja lumouksista, ja minä julistan ja kehoitan, sanoen: Tahdotteko te puoltaa Baalia? — tahdotteko palvella häntä? Ei, ottakaa kiinni Baalin profeetat — älkää antako ainoankaan pelastua!"

"Pastori Holdenough, pastori Holdenough", virkahti eversti Everard hyvinkin kärsimättömästi, "mikäli itse äsken minulle kerroitte, olette kehoittanut sen tekstin perusteella jo kerran liikaa".

Vanhus loi kämmenellään voimakkaasti otsaansa ja vaipui takaisin istuimelleen nuo sanat kuullessaan, niin äkkiä ja niin hervottomasti kuin olisi eversti ampunut pistoolin luodin hänen päänsä läpi. Heti katuen moitetta, jonka hän oli tullut maltittomuudessaan lausuneeksi, Everard kiirehti pyytämään anteeksi ja tarjoamaan kaikkia mahdollisia sovittelevia puolustuksia, mitä hänen mieleensä ensi hetkellä johtui, olivatpa ne kuinkaakin ristiriitaisia. Mutta vanhus oli liian syvästi järkkynyt — hän torjui ystävänsä käden, ei ottanut kuunnellakseen hänen sanojaan ja kavahti lopuksi seisaalle, lausuen tuimasti: "Te olette käyttänyt luottamustani väärin, sir — käyttänyt kehnosti, kääntäen sen omaksi nuhtelukseni. Jos olisin ollut miekkamies, niin ette olisi rohjennut. Mutta nauttikaa voitonriemustanne, sir, vanhan miehen ja isänne ystävän suhteen — satuttakaa haavaa, jonka hänen varomaton luottamuksensa on teille paljastanut."

"Ei, arvoisa ja kunnan ystäväni", — alotti eversti.

"Ystäväkö!" kivahti vanhus. "Me olemme vihamiehiä, sir — vihamiehiä, nyt ja ainiaan!"

Niin sanoen ja kavahtaen istuimelta, jolle hän oli pikemmin vaipunut kuin laskeutunut, hän juoksi ulos huoneesta niin nopein askelin kuin hänellä oli tapana ärtymyksensä hetkinä, sävyltään totisesti enemmän kiivaana kuin arvokkaana, olletikin kun hän juostessaan jupisi ja näytti ikäänkuin kannattelevan omaa kuohahdustaan, hokemalla yhä uudestaan sitä loukkausta, joka häntä oli kohdannut.

"Siinäpä se!" tuumi eversti Everard. "Ei ollut vielä kylliksi kiistaa olemassa enoni ja Woodstockin kansalaisten kesken, vaan minun piti ehdottomasti kartuttaa sitä, ärsyttämällä tätä pikavihaista ja kuumaveristä vanhusta, tietäessäni hänet kiivaaksi käsityksissään kirkollisesta hallinnosta ja jäykän ennakkoluuloiseksi kaikkia toisinajattelevia kohtaan! Woodstockin roskaväki nousee mellakkaan, sillä vaikka hän ei saisi kahtakaankymmentä niistä puolelleen mihinkään rehelliseen tai järkevään tarkoitukseen, niin huutakoon hän vain mellastusta ja tuhoa, ja silloin hän varmastikin saa yltäkyllin seuraajia. Ja enoni on yhtä hurjaluontoinen ja taipumaton. Koko sen omaisuuden hinnasta, mitä hänellä on koskaan ollut, hän ei sallisi majoittaa taloon kourallista huoveja sen puolustukseksi, ja jos hän on yksinään tai saa ainoastaan Jocelinen apurikseen, hän ampuu palatsihuvilaan pyrkiviä rettelöitsijöitä yhtä varmasti kuin olisi hänellä sata miestä varusväkenään; ja mitä voi koitua siitä muuta kuin vaaraa ja verenvuodatusta?"

Alakuloisen aavistelun keskeytti paluullaan pastori Holdenough, joka riensi huoneeseen yhtä kiireisesti kuin oli sieltä lähtenytkin, juoksi suoraan everstin eteen ja sanoi: "Ottakaa käteni, Markham — ottakaa käteni kiireesti, sillä vanha Aatami kuiskaa sydämessäni, että on häpeällistä pitää sitä ojennettuna niin kauvan."

"Kaikesta sydäimestäni otan vastaan kätenne, kunnianarvoisa ystäväni", vastasi Everard, "ja toivoakseni uudistetun ystävyuden merkinä".

"Tietysti, tietysti", vahvasti hengenmies pudistaen hänen kättänsä leppeästi. "Te olette tosin puhunut katkerasti, mutta te olette puhunut totta hyvissä ajoin, ja luullakseni — vaikka sananne olivat ankaria — hyvässä ja ystävällisessä tarkoituksessa. Totisesti ja tosiaan, synnillistä olisi minun jälleen toimia pikaisesti väkivallan yllyttämisessä, muistaessani sen, josta olette minua soimannut —"

"Antakaa anteeksi, hyvä pastori Holdenough", pyysi eversti Everard, "se oli pikainen sana; en tarkoittanut täydellä todella *soimata*".

"Hiljaa, minä pyydän, hiljaa", haastoi jumaluusoppinut, "sanon, viittaus siihen, josta te olette mitä oikeimmin soimannut minua — vaikka syytös karvastutti Vanhan Ihmisen sappea minussa, sisällinen kiusaaja kun on aina vaanimassa meidän saattamiseksi lankeemukseen — se viittaus olisi minun pitänyt pahastumatta tunnustaa suosiollisuudeksi, sillä siten on ystävän tuottamia haavoja katsottava tervehdyttäväksi leikkauksiksi. Ja tokihan minun, joka olen yhdellä onnettomalla taistelun ja tiimellyksen kehoittamisella lähettänyt eläviä kuolemaan — ja pelkäänpä myös toimittaneeni kuolleenkin takaisin elävien joukkoon — tulisi nyt harrastaa rauhaa ja hyvää tahtoa sekä eripuraisuuden sovittamista, jättäen rankaisemisen sille suurelle olenolle, jonka lakeja on rikottu, ja koston Hänelle, joka on sanonut: 'Minä sen maksan.'"

Vanhan miehen tuskastuneet piirteet kirkastuivat nöyrästä luottamuksesta, hänen tehdessään tämän tunnustuksen. Eversti Everard tunsikin ne luontaiset heikkoudet sekä virallisen vaikutusvallan ja yksipuolisen puoluevakaumuksen varhaiset ennakkoluulot, jotka hänen oli täytynyt lannistaa ennen kuin pääsi näin vilpittömään puhetapaan. Soturi kiirehti senvuoksi ilmaisemaan ihailuansa toisen kristillisestä säveystä, samalla moittien itseänsä siitä, että oli niin syvästi loukannut hänen tunteitaan.

"Älkää ajatelko sitä — älkää ollenkaan, oiva nuori mies", puheli Holdenough. "Me olemme molemmat hairahtuneet — minä salliessani intoni voittaa armeliaisuuteni, te kenties esiintyessänne tiukasti vanhaa ja ärtyistä miestä kohtaan, joka oli vastikään uskonut kärsimyksiänsä teidän ystävälliseen luottamukseenne. Olkoon se kaikki unohdettua. Ottakoot ystäväenne jälleen haltuunsa asumuksensa niin pian kuin haluavat, ellei heitä peloita se, mitä on tapahtunut tässä Woodstockin maahovissa. Jos he kykenevät varjelemaan itseänsä ilman voimilta, niin uskokaa minua, että heille ei koidu mitään kiusaa maallisilta naapureilta, mikäli minä voin sitä millään keinoin estää. Ja olkaa varma siitä, hyvä herra, että minun äänelläni on vielä hiukan merkitystä arvoisan pormestarin ja kunnan raatimiesten sekä paremmanlaatuisten talonisäntäin parissa tuolla kauppalassa, vaikka alempia luokkia puhaltelee huiskin haiskin jokainen opintulkinnan tuulahdus. Ja vielä lisäksi, olkaa varma siitä, eversti, että jos enonne tai kukaan hänen huonekuntansa jäsen huomaa tehneensä ajattelemattoman kaupan tähän onnettomaan ja pahaenteiseen taloon palaamisella taikka tuntee sydämessään ja omassatunnossaan mitään hengellisen lohduttajan kaipuuseen johtavia vaivoja, Nehemia Holdenough on heidän käskettävissään yöllä tai päivällä yhtä suuresti kuin olisi heidät kasvatettu sen kirkon pyhässä

helmassa, jonka arvottomana palvelijana hän on, — eikä sen kammo, mikä on peloittavaa nähtävää näiden seinien sisällä, eikä hänen tietonsa heidän sokaistuneesta ja lihallisesta tilastaan, he kun ovat piispauskirkollisen paimenuksen kasvattamia, estä häntä tekemästä heidän suojeluksekseen ja valaisemisekseen, mitä hänen heikot kykynsä voivat." "Hyväntahtoisuutenne on hyvin suuri, arvoisa pastori", kiitti eversti Everard, "mutta minä en pidä luultavana, että enoni tuottaa teille vaivaa kumpaisessakaan suhteessa. Hän on hyvinkin tottunut toimimaan omana suojelijanansa vaaran tullen ja hengellisissä epäilyksissä luottamaan omiin rukouksiinsa ja oman kirkkonsa lohdutuksiin."

"Toivoakseni en ole tarjonnut liikanaista avuliaisuutta", sanoi vanhus hiukan nyreissään siitä, että hänen esittämäänsä hengellistä apua oli katsottu tavallaan tunkeilevaksi. "Pyydän anteeksi, jos niin on asian laita — nöyrästi pyydän anteeksi — en haluaisi tungetella."

Eversti kiirehti tyyntyttämään tätä uutta valppaan mahtipontisuuden epäluuloisuutta, joka toisinaan väkisinkin purkautuvan luontaisen kuumaverisyyden ohella oli kunnan miehen ainoita vikoja.

He olivat päässeet entiselle ystävälliselle kannalleen, kun Roger Wildrake palasi Jocelinen majasta ja kuiskasi herralleen, että hän oli menestynyt lähettilästoimessaan. Eversti kääntyi sitte pappiin ja ilmoitti tälle, että kun valtuutetut olivat jo luovuttaneet Woodstockin ja Sir Henry Lee aikoi saapua takaisin palatsihuvilaan puoleltapäivin, hän tahtoi saattaa pastoria kauppalaan, jos hänen kunnianarvoisuutensa suvaitsi.

"Ettekö viivähdä", kysyi pastori, ja hänen äänessään kuulosti ikäänkuin utelevaa arastelua, "toivottamaan omaisianne tervetulleiksi heidän palatessaan tähän kotiinsa?"

"En, hyvä ystäväni", vastasi eversti Everard. "Näissä onnettomissa kiistoissa omaksumani osa ja kenties myöskin se jumalanpalveluksen muoto, johon minut on kasvatettu, ovat tehneet enoni niin ennakkoluuloiseksi minua vastaan, että minun täytyy toistaiseksi pysyä vieraana hänen talolleen ja perheelleen."

"Vai niin! Se ilahuttaa minua kaikesta sydämestäni ja sielustani", huudahti hengenmies. "Suokaa anteeksi suoruteni — iloitsen tosiaan; olin ajatellut — mutta se sikseen, — en tahtoisi uudestaan pahastuttaa. Mutta totisesti, vaikka sillä neitosella on suloinen ulkomuoto, ja vaikka ritari, kuten kaikki sanovat, on inhimillisissä seikoissa nuhteeton, — niin kuitenkin — mutta minä pahoitan mieltänne — enpä siis sanokaan enempää, paitsi jos kysytte vilpittöntä ja puolueetonta neuvoani, joka on teidän käytettävissänne, minun tahtomattani tyrkyttää sitä teille. Vaeltakaamme kauppalaan yhdessä — metsän mieluisa hiljaisuus saattaa luonnuttaa meidät avaamaan sydämemme toisillemme."

Niinpä kävelivätkin he kahden kesken kauppalaan, ja vaikka he puhelivat kaikenlaisista aiheista, kummastutti pastori Holdenoughia jonkun verran, että eversti ei pyytänyt häneltä mitään hengellistä neuvoa sievää serkkuansa kohtaan heränneen rakkautensa suhteen, samalla kun pappismies suuresti yli soturin odotustenkin piti sanansa eikä oman sanantapansa mukaan tyrkyttänyt viisaita mielipiteitään noin arkaluontoisesta seikasta.

18. LUKU.

EPÄILYTTÄVÄ KULKURI.

Wildraken asia oli onnistunut etupäässä sen valtiokirkollisen hengenmiehen välityksellä, jonka olemme aikaisemmin tavanneet toimimassa perheen kappalaisena; hänen äänellään oli monestakin syystä suuri vaikutus vanhaan ritariin.

Vähää ennen puoltapäivää oli Sir Henry Leellä ja hänen vähäisellä huonekunnallaan kiistämättömästi hallussaan vanha asuntonsa Woodstockin palatsihuvilassa, ja Jocelina Joliffen, Phoeben ja vanhan Joanin yhteiset ponnistukset pantiin laittamaan kuntoon, mitä äskeiset häiritsijät olivat jättäneet suureen epäjärjestykseen.

Sir Henry Leellä oli, kuten kaikilla sen ajan säätyhenkilöillä, turhantarkkuuteen menevä järjestyksen harrastus, ja väkijoukossa rutistunutta pukuansa pahoittelevan hienon vallasnaisen tavoin hän tunsu itsensä häväistykseksi ja nöyryytetyksi, nähdessään kotinsa noin mullistelluksi — ja kärsimättömäksi, kunnes hänen rakennuksensa oli puhdistettu kaikista tunkeilun jäljistä. Suutuksissaan hän jakeli runsaammin käskyjä kuin hänen rajoitetulla palveluskunnallaan oli näköjään aikaa tai käsiä toimeenpanna. "Ne konnat ovat myös jättäneet taakseen sellaisia tulikiven huuruja", ärisi vanha ritari,

"kuin olisi vanha Davie Leslie ja koko Skotlannin armeija ollut majoitettuna heidän joukkoonsa".

"Melkein yhtä pahoin lienee heille käynytkin", tokaisi Joceline, "sillä sanotaanpa, että itse paholainen tuli ruumiillistuneena heidän pariinsa ja sai heidät luikkimaan tiehensä". "Sittepä pimeyden ruhtinas onkin herrasmies, kuten vanha Will Shakespeare sanoo", tuumi ritari. "Hän ei koskaan häiritse oman takkinsa käyttäjiä, sillä Leet ovat olleet täällä isästä poikaan jo viisisataa vuotta kaikessa rauhassa, mutta heti kun nuo moukkamaiset epäsihiöt saapuivat, alkoi hän siis esittää omaa osaansa heidän keskuudessaan."

"No, yhden seikan hän ja he ovat jättäneet meille sellaisen, josta meidän sietää kiittää", kertoi Joliffe, "nimittäin niin hyvin täytetyn ruokakammion ja aitan, että moista on harvoin nähty Woodstockin huvilapalatsissa pitkiin aikoihin: lampaanruhoja, raavaanlihoja, tynnyreittäin sokurileipurin tavaroita, aameittain ja nassakoittain sektiiä, muskattiviiniä, olutta ja mitä kaikkea. Saammekin viettää kuninkaallisia päiviä puolitiehen talvea, ja Joanin täytyy piammiten ryhtyä suolaamiseen ja säilytyshommiin."

"Häpeä, heittiö!" ärähti ritari; "mekö appaisimme tuommoisten maan hylkimysten rääppeitä? Heitä ne heti ulos! Ei", malttuen, "se olisi syntiä; mutta anna ne köyhille tai toimita lähetetyiksi omistajilleen. Ja kuulehan, en tahdo maistaa mitään heidän väkijuomiaan — mieluummin joisin erakon tavoin koko ikäni kuin näyttäisin tyhjentävän maljoja tuollaisille roistoille heidän tilkoillaan kuten viheliäinen juomanlaskija, joka kuluttelee pullojen pohjätähteet vieraiden maksettua laskunsa ja lähdettyä kotiinsa. Ja kuulehan, en tahdo maistaa pisaraakaan vettä säiliöstä, josta ne orjat ovat ammentaneet itselleen — nouda minulle ruukullinen Rosamondin lähteestä."

Alice kuuli tämän määräyksen, ja oivaltaen hyvin, että huonekunnan muilla jäsenillä oli kylliksi tehtävää, hän otti hiljaisesti pienen ruukun, heitti viitan ylleen ja läksi itse ulos hankkimaan Sir Henryn haluamaa vettä. Sillävälin Joceline hiukan empien ilmoitti, että "tänne on vielä jäänyt muuan noiden vieraitten seurueeseen kuuluva mies, joka järjesteeleee valtuutettujen omistamien arkkujen ja laukkujen siirtämistä pois ja voi vastaanottaa teidän arvollisuutenne määräykset ruokavaroista".

"Tulkoon tänne." Keskustelu tapahtui eteissuojamassa. "Miksi epäröitset ja mutiset tuolla tavoin?"

"Niin, mutta, sir", tankkasi Joceline, "mutta kenties teidän arvollisuutenne ei haluaisikaan nähdä häntä, hän kun on sama, joka äskettäin —" Hän pysähtyi.

"Sinkautti miekkani avaruutta kohti, tahtoisit sanoa? Kas, milloin olen minä äkäantynyt miehelle siitä, että hän on pitänyt puoliensa minua vastaan? Niin keropää kuin hän onkin, mies, pidän hänestä tuon jutun takia paremmin enkä pahemmin. Minä isoon ja janoan uudestaan kilpasille hänen kanssaan. Olen ajatellut hänen passadoansa aina siitä saakka, ja luulenpa, että jos yrittäisimme toistamiseen, tietäisin tempun, joka sen tekisi tyhjäksi. Nouda hänet heti." Taattu Tomkins saatettiin piankin sisälle. Hän esiintyi rautaisen totisena; sitä sävyä eivät kenneet hetkeksikään järkyttämään edellisen yön kauhut sen enempää kuin sen jalosukuisen henkilön ylväs arvokkuuskaan, jonka edessä hän nyt seiso.

"Mitä kuuluu, hyvä mies?" tervehti Sir Henry. "Näkisinpä mielelläni vielä hiukan miekkailuasi, joka oli minulle pätevä vastus äskettäin — mutta totisesti luulenkin, että valo oli hieman liian hämärä vanhoille silmilleni. Ota harjoitusmiekkä, mies — astelen täällä aatoksissa, kuten Hamlet sanoo, ja nautin pikku hengähdyslomaa. Ota siis harjoitusmiekkä käteesi."

"Koska teidän armonne haluaa", virkkoi taloudenhoitaja, pudottaen pitkän kaapunsa ja ottaen säilän.

"No, jos sinulle soveltuu, olen minä valmis", sanoi ritari. "Tuntuupa siltä kuin olisi pelkkä tällä samalla vanhalla kivityksellä tepastelu loihtunut pois nivelsäryn, joka uhkasi minua. He-hei — astelen lujana kuin taistelukukko."

He alottivat kisansa hyvin rivakasti, ja varmaa on, että Sir Henry pysyi paremmalla puolella rynnistyksessä, — lieneekö vanha ritari sitte tosiaan taistellut kylmäverisemmin tylsällä kuin terävällä aseella vai taloudenhoitaja myöntänyt hänelle rahtusen etua tässä pelkästään urheiluvassa kohtauksessa. Menestys sai hänet mainiolle tuulelle.

"Kas noin", hän puheli, "keksinpä temppusi; ei, kahdesti et petä minua samalla kujeella — tuo oli tuntuvasti osattu. Niin, jos olisi minulla vain ollut kyllin valoa silloin illalla — mutta siitä on turha puhua — ja me jätämmekin tämän jo silleen. Minun ei sovi taistella kuten me ajattelemattomat kavalierit entiseen aikaan mittelimme voimiamme teidän keropäiden heittiöiden kanssa, antaen teille selkään niin usein, että opetimme teidät viimein peittoamaan meitä. — Ja kuules nyt, minkätähden jätätte ruoka-aittanne täällä niin täysinäiseksi? Luuletteko, että minä tai perheeni voimme käyttää hypisteltyjä ravintoaineita? Mitä, eikö teillä ole parempaa käytäntöä takavarikkolihoillenne kuin jättää ne jäljelle, vaihtaessanne kortteeripaikkaa?"

"Teidän arvollisuutenne", huomautti Tomkins, "saattaahan olla, että te ette mieli raavaan, oinaan tai vuohen lihaa. Silti, kun tiedätte, että ne ruokavarat hankittiin ja maksettiin omista verotuloistanne ja karjastanne Ditchleystä, joka julistettiin valtion omaksi runsaasti vuosi takaperin, saatatte kenties vähemmin arastella niiden käyttämistä omaan tarpeeseenne."

"No, varmastikin käytän", vilkastui Sir Henry, "ja hyvilläni olen, että olette toimittaneet minulle osuuden omastani. Jo olinkin aasi, kun epäilin herraisi eleskelevän muutoin kuin rehellisten ihmisten kustannuksella."

"Ja mitä raavaitten takapuolikkaihin tulee", pitkitti Tomkins muuttumattoman juhlallisesti, "niin on Westminsterissä häntäpäätä, joka kestää vielä paljon armeijamme leikkomista ja jäytämistä, ennen kuin se on jauhettu mieleisemmeksemme". Sir Henry pysähtyi ikäänkuin harkitsemaan tämän viittauksen merkitystä, sillä hän ei ollut kovinkaan nopeaälyinen mies. Mutta viimein oivallettuaan tarkoituksen hän remahti äänekkäämpään nauruun kuin Joceline oli pitkään aikaan nähnyt hänen antautuvan.

"Oikein, mies", hän sanoi, "ymmärrän pilasi — se on nukkenäyttelyn oikea opetus. Faustus nostatti paholaisen, niinkuin parlamentti armeijan — ja sitte, kuten paholainen lentää tiehensä Faustuksen kanssa, samaten armeija kaappaa mukaansa parlamentin eli häntäpäätä, joksi sinä sitä nimität, eli niisanotun eduskunnan istuvan osan. Ja sitte, katsos, ystävä, itse kaikkien paholaisten paholainen saa minun auliin suostumukseni siepata mukaansa vuorostaan armeijan, ylimmästä kenraalista alimpaan rumpalipoikaan asti. Ei, älä tuimistu mokomasta; muista, että nyt on kylliksi päivänvaloa terävilläkin miekoilla urheilemiseen."

Taattu Tomkins näytti katsovan parhaaksi hillitä pahastuksensa, ja huomauttaen, että vankkurit olivat valmiina kuljettamaan valtuutettujen tavarat kauppalaan, hän vakavasti jätti hyvästi Sir Henry Leelle.

Sillaikaa vanhus yhä asteli jälleen saadussa suojamassaan, hykerellen käsiään ja muutenkin ilmaisten suurempaa riemastusta kuin oli osoittanut kohtalokkaasta tammikuun 30 päivästä saakka.

"Täällä sitä taas ollaan vanhassa moisiossa, Joliffe — ja runsailla elintarpeillakin varustettuina. Osasipa se heittiö ratkaista omantuntoni epimisen! — Typerinkin heistä on mitä viisastelevin vääntelijä, kun tulee kysymykseen hyöty. Silmäilehän hiukan ulos, eikö siellä hiiviskele mitään oman ryysyrykmenttimme rippeitä, joille vatsantäysi olisi taivaan lahja, Joceline. — Ja hänen miekkailunsa, Joceline — vaikka se pakana miekkailee hyvin — oikein aika hyvin — mutta näithän, miten minä häntä pitelin, kun minulla oli sovelias valaistus, Joceline?"

"Kyllä, pahasti pitelitte häntä, teidän arvollisuutenne", kehui Joceline. "Te opetit hänet tietämään, mistä Taavetti olutta osti. Varmastikaan ei hän enää halua joutua teidän arvollisuutenne huideltavaksi."

"Vanhaksihan alan käydä", tuumi Sir Henry, "mutta ikä ei ruostuta taitoa, vaikka jäntereitten täytyy jäykistyä. Mutta minun iällisyyteni on kuin reipas talvi, kuten vanha Will sanoo — härmäinen, mutta leppoinen. Ja entä jos vielä vanhoinakin elämme näkemään parempia päiviä! Takaanpa sinulle, Joceline, että minua miellyttää tuo leukailevien heittiöiden ja tappelevien heittiöiden kesken syntynyt kahnaus. Kun varkaat riitaantuvat, on rehellisillä mahdollisuus päästä omilleen."

Siten ylvästeli vanha kavalieri kolminkertaisessa kunniaassaan, hän kun oli saanut takaisin asuntonsa, luullakseen puhdistanut jälleen maineensa miekkamiehenä ja lopuksi keksinyt mahdollisuutta aikojen muuttumiseen, toivoen samalla jotakin esiintyvän kuningasmielisen puolueen eduksi.

Sillaikaa hypähteli Alicen povessa sydän ylpeämmin ja kepeämmin kuin moneen päivään, kun hän viime aikoina jo vieraannuttuaan hilpeydestä läksi ilomielin antamaan apuansa talouden järjestämiseen ja varustamiseen, tuomalla sievän Rosamondin lähteestä haluttua raikasta vettä.

Kenties hän muisti, miten hänen ollessaan pikku tyttönä Markham-serkulla oli tapana panna hänet muiden mukana täyttämään sitä velvollisuutta, hänen esittäessään jotakuta vangittua troijalaista prinsessaa, joka oli siinä asemassaan tuomittu ammentamaan vettä kreikkalaisesta lähteestä ylpeän voittajan tarpeiksi. Ainakin ilahdutti häntä tavattomasti isänsä näkeminen palautetuksi vanhaan asuntoon, ja se ilo ei ollut vähemmin vilpiton sen johdosta, että hän tiesi heidän paluunsa Woodstockiin olleen serkkunsa aikaansaama ja Everardin jossain määrin puhdistuneen hänen isänsäkin ennakkoluuloisissa silmissä syytöksistä, joita vanha ritari oli häntä vastaan lausunut. Jollei heidän välillään ollutkaan vielä tapahtunut sovintoa, oli siis ainakin saatu edellytykset, joihin sellaisen suotavan lopun saattoi helposti perustaa. Se oli ikäänkuin sillan alkua; kun perustus on tukevasti laskettu ja kannattimet kohotettu tulvavirran vaikutuksen yläpuolelle, voidaan seuraavana vuodenaikana sijoittaa kaaret paikoilleen.

Ainoan veljen epätietoinen kohtalo olisi saattanut pilvistyttää tätäkin hetkellistä päiväpaisteen tulvahdusta, mutta Alice oli kasvanut kansalaissodan tuimien ja tiheitten kamppailujen aikana ja tottunut toivomaan rakkaittensa puolesta, kunnes toivo oli hukassa. Tässä tapauksessa tuntuivat kaikki

tiedot takaavan hänelle veljen turvallisuuden.

Paitsi näitä auvon aiheita oli Alice Leellä se mieluisa tunne, että hän oli päässyt takaisin lapsuutensa asumukseen ja mielipaikkoihin, joista hän ei ollut erinnyt suuretta tuskatta, tuntien sitä kenties kipeämmin sen johdosta, että se oli ollut vaimennettava isän kovien koettelemusten viihdyttämiseksi. Ja tällä hetkellä hän myös nautti siitä itsetyytyväisyyden välähdyksestä, jonka näemme usein elvyttävän nuoria ja hyväluontoisia ihmisiä, kun he voivat olla yleisen sanantavan mukaan avuliaita niille, joita he rakastavat, ja tarpeen tullen toimittaa tuollaisia pieniä kotoisia askareita, joita vanhukset hyvillä mielin ottavat vastaan nuorison velvollisuudentuntoisista käsistä. Kaiken kaikkiaan, kun Alice Lee siis riensi jo mainitsemamme metsittyneen puutarhan läpi ja sieltä noin nuolenkantaman verran sisemmäksi puistoon noutamaan vesiruukullista Rosamondin lähteestä, kasvonpiirteet elostuneina ja hiipiä hiukan punehtuneena voimistelusta, oli hän hetkellisesti saanut takaisin sen rattoisan ja sähkövän vilkkauden, joka oli ollut luonteenomainen hänen kauneudelleen varhaisempina ja onnellisempina päivinä.

Tämä vanhojen muistojen kiehtoma suihkukaivo oli ollut aikoinaan somistettu kuudennentoista vuosisadan rakennustaiteen koristuksilla, jotka etupäässä esittivät muinaista jumaluustarustoa. Ne olivat nyt kaikki rappeutuneet ja hävitetyt, pelkkinä sammalpeitteisinä raunioina, lirisevän lähteen yhäti suodessa jokapäiväisiä aarteitaan, verrattoman puhtaita, vaikka määrä oli vähäinen, suihkuten sijoiltaan väännettyjen kivien lomitse ja pulputen vanhojen veistoksien sirpaleitten keskeltä.

Kevein askelin ja nauravin kasvoin lähestyi nuori neiti Lee suihkukaivoa, joka oli tavallisesti aivan yksinäinen; mutta hän seisahtui nähdessään jonkun istumassa sen äärellä. Hän pitkitti kuitenkin kulkuansa luottavasti, vaikka ryhdiltään hiukan vähemmän eloisana, kun huomasi sen henkilön naiseksi. Kenties oli siellä joku kauppalan palkollinen, jollaisen oikukas emäntä toisinaan lähetti noutamaan lähteestä vettä, koska sitä pidettiin erityisen terveellisenä, tai joku elähtänyt vaimo, jonka vähäpätöisenä ammattina oli kuljettaa vettä halvasta hinnasta kaupalle paremmanlaatuisiin perheisiin. Ei siis ollut mitään arastelun syytä.

Kuitenkin oli aikojen epävarmuus niin ahdistava, että Alice ei katsellut omaankaan sukupuoleen kuuluvaa vierasta aivan huolettomasti. Turmeltuneita naisia oli tavallisuuden mukaan kierrellyt kumpaisenkin armeijan kintereillä kansalais sodan aikana; toiselta puolen julkisella irstailulla ja raakuudella sekä toiselta puolen kiihkomielisyyden tai tekopyhyiden petollisella eksytyksellä käyttelivät he melkein tasan lahjojaan murhaamiseen tai rosvoamiseen. Mutta olihan ilmipäivä, palatsihuvila ei ollut kaukanakaan, ja hiukan säikähtäneenäkin tuntemattoman näkemisestä tässä odotetussa yksinäisyydessä oli korskean vanhan ritarin tyttäreillä siksi paljon luonteenlujuutta, ettei hän suorastaan peljännyt ilman määrättyä ja ilmeistä aiheita.

Alice asteli sen vuoksi vakavasti suihkukaivoa kohti ja tynnytti katsantonsa, hätäisesti vilkaistessaan naiseen, joka sen luona istui. Samassa hän jo ryhtyikin täyttämään ruukkuansa.

Nainen, jonka läsnäolo oli kummastuttanut ja hiukan hätkähdyttänyt Alice Leetä, oli alempaan säätyyn kuuluva henkilö. Hänen punainen viittansa, ruskea röijynsä, sinireunainen huivinsa ja karkea huippuhattunsa eivät parhaassakaan tapauksessa voineet ilmaista korkeampaa asemaa kuin pikku vuokratilallisen vaimoa tai kenties voudin taikka päivätyöläisen apukumppania. Hyvä oli, ellei hän ollut kehnompakin lajia. Vaatteet olivat kyllä hyvistä aineksista, mutta huolimattomasti yllä, minkä naisellinen silmä havaitsee puolellakin katseella. Näytti siis siltä kuin eivät ne olisi olleet käyttäjälleen tehtyjä, vaan sattuman kaupalla joutuneita hänen haltuunsa, jollei niitä ollut joku onnistunut rosvoisuus tuottanut. Myöskään ei Alicen huomiota välttänyt noin lyhyessäkin tarkastuksessa vieraan tavaton koko; hänen kasvonpiirteensä olivat mustanpuhuvat ja kovin yrmeät, ja hänen sävynsä vaikutti kauttaaltaan epäsuotuisasti. Kumartuessaan täyttämään ruukkuansa nuori neiti miltei toivottanut, että hän olisi mieluummin pyörtänyt takaisin ja lähettänyt Jocelinen tälle asialle; mutta katumus oli nyt myöhäinen, ja hänen oli vain parhaansa mukaan salattava ikävät tunteensa.

"Tämän sähkövän päivän siunaukset sen yhtä sähkövälle näkijälle", tervehti vieras ystävälliseltä kuuluvalla, vaikka käreällä äänellä.

"Kiitos", vastasi Alice ja ammenteli ahkerasti ruukkuansa täyteen rautamaljalla, joka oli säilynyt kiinnitettynä vitjoilla erääseen suihkukaivon reunakiveen.

"Kenties tulisi työnne pikemmin tehdyksi, sievä neitoseni, jos vastaanottaisitte minun apuni", esitti vieras.

"Kiitos", sanoi Alice, "mutta jos olisin tarvinnut apua, olisin voinut tuoda apuväen mukani".

"Sitä en epäile, sievä neitoseni", tuumi nainen; "kyllä Woodstockissa riittää nuorukaisia, joilla on silmät päässä. Kaiketikin olisitte voinut tuoda mukanne kenen tahansa niistä, jotka ovat teidät nähneet, jos olisitte halunnut?"

Alice ei vastannut tavullakaan, sillä hän ei pitänyt puhujan vapaasta sävystä ja halusi lopettaa keskustelun.

"Pahastuitteko, kaunokaiseni?" kysyi vieras; "se ei mitenkään ollut tarkoituksenani. Sovitan kysymykseni toisin — ovatko Woodstockin kelpo emännät niin huolettomia sievistä tyttäristään, että antavat heistä kaunoisimman samota autiossa ajopuistossa ilman äitiä tai muuta suojelijaa, joka estäisi kettua sieppaamasta karitsaa? Se huolettomuus näyttää minusta ilmaisevan vähäistä hyväntahtoisuutta."

"Älkää välittäkö siitä, hyvä vaimo, en ole kaukanakaan suojeluksesta ja avusta", virkkoi Alice, yhä vähemmin pitäen uuden tuttavansa julkeudesta.

"Voi, sievä neitonen", haastoi vieras taputtaen isolla ja karkealla kädellään Alicen päätä, joka oli kumartunut hänen ammentamaansa vettä kohti, "työläs olisi kuulla tuollaisen sirkkusen piipitystä Woodstockin kauppalaan, vaikka kirkuisitte kaikin voimin".

Alice ravisti naisen käden vihaisesti pois ja otti ylös ruukkunsa, vaikka se oli vasta puolillaan. Nähdessään vieraan nousevan samalla kertaa hän lausui luonnollisen pahastuneesti ja arvokkaasti, silti varmaan tuntien pelkoakin: "Minulla ei ole mitään syytä toimittaa huutojani kuulluiksi Woodstockiin asti; jos minulla olisi ollenkaan avun tarvista, on se lähempää saatavissa."

Hän ei puhunutkaan tyhjän päiten, sillä samassa säntäsi pensaikosta hänen viereensä uljas Beviskoira. Elukka tuijotti säkenöivin silmin vieraaseen, sen ylvään harjan havenet nousivat pystyyn kuin ahdistetun villikarjun harjakset, kamalasti irvistäen se paljasti täyteen loistoon hammastarhan, joka olisi kelvannut siperialaiselle sudelle, ja haukkumatta tai hyppimättä se näytti matalasta päättäväisestä murinastaan arvaten vain odottavan merkkiä, karatakseen kiinni naiseen, jota se ilmeisesti piti epäiltävänä henkilönä.

Mutta tuntematon ei hätääntynyt. "Sievä neitoseni", hän virkkoi, "teillä on tuossa tosiaan peloittava vartija teikareita tai moukkia vastaan; mutta me sodissa olleet tiedämme loitsuja tuollaisten raivonhenkien taltuttamiseksi. Älkää siis laskeko nelijaikaista suojelijaanne minun kimppuuni, sillä se on jalo eläin, ja mikään muu kuin hätävarjelus ei saisi minua tuottamaan sille vahinkoa." Niin sanoen hän veti povestaan pistoolin ja viritti hanan; hän tähtäsi aseella koiraa, ikäänkuin varoen sen loikkaavan päällensä.

"Seis, vaimo, seis!" huudahti Alice Lee; "koira ei tee teille pahaa. Alas, Bevis, makuulle. Ja ennen kuin yritätte vahingoittaa sitä, tietäkää, että se on Ditchleyn herran Henry Leen lempikoira, — Woodstockin puiston metsänhoitajan, joka ankarasti kostaisi sille tuotetut vammat."

"Ja te, kaunokaiseni, olette varmaankin vanhan ritarin emännöitsijä? Olen usein kuullut, että Lee-suvulla on hyvä maku."

"Olen hänen tyttärensä, hyvä vaimo."

"Tyttärensä! Minä olin sokea — mutta totta kuitenkin on, että mikään vähemmän täydellinen ei voisi vastata kuvausta, jonka koko maailma on antanut mistress Alice Leestä. Toivoakseni ei hupsutteluni ole loukannut nuorta neitiä, ja varmaankin sallitte minun sovinnon vakuudeksi täyttää ruukkunne ja kantaa sen niin pitkälle kuin suvaitsette."

"Kuten haluatte, hyvä muori; mutta minä palaan heti palatsihuvilaan, jonne en voi näinä aikoina päästää vieraita. Ette voi saattaa minua pitemmälle kuin raiskioinaan reunaan, ja minä olen jo liiaksi viipynyt poissa kotoa: lähetän jonkun teitä vastaan, ottamaan ruukun."

Ja hän kääntyi pois, tuntien säikkyä, jota hän kykeni tuskin selittämään. Hän alkoi nopeasti kävellä palatsihuvilaan päin, luullen siten pääsevänsä eroon kiusallisesta tuttavastaan.

Mutta sepä olikin kahden kauppa, sillä tuossa tuokiossa oli uusi kumppani hänen rinnallaan, ei kylläkään juosten, vaan kävellen ylettömän pitkin epänaissellisin harppauksin, joilla hän väleensä pääsi säikähtyneen neitosen hätäisten ja arkojen askelten tasalle. Mutta hänen sävynsä oli kunnioittavampi kuin alussa, vaikka hänen äänensä kuulosti kummallisen käreältä ja vastenmieliseltä, ja hänen koko olemuksensa herätti epämääräistä, mutta vastustamatonta pahan aavistelua.

"Suokaa anteeksi muukalaiselle, viehättävä mistress Alice", puheli kiusaaja, "joka ei kyennyt eroittamaan jalosukuista neitiä talonpoikaisnaikkosesta ja käytti teitä puhutellessaan sellaista vapautta, että se ei ollenkaan soveltunut teidän arvoasemaanne ja tilaanne, vaan lieneekin loukannut teitä".

"Ei mitään loukkausta ole tapahtunut", vastasi Alice; "mutta, hyvä vaimo, olen jo lähellä kotiani enkä tarvitse enää seuraanne. Olette minulle tuntematon."

"Mutta sillä ei ole sanottu", virkkoi vieras, "että teidän vaiheenne eivät saata olla tunnettuja minulle, kaunis Alice-neiti. Katselkaa minun tummapintaista otsaani — Englanti ei sellaisia synnytä — ja niissä maissa, joista minä tulen, mustaa kyllä aurinko hipiämme, mutta valaa korvaukseksi aivoihimme tietämyksen säteitä, jotka ovat teidän hailean ilmanalanne alkuasukkailta evättyjä. Antakaa, kun katselen sievää kättänne", yrittäen tarttua siihen, "ja minä lupaan teille, että kuulette sellaista, mikä miellyttää teitä".

"Kuulen sellaista, mikä *ei* miellytä minua", vastasi Alice arvokkaasti. "Teidän on tarjottava ennustamis- ja kädenlukemistemppujanne kylän naisille — me säätyhenkilöt pidämme niitä joko petoksena tai laittomana tietona."

"Kuitenkin haluaisitte varmaankin mielellänne kuulla säästä everstistä, jonka ovat erottaneet perheestänsä erityiset onnettomat seikat; antaisitte parempaakin kuin hopeaa, jos voisin taata teille, että näette hänet päivän tai parin kuluttua — niin, kenties aikaisemminkin."

"En käsitä puhettanne, hyvä vaimo; jos tahdotte almua niin tuosta saatte hopearahan — enempää ei minulla ole kukkarossani."

"Olisi sääli minun ottaa sitä", sanoi vaimo; "mutta sentäänkin, antakaa se minulle — sillä keijukaistarinan prinsessan täytyy aina jalomielisyydellään ansaita hyväntahtoisen haltiattaren anteliaisuus, ennen kuin häntä palkitaan tämän suojeluksella."

"Ottakaa se — ottakaa se — antakaa minulle ruukkuni", hätääntyi Alice, "ja menkää, — tuolla tulee muuan isäni palvelija. Hei, tänne! Tänne! Joceline — Joceline!"

Vanha kädestäkatsoja pudotti kiireisesti jotakin ruukkuun, palauttaessaan sen Alice Leelle, ja pitkiin raajoihinsa turvautuen hän katosi joutuin metsän suojaan.

Bevis kääntyi ja peräytyi, jo osoittaen hiukan halua pidätellä epäilyttävän henkilön poistumista. Mutta ikäänkuin epävarmana se juoksi sitte Joliffea kohti ja liehitteli häntä kuin pyytääkseen neuvoa ja rohkaisua. Joceline tynnytti elukkaa ja nuoren emäntänsä luokse tultuaan kysyi tältä ihmetellen, mikä oli hätänä ja oliko häntä säikytetty. Alice peitteli hätäännystänsä, jolle hän ei olisikaan osannut esittää mitään erityisen pätevää syytä, sillä naisen rohkea tunkeilu ei ollut saanut uhkaavaa sävyä. Hän virkkoi vain tavanneensa Rosamondin lähteellä kädestäkatsojan, josta oli ollut hiukan vaikea päästä rauhaan.

"Kas vain sitä mustalaisvarasta", sanoi Joceline, "kuinka hyvin hän haistoikaan, että aitassa oli ruokavaroja! Niillä on nenä kuin korpeilla vainu, noilla kuljeksijoilla. Katsokaas, mistress Alice, ette näe ainoatakaan korppia tai haaskahaukkaa koko sinitaivaalla penikulman ympäristössä, mutta annas kun lammas äkkiä sortuu nurmikolle, niin elukkaparan vielä ollessa henkitorissaan huomaatte kymmenenkin tuollaista norkkoa koikkumassa ikäänkuin kutsuen toisiansa kemuihin. Ihan samaten on noiden röyhkeitten mierolaisten laita. Vähänpä niitä näkee, kun ei ole mitään antamista, mutta kun on kämpäle padassa, he pyrkivät osille."

"Olet niin ylipistynyt vereksestä ruokavarastostasi", virkkoi Alice, "että epäilet kaikkien sitä kärkevän. En luule tuon naisen uskaltautuvan lähelle keittiötäsi, Joceline."

"Parempi onkin hänen terveydelleen", arveli Joceline, "koska saattaisin uittaa häntä ruokansa sulattamiseksi. Mutta antakaa minulle se ruukku, mistress Alice — sopivampi on minun sitä kantaa kuin teidän. Mitä ihmettä? Mitä sen pohjalla kilisee? Ammensitteko piikivet veden mukana?"

"Nainen taisi pudottaa jotakin ruukkuun", ilmoitti Alice.

"Kas, sitäpä on meidän katsottava, sillä se on varmaankin taikakalu, ja meillä Woodstockissa on jo kylliksi pahalaisen rustailua. Vettä emme surkeile — minä voin juosta takaisin ja täyttää ruukun."

Hän kaatoi veden ruohikolle, ja ruukun pohjalta löytyi kultainen sormus, johon oli kiinnitetty jalokivi, nähtävästi jokseenkin kallisarvoinen.

"Hei, jollei tämä ole lumousta, niin en tiedä mitä se on", kummasteli Joceline. "Toden totta, mistress Alice, luullakseni olisi teidän parempi heittää pois tämä hely. Tällaiset lahjat tuollaisilta antajilta ovat jonkunlaista käsirahaa, jota pahalainen käyttää noitarykmenttinsä pestuussa, ja jos he ottavat vain pavunkaan häneltä, he joutuvat hänen elinorjikkeeseen. Niin, te katselette helyä, mutta huomenna huomaatte sen sijalla lyijyrenkaan ja tavallisen kivensirun."

"Ei, Joceline, minun mielestäni on parempi etsiä käsiin tuo tummaverinen nainen ja palauttaa hänelle esine, joka näyttää olevan melkoisen kallisarvoinen. Toimita siis häntä tiedustelluksi ja anna hänelle varmasti takaisin sormus. Se näyttää liian kalliilta hävitettäväksi."

"Hm! Sellaisia ne naiset aina ovat", jupisi Joceline. "Paraskin heistä on halukas säästelemään pieniäkin hepeniä. — No, mistress Alice, toivoakseni olettekin te liian nuori ja kaunis noitarykmenttiin pestattavaksi."

"En pelkää sitä, ennen kuin sinä lyöttäydyt taikuriksi", sanoi Alice. "Riennä siis lähteelle, missä luultavasti vielä tapaavat naisen, ja anna hänen tietää, että Alice Lee ei halua mitään hänen lahjojansa sen enempää kuin suvaitsi hänen seuraansaakaan."

Niin sanoen nuori neiti pitkitti kävelyänsä palatsihuvilaan, Jocelinen lähtiessä Rosamondin lähteelle toimeenpanemaan hänen määräystensä. Mutta povaaja tai mikä hän lieneekään ollut oli kadoksissa, eikä Joceline sen havaitessaan suuresti vaivautunutkaan hänen jälkiensä etsimisellä.

"Jos tämä sormus, jonka akka varmaan varasti jostakin", puheli puistonkaitsija itsekseen, "on muutaman noblen arvoinen, niin sen on parempi pysyä rehellisissä käsissä kuin kulkurin taskussa. Herrallani on oikeus kaiken löytötavaran omistamiseen, ja mitäs muutakaan on tällainen sormus mustalaisen tallesta tavattuna. Otankin sen siis takavarikkoon muitta mutkitta ja käytän sen hinnan Sir Henryn talouden kannatukseen, jota kyllä tarvitaankin. Taivas olkoon kiitetty, että sotilaallinen kokemukseni on opettanut minut käyttämään koukkuja sormenpäissä — se on huovin laki. Mutta sentäänkin, hiisi vieköön, minun olisi parempi viedä se Mark Everardille ja kysyä hänen neuvoaan. Katson hänet nyt korkeaoppiseksi laintuntijaksi mistress Alicen asiain tullessa kysymykseen, kun taasen korkeaoppinen tohtori, joka jääköön nimeämättömäksi, olkoon ratkaisijana kirkon ja valtion ja Sir Henry Leen hommissa. Ja viskattakoot sisukseni sääksille ja korpeille, jos minun havaitaan osoittavan luottamustani sellaisille, joiden hallussa se ei ole turvallinen."

19. LUKU.

ODOTTAMATTOMIA VIERAITA.

Nyt päivällishetken tultua oli yritetty hiukan valmistelua, joka osoitti, että kelpo ritari oli voitokkaalla tavalla palannut kotiinsa hänen harvojen, mutta uskollisten palkollistensa mielestä.

Pöydälle oli asetettu iso juomakannu, jonka korkokuvassa Mikael nujersi sielunvihollisen, ja Joceline palveli aterialla velvollisuutensa mukaisesti Phoeben keralla, toinen asettuneena Sir Henryn istuimen taakse, toinen pitäen silmällä nuoren emäntänsä tarpeita, molemmat korvatakseen säntillisellä muodollisuudella lukuisamman saattueen puutetta.

"Kaarlo-kuninkaan malja!" esitti vanha ritari, ojentaen jyhkeän sarkan tyttarelleen; "juo hänen menestykseksen, kultaseni, vaikka meille onkin jätetty kapinallista olutta. Minä yhdyn toivotukseesi, sillä maljalauselma puhdistaa juoman, vaikka itse Noll olisi sen keittänyt."

Nuori neiti kosketti maljaa huulillaan ja palautti sen isälleen, joka siemasi runsaasti.

"En tahdo siunata heidän hyväntahtoisuuttaan", hän sanoi, "mutta minun täytyy myöntää, että he joivat hyvää olutta".

"Thmekös tuo, sir, kun saavat huokeasti maltaita, tarvitsematta säästellä niitä", huomautti Joceline.

"Niinkö sanot?" virkahti ritari; "saatkin itse tyhjentää haarikan palkaksi pilastasi".

Saattolainen ei ollutkaan hidas rivakasti yhtymään kuninkaalliseen maljaan. Hän kumarsi ja laski sarkan takaisin pöydälle, sanoen voitokkaasti vilkaistessaan sen veistökseen: "Minulla oli pikku naljailu tuon samaisen punatakin kanssa vastikään Pyhästä Mikaelista."

"Punatakinko — haa! minkä punatakin?" kivahti äkkipikainen vanhus.

"Hiiviskeleekö niitä heittiöitä vieläkin Woodstockin lähetyvillä? Potkaise hänet heti alas portaita, Joceline. Emmekö tunne Gallowayn hepoja?"

"Suvaitkaa minun huomauttaa, että hänellä on jotain toimitettavaa täällä; hän lähtee piankin. Se on sama — sama, jolla oli kohtaus teidän arvollisuutenne kanssa metsässä."

"Niin, mutta minä maksoin hänelle täydesti eteissuojamassa, kuten itse näit. En ole milloinkaan ollut paremmassa miekkailussa, Joceline. Se taloudenhoitajan pahuus ei ole aivan niin mustasydäminen lurjus

kuin enimmät niistä, Joceline. Hän miekkailee hyvin — erinomaisen hyvin. Panenpa sinut koettelemaan erän hänen kanssaan eteissuojamassa huomenna, vaikka luulen saavasi hänestä liian pätevän vastuksen. Tunnen voimasi tuumalleen."

Tämän hän saattoi lausua jokseenkin todenmukaisesti, sillä Joceline kutsuttiin toisinaan miekkailemaan isäntänsä kumppanina, jolloin hänellä oli tapana ponnistaa juuri sen verran voimiansa ja taitoansa, että ritarin oli lujasti kiistettävä voitosta, jonka hän ajan mittaan sai toimitetuksi herralleen kuten viisaan palvelijan pitikin.

"Ja mitä sanoi se keropää taloudenhoitaja meidän suuresta Pyhän, Mikaelin haarikasta?"

"Ka, hän pilkkasi hyvää pyhimystämme ja sanoi, että tämä ei ollut paljoakaan parempi kuin Bethelin kultainen vasikka. Mutta minä kielsin häntä väittämästä sitä, ennen kuin joku heidän omista keropäistä pyhimyksistään on antanut paholaiselle yhtä täydellisen löylytyksen kuin pyhä Mikael, niinkuin se on tuohon kolpakon jalustaan veistetty. Se tukki häneltä suun. Ja sitte hän halusi tietää, eikö teidän arvollisuuttanne ja mistress Alicea — puhumattakaan muori Joanista ja minusta, koska teidän arvollisuutenne näkee hyväksi, että minä saan vuoteeni täältä, — peloittanut nukkua talossa, jossa oli tapahtunut niin kummallisia häiriöitä. Mutta minä sanoin hänelle, että me emme peljänneet paholaisia tai menninkäisiä, kun meille luetaan valtiokirkon rukoukset joka ilta."

"Joceline", keskeytti Alice, "olitko järjiltäsi? Tiedäthän, mitä vaaraa meille ja kelpo tohtorille tuottaa sen velvollisuuden toimittaminen."

"Voi, mistress Alice", vakuutti Joceline hiukan nolostuneena, "saatte olla varma siitä, että minä en hiiskunut halaistua sanaa tohtorista. Ei, ei. En minä hänelle sitä salaisuutta ilmaissut, että meillä oli sellainen kunnianarvoisa kappalainen. Kai minä sen miehen mitan tiedän. Meillä on ollut pari rattohetkeä keskenämme. Hän on minun kanssani mitä parhaissa väleissä, niin vimmattu kiihkouskoinen kuin hän onkin."

"Älä luota häneen liian pitkälle", varoitti ritari. "Pelkäänpä jo olleesikin varomaton, joten sen kelpo miehen ei olisi turvallinen tulla tänne pimeällä, niinkuin on aiottu. Noilla independenteilla on vainu kuin verikoirilla, ja he kykenevät haistamaan kuningasmielisen vaikka minkä valepuvun alta."

"Jos teidän arvollisuutenne ajattelee niin", sanoi Joceline, "menenkin halukkaasti tohtoria vastaan ja tuon hänet palatsihuvilaan vanhasta hyljätystä takaveräjämästä sekä sitten ylös tähän huoneeseen. Tokihan tuo Tomkins ei milloinkaan julkea tulla, tänne, ja tohtori voi saada vuoteensa Woodstockin palatsihuvilassa hänen aavistamattansa mitään; taikka jos teidän arvollisuutenne ei pidä sitä turvallisena, voin viiltää häneltä kurkun, olematta siitä millänikään."

"Jumala varjelkoon!" kielsi ritari, "Hän on meidän kattomme alla ja vieraana, vaikkei kutsuttuna. Mene, Joceline; koska olet päästänyt kieleksi liian valtoimeksi, niin olkoon rangaistuksenesi pitää silmällä kelpo tohtorin tuloa ja huolehtia hänen turvallisuudestaan niin kauvan kuin hän pysyy seurassamme. Metsässä vietetty lokakuun yö tai pari tekisi lopun siitä kunnan miehestä."

"Luultavammin hän lopettaa lokakuumme kuin päin vastoin", virkahti metsänvartija ja poistui isäntänsä rohkaisevasti hymyillessä.

Hän vihelsi Bevis-koiran mukaansa osalliseksi vartioimiseensa, ja saatuaan tarkan tiedon, missä pappi oli luultavimmin tavattavissa, hän vakuutti herralleen pitävänsä mitä tarkinta huolta tämän turvallisuudesta. Kun palvelijat olivat korjanneet pöydältä aterian jäännökset ja poistuneet, nojauti vanha ritari taaksepäin istuimellaan ja antausi mieluisampiin näkyihin kuin oli viime aikoina ilmaantunut hänen kuvitteluunsa, kunnes hänet vähitellen valtasi todellinen uni. Uskaltaen liikkua vain varpasillaan otti hänen tyttärensä sillaikaa jonkun neulomustyön ja siirtyi vanhan miehen viereen askartelemaan tässä tehtävässä, tuon tuostakin luoden vanhempaansa katseen, jossa ilmeni suojelusenkelin hellä harrastus, joskaan ei tämän tehokas voima. Vihdoin hän valon haipueissa ja yön tullessa aikoi antaa käskyn kynttilöistä. Mutta muistaessaan, kuinka vaatimattoman makuusijan oli Jocelinen tupa suonut, hän ei raskinnutkaan keskeyttää ensimmäistä sikeätä ja virkistävää unta, mitä hänen isänsä oli nauttinut kaiken todennäköisyyden mukaan kahden viime vuorokauden kuluessa.

Hän istui ison ulkonevan ikkunan ääressä, — saman, josta Wildrake oli äskettäin kurkistellut sisälle, kun Tomkins ja Joceline viettivät iltaa pikareita kallistellen. Tällöin ei hänellä ollut muuta huviketta kuin katsella pilviä, joita velto tuuli toisinaan karkoitti syksyisen kuun leveältä kiekolta, mutta toisinaan päästi kerääntymään sen säteiden verhoksi. En tiedä miksi on jotakin erityisen miellyttävää haaveillen tähystellä yön kuningatarta, kun se kahlaa huurujen joukossa, joita se ei jaksa hajoittaa, yhtä vähän kuin hekään puolestaan kykenevät tyyten sammuttamaan sen loistoa. Se näky on sattuvana kuvana kärsivällisestä hyveestä, joka tyyneesti samoaa polkuansa hyvien ja pahojen puheitten läpi,

kunnollisuutensa ansaitessa kaikkea ihailua, vaikka sitä maailman silmissä hämähäyttävät kärsimys, vastoinkäyminen, panettelu.

Jotain sellaista kenties liikkeihin Alicen mielikuvituksessa, kunnes hän kummastuen ja säikähtäen havaitsi, että joku oli kavunnut ikkunaan ja tirkisteli huoneeseen. Yliluonnollisen pelon aatos ei vähääkään järkyttänyt Alicea. Hän oli peräti kotiutunut paikkaansa ja asemaansa; ihmiset eivät näe aaveita näyttämöillä, jotka ovat heille tuttuja lapsuudesta asti. Mutta tungeksijain vaara levottomassa maassa oli pelottavampi pahojen aavistusten aihe, ja se ajatus antoi luonnostaan rivakalle tytölle niin horjumaton rohkeutta, että hän sieppasi seinältä pistoolin ja älysi tähdätä sillä häiritsijää, samalla kun huusi isäänsä hereille. Hän oli sitä kerkeämpi hälytyksessään, kun oli tuntevinaan osittain näkemistänsä kasvoista sen naisen piirteet, joka oli Rosamondin lähteellä tuntunut hänestä erikoisen karmealta ja epäiltävältä. Ritari tempasi heti miekkansa ja kiirehti esille. Näistä mielenosoituksista hätäntyneenä yritti tungetteliä kiireesti laskeutua alas, mutta menetti jalansijansa kuten Wildrakellekin oli käynyt ja mätkähti maahan. Vastaanotto ei ollut yhteisen emommekaan povella pehmeä tai turvallinen, sillä he kuuluivat kamalasta haukunnasta ja murinasta, että Bevis oli rynnännyt paikalle ja tarrannut kiinni hiiviskelijään, ennen kuin tämä pääsi jaloilleen.

"Pidä kiinni, mutta älä revi", huusi vanha ritari. "Alice, sinä olet naikkosien helmi! Seiso alallasi tässä, kunnes juoksen alas ja kytken sen roiston."

"Jumalan tähden, ei, rakas isä!" huudahti Alice; "Joceline tulee hetimiten — kuuluu! — askelten töminää".

Alhaalta kuului tosiaan hyörinää. Valoja vilkkui edes takaisin hajallaan, ja niiden kantajat huhuilivat toisilleen, kuitenkin hilliten ääntänsä puhuessaan, ikäänkuin karttaakseen syrjäisiä kuulijoita. Bevisin valtaan sortunut yksilö oli asemassaan kärsimättömin ja huikkasi vähääkään varomatta: "Hoi, Lee — metsänvartija — ottakaa koira pois, muutoin minun täytyy ampua se!"

"Jos sen teet", karjaisi Sir Henry ikkunasta, "niin lävistän paikalla pääsi. Varkaita, Joceline, varkaita! Tule, kytkemään tämä konna, Bevis, pidä kiinni!"

"Takaisin, Bevis, alas!" kiljui Joceline. "Minä tulen, minä, Sir Henry — Pyhä Mikael, järkeni minä menetän!"

Kamala ajatus juolahti Alicen mieleen, — oliko Joceline voinut antautua petolliseksi, koska hän kutsui koira pois konnan kimpusta sen sijaan että olisi rohkaissut uskollista elukkaa tämän vartioimisessa? Isään vaikutti kenties joku samanlaatuinen epäluulo; hän astahti äkkiä syrjään kuunvalosta ja veti Alicen likelleen, jotta he olivat molemmat näkymättömissä, mutta kuitenkin kuuluivat, mitä tapahtuisi. Koiran ja vangin rimpuilu näytti päättyneen Jocelinen toimesta, ja ikkunan alta kuului supatusta, ikäänkuin olisi siellä neuvoteltu.

"Kaikki on nyt hiljaista", virkkoi muuan ääni; "minä kiipeän valmistamaan teille tietä". Ja heti jälkeensä ilmestyi ikkunaan haamu, työnsi auki puoliskon ja hyppäsi vierashuoneeseen. Mutta melkein ennen kuin hänen askeleensa osui lattiaan, ja ainakin hänen olemattansa vielä saanut kunnollista jalansijaa, survaisi vanha ritari: joka seisoj varuillaan paljastetuin miekoin, tunkeutujaa kohti hurjan huitaisun, joka tuiskahdutti tämän kumoon. Joceline oli kavunnut ylös hänen kintereillään salalyhty kädessään ja parkaisi kamalasti, kun näki tapahtuman, huudahtaen: "Taivasten tekijä, hän on surmannut oman poikansa!"

"Ei, ei — hätää ei ole ollenkaan", väitti kaatunut nuori mies, joka oli tosiaankin nuori Albert Lee, vanhan ritarin ainoa poika. "En saanut mitään vammaa. Välttäkää melua, kaiken hyvän nimessä — toimittakaa heti valoa!"

Samassa hän kavahti lattialta niin nopeasti kuin kykeni viittansa ja ihokkaansa jouduttua ikäänkuin varrastetuiksi vanhan ritarin miekkaan, joka oli onneksi käännähtänyt sen verran syrjään Albertin ruumiista, että terä oli lävistänyt vaatteet ihan pitkin selkää. Työntäisyn täydellä voimalla kylkeen sattunut kahva oli suistanut hänet nurin.

Joceline kaiken aikaa varoitteli jokaista pysymään vaiti mitä ankarimmin vannotuksiin. "Hiljaa, niin totta kuin tahdotte kauvan elää maan päällä — hiljaa, jos aiotte saada sijan taivaassa, — olkaa hiljaa vain hetkinen — meidän kaikkien henki riippuu siitä."

Sanomattoman kerkeästi hän toimitti huoneen valaistuksi, ja silloin he huomasivat, että Sir Henry oli nuo onnettomat sanat kuullessaan lysähtänyt isoon nojatuoliin liikkumattomaksi, valjuna ja mitään elonmerkkiä osoittamatta. "Voi, veli, kuinka saatoitkaan tulla taloon tällä tavoin?" voikersi Alice.

"Älä kysele mitään — hyvä Jumala, mitä pitikään sattua!" ja hän tuijotti isäänsä, jonka kylmenneet kasvopiirteet jäykistyksessään ja käsivarret mitä avuttomammin levällään saivat hänet pikemmin

näyttämään kuoleman patsaskuvalta kuin ainoastaan salpautunutta elämää edustavalta henkilöltä. "Säästettiinkö henkeni", voihkaisi Albert kohottaen kätensä epätoivoisesti taivasta kohti, "vain tällaista näkyä varten?"

"Me kärsimme, mitä taivas salli, nuori mies — me siedämme elämäämme niin kauvan kuin taivas pitkittää sitä. Päästäkää minut lähelle." Sama pappi, joka oli pitänyt hartaushetken Jocelinen majassa, astui nyt esille. "Hankkikaa heti vettä", hän käski, ja uskomattoman nopeasti täytti hänen tahtonsa Alicen avulias käsi ja keveä jalka; tytön nopeaälyinen hellyys ei ollut pysähtynyt turhaan valitteluun, kun oli vielä sijaa toivolle.

"Hän on vain tainnuksissa", ilmoitti pappi tunnustellen Sir Henryn rannetta; "äkillinen järkytys on tuottanut pyörtömyksen. Reipastaudu, Albert; vakuutan sinulle, että tässä ei ole pahaakaan hätää. Toimita meille pikari, hyvä Alice, ja nauhaa tai siderihmaa — minun täytyy iskeä hiukan suonta, ja joitakuita tuoksukkeitakin tarvittaisiin, jos on saatavissa, tyttöseni."

Alice hankki pikarin ja siteen, veti ylös isänsä takinhihan ja näytti vaiston avulla ihan ennakkoltakin arvaavan kunnianarvoisan tohtorin kaikki määräykset. Mutta sanaakaan kuulematta ja mitään lohduksen merkkiä näkemättä seisoi hänen veljensä, kädet ristissä ja ilmaan kohotettuina kuin mykän epätoivon patsas. Hänen kasvojensa jokainen piirre kuvastui ajatusta: "Tässä makaa isäni ruumis, ja minä se ajattelemattomuudessa olen surmannut hänet!"

Suonirauta sai muutamia veripisaroihin tihkumaan ensimmältä yksitellen ja sitte vuolaammin noruen. Ohimoita valettiin kylmällä vedellä, ja sieraimen edessä pidettiin hajusuoloja. Kun sitte seurauksena oli, että vanhus huokasi heikosti ja yritti liikuttaa jäseniään, muutti Albert Lee asentoansa, heittäytyäkseen heti papin jalkoihin, ja jos tämä olisi sallinut, olisi hän suudellut pelastajan kenkiä ja kaavunlievettä.

"Nouse, hupsu nuorukainen", käski kelpo mies nuhtelevasti; "pitääkö sinun aina pysyä tuollaisena? Polvistu taivaalle, älä sen heikoimmalle asiamiehelle. Sinä olet jälleenkin pelastunut suuresta vaarasta — jos tahdot ansaita taivaan laupeuden, niin muista säästyneesi muihin tarkoituksiin kuin nyt ajattelemaasi. Menkää, sinä ja Joceline, teillä on tärkeä velvollisuus täytettävänä; ja ole varma siitä, Albert, että isäsi toipuu paremmin, jos hän ei näe sinua muutamaan minuuttiin. Alas — alas puutarhaan noutamaan saattolaistasi."

"Kiitos, kiitos, tuhannet kiitokset", vastasi Albert Lee. Hän hyppäsi ikkunalaudalle ja katosi yhtä äkillisesti kuin oli tullutkin. Joceline seurasi häntä heti ja samaa tietä.

Alicen huolestus isänsä pahoinvoinnista oli nyt jonkun verran lieventynyt, mutta tämä uusi toimenpide seurueen jäsenten kesken sai hänet rauhattomasti vetoamaan kunnianarvoisaan apulaiseensa. "Hyvä tohtori, vastatkaa minulle vain yhteen kysymykseen — oliko veljeni Albert täällä juuri äsken, vai uneksintko olen kaiken, mitä on tapahtunut viimeisten kymmenen minuutin aikana? Minusta tuntuu kuin voisin ilman teidän läsnäoloanne olettaa kaiken sattuneen unessa — sen hirveän sivalluksen — isäni joutumisen ruumiiksi — mykkään epätoivoon sortuneen soturin — ja unta kai tosiaan näinkin."

"Jos olet uneksint, herttainen Alice", vastasi tohtori, "niin soisin jokaiselle sairaanhoitajattarelle sinun ominaisuutesi, koskapa olet unissasi hoidellut potilastamme paremmin kuin useimmat noista vanhoista myyristä kykenevät tekemään kaikkein valppaimmillansa. Mutta unesi tuli sarvilyhdyn kajastuksesta, sievä tyttöseni, ja sen selitän sinulle joutilaampana hetkenä, kun muistutat minua. Albert on todenteolla ollut täällä ja tulee jälleen."

"Albert!" toisti Sir Henry; "kuka mainitsee poikaani?" "Minä vain, herra ritari", sanoi tohtori; "sallikaa minun sitoa käsivartenne".

"Haavani? — kaikesta sydämestäni, tohtori", mukautui Sir Henry kohottautuen ja vähitellen saaden muistinsa takaisin. "Tiesin vanhastaan, että te olette ruumiin lääkitsijä kuten sielunkin, sillä palvelittehan rykmentissäni sekä haavurina että kappalaisena. Mutta missä on se hylky, jonka tapoin? En ole eläissäni sohaissut nasevammin. Pistomiekkani kahva jysähti hänen kylkiluihinsa, niin että hengetön hänen täytyy olla, muutoin on oikea käteni unohtanut taitonsa."

"Kukaan ei saanut surmaansa", kertoi tohtori, "ja meidän on kiitettävä Jumalaa siitä, koska surmattavissa ei ollut muita kuin ystäviä. Hyvä levähti ja ihokas sentään haavoittui niin surkeasti, että tarvitaan melkoista vaatturin taitoa vammaan korjaamiseen. Mutta minä olin teidän viimeisenä vastustajanne ja vuodatin teistä rahtusen verta pelkästään valmistaakseni teitä siihen mieluisaan yllätykseen, että saatte nähdä poikanne. Voitte arvata, että häntä on hätyytelty pahastikin matkalla Worcesterista tänne, missä Jocelinen avulla saamme kyllä pidetyksi huolta hänen turvallisuudestaan. Tästä syystä kehoittelinkin teitä suostumaan sisarenpoikanne ehdotukseen ja palaamaan vanhaan palatsihuvilaan, missä voitaisiin piiloitella sataakin miestä, vaikka tuhannen olisi etsimässä heidän

kätköpaikkaansa. Ei ole missään mukavampi leikkiä piilosilla, kuten kyllä osoitan, kun saan tilaisuuden julkaista teokseni Woodstockin ihmeistä."

"Mutta poikani — rakas poikani", hätäili ritari, "enkö siis saa heti nähdä häntä? Ja minkätähden ette ennakkolta varoittanut minua tästä riemullisesta tapauksesta?"

"Syystä että olin epävarma hänen liikkeistään", kertoi tohtori. "Arvelin oikeastaan, että hän oli pyrkimässä merenrannikolle ja että olisi parasta ilmoittaa teille hänen kohtalonsa vasta sitte, kun hän olisi eheänä päässyt laivaan ja ollut purjehtimassa Ranskan rantaa kohti. Olimme sopineet, että te saisitte tietää kaikki tullessani tänne nyt illalla luoksenne. Mutta talossa on punatakkinen, johon ei tee mieleemme luottaa enempää kuin on pakko. Emme sen vuoksi uskaltaneet tulla sisälle eteissuojaman kautta, ja hiiviskellessämme sitte rakennuksen ympärillä ilmoitti Albert meille, että hänen vanhoja poikuutensa kujeita oli ollut pujahtaa sisälle tästä ikkunasta. Erään mukanamme olleen nuorukaisen piti välttämättömästi tehdä se koe, koska kamarista ei näkynyt valoa ja kuutamo saattoi meidät ulkosalla ilmitulon vaaraan. Hänen jalkansa lipesi, ja Bevis-ystävämme karkasi hätään."

"Totisesti menettelittekin typerästi", tuumi Sir Henry, "kun kävitte ahdistamaan linnuetta ilman haastetta. Mutta tärkeintä on tietää, missä nyt on Albert-poikani. Antakaa minun nähdä hänet."

"Mutta odottakaahan, Sir Henry", sanoi tohtori, "kunnes toipuneet voimanne —"

"Hiiteen toipuneet voimani, mies!" vastasi ritari vanhan luontonsa alkaessa elpyä. "Ettekö muista, että minä viruin Edgehillin tantereella kaiken yötä, vertavuotavana kuin härkä viidestä eri haavasta, ja kannoin asevaruksiani jo kuuden viikon kuluttua? Kannattaako nyt puhua muutamasta veripisarasta ja kissan raapaiseman kaltaisesta naarmusta!"

"No, jos tunnette itsenne niin urheaksi", taipui tohtori, "niin noudankin poikanne — hän ei ole kaukana".

Ja hän läksi huoneesta, viitaten Alicea jäämään siltä varalta, että mitään heikkouden oireita jälleen ilmenisi potilaassa.

Oli kenties onnellista, että Sir Henry ei näyttänyt ollenkaan muistavan, millainen oikeastaan oli ollut se säikähdys, joka oli äkillisesti ja voimakkaasti kuin ukkosen isku tyrmistyttänyt hänen aistinsa. Pariinkin kertaan hän kyllä puheli olevansa varma siitä, että hänen oiva sohaisunsa oli tehonnut hyvin, mutta hänen mieleensä ei palannut, että vaara oli uhannut hänen poikaansa. Alicea ilahdutti nähdä, että hänen isänsä näytti unohtaneen noin kamalan seikan, kuten ihmiset useinkin unohtavat iskun tai muun äkillisen syyn, joka on heidät tainnut. Niinpä hän mielellään karttelikin yksityiskohtaisemmin valaisemasta sitä seikkaa, vedoten sen hetken yleiseen sekamelskaan. Ja jonkun minuutin kuluttua keskeytti Albert kaiken enemmän tiedustelun, astuessaan tohtorin saattamana huoneeseen ja heittäytyessään vuorotellen isänsä ja sisarensa syliin.

20. LUKU.

KAVALIERIEN ILLALLINEN.

Hellien omaisten yhtyminen oli sellainen kuin ainakin niiden, jotka tavatessaan toisensa suurten vastoinkäymisten aikana kuitenkin tuntevat onnellisuutta siitä, että saavat jakaa koettelemukset yhteisesti. He syleilivät toisiaan uudestaan ja yhä uudestaan, suoden valtaa tuollaisille sydämen tulvahduksille, jotka yhtähaavaa ilmaisevat ja huojentavat sielullisen kiihtymyksen painostusta. Viimein alkoi liikutuksen vuo tyyntyä, ja yhä pidellen löytynyttä poikaansa kädestä omaksui Sir Henry jälleen sen tunteittensa hallinnan, josta hän tavallisesti piti huolta.

"Olet siis nähnyt taisteluistamme viimeisen, Albert", hän virkkoi, "ja kuninkaan liput ovat ainiaaksi sortuneet kapinallisten tieltä?"

"Niin on käynyt", myönsi nuori mies. "Arpanopan viimeinen heitto tehtiin ja valitettavasti menetettiin Worcesterin luona. Cromwellin onni pysyi viimaisena siellä niinkuin kaikkiallakin, missä hän on näyttäytynyt."

"No — se on saattanut sattua vain toistaiseksi — vain toistaiseksi", lohduttausi hänen isänsä. "Paholainen on voimallinen, sanotaan, nostattamaan ja tyydyttämään suosikkeja, mutta hän pystyy

myöntämään vain lyhyitä valtakausia. Entä kuningas — kuningas, Albert — kuningas — kuiskaa korvaani — hiljaa, hiljaa!"

"Viimeisten tietojemme mukaan oli varmaa, että hän oli päässyt merelle Bristolista."

"Taivas olkoon kiitetty siitä — taivas olkoon kiitetty!" huudahti ritari. "Minne sinä jätit hänet?"

"Miehemme hakattiin melkein kaikki maahan sillan luona", vastasi Albert, "mutta minä seurasin hänen majesteettiaan noin viidensadan muun upseerin ja herrasmiehen kanssa, jotka olivat päättäneet kuolla hänen ympärillään, Lukumäärämme ja esiintymisemme kohdisti sitte koko takaa-ajon meidän suunnallemme, jolloin hänen majesteettinsa näki hyväksi lähettää meidät hajalle, lausuen monia kiitoksia ja lohdutuksen sanoja kaikille yleensä sekä joitakuita ystävällisiä huomautuksia useimmille meistä erityisesti, Hän lähetti kuninkaallisen tervehdyksensä teille erikseen ja virkkoi enemmänkin kuin minun sopii toistaa."

"Ei, minä tahdon kuulla siitä joka sanan, poika", vaati Sir Henry. "Eikö se varmuus, että sinä olet täyttänyt velvollisuutesi ja saanut siitä Kaarlo-kuninkaan tunnustuksen, riitä lohduttamaan minua kaikesta menettämästämme ja kärsimästämme, ja sinä idartaisit sitä minulta väärän ujouden perusteella? Heltiämään minä sen panen sinusta, vaikka se olisi köysillä kiskottava!"

"En tarvitse mitään sellaista pakoitusta", mukautui nuori mies. "Hänen majesteettinsa suvaitsi kärkeä minun sanoa Sir Henry Leelle hänen nimessään, että jos poika ei voinutkaan mennä isänsä edelle uskollisuuden kilpailussa, hän oli ainakin tulossa tämän kintereillä, ja pian he astelisivat rinnakkain."

"Sanoiko hän niin?" ihastui ritari. "Vanha Victor Lee katselee ylpeästi alas sinuun, Albert! Mutta minä unohdan — sinun täytyy olla väsynyt ja nälkäinen."

"Kyllähän, sir", myönsi Albert; "mutta niitä kiusoja olen viime aikoina tottunut kestäämään turvallisuuden tähden". "Joceline hoi, Joceline!"

Metsänvartija saapui huoneeseen ja sai käskyn illallisen valmistuttamisesta kiireimmiten.

"Poikani ja tohtori Rochecliffe ovat puolittain nälkiintyneitä", virkkoi ritari.

"Ja alhaalla on vielä muuan nuorukainen", kertoi Joceline, "eversti Albertin kantapoika sanoo olevansa, ja hänenkin vatsansa soittaa ruualle, vieläpä ihan huikeasti, sillä luullakseni hän kykenisi syömään satulan takaa hevosen, kuten yorkshirelainen sanoo. Hänen olisi parempi aterioida sivupöydän ääressä, sillä hän on jo ahminut voileipinä kokonaisen pötkyn niin nopeasti kuin Phoebe kerkisi leikkaamaan ja se ei ole hetkeksikään tukkinut hänen hiukaisuaan — ja totisesti luulen, että teidän olisi parempi pitää hänet oman katsantonne alaisena, sillä alikerrassa saattaisi taloudenhoitaja sommitella hänelle kiusallisia kysymyksiä, jos hän oleskelisi siellä. Ja onpa hän huimapääkin, niinkuin kaikki meikäläisten herrasmiesten kantapojat ovat, ja pyrkii kurielemaan naisväen parissa."

"Kenestä hän puhuu? Minkä paashin sinä olet saanut, Albert, joka käyttäytyy niin pahoin?" oudoksui Sir Henry.

"Hänen isänsä on muuan rakas ystäväni, ylväs skotlantilainen loordi, joka seurasi suuren Montrosen lippua, liittyi sittemmin kuninkaaseen Skotlannissa ja tuli tämän mukana Worcesteriin asti. Hän haavoittui päivää ennen taistelua ja vannotti minut ottamaan tämän nuorukaisen hoitooni. Tein sen hiukan vastahakoisesti, mutta enhän voinut antaa kieltävää vastausta isälle, joka kenties kuolin vuoteellaan maaten huolehti ainoan poikansa turvallisuudesta."

"Olisit ansainnut silmukan kaulaasi, jos olisit epäröinyt", sanoi Sir Henry. "Hoikinkin puu voi aina antaa jotakin suojaa, — ja minua miellyttää ajatella, että Leen vanha kanto ei ole vielä aivan kumolleen kellistetty, vaan kykenee yhä tarjoamaan turvaa hädänalaisille. Hae tänne se nuorukainen; hän on jalosukuinen, ja nyt ei ole sovelias aika muodollisuuden noudattamiseen — istukoon hän meidän kanssamme samassa pöydässä, vaikka onkin paashi; ja jos sinä et ole kunnollisesti kouluttanut häntä käyttäytymisen vaatimuksissa, ei kenties ole haitaksi hänen saada muutamia luentoja minulta."

"Suonet anteeksi hänen kansallismurteelleen ominaisen venyttelevän puheenlaadun, isä", sanoi Albert, "vaikka tiedän, että sinä et pidä siitä?"

"Vähänpä on minulla syytä, Albert", vastasi ritari, "varsin vähän. Kuka hämmensi hereille nämä eripuraisuudet? — skotlantilaiset. Kuka lujitti parlamentin voimia, kun heidän puolueensa oli melkein häviöllä? — jälleen Skotlantilaiset. Kuka luovutti kuninkaansa, maanmiehensä, saatuaan hänet suojelukseensa? — taaskin skotlantilaiset. Mutta tämän poikasen isä, sanot, on taistellut jalon Montrosen puolella, ja sen suuren markiisin kaltainen mies voi hyvittää kokonaisen kansan

rappeutumisen."

"Niin, isä", lausui Albert, "ja minun on lisättävä, että vaikka tämä nuorukainen on honkelo ja omituinen sekä hiukan oikullinen, kuten saat nähdä, ei kuninkaalla kuitenkaan ole innokkaampaa ystävää Englannissa, ja tilaisuuden tarjoutuessa hän taistelikin vankasti kuninkaan puolesta. Kas, kun ei hän jo tule."

"Hän on ottanut kylvyn", ilmoitti Joceline, "ja pitipäs hänen muka saada se heti — illallinen, hän sanoi, sopii laittaa valmiiksi sillaikaa; ja hän komenteleekin koko ympäristöänsä niinkuin olisi isänsä vanhassa linnassa, mutta sielläpä hän olisi tainnut saada huudella hyvinkin kauvan kenenkään häntä kuulematta".

"Vai niin!" tuumi Sir Henry; "se on kai pesyeen etumaisena kuoriutunut poikanen, kun kiekuu niin varhain. Mikä on hänen nimensä?"

"Nimensäkö? Se häviää mielestäni joka hetki, niin järeä se on", vastasi Albert. "Kerneguy, niin aivan — Louis Kerneguy; hänen isänsä on loordi Killstewers, Kincardineshirestä."

"Kerneguy ja Killstewers ja Kin — mikä se olikaan? Totisesti", sanoi ritari, "nuo pohjoismaalaisten nimet ja arvonimet tulevat heidän alkuperäänsä — ne kuulostavat kuin luoteistuulen ryminältä ja pauhinalta louhikoissa ja kanervanummilla".

"Se kaikki on vain kelttiläisten ja saksilaisten murteitten jättöä, jota Versteganin mukaan on vielä säilynyt noissa saaremmen pohjoisissa osissa", tiesi tohtori Rochecliffe. "Mutta hiljaa, täällä tuleekin illallinen ja nuori herra Louis Kerneguy."

Ja ateria saapuikin Jocelinen ja Phoeben kantamana. Heitä seurasi Kerneguy tavattoman tukevaan ryhmysauvaan nojaten ja nenä pystyssä kuin vainuavan koiran, sillä hänen huomionsa oli näköjään enemmän kiintynyt edellään kulkeviin hyviin ruokavaroihin kuin mihinkään muuhun. Paljoakaan kursailematta istuutui tulokas pöydän alipäähän.

Hän oli kookas, isoluinen nuorukainen, jonka pörrötukka oli tulipunainen kuten monien hänen maanmiestensä, samalla kun hänen kansallispiirteittensä karkeutta kartutti silmäänpistävänsä vastakohtana hipiä, joka oli käynyt melkein mustaksi kaikkinaisten säiden ahavoittamana, sillä kuningasmielisten pakolaisten oli täytyntä viettää hiiviskelevää ja harhailevaa elämää taivasalla. Hänen puheenlaatunsa ei ollut suinkaan puoleensavetävää, siinä kun kömpelyyden ja julkeuden yhteisvaikutus harvinaisen valaisevasti osoitti, että luontevan esiintymisen puute saattaa hyvinkin yhtyä ihmeteltävään itsevarmuuteen. Kasvot imaisivat hänen saaneen moniaita vereksiä naarmuja, ja tohtori Rochecliffen huolenpito oli koristanut ne muutamilla tilkuilla, jotka yhäti lisäsivät niiden luontaista jyrkeyttä. Silmät olivat kuitenkin kirkaat ja ilmeikkäät, ja kaikessa, rumuudessaankaan — sillä siinä määrin ne olivat säännöttömät — eivät kasvot olleet vailla muutamia piirteitä, jotka osoittivat sekä älykkyyttä että päättäväisyyttä.

Itse Albertinkin puku oli paljon alapuolella sen säätyarvon, joka kuului Sir Henry Leen pojalle ja kuninkaalliselle rykmentinpäällikölle, mutta hänen kantapoikansa asu oli vielä viheliäisempi. Surkeannäköisen vihreän nutun olivat päivänpaahde ja sade kirjailleet niin lukuisiin vivahduksiin virttyneeksi, että alkuperäistä pohjaa saattoi tuskin arvata. Lisäksi oli jalosukuisen nuorukaisen vaatetuksena suhdattomat kenkärajat, nahkahousut sellaiset kuin näkee pensasaidan tasijoilla ja karkeat villasukat. Ryhdin kömpelyyttä tehosti ontuva käynti, mutta haastoi samalla selvää kieltä hänen kärsimyksistään. Hänen ulkomuotonsa oli siksi eriskummallinen, että se olisi jonkun verran naurattanut Aliceakin, ellei sääli olisi ollut vallitsevana.

Pöytärukous lausuttiin, ja Ditchleyn nuori herra kuten tohtori Rochecliffekin omisti rivakkaa huomiota aterialle, jonka veroista laatuun ja runsauteen katsoen ei nähtävästi ollut pitkään aikaan sattunut heidän osalleen. Mutta heidän saavutuksensa olivat lastenleikkiä skotlantilaisen nuorukaisen kunnostautumiseen verraten. Hän ei ilmaissut vähäisintäkään vaikutusta niiden voileipien paljoudesta, joilla hän oli yrittänyt tyydyttää pahinta nälkäänsä. Päin vastoin näytti siltä kuin olisi yhdeksänpäiväinen paasto terästännyt hänen ruokahaluaan, ja ritarin teki mieli ajatella, että itse nälän henki oli saapunut pohjoiselta kotoseudultaan kunnioittamaan häntä vierailullaan, kun master Kerneguy ikäänkuin peljäten syrjäytyvänsä ponnistelustaan silmänräpäyksikään ei vilkaissut oikealle eikä vasemmalle tai hiiskunut ainoatakaan sanaa kellekään pöytäkumppanilleen.

"Minua ilahuttaa nähdä, että te olette tuonut hyvää ruokahalun meidän maalaiskestitykseemme, nuori herra", virkahti Sir Henry hänelle.

"Ka, sepä oisi ilmetty ihme, sir", vastasi kantapoika, "jos työ laittaisitta eteen lihat ja minä en pystyisi pungastamaan tarjolle sen mukaista malttia minä hyvänsä vuoden päivänä. Mutta sellainen on nyt seikka, sir, että se maitti on vaseti kerääntynyt kolmen tai neljän päivän mittaan, ja liha on täällä

etelämaassanne ollut niukkaa ja työläästi saatavissa, niin että mie, sir, korvaankin nyt haaskaantunutta aikaa, niinkuin Sligon piipari sanoi, kun sulloi maaruunsa kokonaisen lampaankylen."

"Te olette maalla kasvanut, nuori mies", huomautti ritari, joka muiden aikalaistensa tavoin piteli kurin ohjaksia jokseenkin tiukalla nousevan sukupolven suuntailussa, "ainakin päätellen niistä Skotlannin nuorukaisista, joita olen nähnyt hänen edesmenneen majesteettinsa hovissa entiseen aikaan. Heillä oli vähemmän ruokahalua ja enemmän — enemmän —" Hänen tavoitellessaan lievää sanantapaa "hyvän käytöksen" vastikkeeksi täydensi vieras lauseen omalla tavallaan: "Ja enemmän lihaa, kaiketi — sen parempi onni heillä."

Sir Henry tuijotti ja mykistyi. Hänen poikansa näytti ajattelevan tarpeelliseksi puuttua puheeseen. "Isäseni", hän virkkoi, "ajattelehan, kuinka monta vuotta on vierryt kahdeksastaneljättä, jolloin skotlantilaiset selkkaukset ensin alkoivat, ja silloin et varmaankaan kummastele, että Skotlannin paroonien oleskellessa syystä tai toisesta alituiseen sotaretkillä heidän lastensa kasvatuksen on täytynyt, kotosalla jäädä hyvinkin laiminlyödyksi, joten ystäväni ikäiset nuoret miehet osaavat paremmin käyttää lyömämiekkää tai heilutella peistä kuin sopeutua seuraelämän säädyllisyyden muotoihin".

"Syy on pätevä", myönsi ritari, "ja koska sanot, että saattolaisesi Kernigo osaa tapella, niin emmehän toki anna häneltä ruokavarojen puuttua. Kas, hän tähyää vielä vihaisesti tuohon kylmään lampaanreiteen — Jumalan nimessä pankaa se kaikki hänen lautaselleen!"

"Sieänhän mie puraisun ja tönäyksen", tuumi jalosukuinen master Kerneguy; "ei nälkäinen hurtta luunkappaleella viskaamisesta älähä".

"No, taivahan vallat, Albert, mutta jos tämä on skotlantilaisen ylimyksen poika", päivitteli Sir Henry matalalla äänellä pojalleen, "niin en englantilaisena kyntöpoikanakaan vaihtaisi käytöstapoja hänen kanssaan, saadakseni hänen vanhaa sukuperäänsä ja aateliuttaan ja vaikka kartanoansakin, jos hänellä sellaista on. Hän on syönyt, niin totta kuin olen kristitty, lähes neljä naulaa tukevaa pöystilihaa ja niin sievästi kuin susi repeloi kuolleen hevosen raatoa. Kas, nyt hän viimein aikoo juoda — äläs, hän pyyhkii sentään suunsa — ja pistää sormensa pesumaljaan — ja kuivaa ne toden totta ruokalanalla! — hänessä on lopultakin hiukan käyttäytymisen lahjaa."

"Toivotanpa nyt teille kaikille perki hyvää terveyttä!" tokaisi aatelisnuorukainen ja siemasi suhteellisen määrän kostuketta edeltä lähettämillensä vahvikkeille. Hän rämäytti sitte veitsensä ja haarukkansa lautaselle, jonka työnsi keskemälle pöytää, ojensi sen alla jalkansa, kunnes kantapäät kahnasivat lattiaa, lasi käsivartensa ristikkäin tiukkaan ahdetulle vatsalleen ja nojaili taaksepäin istuimellaan, ja näytti suuresti siltä kuin olisi hän aikonut vihellellä itsensä unen helmoihin.

"Kas niin!" virkahti ritari; "jalosukuinen master Kernigo on laskenut alas aseensa. — Korjatkaa pois tuo säly ja antakaa tänne lasimme. Kaada kaikille, Joceline, ja vaikka paholainen tai koko parlamentti olisi kuuntelemassa, kuultakoon Ditchleyn Henry Leen juovan Kaarlo-kuninkaan terveydeksi ja hänen vihollistensa vaurioksi!" "Aamen!" kajahti ääni oven takaa.

Odottamaton vastaveisuu sai koko seurueen hämmästyneenä katselemaan toisiansa. Sitä seurasi juhlallinen ja omituin en koputus, jollaisen eräänlainen salaveljeys oli saanut käytäntöön kuningasmielisten keskuudessa; sen avulla oli heidän tapanaan tehdä itsensä ja periaatteensa tunnetuiksi toisilleen sattumalta yhteen tullessaan.

"Ei ole vaaraa", virkkoi Albert tuntien merkin; "siellä on ystävä. Soisin kuitenkin, että hän olisi ollut pitemmän matkan päässä juuri nyt."

"Ja minkätähden, poikani, toivoisit oikeamielisen miehen poissaoloa, kun hän kenties haluaa osuutta meidän yltäkylläisyydestämme tällaisessa harvinaisessa tilaisuudessa, jolloin meillä on yli tarpeen käytettävissämme? — Mene, Joceline, katso, kuka koputtaa — ja laske sisälle, jos hän on taattu mies."

"Ja jos toisin", arveli Joceline, "niin kai minä kykenen estämään hänet häiritsemästä hyvää seuraa".

"Ei väkivaltaa, Joceline, kaiken hyvän nimessä", kielsi Albert Lee, ja Alice säesti: "Jumalan tähden, ei mitään väkivaltaa!"

"Ei tarpeetonta väkivaltaa ainakaan", sanoi kelpo ritari, "sillä jos tarvis vaatii, näytän minä toteen, että olen herrana omassa talossani".

Joceline Joliffe nyökkäsi myöntävästi kaikille asianomaisille ja meni varpasillaan vaihtamaan pari muuta salaperäistä tunnusmerkkiä ja koputusta, ennen kuin avasi oven. Tässä olkoon huomautettuna, että tämänlaatuinen salainen liitto yhteisine tunnuksineen oli muodostunut kavalierien

huikentelevamman ja hurjaluontoisemman ryhmän keskuudessa, miesten, jotka olivat ottaneet tavakseen säännöttömän elämän, totuttuaan siihen vallattomassa armeijassa, missä kaikkea järjestykseen ja säännöllisyyteen pyrkivää liiankin kerkeästi tulkittiin puritanilaisuudeksi. Nämä olivat "riuskeita poikia", jotka tapailivat toisiansa syrjäisissä oluviloissa ja jonkun sattuman avulla saatuun rahtusen rahaa tai hiukan luottoa päättivät luoda vastavallankumouksen, julistamalla istuntonsa pysyväisiksi ja vannoen erään suosituimman laulunpätkänsä sanoilla:

"Me juomme, kunnes kuninkaan taas tuomme täyteen kunniaan."

Johtajat sekä paremmanlaatuinen ja siveelliseltä elämältään säännöllisempi herrassäätty eivät tosin ottaneet osaa tuollaiseen hillittömyyteen, mutta he pitivät yhä myötätuntoisesti silmällä henkilöpiiriä, joka urhoollisuutensa ja nurjamielisyytensä perusteella kykeni suotuisassa tilaisuudessa palvelemaan kuningasvallan hävinnyttä asiaa. He panivat muistiin asumuksia ja salakapakoita, joissa nämä tulivat koolle, niinkuin tukkukauppiaat tietävät niiden käsityöläisten käyntipaikat, joiden työtä he saattavat käyttää hyväkseen, ja kykenevät tarpeen tullen päättämään, mistä heitä saa käsiin. On tuskin tarpeellista lisätä, että alemmassa luokassa ja joskus ylemmässäkin oli miehiä, jotka saattoivat kavaltaa valtion johtomiehille kumppaniensa suunnitelmia ja salaliittoja, hyvin tai huonosti sommiteltuja. Varsinkin Cromwell oli voittanut puolelleen muutamia tällaisia asiamiehiä, korkeassa asemassa olevia ja luonteeltaan aivan epäilemättömiä, kuningasmielisten keskuudesta; jos nämä arastelivatkin heihin luottaneiden yksilöiden saattamista epäilyiksi tai kavaltamista, eivät he epäröineet antaa hallitukselle sellaista yleistä vihiä kuin tarvittiin hänen tehdäkseen tyhjiksi vehkeilyn tai salaliiton aiheet.

Palaamme kertomukseemme. Paljoa lyhemmässä ajassa kuin me olemme kuluttaneet muistuttaaksemme lukijan mieleen näitä historiallisia yksityiskohtia oli Joliffe suoriutunut salamyhkäisestä merkkikielestään ja saanut siihen asiantuntevat vastaukset. Hän aukaisi oven, ja huoneeseen astui vanha ystävämme Roger Wildrake, keropäänä puvultaan, kuten hänen turvallisuutensa ja riippuvaisuutensa eversti Everardin saattolaisena pahoittivat hänet esiintymään, mutta käyttäen sitä pukua peräti kavalierimaiseen tapaan ja tavallista huomattavampana vastakohtana kantajansa ryhdille ja puheenlaadulle, se asu kun ei muuten koskaankaan ollut hänelle kovin mieleinen.

Puritanilainen hattu, jollaisen näemme Ralpholla Hudibrasin[20] puupiiroksissa, tai hänen määritelmänsä mukaan huopakankainen sateenvarjo oli mitä veikeimmin asetettu päähän kallelleen kuin olisi se ollut espanjalainen työttöhattu. Suora teräväliepukkainen nuuskankarvainen viitta oli heitetty teikarimaisesti toiselle olalle ikäänkuin se olisi ollut tulipunaisella satiinilla sisustettua nukkasilkkiä, ja hän sipsutteli suhdattomissa vasikannahkaisissa saappaissaan kuten olisi komeillut silkisillä sääryksillä ja sahviaanikengillä, nauharuusuja jalanrinnuksessa. Sanalla sanoen, asun vakavuudelle esiintyi mitä naurettavimpana vastakohtana peräti muodikkaan huiman keikarin ja kavalierin sävy, tukenaan silmien itserakas säihky ja käynnin verraton röyhistely, joka täydellisesti julisti hänen ajattelematonta, turhamaista ja hillitöntä luonnettaan.

Wildraken käyttäytymisessä siis kuvastui luontaista hullunkurisuutta ja sitä kevytmielisyyttä, jota häneen oli tarttunut kaupunkilaishuvitusten humussa, jälkeinpäin saadakseen lisää yllykettä soturin säännöttömästä elämästä. Mutta toiselta puolen ei voitu kieltää, että hänellä oli piirteitä, jotka herättivät pelkoa ja kunnioitusta. Hän oli hurjistelevan röyhkeydenkin leimaaman sävynsä uhalla komea mies, kerrassaan horjumattoman urhoollinen, vaikka hänen kerskumisensa toisinaan teki sen ominaisuuden epäiltäväksi, ja vilpitön valtiollisissa periaatteissaan, sen verran kuin hänellä niitä oli, joskin hän usein niin varomattomasti vakuutteli ja kehui niitä, että varovat ihmiset johtuivat oudostelevaan hänen rehellisyyttään, olletikin tietäessään hänet eversti Everardin käskyläiseksi.

Sellaisenaan hän nyt astui Victor Leen vierashuoneeseen, missä hänen läsnäolonsa ei suinkaan ollut mieluinen muulle seuralle. Joustavin askelin ja mielestään mitä parhaimman vastaanoton ansaitsevana hän kiirehti esille. Tätä varmaa esiintymistä auttoivat suuresti seikat, jotka osoittivat ilmeiseksi, että jos reipas kavalieri oli kohtuullisuudenvalansa mukaisesti sinä iltana pysyttänyt rajanaan yhden ryyppyn, oli sen täytynyt olla peräti syvä ja pitkä.

"Terve teille, hyvät herrat, terve. — Terveiksi, hyvä Sir Henry Lee, vaikka minulla tuskin on kunniaan olla teille tunnettu. — Ka, terve, arvoisa tohtori, ja nopeata ylösnousemusta toivotan Englannin kukistuneelle kirkolle."

"Olette tervetullut, sir", vastasi Sir Henry Lee; vieraanvaraisena aatelismiehenä ja pitäen veljellistä vastaanottoa luonnollisena maailman murjomalle kuningaspuoluelaiselle hän suvaitsi tätä tunkeilua paremmin kuin olisi tapahtunut muissa olosuhteissa. "Jos olette taistellut tai kärsinyt kuninkaan puolesta, sir, niin se oikeuttaa teidät yhtymään joukkoomme ja käskemään palveluksiamme kaikessa meidän valtaamme kuuluvassa — vaikka tällähaavaa olemmekin koolla perheseurueena. — Mutta luulenpa nähneeni teidät saattelemassa master Markham Everardia, joka nimittää itseänsä eversti Everardiksi. Jos tuotte sanoman häneltä, niin haluattekin kenties tavata minua kahden kesken?"

"En lainkaan, Sir Henry, en lainkaan. On kyllä totta, että kovaksi onnekseni pensasaidan myrskyisellä puolella, ollen — kuten kaikki kunnan miehet — te ymmärrätte minut, Sir Henry — olen ikäänkuin hyvilläni, jos voin saada jotakin hyötyä vanhan ystäväni ja kumppanini kannatuksesta — en liehittelyllä tai periaatteita epuuttamalla, sir — sellaista kehnoutta inhoan — vaan lyhyeen sanoen tekemällä hänelle yhtä ja toista pikku palvelusta, milloinhan suvaitsee vedota minuun. Tulin siis tänne tuomaan häneltä viestin tuolle vanhalle keropäälle lemm— pyydän nuorelta neidiltä anteeksi hamasta hänen kiireestänsä aina alas pikku kengänkärkeen asti. Ja kun ulos pimeään kompuroidessani satuin kuulemaan teidän maljalauselmanne, sir, joka lämmitti sydäntäni, sir, ja aina lämmittää, sir, kunnes sen kuolema hyytää —, niin rohkeninpa antaa teidän tietää, että rehellinen mies oli kuulemassa."

Sellainen oli master Wildraken oma esittely, johon ritari vastasi pyytämällä häntä istuutumaan ja ottamaan lasillisen sektii hänen majesteettinsa loistokkaan paluun menestykseksi. Täten kutsuttuna Wildrake kursailematta sovittausi nuoren skotlantilaisen viereen eikä ainoastaan yhtynyt isäntänsä toivotukseen, vaan vielä säesti sen sisältöä, esittäen vapaaehtoisesti pari säettä rakkaimmasta kuningasmielisestä laulunpätkästään: "Omansa kun saa kuningas." Hänen laulustaan kajahteleva innokkuus avasi yhä paremmin vanhan ritarin sydämen, vaikka Albert ja Alice loivat toisiinsa katseita, jotka pahaksuivat tätä tunkeilua ja ilmaisivat halua sen lopettamiseen. Jalosukuisella master Kerneguylä oli se onnellinen luonteen välinpitämättömyys, joka ei ole millänsäkään tuollaisista seikoista, tai sitte hän kykeni täydellisesti omaksumaan sen tarvittaessa, istuessaan siinä sektii maistellen ja pähkinöitä rouskutellen, osoittamatta vähäisintäkään tietoisuutta siitä, että seurue oli lisääntynyt. Wildrake piti juomasta ja seurasta eikä näyttäytyntä haluttomaksi palkitsemaan isäntänsä auliilla keskustelun hoitamisella.

"Te puhutte tappelemisesta ja kärsimisestä, Sir Henry Lee — kaikilla meillä on ollut osamme, Herra armahtakoon. Koko maailma tietää, mitä sir Henry Lee on tehnyt Edgefieldistä alkaen, missä vain on uskollinen miekka paljastunut tai kuninkaallinen lippu Kehunut. Voi, taivas auttakoon, olenhan tehnyt jotain minäkin. Nimeni on Roger Wildrake, Squattlesea-lammelta Lincolnista — ette kai silti ole sitä koskaan ennen kuullut, mutta olin kapteeni Lunsfordin keveässä ratsuväessä ja jälkeinpäin Goringin joukossa. Olin lapsensyöjä, sir — kakaranpalvaaja."

"Olen kuullut rykmenttinne urotöistä, sir, ja kenties havaitsisitte, että olen nähnytkin niistä muutamia, jos viettäisimme kymmenen minuuttia kahden kesken. Ja luullakseni olen myös kuullut nimenne. Pyydän saada juoda maljanne, kapteeni Wildrake Squattlesea-lammelta Lincolnshiren kreivikunnasta."

"Sir Henry, minä juon teidän terveydeksenne tästä korttelin pikarista ja polveni varassa, ja saman tekisin tuolle nuorelle herrasmiehelle" — Albertiin katsoen — "ja myöskin vihreänuttuiselle herralle, jos sen olettaa vihreäksi, sillä nuo värit eivät ole minun silmilleni oikein selkeitä ja määriteltäviä."

Tämän kohtauksen sivunäyttelystä on huomattavana piirteenä, että Albert keskusteli erikseen tohtori Rochecliffen kanssa kuiskauksin, enemmänkin kuin jumaluusoppinut näytti haluavan; mutta mitä hyvänsä heidän yksityinen haastelunsa koskikaan, se ei tehnyt nuorta everstiä kykenemättömäksi kuuntelemaan, mitä koko seurueessa puheltiin, ja tuon tuostakin puuttumasta haasteluun kuten vahtikoira, joka eroittaa vähäisimmänkin hälyn silloinkin kun sen tärkeänä puuhana on nauttia ateriaansa.

"Kapteeni Wildrake", huomautti Albert, "me emme ole vastahakoisia — tarkoitan ystäväni ja itseäni — avoimesti juttelemaan soveliaissa tilaisuuksissa; mutta teidän, sir, joka olette niin kauvan kokenut kovaa, täytyy ehdottomasti tietää, että miehet eivät tällaisissa satunnaisissa kohtauksissa mainitse nimeänsä, ellei se ole erityisen tarpeellista. On omalletunnollekin suotuisa seikka, sir, kyetä vilpittömästi sanomaan, jos esimiehenne kapteeni Everard tai olkoonpa everstikin Everard tutkisi teitä valan velvoituksella: minä en tuntenut, keitä ne henkilöt olivat, joiden suusta kuulin sellaisia ja sellaisia maljalauselmaa."

"Totta toisen kerran, minulla on siinä parempi tapa, arvoisa herra", vastasi Wildrake. "Minä en ikinä kykene henkenikään hinnasta muistamaan, että mitään sellaisia ja sellaisia maljalauselmaa lainkaan lasketeltiin. Minulla on niin ihmeellinen unohtavaisuuden lahja."

"Olkoon niinkin, sir", muistutti nuorempi Lee, "mutta me, joilla valitettavasti on sitkeämpi muisti, haluaisimme pysyä yleisemmässä säännössä".

"Ka, sir", mukasi Wildrake, "kaikesta sydämestäni. En minä tunkeudu yhdenkään ihmisen luottamukseen, helkkarissa — ja puhuin vain kohteliaisuuden vuoksi, kun aikomukseni oli juoda terveydeksenne kunnolliseen tapaani Ja hän puhkesi laulamaan:

"Siis saakoon malja kiertää, kiertää, kiertää, se saakoon kiertää näin, — kas, vaikk' oot silkkisukkainen, saa polves maata hiertää, hiertää, hiertää, jos käyt nyt pystyssä päin."

"Älä kovene pitemmälle", virkkoi Sir Henry poikaansa kääntyen. "Master Wildrake on vanhan koulun väkeä — niitä karskia poikia; ja meidän on siedettävä hiukan, sillä jos he juovat kovasti, tappelivatkin he sisukkaasti. En ikinä unohda, miten muuan parvi heikäläisiä saapui pelastamaan meidät Oxfordin kirjurit, kuten he minun rykmenttiäni nimittivät, kirotun pahasta pinteestä Brentfordin valtauksen aikana. Sanonpa sinulle, että meidät oli saarrettu poroporvarien peitsillä sekä edestä että takaa, ja kehnosti olisimme siitä selvinneet, jollei Lunsfordin keveä ratsuväki, niin sanotut lapsensyöjät, olisi karauttanut paikalle keihäät tanassa ja avannut meille tietä."

"Minua ilahuttaa, että tulitte ajatelleeksi sitä, Sir Henry", sanoi Wildrake; "ja muistatteko, mitä Lunsfordin upseeri sanoi?"

"Luulen muistavani", vastasi Sir Henry hymyillen.

"No niin, eikö hän huutanut, kun naiset olivat tulossa alas ulvoen kuin mitkäkin tenhottaret: 'Eikö kellään teistä ole lihavaa lapsukaista antaa meille murkinaksi?'"

"Totta kerrassaan!" muisti ritari; "ja esille astuikin iso pyylevä vaimo, sylissänsä lapsi, jota hän tarjosi oletetulle ihmisryöjälle".

Kaikki pöydässä istujat, — lukuunottamatta skotlantilaista nuorukaista, joka näytti ajattelevan, että minkäänlainen hyvä ruoka ei kaivannut puolustelemaa selitystä, — kohottivat kätensä hämmästyneinä.

"Niin", kertoi Wildrake, "se helv — y — hm! — pyydän neidiltä jälleen anteeksi, hiusnauhan solmusta vannehameen palteeseen asti — mutta se kirottu ruoja selvisi kasvatusmujaksi, jolle oli maksettu lapsesta puoli vuotta ennakolta. Saakeli, minä sieppasin pienokaisen tuon naarassuden käsistä, ja vaikka Jumala tietää, että olen itse elellyt nipin napin, olen kuitenkin saanut pidetyksi siitä asti huolta kelpo Murkinasta, kuten häntä nimitän. Oli se sentään kallis maksu pilapuheesta."

"Sir, minä kunnioitan teitä inhimillisyytenne tähden", huudahti vanha ritari. "Sir, kiitän teitä urhoollisuudestanne — sir, minua ilahuttaa nähdä teidät täällä", lisäsi kelpo ritari, jonka silmät kyynehtyivät melkein tulvilleen. "Te siis olitte se huima upseeri, joka raivasi meille tien saarroksista? Voi, sir, jos vain olisitte pysähtynyt, kun huusin teille, ja sallinut meidän puhdistaa Brentfordin kadut muskettisotureillamme, niin olisimme sinä päivänä olleet Lontoon portilla! Mutta hyvä tahtonne jäi pysyväiseksi."

"Niinpä kyllä", tuumi Wildrake, joka nyt istui voitonriemuisena ja mahtavana lepotuolissaan; "ja malja kaikkien urhojen kunniaksi, sir, jotka taistelivat ja kaatuivat tuossa samaisessa Brentfordin rynnäkössä. Me pyyhkäisimme kaikki edeltämme kuin akanoina, kunnes väkijuomamyymälät ja muut kiusaukset pysähdyttivät meidät — hiisi viekoon, sir, meillä lapsensyöjillä oli liian monia tuttavuuksia Brentfordissa, ja rivakka Rupert-prinssimme oli aina pystyvämpi tunkeutumaan eteenpäin kuin vetäytymään pois. Hiisi viekoon, sir, minä omasta vaivaisesta kohdastani pistäysin vain erään köyhän leskirouvan taloon; hänellä oli hoidossa pesye tyttäriä, ja minä tunsin hänet vanhastaan. Tahdoin saada hevoselleni apetta, itselleni hiukan lämmintä ruokaa ja niin edelleen, kun nuo peitsiporvarit reipastuivat jälleen ja säntäsivät kaupunkiin kypärälakkeineen vimmatusti kuin cotswoldilainen jäärälauma. Juoksin alas portaita ja hyppäsin ratsaille — mutta, hemmetissä, luulenpa koko osastollani olleen leskiä ja orponeitosia lohduteltavana kuten minullakin, sillä ainoastaan viisi tuli meitä koolle. Raivasimme itsellemme tien onnekkaasti — ja lempo soikoon, hyvät herrat, minä kuljetin pikku Murkinaani satulanpualla edessäni, ja kuului niin huikeata luikkausta ja kirkunaa kuin olisi koko kaupunki luullut minun tappavan, käristävän ja syövän lapsi-raukan heti kun pääsisin majoittumaan. Mutta ainoakaan penteleen poroporvari ei rynnännyt kelpo voikkoparkani kimppuun pelastamaan pikku piirakantäytettä; ne vain kiljuivat kuolemaa ja kadotusta minulle."

"Hohoi, niin!" haastoi ritari; "me tekeysimme näköjään pahemmiksi kuin olimme, ja me olimme liian pahoja ansaitsemaan Jumalan siunausta hyvänkään asian ajajina. Mutta tarpeetonta on katsella taaksepäin — me emme ansainneet voittoja, kun Jumala niitä antoi, sillä me emme koskaan käyttäneet niitä kunnan soturien tai kristittyjen ihmisten tavoin, ja niinpä päästimme voittopuolelle nuo veisailevat lurjukset, sillä he omaksuivat pelkästä tekopyhyydestä sen sotakurin ja säännöllisen käyttäytymisen, jota olisi pitänyt harjoittaa oikeasta periaatteesta meidän, koska paljastimme miekkamme paremman asian hyväksi. Mutta tässä käteni kapteeni. Olen usein toivotellut näkeväni sen rehdin miehen, joka ryntäsi niin rivakasti meidän avuksemme, ja minä pidän teitä arvossa siitä, että otitte vaaliaksenne sitä lapsi-parkaa! Olen hyvilläni siitä, että tällä rapistuneella talolla on vielä jotakin vieraanvaraisuutta tarjottavana teille, vaikka me emme kykene kestitemään teitä käristetyillä lapsilla tai muhennetuilla imeväisillä — vai mitä sanotte, kapteeni?"

"Totta kyllä, Sir Henry, pahennus nousi hyvin karvaaksi meitä vastaan siinä suhteessa. Muistan Lacyn, joka näyttelijästä rupesi väkeemme luutnantiksi, tehneen siitä pilaa näytelmässä, jota toisinaan esitettiin Oxfordissa, kun satuimme olemaan tavallista reippaammalla tuulella; sen nimi oli

muistaakseni 'Vanha Ratsuparvi'."

Niin sanoen ja tuntien olonsa tuttavallisemmaksi, kun hänen ansionsa olivat tiettyjä, hän nykäisi istuimensa skotlantilaisen nuorukaisen tuolia vasten, tämän istuessa hänen vieruskumppaninaan. Siirrähtäessään tuli master Kerneguy vuorostaan kömpelösti häirinneeksi Alice Leetä, joka istui vastapäätä ja hiukan pahastuneena tai ainakin hämmentyneenä veti tuolinsa ulommaksi pöydästä.

"Antakaa nyt anteeksi", virkahti jalosukuinen master Kerneguy; "mutta, sir", Wildrakelle, "olettepa pannut minut satuttamaan nuoren neidin säärtä".

"Minä pyydän teiltä anteeksi, sir, ja paljoa enemmän sievältä neidiltä, kuten on kohtuullista — vaikka perhana minut periköön, sir, jos se olin ininä, joka panin tuolinne tuolla tavalla viippaamaan. Hemmetissä, sir, minä en ole tuonut mukani mitään ruttoa tai paisetautia taikka muuta tarttuvaa sairautta, teidän väistääkseenne minua kuin pitaalitautista ja säikäyttääksenne neitiä, minkä olisin estänyt hengellänikin, sir. Sir, jos te olette synnynnäinen pohjoismaalainen, kuten kielestänne kuulostaa, niin lempo soikoon, minä se vaaransin itseni, kun lähenin teitä, joten teillä oli varsin vähän syytä jänistämiseen."

"Master Wildrake", puuttui puheeseen Albert, "tämä nuori herrasmies on tulokas kuten tekin, Sir Henryn vieraanvaraisuuden suojassa, ja isälleni ei voi olla mieluista nähdä kiistoja syntyvän talossaan. Voitte käsittää väärin tämän nuoren herrasmiehen säädyn hänen nykyisestä esiintymistavastaan — hän on jalosukuinen master Louis Kerneguy, sir, loordi Killstewersin poika Kincardineshirestä, ja taisteli kuninkaan puolesta, niin nuori kuin hän onkin."

"Mitään kiistaa ei synny minun tauttani, sir — ei minun tauttani", vakuutti Wildrake; "teidän selityksenne riittää, sir. — Master Louis Girnigo, loordi Kilsteerin poika Gringardenshirestä, olen teidän nöyrä orjanne, sir, ja juon maljanne sen vakuudeksi, että kunnioitan teitä ja kaikkia suoraluontoisia skotlantilaisia, jotka paljastavat Andrea Ferraransa oikean asian hyväksi, sir."

"Paljon kiitoksia, — kiitoksia vain, sir", vastasi nuori mies, mutta hänen sävyssään oli hiukan korskeutta, joka tuskin soveltui hänen maalaisuuteensa; "ja säällisesti toivotan teille hyvää terveyttä".

Useimmat järkevät henkilöt olisivat nyt jättäneet silleen sen puhelun, mutta Wildraken huomattavia omituisuuksia oli, että hän ei kyennyt koskaan jättämään asioita hyvälle kannalle. Hän kiusasi yhä huomautuksillaan ujoa, ylpeätä ja kömpelöä nuorukaista. "Te puhutte kansallismurrettanne varsin leveästi, master Girnigo", hän sanoi, "vaan ette luullakseni aivan niiden urhojen tapaan, joita olen tuntenut skotlantilaisten kavalierien keskuudesta — esimerkiksi jotkut Gordonit ja muut mainehikkaat aatelismiehet aina pehmensivät moniaita kovia kerakkeita".

Albert Lee tokaisi väliin muistutuksen, että Skotlannin kuten Englanninkin maakunnilla oli erilaiset ääntämistapansa.

"Olette aivan oikeassa, sir", myönsi Wildrake. "Minäkin Pidän itseäni kutakuinkin etevänä heidän kirotnun mongerruksensa haastajana — älkää panko pahaksenne, nuori herra — ja kuitenkin, kun muutteeksi lyöttäysin muutamien Montrosen miesten matkaan eteläisessä ylämaassa, joksi he nimittävät kurjia mäkisalojansa, — älkää sentään nytkään panko pahaksenne, — ja satuin yksin jäätyäni eksymään tolaltani, niin kuinkas kävikään: kun sanoin eräälle paimenelle, levittäen suuni korviin ja tehden ääneni niin römeäksi kuin kykenin: mihkäs mun tässä pitäis talsia? — niin lempo: soikoon, eipä mies pystynytäkään minulle vastaamaan, ellei hän kenties ollutkin nyreissään, niinkuin moukat väliin murjottavat miekkamiehille."

Tämä oli tuttavallisesti puhuttua, ja vaikka se oli osittain osoitettu Albertille, se kohdistui vielä enemmän puhujan likimpään naapuriin, nuoreen skotlantilaiseen, joka näytti kainoudesta tai jostain muusta syystä hiukan arastelevan hänen seuraansa. Pariin Wildraken kyynäspään henkilökohtaiseen nyhkykseen, joilla tämä viime puheensa aikana käytännöllisesti vetosi erityisesti häneen, master Kerneguy vastasi vain: "Selkkaannusta saapi uottaakin, kun miehet haastavat kansallismurretta."

Wildrake oli nyt melkoista päihtyneempi kuin säädylisessä seurassa olisi sopinut. Hän tarttui sanaan ja hoki: "Selkkaannusta, sir — selkkaannusta, sir! En tiedä, miten minun on tuo käsitettävä, sir; mutta päättäen arvoisan naamanne naarmujen antamasta ilmoituksesta arvelisin teidän äskettäin joutuneen selkkaannukseen kissan kanssa, sir."

"Silloin erhetytte, ystävä, sillä se oli hurttua," vastasi skotlantilainen kuivakiskoisesti ja Albertiin vilkaisten.

"Meillä oli hiukan pulaa vahtikoiran kanssa, tullessamme niin myöhään illalla", virkkoi Albert selitykseksi, "ja tämä nuorukainen lankesi risuläjään, raappien siinä kasvonsa".

"Ja nyt, hyvä Sir Henry", huomautti tohtori Rochecliffe, "sallikaa minun muistuttaa teitä nivelsärystäanne ja meidän pitkästä matkastamme. Teen sen sitä mieluummin, kun hyvä ystäväni, poikanne, on koko illallisen ajan hokenut minulle syrjäkysymyksiä, jotka olisi paljoo parempi jättää huomiseen. Saanemme siis vetäytyä yölevoillemme?"

"Nuo yksityiset istunnot iloisessa kokouksessa", nurkui Wildrake, "ovat hyvän käytöksen kannalta virheitä. Ne johdattavat aina mieleeni Westminsterin kirottu komiteat. Mutta nousemmeko orrelle ennenkuin herätämme huuhkajan pikku kiertoalulla?"

"Kas vain, te tiedätte otteita Shakespearesta?" huudahti Sir Henry mielissään, kun keksi uuden hyvän ominaisuuden tuttavallaan, jonka sotilaalliset ansiot olivat muutoin vain juuri häidin riittäneet hänen keskustelunsa tunkeilevan vapauden vastapainoksi. "Hauskan Willin nimessä", hän jatkoi, "jota minä en koskaan nähnyt, vaikka olen tavannut useita hänen tovereitaan, kuten Alleynin, Hemmingsin ja muita, me huikkaammekin vielä laulun ja kulautamme viimeisen siemauksen, sitte mennäksemme levolle".

Tavallisuuden mukaan väiteltiin ensin laulun valinnassa ja neuvoteltiin kullekin tulevasta osasta, kunnes he yhtyivät kaikkiin äänin rallattamaan kuningasmielistä pöytärunoa, joka oli puolueen keskuudessa suosittu siihen aikaan. Sen sepittäjäksi ei arveltukaan sen vähäisempää henkilöä kuin itse t:ri Rochecliffeä.

MALJARUNO KAARLO-KUNINKAALLE.

Malja täysi tuokaa, jääköön muu jo silleen: rakkaimmalle juokaa ynnä ystävilleen! Urhot yhteen joukkoon, luhut raukat loukkoon: vaikk' ois surma edessämme, Kaarlon maljan tyhjennämme!

Vaaroiss' yksin, salaa, hän nyt maailmalla etsii armopalaa — meitä kaikkialla uhmast' uhka kärkeä; mies ei se, ken järkkyy: kunnian ja omantunnon malja — Kaarlon uljaan kunnan!

Kunniaa nyt saahan tehdä paikan halvan: toinen polvi maahan, käsi kahvaan kalvan! Kerran katsoo kansa, kuinka loistossansa Kaarlo saapuu pauhuun soiton — pohjaan malja varman voiton!

Täten osoitettuansa uskollisuuttaan ja tyhjennettyään lopullisen maljan toivotti seurue hyvää yötä toisilleen. Sir Henry tarjosi siksi yötä vuoteen vanhalle tuttavalleen Wildrakelle, joka punnitsi asiaa jokseenkin tähän tapaan: "Ka, totta pulmakseni odottaa isäntäni minua kauppalassa — mutta kyllähän hän on tottunut viipymiseen ulkosalla öisin. Ja täällä Woodstockissa sanotaan paholaisen kummittelevan; mutta kunnianarvoisan tohtorin siunauksella uhmaan häntä ja kaikkia hänen töitensä — en nähnyt häntä nukkuessani täällä kahdesti ennen, ja jos hän silloin oli poissa, ei hän kaikeksi ole tullut takaisin Sir Henry Leen perheen mukana. Otan siis vastaan kohteliaisuutenne, Sir Henry, ja kiitän teitä niinkuin Lunsfordin kavalierin tuleekin kiittää Oxfordin tappelukirjuria. Jumala kuningasta siunatkoon — en välitä, kuka on kuulemassa — ja paha periköön punanokkaisen Nollin!" Hän siis hoiperteli pois Jocelinen ohjaamana; apurille oli Albert sillävälän kuiskannut, että hänen oli majoitettava hoidokkinsa kyllin etäälle muusta perheestä.

Nuori Lee suuteli sitte sisartaan ja sai sen ajan tavan mukaan pyynnöstään isältä siunauksen, hellän syleilyn' ohella. Hänen kantapoikansa näytti haluavan osittain noudattaa esimerkkiä, mutta hänet torjui Alice, joka vastasi hänen tarjoamaansa hyvästelyyn pelkällä niiauksella. Nuorukainen kumarsi lopuksi kömpelästi isännälleen, joka toivotti, hänelle hyvää yötä. "Minua ilahuttaa nähdä, nuori mies", hän puheli, "että te olette oppinut ainakin tietämään, mitä kunnioitusta on iällisyydelle osoitettava. Siitä olisi aina pidettävä huolta, sir, sillä siten menetellen te myönnätte muille sen kunnian, mitä itse odotatte saavanne, kun lähestytte elämänne ehtoota. Lisää puhun teille tilaisuuden tullen, velvollisuusistanne kantapoikana. Se toimi oli ennen vanhaan oikeana ritaruuden kouluna, kun sitävastoin viime aikojen melskeet ovat tehneet siitä tuskin parempaa kuin huiman ja hurjastelevan vallattomuuden koulun, josta nerokas Ben Jonson johtui huudahtamaan —"

"Ei, isä", keskeytti Albert, "teidän tulee ottaa huomioon tämän päivän rasitukset, ja poika-parka jo melkein nukkuu seisaallaan — huomenna hän kykenee paremmaksi hyödyksi kuuntelemaan ystäväillisiä kehoituksianne. — Ja sinä, Louis, muista edes yksi velvollisuutesi — ota kynttilät ja valaise meille — tässä tulee Joceline näyttämään tietä. Vielä kerran hyvää yötä, hyvä tohtori Rochecliffe — hyvää yötä kaikki."

Joceline olijasi Albertin ja hänen kantapoikansa niin sanottuun espanjalaiseen kamariin, suhdattoman tilavaan vanhaan makuuhuoneeseen, joka oli jokseenkin rapistuneessa kunnossa. Sinne oli kuitenkin asetettu vankkapatsainen avovuode herraa varten, kun taas palkolliselle oli varattu kokoonkäännettävä makuusija, kuten oli tavallista paljoa myöhempänäkin aikana vanhoissa englantilaisissa kartanoissa, missä herrasmies usein tarvitsi kamaripalvelijan apua makuulle päästäkseen, jos vieraanvaraisuus oli ollut ylenpalttista. Seinät oli peitetty karduaninahkaisilla verhoilla ja näihin oli kullalla painettu kohtauksia espanjalaisten ja maurilaisten taisteluista sekä härkäkisoista ja muista sen niemimaan erityisistä urheiluiluista, josta kamari oli saanut nimensä. Seinäverhot oli kuitenkin paikatellen kokonaan revitty alas, toisin paikoin ne olivat pilalle himmenneitä tai riippuivat riekaleina. Mutta Albert ei pysähtynyt tekemään huomioita, vaan tahtoi näköjään kiireisesti toimittaa Jocelinen ulos huoneesta. Sen hän saikin aikaan, kun hylkäsi pikaisesti palkollisen tarjoukset vereksistä polttoaineista ja uusista virkistyksistä, heti jälkeinpäin yhtä ytimekkäästi vastaten metsänvartijan hyviin toivotuksiin siksi yötä. Jälkimäinen peräytyi viimein hiukan vastahakoisesti ja ikäänkuin ajatellen, että hänen nuori herransa olisi saattanut suoda hiukan runsaammin sanoja uskolliselle vanhalle alustalaiselle noin pitkällisen poissaolon jälkeen.

Tuskin oli Joliffe lähtenyt, kun Albert Lee kiirehti ovelle, tutki lukkoa, säppiä ja salpaa sekä telkesi oven mitä huolellisimmin, ennen kuin oli lausuttu ainoatakaan sanaa hänen ja kantapojan kesken. Noihin varokeinoihinsa hän lisäsi pitkän kieriövaarnan, jonka oli tuonut taskussaan; sen hän väänsi aspiin siten, että oli mahdoton vetää tätä pois tai avata ovea muutoin kuin murtautumalla sisälle. Kantapoika piteli hänelle kynttilää tämän toimituksen aikana, jonka hänen isäntänsä suoritti varsin säntillisestä ja kätevästi. Mutta kun Albert nousi, nojattuaan polveensa tässä hommassa muuttui yhtäkkiä kumppanusten sävy toisiansa kohtaan kerrassaan. Jalosukuinen master Kerneguy näytti karkean skotlantilaisen karhumaisesta jolpista tuossa tuokiossa saaneen kaiken sen sorean ryhdin ja luontevan käytöksen, joka oli hankittavissa ainoastaan varhaisesta nuoruudesta antautumalla mitä tuttavallisimpiin väleihin sen ajan parhaiten seurapiirien kanssa.

Ojentaessaan pitelemänsä kynttilän Albertille hän ilmaisi sitä huoletonta ylemmyttä, joka pikemmin osoittaa suosiota kuin vaivaa käskyläiselle, suodessaan hänelle jonkun pikku palveluksen toimitettavaksi. Peräti nöyrästi ja kunnioittavasti omaksui Albert vuorostaan soihdunkantajan osan ja valaisi kantapoikaansa lattian poikki, kääntämättä hänelle selkäänsä siinä tehtävässä. Hän asetti sitte kynttilän pöydälle makuusijan viereen, lähestyi nuorta miestä syvään kumartaen ja vastaanotti häneltä tahrautuneen, vihreän nutun yhtä juhlallisesti kuin olisi hän ollut makuuhuoneen ylihoitaja tai muu korkea-arvoinen hovin virkailija riisumassa hallitsijaltaan housunauha-ritarikunnan vaippaa. Se henkilö, jolle tätä muodollisuutta osoitettiin, sieti sitä parin minuutin ajan varsin totisena, mutta purskahti sitte nauruun ja huudahti Albertille: "Mitä hittoa merkitsee kaikki tämä kaavamaisuus? Sinähän sievistelet näillä viheliäisillä rääsyillä kuin ne olisivat silkkiä ja turkiksia, ja palvot Louis Kerneguy-parkaa kuin olisi hän Suur-Britannian kuningas!"

"Ja jos teidän majesteettinne käskyt ja nykyiset olosuhteet ovat saaneet minut hetkiseksi näennäisesti unohtamaani, että te olette hallitsijani, sallittaneen minun toki osoittaa alamaisuuttani teidän ollessanne omassa kuninkaallisessa palatsihuvilassanne Woodstockissa?"

"Totisesti", vastasi valepukuinen valtiast, "hallitsija ja palatsi soveltuvatkin hyvin yhteen; nämä risaiset seinäverhot ja minun repaleinen nuttuni vastaavat toisiansa erinomaisesti. Tämäkö Woodstock? — tämäkö on se suojapaikka, missä kuninkaallinen normandialainen piti ilojansa sievän Rosamond Cliffordin kanssa! Oikea huuhkajain yhtymyspaikka!". Sitten äkkiä muistaen olosuhteensa hän lisäsi luontevan kohteliaasti, ikäänkuin peljäten voineensa loukata Albertin tunteita: "Mutta mitä synkempi ja syrjäisempi, sitä soveliaampi meidän tarkoitukseemme, Lee; ja jos se näyttääkin pöllöjen pesimäsjalta, mitä ei voi kieltää, niin tiedämmehän sen kuitenkin kasvattaneen kotkia."

Puhuessaan hän heittäytyi istumaan ja otti vastaan Albertin ystävälliset palvelukset veltosti, mutta arvokkasti, kun tämä avasi nahkasääryksien karkeat napitukset. Kuningas haastoi hänelle sillaikaa: "Kuinka oiva vanhan ajan näyte onkaan isäsi, Sir Henry! On kummallista, etten ole nähnyt häntä ennemmin, mutta kuulin isäni usein mainitsevan häntä vanhan englantilaisen aatelimme parhaimpina. Siitä tavasta, jolla hän alkoi kouluttaa minua, voin arvata, että sinä sait häneltä tiukan kasvatuksen, Albert — takaanpa, että sinä et koskaan pitänyt hattua päässäsi hänen läsnäollessaan, vai mitä?"

"En ainakaan koskaan keikistänyt sitä kallelleen hänen nähtensä, teidän majesteettinne, kuten olen havainnut joidenkuiden nuorukaisten röyhistelevän", vastasi Albert, "ja jos olisin sen tehnyt, niin sen olisi tosiaan täytynyt olla tukeva päähine, jotta olisin pelastunut kuhmulta".

"Sitä en ollenkaan epäile", tuumi kuningas; "hän on rehti vanha herrasmies — mutta hänen kasvojensa sävy tuntuu minusta vakuuttavan, että hän ei vihaisi lasta ja säästäisi ruoskaa. Kuulehan,

Albert — entä jos tuo paljon puhuttu loistava paluu tapahtuisi — eikä sen pitäisi kaukana ollakaan, jos maljojen kellistely sen saapumiseksi voi sitä jouduttaa, sillä siinä kohdassa eivät puoluelaisemme koskaan laiminlyö velvollisuuttansa, — entä jos se siis koituisi, silloinhan isästäsi tietenkin tulisi jaarli ja salaneuvoston jäsen. Mutta pentele viekään, mies, joudunpa arastelemaan häntä yhtä suuresti kuin ikinä äitini isää Henri Quatrea ahdisti vanhan Sullyn pelko. Kuvittele nyt, että hovissa olisi sellainen koru kuin sievä Rosamond tai La Belle Gabrielle, — kylläpä saisivat paashit ja kamaripalvelijat puuhaa sen sievän veitikan kuljettamisessa salaviihkaa ulos takaportaita kuin kielletynä hedelmänä, kun Woodstockin jaarlin askeleet kuuluisivat odotushuoneesta!"

"Minua ilahuttaa nähdä teidän majesteettinne noin hilpeällä tuulella uuvuttavan matkanne jälkeen."

"Uupumus ei merkinnyt mitään, mies", puheli Kaarlo; "sydämellinen vastaanotto ja hyvä ateria korvasi sen kaiken. Mutta kyllä he varmaan epäilivät tuoneesi mukanasi Badenochin metsiköistä suden eikä kaksijalkaista olentoa, jolla ei ollut tavallista tilavampaa kuolevaista säilypaikkaa ruokavaroille. Minua todella hävetti ruokahaluni, mutta tiedäthän, etten ollut vuorokauteen syönyt mitään muuta kuin raa'an munan, jonka minulle varastit vanhan vaimon kanakopista. Niin, minua punastutti esiintyä noin ahneena hienotapaisen ja kunnioitettavan isäsi nähden, ja toisena katselijanani tuo peräti sievä tyttö, sisaresi — vai serkkusiko hän on?" "Hän on sisareni", vastasi Albert Lee kuivakiskoisesti ja lisäsi samassa: "Teidän majesteettinne ruokahalu sopi kyllä mainiosti kehittymättömän pohjoismaalaisen nuorukaisen osaan. — Suvaitseeko teidän majesteettinne nyt vetäytyä levolle?"

"En vielä pariin minuuttiin", sanoi kuningas hievahtamattomana. "Katsos, mies, olenhan tuskin saanut kieltäni kirvoitetuksi tänään, ja pohjoismaalainen murrehonotus sekä lisäksi jokaisen sanan väsyttävä sovittelu näytellyn osan mukaiseksi — pentele, se on kuin kaleeriorjien marssimista mannermaalla neljänkolmatta naulan kuula kinttuihin kahlittuna — he kyllä laahaavat sitä perässään, vaan eivät pääse liikkumaan mukavasti. Ja oletpa muuten hidas lausumaan minulle hyvin ansaitsemiani kohteliaisuuksia näyttelemisestääni. Enkö esittänyt Louis Kerneguytä ihan paikalleen?"

"Jos teidän majesteettinne kysyy vakavaa mielipidettäni, niin saanen anteeksi, kun sanon puheenne olleen hiukan liian karkeata jalosukuiselle skotlantilaiselle nuorukaiselle ja käytöksenne olleen hieman liian moukkamaista. Arvelin myös — vaikken olekaan asiantuntija — että skotlantilaismurteenne ei kaikin paikoin kuulostanut luontevalta."

"Luontevaltako? No, sinua ei saa tyydytetyksi, Albert, Kas, kuka puhuisi luontevaa skotlantilaismurretta, jollen minä? Enkö minä ollut heidän kuninkaanansa kerrassaan kymmenen kuukauden aikana, ja jollen minä saanut tuntemusta heidän kielestään, niin mitäpä muutakaan siitä kunniaista sain? Eivätkö idänpuolelaiset ja eteläiset ja länsirannikkolaiset ja ylämaalaiset vaakkuneet, koikkuneet ja kirkuneet ympärilläni, kun kumeat kurkkuaänet, leveä honotus ja vihlovat kuikutukset vallitsivat seurassani vuorotellen? Hitto viekään, mies, eivätkö minua ole heidän puhujansa huumanneet, senaattorinsa suostutelleet, kirkonmiehensä soimanneet? Enkö ole kyhjäntänyt kolmijalkaisella katumusjakkaralla, mies", — jälleen omaksuen pohjoismaalaisen murteensa, — "ja katsonut arvoisan pastori John Gillisprien suomaksi armoksi, että minun sallittiin suorittaa rangaistukseni omassa yksityisessä kammiossani eikä seurakunnan edessä? Ja väitänkö minulle lopultakin, että minä en kykene puhumaan skotlantilaismurretta kyllin hyvin, harhaannuttaakseni oxfordilaista ritaria ja hänen perhettään?"

"Sallikoon teidän majesteettinne minun huomauttaa heti alussa sanoneeni, että minä en ole mikään skotlantilaismurteen tuntija."

"Loruja — se on pelkkää kateutta; juuri samaten väitit Nortonilla, että minä olin liian kohtelias ja hienotapainen nuoreksi paashiksi — nyt pidät minua liian raakamaisena."

"On olemassa keskitie, kunhan sen tapaisi", sanoi Albert puolustaen mielipidettään samaan tapaan, jolla kuningas häntä ahdisti. "Niinpä tänä aamuna te naisen puvussa ollessanne nostitte hameitanne hiukan säädyttömän korkealle, kun kahlasitte ensimmäisen puron poikki. Mutta kun asian parantamiseksi sanoin sen teille, laahasitte seuraavassa purosse liepeitänne vedessä."

"Uh, lempo periköön naispukineet!" huudahti Kaarlo; "toivoakseni ei minulle enää koskaan käy se valeasu pakolliseksi. Ka, rumat kasvoinhan riittivät ainiaaksi toimittamaan pois muodista hameet, hilkut ja röijyt — koiratkin pakenivat tieltäni. Jos olisin kulkenut jonkun kylän kautta, missä olisi ollut viisikään mökkiä, olisi minut alistettu hukutuskokeeseen noita-akkana. Minä olin naisellisuuden häväistys. Nämä nahkaiset vaatekappaleet eivät ole uhkeinta lajia, mutta ne ovat *propria quae maribus*, ja peräti hyvilläni olen, kun pääsin jälleen niihin. Sanonpa sinulle myös, ystävä, että minä oikean vaatetukseni mukana omaksun jälleen kaikki miehiset etuoikeuteni, ja koska sanot olleeni tänä iltana liian karkea, niin käyttäydyn kuin hovimies mistress Alicen seurassa huomenna. Tutustuin häneen jo tavallaan, kun esiinnyin saman sukupuolen edustajana kuin hänkin, ja sain vainua muunkin everstin likeisyydestä kuin eversti Albert Leen."

"Sallikoon teidän majesteettinne minun huomauttaa —" aloitti Albert, mutta pysähtyi äkkiä, kun hänen oli vaikea tavata sanoja tunteittensa ikävän laadun ilmaisemiseksi. Ne eivät välttäneet Kaarlon huomiota, mutta tämä jatkoi arkailematta: "Ylpeilen näkeväni yhtä syvälle nuorten neitien sydämiin kuin useimmat ihmiset, vaikka Jumala tietää, että niitä eivät toisinaan pysty viisaimmatkaan meistä pohjaamaan. Mutta minä mainitsin sisarellesi povaaajana esiintyessäni — yksinkertaisena mies-parkana ajatellen maalaistytölle mahdottomaksi uneksia muusta kuin veljestään, — että hän oli huolissaan eräästä everstistä. Olin osannut asiaan, vaan en henkilöön, sillä minä viittasin sinuun, Albert, ja arveluni mukaan oli hänen punehduksensa liian heleä veljen osalle. Hänpä kavahtikin seisaalle ja lennähti luotani kuin nahkasiipi. Voin suoda hänelle anteeksi, kun ajattelen, millaiselta näytin lähteen ääressä; olisin varmaankin huutanut tulta ja vitsakimppuja, jos olisin kohdannut itseni näköisen kuvatuksen. No, mitä sinä ajattelet, Albert, — kuka voi olla se eversti, joka on voitollisena kilpailijana sinulle sisaresi hellyydessä?"

Albert tiesi hyvin, että kuninkaan ajattelutapa kauniin sukupuolen suhteen oli paljoo enemmän hilpeä kuin hienotuntainen. Hän yritti vakavalla vastauksella suoriutua loppuun nykyisestä puheenaineesta.

"Sisareni", hän sanoi, "on jossain määrin saanut kasvatuksensa tätinsä pojan Markham Everardin kanssa. Mutta kun Everardit, isä ja poika, menivät keropäiden puolelle, ovat molemmat perheet sen johdosta olleet kylmissä väleissä; ja mitä hyvänsä suunnitelmia lieneekään entiseen aikaan muodostunut, ne tietysti on jo aikaa sitte hyljätty kumpaisellakin taholla."

"Olet väärässä, Albert, olet väärässä", vakuutti kuningas armottomasti pitkittäen pilaansa. "Te everstit, olkoonpa oluksenne sininen tai punakeltainen, olette liian komeita miehiä, syrjäytyäksenne noin helposti, kun olette kerran saavuttaneet harrastusta. Mutta mistress Alice on niin kaunoinen, ja hän toivottelee kuninkaan palautusta niin viehkein katsein ja äänin kuin hän olisi enkeli, jonka rukousten täytyy saada se aikaan, — ei sovi sallia sellaisen olennon pitää lainkaan mielessään tekopyhää keropäätä. Mitä sanot — annatko minulle luvan ottaa hänet kuulusteltavaksi siitä? Lopultakin olen minä se henkilö, jota enimmin koskee todellisen uskollisuuden säilyttäminen alamaisten keskuudessa, ja jos voitan sievän neidon suosion, saavutan pian hänen mielitiettyensäkin kannatuksen. Se oli riuskan Edward-kuninkaan tapa — Edward Neljännen, tiedäthän. Kuningasten tekijä Warwickin jaarli — sen ajan Cromwell — syöksi hänet valtaistuimelta pariinkin kertaan, mutta hänellä oli puolellaan Lontoon iloisten rouvien sydämet, ja porvarien massit ja suonet vuotivat viljavasti, kunnes he toimittivat hänet jälleen paikoilleen. Mitä sanot? — karistanko pohjoismaalaisen keteni ja puhunko Alicen kanssa omana itsenäni? Osoitanko, mitä kasvatus ja hienostus ovat tehneet hyväkseni, parhaansa mukaan korvatakseen kasvojen rumuutta?"

"Teidän majesteettinne suokoon anteeksi", sopersi Albert sävyiltään muuttuneena, "en odottanut —"

Hän vaikeni kykenemättömänä tapaamaan sanoja, jotka olisivat ilmaisseet hänen ajatuksiaan ja samalla olleet kyllin kunnioittavia kuningasta kohtaan, tämän oleskellessa hänen isänsä talossa ja hänen omassa suojeluksessaan.

"Ja mitä ei master Lee odota?" tiedusti Kaarlo, ja hänenkin sävyssä oli huomattavaa vakavuutta.

Taaskin yritti Albert vastata, vaan ei saanut sanoiksi pitemmälle kuin: "Toivoisin, jos teidän majesteettinne suvaitsee —" Siihen hän uudestaan pysähtyi, sillä syvä ja peritty kunnioitus hallitsijaa kohtaan ja hänen vastoinkäymistensä ansaitseman vieraanvaraisuuden tajunta estivät häntä ilmaisemasta ärtyneitä tunteitaan.

"Ja mitä eversti Albert Lee toivoo?" tiukkasi Kaarlo äskeiseen kuivahkoon ja kylmäkiskoiseen tapansa. "Ei vastausta? No, *minä toivon*, että eversti Lee ei näe tyhjässä pilassa mitään perheensä kunnian loukkausta, koska se kaiketi olisi keho kohteliaisuus hänen sisarelleen, isälleen ja hänelle itselleen, puhumattakaan Kaarlo Stuartista, jota hän nimittää kuninkaakseen; ja *minä odotan*, ettei minua tulkittaisi ylen tylysti, oletettaisi kykeneväni unohtamaan, että mistress Alice Lee on uskollisen alamaiseni ja isäntäni tytär sekä oppaani ja varjelijani sisar. No, hei, Albert", hän lisäsi äkkiä palaten luontaiseen avomieliseen ja kursailemattomaan sävyynsä, "sinä unohdat, kuinka kauvan olen oleksinut vieraalla maalla, missä miehet, naiset ja lapset haastavat keimailua aamusta yöhön ilman mitään muuta ajatusta kuin ainoastaan kuluttaakseen aikaansa; ja minä taasen unohdan, että sinä olet vanhanaikaista englantilaista polvea, Sir Henryn oman sydämen mukainen poika, etkä ymmärrä leikinlaskua sellaisista asioista. Mutta pyydänkin sinulta anteeksi, Albert, vilpittömästi, jos olen todella pahastuttanut sinua." Niin sanoen hän ojensi kätensä eversti Leelle. Tuntien hiukan liian pikaisesti tulkinneensa kuninkaan pilapuheen paremmin päin tämä suuteli sitä kunnioittavasti ja yritti sovittaa virhettään.

"Ei sanaakaan — ei sanaakaan", esti hyväluontoinen prinssi, nostaen katuvan saattolaisensa ylös, kun tämä tahtoi polvistua; "me ymmärrämme toisemme. Sinä jonkun verran pelkäilet Skotlannissa hankkimaani lemmenseikkailijan mainetta; mutta vakuutan sinulle, että tahdon olla sellainen tomppeili kuin sinä tai eversti-serkkusi voitte haluta mistress Alice Leen läsnäollessa ja suoda keikailuni, jos

minulta sellaista liikenee, ainoastaan sille sievälle pikku palvelustytölle, joka tarjoi illallispöydässä — jollet sinä sattumalta ole omaksi hyväksesi anastanut yksinoikeutta hänen puhutteluunsa, Albert."

"Yksinoikeus siihen kyllä on, vaikkei minulla, sallikoon teidän majesteettinne minun huomauttaa, vaan Joceline Joliffella, puistonkaitsijalla, jota meidän ei sovi pahastuttaa, koska olemme jo näin pitkälle luottaneet häneen ja voimme joutua sellaiseen tilanteeseen, että meidän on uskottava kaikki asiamme hänen tietoonsa. Luulen puolittain, että hän jo epäileekin, kuka Louis Kerneguy todellisuudessa on."

"Tepä olette valloittavaa väkeä, te Woodstockin kosiomiehet", sanoi kuningas nauraen. "Jos nyt päähäni pälkähtäisi, kuten ranskalainen ehdottomasti menettelisi sellaisessa tapauksessa, paremman puutteessa haastella koreita puheita kuurolle akalle, jonka näin keittiössä, niin varmaankin ilmoitettaisiin minulle, että *häneen* on tohtori Rochecliffellä ehdoton yksinoikeus?"

"Minua ihmetyttää teidän majesteettinne hyväntuulisuus", virkkoi Albert, "kun päiväkauden vaarojen, väsymyksen ja tapaturmien jälkeen jaksatte tuolla tavoin huvitella".

"Kamaripalvelija toisin sanoen toivottaa, että hänen majesteettinsa lähtisi makuulle? — No, pari sanaa vakavammista asioista, ja sitten olemme valmiit. Olen ollut täydellisesti sinun ja Rochecliffen ohjattavana — olen vaihtanut täksi kertaa valepukuni naisellisesta miespuoliseksi ja Hampshireen menemättä poikennut tänne. Vieläkö pidät sitä viisaampana menettelyä?"

"Luotan suuresti tohtori Rochecliffeen", vastasi Albert, "jolle tuttavuus hajallisten puoluelaistemme kanssa toimittaa mitä tarkimpia tietoja. Ylpeily väliensä laajuudesta ja hänen juoniensa ja vehkeittensä mutkikkuus teidän majesteettinne palveluksessa onkin hänelle ihan elämänsä ravintona, mutta tohtorin älykkyys vetää vertoja hänen turhamaisuudelleen. Pidän sitäpaitsi Joliffea tuiki taattuna. Isästäni ja sisarestani en tahtoisi virkkaa mitään; silti en suotta laajentaisi tietoa teidän majesteetistanne pitemmälle kuin on ehdottomasti välttämätöntä."

"Onko sopivaa minun", virkkoi Kaarlo mieltävästi, "pidättää täyttä luottamustani Sir Henry Leeltä?"

"Teidän majesteettinne kuuli, miten hän oli järkkymäisillään hengettömäksi illalla — ei käy laatuun ilmoittaa hänelle äkillisesti sanomaa, joka tavattomasti kiihdyttäisi häntä."

"Totta kyllä; mutta olemmeko turvassa punatakkien vierailulta — niitä on Woodstockissa kuten Oxfordissakin?" kysyi Kaarlo.

"Tohtori Rochecliffe huomauttaa hyvinkin sattuvasti", vastasi Lee, "että on paras istua tulen lähellä, kun hormi savuaa, ja että kun Woodstock vastikään oli takavarikoitsijani hallussa ja sotamiehiä vieläkin oleksii lähistöllä, sitä epäillään vähemmin ja tutkitaan huolimattomammin kuin etäisempiä soppia, jotka saattaisivat näyttää lupaavan parempaa turvallisuutta. Sitäpaitsi", hän lisäsi, "Rochecliffe on kuullut kummallisia ja tärkeitä uutisia asiain tilasta Woodstockissa, ja ne ovat varsin suotuisia teidän majesteettinne piileskelylle palatsissa parin kolmen päivän aikana, kunnes keritään järjestää purjehdustilaisuus. Parlamentti tai laitton valtioneuvosto oli lähettänyt tänne takavarikon toimeenpanijoita, jotka heidän paha omatuntonsa — kenties joidenkuiden uskaliaiden kavaliereiden kirjeitten avulla — säikäytti pois palatsihuvilasta, ja heillä ei liene suurtaakaan halua tulla takaisin. Ja lisäksi vielä peloittavampi anastaja Cromwell on myöntänyt eversti Everardille valtuuden palatsihuvilan hallitsemiseen, ja hän on käyttänyt sitä ainoastaan toimittakseen enonsa tänne takaisin, itse pitäen vartiota pikku kauppalassa, jottei Sir Henry häirittäisi."

"Mitä! Mistress Alicen eversti!" kummeksui kuningas. "Se kuulostaa pahalta, sillä jos hän pidättäikin muut loitolla, niin etkö luule, master Albert, että hänelle ilmestyy satakin asiaa päivässä, poikkeillakseen itse tänne?"

"Tohtori Rochecliffe sanoo", vastasi Lee, "että Sir Henryn ja hänen sisarenpoikansa sopimus velvoittaa jälkimäisen pysyttelemään poissa palatsihuvilasta, ellei häntä kutsuta. Isäni muuten saatiinkin suostutetuksi lainkaan siirtymään Woodstockiin melkoisen työläästi; hänen taivuttamiseksi oli voimakkaasti vedottava niihin hyviin tuloksiin, joita se saattaisi tuottaa teidän majesteettinne asialle. Mutta olkaa varma siitä, että hän ei hevillä lähetä kutsumusta everstille."

"Ja ole sinä varma siitä, että eversti tulee kutsumusta odottamatta", vakuutti Kaarlo. "Ihmiset eivät kykene arvostelemaan oikein, kun on kysymys heidän sisaristaan — he ovat liiaksi likeisiä maneetille, tunteakseen sen vetovoimaa. Everard ilmestyy tänne kuin valjakolla vedettynä — kahleet eivät häntä pidättäisi, saati lupaukset, — ja silloin me lienemme hiukan vaarassa."

"Toisin toivon", väitti Albert. "Ensiksikin tiedän, että Markham on sanansa orja; sitäpaitsi, jos mikään sattuma toimittaisi hänet tänne, saisin luultavasti vaivatta hänet uskomaan teidän majesteettinne Louis Kerneguyksi. Lisäksi on otettava lukuun, että vaikka serkkuni ja minä emme ole olleet hyvissä väleissä muutamaan vuoteen, en usko häntä kykeneväksi kavaltamaan teidän majesteettianne; ja lopuksi, jos

näkisin vähintäkään vaaraa siitä, syöksisin miekkani hänen lävitseen, ennen kuin hän ehtisi panna toimeen aikomustansa, vaikkapa hän kymmenesti olisi tätini poika."

"On vielä vain muuan kysymys", virkkoi Kaarlo, "ja sitte vapautan sinut, Albert. Näyt ajattelevan, että olet itse turvassa etsinnältä. Saattaa niin olla; mutta missä hyvänsä muussa maassa tuo menninkäistarina, joka nyt kiertelee liikkeellä, toimittaisi tänne papit ja oikeudenpalvelijat tutkimaan jutun todenperäisyyttä sekä joukoittain joutilasta väkeä tyydyttämään uteliaisuuttansa."

"Mitä ensimmäiseen mahdollisuuteen tulee, sir, niin me toivomme ja pidämme selvänä, että eversti Everardin vaikutusvalta estää mitään tutkistelua hetimiten tapahtumasta, jotta hänen enonsa perheen rauha säilyisi häiriintymättömänä. Toisekseen ei tänne tulle ketään ilman minkäänlaista valtuutta, sillä koko naapuristo rakastaa ja pelkää siksi suuresti isääni ja on sitäpaitsi niin kauhuissaan Woodstockin menninkäisistä, että pelko taltuttaa uteliaisuuden."

"Ylipäätään siis", päätteli Kaarlo, "turvan mahdollisuudet näyttävät suosivan sitä suunnitelmaa, jonka olemme omaksuneet, ja parempaa en voi toivoakaan tilassa, missä ehdoton varmuus ei tule kysymykseenkään. Piispa suositteli tohtori Rochecliffea mitä nerokkaimpana, rohkeimpana ja uskollisimpana Englannin valtiokirkon poikana; sinä, Albert Lee, olet kunnostautunut sadassakin kokeessa. Sinun huostaasi ja paikallistuntemuksesi varaan alistun, ja nyt laita aseemme kuntoon — elävänä en antaudu. En kuitenkaan voi uskoa, että Englannin kuninkaan poika ja valtaistuimen perillinen voisi olla määrätty vaaraan omassa palatsissaan ja uskollisen Lee-perheen vartioimana."

Albert Lee asetti pistoolit ja miekat valmiiksi heidän kumpaisenkin makuusijan viereen, ja hieman puolustellen otti Kaarlo haltuunsa tilavamman ja paremman vuoteen, huoaten mielihyvystä kuten ainakin ihminen, joka ei ollut viime aikoina saanut sellaista mukavuutta nauttia. Hän toivotti hyvää yötä uskolliselle saattolaiselleen, joka asettui kääntövuoteelleen, ja sekä hallitsija että alamainen olivat pian sikeän unen vallassa.

22. LUKU.

ALBERT LEE KIUSAANTUU.

Pakolaisprinssi sai vaarankin uhatessa sen täydellisen levon, jota nuoruus ja uupumus tuottavat. Mutta nuori kavaliერი, hänen oppaansa ja kaitsijansa, vietti rauhattomamman yön ja hätkähti tuon tuostakin kuuntelemaan, ollen tohtori Rochecliffen vakuutuksista huolimatta kiihkeä hankkimaan ympäristön olosuhteista vielä tarkempaa tietoa kuin hän oli voinut saada.

Hän nousi heti päivän valjetessa; mutta vaikka hän liikkui mahdollisimman hiljaisesti, häiriytyi vainotun prinssin uinahdus helposti. Hän kavahti vuoteeltaan ja kysyi, oliko mikään hätänä.

"Ei mikään, teidän majesteettinne", vastasi Lee. "Ajattelin vain teidän majesteettinne viimeöisiä kysymyksiä ja mitä eri mahdollisuuksia on olemassa teidän majesteettinne turvallisuuden joutumisesta vaaraan aavistamattomien sattumien johdosta. Senvuoksi aioin lähteä näin varhain sekä neuvottelemaan tohtori Rochecliffen kanssa että pitämään sellaista tähytystä kuin tulee paikassa, missä tällähaavaa talletetaan Englannin tulevaisuutta. Minun lienee pakko pyytää teidän majesteetiltanne oman turvallisuutenne nimessä, että hyväntahtoisesti alennutte telkeämään oven omalla kädellänne minun mentyäni."

"Äh, älä puhu majesteetille, taivaan tähden, hyvä Albert!" vastasi kuningas-poloinen, yrittäen turhaan saada osittain ylleen vaatteitaan, astuakseen lattian poikki. "Kun kuninkaan ihokas ja housut ovat niin riekaleina, että hän ei pysty sen paremmin löytämään tietä niihin kuin hän olisi kyennyt samoamaan Deanan metsän halki ilman opasta, niin totisesti pitäisi tulla loppu majesteetista, kunnes se sattuu pääsemään parempaan asuun. Sitäpaitsi on olemassa se mahdollisuus, että tuollaiset suuret sanat puhkeavat esille huomaamatta, kun likellä saattaa olla vaarallisia kuulijoita."

"Käskyänne totellaan", sanoi Lee, joka oli nyt saanut avatuksi oven. Kuningas oli laahustanut pitkin lattiaa surkean järjestymättömästi pukeutuneena telkeämään sitä hänen jälkeensä, ja niin läksi Lee, varoittaen häntä millään muotoa avaamasta kenellekään, ellei hän tai Rochecliffe puhuisi ulkopuolelta.

Albert läksi sitten etsimään tohtori Rochecliffen huonetta, joka oli tunnettu ainoastaan hänelle itselleen ja uskolliselle Joliffelle. Se oli eri aikoina suonut kätköpaikan tuolle vakaalle kirkonmiehelle, kun hänen rohkea ja puuhakas luonteensa oli taas johtanut hänet mitä laajaperäisimpiin ja

uhkarohkeimpiin vehkeisiin kuninkaan hyväksi ja saanut vastapuolueen tiukasti etsiskelemään häntä. Viime aikoina oli häntä herjetty ollenkaan tavoittelemasta, sillä hän oli viisaasti vetäytynyt pois juontensa näyttämöiltä. Worcesterin tappion jälkeen hän oli kuitenkin ollut jälleen liikkeellä ja toimeliaampana kuin koskaan. Ystävien ja asiamiesten välityksellä hän oli ohjannut kuninkaan kulun Woodstockia kohti, vaikka hän vasta juuri tämän saapumispäivänä kykeni lupaamaan hänelle turvallisen vastaanoton ikivanhassa maahovissa.

Albert Lee oli kyllä kunnioittanut touhuavan ja juonittelevan kirkonmiehen lannistumatonta uljuutta ja kerkeätä neuvokkuutta, mutta hän ei mielestään ollut saanut tältä kylliksi varmuutta, vastatakseen muutamiin viimeöisiin kysymyksiin niin täsmällisesti kuin kuninkaan turvallisuuden kaitsijan olisi pitänyt kyetä. Hänen tarkoituksenaan oli nyt omakohtaisesti mahdollisuutta myöten tutustua noin tärkeän asian eri puoliin, kuten pitikin miehen, jolle oli joutumassa kovin suuri vastuu.

Hänenkään paikallistuntemuksensa olisi tuskin riittänyt löytämään tohtorin salaista kamaria, ellei hän olisi vainunnut tietänsä paistetun metsänriistan herkullisen hajun mukaan. Hän samosi pitkin pimeitä käytäviä, asteli ylös ja alas joitakuita varsin hyödyttömiä portaita, tunkeusi kaappien ja laskuluukkujen läpi, kunnes viimein päätyi jonkunlaiseen kaikkein pyhimpään, missä Joceline Joliffe palveli kelpo tohtoria juhlallisella linnunpaisti-aamiaisella; tähän kuului myös kolpakollinen rosmariinin vesalla hämmennettyä vehnäolutta, jota tohtori Rochecliffe piti mieluisampana kuin mitään väkeviä juomia. Hänen vieressään istui Bevis lakaisten lattiaa hännällään, kuulaten ja näyttäen herttaiselta, eineen tenhoisan tuoksun liikuttamana siinä määrin, että sen luontainen arvokkuus oli kerrassaan järkkynyt.

Asunnokseen oli tohtori varustanut kahdeksannurkkaisen kammion, jonka seinät olivat hyvin paksut; näiden sisään oli sommiteltu pääsyeiteitä, jotka johtivat monille suunnille ja olivat yhteydessä rakennuksen eri osain kanssa. Hänen ympärillään oli asekaaryjä ja lähellään pieni tynnyri, joka nähtävästi sisälsi ruutia. Pöydällä oli useita paperikimppuja ja lappusia, joille oli merkitty monenlaisten salakirjoitusten selityskaavioita. Myöskin näkyi hänen vieressään pari kolme kuvamerkeillä piirrettyä paperisuikaletta, jotka Albert otaksui syntymähetken tähtiasennoista laadituiksi kohtalonennustuksiksi, ja muutamia koneistokaavoja, sillä tohtori Rochecliffe oli etevä keksijäkin. Huoneen irtaimistoon kuului niinkään monenlaisia työkaluja, naamioita, levättejä, salalyhty ja valikoima vaikeasti kuvattavia kapineita, joita tarvittiin vaarallisten aikojen uskaliaan vehkeilijän ammatissa. Pistipä myös silmään eri maiden kulta- ja hopearahoja sisältävä lipas, joka oli huolimattomasti jätetty auki, ikäänkuin olisi se ollut tohtori Rochecliffen vähäpätöisimpiä tavaroita, vaikka hänen olonsa yleensä ilmaisivat niukkoja elantosuhteita, kenties suoranaista köyhyyttäkin. Hengenmiehen lautasen vieressä oli raamattu ja rukouskirja sekä joitakuita arkkeja korjauslukua, kuten niitä ammatillisesti nimitetään, näköjään juuri painokoneesta tulleina. Hänen kätensä ulottuviin oli lisäksi asetettu vankka skotlantilainen väkipuukko, ruutisarvi ja musketti sekä sievä pari taskupistooleja. Tämän sekalaisen kokoelman keskellä tohtori istui syöden aamiaistaan hyvällä ruokahalulla, yhtä vähän välittäen ympäristönsä vaarallisuutta ilmaisevista varustuksista kuin työmies, joka on tottunut ruutitehtaan alituisen uhkatilaan.

"Kas vain nuorta herraa", hän sanoi nousten seisaalle ja ojentaen kätensä, "oletko tullut murkinoimaan kanssani hyvässä toveruudessa vai tarvelemään ateriani tänä aamuna, niinkuin epäaikaisilla kysymyksilläsi jo illalliseni pilasit?"

"Haukkaanhan kanssanne peräti mielelläni", vastasi Albert, "ja jos suvaitsette, tohtori, tahtoisin tehdä muutamia kysymyksiä, jotka eivät tunnu aivan epäaikaisilta".

Niin sanoen hän istuutui ja autteli tohtoria varsin tyydyttävään suoriutumiseen sorsaparista ja tavikolmosesta. Bevis oli hyvin kärsivällisesti ja mielistelevän nöyrästi pysynyt alallaan ja sai nyt osuutensa vatkulista, joka oli tuotu hyvinvarustetun pöydän täydennykseksi, sillä useimpien jalorotuisten koirien tavoin se hyljeksi vesilintua.

"Annahan nyt siis kuulua, Albert Lee", virkkoi tohtori laskien alas veitsensä ja haarukkansa ja temmaten ruokaliinan kaulastaan heti kun Joceline oli vetäytynyt pois. "Sinä olet yhäti sama poika kuin ollessani opettajanasi. Et koskaan tyytynyt siihen, että sait kieliopillisen säännön, vaan kiusasit minua aina kysymyksillä, minkätähden sääntö kuului niin eikä toisin. Olit ylen utelias tiedoille, joita et kyennyt tajuamaan, niinkuin Bevis kuolasi ja vinkui sorsansiiven takia, jota se ei saanut syödyksi."

"Toivoakseni havaitsette minut järkevämmäksi, tohtori", vastasi Albert. "Ja muistanette myös, että minä en nyt ole *sub ferula*, vaan joutunut olosuhteisiin, joissa minulle ei sovi toimintaohjeeksi yhdenkään ihmisen *ipse dixit*, ellei oma arvostelukykyni tule vakuutetuksi. Ansaitsen täysin määrin hirsipuun ja teilauksen, jos mitään onnettomuutta johtuu minun huonosta hallinnastani tässä jutussa."

"Ja sentähden juuri tahtoisinkin, Albert, että uskoisit kaiken minun huostaani, sekaantumatta mihinkään. Sanot kyllä, että sinä et ole *sub ferula*; mutta sinun tulee muistaa, että silleikaa kun olet taistellut sotakentällä olen minä juoninut kammiossani — että minä tunnen kaikki kuninkaan ystävien salaseurat ja lisäksi kaikki hänen vihamiestensä liikkeet, niinkuin hämähäkki tuntee seittinsä jokaisen

silmuksen. Ajattele kokemustani, mies. Maassa ei ole ainoatakaan kavalieria, joka ei olisi kuullut vehkeilijä Rochecliffestä. Olen ollut toimeliaimmin järjestämässä kaikkea, mitä on yritetty viimeisten yhdeksän vuoden kuluessa — kyhännyt julistuksia, johtanut kirjeenvaihtoa, neuvotellut päällikköjen kanssa, hankkinut puoluelaisia, tilannut aseita, kerännyt rahoja, määrännyt kohtaamisia. Olin mukana läntisessä kapinassa sekä sitä ennen Lontoon jupakassa ja Sir John Owenin selkkauksessa Walesissa — sanalla sanoen melkein jokaisessa kuninkaan hyväksi haudotussa juonessa aina Tomkinsin ja Challonerin jutusta saakka."

"Mutta eivätkö kaikki ne juonet olleet onnistumattomia?" huomautti Albert; "ja eikö Tomkinsia ja Challoneria hirtetty, tohtori?"

"Kyllä, nuori ystäväni", vastasi tohtori vakavasti, "niinkuin on käynyt monille muillekin, joiden kanssa olen toiminut, mutta ainoastaan syystä että he eivät seuranneet neuvojani ehdottomasti. Et ole milloinkaan kuullut minua itseäni hirtetyksi."

"Se aika saattaa tulla, tohtori", arveli Albert. "Ruukku menee kaivolle — se sananlasku, kuten isäni sanoisi, on hiukan mahennut. Mutta minäkin luotan hiukan omaan arvostelukykyyni, ja niin suuresti kuin kunnioitankin kirkkoa en voi kerrassaan sitoutua umpimähkäiseen kuuliaisuuteen. Ilmoitan teille lyhyeen, mihin seikkoihin kaipaen valaistusta, ja teidän asiakseenne jää antaa se tai lähettää kauttani kuninkaalle sanoma, että te ette tahdo selittää suunnitelmaanne. Jos hän toimii minun neuvoni perusteella, niin hän siinä tapauksessa poistuu Woodstockista ja pyrkii jälleen ensimmäisen aikomuksensa mukaisesti viivyttelemättä rannikolle."

"No niin", sanoi tohtori, "sinä epäluuloinen hirviö, tee tiedustuksesi, ja minä vastaan niihin, jos se käy laatuun mitään luottamuksia kavaltamatta".

"Ensiksikin siis — mitä on kaikki tämä tarinoiminen aaveista ja noituudesta ja ilmestyksistä? Ja pidättekö turvallisena hänen majesteetilleen oleskella talossa, jossa sellaisia todellisia tai keinotekoisia ilmiöitä tapahtuu?"

"Sinun täytyy tyytyä vastaukseeni *in verbo sacerdotis* — mainitsemasi seikat eivät tuota vähäisintäkään kiusaa Woodstockille kuninkaan asuessa täällä. En voi selittää pitemmälle, mutta tästä vastaan kaulani uhalla."

"Meidän on siis hyväksyttävä tohtori Rochecliffen takuu, että paholainen säilyttää rauhan meidän armollista hallitsijaamme kohtaan — hyvä", sanoi Lee. "Toinen seikka: tässä talossa hiiviskeli suuremman osan eilispäivää ja kenties nukkuikin täällä joku Tomkins — katkera independentti ja kirjurin tapainen kuningasmurhaaja Desboroughilla, sillä koiralla. Mies on hyvin tunnettu — nurjamielinen kiivailija uskonnon asioissa, mutta yksityisissä harrastuksissa kaukonäköinen, viekas ja yhtä toimekas kuin kukaan noista konnista."

"Ole varma siitä, että me käytämme tuota mieletöntä kiihkouskoa hänen ilkeän viekkautensa harhaannuttamiseen. Lapsikin voi taluttaa karjua, jos älyää kiinnittää narun elukan kärsärenkaaseen", vastasi tohtori.

"Te saatatte pettyä", epäili Albert. "Tänä aikana on ilmestynyt monia sellaisia kuin tuo mies; heidän käsityksensä hengellisestä ja ajallisesta maailmasta ovat niin erilaisia, että muistuttavat karsaasti katsovan miehen silmiä, joista toinen vinossa ja vääntyneenä ei näe muuta kuin nenän pään, mutta toinen päinvastoin tähyttää tiukasti ja terävästi kaikkialle, mihin sen huomio suuntautuu."

"Mepä panemme tilkun ummistamaan parempaa silmää", tuumi tohtori, "ja hän saa tarkkailla ympäristöä ainoastaan vajavalla näkimellään. Tiedätkös, tuo mies on aina nähnyt suurimman määrän ilmestyksiä ja kaikkein kamalimmat aaveet; hänellä ei ole kissankaan rohkeutta sellaisissa seikoissa, vaikka hän on kylläkin rivakka puolestaan, kun näkee edessään kuolevaisia vastustajia. Olen asettanut hänet Joceline Joliffen hoivaan; tämä kun oikein ahtaa häneen sektä ja kummitusjuttuja, ei hän kykenisi tietämään, mitä tapahtuu, vaikka julistaisit kuninkaan hänen läsnäollessaan."

"Mutta minkätähden pidetään sellaista miestä täällä lainkaan?"

"Älähän huoli, hän edustaa sotamajailua jonkunlaisena arvoisain herrojensa lähettiläänä, ja me olemme turvassa kaikelta tunkeilulta niin kauvan kuin he saavat täydelliset tiedot Woodstockista Taatun Tomkinsin välityksellä."

"Tunnen Jocelineen rehellisyyden hyvin", sanoi Albert, "ja jos hän voi saada minut vakuutetuksi siitä, että hän pystyy tarkoin pitämään silmällä sitä miestä, tahdon sikäli luottaa häneen. Hän ei tosin tiedä, kuinka paljon on pelissä, mutta jo minunkin henkeäni uhkaava vaara riittää kyllä kannustamaan hänet valppaaksi. — No niin, minä jatkan: Entä jos Markham Everard tulee tänne vastuksiksemme?"

"Meillä on hänen sanansa poissaolon vakuutena", vastasi Rochecliffe, "ystävän välityksellä annettu kunniasana. Pidätkö luultavana, että hän rikkoo sen?"

"Katson sen haulle mahdottomaksi", vastasi Albert, "ja arvelen lisäksi, että Markham ei käyttäisi pahoin mitään tietoonsa osuvaa. Mutta Jumala kuitenkin varjelkoon meitä joutumasta näin peräti kalliissa asiassa sellaiseen pakkoon, että meidän olisi luotettava kehenkään, joka on koskaan esiintynyt parlamentin puolella!"

"Aamen!" toivotti tohtori. "Ovatko epäilyksesi nyt vaiennettuja?"

"Minulla on vielä moite lausuttavana", ilmoitti Albert, "sitä hävytöntä hurjastelijaa vastaan, joka kavalieriksi itseänsä kehuva työnty seuraamme eilen illalla ja voitti puolelleen isäni sydämen tarinalla Brentfordin valtauksesta, jota se veijari ei kaiketikään ole edes nähnyt."

"Sinä erehdyt hänestä, hyvä Albert", vastasi Rochecliffe. "Roger Wildraken tunsin vielä äskettäin ainoastaan nimeltä, mutta hän on herrasmies, sai lainopillisen kasvatuksen ja kulutti omaisuutensa kuninkaan palvelukseen."

"Tai pikemmin paholaisen", nurkui Albert. "Tuollaiset miehet saavat säädyllisen väen inhoamaan pelkkää kavalierin nimeäkin, kun he ovat sotilaallisten tapojensa vallattomuudesta vajonneet joutilaiksi mässäileviksi hylkiöiksi, jotka temmeltävät ja rosvoilevat pitkin maata, rähisevät syrjäisissä oluttuvissa ja salakapakoissa ja ilmaisevat tulista kuningasmielisyyttään karkeilla sadatuksilla ja päihtyneellä urheudella."

"Voi, se on liiankin totta!" huokasi tohtori; "mutta mitä muutakaan voisit odottaa? Kun korkeammat ja sivistyneemmät säätyluokat hajoitetaan ja eroittamattomasti sekaannutetaan alempiin yhteiskunnallisiin kerroksiin, ne helposti menettävät etevämyytensä arvokkaimmat piirteet siveyskäsitysten ja käyttäytymistapojen yleisessä sekamelskassa — ihan niinkuin kourallinen hopeamitaleita hankautuu tarviölle ja muuttaa väriänsä, jos niitä ravistellaan halpaimin vaskikolikoiden seassa. Itse kaikkein suuriarvoisinkaan mitali, jota me kuningasmieliset niin halukkaasti kantaisimme ihan sydäntämme lähinnä, ei kenties ole tyyten välttynyt huonontumiselta. Mutta puhukoot siitä asiasta muut kielet kuin minun."

Albert Lee vaikenä syvään mietintään, kuultuaan nuo Rochecliffen huomautukset. "Tohtori", hän virkkoi, "ihmiset yleensä myöntävät, — jotkut sellaisetkin, jotka ajattelevat teidän saattaneen toisinaan hiukan liian puuhakkaasti hommata miehiä vaarallisiin toimiin —"

"Antakoon Jumala anteeksi niille, joilla on niin väärä mielipide minusta!" tokaisi tohtori.

"— että te kuitenkin olette tehnyt ja kärsinyt kuninkaan puolesta enemmän kuin yksikään alanne edustaja".

"Siinä he tekevät minulle vain oikeutta", arveli tohtori Rochecliffe, "silkkaa oikeutta".

"Olen sen vuoksi taipuvainen jättäytymään teidän mielipiteenne varaan, jos kaikki lukuunottaen arvelette turvalliseksi meidän jäädä Woodstockiin."

"Se ei ole kysymyksenä", huomautti jumalussoppinut.

"Ja mikä sitten on kysymyksenä?" tiedusti nuori soturi.

"Voidaanko osoittaa mitään turvallisempaa menettelyä. Minua surettaa sanoa, että kysymyksen täytyy olla pelkkää suhteellista vertailua. Ehdoton turvallisuus on joka taholla mahdoton, surkeata kyllä. No, minä sanon, että Woodstock nykyisen saartonsa ja vartioimisensa perusteella on verrattomasti suotavin kätköpaikka."

"Riittää", mukautui Albert; "luovutan teille sen pulman, koska tuntemuksenne on tuollaisissa tärkeissä asioissa likeisempi ja laajempi kuin minun voi olla, puhumattakaan iästänne ja kokemuksestanne".

"Siinä teet hyvin", vastasi Rochecliffe, "ja jos muut olisivat toimineet yhtä suuresti epäillen omaa tietämystänsä ja luottaneet päteviin henkilöihin, olisi aikakausi hyötynyt enemmän. Täten ymmärrys sulkeutuu varustukseensa, ja äly vetäytyy korkeaan torniinsa." (Hän katseli itsetyytyväisen näköisenä ympärilleen.) "Viisas mies näkee myrskyn tulon ja piiloutuu."

"Tohtori", sanoi Albert, "palvelkoon ennakkonäkemyksemme muita, paljoa kallisarvoisempia kuin on kumpainkaan meistä. Sallikaa minun kysyä teiltä, oletteko tarkoin punninnut, pitäisikö tärkeän hoidokkimme jäädä perheen seuraan vai vetäytyä johonkin salaisempaan rakennuksen soppaan."

"Hm!" tuumi tohtori hyvin miettiväisenä. "Luullakseni hän on parhaiten turvassa Louis Kernegynä, pysytellen visusti sinun likelläsi —"

"Pelkään käyvän välttämättömäksi", lisäsi Albert, "että minä vakoilen hiukan ulkosalla ja näyttäydyn jollain etäisellä paikkakunnalla, jottei tultaisi hakemaan minua täältä ja löydettäisi jalompaa riistaa".

"Älähän keskeytä minua — pysytellen visusti sinun likelläsi tai isäsi seurassa, Victor Leen huoneessa tai sen lähellä, hän kun pääsee sieltä vaivattomasti pujahtamaan pakoon, jos vaara uhkaa. Tämä suunnitelma näyttää minusta toistaiseksi parhaalta; toivon saavani tietoja aluksesta tänään — viimeistään huomenna."

Albert Lee jätti hyvästi toimeliaalle, mutta itseluuloiselle miehelle, kummeksien ajatuksissaan, että tällainen salajuonittelu oli tohtorille käynyt nähtävästi mieliurheiluksi kaikesta siitä huolimatta, mitä runoilija on sanonut salaliiton sommittelemisen ja suorittamisen välitaivalta ahdistavista kauhuista.

Tohtori Rochecliffen pyhäköstä palatessaan hän kohtasi Jocelinen, joka tavoitti häntä huolestuneesti. "Nuori skotlantilainen herrasmies", ilmoitti metsän väri ja salamyhkäisenä, "on noussut vuoteeltaan, ja kuullessaan minun astuvan ohitse hän kutsui minut huoneeseensa".

"No, käyn tapaamassa häntä pian", vastasi Albert.

"Ja hän pyysi minulta vereksiä liinavaatteita ja pukineita Ja katsokaas, sir, hän tuntuu ihan semmoiselta mieheltä, joka on tottunut näkemään kuuliaisuutta, niin että minä annoinkin hänelle puvun, joka osui olemaan läntisen tornin vaatekomerossa, ja muutamia senmukaisia liinavaatteita teidän varastostanne; ja laittauduttuaan kuntoon hän käski minun osoittaa tietä Sir Henry Leen ja nuoren neidin puheille Olisin huomauttanut jotain, sir, teidän paluunne odottamisesta, mutta hän nykäisi minua hyväntuulisesti tukasta — hänessä kun onkin kerrassaan kummallista leikkisyyttä — ja sanoi minulle, että hän oli master Albert Leen vieras eikä vanki. Ajattelin kyllä, että te voisitte pahastua minulle, kun toimitin välineet hänen liikkuaan talossa ja kenties joutuakseen sellaisten näkyviin, joiden ei pitäisi saada hänestä tietoa — mutta mitäs minä hänelle osasin pulittaa?"

"Sinä olet järkevä mies, Joceline, ja oivallat aina, mitä sinulle neuvotaan. Se nuorukainen ei ole meidän kummankaan holhottavissa, pelkään — mutta meidän on sitä tyystimmin huolehdittava hänen turvallisuudestaan. Vartioitsethan tarkoin sitä urkkivaa taloudenhoitajaa?"

"Uskokaa hänet vain minun huomaani — siltä taholta älkää mitään peljätkö. Mutta voi, sir, soisinpa, että meillä olisi se nuori skotlantilainen jälleen vanhoissa ryysyissään, sillä se ratsastuspukunne, joka hänellä nyt on yllään, on komistanut hänet ihan eri mieheksi."

Uskollisen saattolaisensa sävystä Albert näki, että tämä aavisteli, kuka skotlantilainen paashi todellisuudessa oli. Hän ei kuitenkaan katsonut soveliaaksi myöntää alustalaiselle noin tärkeätä seikkaa, ollessaan varma hänen vaitiolostaan yhtä hyvin, jos häneen avoimesti luotettiin täyteen määrään asti tai annettiin jäädä oman otaksumisensa varaan. Tuskallisin ajatuksin hän läksi Victor Leen huoneeseen, jossa Joliffe sanoi hänen tapaavan koolla seurueen. Hänen laskiessaan kätensä ovenrivalle sai naurun kaiku hänet melkein hätkähtämään, niin oudosti se oli epäsoinnussa hänen omien mietteittensä epäilyn ja alakuloisuuden kanssa. Hän astui sisälle ja tapasi isänsä peräti hyvällä tuulella naureskelemassa ja vilkkaasti juttelemassa nuoren hoidokkinsa kanssa, jonka ulkonainen olemus oli tosiaan niin suuresti muuttunut parempaan päin, että tuntui vaikealta käsittää, miten yön lepo, siistiytyminen ja kunnollinen vaateparsa saattoivat aivan lyhyessä ajassa luoda niin edullisen vaihdoksen. Sitä ei kuitenkaan voitu lukea pelkän puvun ansioksi, vaikka silläkin tosin oli tuntuva osuus. Ei ollut mitään loistokasta niissä vaatekappaleissa, joita Louis Kerneguy — yhä mainitaksemme häntä valenimellään — nyt käytti. Hänellä oli yllä vain harmaasta verasta tehty ratsastusasu, hiukan somisteltu hopeanauhoilla, silloisen maalaisjunkkarin kuosiin. Mutta se sattui sopimaan hänelle hyvin ja suhtautumaan miellyttävästi hänen varsin tummaan hipiäänsä, olletikin kun hän nyt liikkui ryhdikkäänä eikä ainoastaan käyttäytynyt hyvätapaisena herrasmiehenä, vaan hienosti sivistyneenäkin. Hänen käynnissään oli kömpelö ja vaivainen nilkutus vaihtunut jonkunlaiseksi laahustukseksi, joka tehoi pikemmin mielenkiintoisena kuin rumana, kun se saattoi olla näinä vaarallisina aikoina seurauksena haavasta. Ainakin se oli niin hieno ilmaus asianomaisen hellittämättömästä samoamisesta kuin sievistelevinkään jalkamies olisi voinut tavoittaa.

Vaeltajan kasvopiirteet olivat yhtä jyrkeät kuin koskaan, mutta punainen pörrötukka oli osoittanut keinotekoiseksi ja hyljätty, ja hänen tummat suortuvansa oli Jocelinen pikku avulla soviteltu kiharoiksi, joiden siimeksestä kirikkaat mustat silmät loisteellaan vastasivat koko pään eloisaa, vaikei sievää muotoa. Keskustelussa hän jätti sikseen kaiken murteellisen karkeuden, jota hän oli edellisenä iltana niin voimakkaasti teeskennellyt ja vaikka hän vieläkin puhui hiukan kansalliseen tapaan, tukeakseen osaansa nuorena skotlantilaisena herrasmiehenä, ei hän sallinut puheensa enää käydä kummalliseksi tai vaivoin ymmärrettäväksi, suoden sille ainoastaan hiukan välttämätöntä pohjoismaalaista

pontevuutta. Ainoakaan kuolevainen ei olisi voinut paremmin ymmärtää seuraa, jossa liikkui; maanpakolaisuus oli tutustuttanut hänet ihmiselämään kaikkine vivahtuksineen ja toisintoineen — hänen mielensä oli joustava, jollei yhdenmukainen — häntä elvytti tuollainen epikurealainen järkeily, joka suurimmissakin vaikeuksissa ja vaaroissa voi aivan lyhyenä kevennyksen toivona nauttia hetken eduista. Hän oli sanalla sanoen nuoruudessaan ja vastoinkäymisissään kuten jälkeensä kuninkaallisessakin asemassaan hyväntuulinen, mutta kovasydäminen elostelija — viisas, paitsi milloin intohimot tulivat väliin, — antelias, kun tuhmaavaisuus ei ollut riistänyt häneltä varoja tai ennakkoluulo halua suosion osoittamiseen — hairahteleva vikoihin, jotka olisivat usein saattaneet kohdistaa häneen vihaa, ellei niihin olisi sekaantunut niin suurta sävyisyyttä, että loukattu henkilö tunsu mahdottomaksi säilyttää kärsimiensä vääryyksien täyttä tajuntaa.

Albert Lee tapasi isänsä, sisarensa ja oletetun kantapojan istumassa rattoisana seurueena aamiaispöydässä, jonka ääreen hänkin asettui, jääden kohtauksen mietiskeleväksi ja huolestuneeksi katsojaksi. Paashi oli jo täydellisesti voittanut puolelleen kunnan kavalieri-vanhuksen sydämen, jäljittelemällä sitä tapaa, jolla skotlantilaiset hengenmiehet saarnasivat armollisen Argylen markiisin sekä Juhlallisen. Liiton ja Sopimuksen hyväksi. Nyt hän yritti herättää kaunoisen Alicen mielenkiintoa sellaisilla osittain sotaisilla ja vaarallisten seikkailujen kaskuilla, joilla oli naiselliselle korvalle sama viehäytys kuin niillä on ollut aina Desdemonan päivistä saakka. Mutta valepukuinen kantapoika ei haastellut ainoastaan maalla ja merellä kestetyistä vaaroista, vaan paljoo enemmän ja useammin ulkomaisista huvituksista, kemuista, tanssiaisista, joissa Ranskan, Espanjan tai Alankomaiden valiourhot näyttäisivät sikäläisille häikäisevimille kaunottarille. Kun Alice oli aivan nuori tyttö, oli hänet kansalaissodan johdosta kasvatettu melkein kokonaan maalla ja usein hyvinkin erillään muusta maailmasta. Ei senvuoksi ollut ihme, että hän kuunteli halukkain korvin ja mieltyneesti hymyillen, mitä nuori herrasmies heidän vieraanaan ja hänen veljensä suojattina kertoi niin hilpeästi ja sovittaen joukkoon sen verran rohkeata seikkailemista tai toisinaan vakavaa aatteluakin, että puhetta ei voitu pitää pelkästään keveänä ja turhanpäiväisenä.

Niinpä siis Sir Henry Lee naureli, Alice myhäili tuon tuostakin, ja kaikki olivat tyytyväisiä, paitsi Albert, joka silti olisi tuskin itselleenkaan kyennyt mainitsemaan riittävää syytä apeuteensa.

Aamiaisainekset siirrettiin viimein pois näppärän Phoeben toimeliaan valvonnan avulla, jolloin neitonen vilkui olkansa taa ja viivähteli kuuntelemaan heidän uuden vieraansa sujuvaa rupattelua, saman tulokkaan, jota hän edellisen illan aterialla palvellessaan oli pitänyt jokseenkin typerimpänä asujamana, mitä Woodstockin ovet olivat joutuneet päästämään sisäpuolelleen kauniin Rosamondin päivistä saakka.

Seurueen jäätyä rauhaan palvelijain alituiselta hyörinältä näytti Louis Kerneguy oivaltavan, että hänen ystävänsä ja näennäistä isäntäänsä Albertia ei sopinut jättää kokonaan syrjäytymään keskustelusta, hänen itsensä onnistuneesti pitäessä vireillä niiden perheenjäsenten huomaavaisuutta, joille hänet oli vasta niin hiljakkoin esitelty. Hän siirtyi senvuoksi Albertin tuolin taakse, nojautui sen selkämykseen ja lausui hyväntuuliseen tapaan, joka teki hänen tarkoituksensa varsin ymmärrettäväksi:

"Hyvä ystäväni, oppaani ja isäntäni on tänä aamuna kuullut huonompia viestejä kuin huolii meille kertoa tai kompastunut risaiseen nuttuuni ja nahkahousuihini, tartuttaen itseensä koko sen moukkamaisuuden, minkä minä heitin yltäni viime yönä noiden surkeitten vaatekappaleiden keralla."

"Reipastu, hyvä eversti Albert, jos rakastava kantapoikasi julkeaa sanoa sinulle siten — olet seurassa, jossa vieraat viihtyvät erinomaisesti ja sinun tulisi viihtyä kaksin verroin. Hiisi vieköön, mies, kirkastu! Olen nähnyt sinut iloisella päällä, kun saatavissasi oli kannikka ja suullinen vesinenättejä — älä anna sydämesi lannistua reininviin ja metsänriistan edessä."

"Hyvä Louis", sanoi Albert ponnistautuen ja hiukan häpeissään äänettömydestänsä, "olen nukkunut huonommin ja ollut jalkeilla varemmin kuin sinä".

"Vaikka niinkin", arveli hänen isänsä, "mutta kuitenkin en pidä sitä pätevästä syynä jurolle äänettömydellesi. Albert, sisaresi ja minä olemme olleet kovin kauvan erotettuina sinusta ja tuskallisessa huolesta sinun tähtesi. Nyt olet tavannut meidät melkein kuin olisimme vieraita, ja kuitenkin olet palannut luoksemme turvallisesti ja näet meidät terveinä."

"Palannut kyllä — mutta mitä turvallisuuteen tulee, isä rakas, niin sen käsitteen tulee olla meille worcesterilaisille vieras joksikin aikaa. En kuitenkaan ole omasta turvallisuudestani huolestunut."

"Kenestä sitten olisit huolissasi? Kaikki tiedot pitävät yhtä siinä, että kuningas on päässyt koirien kidasta."

"Ei sentään ihan vaarattomasti", jupisi Louis ajatellen edellisen illan kohtausta Bevisin kanssa.

"Ei, eipä tietenkään vaarattomasti", säesti ritari, "mutta, kuten vanha

Will sanoo:

"kuninkaan kätkee moinen jumaluus,
ett' empii kaikkeen pettuus pilkistää'.

"Ei, ei — Jumalan kiitos, siitä on pidetty huolta; meidän toivomme ja onnemme on pelastunut, siten vakuuttavat kaikki tiedot, pelastunut Bristolista — jos ajattelisin toisin, Albert, niin olisin yhtä suuresti murheissani kuin sinäkin. Mitä muuhun tulee, niin olen piillyt kuukauden tässä talossa aikana, jolloin löytyminen olisi merkinnyt kuolemaa, ja siitä ei olekaan sen enempää kulunut kuin loordi Hollandin ja Buckinghamin herttuan nousemisesta kapinaan Kingstonissa; ja hitto vieköön, en minä kertaakaan ajatellut vetää otsaani noin synkkään kureeseen kuin sinä, vaan keikistin hattuani kovalle onnelle kuten kavalierin pitääkin."

"Jos minä saan siihen virkkaa sanasen", tokaisi Louis, "niin tahtoisin vakuuttaa eversti Albert Leelle, että totisena käsitykseni mukaan kuningas missä hyvänsä oleskellen ajattelisi omaa kohtaloansa sitä tukalammaksi, jos tietäisi parhaitten alamaistensa olevan suruissaan hänen tähtensä".

"Te vastaatte rohkeasti kuninkaan puolesta, nuori mies", huomautti Sir Henry.

"Ka, isoni oli uuraasti kuninkaan parissa", vastasi Louis muistaen nykyisen osansa.

"Ei siis ihme", tuumi Sir Henry, "että te olette niin pian saanut takaisin hyväntuulisuutenne ja sievän käytöksenne, kun kuulitte hänen majesteettinsa pelastuneeksi. Te ette totisesti olekaan sen enempää eilisiltäisen nuorukaisen kaltainen kuin on näyttänyt vetohevoselta paras metsästysratsu, mitä olen koskaan omistanut."

"Kas, paljonhan merkitsee lepo, ravinto ja asunsa hoito", vastasi Louis. "Tuskin tuntisitte väsynyttä juhtaa, jonka selästä laskeusitte edellisenä iltana, kun se seuraavana aamuna talutetaan tallista tepastellen ja hirnahdellen, levänneenä, virkistyneenä ja vireänä lähtemään jälleen taipaleelle — etenkin jos elukassa on jonkun verran jaloa verta, sillä semmoiset toipuvat ihmeen väleen."

"No niin, koska isänne oli hovimies ja te olette luullakseni oppinut jotakin siitä ammatista, niin kertokaahan meille hiukan, master Kerneguy, hänestä, josta mieluummin kuulemme puhuttavan — kuninkaasta; me olemme kaikki taattu ja vaiteliaita, teidän ei tarvitse peljätä. Hän oli toivorikas nuorukainen; varmaankin hänen täysi kukoistuksensa nyt lupaa hyviä hedelmiä?"

Ritarin puhuessa Louis loi alas silmänsä ja näytti ensin epävarmalta, mitä vastata. Mutta taitavana selviytymään tuollaisesta pulasta hän huomautti, ettei hän tosiaankaan voinut tekeytyä asiantuntevasti puhumaan tuollaisesta kysymyksestä isäntänsä eversti Albert Leen kuullen, jonka täytyi kyetä paljoo paremmin arvostelemaan Kaarlo-kuninkaan luonnetta kuin hän saattoi väittää pystyvänsä.

Albertilta siis ritari alkoi Alicen säestämänä vaatia jonkunlaista selitystä hänen majesteettinsa luonteesta.

"Tahdon puhua vain tosiseikkoja myöten", sanoi Albert, "ja silloin minut on vapautettava puolueellisuuden syytteestä. Jos kuninkaalla ei olisi ollut yritteliäisyyttä ja sotaista taitoa, niin hän ei olisi ikinä suunnannut sotaretkeä Worcesteriin; jollei hänellä olisi ollut omakohtaista urheutta, ei hän olisi kiistänyt taistelusta niin sitkeästi, että Cromwell melkein jo piti sitä menetettynä. Että hänellä on ymmärtäväisyyttä ja kärsivällisyyttä, se täytyy nähdä olosuhteista, joissa hänen pakonsa tapahtui, ja että hänellä on puolellaan alamaistensa rakkaus, se on selvää, koska häntä ei ole yksikään kavaltanut, vaikka hän on välttämättömästi ollut monille tunnettu."

"Häpeä, Albert!" moitti hänen sisarensa. "Tuolla tavoin kunnan kavalieri jakelee valtiaansa luonnetta, sovittaen jokaiseen myönnytykseen esimerkin, niinkuin kynäräkepillä kangaskääröstään mittaileva kulkukauppias? Kuinka saatatkaan! Ei ole ihme, että jouduitte tappiolle, jos taistelitte kuninkaanne puolesta yhtä kylmäkiskoisesti kuin sinä nyt puhut hänen puolestaan."

"Tein parhaani piirtääkseni kuvan siitä, mitä olan nähnyt ja tiennyt alkuperäisestä, Alice-sisko", vastasi hänen veljensä. "Jos tahdot saada haaveellisen muotokuvan, niin sinun on hankittava laatijaksi taituri, jolla on enemmän mielikuvitusta kuin minulla."

"Tahdon itse olla se taituri", innostui Alice, "ja minun muotokuvassani hallitsijamme osoittakoon kaikkea, mitä hänen tulisi olla noin korkeat pyrkimykset omaksuneena — mitä hänen täytyy olla noin ylhäisen syntyperän johdosta — mitä varmasti uskon hänen olevan, ja mitä valtakunnan jokaisen uskollisen sydämen olisi hänestä ajateltava".

"Hyvin sanottu, Alice", haastoi vanha ritari. "Katsotaanpa äskeistä kuvaa ja tätä! Nuori ystävämme

ratkaiskoon. Panen veikkaan parhaan heponi — panisin, tarkoitan, jos minulla olisi ainoatakaan jäljellä — että Alice osoittautuu paremmaksi maalaajaksi noista kahdesta. Poikani aivot ovat luullakseni vielä sumeessa hänen tappionsa jälkeen — hän ei ole saanut Worcesterin haikua haihtumaan niistä. Hiisi sinut viekөөn! — nuori mies alakärsänä yhdestä löylytyksestä! Jos sinua olisi peitottu kahteenkymmeneen kertaan kuten minua, niin olisi ollut aika näyttää totiselta. Mutta no, Alice, alotahan; värit ovat sekoitettuja lautasellasi — alotahan jollakin, mikä näyttää Vandyken elävien maalausten kaltaiselta, kun sellaisen asettaa tuon himmeän kuivakiskoisen kaavailun rinnalle, joka on olevinaan esi-isämme Victor Lee."

On huomattava, että isä oli kasvattanut Alicen niihin ylvään ja liioitellun kuningasmielisyyden aatteisiin, jotka olivat kavaliereille luonteenomaisia, ja hän oli todella intoilija kuninkuuden pyrinöissä. Mutta sitäpaitsi hän oli hyvällä mielellä veljensä onnellisesta paluusta ja halusi pitkittää rattoisuutta, johon hänen isänsä oli viime aikoina tuskin ollenkaan antautunut.

"No niin", hän lausui, "vaikka minä en ole mikään Apelles, yritän kuitenkin maalata Aleksanterin, sellaisen kuin toivon ja olen päättänyt uskoa olevan maanpakolaisena hallitsijanamme, joka pääsköönpian palaamaan. Ja minä en tahdo mennä kauvemmas kuin hänen omaan sukuunsa. Hänellä pitää olla kaikki äidinisänsä, Ranskan Henrikin, ritarillinen urheus ja sotainen taito, kohotakseen valtaistuimelle; kaikki hänen hyväntahtoisuutensa, rakkautensa kansaa kohtaan, kärsivällisyys ikäviäkin neuvoja kuulemaan, omien toivomustensa ja mielihalujensa uhraaminen yhteiselle hyvälle, valtaan noustuansa elääkseen siunattuna ja pysyäkseen kuoltuansa niin kauvan muistissa, että vielä aikakausten vierittyä ajatellaan pyhyden rikkomukseksi minkäänlaisen moitteen hengähtämistä hänen valtaistuintansa kohtaan! Kauvan hänen kuolemansa jälkeen, kun vielä on jäljellä ainoakaan vanhus, joka on hänet nähnyt, olkoon sen jälkeensä asema vain päivätyöläisenkin tai palkollisen, on hänen elämänsä ehtoosta pidettävä huolta valtion kustannuksella ja hänen harmaita hiuksiaan katsottava arvokkaammiksi kuin jaarlin kruunua, koska hän muistaa Toisen Kaarlon, Englannin jokaisen sydämen valtiaan!"

Puhuessaan Alice oli tuskin tietoinen kenenkään muun läsnäolosta kuin isänsä ja veljensä, sillä paashi vetäysi hiukan pois piiristä, ja mitään ei ollut muistuttamassa neitoselle hänestä. Hän antoi senvuoksi vapaan vallan intoutumiselleen, ja kyynelten kimaltaessa hänen silmissään ja kauniiden kasvopiirteiden elähtyessä hän näytti haltiattarelta, joka julisti isänmaallisen sankarin avuja. Henkilö, jota hänen kuvauksensa etupäässä koski, pysytteli taampana, kuten mainitsimme, ja salasi omat kasvonsa, mutta pitäen kauniin puhujan täydellisesti näkyvissään.

Albert Lee oli kovin hämillään, hän kun tiesi, kenen kuullen tämä ylistyspuhe pidettiin, mutta hänen isänsä kaikkia tunteita hiveli tuollainen runollinen maalailu, ja vanhus oli ihastuksissaan.

"Sen verran *kuninkaasta*", hän virkkoi; "ja nyt *ihmisestä*".

"Mitä ihmiseen tulee", vastasi Alice samaan tapaan, "niin tarvitseeko minun toivottaa hänelle enempää kuin hänen onnettoman taattonsa isälliset hyveet, miehen, josta hänen pahimmat vihämiehensäkin ovat jättäneet jälkimaineeksi, että jos siveelliset avut ja harras uskonnollisuus valittaisiin kruunua ansaitseviksi ominaisuuksiksi, yksikään mies ei voisi korkeammalla tai ehdottomammalla oikeudella vaatia niistä itselleen tunnustusta. Kohtuullinen, viisas ja säästäväinen, mutta ansion palkitsemisessa avokätinen — kirjallisuuden ja taiteen ystävä, mutta niihin kuuluvien lahjojen väärinkäytön ankara ehkäisijä — arvokas herrasmies — suopea isäntä — paras ystävä, paras isä, paras kristitty —" Hänen äänensä alkoi pettää, ja isä oli jo kohottanut nenäliinan silmilleen.

"Hän oli, tyttönen — hän oli!" huudahti Sir Henry; "mutta ei enempää siitä, minä pyydän — ei enempää — riittää; olkoot hänen pojallaan vain hänen avunsa sekä paremmat neuvot ja suotuisimmat vaiheet, niin hän on kaikkea, mitä Englanti lämpimimmiskään toivotuksissaan voisi haluta".

Syntyi tovin äänettömyys, sillä Alicesta tuntui kuin oli hän sukupuolensa edustajaksi ja ikäisekseen puhunut liian avomielisesti ja innokkaasti. Sir Henry muisteli murhemielin hallitsija-vainajan kohtaloa, kun taasen Kerneguy ja hänen oletettu isäntänsä olivat hämillään, kenties tietoisuudesta, että todellinen Kaarlo jäi suuresti vajavaksi ihanteellisesta kuvasta, joka oli hänestä piirretty niin loistavin värein. Toisinaan kääntyä liioiteltu tai soveltumaton ylistys mitä ankarimmaksi ivaksi.

Mutta sellaiset mietteet eivät luontuneet pitkäksikään aikaa vapaaehtoisesti ajateltaviksi henkilölle, jolle ne olisivat voineet olla varsin hyödyllisiä. Hän omaksui leikkisän sävyn, joka on kenties mukavin tapa päästä erilleen itsenuhteen tunteista. "Jokaisen kavalierin", hän sanoi, "pitäisi taivuttaa polvensa kiittääkseen mistress Alice Leetä noin imarteleavasta muotokuvasta, jolla hän heidän herralleen kuninkaalle veroittaa kaikkien hänen esi-isiensä hyveitä. Siinä oli vain yksi kohta, jota en olisi odottanut naisellisen maalarin sivuuttavan äänettömästi. Kun hän teki prinssistä äidinisän ja isän nojalla kuninkaallisten ja yksilöllisten etujen esikuvan, niin eikö hän olisi samalla voinut varustaa kuvattavaansa äidin ulkonaisilla suloilla? Miksei aikakautensa viehättävimmän naisen Henrietta Marian

pojalla olisi sisäisten ominaisuuksiensa lisänä kauniit kasvot ja komea muoto? Hänellä on sama perinnäinen oikeus miellyttävään näköön kuin sielullisiinkin ansioihin, ja siten lisätynä olisi kuva tavallaan täydellinen — ja Jumala suokoon, että se olisi yhdennäköinenkin!"

"Minä käsitän teidät, master Kerneguy", sanoi Alice, "mutta en ole mikään haltiatar, suodakseni Kaitsemuksen epämielisiä lahjoja, kuten saduissa tapahtuu. Olen kylliksi nainen, jotta olen kuulustanut sitä seikkaa ja tiedän yleisenä puheena olevan, että kuningas noin komeiden vanhempien pojaksi on tavattoman karkeapiirteinen."

"Hyvä Jumala, sisko!" äännähti Albert kärsimättömästi kavahtaen istuimeltaan.

"Mutta sinähän itse kerroit minulle niin", huomautti Alice kummastuneena toisen osoittamasta mielenkuohusta, "ja sinä sanoit —"

"Tämä on sietämätöntä", mutisi Albert, "Minun täytyy lähteä viipymättä puhuttelemaan Jocelinea — Louis", rukoilevasti katsahtaen Kerneguyhin, "sinä tietenkin tulet minun kanssani?"

"Tulisin peräti mielelläni", vastasi Kerneguy häijyesti hymyillen, "mutta sinä näet, kuinka kipeästi vielä onnahtelen. — Ei, ei, Albert", hän kuiskasi vastustaen nuoren Leen yrityksiä saada hänet lähtemään huoneesta, "miten voitkaan luulla minua niin hupsuksi, että loukkaantuisin tästä? Päinvastoin, haluan käyttää sitä hyödykseni."

"Suokoon sen Jumala!" tuumi Lee itsekseen, poistuessaan huoneesta; "ja se onkin sitten ensimmäinen opetus, mistä olet koskaan hyötynyt, — mutta horna periköön ne juonet ja vehkeilijät, jotka saivat minut tuomaan sinut tähän paikkaan!" Ja nyreissään hän asteli puistoon.

23. LUKU.

SYNNILLISIÄ AJATUKSIA.

Keskustelu, jota Albert oli turhaan yrittänyt keskeyttää, luisti samalla tolalla hänen mentyänsä. Se huvitti Louis Kerneguytä, sillä turhamaisuus ulkomuodostaan tai liiallinen herkkyyys ansaituille nuhteille eivät olleet hänen luonteensa vikoja eivätkä tosiaan soveltuneetkaan ymmärrykseen, joka olisi voinut kohottaa Kaarlon korkealle sijalle Englannin hallitsijain luettelossa, jos sillä olisi ollut tukeaan enemmän periaatteen lujutusta, vakavaa ponnistusta, ja itsekieltäymystä.. Toiselta puolen Sir Henry tunsu luonnollista mielihyvää, kuunnellessaan rakastetun tyttärensä ylväitä mielipiteitä. Hänen omat hyvät puolensa olivat pikemmin vakaisuuteen kuuluvia kuin älyn lahjoihin, ja hänellä oli mielikuvitus sitä lajia, joka ei helposti herää ilman toisen toimintaa, niinkuin sähköpallo kipinöitsee ainoastaan tulloonsa hierrettynä. Hän oli senvuoksi hyvillään, kun Kerneguy pitkitti keskustelua huomauttamalla, että mistress Alice Lee ei ollut selittänyt, miksi sama hyvä haltiatar, joka jakeli siveellisiä ansioita, ei voinut poistaa ruumiillisia virheitä.

"Te erehdytte, sir", sanoi Alice. "En jakele mitään. Yritän vain maalata kuninkaamme sellaiseksi kuin *toivon* hänen olevan — sellaiseksi kuin hän varmasti voisi sukeutua, jos hän itse haluaisi olla sellainen. Sama yleinen puhe, joka kuvaa hänen ulkomuotonsa vähemmän miellyttäväksi, vakuuttaa hänet lahjoiltaan peräti eteväksi. Hänellä on siis välineet suuriin saavutuksiin, jos hän kehittää niitä utterasti ja käyttää hyödyllisesti — halliten halujaan ja antaen ymmärryksen olla oppaanaan. Jokainen hyvä ihminen ei voi olla viisas, mutta jokaisen viisaan vallassa on esiintyä yhtä etevänä avujensa kuin lahjakkuutensakin puolesta, jos haluaa."

Nuori Kerneguy nousi rivakasti ja asteli kertaalleen lattian poikki, mutta ennen kuin ritari ennätti virkkaa mitään huomautusta vieraansa ilmaisemasta kummallisesta vilkkaudesta, tämä heittäysikin jälleen istuimelleen ja lausui hiukan muuttuneella äänenpainolla: "Näyttää siis siltä, mistress Alice Lee, että ne hyvät ystävät, jotka ovat teille kuvanneet tätä kuningas-poloista, ovat olleet yhtä epäsuosiollisia hänen siveellisen käytöksensä kuin ulkomuotonsakin selostamisessa?"

"Totuuden täytyy olla paremmin tunnettu teille, sir", vastasi Alice, "kuin se voi olla minulle. Jotkut huhut kyllä syyttävät häntä sellaisesta vallattomuudesta, joka lievimmin sanoen ei sovellu marttyyriin pojalle, mitä hyvänsä puolustelua imartelijat sille esittävätkin — olen onnellinen, jos ne kumotaan asiantuntijan vakuutuksella."

"Minua ihmetyttää hupsuutesi, että viittaatkaan sellaiseen, Alice", huomautti Sir Henry Lee,

"häväistysjuttuihin, joita hallituksen anastajat ovat keksineet — vihollisten kataluuksiin".

"Ei, sir", oikaisi Kerneguy nauraen, "meidän sovi antaa innokkuutemme syyttää vihollista enemmästä kunnottomuudesta kuin he todella ansaitsevat. Mistress Alice on alistanut kysymyksen minun vastattavakseni. Voin ainoastaan vakuuttaa, että yksikään ei voi olla hartaammin kiintynyt kuninkaaseen kuin minä, — että olen hyvin puolueellinen näkemään hänen ansioitansa ja sokea hänen vioilleen ja että sanalla sanoen olisin maailmassa viimeinen mies hylkäämään hänen asiaansa niin kauvan kuin se vain suinkin on puollettavissa. Kuitenkin täytyy minun tunnustaa, että jos kaikki hänen navarralaisen isoisänsä henkiset ominaisuudet eivät olekaan siirtyneet hänelle, tämä kuningas-parka on jotenkuten perinyt osuuden niistä täplistä, joiden arveltiin himmentävän tuon suuren valtiaan loistoa — että Kaarlo on hiukan pehmeäsydäminen tai miten sanoisin, kun on kauneus kysymyksessä. Älkää moittiko häntä liian ankarasti, sievä mistress Alice; kun miehen kova kohtalo on ajanut hänet okaitten joukkoon, olisi kaiketi tylyä estää häntä leikkitelemästä joillakuilla ruusuilla, joita hän saattaa löytää niitten seasta?"

Alice luultavasti ajatteli keskustelun kehittyneen kylliksi pitkälle; hän nousi master Kerneguy'n puhuessa ja oli lähtemässä huoneesta ennen kuin tämä ehti loppuun, näköjään kuulematta kysymystä, johon toinen päätti huomautuksensa. Isä hyväksyi hänen poistumisensa, hän kun ei pitänyt oikein sopivana hänen kuullakseen sitä käännettä, jonka Kerneguy oli antanut haastelulle. Haluten kohteliaasti keskeyttää puhelun hän virkkoi: "Näenpä jokseenkin jo tullee sen hetken, jolloin tyttäätä vaatii talon askareet, kuten Will sanoo. Haastankin teidät senvuoksi, nuori herra, ojentamaan jäseniänne pikku harjoittelussa minun kanssani joko pelkästään pistomiekkalla tai pistomiekkalla ja väkipuukolla, iskusäilällä, kaksiteräisellä kalvalla tai kansallisilla aseillanne — typpymiekkalla ja kilvellä, sillä niitä kaikkia luullakseni tapaamme eteissuojaman kapineista."

Master Kerneguy väitti halvalle paashille liian suureksi kunniaksi päästä voitteluun niin mainehikkaan ritarin kuin Sir Henry Leen kanssa; hän toivoi kyllä saavansa noin kunniakkaan edun ennen kuin poistui Woodstockista, mutta tällähaavaa tuotti hänen nilkutuksensa yhäti niin suurta kipua, että hän joutuisi häpeään yrityksessä.

Sir Henry tarjousi sitte lukemaan hänelle jotakuta Shakespearen näytelmää ja avasi tässä tarkoituksessa "Kuningas Rikhard Toisen". Mutta tuskin oli hän alottanut:

"Juhana Maaton, kuulu Lancaster",

kun nuoren herrasmiehen yllätti niin hellittämätön suonenveto, että se oli huojennettavissa ainoastaan kiireisellä jaloittelulla. Hän pyysi senvuoksi saada käyskennellä tuokion ulkosalla, jos Sir Henry katsoi sen käyvän laatuun vaaratta.

"Menen takuuseen niistä parista kolmesta oman huonekuntamme jäsenestä, jotka ovat vielä jääneet palatsihuvilaan", vakuutti Sir Henry, "ja tiedän poikani sijoittaneen heidät siten, että he pitävät alituisen vartiota. Jos kuulette palatsihuvilan kellon läppäyksiä, niin neuvon teitä tulemaan suoraa päätä kotiin Kuninkaan tammen ohi, jonka näette tuolta aukiolta kohoavan yli muiden puitten. Me asetamme sinne jonkun toimittamaan teidät vaivihkaa taloon." Kantapoika kuunteli näitä varoituksia maltittomana kuin koulupoika, joka pyrkiessään nauttimaan lomapäivästään kuulee tähdelle panematta holhoojan tai vanhemman neuvoja vilustumisen välttämistä ja niin edelleen.

Alice Leen poissaolo oli riistänyt palatsihuvilan huoneilta kaiken kodikkuuden, ja nuori paashi pakeni päätähavin siitä harjoittelusta ja huvista, jota Sir Henry oli ehdottanut. Hän kiinnitti kupeelleen pistomiekkansa ja heitti lainattuun pukuunsa kuuluvan viitan hartioilleen, kietaisten sen peittämään kasvojen aliosaa, jotta ainoastaan silmät pilkistelivät verhon yläpuolelta; siihen tapaan oli tavallista käyttää sitä vaatekappaletta noina aikoina sekä kadulla että maalla ja julkisissa paikoissa, kun haluttiin olla rauhassa ja karttaa tervehdyksien ja puhuttelun häirintää. Hän kiirehti nurmikon yli, joka eroitti palatsihuvilan edustan metsästä, nopeana kuin häkistä päässyt lintu, joka vapautuksestaan iloitessaan kuitenkin samalla tajuaa tarvitsevansa suojaa ja kätköä. Metsä näytti suovan ne edut inhimilliselle pakolaiselle, kuten kait olisi linnullekin.

Valeniminen Louis Kerneguy pysähtyi miettimään pakoansa oksien siimeksessä, pysytellen puiston laidassa, missä hän oli lymyssä näkijöiltä, samalla kun sai sieltä pidetyksi silmällä palatsihuvilan edustaa.

"Olisi siinäkin vitsaus — miekkailu luovalaisen ukon kanssa, joka arvattavasti ei tunne ainoatakaan muuta miekkatempua kuin vanhan Vincent Saviolon päivinä käytännössä olleita, tai kurjuuden vaihteeksi kuulla hänen lukevan noita kohtausten eräkaita, joita englantilaiset nimittävät näytelmäksi, avauslausunnosta jälkikäkeihin asti — sellainen vertaansa hakeva hirmu olisi rangaistuksena synkistänyt vankiluolan pimeämmäksi ja lisännyt oneutta Woodstockiinkin"!

Hän pysähtyi katselemaan ympärilleen ja pitkitti sitte mietiskelyään: "Tänne siis iloinen vanha normandialainen kätki sievän rakastajattarensa — hänen muotoansa tuntematta takaan, että Rosamond Clifford ei ollut puoleksikaan niin sievä kuin tuo viehkeä Alice Lee. Ja mikä sielukkuus kuvastuukaan sen tytön silmissä! — Kuinka kerrassaan hyljäten kaikki muut aatokset paitsi sen hetken harrastusta ilmaisevat hän antoi intomielisyytensä tulvia! Jos viipyisin täällä kauvan, niin varovaisuuden ja puolenkymmenen muun varsin tähdellisen esteen uhalla tulisin houkutelluksi yrittämään lepyttää häntä tämän karkeapiirteisen prinssin mitättömään naamaan. Karkeapiirteisen? — on tavallaan valtiopetosta noin uskollisena esiintyvän henkilön sanoa siten kuninkaan ulkomuodosta, ja mielestäni se ansaitsee rangaistuksen. Ah, sievä mistress Alice, monikin mistress Alice on edelläsi äänekkäästi pahoitellut ihmiskunnan säännöttömyyksiä ja aikakauden synnillisyyttä, mutta lopulta innostunut etsimään puolustuksia omalle osuudelleen niistä. Mutta hänen isänsä — vaka vanha kavalieri — minun isäni taattu ystävä — jos sellainen käänne sattuisi, niin se särkisi häneltä sydämen! — Ja vielä mitä — enemmän järkeä hänellä on. Jos annan hänen tyttärenpojalleen oikeuden erityisellä tunnuksella varustettuun aatelisvaakunaan, niin mitä on sillä väliä, jos kilven poikki kulkeekin *bar sinister*?[21] Pyh! se ei ole suinkaan alennusmerkki, vaan päinvastoin kunniakas lisäpiirre — sukutaulujen tutkijat seuraavassa tarkastuksessaan asettavat hänet luettelossa korkeammalle sen perusteella. Ja jos hän ensimältä hiukan luimistelisin, niin eikö se vanha kavaltaja ansaitse sitä? Olihan hänellä ensiksikin katalana aikomuksena kolhia voideltu ruumiini mustan- ja sinisenkirjavaksi viheliäisillä harjoitusmiekoillaan, ja toisena rikoksena oli hänen kehno salajuonensa Will Shakespearen kanssa, yhtä vanhettuneen miehen kuin hän itsekin on jotta minut luettaisiin kuoliaaksi historiallisen näytelmän tai aikakirjan viidellä jaksolla, 'ollen Rikhard Toisen surkea elämä ja kuolema'. Hitto, oma elämäni on jo kyllin surkea luulemma, ja kuolemani saattaa muodostua sitä mukaa, en vielä muutakaan näe. Niin, mutta sitte veli — ystäväni — oppaani — varjelijani! Sikäli kuin tämä pikku aie koskee häntä, ei sellaista tepposta ajateltaisi ihan kunnolliseksi. Mutta pauhaavia, kerskuvia, kostonhimoisia veljiä nähdään ainoastaan teatterissa. Hellittämätön kosto, jolla veli vainosi mies-parkaa, kun tämä oli vietelty hänen sisarensa tai joutunut vietelleyksi, — miten päin sattuikaan, — niin vimmaisesti kuin olisi toinen polkaissut hänen varpailleen ilman anteeksipyyntöä, se on kokonaan syrjäytynyt muodista siitä saakka kun Dorset surmasi loordi Brucen[22] monta vuotta takaperin. Joutavia! kun kuningas on loukkaajana, ei urhoollisinkaan mies uhraa mitään niellensä pikku vääryyden, josta toinen ei voi omakohtaisesti ottaa vastaan haastetta. Ja Ranskassa ei ole ainoatakaan aatelisperhettä, jonka jokainen yksilö ei kohottaisi niskaansa enemmän kenoon, jos he voisivat kerskua tuollaisesta vasenkätisestä liitosta suuren hallitsijan kanssa."

Sellaisia ajatuksia liikkui Kaarlon mielessä hänen ensin lähdettyänsä Woodstockin palatsihuvilasta ja painuttuaan sitä ympäröivään metsään. Hänen kevytmieliset päätelmänsä eivät kuitenkaan olleet luontaisen mielenlaadun tuloksia eivätkä jääneet hänen terveeseen ymmärryksensä vastaväitteitä vaille. Tuollaisen järkeilytävän hän oli johtunut omaksumaan liian likeisesta tuttavuudesta niiden sukkelain ja huikentelevien ylimysnuorukaisten kanssa, jotka olivat häntä ympäröineet. Sen olivat tuottaneet huonolla seurallaan Villiers, Wilmot, Sedley ja muut, joiden luonnonlahjat olivat turmelemassa aikakautta ja sitä hallitsijaa, josta sen luonne jälkeinpäin joutui varsin suuresti riippuvaiseksi. Tuollaiset miehet olivat kasvaneet kansalaissodan vallattomuudessa ja kokematta sitä pidäkettä, jolla vanhempien ja sukulaisten käskyvalta tavallisina aikoina hillitsee nuoruuden kuohahtelevia haluja; he olivat harjaantuneet kaikenlaatuiseen paheeseen ja kykenivät suositteluun sitä sekä opetuksella että esimerkillä, kääntäen säälimättömän pilkan alaisiksi kaikki jalommat tunteet, jotka ehkäisivät ihmisiä tyydyttämästä laitonta intohimoa. Kuninkaan elämänvaiheet olivat myös luonnuttaneet häntä tämän epikurealaisen katsantokannan hyväksymiseen. Mielestään mitä suurimmassa määrässä myötätuntoa ja apua ansaiten hän näki olevansa kylmäkiskoisesti katseltu hoveissa, joissa hän vieraili — pikemmin suvaittuna anojana kuin maanpakoon häätyneenä hallitsijana. Hän huomasi oikeuksiansa ja vaatimuksiansa kohdeltavan halveksivasti ja välinpitämättömästi, ja sitä mukaa hän suopui siihen kovasydämiseen ja itsekkääseen hurjasteluun, joka lupasi hänelle heti tapahtuvaa tyydytystä. Jos tämä oli saatavissa muiden onnellisuuden kustannuksella, niin pitkö juuri hänen arastella siinä seikassa, koska hän kohteli toisia ainoastaan niinkuin maailma häntä?

Mutta vaikka tämän onnettoman järjestelmän perustukset oli laskettu, ei prinssi tänä varhaisena kautena ollut niin täydellisesti antautunut siihen kuin hänen nähtiin tehneen, kun ovi odottamattomasti avautui hänen paluulleen. Päin vastoin. Se huikentelevan järkeilyn sarja, jonka olemme edellä maininneet ikäänkuin puhutuiksi sanoiksi puhjenneena, heräsi kyllä hänen mielessään sellaisena, jonka olisivat tuollaisissa tilanteissa hänen suosikkineuvojansa esittäneet. Mutta hän muisti, että mikä olisi saattanut käydä pikku hairahduksesta Ranskassa tai Alankomailla tai joutua hauskaa kertomuksen taikka ivalaulun aiheeksi hänen oman vaeltavan hovinsa sukkeluksille, luultavasti näyttäisi kamalalta kiittämättömyydeltä ja katalalta petollisuudelta englantilaisen vallassäädyn keskuudessa ja iskisi hänen kannattajiensa iäkkäämmän ja kunnioitettavamman osan silmissä syvän, kenties parantumattoman vamman hänen suureen asiaansa. Ja sitte hänen mieleensä johtui — sillä oma etu ei välttänyt hänen huomiotansa tässäkin kysymyksen harkitsemistavassa — että hän oli Lee-parin vallassa, isän ja pojan joiden aina käsitettiin olevan ainakin riittävän tarkkatuntoisia kunniaksymyksissä; ja jos he epäilisivät

sellaista loukkausta kuin hänen mielikuvituksensa oli saanut kehitelläkseen, heidän olisi helppo keksiä mitä pätevin kosto joko omin käsin toimeenpantuna tai vallitsevalle puolueelle luovutettuna.

"Se vaara, että Whitehallin kohtalokas ikkuna[23] jälleen avattaisiin ja naamioidun miehen murhenäytelmä uudistettaisiin", oli hänen lopullisena mietelmänään, "uhkaa pahemmalla rangaistuksella kuin vanha skotlantilainen katumustuoli, ja niin viehättävä kuin Alice Lee onkin, minun ei kannata lempiseikkailuun heittäytymällä antautua niin suurelle sovitukselle alttiiksi. Hyvästi siis, kaunokainen, jollei — kuten on joskus tapahtunut — sinulla ole luontoa itse viskautua kuninkaasi jalkoihin, ja silloin olen liian jalomielinen, evätäkseni sinulta suojelustani. Mutta sentään, kun ajattelen vanhuksen valjuksi kylmennyttä ruumista, joka eilen illalla mainittiin kolkoksi näyksi, ja kuvittelen Albert Leen raivoa, hänen riehussaansa kärsimättömästi kourien miekkaa, jota ainoastaan hänen uskollisuutensa estää syöksemästä hallitsijan sydämeen, — ei, se kuva on liian kauhea! Kaarlon täytyy ainiaaksi muuttaa nimensä Josefiksi, vaikka hän joutuisi kovaankin kiusaukseen, josta Onnetar armollisesti varjelkoon!"

Meidän on puhuttava totta prinsistä, joka ei ollut niin suuresti luontaisten taipumustensa perusteella kaltoin kehittynyt kuin varhaisten kumppaniensa ja sen paatumuksen johdosta, jota olivat luoneet nuoruudenseikkailut ja säännöttömät elämäntavat. Senvuoksi on meidän sanottava, että Kaarlo pääsi edelläsanottuun viisaaseen päätökseen sitä kerkeämmin, kun hän ei suinkaan ollut noiden rajujen ja valloittavien halujen orjuuttama, joiden tyydyttämiseksi on ajateltu kannattavan menettää koko maailma. Hänen lempijuttunsa, kuten nykyisenäkin aikana monet, olivat pikemmin tavan ja muodin noudattamista kuin kiihkosta ja tunteista johtuvia, ja verratessaan itseänsä tässä suhteessa isoisäänsä Henrik IV:een, hän ei tehnyt täyttä oikeutta esivanhemmalleen tai itselleenkään. Hän ei ollut — mukaillaksemme laulajaa, jota itseänsä kuohuttivat myrskyiset halut, lempiseikkailijan niitä useinkin vain teeskennellessä, —

niitä, jotka sokeasti rakastavat kuoloon asti.

Rakkausseikkailu oli hänellä pelkkä huvike, se tuntui hänestä seuraelämän luonnollisen kulun säännölliseltä tulokselta. Hän ei vaivautunut houkuttelun taidon harjoittelussa, koska oli harvoin tavannut tilaisuutta sen käyttämiseen; sen teki tarpeettomaksi hänen korkea arvoasemansa ja sen naisseuran osittainen kevytmielisyys, jossa hän liikkui. Lisäksi oli hän samasta syystä harvoin saanut uppiniskaisiksi häiritsijöikseen sukulaisia tai puolisoitakaan; nämä eivät olleet yleensä näyttäneet haluttomilta sallimaan sellaisten asiain mennä menoansa.

Kaarlo oli siis kyllä periaatteessa peräti huikentelevainen ja järjestelmällisesti epäuskoinen naisellisen hyveen ja miehisen kunniantunnon tunnustamisessa, mikäli tämä kunniantunto koski naissukulaisten mainetta. Mutta hän ei ollut omiaan vasiten tuottamaan häpeätä perheeseen, missä valloitus olisi saattanut kohdata rajua kiistaa ja olla työläästi saavutettavissa sekä aiheuttaa seuraamukseen yleistä surkeutta, puhumattakaan siitä, että häväistys jutun aikaansaajaa vastaan heräisi laajoissa piireissä kiivasta vihaa ja katkeruutta.

Mutta kuninkaan seuran vaarallisuutena oli se seikka, että hän ei juuri uskonut olevan sellaisia tapauksia, joita karvastuttaisi pääuhrin tunnontuska tai tekisi arveluttaviksi hänen omaistensa tai sukulaistensa raju vimmastus. Hän olikin jo havainnut sellaisia tapauksia kohdeltavan mannermaalla ikäänkuin tavallisina asioina, jotka olivat helposti järjestettävissä aina kun oli kysymyksessä hyvin vaikutusvaltainen mies; ja hän oli todella ylimalkaan kumpaisenkin sukupuolen ankaran siveellisyyden epäilijä ja taipuvainen katsomaan sitä hunnuksi, jonka omaksui naisten sievistely ja miesten ulkokultaisuus, kiristääkseen runsaampaa hyvitystä mukautumisestaan.

Pohtiessamme hänen luonnonlaatuansa lempiseikoissa vei vaeltajan valitsema polku hänet monia umpimähkäisiä mutkia myöten viimein Victor Leen huoneen ikkunain alle. Siellä hän näki Alicen kastelevan ja järjestelevän muutamia: ruukkukasveja ulkonevan ikkunan ääressä, jonne oli helppo kavuta päivänvalolla, vaikka hän oli pimeällä havainnut sen yrityksen vaaralliseksi. Mutta ikkunakomerossa ei näyttäytynyt ainoastaan Alice, vaan hänen isänsäkin, joka viittasi häntä tulemaan ylös. Perheseura näytti nyt lupaavammalta kuin äsken, ja pakolaisprinssi oli kyllästynyt leikkimään hippisillä omantuntonsa kanssa sekä käynyt hyvinkin halukkaaksi antamaan asiain kehittyä niinkuin sattuma ratkaisisi.

Hän kiipesi keveästi ylös kiviseinän murtuillutta pintaa pitkin ja sai mieltyneen tervehdyksen vanhalta ritarilta, joka piti reippautta suuressa arvossa. Alicekin tuntui ilahtuvan nähdessään vilkkaan ja mielenkiintoisen nuoren miehen, ja hänen läsnäolostaan sekä siitä teeskentelemättömästä hilpeydestä, jolla tyttö nautti hänen sutkauksistaan, prinssi elähtyi näyttelemään niitä sukkeluuden ja leikkisyyden lahjoja, joita kellään ei ollut suuremmassa määrin.

Hänen ivansa virkisti vanhaa herrasmiestä. Tämä nauroi kyyneltyäkseen, kun nuorukainen, jonka edellytyksistä hänen juhlallisen kunnioituksensa saamiseen hänellä ei ollut aavistustakaan, hauskutti

häntä perätysten matkimalla skotlantilaista presbyteriläistä pappismiestä, Pohjolan köyhänylpeätä hidalgoa, vuoristopäällikön tuimaa ja ylenpalttista korskeutta sekä kelttiläistä murretta, hidasta ja jäykempää alamaalaista, joihin kaikkiin hän oli tutustunut asuessaan Skotlannissa. Alicekin nauroi ja taputti käsiään, itse huvitettuna ja isänsä hyväntuulisuudesta hyvillään. Koko seurueessa vallitsi mitä virkein ratto, kun Albert astui sisälle kiihkeänä tapaamaan Louis Kerneguyn ja viemään hänet yksityiseen haasteluun tohtori Rochecliffen luo, joka oli innokkuutensa, uutteruutensa ja ihmeellisen tietorikkautensa ansiosta sukeutunut heidän mestariluotsikseen noina pulmallisina päivinä.

On tarpeetonta esittää lukijalle kaikkia heidän neuvottelunsa yksityiskohtia. Saadut tiedot olivat sikäli suotuisia, että vihollinen ei näkynyt saaneen mitään vihiä kuninkaan kulusta etelää kohti, vaan tuntui jääneen siihen käsitykseen, että hän oli päässyt pakenemaan Bristolista, kuten oli huhuttu. Ja aikomuksena se oli ollutkin, mutta kuninkaan lähtöä varten varatun aluksen laivuri oli hätääntynyt ja purjehtinut ulapalle ilman kuninkaallista kuljetettavaansa. Mutta kun häntä oli jo epäilty palveluksestaan, levitti hänen lähtönsä juuri sitä käsitystä, että kuningas oli pujahtanut maasta hänen mukanaan.

Tämä oli kyllä ilahuttavaa, mutta tohtorilla oli ikävämpiä viestejä rannikolta. Oli muka ilmaantunut suuria vaikeuksia laivan hankkimisessa noin kallisarvoista vierasta varten. Hänen majesteettiansa varoitettiin millään muotoa uskaltautumasta lähelle rannikkoa, ennen kuin hän saisi sanoman, että kaikista valmistuksista oli täydellisesti suoriuduttu.

Kukaan ei kyennyt esittämään turvallisempaa asuinpaikkaa kuin hänen nykyisensä oli. Eversti Everardia ei suinkaan pidetty itsekohtaisesti vihamielisenä kuningasta kohtaan, ja Cromwellin oletettiin rajattomasti luottavan Everardiin. Palatsihuvilan sisus tarjosi lukemattomia kätköpaikkoja ja salaisia pääsyteitä, jotka eivät olleet tunnettuja kellekään muulle kuin rakennuksen vanhoille asukkaille — vieläpä olivat ne Rochecliffelle paljoa tutumpia kuin näillekään, sillä naapurikauppalan kirkkoherrana ollessaan oli hän muinaistutkijan urkkimishalun kannustamana tehnyt uutteria tutkimuksia vanhoissa raunioissa, ja moniaita niiden saavutuksia arveltiin hänen pitäneen omana salaisuutenaan.

Näiden mukavuuksien vastapainoksi oli epäämättömästi totta, että parlamentin valtuutetut olivat vielä hyvinkin lähellä ja saattoivat ensi tilaisuudessa ottaa takaisin käskyvaltansa. Mutta kukaan ei katsonut sellaisen tilaisuuden esiintymistä todennäköiseksi, ja koska Cromwellin ja armeijan merkitys kävi yhä selvemmin vallitsevaksi, uskoivat kaikki, että pettyneet valtuutetut eivät yrittäisi millään tavoin vastustaa hänen tahtoansa, vaan odottaisivat kärsivällisesti joltakulta muulta taholta hyvitystä rauenneista valtuuksistaan. Master Joseph Tomkinsin välittämä kulkupuhe ilmoitti, että he olivat päättäneet ensiksikin peräytyä Oxfordiin ja parhailaan valmistausivat lähtöön. Tämä tuntui yhä vahvistavan Woodstockin turvallisuutta. Senvuoksi päätettiin, että kuningas jäisi Louis Kerneguynä palatsihuvilan asukkaaksi, kunnes saataisiin toimitetuksi hänen pakoansa varten alus sellaiseen satamaan, jota voitiin katsoa taatuimmaksi ja mukavimmaksi.

24. LUKU.

VAARA TARJOLLA.

Kaarlo — meidän lienee jo annettava hänelle oma nimensä — mukautui helposti olosuhteisiin, jotka tekivät hänen asumisensa Woodstockissa suotavaksi. Epäilemättä hän olisi paljoa mieluummin varmistuttanut turvallisuutensa pakenemalla kiireimmiten rajan taakse, mutta hän oli jo oleksinut monissa epämukavissa piilopaikoissa, käyttänyt vastenmielisempiä valepukuja ja tehnyt pitkällisiä ja tukalia matkoja, joilla ilmitulon vaara oli useinkin käynyt hyvin uhkaavaksi, kun oli alituisen karteltava valtapuolueeseen kuuluvia tyystiä oikeudenpalvelijoita ja sotilaspataljoonia, joiden upseerit tavallisesti ottivat toimiakseen omalla valtuudellaan. Häntä ilahdutti senvuoksi jokseenkin huoleton lepo ja tavallaan taattu turva.

On myös otettava lukuun, että Kaarlo paremmin tutustuttuaan oli täydellisesti suopunut seuraansa Woodstockissa. Hän oli nähnyt, että kauniin Alicen mielenkiinnon herättämiseksi ja hänen saadakseen melkoisen paljon haastella tytön kanssa ei tarvittu mitään muuta kuin alistua hänen vanhan kavalierisänsä mielijohteisiin ja edistää tämän tuttavallisuutta. Moniaat miekkailuerät, joissa Kaarlo varoi paljastamasta täydellisempää taitoaan ja käyttämästä täyttä nuorekasta voimaansa ja vikkelyyttään — joidenkuiden Shakespearen kohtausten sietäminen, ritarin lukiessa näitä ääneen enemmän innostuneesti kuin aistikkaasti — vähäinen soitannon taito, jossa vanhus oli ollut etevä — nöyrän kunnioituksen osoittaminen muutamia vanhanaikaisia mielipiteitä kohtaan, joille Kaarlo salavirkkaa

nauroi — se riitti yltäkyllin voittamaan valepukuisen prinssin puolelle Sir Henry Leen harrastuksen ja hänen viehättävän tyttärensä hyväntahtoisuuden. Ei ole koskaan ollut kahta nuorta henkilöä, joiden voitaisiin sanoa alottaneen tällaisen tuttavuuden niin epätasaisin edellytyksin. Kaarlo oli elostelija, ja jollei hän kylmästi harkiten ollut päättänyt kehittää Alicea kohtaan tuntemaansa intohimoa häpeälliseen loppuun, oli hän joka hetki omiaan kiihtymään epäilemänsä hyveen lujuuden koetukseen. Alice puolestaan tuskin tiesikään, mitä elostelijan tai viettelijän käsite merkitsi. Hänen äitinsä oli kuollut varhain kansalaissodan alussa, ja tyttö oli saanut kasvatuksensa enimmäkseen veljensä ja serkkunsa parissa; senvuoksi hänen sävyensä ilmaisi pelotonta ja epäilyksistä vapaata suoruutta, jota Kaarto ei varmaankaan ollut haluton tulkitsemaan omille näkökohdilleen suosiolliseksi. Hakkaus on ensimmäinen tunne, joka herättää viattomimmassakin ja yksinkertaisimmassa mielessä arkuutta ja pidättelyä miehistä sukupuolta kohtaan yleensä, mutta Alicen rakastuminen serkkuunsa ei ollut aiheuttanut sellaista säikkyä *hänen* povessaan. He olivat likeisiä sukulaisia, ja vaikka Everard oli nuori, oli hän kuitenkin useita vuosia vanhempi Alicea, ja tämä oli lapsuudestaan asti tuntenut häntä kohtaan sekä kunnioitusta että hellyyttä. Kun tämä varhainen ja lapsekas tuttavallisuus kypsyi nuorekkaaksi rakkaudeksi, tunnustetuksi ja molemminpuoliseksi, poikkesi se vieläkin muutamilla vivahduksilla siitä tunnekuohusta, jota syntyy rakastavaisten kesken, kun nämä ovat alkuaan olleet vieraita toisilleen, kunnes heidän tunteensa ovat yhtyneet kosinnan luonnollisessa uomassa. Heidän rakkautensa oli hellempi, tuttavallisempi, täydemmin luottamuksellinen, kenties myös puhtaampi sekä kiihkeän rajuuden tai pelkävien mustasukkaisuuden puuskauksista vapaampi. Alicen mieleen ei milloinkaan johtunut se mahdollisuus että kukaan voisi pyrkiä Everardin kilpailijaksi hänen tunteissaan, ja kertaakaan ei hänen mielikuvituksessaan saanut sijaa aatos, että tämä kummallinen skotlantilainen nuorukainen, joka nauratti häntä leikkisyydellään kuten omituisuussilliansakin, olisi vaarallinen tai varottava seurakumppani. Sellainen tuttavuus, johon hän päästi Kerneguy'n, oli samaa kuin hän olisi suonut omaan sukupuoleensa kuuluvalla kumppanille, jonka tapoja hän ei aina hyväksynyt, vaikka havaitsi hänen seuransa aina huvittavaksi. Oli luonnollista, että Alice Leen käytöksen vapaus täydellisestä välinpitämättömyydestä johtuneena tuntui lähenevän rohkaisua kuninkaallisen teikarin mielestä, ja että tämän kauniit päätökset Woodstockin vieraanvaraisuuden loukkaamisen varomisesta alkoivat horjua, mikäli kiusauksen tilaisuuksia ilmeni tiheämpään. Näitä tilaisuuksia suosi Albertin lähtö Woodstockista jo seuraavana päivänä heidän saapumisensa jälkeen. Edellä mainitussa kolmimiehisessä istunnossa oli sovittu, että hän pistäytyisi vierailulle Everard-enonsa luo Kentin kreivikuntaan, jotta hänen näyttäytymisensä siellä poistaisi aiheen epäluulolta, jota voisi johtua hänen asumisestaan Woodstockissa, samalla kun sitten ei olisi mitään tekosyytä hänen isänsä perheen häiritsemiseksi sillä perusteella, että sen keskuudessa majaili mies, joka oli ollut aseissa niin äskettäin. Hän oli myös ottanut varsin vaaralliseksi tehtäväkseen poikkeilla eri kohtiin rannikolle tarkastamaan niiden paikkojen turvallisuutta, joista oli valittava kuninkaan pakosatama hänen pyrkiäkseen merelle. Näiden seikkojen katsottiin varmistuttavan kuninkaan turvallisuutta ja helpoittavan hänen lopullista pelastautumistansa. Mutta Alicelta riistettiin siten veljensä läsnäolo, Nuori Lee olisi ollut hänen valpas holhoajansa, mutta kuninkaan aikaisempaa keveätä puhetta oli veli pitänyt hilpeän luonteen purkauksena, ja hän olisi mielestään tehnyt hallitsijalleen suurta vääryyttä, jos olisi vakavasti epäillyt tätä niin törkeästi vieraanvaraisuuden loukkaamisesta kuin Alicen häpeällinen ahdistaminen olisi merkinnyt. -

Woodstockin huonekunnassa oli kuitenkin kaksi, jotka eivät näyttäneet niin tyyten leppyneen Louis Kerneguyhin tai alistuneen hänen aikeisiinsa. Toinen oli Bevis, joka tuntui ensimmäisestä rettelöisestä kohtauksesta saakka kantavan kaunaa uutta vierasta vastaan, Kaarlon kykenemättä lauhduttamaan sitä millään lähentelyllä. Jos paashi jäi sattumalta kahden kesken nuoren emännän kanssa, näki Bevis aina hyväksi pysytellä mukana; se siirtyi Alicen istuimen viereen ja murisi kuuluvasti, kun teikari lähestyi tyttöä. "On vahinko", tuumi valepukuinen prinssi, "että Beviksenne ei ole verikoira, sanoaksemme sitä suorastaan keropääksi — se on liian komea, liian ylväs ja hienostunut hautoakseen tuollaisia yrmeitä ennakkoluuloja koditonta kavalieriparkaa vastaan. Olenpa vakuutettu siitä, että siihen veitikkaan on siirtynyt Pymmin tai Hampdenin sielu, joka yhäti ilmaisee vihaavansa kuninkuutta ja sen kaikkia kannattajia."

Alicen oli tällöin tapana vastata, että Bevis oli uskollinen ajatuksissa ja töissä, ainoastaan yhtyen hänen isänsä nurjamielisyyteen kaikkia skotlantilaisia vastaan, ja se tunne oli hänen tunnustettava jokseenkin voimakkaaksi. "Ei, sitten on minun keksittävä joku muu syy", virkkoi oletettu Louis, "sillä minä en voi sallia Sir Bevisin pahastuksen perustua kansalliseen vastenmielisyyteen. Tahdomme siis olettaa, että joku uljas kavalieri, joka samosi sotaan ja jäi sille tielleen, on omaksunut tämän hahmon katsellakseen vielä asuinsijoja, joista se erisi niin vastahakoisesti, ja hän on kademiellinen nähdessään Louis Kerneguy-parankaan tulevan niin likelle hänen hukkaantuneiden tunteittensa valtiatarta." — Puhuessaan hän lähestyi tuolia, ja Bevis ilmaisi mielialansa kumealla murinalla. "Siinä tapauksessa teidän on paras pysyä loitolla", vastasi Alice nauraen, "sillä mustasukkaisen ihailijan aaveen usuttaman koiran purema ei voi olla kovinkaan vähäpätöinen". Ja kuningas pitkitti puhelua samalla tolalla, joka ei johtanut Alicea aavistamaan mitään vakavampaa kuin eriskummallisen nuorukaisen apinamaista teikaroimista, mutta sai valepukuisen vieraan ehdottomasti ajattelemaan, että hän oli päässyt tuollaiseen valloitukseen, joita usein ja helposti sattuu häiritäjäin osalle. Terävästä havaitsemuksestaan

huolimatta hän ei riittävästi oivaltanut, että kuninkaallinen tie naiselliseen suosioon on avoinna hallitsijoille ainoastaan silloin kun he esiintyvät loistossaan, ja että heidän kosiskellessaan tunteettomina armastelun polku on samojen mutkien ja vastuksien haittaama kuin yksityisillä kansalaisilla.

Bevisin lisäksi tarkkaili Louis Kerneguyn esiintymistä toinenkin perheen jäsen, eikä suinkaan ystävällisin silmin. Phoebe Mayflowerin kokemus ei ulottunut kylän piiriä ulommaksi, mutta hän tunsu maailmaa kuitenkin paljoka paremmin kuin emäntänsä, ja hän oli sitäpaitsi viittä vuotta vanhempi tätä. Tietävämpänä hän oli epäluuloisempi. Hän arveli tuon oudon näköisen skotlantilaisveitikan liehittävän nuorta emäntää enemmän kuin oli soveliaista tulokkaan yhteiskunnallisessa asemassa, ja vielä lisäksi, että Alice antoi hänelle hieman runsaammin rohkaisua kuin Parthenia olisi suonut millekään tuollaiselle leiskujalle Argaluksen poissaollessa — sillä noiden kuuluisain arkadialaisten rakkaustarinoita käsittelevä nide[24] oli silloin nuorten miesten ja neitokaisten mielikirjana kautta koko iloisen Englannin. Sellaisia epäluuloja hautoessaan Phoebe oli ymmällä, miten käyttäytyä tässä tilanteessa, vaikka hän oli päättänyt olla suvaitsematta vähäisintäkään vastuksen mahdollisuutta eversti Everardin totisen rakkauden tolalla ilman korjaamisen yritystä. Hän suosi itse erityisesti Markhamia, joka muuten oli hänen sanantapansa mukaan niin pulska ja vetävä nuori mies kuin Oxfordshiressä nähtiin, ja tuo skotlantilainen variksenpelätti ei ollut verrattavissa häneen sen paremmin kuin liitu juustoon. Ja silti hän myönsi, että master Kerneguyllä oli ihmeellisen hyvin öljytty kieli ja että tuollaisia teikareita ei käynyt halveksiminen. Mitä oli tehtävä? — hänellä ei ollut mitään tosiseikkoja esitettävänä, ainoastaan epämääräistä uumoilua, ja häntä pelotti puhua asiasta emännälleen, jonka ystävällisyys oli kyllä suuri, vaan ei kuitenkaan kehoittanut tuttavallisuuteen.

Hän kuulusti Jocelinen mielipidettä kautta rantain; mutta ties miten olikaan metsänvartijassa herännyt kovin suurta harrastusta tätä onnetonta nuorukaista kohtaan, ja mies piti häntä niin tärkeänä vieraana, että Phoebe ei saanut vaikutetuksi häneen mitään. Vanhalle ritarille puhuminen olisi nostattanut yleisen myrskyn. Arvoisa kappalainen oli Woodstockissa kaikkien ongelmien ylläpitäjä, ja hän olisi ollut neitosen luonnollisimpana neuvojana, sillä hän oli kutsumuksensa johdosta rauhaarakastava ja siveellinen sekä käytännön aloilla harjaantunut keinokkaaksi. Mutta hän taasen oli tahtomattaan loukannut Phoebea, jolle oli hänen puheessaan osunut klassilliseksi lisänimeksi *Rustica Fidele*. Toinen ei sitä nimitystä ymmärtänyt, joten hän katsoi pakolliseksi paheksia sitä häpäisevänä, vakuuttaen, että hän ei rustannut itseänsä enempää kuin muutkaan ihmiset. Siitä asti hän oli karttanut t:ri Rochecliffen tapaamista, jota olikin helppo välttää.

Master Tomkins kulki alituisen edes takaisin talossa kaikenlaisilla verukkeilla; mutta hän oli keropää, ja Phoebe oli liian uskollinen kavaliereille, suodakseen kellekään vihollisiin kuuluvalla sanansijaa heidän keskinäisissä selkkauksissaan. Sitäpaitsi oli independentti puhunut itse Phoebelle sellaiseen tapaan, että tämä johtui kieltäytymään kaikesta tuttavallisuudesta hänen seurassaan. Ja lopuksi olisi saattanut neuvotella kavaliereiden kanssa, mutta neitosella oli omat syynsä jokseenkin pontevaan väitteeseen, että kavaliereiden kanssa oli häpeämätön lontoolainen renttu. Vihdoin hän päätti ilmaista epäluulonsa sille henkilölle, jolla oli enimmäkseen harrastusta niiden todentamiseen tai kumoamiseen.

"Annankin master Markham Everardin tietää, että hänen hunajakennonsa ympärillä pörrää ampiainen", tuumi Phoebe, "ja lisäksi, että tiedän tuon nuoren skotlantilaisen kuvatuksen vaihtuneen naisesta mieheksi matami Greenin luona ja antaneen matami Greenin Dollylle kultakolikkoa, jotta hän ei hiiskuisi siitä mitään. Eikä hän ole siitä virkkanutkaan kellekään muulle kuin minulle, ja hän tietää parhaiten itse, antoiko hän kultakolikosta mitään vastikkeeksi — mutta master Louis on nenäkäs virnake, joka on hyvinkin soinut pyytää."

Kului kolme tai neljä päivää asiain pysyessä tällä kannalla. Valepukuinen prinssi ajatteli toisinaan lempiseikkailua, jonka näytti Onnetar osuttaneen hänen tielleen huvikkeeksi, ja käytti hyväkseen mitä tilaisuuksia sattui tuttavallisuutensa lisäämiseen Alice Leen seurassa. Mutta paljoka useammin hän ahdisti t:ri Rochecliffeä kysymyksillään paon mahdollisuudesta. Kykenemättä vastaamaan niihin rauhoitteli kunnan mies itseänsä kuninkaalliselta hätäilyltä, vetäytymällä palatsihuvilan moniin tutkimattomiin komeroihin, jotka olivat tunnettuja kenties ainoastaan hänelle, hän kun oli jo lähes parikymmentä vuotta kirjoitellut teostansa Woodstockin ihmeistä.

Neljäntenä päivänä sattui, että joku vähäpätöinen seikka oli toimittanut ritarin liikkeelle, ja hän oli jättänyt perheeseen jo kotiutuneen nuoren skotlantilaisen Victor Leen vierashuoneeseen Alicen seuraan. Tällaiseen asemaan joutuneena hän arveli hetken otolliseksi, antautuakseen sellaisiin korupuheisiin, joita saattoi sanoa kokeellisiksi, niinkuin kroatialaiset kahakoidessaan pitelevät ohjaksia tiukalla, valmiina hyökkäämään vihollisen kimppuun, tai karauttavat tiehensä tulematta liian likelle, asianhaarain mukaan. Lähes kymmenen minuutin ajan hän ensin haasteli jonkunlaista hämäräperäistä mielistelyä, jota Alice mielin määrin saattoi tulkita joko joutavoimiseksi tahi vakaasti tarkoitetuiksi viittauksiksi. Olettaessaan sitte tytön syventyneen aprikoimaan hänen tarkoitustaan hän

nolostukseeseen huomasi yhdestä ainoasta lyhyestä kysymyksestä, että hänen sanojaan ei ollut ollenkaan tarkattu ja että Alice sillähaavaa ajatteli pikemmin mitä hyvänsä muuta kuin hänen puheittensa merkitystä. Tyttö kysyi häneltä, tiesikö hän sanoa, paljonko kello oli, ja hänen sävynsä ilmaisi todellista uteliaisuutta ajaa kulumisesta, osoittaen keimailun aivan mahdottomaksi.

"Lähden katsomaan tiimapatsaasta, mistress Alice", vastasi teikari nousten, ja häntä punastutti se halveksuminen, jolla hän ajatteli olevansa kohdeltu.

"Tehkää niin hyvin, master Kerneguy", virkkoi Alice tyyten aavistamattomana herättämästänsä pahastuksesta.

Master Louis Kerneguy poistui huoneesta, ei kuitenkaan hankkimaan pyydettyä tietoa, vaan purkamaan suuttumustansa ja pettymystään ja vannomaan vakaammin kuin oli tähän asti rojhennut, että Alice joutuisi katumaan hävyttömyyttään. Kaikessa hyväluontoisuudessaan hän oli kuitenkin prinssi, tottumaton vastaväitteisiin, saati halveksumiseen, ja hänen turhamaisuutensa oli nyt saanut kipeän kolauksen. Kiivain askelin hän riensi ajopuistoon, muistaen omaa turvallisuuttansa ainoastaan sikäli, että valitsi sisemmät ja yksinäisemmät lehtokujat kävelyilleen. Siellä hän marssi joutuisin ja joustavin askelin, sillä uupumuksestaan tointuneena hän pääsi nyt liikkumaan entisellään, ja viihdytteli äkänsä kostosuunnitelmilla häpeämätöntä maalaiskeimailijatarta vastaan. Mikään vieraanvaraisuuden kunnioitus ei saanut enää tästälähin pelastaa mokomaa antamasta hyvitystä.

Ärtynyt teikari sivuutti

"aurinkokellon sammaleisen patsaan",

suvaitsematta tiedustaa siltä mitään, — eikä se olisikaan voinut tyydyttää hänen uteliaisuuttansa, sillä päivä ei paistanut. Hän kiirehti sitten eteenpäin, suojellen kasvojansa viitallaan ja kumartuen laahustavaan käyntiin, joka lyhensi hänen silmäänpistäväää mittansa. Pian joutui hän metsän hämyisiin kujiin, painuen niitä myöten huomaamattansa yhä syvemmälle ja samoten heikentymättömän vinhasti, olematta suurestikaan selvillä suunnastaan. Äkkiä pysähdytti hänen kulkunsa äänekäs huikkaus ja sitte seis-huuto, jota säesti vielä hätkähdyttävämpi ja kummallisempi toimenpide, kepin kosketus olkapäähän, suopeana kylläkin, mutta sentään hiukan käskeväänä merkinä.

Tällä hetkellä ei olisi juuri mikään tapaaminen tuntunut tervetulleelta, mutta sen henkilön ulkomuoto, joka oli siten pidättänyt hänet, saattoi kaikkein vähimmin näyttää hänestä miellyttävältä tai olosuhteisiinsa otolliselta. Kääntyessään hän näki likellään lähes kuusi jalkaa pitkän nuoren miehen, rakenteeltaan ryhdikkään ja sopusuhtaisen. Vieraan asu oli siisti ja ilmaisi vallassäätyä, mutta samalla vakava ja jollakin tavoin säntillisyyttä osoittava. Niinpä kaulushuivin huikaiseva valkoisuus ja kankeus sekä sahviaanikenkien tahraton kiilto olivat merkkeinä järjestyksen harrastuksesta, jollainen oli köyhtyneille ja kukistuneille kavaliereille vierasta, mutta sitävästoin voitollisen puolueen elämäntavoille ominaista. Tämähän kykeni huolettomasti pukeutumaan arvonsa mukaan, ja sen korkeampien ja kunnioitettavampien piirien sääntönä olikin vaatetuksen ja käyttäytymisen säädyllisyys ja vakaisuus. Prinssiä vastaan painoi vaa'assa toinenkin seikka, ja se oli vielä kuvaavampi näennäisen vertailun epätasaisuudelle. Tämän tahtomattoman keskustelun haastajalla ilmaisi vankka ruumis lujaa voimakkuutta, otsa kuvasti käskyvaltaa ja päättäväisyyttä, vasemmalla kupeella riippui pitkä pistomieikka, oikealle puolelle vyötä oli kiinnitetty väkipuukko ja itse vyöhön pistetty pari pistooleja, jotka olisivat riittäneet asettamaan hänet voittopuolelle Louis Kerneguy'n jäädessä pelkän miekkansa varaan, vaikkapa pakolainen olisikin ruumiillisilta voimilta vastannut äkillistä pidättäjänsä paremmin kuin oli asian laita.

Karvaasti katui Kaarlo ajattelematonta kiivastusta, joka oli toimittanut hänet nykyiseen asemaansa, mutta etenkin pistoolien puutetta, hän kun oli jättänyt taloon nuo välineet jotka varsin suurella määrällä asettavat ruumiillisen vanteruuden ja heikkouden samalle tasolle. Kuitenkin hän käytti hyväkseen sitä urheutta ja mielenmalttia, joita oli kautta vuosisatojen puuttunut harvoilta hänen sukunsa jäseniltä, Hän seisoi lujana ja liikkumattomana, viitta yhä verhoamassa kasvojen aliosaa, antaakseen aikaa selitykselle siltä varalta, että hänet otaksuttiin joksikukuksi toiseksi henkilöksi.

Tämä kylmäverisyys teki tehonsa, sillä toinen virkahti vuorostaan kummastuneena ja epä tietoisena: "Eikö siinä ole Joceline Joliffe? Jollen tunne Joliffea, niin minun pitäisi toki tuntea oma viittani."

"En ole Joceline Joliffe, kuten näette, sir", vastasi Kerneguy tynesti, suoristautuen osoittamaan täyden mittansa ja pudottaen viitan.

"Vai niin!" ihmetteli vieras. "Sitte, herra tuntematon, minun onkin lausuttava mielipahani siitä, että käytin keppiäni, tahtoessani pysähdyttää teidät. Tuosta asusta, jonka varmasti tunnen omakseni, päättelin teidät Jocelineksi, koska jätin sen hänen haltuunsa palatsihuvilaan."

"Jos olisin ollut Joceline, sir", tuumi prinssi aivan rauhallisesti, "niin teidän ei olisi mielestäni pitänyt

napauttaa niin lujasti".

Toista hämmennytti ilmeisesti se vakaa levollisuus, jota hän kohtasi. Kohteliaisuuden tunto saneli ensiksikin anteeksipyynnön erehdyksestä, kun hän oli luullut olevansa jokseenkin varma henkilöstä. Master Kerneguyn asema ei sallinut liikanaista mahtipontisuutta; hän ilmaisi vakavalla kumarruksella hyväksyvänsä tarjotun puolustelun ja kääntyi sitte kävelemään oletuksensa mukaan palatsihuvilaa kohti, vaikka hän oli samonnut metsässä eri suuntiin risteileviä puistokujia pitkin liian pikaisesti, ollakseen varma oikeasta tolasta.

Häntä kiusasi pahoin havainto, että hän ei päässytäkään täten eroon kumppanista, jonka oli saanut vastoin tahtoansa. Astelipa hän hitaasti tai nopeasti, uusi tuttava säätyläis- ja puritaniasussaan, vantterana ja hyvin asestautuneena, kuten olemme hänet kuvanneet, näytti päättäneen pitää 'hänelle seuraa, ja yrittämättä saapua hänen rinnalleen tai ruveta keskusteluun ei hän kertaakaan päästänyt toista loittonemaan kahta tai kolmea kyynärää edemmäksi valvonnastaan. Vaeltaja paransi vauhtiensa, mutta vaikka hän oli silloin nuoruudessaan — kuten jälkeensä kypseneemmällä iällä — Britannian ripeimpiä kävelijöitä, muukalainen pysyi täydellisesti hänen veroisenansa, jouduttamatta askeleitansa juoksuun. Moinen vainoaminen kävi niin tiukaksi ja kiusaannuttavaksi, että Kaarlon ylpeys heräsi kuten pelkokin. Hän alkoi ajatella, että mitä hyvänsä vaaraa saattoikaan koitua kahdenkeskisestä ottelusta, hänen oli kuitenkin viisaampi pyrkiä selville tästä kookkaasta saattolaisesta metsässä kuin vasta lähempänä jotakin asuttua paikkaa, missä tuollainen käskyvaltainen henkilö varmaankin tapaisi ystäviä ja kannatusta.

Huolestuneena, tuskastuneena ja suutuksissaan pyörähti Kaarlo senvuoksi päin seuraajaansa, kun he saapuivat kaidalle metsätielle, joka johti Kuninkaan tammen hallitsemalle pikku niitylle; sen katkeilleet ja käiverät oksat sekä jättiläismäinen runko kuvastuivat tuon villin lehtokujan taustalla.

"Sir", hän sanoi seuraajalleen, "te olette jo ollut syypää yhteen hävyttömyyteen minua kohtaan. Te olette pyytänyt anteeksi, ja tietämättä mitään syytä, miksi valitsitte juuri minut töykeästi kohdeltavaksi, olen arvelematta hyväksynyt puolustelunne. Onko meidän keskemme vielä mitään sovitettavaa, mikä saa teidät tällä tavoin seuraamaan minua? Jos on, niin selitän tai hyvitan sen ilomielin, mikäli asian laatu sallii. Luullakseni ette voi kantaa minua vastaan mitään kaunaa, sillä minä en liene teitä koskaan ennen nähnyt. Olen aulis antamaan teille omakohtaisen hyvityksen, jos voitte esittää pätevän syyn sen pyytämiseen. Jos mielessänne on pelkkää tunkeilevaa uteliaisuutta, niin ilmoitan teille, että minä en siedä kenenkään kärkeilyä kintereilläni, ollessani yksityisellä kävelyllä."

"Kun tunnen oman viittani toisen miehen hartioilla", vastasi vieras kuivakiskoisesti, "lienee, minulla luonnollinen oikeus seurata nähdäkseni, mihin se joutuu. Vaikka olenkin erehtynyt kantajasta, sir, olen kuitenkin varma siitä, että minulla oli yhtä hyvä oikeus kopauttaa omaa viittaani kuin kellään on vaatteittensa harjaamiseen, joskin te olitte siihen verhoutunut. Jos siis tahdomme pysyä hyvissä väleissä, niin on minun kysyttävä esimerkiksi, miten saitte tuon viitan ja minne olette sen keralla menossa? Muutoin otan vapaudekseni pidättää teidät, minulla kun on siihen riittävä valtuus."

"Voi onnetonta levättiä", ajatteli prinssi, "niin, ja kolmin verroin onnetonta turhanaikaista oikkuu, joka lähetti minut tänne tämä vaatekappale leukani ympäri kiedottuna haastamaan riitaa ja herättämään huomiota, kun turvallisuuteni mitä tähdellisimmin kaipaisi rauhaa ja näkymättömyyttä!"

"Jos sallitte minun arvata, sir", pitkitti vieras, joka ei ollut kukaan muu kuin Markham Everard, "niin tahdon saada teidät vakuutetuksi siitä, että olette paremmin tunnettu kuin luulettekaan".

"No, taivas varjelkoon!" rukoili puhuteltu henkilö ääneti, mutta yhtä hartaasti kuin hän oli koskaan elämässään turvautunut rukoukseen. Tänäkään äärimäisen hätätilan hetkenä hänen miehuutensa ja tyyneytensä eivät kuitenkaan pettäneet, ja hän muisti olevan tuiki tärkeätä, että hän ei näyttäisi säikähtyneeltä, vaan vastaisi siten, että vaarallinen kumppani kenties johtuisi paljastamaan, miten pitkälle hänen todelliset tietonsa tai epäluulonsa ulottuivat.

"Jos tunnette minut, sir", hän sanoi, "ja olette herrasmies, kuten esiintymisestäänne tuntuu, niin teidän ei voi olla vaikea oivaltaa, minkä sattuman on täytynyt toimittaa ylleni nämä vaatteet, joita sanotte omiksenne".

"Ohoo, sir", vastasi eversti Everard, jonka raivostusta ei suinkaan lauhduttanut muukalaisen vastauksen säveys, "on sitä luettu Ovidiuksen 'Metamorphoses' ja tiedetään, niissä aikeissa nuoret herrasmiehet kulkevat valepukuisina — tiedetäänpä myös, että naisellistakin asua käytetään erityisissä tilanteissa — on kuultu Vertumnuksesta ja Pomonasta".

Punnitessaan näitä sanoja huokasi hallitsija jälleen hartaan rukouksen, että tällä pahalta näyttävällä jutulla ei olisikaan syvemmälle ulottuvaa juurta kuin jonkun Alice Leen ihailijan kademieliisyys, ja hän vakuutti itsekseen kaikesta kauniiseen sukupuoleen kiintymisestään huolimatta aivan huokeasti

kieltäytyvänsä tenhoavimmastakin Eevan tyttärestä, päästäkseen selville nykyisestä pinteestään.

"Sir", hän sanoi, "te näytte olevan herrasmies. Niin ollen ei minulla ole mitään vastahakoisuutta mainita teille, että minäkin kuulun siihen luokkaan."

"Tai jonkun verran korkeampaan?" tiedusti Everard. "Herrasmies", vastasi Kaarlo, "on määritelmä, joka käsittää kaikki vaakunan käyttämiseen oikeutetut arvoasteet. Herttua, loordi tai prinssi ei ole muuta kuin herrasmies, ja onnettomuuteen joutuneena, kuten minä, hänen sietää olla hyvillään, jos hänelle myönnytetään se ylimalkainen kohteliaisuuden sanelma."

"Sir", lausui Everard, "aikomuksenani ei ole houkutella teitä mihinkään tunnustukseen, joka haittaisi omaa turvallisuuttanne. En myöskään katso asiakseni esiintyä vangitsemissa yksityisiä kansalaisia, jotka nurinkurinen käsitys kansallisesta velvollisuudesta on saattanut johdattaa erehdyksiin, varsinkin kun suoraluontoisten miesten tulee pikemmin sääliä niitä kuin rangaista. Mutta jos ne, jotka ovat toimittaneet synnyinmaahansa kansalaissodan ja suuria vaurioita, edelleen tuottavat häpeää ja häväistystä perheisiin — jos he yrittävät harjoittaa yksityistä hurjasteluaan vieraanvaraisten kotien loukkaamiseksi, jotka antavat heille suojaa valtiollisten rikkomustensa seurauksilta, niin luuletteko, mylord, että me siedämme sitä kärsivällisesti?"

"Jos tarkoituksenanne on rakentaa kanssani riitaa", sanoi prinssi, "niin sanokaa se heti suoraan, kuten herrasmies. Te olette epäilemättä paremmalla puolella aseisiin katsoen, mutta se epäsuhte ei saa minua pakenemaan yksinäisen ahdistelusta. Jos toiselta puolen olette taipuvainen kuulemaan järkeä, niin ilmoitan teille aivan levollisesti, että minulla ei ole aavistustakaan loukkauksesta, johon viittaatte, enkä myöskään käsitä, minkätähden puhuttelette minua mylordiksi."

"Kiellätte siis olevanne loordi Wilmot?" sanoi Everard

"Sen voin tehdä ehdottomasti", vakuutti prinssi.

"Kenties mieluummin esiinnytte Rochesterin jaarlina Olen kuullut, että kunnianhimonne tähtäsi tuonlaisen myönnytyksen saamiseen skotlantilaisten kuninkaalta."

"En ole loordi enkä jaarli, niin totta kuin minulla on kristitty sielu pelastusta vailla. Nimeni on —"

"Älkää alentako itseänne turhalla vilpistelyllä, mylord ja vielä yksinäiselle miehelle, joka ei tahdo vedota viranomaisiin oman kelpo säilänsä avuksi, jos hän näkisi syytä sen käyttämiseen, sen vakuutan. Voitteko katsella tuota sormusta ja kieltää olevanne loordi Wilmot?"

Hän otti kukkarostaan sormuksen ja ojensi sen valepukuiselle prinssille. Tämä tunsi sen heti samaksi, jonka hän oli suihkukaivon lähellä pudottanut Alicen ruokkuun, varomattomasti totellen ainoastaan hetken ritarillisuutta, antaessaan sievän korun viehkeälle tytölle, jota oli tullut säikäyttäneeksi.

"Tunnen sormuksen", hän myönsi; "se on ollut hallussani. Miten se osoittaisi minut loordi Wilmotiksi, sitä en käsitä, ja väärää todistusta se siinä tapauksessa kantaa minua vastaan."

"Saatte nähdä todisteen", vastasi Everard. Ottaen sormuksen takaisin hän painoi joustinta, joka oli taidokkaasti sovitettu keskisyvennyksen reunaan; silloin jalokivi ponnahti sivulle ja paljasti loordi Wilmotin nimikirjaimet kauniisti kaiverrettuina pienoiskokoon, vaakunan keskelle. "Mitä nyt sanotte, sir?"

"Että todennäköisyys ei ole todiste", virkkoi prinssi; "tässä ei ole mitään muuta kuin helposti selitettävää. Olen skotlantilaisen aatelismiehen poika; isäni haavoittui kuolettavasti ja joutui vangiksi Worcesterin taistelussa. Lausuessaan minulle hyvästi ja käskiessään minun paeta hän antoi minulle harvat arvokapineensa, niiden mukana tuon sormuksen; Olen kuullut hänen puhuvan vaihtaneensa sormuksia loordi Wilmotin kanssa jolloinkin Skotlannissa, mutta en ole milloinkaan tiennyt sormuksessa tuollaista salalokeroa olevan."

Siinä Kaarlo puhuikin pelkkää totta, ja hän ei olisi tuolla tavoin erinnytkään korusta, jos olisi aavistanut sen olevan helposti tunnettavissa. Hän jatkoi oltuaan kotvasen vaiti: "Vielä kerran, sir, — olen kertonut teille paljon sellaista, joka koskee turvallisuuttani, — jos olette jalomielinen, niin jätätte minut rauhaan, ja kenties minä voin joskus vastedes tehdä teille yhtä hyvän palveluksen. Jos aiotte pidättää minut, niin teidän on se tehtävä täällä omalla uhallanne, sillä minä en tahdo kävellä pitemmälle teidän tolallanne enkä salli teidän vainota minua omallani. Jos päästätte minut, niin kiitän teitä, — jos ette, niin käykää käsiksi aseeseenne."

"Nuori herrasmies", lausui eversti Everard, "tokko todellakin olette se huikenteleva nuori ylimys, joksi teidät otaksuin, siitä olette saanut minut epävarmaksi. Mutta sanottehan perheenne olleen likeisissä väleissä hänen kanssaan, ja kaiketikin olette etevä oppilas siinä irstailun koulussa, jossa Wilmot ja

Villiers ovat professoreja ja heidän toivorikas herransa jo tutkinnon suorittanut opiskelija. Käyttäytymisensä Woodstockissa, missä olette perheen vieraanvaraisuutta palkitaksenne hautonut mitä kuolettavinta vauriota heidän kunnialleen, on osoittanut teidät peräti kehittyneeksi tuollaisen akatemian jäseneksi. Aioin ainoastaan varoittaa teitä tässä seikassa — oma vikanne on, jos lisään kehoitukseeni kuritusta."

"Varoittaa minua, sir!" tulistui prinssi; "ja kuritusta! Tämä koettelee kärsivällisyyttäni enemmän kuin sopii omaan turvallisuuteenne — paljastakaa miekkanne." Ja niin sanoen hän laski kätensä miekan kahvaan.

"Uskontoni", vastasi Everard, "kieltää minua äkkipikaisesti vuodattamasta verta. Menkää kotiin, sir — olkaa viisas — miettikää sekä kunnian että varovaisuuden vaatimuksia. Antakaa arvo Lee-suvun kunnialle ja tietäkää, että yksi siihen likeisesti liittynyt pitää ankaraa tiliä liikkeistänne."

"Ahaa!" huudahti prinssi katkerasti nauraen; "nyt käsitan koko jutun — tässähän onkin keropää eversti, puritaniserkku — raamatunkohtien ja siveyssaarnojen latelija, jolle Alice Lee niin makeasti nauraa. Jos uskontonne, sir, estää teitä antamasta hyvitystä, niin sen pitäisi myös estää teitä kunniallisen ihmisen loukkaamisesta."

Kumpainenkin oli nyt kiihtynyt sisukkaaksi. He sivalsivat yhtä aikaa miekkansa ja alkoivat taistella, eversti kun luopui siitä edusta, jonka hän olisi saanut ampuma-aseittensa käyttämisellä. Käsivarren työntäisy tai jalan luiskahdus olisi voinut sillä hetkellä muuttaa Britannian tulevaisuuden, mutta kolmannen henkilön saapuminen keskeytti ottelun.

25. LUKU.

EVERARD NOLATTUNA.

Miekkailijat olivat näköjään yhtä taitavasti ja urheasti ahdistelleet toisiaan. Kaarlo oli ottanut siksi paljon osaa taisteluihin ja ollut kansalaissodassa sekä osallisena että uhrina, että hänestä ei ollut mitään uutta tai outoa joutua puolustautumaan omin käsin, ja Everard oli samoissa koettelemuksissa kunnostautunut sekä urhoollisuudella että muilla päällikön ansioilla. Mutta kolmas henkilö, kuten sanottu esti synkän lopun ottelulta, jossa menestys olisi ehdottomasti tuottanut voittajalle suurta pahoittelun aihetta.

Vanha ritari itse ilmestyi paikalle pony-hevosen selässä, sillä sota ja takavarikkoon otto eivät olleet jättäneet hänelle arvokkaampaa ratsua. Hän työntäisi taistelujain väliin ja käski heidän pidättyä henkensä uhalla. Toisesta toiseen vilkaisten hän otti selville, keiden kanssa oli tekemisissä, ja tiedusti: "Ovatko" nyt Woodstockin paholaiset, joista niin paljon jaaritellaan, riivanneet teidät kumpaisenkin, kun huitelette toisianne kuninkaallisen rauhoitusalueen laidalla? Sanonpa teille molemmille, että niin kauvan kuin vanha Henry on Woodstockissa, puiston rauhaa pidetään voimassa yhtä tarkoin kuin olisi kuningas vieläkin valtaistuimellaan. Kukaan ei saa täällä villiintyä kaksintaisteluihin, paitsi uroshirvet omana aikanaan. Miekkahuottraan, miehet, muutoin minä puutun peliin kolmanneksi ja olenkin kenties villityin koko joukossa! Kuten Will sanoo:

"niin pieksen teidät paistinvartainenne kuin paholainen teitä pelmuuttais'."

Kiistakumppanukset luopuivat nujakastaan, mutta seisoivat silmäillen toisiansa ynseästi kuin tuollaisessa tilanteessa aina tapahtuu, kumpainenkin vastahakoisena näyttämään enemmän rauhanhaluiselta kuin toinenkaan ja senvuoksi viivytellen olemasta ensimmäinen pistämään miekkaansa huottraan.

"Aseet pois näkyvistä, hyvät herrat, paikalla", vaati ritari vielä käskevämmin, "toinen niinkuin toinenkin, tai muutoin joudutte tekemisiin minun kanssani, sen vakuutan. Saatte olla kiitollisia siitä, että ajat ovat muuttuneet. Ennen vanhaan olisi röyhkeytenne voinut maksaa kumpaisellekin oikean kätenne, jollei sen lunnaksi olisi suoritettu tuntuvaa rahasummaa. Sisarenpoika, jollet aio vieraannuttaa minua ainiaaksi, niin pane pois miekkasi. Master Kerneguy, olette minun vieraani. Vaadin teitä olemaan loukkaamatta minua miekkanne pitämisellä paljastettuna, kun velvollisuutenani on valvoa rauhan säilymistä."

"Tottelen teitä, sir Henry", taipui kuningas piiloittaen aseensa, "ja tuskin edes tiedänkään, minkätähden tämä herrasmies kävi minua ahdistamaan. Vakuutan teille, että kukaan ei pidä kuninkaan

persoonaa tai etuoikeuksia suuremmissa arvossa kuin minä — vaikka se hartaus on jonkun verran syrjäytynyt käytännöstä."

"Voimme tavata kohtauspaikan, sir", vastasi Everard, "missä kuninkaan persoona tai etuoikeudet eivät tule loukatuiksi".

"Totisesti, tuskinpa vain, sir", tokaisi Kaarlo kykenemättä hillitsemään hetkellistä pilanhalua. "Tarkoitin, kuninkaalla on niin harvoja puoluelaisia, että heistä vähäpätöisimmänkin menetys saattaisi olla pikku vahinko hänelle; mutta sen kaiken uhalla tahdon kohdata teidät missä vain on kavalieriparalla kunnollinen mahdollisuus päästä turvallisesti tiehensä, jos hänellä on onnea taistelussa."

Sir Henry Leen ensimmäinen aatos oli kiintynyt kuninkaallisen alueen loukkaamiseen; nyt hän alkoi kääntää ajatuksensa omaisensa ja nuoren kuningaspuoluelaisen turvallisuuteen. "Hyvät herrat", hän sanoi, "minun täytyy vaatia, että tämä jupakka kerrassaan loppuu. Markham, tätenkö palkitset sen alentuvaisuuteni, että tulin takaisin Woodstockiin sinun takuullasi, — siitä hyvästikö sinä otat tilaisuuden vihaista vieraaltani kurkun?"

"Jos tietäisitte hänen aikeensa yhtä hyvin kuin minä —" alotti Markham, mutta pysähtyi älytessään, että hän saati taisei ainoastaan kiivastuttaa enoansa, saamatta häntä vakuutetuksi, koska luultavasti pidettäisiin hänen oman mustasukkaisen epäluuloisuutensa työnä kaikkea, mitä hän voisi sanoa Kerneguyin lähentelystä Alicen seurassa. Hän loi senvuoksi katseensa maahan ja vaiken.

"Ja te, master Kerneguy", huomautti Sir Henry, "voitteko mainita minulle mitään syytä, miksi tavoittelette tämän nuoren miehen henkeä? Valitettavasti hän on unohtanut uskollisuutensa ja velvollisuutensa, mutta luonnollisesti tunnen sisarenpoikaani kohtaan aina jonkun verran harrastusta."

"En tiennyt tällä herrasmiehellä olevan sitä kunniaa, joka olisi varmasti varjellut häntä miekaltani", vastasi Kerneguy. "Mutta riita on hänen luomansa, ja minä en voi mainita mitään perustetta, miksi hän kohdisti äkänsä minuun, ellei valtiollisten mielipiteittemme eroavaisuus ole vaikuttimena."

"Toisin tiedätte asian olevan", väitti Everard; "sanoinhan teille, että te kuningasmielisenä pakolaisena olitte minulta turvassa — ja viimeiset sananne ilmaisivat, että te hyvinkin arvasitte sukulaisuussuhteeni Sir Henryyn. Mutta vähänpä se merkitsee. Halventaisin itseäni, jos käyttäisin sukulaisuutta suojeluksenani teiltä tai keneltäkään."

Heidän siten väitellessään, kumpaisenkaan suvaitsematta lähestyä kiistan todellista syytä, Sir Henry katseli toisesta toiseen rauhanrakentajan näköisenä ja huudahti:

"'No, siin' on syyttelevää selkkausta!
Kai Circen pikarista ootte juoneet'

"Kas niin, nuoret herrat, sallikaa vanhan miehen olla välittäjänänne. En ole lyhytnäköinen sellaisissa asioissa — rettelön emo ei ole sääsken siipeä isompi, ja tiedän oman elämäni ajalta viisikymmentä tapausta, jolloin vanhan Willin sanojen mukaan

"'on urhot uljahasti tulleet yhteen mies miestä vastaan miekan mittelyyn',

"yhdenkään ihmisen kykenemättä muistamaan riidan syytä sitten kun rynnistys oli lopussa. Joutavia! pikku seikka semmoista tuottaa — väärältä puolelta sivuuttaminen kadulla — tai vähäinen nyhjäisy olkapäähän vahingossa taikka pikainen sana tai väärin ymmärretty ele. Hei, unohtakaa äkäne aihe, olkoon se mikä hyvänsä — olette saaneet olla uhoissanne, ja vaikka upotattekin huotraan miekkanne veristymättöminä, niin se ei ollut teidän vikanne, vaan johtui vanhempanne käskystä ja määräysvaltaan oikeutetun henkilön vaatimuksesta. Maltan saarella on kyllä voimassa hyvin tarkkatuntoiset käsitykset kaksintaistelusta, mutta sielläkin on siihen ratkaisuun ryhtyneiden pakko pidäytyä ritarin, papin tai vallasnaisen käskystä, ja siten keskeytettyä kiistaa katsotaan kunniallisesti päättyneeksi, ja sitä ei saa uudistaa. — Sisarenpoika, käsittääkseni on mahdotonta, että sinä voit olla äkeissäsi tälle nuorelle herrasmiehelle kuninkaansa puoltamisesta. Kuule rehellistä esitystäni, Markham — sinä tiedät, etten suo sinulle mitään pahaa, vaikka minulla on jonkun verran syytä olla loukkaantunut: anna nuorelle miehelle kätesi kaikessa ystävällisyydessä, ja me lähdemme kolmisin palatsihuvilaan kulauttamaan pikarillisen sekkiä sovinnon vakuudeksi."

Markham Everard huomasi mahdottomaksi vastustaa enonsa ystävällistä sopuisuutta. Hän epäili kyllä, ja osittain oikein, että tarjous ei ollut pelkän hyväntahtoisuuden elpymistä; tuollaisella huomaavaisuudella tahtoi eno nähtävästi varmistua edes hänen puolueettomuudestaan, jollei avuliaisuudestaan, kuningasmielisen pakolaisen turvaamisesta. Hän tajusi joutuneensa hankalaan pulaan ja kenties aiheuttavansa epäluuloisuutta omassa puolueessaan, seurustellessaan läheisen omaisensa kanssa, kun tämä suojasi tuollaisia vieraita. Mutta toiselta puolen hän arveli tehneensä

tasavallalle kyllin suuria palveluksia, kyetäkseen torjumaan kademielisyyden moitteita siinä kohden. Ja sitäpaitsi, kansalaissota oli kyllä suuresti ja monin tavoin hajaannuttanut perheitä, mutta nyt se näytti lopullisesti päättyneen tasavaltalaisten voitolla, joten valtiollisen vihan vimma oli jo alkanutkin viihtyä ja sukulaisuuden ja ystävyuden vanhat siteet voittaa takaisin entistä vaikutustansa ainakin osittain. Monia liittoja uusittiin, ja ne, jotka Everardin tavoin kuuluivat voitolliseen puolueeseen, toimivat usein hyljättyjen sukulaistensa suojelemiseksi.

Näiden ajatusten vilahtaessa hänen mieleensä hän myös huomasi, että hänelle tarjoutui täten mahdollisuus uudistaa seurustelunsa Alice Leen kanssa; siten hän saattoi olla saapuvilla suojelemassa tätä loukkauksen tai häväistyksen mahdollisuuksilta. Niinpä hän ojensikin kätensä skotlantilaiselle, lausuen samalla: "Minä puolestani olen varsin valmis unohtamaan riidan syyn tai oikeastaan katsomaan sen johtuneeksi väärinymmärryksestä ja tarjoamaan master Kerneguyille sellaista ystävyyttä kuin voi syntyä kunniallisten miesten kesken, jotka ovat valtiollisissa asioissa asettuneet eri kannalle."

Kykenemättä voittamaan oman arvokkuuden tunnetta, jonka unohtamista hänelle varovaisuus suositteli, Louis Kerneguy vastaukseksi kumarsi syvään, muttei tarttunut Everardin tarjottuun käteen.

"Minun ei ole tarvis", hän sanoi, "ollenkaan ponnistaa riidan aiheen unohtamiseksi, kun en ole lainkaan kyennyt sitä käsittämään; mutta koska en ole kartellut tämän herrasmiehen pahastusta, niin olen myös halukas yhtymään mihin tahansa suosiollisuuden määrään, jolla hän suvaitsee kunnioittaa minua."

Everard veti hymyillen pois kätensä ja kumarsi vuorottaan paashille, jonka jäykkää vastaanottoa lähentelylleen hän piti skotlantilaisen poikasen ylpeänä ärtyisyytenä; nuorukaista oli hänen nähdäkseen kasvatettu liioiteltuihin käsityksiin sukuarvosta ja yksilöllisestä tärkeydestä, ja vailtainen tutustuminen maailmaan ei ollut riittänyt sitä vielä häivyttämään.

Sir Henry oli hyvin mielissään kiistan päättymisestä, jonka oletti johtuneen oman käskyvaltansa suuresta kunnioittamisesta. Hyvillään hän oli myös tilaisuudesta seurustelunsa osittaiseen uudistamiseen sisarenpoikansa kanssa, sillä nuorella miehellä oli valtiollisista virheistään huolimatta lämpimämpi sija hänen tunteissaan kuin ritari kenties itsekkään oivalsi. Hän virkkoi nyt lohduttavasti: "Älkää olko nolostuksissanne, nuoret herrat. Totisesti teki kipeää sydämelleni eroittaa teidät, nähdessäni teidän mittelevän voimianne niin uljaasti ja kauniissa kunnianharrastuksessa, ilman mitään pahoja tai verenhimoisia ajatuksia. Vakuutan teille, että jollen olisi ylimetsänhoitajana täällä ja vannonut täyttäväni virkavelvollisuuteni, olisin pikemmin ruvennut ratkaisijaksenne kuin estäjäksi. Mutta riita unohtuu loppuunsa, ja voittelullanne ei pitäisi olla muuta seurausta kuin ruokahalu, jonka se on saattanut teille toimittaa."

Ja hän hoputti ponyansa liikkeelle, voitonriemuisena edeten palatsia kohti lähintä puistokujaa myöten. Hän näytti kerrassaan ratsastuskoulun sankarilta, joka olisi kelvannut ohjailemaan itse Bukefalosta, kun hänen jalkansa melkein viistivät maata, varpaitten päkiäisen juuri levätessä jalustimella — reiden etuosa kiertyneenä satulaan päin, kantapäät kääntyneinä sivulle ja vaipuneina niin alas kuin mahdollista, vartalo säntillisen suorana, ohjakset huolellisesti soviteltuina vasempaan käteen, oikean pidellessä ratsuraippaa poikittain tähdättynä hevosen vasenta korvaa kohti. Ajutanteina saatellessaan häntä kumpaisellakin sivulla kykenivät nuorekkaat kumppanit hädin hillitsemään hymyänsä, kun katselivat ratsastajan täsmällisesti kohennettua ja tarkoin punnittua asentoa ja vertasivat sitä ponyin villiin muotoon ja pikkaraiseen kokoon, sen pörröiseen karvaan, pitkään häntään ja harjaan sekä tuikeihin silmiin, kun nämä tulisten hiilien tavoin kiiluivat karvatukoista, jotka valuivat peittämään sen kapeata otsaa.

Kenties ritari huomasi heidän ihmettelynsä, sillä ensi sanoikseen hän virkkoi taipaleella: "Pixie on virkku ratsu, vaikka pikkainen, hyvät herrat", ja samassa hän sai Pixien vahvistamaan tuon väitteen parilla hypyllä; "se on heiverö, mutta sisukas. Tosiaankin, jollen olisi hiukan liian kookas keijuisratsastajaksi" (ritari oli lähes kuusi jalkaa mitaltaan), "niin muistuttaisin sen selkään noustessani maahiskuningasta, sellaisena kuin hän esiintyy Mike Draytonin runossa:

"Hän sirkkaa ratsuks harjoitteli,
jo selkään noustess' alkoi peli,
kun hepo hyppi, kurieli,
mut viimein hiukan talttui.
Se vauhtiin syöksyi päätä avin
tai pyöri kääntein pelottavin
ja laukkaan aina rikkoi ravin.
jos tuokioksi malttui."

"Vanha ystäväni Pixie!" sanoi Everard silittäen ponyn kaulaa; "minua ilahuttaa, että se on jäänyt henkiin kaikkien levottomuuksien jälkeen. Pixie lienee jo hyvinkin kahdenkymmenen vuoden ikäinen,

Sir Henry?"

"Runsaasti kahdenkymmenen vuoden, se on varma tosi Niin, Markham, sota on istutusmaata lakaiseva tuulispää, joka säästää ainoastaan vähimmin jättämisen arvoista, Vanha Pixie ja sen vanha herra ovat eläneet pitemmälle kuin moni vankka mies ja ravakka ratsu — vaikka kumpaisestakaan ei ole juuri mihinkään. No, kyllähän vanha mies sentään voi jotain tehdä, kuten Will sanoo. Ja Pixie ja minä siis olemme jääneet henkiin."

Niin sanoen hän taaskin pani Pixien osoittamaan riipeyden rippeitä.

"Jääneet henkiin?" virkahti nuori skotlantilainen, täydentäen lauseen, jonka kelpo ritari oli jättänyt kesken; "niin kyllä, jääneet henkiin

"ratsastustaidon ihmeit' ilmi luomaan'."

Everard punehtui, sillä hän tunsu ivan, mutta hänen enonsa yksinkertainen turhamaisuus ei sallinut hänen epäillä kohteliaisuuden vilpittömyyttä.

"Niinkö vain?" hän sanoi. "Jaakko-kuninkaan aikoina olen tosiaan esiintynyt kilparadalla, ja siellä olisitte voinut sanoa nähneenne

"myös nuoren Heikun, hattu kallellaan'."

"Mitä *vanhan* Heikun[25] näkemiseen tulee, niin —" Ritari pysähtyi ja näytti häveliäältä mieheltä, joka muovasi sanaleikkiä. "Mitä vanhaan Heikkuun tulee — ka, yhtä hyvin olisitte voinut nähdä itse Vanhan *Herran*. Ymmärrättehän master Kerneguy — Vihtahousun — ha, ha, ha! Everard poikani, toivoakseni ei arkatuntoisuutesi järähdä viattomasta leikkipuheesta?"

Hän riemastui niin suuresti kumppaniensa suosionilmaisista, että lausuili tuon kuuluisan säejakson kokonaan, lopettaen sillä vakuutuksella, että nykyinen aika pankoon yhteen kimppuun kaikki sukkeluksensa, — Donnen, Cowleyn, Wallerin ja koko liudan, — ja sittekään ei noin muodostuneella runoilijalla olisi kymmenettä osaa vanhan Willin nerosta. "Mutta pyydän sinulta anteeksi, sisarenpoika", hän lisäsi, "sinä kun luullakseni et ollenkaan suvaitse mitään näytelmiä".

"Ei, en ole sentään aivan niin turhansurkeileva kuin te arvelette, eno. Olen aikoinani suosinut niitä kenties liiaksikin ja nykyään en tuomitse niitä kerrassaan tai summamutikassa, vaikka minä en hyväksy niiden vallattomuuksia ja luonnottomuuksia. En voi olla Shakespearessakaan näkemättä monia seikkoja, jotka ovat sekä pahennuksia säädyllyksydelle että haitallisia hyville tavoille — lukuisia kohtia, jotka pyrkivät pilkkaamaan hyvettä tai suositteluun pahetta, — ainakin lieventämään tämän rumuutta. En voi pitää noita nerokkaita runoja hyödyllisenä lukemisena olletikaan nuorisolle, niissä kun esitetään verenvuodatusta pääpuuhana miehille ja lemmen juonia naisten ainoana hommana."

Näitä huomautuksia tehdessään Everard yksinkertaisena ajatteli vain antavansa enolleen tilaisuuden hartaimman harrastuksensa puoltamiseen, loukkaamatta häntä vastaväitteellä, joka oli noin rajoitettu ja lakea. Mutta tällöin kuten usein muulloinkin hän unohti, kuinka itsepintainen hänen enonsa oli mielipiteissään sekä uskonnon asioissa että valtiollisella alalla ja makuseikoissa, ja että olisi ollut yhtä helppo kääntää hänet presbyteriläisen hallitusmuodon puolelle tai saada tekemään puhdistusvala kuin horjuttaa hänen luottamustansa Shakespeareen. Kunnon ritarin väittelytavassa oli toinenkin omituisuus, jota Everard ei koskaan kyennyt täydellisesti tajuamaan, ollen itse luonteeltaan avomielinen ja suorasukainen, siitä puhumattakaan, että hänen uskonnolliset käsityksensä olivat jossain määrin suvaitsemattomia seuraelämässä usein käytetylle peittelylle ja teeskentelylle. Luonnollisesta kuumaverisyydestään tietoisena oli Sir Henryllä nimittäin tapana olla tarkoin varuillaan sitä vastaan. Suurestikin loukkaantuneena hän pitkitti jonkun aikaa väittelyä kaikin puolin ulkonaisesti levollisena, kunnes tunteet kohosivat niin rajuksi, että ne voittivat ja pyyhkäisivät tieltään keinotekoiset sulut ja purkausivat vastustajaan yhä yltyneessä raivossa. Siten sattui usein, että hän kavalan vanhan kenraalin tavoin peräytyi vastustajansa nähden hyvässä järjestyksessä ja vähin erin, tehden niin maltillista vastarintaa, että kiistakumppani tuli houkutelluksi takaa-ajoon sille paikalle, missä hän viimein teki äkillisen ja aavistamattoman hyökkäyksen, ratsuja jalkaväki sekä tykistö yhtäaikaan, jolloin vihollinen harvoin jäi häkeltymättä, jollei hän saanut sitä kukistetuksikin.

Tämän periaatteen mukaan hän siis Everardin viime puheen kuullessaan salasi suuttumuksensa ja vastasi pakoittaen sävyssään kohteliaisuuden vartioimaan kiihtymystä:

"Epäilemättä on presbyteriläinen vallassäätö kautta kaikkien näiden onnettomien aikojen antanut sellaisia todisteita nöyrästä, sävyisästä ja vaatimattomasta yleisen hyvän harrastuksesta, että heillä on oikeus saada yleistä luottamusta vilpittömyyteensä, kun he tuntevat varsin voimakkaita epäilyksiä sellaisten teoksien suhteen, joissa uskonnon ja hyveen ylväimpiin aatoksiin, — aatoksiin, jotka voisivat kääntää paatuneita syntisiä ja erinomaisesti soveltuisivat kuolevien pyhimysten ja marttyyrien suuhun,

— on sattunut aikojen karkeuden ja kehittymättömän maun johdosta sekaantumaan joitakuita meheviä piloja ja muuta sellaista ainesta, mikä ei ole suurestikaan tiellä muille kuin tuollaisen kuonan huolellisille penkojille, jotta he saisivat käyttää sitä sellaisen halventamiseen, mikä itsessään ansaitsee mitä suurinta ylistystä, Mutta erityisesti haluaisin kuulla sisarenpojaltani, onko ainoakaan niistä lahjakkaista miehistä, jotka ovat karkoittaneet Englannin kirkon oppineet ja viisaat hengenmiehet saarnastuolista ja nyt loistavat heidän sijallaan, saanut mitään innoitusta runottarilta, — jos minun sopii käyttää niin arki aikaista sanaa eversti Everardin loukkaantumatta, vai eivätkö he ole yhtä typerästi ja raakamaisesti vieraita kirjalliselle sivistykselle kuin inhimillisyydellekin."

Eversti Everard olisi saattanut tämän puheen ivallisesta sävystä arvata, mikä myrsky teki tuloansa hänen enonsa povessa. Niin, olisipa hän voinut käsittää vanhan ritarin tunteet pelkästä eversti-sanan korostamisesta, hän kun ei muulloin kuin vimmansa noustessa käyttänyt Everardista sitä nimitystä, koska se enimmin yhdisti sisarenpojan hänen vihaamaansa puolueeseen. Osittain hän tajusikin jotain olevan vialla, ja toivoen saavansa nähdä Alice-serkkunsa eversti pidättyi vastaamasta mitään enonsa lausuntoon, joka päättyi juuri kun vanha ritari oli laskeutunut ratsailta palatsihuvilan ovella ja kahden saattolaisensa seurassa astui eteissuojamaan.

Samassa ilmestyi paikalle Phoebe ja sai käskyn tuoda jotakin "juotavaa" herrasmiehille. Woodstockin Hebe tunsii Everardin heti ja tervehti häntä melkein huomaamattomalla niauksella, mutta hän ei pyrkimyksensä mukaan hyödyttänyt asiaansa, kun kysyi ritarilta pelkästään muodon vuoksi, pitikö mistress Alicen tulla saapuville. Ankarana *Ei* oli jyrkkänä vastauksena, ja epäaikainen sekaantuminen näytti lisäävän hänen entistä ärtymystänsä Everardia vastaan Shakespearen halventamisesta. "Vaatisinpa", puheli Sir Henry tuohon tukalaan aiheeseen palaten, "jos köyhän ja aseista riisutun kavalierin sopisi käyttää sellaista sanaa voitollisen armeijan upseeria kohtaan, vaatisinpa saada tietää, eikö se mullistus, joka on lähettänyt meille pyhimyksiä ja profeettoja loppumattomiin, ole myöskin suonut meille runoilijaa, jolla on kylliksi lahjoja ja ylevyyttä, himmentääkseen vanhan Willin, meidän sokaistuneiden ja lihallisten kavalierien oraakkelin ja epäjumalan?"

"Kyllähän, sir", vastasi eversti Everard, "tunnen erään tasavallan ystävän kirjoittamia säkeitä, — ja draamallistakin laatua olevia, — jotka puolueettomassa vaa'assa punnittuina voisivat vetää vertoja Shakespearenkin runoudelle, samalla kun ne ovat vapaita siitä pöyhistelystä ja säädyttömyydestä, jolla se suuri laulaja on toisinaan tyytynyt hivelemään raakamaisen kuulijakuntansa karkeita mielitekoja".

"Vai niin!" virkahti ritari, vaivoin hilliten raivostustaan. "Tekisi mieleni tutustua siihen runouden mestariteokseen! Saanko kysyä sen etevän henkilön nimeä?"

"Sen täytyy olla Vicars tai ainakin Withers", tokaisi valepukuinen paashi.

"Ei, sir", vastasi Everard, "eikä Hawthorndenin Drummond eikä myöskään loordi Stirling. Ja kuitenkin ne säkeet todistavat sanani, jos ette ota lukuun huonoa lausumistapaa, sillä minä olen paremmin tottunut puhumaan pataljoonalle kuin niille, jotka rakastavat runottaria. Säkeissä esiintyy puhujana yön yllättämä nainen, joka poluttomassa metsässä eksyttyään ensin ilmaisee kiihtymystensä taikauskoisten huolten johdosta, joita hänen asemansa aiheutti."

"Siis näytelmä, ja keropään kirjailijan kyhäämä!" ihmetteli Sir Henry.

"Draamallinen tuote ainakin", vastasi hänen sisarenpoikansa ja alkoi lausua koruttomasti, mutta taiteellisesti nykyaikana peräti tutuiksi tulleita rivejä, jotka eivät vielä olleet saavuttaneet mitään kuuluisuutta, kun tekijän maine perustui pikemmin hänen kiistakirjoituksiinsa ja valtiollisiin julkaisuihinsa kuin runouteen, joskin tämä myöhempinä aikoina joutui kannattamaan hänen kuolemattomuutensa ikuista muistopatsasta:

"Sävyyttä voi nää mietteet hurskaan mieltä, ei tyrmistyttää, koska häll' on aina vierellään voimasankar', Omatunto."

"Oma mielipiteeni, Markham, oma mielipiteeni", huudahti Sir Henry ihastuksen vallassa; "paremmin ilmaistuna, mutta ihan samaa kuin minä huomautin, kun keropäät heittiö; olivat näkevinään aaveita Woodstockissa! Jatka toki."

Everard pitkitti:

"Oi, tervetullut, säihkysilmä Usko, — myös kultasiivin leijaat luoksein, Toivo, käy enkel'eelläs, ehjä Puhtaus! Ma teidät nään, nyt uskon horjumatta: Ylhäisin Hyvä, jolle kaikki turmat vain koston orjantyötä toimittavat, lähettäis välkkyvartijan, jos tarvis ois puoltaa henkeään ja kunniaani. — Petynkö, eikö tuolla tumma pilvi hopeista sisustusta yölle käännä?"

"Muu on minulta unohtunut", virkkoi lausuja, "ja ihmettelen, että olen kyennyt muistamaan senkään

vertaa".

Sir Henry Lee oli odottanut kuulevansa varsin toisenlaisen purkauksen kuin nuo klassilliset ja kauniit säkeet. Hänen kasvojensa halveksiva ilme haihtui pian, mutistettu ylähuuli silisi, ja vasemmalla kädellään sivellen partaansa hän kohotti oikean käden etusormen silmäkulmalleen syvän tarkkaavaisuuden merkiksi. Everardin vaiettua vanhus huokasi kuin kauniin soitannon viimeisen sävelmän vaimentuessa. Hän puhui sitte lempeämpään tapaan kuin äsken.

"Markham", hän sanoi, "nuo säkeet soluvat miellyttävästi ja kuuluvat korvissani kuin huilun puhtaalta luritukselta. Mutta sinä tiedät, että olen hiukan hidas käsittämään kuulemani täyttä merkitystä ensimmäisellä kerralla. Toista minulle ne säkeet, verkalleen ja harkitusti, sillä mieleni tekee aina kuulla runoa kahdesti, ensimmäisellä kerralla soinnun vuoksi ja jälkimmäisellä sisällön."

Siten rohkaistuna Everard lausui säkeet uudestaan, lujemmin ja tehokkaammin; ritari tajusi ne selvästi, ja hänen katseensa ja eleensä ilmaisivat suurta suosiota.

"Niin!" hän puhkesi haastamaan, kun Everard jälleen vaikenä; "niin, minä *sanon* tuollaista runoudeksi, vaikka se olisikin presbyteriläisen tai anabaptistinkin sepittämää. Ja tavattiinhan hyviä ja hurskaita ihmisiä niissäkin syntisissä kaupungeissa, jotka taivaan tulella hävitettiin. Olen tosiaan kuullut, vaikka epäuskoisena, — suo anteeksi, Everard, — että keskuudessanne on miehiä, jotka ovat nähneet erehtyneensä kapinoidessaan mitä parhainta ja ystävällisintä herraa vastaan ja saadessaan aikaan hänen joutumisensa vie rajumman joukkueen uhriksi kuin he itse olivat. Niin, epäilemättä se sielun säveys ja mielen puhtaus, jotka loivat nuo kauniit säkeet, ovat jo kauvan sitten opettaneet noin rakastettavan miehen sanomaan: minä olen tehnyt syntiä, minä olen tehnyt syntiä. Enpä epäile, että noin sulosointuinen harppu on murtunut mielenkarvauteen niiden rikosten tähden, joiden todistajana hän oli, ja nyt hän istuu kumarassa Englannin häpeän ja surun painamana, — kaikki ylväät runolauselmansa, kuten Will sanoo,

'''kuin tiu'ut vienot epäsointuun saatu'.

"Ettekö tekin ajattele niin, master Kerneguy?"

"En vainkaan, Sir Henry", vastasi kantapoika hiukan häijyesti.

"Mitä, ettekö usko, että noiden säkeiden sepittäjän täytyy kuulua parempaan joukkoon ja kallistua meidän katsantokantaamme?"

"Minä luulen, Sir Henry, että tuo runous tekee kyhääjänsä päteväksi kirjoittamaan näytelmän Potifarista ja tämän ynseästä rakastajasta; ja mitä hänen yhteiskunnalliseen asemaansa tulee, niin tuo viime vertauskuva pilven tummasta takista tai viitasta ja sen hopeisesta sisustuksesta olisi leimannut hänet minun silmissäni vaatturiksi, jollen sattuisi tietämään, että hän toimii koulumestarina ja kelpaisi valtiollisilta mielipiteiltään Cromwellin hovirunoilijaksi, — sillä mitä eversti Everard on tässä lausuillut niin hartaasti, sitä ei ole sepittänyt sen vähemmin kuuluisa henkilö kuin John Milton."

"John Milton!" huudahti Sir Henry hämmästyneenä. "Mitä! John Milton, jonka herjaavasta ja verenhimoisesta kynästä on herunut *Defensio Populi Anglicani!* Paholaisten katalan ylioikeuden asianajaja! — Suuren petturin, iljettävän teeskentelijän, kammottavan hirviön, maailman epäsiikiön, ihmiskunnan häpeän, kunnottomuuden ja synnin viemärin ja kaiken kehnouden kokoelman Oliver Cromwellin kätyri ja norkko!"

"Juuri sama John Milton", vastasi Kaarlo, "pikku poikien koulumestari ja pilvien vaatturi, joille hän varustaa hopealla sisustettuja mustia pukuja muutta kustannuksitta kuin terveen järjen".

"Markham Everard", haastoi vanha ritari, "minä en ikinä anna sinulle anteeksi — en koskaan, en koskaan. Sinä olet pannut minut lausumaan ylistyksen sanoja heittiöstä, jonka sisälmysten tulisi lihottaa haaskahaukkoja. — Älä puhu minulle, vaan mene tiehesi! Olenko minä, omaisesi ja hyväntekijäsi, sovelias henkilö vei jättäväksi jakelemaan suositustani ja kiittelyäni umpimähkään sekä tahrimaan sellaista valkaistua hautaa kuin viisastelija Miltonia?"

"Minä tunnustan", pahoitteli Everard, "että tämä on tylyä menettelyä. Te kovistelitte minua — haastoitte minut esittämään yhtä hyvää runoutta kuin Shakespearen. Ajattelin ainoastaan säkeitä enkä Miltonin valtiollisia mielipiteitä."

"Niinpä niin", vastasi Sir Henry, "kyllä me tunnemme saivarrustaitosi; sinä pystyit sotimaan kuninkaan etuoikeuksia vastaan, tarkoittamatta vähäisintäkään haittaa hänen persoonalleen. Uh, taivas varjelkoon! Mutta taivas kuulee ja tuomitsee sinua. — Laske pöydälle se juoma, Phoebe", sivulauseena palvelustytölle, joka toi virvoketta, "eversti Everardia ei janota. — Teikäläiset ovat pyyhkineet suunsa ja sanoneet, että te ette ole tehneet mitään pahaa. Mutta vaikka olette pettäneet ihmisiä, Jumalaa ette

kuitenkaan voi pettää. Ja Woodstockissa eivät teikäläiset saa pyyhkiä huuliansa ruuan tai juomankaan jälkeen, sen vakuutan."

Siten yhtäkkiä syytettynä koko uskonnollisen lahkonsa ja valtiollisen puolueensa varjopuoliksi väitetyistä vioista Everard älysi liian myöhään, miten varomaton hän oli ollut antaessaan alun, kun vastusti väitteillään enonsa makua draamallisessa runoudessa. Hän yritti selittää — pyydellä anteeksi.

"Erehdyin tarkoituksestanne, hyvä eno, ja ajattelin todella haluavanne tietää jotakin meikäläisestä kirjallisuudesta. Ja minä tunnustan, että kerratessani säkeitä, joita te ette pitäneet ansiottomina kuultavaksenne, luulin tuottavani teille mielihyvää enkä suinkaan suuttuttavani teitä."

"Niin vainkin!" vastasi ritari hetyttömän kiukkuisena; "tunnustat — tunnustat — niin, se on uutena vakuuttamisen sanantapana hovilaisten ja kavalierien syntisen vannomisen sijasta. Huh, *tunnusta* vähemmän ja *tee* enemmän — ja hyvästi nyt. — Master Kerneguy, huoneessani tapaatte juotavaa."

Phoeben seistessä avosuvin ihmetellen äkillistä riitaa ei eversti Everardin kiusaannusta ja pahastusta vähäisessä määrin kartuttanut nuoren skotlantilaisen ylimielisyys. Sen ajan hoviteikarien tavoin kädet taskuihin pistettyinä oli nuori pakolainen heittäytynyt takanojooon eräälle vanhanaikuiselle istuimelle, ja vaikka hän tavanmukaisesti oli liian kohtelias nauraakseen ääneen ja harjaantunut siihen sisällisen naurun taitoon, jolla maailmanmiehet oppivat antautumaan rattonsa valtaan rettelöihin joutumatta tai suoranaista loukkausta tuottamatta, ei hän millään muotoa yrittänyt salata, että häntä sydämen pohjasta huvitti se tulos, jonka oli aiheuttanut everstin vieraskäynti Woodstockissa. Eversti Everardin kärsivällisyys oli kuitenkin jo kohdannut rajan ja oli menossa sen yli, sillä enon ja sisarenpojan luonteissa oli yhtäläisyyttäkin, vaikka he valtiollisissa mielipiteissä olivat joutuneet vastakkaisille laduille.

"Horna!" huudahti eversti, ja hänen äänenpainonsa soveltui puritanille yhtä vähän kuin itse sanakin.

"Aamen!" virkahti Louis Kerneguy, mutta niin hiljaa ja säveästi, että huudahdus näytti pikemmin puhkeavan itsestään kuin olevan tahallisesti lausuttu.

"Sir!" äännähti Everard harpaten häntä kohti sellaisella päällä ollen, jolloin mies oikein äkäännyttyään tapaisi halukkaasti esineen, johon saisi purkaa tunteensa.

Plait il? oudoksui paashi mitä tasaisimmalla äänellä, vilpittömän viattomasti katsoen häntä kasvoihin.

"Haluan tietää, sir", vastasi Everard, "mitä äskeisellä tarkoititte".

"Se oli vain hengen ulosvuodatus, arvoisa sir", selitti Kerneguy, "hentoinen huokaisu, jonka lähetin taivaaseen omasta puolestani pitämään seuraa teidän pyhälle anomuksellenne, jonka vastikään lausuite".

"Sir, tiedän monenkin hauskan herrasmiehen luut ruhjotuksi sellaisesta hymystä, joka teillä nyt on huulillanne", uhkasi Everard.

"Kas vain sitä!" vastasi häijy paashi, jolle eivät edes turvallisuutensa ajatukset riittäneet pilanhalun vastapainoksi. "Jos olisitte pysynyt *tunnustuksissanne*, arvoisa sir, niin te olisitte kai tähän mennessä jo tukehtunut; mutta pyöreä sadatuksenne pompahti kuin tulppa omenaviinipullosta ja päästää raivostuksenne kuohumaan ulos perässään tavallisten pukarien rehellisellä kastamattomalla kielellä." "Taivaan tähden, master Girnegy", hätäili Phoebe, "älkää puhuko everstille noin katkeria sanoja! Älkääkää te, hyvä eversti Markham, viitsikö pahastua tuon pubeista — hän on vain poika."

"Jos eversti tai te haluatte, mistress Phoebe, niin huomaatte minut mieheksi — ja luullakseni voi tämä herrasmies jo hiukan vahvistaakin väitöstäni. Varmaankin hän suosittaa teille vallasnaisen osaa 'Comuksessa', ja minä vain toivon, että hän John Miltonia ihaillessaan ei viehäty näyttölemään Simson Agonistesta ja räjäytät ilmaan tätä vanhaa rakennusta kirouksilla tai vimmoissaan tempaa sitä raunioiksi päällemme."

"Nuori mies", sanoi eversti yhä raivosta kuohuen, "jollotte pidä kunniasa periaatteitani minkään muun vuoksi, olkaa toki kiitollinen suojeluksesta, jota ette helposti saavuttaisi ilman niitä".

"Ei, minun pitääkin hakea ihmisiä, joilla on enemmän vaikutusta teihin kuin minulla", virkkoi palkollinen ja sipsutti pois, Kerneguy vastatessa Everardille yhä yhtä ärsyttävän välinpitämättömästi:

"Ennen kuin uhkaatte minua millään niin peloittavalla kuin kiukullanne, tulisi teidän olla varma siitä, eikö minulla saata olla asianhaarain johdosta pakko evätä teiltä tilaisuus, johon näytte tähtäävän."

Samassa saapui eteissuojamaan kiireisesti Alice, varmaankin palvelustyttönsä kutsumana.

"Master Kerneguy", hän sanoi, "isäni pyytää saada tavata teitä Victor Leen huoneessa".

Kerneguy nousi ja kumarsi, mutta näytti päättäneen jäädä Everardin lähtöön asti, estääkseen mitään selitelyä serkuksien kesken.

"Markham", puhui Alice hätäisesti, "serkku Everard — minulla on vain hetkinen aikaa viipyä täällä — Jumalan tähden, mene heti! — ole varovainen ja kärsivällinen — mutta älä viivy täällä — isäni on kamalasti kiihdyksissään".

"Sen olen saanut kuulla enoni suusta, madam", vastasi Everard, "samoin kuin hänen häätökäskynsäkin, jota tottelen siekailematta. En aavistanut, että te säestäisitte niin tyyliä määräästä ihan noin halukkaasti; mutta minä lähden, madam, tajuten jättäväni teidät mieluisampaan seuraan."

"Kohtuuton — epähieno — kiittämätön!" pahoitteli Alice; mutta peljäten sanojensa voivan kuulua korviin, joille ne eivät olleet aiottuja, hän lausui ne niin heikosti, että serkku menetti lohduksen, jota niiden tarkoituksena oli hänelle tuottaa.

Hän kumarsi Alicelle kylmäkiskoisesti hyvästiksi ja virkkoi väkinäisen kohteliaasti, jollainen sävy herrasmiesten kesken toisinaan verhoi mitä kuolettavinta vihaa: "Luulen, master Kerneguy, että minun täytyy tällähaavaa taipua jättämään silleen omat erityiset mielipiteeni asiasta, johon olemme viitanneet keskustelussamme, ja niin ollen lähetän luoksenne erään herrasmiehen, joka toivoakseni kykenee menestyksellä pitkittämään sitä."

Skotlantilainen kumarsi juhlallisesti ja samalla alentuvasti, sanoen odottavansa toisen suosiollisia käskyjä. Hän tarjosi kätensä mistress Alicelle, viedäkseen hänet takaisin vanhan ritarin luo, ja erosi voitollisena kilpailijastaan.

Everard oli tavannut hämäystä enemmän kuin kykeni lujimmallakaan maltilla sietämään. Nuorukaisen arvokkaasta ryhdistä ja levollisesta itsetunnosta hän yhä päätteli vieraan joko Wilmotiksi tai joksikuksi tämän yhtä huikenteleväksi arvokumppaniksi. Hän palasi Woodstockin kauppalaan siinä vakaassa mielessä, että hänen ei sopinut syrjäytyä röyhkeyden tieltä, vaikkapa hänen pitäisikin etsiä hyvitystä sellaisin keinoin, joita hänen periaatteensa eivät voineet pitää puolustettavina.

26. LUKU.

PRINSSI NÖYRYYTETTYNÄ.

Eversti Everardin siten kuohuksissaan poistuessa pikku virkistystilaisuudesta, jonka Sir Henry Lee oli hyväntuulisena tarjonnut ja sitte kiukustuneena kieltänyt, nautti hyvä vanha ritari sitä tyttärensä ja vieraansa seurassa, tuskin vielä toipuneena kuohahduksestaan. Pian jälkeensä hän muisti jonkun metsänhoidollisen tehtävän, sillä hän piti yhä säännöllisesti huolta virkavelvollisuuksistaan, niin vähän kuin siitä olikin hyötyä. Hän kutsui Bevisin ja läksi ulos, jättäen molemmat nuoret kahden kesken.

"Nyt", tuumi lemmenhaluinen prinssi itsekseen, "kun Alice on jäänyt jalopeuraansa vaille, on katsottava, onko hän itse tiikerin rotua. — Kas, Sir Bevis on jättänyt hoidokkinsa", hän virkkoi ääneen; "luulin entisen ajan ritarien, noiden ankarain holhoojain, joiden oivana edustajana se on, olleen tiukempia valppaan vartion pitämisessä".

"Bevis tietää palveluksensa olevan minun luonani aivan tarpeetonta", sanoi Alice, "ja sillä on lisäksi suoritettavana muita velvollisuuksia, joita jokainen oikea ritari pitää parempina kuin värjötellä kaiken aamupäivää naisen naurattelijana".

"Te puhutte kavallusta kaikkea hellää tunnetta vastaan", lausui teikari. "Neitosen kepeimmänkin toivomuksen tulisi olla oikealle ritarille sitovampi kuin mikään muu, hänen hallitsijansa kutsumusta lukuunottamatta. Soisin, mistress Alice, että vain vihjaisitte vähäisimmänkään halunne minulle, niin näkisitte, miten minä olen totuttautunut kuuliaisiksi."

"Ette ollenkaan tuonut minulle tietoa tänä aamuna, mitä kello oli", vastasi nuori neiti, "ja siinä minä istuin kysymässä Ajan siivistä, kun minun olisi pitänyt muistaa, että herrasmiesten mielistely voi olla yhtä häipyvää kuin Aika itse. Mistä tiedätte, mitä teidän tottelemattomuutenne on voinut maksaa minulle ja muille? Vanukas ja piirakka ovat voineet palaa karrelle, sir, sillä minä noudatan vanhaa

kotoista sääntöä, pitäen silmällä keittiötä, — tai olisin saattanut myöhästyä rukouksista taikka jäädä pois sovitusta kohtauksesta pelkästään master Louis Kerneguy'n laiminlyönnin tähden, kun hän ei ilmoittanut minulle ajan kulumista."

"Voi, minä olenkin niitä rakastajia, jotka eivät kykene sietämään poissaoloa", selitti Kerneguy. "Minun täytyy ikuisesti olla kauniin viholliseni jaloissa — sellaisella nimityksellä muistaakseni haaverunoelmat opettavat meitä osoittamaan kunnioitustamme sille kauniille ja julmalle, jolle omistamme sydämemme ja henkemme. Puhu puolestani, hyvä luuttu", hän lisäsi ottaen käteensä soittokapineen, "ja näytä, enkö minä tunne velvollisuuttani".

Hän lauloi, mutta enemmän aistikkaasti kuin taitavasti, erään ranskalaisen rondeaun, jonka joku sukkelus tai sonetinseppittäjä oli kepeän huolettomasti sovittanut toisen kielen sakeisiin.

Vain hetki seuraas! — Kun aamun armaan
itäinen hohde vie häämyn harmaan,
oi, mikä mielein saa tyytymään
taas arkityöhön ja hyörinään,
suruihin uusiin, joit' antaa päivät,
kun menneen muistotkin taakaks jäivät? —
Vain hetki seuraas.

Vain hetki seuraas! — Kun voimaa kuumaa
saa puolipäivä ja päätä huumaa,
mik' antaa sulholle palkinnon,
kun kedon paahteesta päässyt on,
ja paremminkin kuin luola, lehto,
on hälle viileän rauhan ehto? —
Vain hetki seuraas.

Vain hetki seuraas! — Kun ilta koituu,
oi, mikä mielestäin unhoon noituu
kaikk' kiittämättömät askareet
ja toiveet turhiksi rauenneet,
kun tarpeet niukan vain täytteen saivat,
isännän hylkimät uuraat vaivat? —
Vain hetki seuraas.

"Onpa kyllä vielä säkeistö lisääkin", huomautti laulaja, "mutta sitä en esitä teille, mistress Alice, syystä että muutamat hovin kainostelijat eivät siitä pitäneet".

"Kiitän teitä, master Louis", vastasi nuori neiti, "sekä hyvästä valinnastanne, kun lauloitte sellaista, mikä on tuottanut minulle mielihyvää, että sen pidättämisestä, minkä ajattelitte voivan loukata minua. Vaikka olenkin maalaistyttö, pyrin sikäli hovimuotiin, etten vastaanota mitään, mitä ei siellä katsota paremmassa piirissä kelvolliseksi."

"Soisinpa olevanne niin vakaa sikäläisen elämänkatsomuksen kannattaja", sanoi Louis, "että hyväksyisitte kaiken sen, minkä hovinaiset kelpoittaisivat".

"Ja mitä siitä johtuisi?" kysyi Alice aivan tynesti.

"Siinä tapauksessa", selitti Louis hämillään kuin kenraali, joka huomaa, että hänen hyökkäysvalmistuksensa eivät näy tuottavan viholliselle pelkoa tai hämmennystä, "siinä tapauksessa te antaisitte anteeksi minulle, Alice-neiti, jos puhuisin teille lämpimämpää kieltä kuin pelkää mielistelyä — jos ilmaisisin teille, kuinka suuresti sydämeni ottaa osaa siihen, mitä te katsotte joutavaksi leikkipuheeksi — jos vakavasti tunnustaisin, että teidän vallassanne on tehdä minusta onnellisin tai viheliäisin ihmisolento".

"Master Kerneguy", virkkoi Alice yhä järkkymättömän huolettomasti, "ymmärtäkäämme toisiamme. Olen vaillinaisesti tutustunut ylhäisiin tapoihin, ja sanon teille suoraan, ettei mieleni tee näyttää typerältä maalaistytöltä, joka tietämättömänä tai turhamaisena hätkähtää jokaisesta mielistelyn sanasta, mitä hän kuulee nuorelta mieheltä, jolla ei ole hetkellisesti sen parempaa tehtävää kuin sepittää ja levittää tuollaisia vääriä kohteliaisuuksia. Mutta näennäisen maalaisuuden ja kömpelön arkuuden pelko ei saa viedä minua liian pitkälle, ja kun olen tietämätön täsmällisistä rajoista, tahdon pitää varani, pysähtyäkseni niiden sisäpuolelle."

"Tokihan, madam", sanoi Kerneguy, "miten ankarasti tahansa olettekaan taipuvainen tuomitsemaan minua, oikeudentuntonne ei kuitenkaan rankaise minua kovin tylysti rikkomuksesta, jonka yksinomaisena aiheena ovat teidän sulonne?"

"Kuulkaa minua loppuun, sir, olkaa hyvä", pitkitti Alice. "Olen kuunnellut teitä, haastellessanne *en berger* — vieläpä' on mukautumiseni ollut niin suuri, että olen vastannut teille *en bergère* — sillä luullakseni ei Lindorin ja Jeannetonin vuoropuhelusta voi johtua muuta kuin naurua, koska sen tyylin päävikana on suunnaton ja kyllästyttävä tyhjöpäisyys ja teeskentely. Mutta kun alatte polvistua, tarjoutua ottamaan käteni ja puhua vakavampana sävyllänne, täytyy minun muistuttaa teille todellisista osistamme. Minä olen Sir Henry Leen tytär, sir, ja te olette tai sanotte olevanne master Louis Kerneguy, veljeni paashi ja isäni katon suojaan päässyt pakolainen, jonka turvaamisesta hän itse joutuu vaaraan, joten teidän ikävien ajattelemattomuuksienne ei pitäisi häiritä hänen huonekuntaansa."

"Taivas suokoon, sievä Alice", huudahti kuningas, "että ainoastaan Louis Kerneguyn halvasta ja täpärästä asemasta johtuu vastahakoisuutenne lähentelyyn, jota minä en tavoita leikillä, vaan aivan vakavasti, koska on kysymyksessä onnellisuuteni! — Alice, sinulla on sukusi sielu, ja tietysti rakastat kunniaa. En ole sen enempää se puutteenalainen skotlantilainen paashi, jota olen omien tarkoitusteni takia näytellyt, kuin olen se kömpelö moukka, jonka käyttäytymisen omaksuin tuttavuutemme ensimmäisenä iltana. Niin köyhältä kuin näytänkin, tämä käsi voi tarjota ylimyksen kruunun."

"Pitäkää se", sanoi Alice, "jotakuta kunnianhimoisempaa neitoa varten, mylord, sillä se lienee arvonimenne, jos tämä haaveellinen haastelu on vakavaa. Minä en ottaisi kädestänne herttuattarenkaan arvoa."

"Yhdessä merkityksessä, viehättävä Alice, et ole liioitellut valtaani tai tunteitteni voimakkuutta. Kuninkaasi — Kaarlo Stuart sinulle puhuu! Hän voi luoda herttuattaria, ja jos kauneus oikeuttaa siihen arvoon, niin juuri Alice Leen viehkeys sen ansaitsee. Ei, ei — nouse — älä polvistu — hallitsijasi tulee sinulle polvistua, Alice, sillä hän on kiintynyt sinuun tuhatkertaisesti hellemmin kuin vaeltaja Louis uskalsi tunnustaa. Aliceni on, sen tiedän, kasvatettu sellaisiin rakkauden ja kuuliaisuuden periaatteisiin hallitsijaansa kohtaan, että hän ei omaltatunnonaan tai sääliään voi tuottaa kuninkaalleen sellaista vammaa kuin hyljeksimiseni merkitsisi."

Kaarlon turhaan tahtoessa estää oli Alice painunut toisen polvensa varaan, kunnes kosketti huulillaan kättä, jolla toinen yritti kohottaa häntä. Mutta tämän tervehdyksensä jälkeen hän oikaisi suoraksi, käsivarret laskettuina ristikkäin povelle — katseet nöyrinä, mutta levollisina, terävinä ja valppaina, ja hän oli näköjään niin maltillinen, niin vähän imarreltu tiedosta, jota kuningas oli luullut aivan yllättäväksi, että tämä tuskin tiesi, millaisin sanoin hän tehostaisi suostutteluun.

"Sinä olet ääneti — olet ääneti", hän sanoi, "sievä Alice. Eikö kuninkaalla ole sinuun enempää vaikutusta kuin köyhällä skotlantilaisella paashilla?"

"Tavallaan kaikki mahdollinen vaikutus", vastasi Alice, "sillä hän vallitsee parhaita ajatuksiani, parhaita toivomuksiani, totisia rukouksiani, harrasta uskollisuuttani, jota Lee-suvun naiset ovat velvolliset todistamaan verelläänkin, jos tulee tarvis, niinkuin sen miehet ovat aina olleet valmiita puoltamaan sitä miekallaan. Mutta vilpittömän ja kuuliaisien alamaisen velvollisuuksien ulkopuolella kuningas merkitsee Alice Leelle vähemmänkin kuin köyhä Louis Kerneguy. Paashi olisi voinut esittää kunniallista liittoa — hallitsija voi tarjota ainoastaan tahrattua aateliskruunua."

"Sinä erehdyt, Alice, — sinä erehdyt", väitti kuningas kiihkeästi. "Istuudu ja anna minun puhua sinulle — istuudu — mitä pelkää?"

"En pelkää mitään, teidän majesteettinne", vastasi Alice. "Mitä *voin* peljätä Britannian kuninkaalta — minä, hänen uskollisen alamaisensa tytär, ja isäni katon alla? Mutta minä muistan, mikä juopa on välillämme, ja vaikka voisin haastella joutavia ja puhua leikkiä vertaiseni kanssa, tulee minun näyttäytyä kuninkaalleni ainoastaan alamaisvelvollisuuden määräämässä asennossa, paitsi milloin hänen turvallisuutensa näyttää vaativan, että minä en tunnusta hänen arvoansa."

Kaarlo ei nuoruudestaan huolimatta ollut mikään alokas tällaisissa kohtauksissa. Häntä ihmetytti kohdata sellaista vastarintaa, jota hän ei ollut ennen tavannut samanlaisissa pyrkimyksissään, silloinkaan kun hän ei ollut menestynyt. Alicen sävyssä ja käytöksessä ei ilmennyt suuttumusta eikä loukattua ylpeyttä, ei järkkymystä eikä halveksumista, todellista tai teeskenneltyä. Hän seisoi näköjään tyynesti valmistautuneena järkeilemään asiasta, jonka yleensä ratkaisee intohimo. Hän ei osoittanut mitään halua paeta huoneesta, vaan näytti päättäneen kärsivällisesti kuunnella rakastajan vetoomusta, samalla kun hänen kasvonsa ja sävynsä vihjasivat, että tämä mukautuminen johtui vain kunnioituksesta kuninkaan tahtoa kohtaan.

"Hän on kunnianhimoinen", ajatteli Kaarlo; "minun tulee toivoa menestystä ainoastaan huikaisemalla häntä loistokkuuden viehätyksellä, eikä pelkällä kiihkeällä suostuttelulla. — Istuudu toki, sievä Alice", hän sanoi, "rakastaja rukoilee sinua — kuningas käskee".

"Kuningas", vastasi Alice, "voi sallia kuninkuudelle kuuluvien muodollisuuksien hellittämistä, mutta

hän ei voi nimenomaisella määräykselläkään kumota alamaisen velvollisuutta. Seison tässä sen aikaa kun teidän majesteettinne suvaitsee puhutella minua — kärsivällisenä kuuntelijana, velvollisuuteni mukaan."

"Tiedä siis, yksinkertainen tyttö", haastoi kuningas, "että vastaanottaessasi tarjotun hellyyteni ja suojelukseni sinä et riko mitään lakia, et hyveen etkä yhteiskunnallisen siveysopin. Kuninkaalliseen arvoon syntyneiltä puuttuu monia yksityisen elämän viihdykkeitä — ennen kaikkea se, joka kenties on rakkain ja kallein, nimittäin vapaus oman elämänkumppaninsa valinnassa. Heidän muodollisia häitänensä suunnitellaan yksinomaan valtiollisen käytännöllisyyden kannalta, ja ne, joiden rinnalla he käyvät vihille, ovat useinkin luonteeltaan, ulkomuodoltaan ja ajatuksiltaan aivan soveltumattomia heidän onnellisuuteensa. Yhteiskunta on sentähden sääliväinen meitä kohtaan ja sitoo väkinäiset ja usein synkät avioliittomme keveämmillä ja laatuun väljemmillä kahleilla kuin muiden miesten, joiden valinta on tapahtunut omintakeisesti, joten heidän avionsa tulee olla sikäli tiukempi. Ja sentähden, aina siitä saakka kun vanha Henry rakennutti nämä muurit, ovat papit ja kirkkoruhtinaat samoin kuin ylimykset ja valtiomiehetkin tottuneet näkemään jonkun kaunoisen Rosamondin hallitsevan maansa lemменhaluisen valtiaan sydäntä ja lohduttavan häntä niistä harvoista väkinäisyyden ja muodollisen käyttäytymisen hetkistä, joita hänen täytyy omistaa ynseälle ja mustasukkaiselle Eleanorille. Sellaiseen suhteeseen ei maailma kohdista mitään moitetta; ihmiset ryntäävät juhlapitoihin ihailemaan viehkeän Esterin kauneutta, jyrkän Vashtin jäädessä yksinäisyyteen komeilemaan kuningattarena; he tunkeilevat palatsiin pyytämään suosiollisuutta häneltä, jonka vaikutus on valtiossa satakertaisesti suurempi kuin yleisen kuninkaanpuolison; hänen lapsensa esiintyvät maan ylimysten tasalla ja osoittavat miehuudellaan polveutumisensa kuninkuudesta ja rakkaudesta, kuten kuuluisa Longsword, Salisburyin jaarli. Sellaisista suhteista saavat aatelimme eturivit uusia aineksia, ja äiti elää jälkeläistensä suuruudessa kunnioitettuna ja siunattuna, niinkuin hän on kuollut kaivattuna ja itkettynä rakkauden ja ystävyiden sylissä."

"Kuoliko Rosamond siten, mylord?" kysyi Alice. "Meidän aikakirjamme kertovat, että hänet myrkytti loukattu kuningatar — myrkytti hänen saamattansa aikaa anoa Jumalalta anteeksi monia vikojaan. Elikö hänen muistonsa siten? Olen kuullut, että kun piispa puhdisti Godstowen kirkon, hänen hautakomeronsa murrettiin auki ja sen sisältämät luut viskattiin vihkimättömään maahan."

"Ne olivat raakoja aikoja, viehkeä Alice", vastasi Kaarlo; "kuningattaret eivät nykyään ole niin mustasukkaisia eivätkä piispat niin jyrkkiä. Ja tiedä lisäksi, että missä maissa, joihin minä veisin sukupuolensa tenhoisimman, on voimassa muita lakeja, jotka poistavat tuollaisilta suhteilta vähäisimmänkin näennäisen häpeän. Siellä on käytännössä avioliitto, joka vastaa kaikkia kirkon menoja eikä jätä mitään tahraa omalletunnolle; mutta samalla kun se ei toimita morsiamelle mitään hänen puolisonsa aseman erikoisia etuoikeuksia, ei se tuota haittaa velvollisuuksille, joita kuninkaalla on alamaisiansa kohtaan. Siten saattaa Alice Leestä kaikin puolin tulla Kaarlo Stuartin todellinen ja laillinen vaimo, paitsi että heidän yksityinen liittonsa ei anna hänelle Englannin kuningattaren arvonimeä."

"Kunnianhimoni on täydellisesti tyydytetty", huomautti Alice, "kun näen Kaarlon kuninkaana, pyrkimättäni osalliseksi hänen julkisesta arvostaan tai hänen yksityisestä varallisuudestaan ja loistostaan".

"Ymmärrän sinut, Alice", sanoi kuningas loukkaantuneena, vaan ei pahoillaan. "Sinä teet minusta pilaa, kun pakolaisena puhun kuninkaan tavoin. Minä myönnän, että se on totuttu tapa, josta onnettomuuskaan ei kykene minua parantamaan. Mutta tilani ei ole niin toivoton kuin saatat olettaa. Minulla on vielä paljon ystäviä näissä kuningaskunnissa; ulkomaalaisia liittolaisiani sitoo heidän oma etunsa puoltamaan asiaani. Minulle on annettu toiveita Espanjan, Ranskan ja muiden valtakuntien taholta, ja uskon lujasti, että isäni verta ei ole vuodatettu suotta ja että se ei saa kuivua kostamattomana. Turvani on Hänessä, jolta valtiat saavat oikeutensa, ja ajattele nykyisestä asemastani mitä hyvänsä, niin aivan varma olen siitä, että vielä istun Englannin kruunupäänä."

"Suokoon sen Jumala!" toivotti Alice; "ja jotta Hän sen soisi, jalo prinssi, suvaitkaa harkita, käyttäydyttekö nyt Hänen suosiollisuuttansa ansaiten. Ajatelkaa, mitä menettelyä esitätte äidittömälle neidolle, jolla ei ole viisasteluanne vastaan sen parempaa puolustusta kuin mitä siveellisyyden tajunta ja naisellisen arvokkuuden luonnollinen tunne hänelle ilmaisee. Jätän oman kuninkaallisen mielenne pohdittavaksi, luetaanko aikakirjojenne valokohtina hänen isänsä kuolemaa, joka olisi hänen varomattomuutensa seurauksena, — veljensä epätoivoa, urhon, jonka henki on niin usein ollut vaarassa teidän majesteettinne tähden, — sen kodin häväistystä, joka on teitä suojannut. Tai lienevätkö sellaiset tapaukset otollisia lepyttämään Jumalaa, jonka viha on liiankin selvästi ilmennyt sukunne historiassa, tai voittamaan takaisin Englannin kansan rakkauden, vaikka sen silmissä tuollaiset teot ovat katalaa syntiä?"

Kaarlo vaikenä jouduttuaan keskustelussa käänteeseen, joka asetti hänen omat etunsa pahempaan

ristiriitaan nykyhetken intohimon tyydytyksen kanssa kuin hän oli oletanut.

"Jos teidän majesteetillanne", virkkoi Alice niiaten syvään, "ei ole muuta käskettävää, niin saanen poistua?"

"Viivy vielä hetkinen, omituinen ja taipumaton tyttö", pyysi kuningas, "ja vastaa minulle vain yhteen kysymykseen: Nykyinen alennustilaniko saa lähentelyni niin halveksittavaksi?"

"Minulla ei ole mitään salattavaa, teidän majesteettinne", selitti tyttö, "ja vastaukseni olkoon yhtä selvä ja suora kuin teidän kysymyksenne. Jos minut olisi voitu taivuttaa häpeällisen, mielettömän ja kiittämättömän hupsuuden tekoon, niin se voisi johtua ainoastaan ollessani sokaistunut siitä intohimosta, johon luullakseni vedotaan hupsuuden ja rikoksen puolustukseksi paljoa useammin kuin sitä on todella olemassa. Minun olisi sanalla sanoen pitänyt viehättyä rakkauteen, kuten sitä sanotaan — ja sitä olisi saattanut sattua vertaiseni kanssa — vaan ei suinkaan ikinä hallitsijani kanssa, olkoon hän siinä asemassa ainoastaan oikeutensa puolesta tai todella pitäen kuningaskuntaansa hallussaan."

"Kuitenkin on kuningasmielisyys ollut aina sukusi ylpeytenä, melkein sen vallitsevana tunteena, Alice", muistutti kuningas.

"Ja voisinko sovittaa siihen kuningasmielisyteen", sanoi Alice "hallitsijani hemmoittelua, sallien hänen pitkittää pyrkimystä, joka on häpeällinen hänelle itselleen kuten minullekin? Pitäisikö minun uskollisena alamaisena yhtyä häneen hupsuudessa, joka saattaisi toimittaa yhä uuden kompastuskiven hänen palautuksensa polulle ja voisi ainoastaan heikentää hänen turvallisuuttaan, vaikkapa hän jo olisi valtaistuimellaankin?"

"Näin ollen", virkahti Kaarlo tyytymättömästi, "minun olisi ollut parempi säilyttää paashin osa kuin omaksua hallitsijan arvo, joka näyttää olevan vielä soveltumattomampi toiveisiini".

"Suoruuteni menköön pitemmällekkin", jatkoi Alice. "Olisin voinut tuntea yhtä vähän suosiollisuutta Louis Kerneguytä kuin Britannian perillistä kohtaan, koska olen jo omistanut toiselle sellaisen rakkauden, mitä minulla on suotavana, — ja se ei ole samaa kuin olen lukenut kertomuskirjoista tai kuullut lauluissa kuvattavan. Tämä tuottaa teidän majesteetillenne mielipahaa — se surettaa minua — mutta terveellisimmät lääkkeet ovat usein karvaita."

"Niin", vastasi kuningas hieman närkkäästi, "ja parantajat ovat niin järkeviä, että odottavat potilaittensa nauttivan niitä kuin hunajaa. Se on siis totta, tuo kuiskittu juttu eversti-serkusta, ja uskollisen Leen tytär on luovuttanut sydämensä kapinalliselle kiihkoilijalle?"

"Rakkauteni oli annettu ennen kuin tiesin, mitä sanat kiihkoilija ja kapinallinen merkitsivät. En sitä peruuttanut, sillä minä olen vakuutettu siitä, että maamme suurissa kiistoissa se henkilö, johon viittaatte, on valinnut osansa tunnollisesti, joskin kenties erehtyen — hänellä on senvuoksi yhä korkein sija tunteissani ja arvostelussani. Enempää hän ei voi saada eikä pyydäkään, kunnes joku onnellinen käänne tasaannuttaa nämä julkiset erimielisyydet ja isäni tekee jälleen sovinnon hänen kanssaan. Hartaasti rukoulen, että sellaisena käänteenä olisi teidän majesteettinne pikainen ja yksimielisesti juhlistettu paluu!"

"Olet keksinyt perusteen, joka saa minut inhoamaan sellaisen muutoksen ajattelemista", moitti kuningas äreästi, "eikä sinulla, Alice, ole mitään vilpítőntä harrastusta sen rukoilemiseksi. Etkö päin vastoin näe, että rakastajasi Cromwellin rinnalla kulkien saattaa joutua osalliseksi hänen vallastaan tai että se oikeastaan on pakollistakin? Vieläpä hän saattaa kampittaa Oliverin nurinkin ja hallita hänen sijassaan, jollei Lambert ehätä edelle. Ja etkö luule, että hän tapaa keinoja voittaakseen uskollisen Leesuvun ylpeyden ja solmiakseen liiton, jota varten kaikki on paremmin valmistettua kuin sille, jota Cromwellin sanotaan miettivän erään letukkansa ja yhtä uskollisen Fauconbergin perillisen kesken?"

"Teidän majesteettinne on vihdoin havainnut muodon kostollenne", huomautti Alice, "jos sanomani ansaitsee rangaistusta".

"Voisin osoittaa vielä lyhemmänkin tien liitolenne", jatkoi Kaarlo ottamatta huomioon toisen tuskaa tai kenties nauttien mielihyvää, kun sai maksaa takaisin. "Entä jos lähettäisit everstillesi sanan, että täällä on muuan Kaarlo Stuart, joka on tullut häiritsemään pyhiä miehiä heidän rauhallisessa hallinnassaan, kun nämä ovat saaneet sen kuntoon rukoilemalla ja saarnaamalla, peitsin ja pyssyyn — ja entä jos hän huomaisi tuoda tänne tusinan huoveja, jollainen määrä näinä aikoina riittää ratkaisemaan kuninkuuden perillisen kohtalon — kaiketi sellaisen saaliin saanti toimittaisi häntäläisiltä tai Cromwellilta palkinnon, joka varmaankin voittaisi isäsi muistutukset keropäätä vävy-poikaa vastaan ja toimittaisi sievän Alicen ja hänen eversti-serkkunsa toiveet täydellisesti täytöntöön?"

"Armollinen hallitsija", sanoi Alice hehkuvin poskin ja säihkyvin silmin, sillä hänelläkin oli osuutensa suvun perinnäisluonteesta, "tämä koettelee kärsivällisyyttäni liiaksi. Suuttumusta, ilmaisematta olen

kuunnellut mitä häpeällisimpiä esityksiä itselleni, ja perustellut kieltäymystäni pakolaisprinssin rakastajattaren arvosta niinkuin olisin selitellyt, minkätähden en muka voi hyväksyä osuutta todellisesta kruunusta. Mutta luuletko, että minä voin mieleni kuohumatta tai antamatta vastausta kuulla herjattavan kaikkia, jotka ovat minulle rakkaita? Sitä en tee, sir, ja vaikka istuisitte tuomiolla, isänne Tähtikamarin kaikki kauhut ympärillänne, kuulisitte minun puolustavan poissaolevaa ja viatonta. Isästäni en tahdo sanoa muuta kuin että jos hän on nyt varaton — vailla omaisuutta, suojaavan kodin puutteessa ja välttämättömän elatuksenkin huolissa melkein — on syynä se, että hän kulutti kaikkensa kuninkaan palvelukseen. Hänen ei tarvinnut alentua mihinkään kavallukseen tai kataluuteen, saadakseen varallisuutta — hänellä oli yltäkylläinen toimeentulo jo taattuna. Mitä Markham Everardiin tulee, niin häneltä puuttuu kerrassaan kaikki itsekkyytensä. Hän ei koko Englanninkaan tähden, vaikka sen povessa piilisi Perun aarteet ja sen pinnalla väikkyisi paratiisi, horjahtaisi tekoon, joka häpäisisi hänen omaa nimeänsä tai loukkaisi toisen tunteita. Kuninkaat, teidän majesteettinne, voivat ottaa opikseen hänestä. Armollinen hallitsijani, jätän täksi kertaa hyvästi."

"Alice, Alice — seis!" huudahti kuningas. "Hän on mennyt. — Tämän täytyy olla kuntoa — todellista, pyyteetöntä, vakuuttavaa kuntoa — tai muutoin ei maan päällä ole hyvettä. Kuitenkaan eivät Wilmot ja Villiers tietenkään tahdo uskoa sanaakaan siitä, vaan lisäävät sen tarinan muihin Woodstockin ihmeisiin. — Kumma naikkonen! ja tunnustanpa, käyttäkseni everstin vahvistussanaa, etten tiedä, antaisinko hänelle anteeksi ja olisin sovussa hänen kanssaan vai hautoisinko tuntuvaan kostaan. Jollei tuota kirottua serkkua olisi — puritanieverstiä — niin voisin leppyä kaikesta muusta noin jalolle neitoselle. Mutta keropää kapinoitsija minun edelleni arvosteltuna — se suosio tunnustettuna minulle päin naamaa ja puolustettuna sillä kehoituksella, että kuningas ottaisi opikseen hänestä — se on sappea ja marunaa. Jollei vanhus olisi tänä aamuna ilmestynyt paikalle, niin kuningas olisi ottanut tai antanut opetuksen, ja ankaran. Hullua oli uskaltautua sellaiseen kohtaukseen minun asemassani ja vastuussani — ja kuitenkin on tyttönen niin suuttanut minut ja ärsyttänyt sisuni niin kateelliseksi puritania vastaan, että tilaisuuden tarjoutuessa tuskin kykenisin häntä sietämään. — Haa! — kuka täältä tulee?"

Kuninkaallisen yksinpuhelun loppuhuudahduksen aiheutti odottamattomalla ilmestyksellään toinen näytelmän henkilö.

27. LUKU.

WILDRAKE TUO HAASTEEN.

Kaarlon tehdessä lähtöä huoneesta esti hänet tulollaan Wildrake, joka astui sisälle harvinaisen mahtipontisesti ja otsa ylen juhlallisiin tärkeyden uurtuihin rypestyneenä. "Pyydän teiltä anteeksi, hyvä herra", hän sanoi, "mutta kuten meillä päin sanotaan: kun ovet ovat auki, koirat puikahtavat sisälle. Olen koputtanut ja huhunnut eteissuojamassa turhaan; rohkenin siis esitellä itseni ilmoittamattomana, tuntien tien tähän vierashuoneeseen, sir, sillä minä olen partioiretkelijä enkä milloinkaan unohda kerran taivallettua tolaa."

"Sir Henry Lee liene ulkona ajopuistossa, sir", virkkoi Kaarlo kylmäkiskoisesti, sillä hieman rahvaanomaisen hurjastelijan näkeminen ei ollut hänelle mieluisa tällähaavaa, "ja master Albert Lee on lähtenyt palatsihuvilasta parin kolmen päivän matkalle".

"Niin olen kuullut, sir", vastasi Wildrake; "mutta minulla ei nyt ole asiaa kumpaisellekaan".

"Ja kelle teillä on asiaa?" tiedusti Kaarlo; "jos minun nimittäin sallitaan sitä kysyä — koska sen lienee mahdollon koskea minua".

"Suokaa minulle vuorostani anteeksi, sir", haastoi kavalieri; "sitä on tuiki mahdollon ilmoittaa kellekään muulle kuin teille itsellenne, jos olette, kuten luulen olevanne, vaikka hiukan säällisemmässä asussa, master Louis Girnigo, se skotlantilainen herrasmies, joka on master Albert Leen palveluksessa."

"Minä olen kaikkea, mitä hänestä löytänne", vastasi Kaarlo.

"Totta vieköön", tuumi kavalieri, "huomaan melkoisen eron, mutta lepo ja parempi vaatetus vaikuttaa paljon, ja minua ilahuttaa se, koska olisi ikävää tuoda ryysyläiselle sellainen sanoma kuin on huostaani uskottu".

"Käykäämme asiaan, sir, jos suvaitsette", pyysi kuningas. "Teillä on minulle sanoma?"

"Niin on, sir", vahvasti Wildrake. "Olen eversti Markham Everardin ystävä, sir, vankan miehen ja sotakentällä kunnostautuneen, vaikka soisin hänen ajaneen parempaa asiaa. Sanoman teille tuon, se on varma tosi, pikku kirjelmässä, jonka otan vapaudekseni tarjota tavallisin muodollisuuksin." Niin sanoen hän veti miekkansa, pisti mainitsemansa kirjelijun sen kärkeen ja kumarsi syvään, ojentaessaan sen Kaarlolle.

Valepukuinen hallitsija vastasi tervehdykseen vakavasti, ottaessaan tarjotun vastaan, ja lausui avatessaan kirjettä: "Arvattavasti ei minun ole odotettava ystävällistä sisältöä lähetyksestä, joka tuodaan noin vihamieliseen tapaan?"

"A-hem, sir", äännähti lähettiläs kakaisten kurkkuansa, sommitellakseen sopivan vastauksen, jossa kunnollisesti säilyisi valtioviisauden lauhkea sävy; "ei aivan vihamielinen liene se kutsumus, sir, vaikka se onkin sitä laatua, että se on aluksi tulkittava jokseenkin sotaiseksi ja kiistanhaluiseksi. Toivoakseni havaitsemme, sir, että monikahta survaisu saapi sievän lopun juttuun, ja niinpä, kuten vanha opettajani tapasi sanoa, *pax nascitur ex bello*. Minä omasta vaivaisesta puolestani olen vilpittömästi iloissani siitä, että ystäväni Markham Everard on osoittanut minulle suosiollisuuttaan tässä asiassa — sitäkin enemmän, kun pelkäsin, että häneen piintyneet puritanilaiset periaatteet (tunnustan teille totuuden, arvoisa herra) olisivat voineet tehdä hänet vastahakoiseksi eräitten arveluksien takia ryhtymään herrasmiehen tavoin ja kunniallisella lailla hankkimaan itselleen oikeutta sellaisessa tapauksessa kuin nyt on kysymyksenä. Ja koska suoritan ystäväni velvollisuutta ystäväni kohtaan, toivon nöyrästi, master Louis Girnigo, että minä en tee teille mitään vääryyttä, valmistaessani tietä aiotulle kohtaaukselle, missä toivottavasti, sallikaa minun huomauttaa, jollei mitään pahaa sattumaa osu, me kaikki joudumme paremmiksi ystävyksiksi kahakan päätyttyä kuin olimme ennen sen alkua."

"Niinpä luulisin joka tapauksessa, sir", sanoi Kaarlo silmäten kirjettä; "pahemmiksi kuin verivihollisiksi voisimme tuskin tulla, ja sille kannalle tämä kirjelmä meidät asettaa".

"Sanotte oikein, sir", myönsi Wildrake; "se on sir, haaste, joka johtaa taisteluun mies miestä vastaan siinä rauhaarakentavassa mielessä, että täydellisesti hyvä ymmärrys palautuisi henkiinjääneiden kesken — siinä tapauksessa, että sitä sanaa voidaan onnellisesti käyttää monikossa kohtauksen päätyttyä".

"Sanalla sanoen, me kaiketi taistelemme vain päästäksemme täydellisesti hyvään ja herttaiseen keskinäiseen ymmärrykseen?" virkkoi kuningas.

"Olette jälleen oikeassa, sir, ja minä kiitän teitä käsityskykynne selkeydestä", puheli Wildrake. "Oi, sir, helppo on olla tekemisissä kunniallisen ja älykkään henkilön kanssa tällaisella asialla. Ja minä anon teiltä, sir, omakohtaisena hyväntahtoisuutena itselleni, että kun aamu arvattavasti tulee kolea ja minua hiukan pyrkii vaivaamaan jäsensärky — niinkuin sota jättää arpiansa taakseen, sir, — niin, tahdon pyytää teitä tuomaan mukanaan jonkun kunniallisen herrasmiehen, joka ei katso halvaksi ottaa osaa siihen, mitä puuhataan — noin vain aamutuimaan, sir — minunlaiseni vanhan soturi-rahjuksen kanssa — jottemme vilustu seistessämme muutoin jouten."

"Kyllä ymmärrän sir", mukautui Kaarlo; "jos tämä homma tulee kuntoon, niin olkaa varma siitä, että yritän hankkia teille sopivan vastakumppanin".

"Jään teille suureen kiitollisuudenvelkaan, sir", sanoi Wildrake, "enkä ole suinkaan tyystä vastustajani säätyarvosta. Tosin kirjoittaudun maalaisjunkkariksi ja herrasmieheksi ja katsoisin itselleni erityiseksi kunniaksi, jos saisin mitellä miekkaani Sir Henry tai master Albert Leen kanssa; mutta jollei se käy mukavasti laatuun, en kieltäydy asettamaan kehnoittani ketä hyvänsä herrasmiestä vastaan, joka on palvellut kuningasta, sillä minä katson sitä aina jonkunlaiseksi aateliskirjaksi itsessään enkä senvuoksi millään muotoa halveksuisi kaksintaistelua sellaisen henkilön kanssa."

"Kuningas on teille suuresti kiitollinen, sir", huomautti valepukuinen prinssi, "uskollisille alamaisilleen osoittamastanne kunniaista".

"Hoo, sir, olen tarkkatuntoinen siinä kohdassa — varsin tarkkatuntoinen. Kun on kysymyksessä joku keropää, niin tarkastan aateliskirjoista, onko hän oikeutettu käyttämään vaakunaa, kuten on master Markham Everard, muutoin en olisi ruvennut hänen haasteensa tuojaksi, sen takaan. Mutta kavalieri on minulle luonnollisesti herrasmies — olkoon hänen syntyperänsä kuinkakin alhainen, uskollisuus kuningasta kohtaan on hänet aateloanut."

"Hyvä on, sir", sanoi kuningas. "Tämä paperi vaatii minua tapaamaan master Everardia kello kuudelta huomisaamuna Kuninkaan tammeksi nimitetyn puun luona. En vastusta paikkaa enkä aikaa. Hän ehdottaa miekan, jonka käyttelyssä sanoo meidän olevan jokseenkin tasaväkisiä — en hylkää sitä asetta; seuraksi hän esittää kaksi herrasmiestä, — yritän kyllä hankkia itselleni kumppanin ja teille soveliaan toverin, sir, jos mielenne tekee yhtyä leikkiin."

"Suutelen kättänne, sir, ja jään tuntemaan sydämellistä kiitollisuutta teitä kohtaan", vastasi lähettiläs.

"Kiitän, sir", pitkitti kuningas. "Laittaudun siis valmiiksi oikealla paikalla ja ajalla sekä asianmukaisesti varustettuna, ja joko annan ystävällenne sellaisen tyydytyksen miekallani kuin hän kaipaa tai esitän hänelle sellaisen perusteen kieltäytymykselleni, että hän siihen tyytyy."

"Pyydän anteeksi, sir", oudoksui Wildrake, "että ymmärrykseni on liian tylsä käsittämään näissä olosuhteissa mitään muuta vaihtoehtoa mahdolliseksi kahden kunniallisen miehen jouduttua tälle kannalle kuin — he-hei!" Hän heittäysi miekkailuasentoon ja teki survaisun huotrallaan, vaan ei suunnannut sitä kuninkaaseen päin, vaikka oli puhutellessaan kääntynyt häneen.

"Suokaa anteeksi, sir", sanoi Kaarlo, "että minä en tahdo vaivata älyänne sellaisen tapauksen harkitsemiseen, jota ei kenties satu. Mutta voisinhän esimerkiksi vedota välttämättömään yleistä etua palvelemaan toimeen."

Tämän hän lausui matalalla ja salaperäiseltä kuulostavalla äänellä, jonka merkityksen Wildrake näytti täydellisesti oivaltavan, sillä hän lasi etusormensa nenälleen ja nyökkäsi mielestään hyvin viisaasti ja pontevasti.

"Sir", hän haastoi, "jos teillä on mitään toimitettavaa kuninkaan puolesta, niin pitää ystäväni alistua kaikkeen kohtuulliseen kärsivällisyyteen — vieläpä taistelen itse hänen kanssaan teidän sijastanne, vain tyynnyttääkseni hänen intoaan, mieluummin kuin että te häiriintyisitte. Ja jos saatte yrityksessänne löydetyksi sijaa köyhälle herrasmiehelle, joka on seurannut Lunsfordia ja Goringia, niin teidän tarvitsee vain mainita päivä, aika ja kohtauspaikka, sillä totisesti, sir, olen kyllästynyt riiviömäiseen hattuun, kerittyyn tukkaan ja hautaantoimittajan viittaan, joilla ystäväni on minut somistanut, ja mielelläni leiskuisin jälleen kuninkaan asioissa, ja silloinpa en huolisi, kaatuisinko suoraan vai loppuisinko nuoraan."

"Kyllä panen mieleeni, sir, jos sattuu tilaisuutta tarjouksellenne", vastasi kuningas, "ja soisin hänen majesteetillaan olevan paljon sellaisia alamaisia. — Oletan asiamme nyt sovituksi?"

"Kunhan näette hyväksi, sir, antaa minulle pari riviä kirjallisesti mukaani vahvikkeeksi — sillä sen tiedätte olevan tapana, — kirjoitettuun haasteeseen kuuluu kirjoitettu vastaus."

"Sen teen, sir", myöntyi Kaarlo, "ja joutuin — tässä on välineet".

"Ja, sir", jatkoi airut, "a-hem! — hm, hm! — jos teillä on talossa vaikutusvaltaa sektiipikarillisen tilaamiseksi — olen harvasanainen mies ja hiukan rasittunut paljosta puhumisesta — ja muutenkin tällainen vakava homma aina panee janottamaan. Sitäpaitsi, sir, kuivin huulin eriäinen ilmaisee ynseyttä, jollaista Jumala varjelkoon esiintymästä näin kunniallisessa yhdynnässä."

"En voi kehua merkitsevänä tässä talossa paljoa, sir", sanoi kuningas, "mutta jos alentuisitte vastaanottamaan tämän kultarahan janonne sammuttamiseksi Yrjänässä —"

"Sir", kiitti kavalieri, sillä sen ajan tapa salli näin omituisen kohteliaisuuden eikä Wildrake ollut perin hienotuntoinen tämänlaatuisessa seikassa, "olen teille yhäti kiitollisempi. Mutta en oivalla, miten soveltuu kunniaani tällaisen taritsemisen hyväksyminen, jollette te tule mukaan ja osakumppaniksi?"

"Suokaa minulle anteeksi, sir", kieltäysi Kaarlo, "turvallisuuteni kehoittaa minua pysyttelemään tällähaavaa jokseenkin syrjässä".

"Kylliksi sanottu", huomautti Wildrake; "köyhien kavalierien ei sovi pitää kiinni muodoista. Minä näen, sir, että te ymmärrätte kumppanuuslain — kun toisella riuskealla miehellä on kolikoita, ei toinen saa jäädä janoon. Toivotan teille, sir, jatkuvaa terveyttä ja onnea, kunnes tapaamme huomenna Kuninkaan tammen luona kello kuusi."

"Hyvästi, sir", sanoi kuningas, ja Wildrake läksi alas portaita viheltäen: "Helei, kavalierit", hyvinkin sattuvasti säestäen esitystään pitkän lyömämiekkansa kalahtelulla askelmia ja kaidepatsaita vasten. "Hyvästi", lisäsi kuningas itsekseen, "sinä liiankin oikea tunnuskuva tilasta, johon sota, tappio ja epätoivo on vaivuttanut monia uljaita herrasmiehiä".

Päivän mittaan ei enää tapahtunut mitään mainitsemisen arvoista. Alice karttoi vasiten osoittamasta valepukuista prinssiä kohtaan minkäänlaista vieraannusta tai arkuutta, joka olisi saattanut herättää hänen isänsä tai kenenkään muun huomiota. Näköjään olivat molempien nuorten välit säilyneet kaikin puolin entisellään. Tyttö sai kuitenkin itse teikarin tajuamaan että tämä näennäinen likeisyys oli omaksuttu pelkästään ulkonaisesti eikä millään muotoa tarkoittanut peräytymistä siitä ankaruudesta, jolla hän oli hyljännyt prinssin ehdotukset. Tämän oivaltaminen sekä loukattu itserakkaus ja katkeruus menestynyttä kilpailijaa vastaan sai Kaarlon varhain vetäytymään yksinäiselle kävelyllä puutarhaan.

Siellä hän ikäänkuin Hyveen ja Huvin tienhaaraan joutunut Herkules kuunteli vuorotellen Viisauden ja kiihkomielisen hupsuuden ääntä.

Ymmärrys tehosti hänelle oman elämänsä tärkeyttä sen suuren päämäärän vastaiselle tavoittamiselle, jonka saavuttaminen oli hänellä äskettäin toistaiseksi rauennut — yksinvallan palauttaminen Englantiin, valtaistuimen lujittaminen uudelleen, isänsä kruunun voittaminen haltuunsa, hänen kuolemansa kostaminen sekä omaisuuden ja isänmaan toimittaminen takaisin lukuisille maanpakolaisille, jotka harhailivat varattomina maailmalla sen johdosta, että olivat kannattaneet hänen asiaansa. Ylpeyskin eli oikeammin puolustettava ja luonnollinen arvokkuuden tunne osoitti, kuinka arvotonta oli prinssin alentua todelliseen itsekohtaiseen rettelöön alamaisensa kanssa, ja mikä pilkka tarvelisi hänen muistoansa, jos hän saisi mitättömän lemменjuonen takia surmansa yksityisen kansalaisen kädestä. Mitä sanoisivat sellaisesta päättömyydestä hänen viisaat neuvojansa Nicholas ja Hyde — mitä ajattelisi siitä hänen hyväsydäminen ja viisas holhoojansa Hertfordin markiisi? Eikö se olisi omiaan horjuttamaan kuningasmielisen puolueen vakaitten ja järkevien jäsenten uskollisuutta, sillä miten panisivat he alttiiksi henkensä ja omaisuutensa, nostaakseen kuningaskunnan hallitsijaksi nuoren miehen, joka ei kyennyt hallitsemaan omia halujaan? Tähän oli lisättävä se ajatus, että hänen menestyksensäkin tässä hetken kiistassa tuottaisi kaksinkertaisia vaikeuksia hänen pelastumiselleen, joka jo näytti kyllin täpärältä. Jos hän ei juuri tulisi surmanneeksi vastustajaansa, vaan pelkästään päässeeksi hänestä voittopuolelle, niin saattoihan tämä etsiä kosta luovuttamalla hallituksen käsiin ilkimielisen Louis Kerneguyn, jonka todellinen nimi ei voisi siinä tapauksessa välttää ilmituloa.

Nämä mietteet kehoittivat pontevasti Kaarloa selviytymään haasteesta ilman taistelua, ja se poikkeus, jonka hän oli esittänyt vastaanottaessaan sen, soikin hänelle jonkunlaisen tilaisuuden rauhalliseen ratkaisuun.

Mutta Kiihkollakin oli väitöksensä, joita se esitti äskeisen mielipahan ja nolostuksen ärsyttämälle luonteelle. Ensiksikin, hän oli prinssinäkin herrasmies, jolla siinä asemassaan oli oikeus pahastua ja pakko antaa tai vaatia tavanmukaista hyvitystä, joutuessaan erimielisyyteen toisen herrasmiehen kanssa. Englantilaisten silmissä, kuiskasi se kiusaaja, hän ei voisi milloinkaan menettää vaikutustansa osoittautumalla valmiiksi astumaan suoramielisesti esiin ja puoltamaan, mitä oli tehnyt tai sanonut omalla vastuullaan, sen sijaan että olisi vetäytynyt kuninkaallisen syntynsä ja suurten pyrkimystensä suojaan. Vapaan kansakunnan keskuudessa näytti siltä, että hän pikemmin voittaisi kuin kärsisi häviötä yleisessä arvostelussa käytöksen perusteella, joka ei voinut olla näyttämättä uljaalta ja ylväältä. Ja miehuuden loiste oli paljoo välttämättömämpi hänen pyrintöjensä tueksi kuin mikään muu maine, ja hänen rohkeutensa saattaisi joutua epäilyksi, jollei hän vastaisi haasteeseen. Mitä sanoisivat Villiers ja Wilmot lempiseikkailusta, jossa hän olisi antanut maalaistytön kohdella häntä häpeällisesti ja jättänyt kostamatta kilpailijalleen? Ne pilkkalaulut, joita he sepittäisivät, sukkelat kommat, joita he siitä aiheesta levittäisivät, olisivat tukalampia sietää kuin Hertfordin, Hyden ja Nicholasin vakavat nuhteet. Tämä ajatus sekä nuorekkaan ja heränneen urheuden kannustus vakiinnuttivat lopulta hänen päätöksensä, ja Woodstockiin palatessaan hän oli varma sopimuksensa täyttämistä, tulkoon siitä mitä tahansa.

Kenties sekaantui hänen päätökseensä salainen usko, että sellainen kohtaaminen ei kääntyisi onnettomaksi. Hän oli parhaassa nuoruudessaan, rivakka kaikissa ruumiillisissa harjoituksissa eikä mitenkään huonompi eversti Everardia itsepuolustuksen taidossa, mikäli aamullinen koe osoitti. Sellainen ajatus ainakin saattoi vilahtaa kuninkaalliseen mieleen, kun hän itsekseen hyräili tuttua laulunpätkää, jonka oli kuullut asuessaan Skotlannissa:

"Ei aina päihdy, vaikka juo,
ei taisto aina surmaan suista;
jos tyttöselle suikon suo,
hän ain' ei sitä suuttuin muista."

Sillävälin oli toimekas ja kaikkea järjestelevä t:ri Rochecliffe saanut vihjatuksi Alicelle, että tämän tuli myöntää hänelle yksityinen puhelu. Sopimuksen mukaan tyttö tapasi hänet niin sanotussa kirjastohuoneessa. Se olikin ollut aikoinaan runsaasti varustettu vanhoilla teoksilla, mutta jo aikaa sitte patruuniksi muutettuina olivat ne lopullisella menekillään aiheuttaneet maailmassa enemmän melua kuin koko sinä aikana, minkä ne jo olivat olleet julkaistuina. Tohtori istuutui korkeaselkäiseen nahalla päällystettyyn lepotuoliin ja viittasi Alicea ottamaan itselleen töyrytuolin hänen viereensä.

"Alice", virkkoi vanhus hellästi tarttuen hänen käteensä, "sinä olet hyvä tyttö, viisas tyttö, avuiltasi niitä, joiden arvo on jalokiviä korkeampi — *jalokiviä* ei silti ole oikea käänös — mutta muistuta minulle siitä toiste. Alice, sinä tiedät, kuka tuo Louis Kerneguy on — ei, älä epäröi minun edessäni — minä tiedän kaikki — tunnen hyvin koko asian. Sinä tiedät, että tämän talon osaksi on tullut kunnia tallettaa Englannin kohtaloita." Alice oli vastaamaisillaan. "Ei, älä puhu, vaan kuuntele minua, Alice. Miten käyttäytyy hän sinua kohtaan?"

Alice sävähti tulipunaiseksi kasvoiltaan. "Olen maalaistyttö", hän sanoi, "ja hänen tapansa ovat liian hovimaisia minulle".

"Kylliksi sanottu — tiedän sen kaiken. Alice, häntä uhkaa huomenna suuri vaara, ja sinun tulee olla onnellisena välittäjänä hänen pidättämisekseen siitä."

"Minäkö pidättäisin hänet vaarasta! Millä tavoin?" kysyi Alice ihmeissään. "Alamaisena on velvollisuuteni tehdä kaikkea — kaikkea, mikä on isäni tyttärelle soveliasta —"

Hän vaiken melkoisesti hämillään.

"Niin", pitkitti tohtori, "hän on huomiseksi sopinut taistelukohtauksesta — Markham Everardin haastamana; aika ja paikka on määrätty — kello kuusi aamulla Kuninkaan tammen luona. Jos he joutuvat yhteen, niin toinen luultavasti kaatuu."

"Jumala varjelkoon heitä tapaamasta toisiansa", huudahti Alice kalveten yhtä äkillisesti kuin oli äsken punastunut. "Mutta vahinkoa ei siitä voi siltäkään tulla — Everard ei ikinä kohota miekkaansa kuningasta vastaan."

"Siitä en minä menisi takuuseen", arveli tohtori Rochecliffe. "Mutta jos tuolla onnettomalla nuorella herrasmiehellä onkin vielä jäljellä rippeitä uskollisuudesta, vaikka sitä ei voi ollenkaan havaita hänen esiintymisestään yleensä, niin se ei auta meitä tässä, sillä hän ei tunne kuningasta, vaan pitää häntä pelkästään kavalierina, joka on häntä loukannut."

"Antakaa hänen tietää totuus, tohtori Rochecliffe, antakaa heti", pyysi Alice. "Hänkö nostaisi kättänsä kuningasta, pakolaista ja turvatonta vastaan! Siihen hän ei kykene. Panen vakuudeksi henkeni, että hän innostuu tarmokkaasti suojelemaan vaaranalaista."

"Se on tyttösen ajatus, Alice", vastasi tohtori, "ja pelkään sen tyttösen vielä antaneen tunteittensa harhaannuttaa ymmärrystään. Olisi pahempaa kuin kavallusta päästää kapinallisupseeri, pääpelturi Cromwellin ystävä, niin suuresta salaisuudesta osalliseksi. En uskalla ottaa vastuulleni moista ajattele mattomuutta. Hammondiin luotti hänen isänsä, ja sinä tiedät, mitä siitä johtui."

"Ilmoittakaa sitten isälleni. Hän puhuttelee Markhamia tai lähettää hänelle sanoman, selittäen kokevansa katkeraa häpeää, jos hänen vierastansa ahdistetaan."

"Emme uskalla paljastaa isällesikään Louis Kerneguyn salaisuutta. Vihjasin vain mahdolliseksi, että Kaarlo etsisi suojaa Woodstockista, ja Sir Henryn hillitön ihastus ja innokkaat puheet mukavuuden valmistelusta ja puolustuskeinojen parantamisesta osoittivat selvästi, että hänen uskollisuutensa pelkkä kiihkeys olisi tuottanut ilmitulon vaaraa. Sinun, Alice, on pelastettava jokaisen kunnan kuningasmielisen toiveet."

"Minunko!" vastasi Alice; "se on mahdotonta. — Miksei isääni voida saada välittäjäksi ystävän ja vieraan puolesta, vaikka hän ei tunne tätä muuna kuin Louis Kernegynä?"

"Olet unohtanut isäsi luonteen, tyttöseni", huomautti tohtori. "Hän on oivallinen mies ja mitä parhain kristitty, kunnes esiintyy kalpain kalsketta, ja silloin hän äityy täydelliseksi soturiksi, joka on yhtä kuuro rauhaarakentavalle järkeilylle kuin tappelukukko tyynnyttelylle."

"Te unohdatte, tohtori Rochecliffe", muistutti Alice, "että juuri tänä aamuna isäni kait esti heidät taistelemasta".

"Niin", vastasi tohtori, "syystä että hän katsoi olevansa velvollinen säilyttämään kuninkaallisen puiston rauhaa. Mutta se tapahtui niin pahoitellen, Alice, että jos hän uudestaan tapaisi heidät siinä puuhassa, hän varman ennustukseni mukaan ainoastaan lykkäisi ottelun sen verran tuonnemmaksi, että johtaisi heidät etuoikeutetun alueen ulkopuolelle ja kehoittaisi heitä ryhtymään siellä rivakasti voitteluunsa, itse jäädäkseen jännittyneeksi katselijaksi. Ei, Alice, ainoastaan sinä voit auttaa meitä tässä arveluttavassa pulassa."; "En näe mitään mahdollisuutta", sanoi tyttö jälleen punehtuen, "miten minusta voisi olla vähäisintäkään hyötyä".

"Sinun tulee lähettää kuninkaalle kirjelmä", neuvoi tohtori Rochecliffe, "kirjelmä sellainen kuin kaikki naiset osaavat laatia yhdenkään miehen opetusta paremmin — jotta hän kohtaisi sinut juuri taistelulle sovitulla hetkellä. Hän ei ole noudattamatta kutsua, sillä minä tiedän hänen onnettoman heikkoutensa".

"Tohtori Rochecliffe", vastasi Alice vakavasti, "te olette tuntenut minut lapsuudesta asti. Mitä olette nähnyt minussa aiheeksi sellaiseen käsitykseen, että minä koskaan noudattaisin noin sopimatonta neuvoa?"

"Ja jos sinä olet tuntenut *minut* lapsuudestasi asti", virkkoi tohtori vastaan, "mitä olet nähnyt minussa,

epäilläksesi antavani ystävän tyttärelle neuvon, jota hänen olisi sopimaton ottaa varteen? Arvattavasti et voi olla niin hupsu, että luulisit kehoittavani sinua jatkamaan mukautumistasi pitemmälle kuin pidättelemään häntä pari tuntia keskustelussa, kunnes minulla on kaikki valmiina hänen lähteäkseen tästä paikasta, josta minä voin peloittaa hänet pois sillä hälytyksellä, että palatsihuvila aiotaan tarkastaa läpikotaisin? Silloin K.S. hyppää ratsaille ja karauttaa tiehensä, ja Alice Lee saa kunnian hänen pelastamisestaan."

"Niin, oman maineensa hinnalla", vastasi Alice, "ja sukuni ikuisen häpeätahrn uhalla. Sanotte tietävänne kaikki. Mitä voi kuningas ajatella tarjoamastani kohtauksesta äsken tapahtuneen jälkeen, ja miten käy mahdolliseksi valaista hänelle harhakäsityksensä aikeestani?"

"Minä selitän hänelle, Alice; kerron koko juonemme."

"Tohtori Rochecliffe", intti Alice, "te ehdotatte mahdotonta. Voitte saada paljon aikaan kerkeällä älyllänne ja suurella viisaudellanne; mutta jos vastasatanut lumi kerran likaantuu, ei mikään taitonne pystyisi sitä enää valkaisemaan, ja aivan samaten on neidon kunnian laita."

"Alice, rakkakin lapsonen", pyyteli tohtori, "ajattele, että jos esitän sinulle tätä keinoa kuninkaan hengen pelastamiseksi tai ainakin hänen säästämisekseen uhkaavasta vaarasta, on syynä se, että minä en näe mitään muuta apua olevan käytettävissä. Jos pyydän sinua vain hetkeksikään antautumaan näennäiseen pahaan, niin se tapahtuu äärimäisessä hätätilassa ja sellaisissa olosuhteissa, jotka eivät voi uudistua — ryhdyn mitä taatumpiin toimenpiteisiin, estääkseni mitään pahoja puheita johtumasta minun neuvoni noudattamisesta."

"Älkää sanoko niin, tohtori", vastasi Alice "parempi on ottaa kääntääkseen takaisin Isiksen vedet kuin tyrehtyttääkseen panettelun vauhdin. Kuningas kerskuisi koko kevytmieliselle hovilleen, miten helposti hän olisi voinut siepata mukaansa rakastajattarekseen Alice Leen, jollei olisi äkillinen hälytys tullut esteeksi — se suu, joka jakelee kunniaa muille, riistäisi silloin minulta maineeni. Omaksukaa sopivampi menettely, joka paremmin soveltuu omalle luonteellenne ja kutsumuksellenne. Älkää johtako häntä peräytymään kunniasitoumuksesta toisen sopimuksen uskottelulla, kun se on yhtä häpeällinen totena kuten keksittynäkin. Menkää itse kuninkaan luo, puhukaa hänelle niinkuin Jumalan palvelijoilla on oikeus puhua maallisille hallitsijoillekin. Osoittakaa hänelle sen menettelyn ajattelemattomuus ja vääryys, johon hän on aikonut antautua — kehoittakaa ääntä pelkäämään miekkaa, koska se, joka miekkaan tarttuu, myös miekkaan hukkuu. Sanokaa hänelle, että ne ystävät, jotka saivat surmansa hänen puolestaan Worcesterin kentällä, mestauslavalla ja hirsipuussa tuon verisen päivän jälkeen — että ne rippeet, jotka viruvat vankiloissa tai harhailevat hajallaan hänen tähtensä häviöön joutuneina, ansaitsevat häneltä ja hänen suvultaan parempaa kuin hänen elämänsä hukkaantumisen joutavanpäiväisessä rettelössä. Sanokaa hänelle, että on epärehellistä panna alttiiksi peliin sellaista, mikä ei ole hänen omaansa, kunniantonta kavaltaa luottamusta, jota hänen kuntonsa ja urheutensa on saanut osakseen kelpo miehiltä."

Tohtori Rochecliffe katseli häntä surumielisesti hymyillen ja sanoi kostein silmin: "Voi, Alice, minäkään en kykenisi puhumaan hänelle tuon oikean asian puolesta niin mieleenpainuvasti tai vakuuttavasti kuin sinä. Mutta valitettavasti ei Kaarlo kuuntelisi meitä kumpaistakaan. Hän vastaisi, että miesten ei ole kunnia-asioissa kuultava pappien tai naisten neuvoja."

"Kuulkaahan siis, tohtori Rochecliffe — minä saavun kohtauspaikalle ja estän ottelun — älkää peljätkö, etten pysty siihen — tosin uhraten paljon, vaan en mainettani, Sydämeni voi särkyä seurauksesta", hän yritti vaivoin pidättää nyhkytyksiään, "mutta yhdenkään ihmisen luuloissa — ja kaikkein vähimmin hallitsijan — ei Alice Leen nimi joudu häpeään". Hän kätki kasvonsa nenäliinaansa ja puhkesi hillittömään itkuun.

"Mitä tämä rajaton kiihtymys merkitsee?" kysyi tohtori Rochecliffe ihmeissään ja huolissaan hänen murheensa rajuudesta. "Tyttöseni, minulta ei sovi mitään salata — minun täytyy saada tietää."

"Ponnistakaa siis nerokkuuttanne ja ottakaa siitä selko", sanoi Alice hetkellisesti pahastuneena tohtorin itsepintaisesta mahtipontisuudesta. "Arvatkaa aikeeni niinkuin kykenette arvaamaan kaiken muun. Siinä on kylliksi, että minun on suoriuduttava tehtävästäni, en siedä sen kiusallista kertomista, ja henkilölle, joka — suokaa minulle anteeksi, hyvä tohtori — ei kenties katsoisi kiihtymystäni tässä kohdassa täysin aiheelliseksi."

"Ei, sittepä sinua on hallittava, nuori neitiseni", tuumi Rochecliffe, "ja jollen saa sinua selittämään aikeitasi, täytyy minun koettaa, onko isäsi siihen pätevämpi taivuttelija". Ja nousten hiukan pahastuksissaan hän astui ovelle päin.

"Te unohdatte, mitä itse sanoitte minulle tämän suuren salaisuuden vaarallisuudesta isäni tietona, tohtori Rochecliffe", muistutti Alice.

"Totta kerrassaan", myönsi toinen pysähtyen ja kääntyen takaisin, "ja sinä näyt olevan liian ovela minun tutkiakseni, tyyppik; monta sellaista en ole tavannut. Mutta sinä olet hyvä tyttö ja kerrot minulle keksintösi vapaaehtoisesti — maineeni ja vaikutukseni kuninkaan silmissä edellyttää, että minä täydellisesti tiedän, mitä tässä asiassa on *actum atque tradatum*, tehty ja käsitelty."

"Uskokaa maineenne minun haltuuni, hyvä tohtori", virkkoi Alice yrittäen hymyillä; "se on lujemmassa kuin naisten ja säilyy, turvallisemmin minun kaittävanani kuin minun olisi säilynyt teidän huollettavananne. Ja sen verran alistun, että te saatte nähdä koko kohtauksen — saatte itse tulla mukaan, ja suuresti seuranne rohkaiseekin ja reipastuttaa minua."

"Se on jotakin", sanoi tohtori, vaikkei ollutkaan aivan tyytyväinen tähän luottamuksen rajoitukseen. "Sinä olet aina ollut nokkela tyttönen, ja tahdon luottaa sinuun — ja luottaahan minun nähtävästi täytyy, tahdonpa tai en."

"Kohdatkaa minut siis raiskiomaalla huomenna", sanoi Alice. "Mutta oletteko ihan varma ajasta ja paikasta? Erehdys olisi tuhoisa."

"Usko ehdottomasti, että tietoni on täsmällinen", vakuutti tohtori taas omaksuen tärkeän sävynsä, joka oli hiukan lieventynyt heidän neuvottelunsa jälkipuolella.

"Saanko kysyä", tiedusti kuitenkin Alice, "mitä tietä te saatte niin tähdellisen ilmoituksen?"

"Saatpa kylläkin", myönnösti toinen, nyt täydellisesti voittaneena takaisin ylemmyytensä, "mutta vastaanko siihen vai en, se on kokonaan toinen kysymys. Käsittäakseni ei sinun maineesi eikä omani vaadi sinulle valaistusta siitä kohdasta. Minulla siis on salaisuuksia kuten sinullakin, neitiseni, ja jotkut niistä lienevät melko lailla enemmän tietämisen arvoisia."

"Olkoon niin", mukautui Alice säveästi. "Jos kohtaatte minut raiskiomaalla täsmälleen puoli kuudelta, särkyneen ilmapatsaan luona, niin lähdemme pitämään heitä silmällä, kun he tulevat taistelupaikalleen. Matkalla pääsen paremmin voitolle nykyisestä arastelustani ja selitän teille, millä tavoin aion ehkäistä turmaa tapahtumasta. Te kenties saatte mietityksi jonkun yrityksen, tehdäksenne kokonaan tarpeettomaksi minun sekaantumiseni, kun osuuteni täytyy olla sopimaton ja tuskallinen."

"Niin, lapseni", sanoi tohtori, "jos uskot itsesi minun huomaani, olet ensimmäinen, joka on koskaan saanut syytä välittää ohjaukseni puutteesta, ja hyvin voit käsittää olevasi erästä lukuunottamatta viimeinen, jonka minä näkisin kärsivän neuvoni puutteessa. Puoli kuudelta siis tiimapatsaan luona raiskiomaalla — ja Jumala pyrkimystämme siunatkoon!"

Heidän neuvottelunsa keskeytti samassa Sir Henry Lee, joka huusi kaikuvalla äänellä pitkin käytävää ja lehteriä: "Alice tyttöseni — tohtori Rochecliffe!"

"Mitä te täällä teette", haastoi hän astuessaan kirjastohuoneeseen, "istumassa kuin kaksi varesta sumussa, kun meillä on niin virkistävää rattoa alhaalla? Huima löylynlyömä poikanen Louis Kerneguy siellä vuoroin naurattelee minua pakahtuakseni ja vuoroin soittelee kitarallaan niin suloisesti, että se voisi kiurunkin tenhota tänne taivaalta. Tulkaa mukaan, tulkaa. Tukalaa työtä on nauraa yksinään."

28. LUKU.

KESKEYTETTY KAKSINTAISTELU.

Päivän hohde kultasi puiden vankkoja oksia, muttei kyennyt tunkeutumaan metsän lokeroihin, missä kastehelmet häämöttivät raskaina ja runsaina. Paikotellen alkoi jo vilkkua syksyn vaihtelevia väriivahduksia, sillä nyt oli se aika vuodesta, jolloin luonto näyttää uransa loppua lähenevän tuhlarin tavoin haluavan korvata anteliaalla ihanuudella ja moninaisella loistolla sen ajan lyhyiden, minkä sen uhkeutta silloin kestää. Linnut olivat vaiti — ja kultarintakerttukaan, jonka viserrystä kuului palatsihuvilan lähistön pensaikosta, kun vanha kelpo ritari aina rohkaisi sen tuttavallisuutta armeliaisuudellaan, ei uskaltanut syvemmälle metsään, missä oli vaanimassa varpushaukka ja muita samanlaisia vihollisia; se oleskelee mieluummin ihmisten asumasioilla, koska se melkein ainoana siivekkäiden liudasta näyttää saavan osakseen itsekkäistä pyyteistä vapaata suojelusta heidän taholtaan.

Näyttämö oli siis sekä viehättävä että hiljainen, kun kunnon tohtori Rochecliffe hiipi pimeimpien

lehtokujien pitkän ja osaksi lakoutuneen ruohikon yli melkein nilkkaa myöten kasteessa kaksintaistelulle valittua paikkaa kohti, verhoutuneena tulipunaiseen, aikoinaan sotapalvelusta nähneeseen matkavirttään, peitellen kasvojaan enemmän tavasta kuin tarpeen vuoksi ja kannatellen kainalosta Alicea, jota niinikään suojeli levätti syksyisen aamun kostealta koleudelta. Molemmat olivat niin innostuneet keskinäiseen neuvotteluun, että heihin ei ollenkaan tehonnut taipaleen epätasaisuus ja tukaluus, vaikka heidän oli usein pakko tunkeutua risukon ja näreikön halki, jotka vihmoivat heidän päälleen kaikki taakakseen tulleet nestehelmet, kunnes heidän kaapunsa silisivät sivulta suoriksi ja takeltuivat raskaasti hartioihin märkyyden painosta. He seisahtuivat päästyään vesaikon suojaan pikku aukiolle, jolta näki risujen lomitse Kuninkaan tammen avoimelle edustalle. Vankka ja ryhmyinen runko, käiveräiset ja katkeilleet haarat ja tummat lehvät saivat ikivanhan puun näyttämään sotien runtomalta sankarilta, joka oivallisesti soveltui kaksintaistelulentän sovintotuomariksi.

Ensimmäisenä ilmestyi kohtaupaikalle riuskea kavalieri Wildrake. Hänkin oli kietonut ylleen viittansa, mutta heittänyt pois puritanilaisen huippuhattunsa ja ottanut sen sijalle espanjalaisen hatun, joka sulkatöyhtöineen ja kullattuine nauhoineen oli kokenut pahoja säitä ja uurasta sotapalvelusta. Mutta korvaamaan köyhyyden leimaa röyhentelyllä oli päähine tarkoin sovitettu siihen jokseenkin repäisevästi nimitettyyn "perhana"-kuosiin, jota hurjaluontoisemmat kavalierit käyttivät. Hän astui kiireesti esille ja huudahti ääneen: "Ensimmäisenä tappelu paikalla lopultakin, hiisi vieköön, vaikka puijasin Everardin, saadakseni kulautetuksi aamujuomani. Paljon hyvää se tekikin", hän lisäsi huuliansa maiskuttaen. "No, minun pitänee tutkia alue, ennen kuin tänne ehtii esimieheni, jonka presbyteriläinen kello tikittää yhtä verkkaan kuin hänen presbyteriläiset askeleensakin tömistelevät."

Hän veti viitan alta pistomiekkansa ja näytti aikovan tarkastaa ympäristön tiheiköt.

"Minä estän hänet", kuiskasi tohtori Alicelle. "Pysyn uskollisena sopimuksellemme — sinä et joudu näyttämölle — *nisi dignus vindice nodus* — sen selitän toisella kertaa. *Vindex* soveltuu käsitettäväksi sekä nais- että miespuoliseksi, joten ote on nytkin paikallaan. Pysyttele sinä alallasi."

Niin sanoen hän astui aukealle ja kumarsi Wildrakelle

"Master Louis Kerneguy", virkahti Wildrake kohottaen hattuansa, mutta huomasi heti erehdyksensä ja lisäsi: "Ei sentään — pyydän anteeksi, sir — lihavampi, lyhempi, vanhempi. — Mr. Kerneguyn ystävä kaiketi, jonka keralla päässen piakkoin kilpasille. Ja miksei nyt, sir, ennen kuin päämiehemme saapuvat? Vain eiseen verran vatsan pohjimaisen koverruksen täytteeksi, kunnes oikein ateria tarjotaan, sir? Mitä sanotte?"

"Vatsan koverruksen väljentämiseksi pikemmin, tai uuden uurtamiseksi", vastasi tohtori.

"Totta, sir", sanoi Roger, joka näytti nyt olevan elementissään; "hyvin sanotte — suittaa kyllä sitenkin sattua. Mutta tähän peittelette kasvojanne, sir. Se on tosin kunnan miesten kuosina tähän onnettomaan aikaan, surkeata kyllä, mutta meillä on kaikki avointa — täällä ei ole mitään kavaltajia. Laittaudunpa ensin tammeihini teidän rohkaisuksenne ja näytän teille, että olette tekemisissä herrasmiehen kanssa, joka kunnioittaa kuningasta ja kelpaa taistelemaan kenen hyvänsä kuningasmielisen kanssa, jollainen te epäilemättä olette, sir, koska esiinnytte master Louis Kerneguyn ystäväänä."

Kaiken tämän aikaa Wildrake puuhakkaasti päästeli nelinurkkaisen viittansa solkia.

"Pois — pois, te lainavaatteet", hän sanoi,

"jo esirippu syrjään Borgian eestä!"

Ja hän viskasi viitan yltänsä, seisten *in cuerpo* mitä kavalierimaisimmassa ihokkaassa; se oli rasvakiiltoista tulipunaista atlassilkkiä, ja sen reikäompeluksiin ja viilteisiin oli käytetty täytettä, joka oli aikoinaan ollut harsikangasta. Vaatetuksen täydensivät samanlaiset polvihousut ja monesta kohti parsitut sukat, jotka olivat alkujaan olleet persikanväriset. Muuna sonnustuksena oli pari huppykenkiä, jotka kehnosti soveltuivat kävelyyn kasteisessa ruohossa, ja leveä hankkilus haalistuneine koruompeluksineen.

"No niin, sir!" hän huudahti; "kiirehtikää, riisukaa ketenne. Tässä seison tanakkana, ja totisena — niin uskollisena urhona kuin on koskaan nähty keropäätä lävistämässä. Hei, sir, ase käteen!" hän pitkitti; "ehdimme vaihtaa puolikymmentä survaisua vielä ennen heidän tuloaan ja panna heidät häpeämään vitkasteluansa. Äh!" hän huudahti peräti pettyneenä, kun tohtori viittansa avaten näytti papillisen asunsa; "huh! pappihan siinä vain onkin!"

Mutta Wildraken sai piankin omaksumaan toisenlaisen sävyn hänen kunnioituksensa kirkkoa kohtaan ja halunsa poistaa tieltä henkilö, joka voisi häiritä hänen niin hartaasti odottamaansa kohtausta.

"Pyydän anteeksi", hän sanoi, "hyvä tohtori — suutelen uumatakinne palleita — sen teen, tuhannen

tulimaista — pyydän jälleenkin anteeksi. — Mutta olipa hyvä, että teidät tapasin — teitä kyseltiin ihan tavattomasti palatsihuvilassa — tarvittiin vihkimään, kastamaan, hautaamaan tai ripittämään taikka johonkin tuiki tähdelliseen. Taivaan nimessä, rientäkää!"

"Palatsihuvilassako?" kummeksui tohtori. "Kas, juurihan sieltä läksin — varmasti olin siellä myöhempään kuin te saatoitte olla, koska tulitte kauppalan tietä."

"Niin, mutta kauppalassahan teitä juuri tarvitaankin", vastasi Wildrake. "Turkanen, sanoinko minä palatsihuvilassa? Ei, ei — kauppalassa — ravintolanisäntä ei pääse hirteen — hänen tyttärensä vihille — kakaransa kasteelle tai vaimonsa hautaan — *oikean* papin avutta — heille eivät kelpaa mitkään Holdenoughit. Hän on vilpityn mies, ravintolanisäntäni; joutukaa siis, jos pidätte arvossa kutsumustanne."

"Suokaa minulle anteeksi, master Wildrake", virkkoi tohtori, "odotan master Louis Kerneguytä".

"No, helkkunassa!" ähmistyi Wildrake. "Olenpa kyllä aina tiennyt, että skotlantilaiset eivät kykene mihinkään ilman pappiansa, mutta lempo soikoon, en sentään ole tullut ajatelleeksi, että he käyttäisivät häntä tähänkin. Mutta olen tuntenut hengelliseenkin säätyyn kuuluvia hauskoja miehiä, jotka osasivat käytellä miekkaansa yhtä hyvin kuin rukouskirjaansakin. Te tiedätte kohtauksemme tarkoituksen, hra tohtori. Tuletteko ainoastaan hengellisenä lohduttajana — vai kenties haavurina — vai otatteko milloinkaan säilää käteenne? He-hei!"

Ja hän teki huotrassa olevalla miekallaan huitaisuliikkeen "Olen ottanut, sir, välttämättömään tarpeeseen", ilmoitti tohtori Rochecliffe.

"Hyvä herra, antakaa tämän tilaisuuden olla välttämätön", pyysi Wildrake. "Te tiedätte, kuinka harras kirkon mies minä olen. Jos noin taitava jumaluusoppinut kunnioittaisi minua vain kolmellakaan survaisulla, niin pitäisin itseäni ainiaaksi onnellisena."

"Sir", huomautti Rochecliffe hymyillen, "ellei esityksellenne olisi muita esteitä, niin minulla ei ainakaan olisi välinettä — olen asetta vailla".

"Mitä! teiltä puuttuu *de quoi?* Sepä on tosiaan hankala seikka. Mutta teillä on vankka sauva kädessänne — mikä estää meitä yrittämästä pikku erää — minä tietysti pitäen, miekkaani huotrassa — kunnes päämiehemme saapuvat? Kenkäni ovat täynnä tätä kohmetuttavaa kastetta, ja häviän varpaan tai pari, jos minun on seistävä alallani kaiken aikaa, kun he voimistelevat, — sillä arvattavasti te, tohtori, olette kanssani yhtä mieltä siitä, että siitä ottelusta ei tule mitätöntä varpuskiistaa."

"Asianani täällä on mahdollisuuden mukaan estää mitään kiistaa syntymästä", ilmoitti hengenmies.

"No, turkanen, tohtori, sepä on liian nurjaa", pahoitteli Wildrake, "ja jollen pitäisi kunniaassa kirkkoa, voisoin kostoksi kääntyä presbyteriläiseksi".

"Peräytykää hiukan, olkaa hyvä, sir", pyysi tohtori, "älkää tunkeutuko sinne päin", sillä pettymyksensä kiihtymyksessä liikehtiessään oli Wildrake lähestynyt Alicen kätköpaikkaa.

"Ja minkätähden, hyvä tohtori?" ihmetteli kavalieri.

Mutta vielä askeleen edettyään hän seisahtui kuin naulittu ja jupisi itsekseen, ensi ällistyksen purkauduttua voimalliseksi sadatukseksi: "Hienohelma viidakossa, kautta kaiken pyhän, ja tähän aikaan aamusta — vhi-u-i!" Hän vihelsi hiljaa ja pitkään hämmästyksensä huojennukseksi ja kääntyi sitte tohtoriin, etusormi nenänsivussa: "Tepä olette veitikka, hyvä tohtori, penteleenmoinen veitikka! Mutta miksette antaisi minulle vihiä tuosta — tuosta mukavuudestanne — kielletystä tavarastanne? Hiisi vieköön, sir, minä en ole mies paljastamaan kirkon oikkuja."

"Sir", kivahti tohtori Rochecliffe, "te olette hävytön, ja minä kurittaisin teitä, jos maksaisi vaivan ja aika olisi sovelias".

Ja tohtori, joka oli palvellut sodassa kyllin kauvan lisätäkseen muutamia ratsuväen kapteenin piirteitä hengenmiehen avuihin, tosiaan kohotti sauvansa hulivilin suureksi riemuksi, sillä tämän kunnioitus kirkkoa kohtaan ei suinkaan kyennyt lannistamaan hänen kujeiluhaluaan.

"Ei, tohtori", hän sanoi, "jos heilutatte asettanne iskumiekan tavoin ja kohotatte sen päanne tasalle asti, niin lävistämpä teidät tuossa tuokiassa". Niin sanoen hän teki huotrassa olevalla miekallaan survaisun, ei ihan tohtorin ruumista kohti, mutta sille taholle. Muuttaen karttunsa suunnan lyömämiekan puolustusasennosta pistomiekan torjumisliikkeeksi Rochecliffe samassa iski kavalierin kädestä aseensa sinkoamaan kymmenen kyynärän päähän vikkelanä kuin ystäväni Francalanza. Juuri silloin tulivat näkönsälle molemmat pähenkilöt.

Everard huudahti heti vihaisesti Wildrakelle: "Tämäkö on sinun ystävyttäsi? Taivaan nimessä, mitä varten tepastelet tuossa narrin nutussa ja kujeilet kuin houkkio?" arvoisan sekundanttinsa hiukan hölmistyneenä painaessa päänsä kumaraan kuin kepposesta kiinni joutunut poika, kunnes hiipi ottamaan heinikosta asettaan; sivuuttaessaan hän jo taas kurkoittikin kaulaansa näreikköä kohti, nähdäkseen vielä vilahduksen uteliaisuutensa piiloitetusta esineestä, jos mahdollista.

Kaarlo oli sillävälän vielä enemmän ihmeissään näkemästensä ja huusi puolestaan: "Mitä! Tohtori Rochecliffe kirjaimellisesti innostuneena taistelevan kirkon jäseneksi ja kiistasilla kavalieri-ystäväni Wildraken kanssa? Saanko pyytää häntä kuitenkin vetäytymään syrjemmälle, koska eversti Everardilla ja minulla on yksityinen asia toimitettavana?"

Tohtori Rochecliffen lähtökohtana tässä tärkeässä tilanteessa oli ollut varustautua pyhän virkansa arvovallalla ja käyttää sellaista väliintulon sävyä, joka olisi voinut lannistaa hallitsijankin ja saada hänet tuntemaan, että hänen nuhtelijansa puhui korkeammalla valtuudella kuin omallaan. Mutta hänen oman mielenkuuhunsa vastikään ilmennyt liiallisuus ja sen tuottama horjahdus maalliseen voimanäytteeseen olivat kovin epäsuotuisia sen ylemmyyden omaksumiseen, johon niin hillittömän mielen kuin Kaarlon — omapäisen prinssin ja oikukkaan sukkeluksen — saattoi toivoa ollenkaan alistuvan. Tohtori yritti kuitenkin palautua arvokkuuteensa ja vastasi niin vakavasti sekä samalla kertaa niin kunnioittavasti kuin suinkin osasi, että hänelläkin oli mitä tähdellisin asia, joka esti häntä master Kerneguy'n toivomuksen mukaisesti lähtemästä paikalta.

"Suokaa anteeksi tämä epäaikainen keskeytys", sanoi Kaarlo kohottaen hattuaan ja kumartaen eversti Everardille, "josta minä teen heti lopun".

Everard vastasi totisena hänen tervehdykseensä ja oli vaiti.

"Oletteko järjiltänne, tohtori Rochecliffe?" tiukkasi nyt Kaarlo; "vai kuuroko olette? — vai oletteko unohtanut äidinkielenne? Pyysin teitä poistumaan täältä."

"En ole järjiltäni", vastasi hengenmies kooten päättäväisyytensä ja saaden takaisin äänensä luontaisen lujouden "vaan tahdon estää muita mielettömyydestä; en ole kuuro, vaan rukoilen muita kuulemaan järjen ja uskonnon ääntä; en ole unohtanut äidinkieltäni, vaan olen tullut tänne haastamaan kuningasten ja ruhtinaitten Herran kieltä".

"Seuhtomaan luodanvarsilla, luulisin pikemmin", sanoi kuningas. "Kuulkaahan, tohtori Rochecliffe, tämä äkillinen teennäisen mahtipontisuuden puuska soveltuu teille yhtä huonosti kuin äskeinen kujeilunne. Te ette käsittäkseni ole mikään katolilainen pappi tai skotlantilainen Messu-Jussi, vaatiaksenne harrasta kuuliaisuutta lampailtanne vaan Englannin valtiokirkkolainen, jota hallitsee sen yhdyskunnan järjestyssääntö — ja sen PÄÄ." Viime sanat lausuaan kuningas alensi äänensä pontevaksi kuiskaukseksi. Tämän huomattessaan Everard vetäisi taamma, sillä luontainen hienotunteisuus pidatti häntä joutumasta vasten tahtoansakaan kuulijaksi keskustelulle, jossa puhujain turvallisuus saattoi suuressakin määrin tulla kysymykseen.

"Master Kerneguy", virkkoi pappismies, "minä en omaksu käskyvaltaa tai holhuuta mielitekojenne suhteen — Jumala varjelkoon; huomautan teille vain, mitä järki, raamattu, uskonto ja oikeamielisyys yhtäpitävästi määräävät käyttäytymisohjeeksenne".

"Ja minä, tohtori", sanoi kuningas hymyillen ja viitaten onnettomaan sauvaan, "noudatan mieluummin esimerkkiänne kuin opetustanne. Jos kunnianarvoisa pappismies tahtoo itse ryhtyä karttutaisteluun, niin mitä oikeutta voi hänellä olla sekaantua herrasmiesten kiistoja pidättämään? No niin, sir, poistukaahan, älkääkään antako nykyisen uppiniskaisuutenne pyyhkiä pois entistä kiittolisuudenvelkaa."

"Ajatelkaa toki", varoitti jumaluusoppinut, "voin virkkaa yhden sanan, joka estää kaiken tämän".

"Tehkää se", vastasi kuningas, "ja silloin ajakaa, valheeksi kunniallisen elämäntyön koko sisältö ja toiminta — hyljätäkää kirkkonne periaatteet ja heittäytykää valapattoiseksi kavaltajaksi ja luopioksi, estääksenne toisen henkilön täyttämästä velvollisuuttaan herrasmiehenä! Se olisi tosiaan ystäväne surmaamista hänen pelastamiseksi joutumasta vaaraan. Antakaa sen ehdottoman kuuliaisuuden, joka on niin usein kielellänne ja epäilemättä myös mielessänne, toimittaa jalkanne kerran liikkeelle ja astukaa syrjään kymmeneksi minuutiksi. Sen ajan kuluttua voidaan apuanne tarvita joko ruumiin tai sielun parantajana."

"Ei, sittepä minulla on vain yksi taivutuskeino jäljellä", huokasi tohtori Rochecliffe.

Tämän sivupuhelun aikana oli Everard melkein väkisin pidättänyt vieressään saattolaisensa Wildraken, jonka suurempi uteliaisuus ja vähempi hienotuntoisuus olisivat muutoin saaneet hänet tunkeutumaan lähemmä, päästäkseen kenties salaisuuden perille. Mutta nähdessään tohtorin kääntyvän näreikköä kohti hän kuiskasi kiihkeästi Everardille: "Panen veikkaan kulta-Kaarlon

tasavaltalaista ropoa vastaan, että tohtori ei ole ainoastaan tullut saarnaamaan rauhaa, vaan tuonut pääehdotkin mukanaan!"

Everard ei vastannut. Hän oli jo paljastanut miekkansa, ja tuskin näki Kaarlo Rochecliffen kääntäneen selkensä, kun jo hänkin siekailematta noudatti esimerkkiä. Mutta ennen kuin he olivat ehtineet muuta kuin tervehtiä toisiaan aseittensa tavanmukaisella kohteliaalla heilautuksella seisoi tohtori Rochecliffe taaskin heidän välissään, taluttaen kädestä Alice Leetä, jonka vaatetus oli kasteen liottama ja pitkät kiharat aivan suoristuneet märkyydestä. Hänen kasvonsa olivat tavattoman kalpeat, mutta se oli tiukan päättäväisyyden vaaleutta eikä pelon. Syntyi hisahtamaton hämmästyksen pysähdys — taistelijat painoivat miekkansa maata kohti — ja Wildrakenkin häikäilemättömyys purkausi vain puolittain hillityiksi huudahduksiksi: "Hyvin tehty, tohtori — tämä on verempää kuin 'pappi hernehalmessa' — isäntänne tytär kerrassaan — ja mistress Alice, jota luulin ihan lumipisaraksi, onkin lopulta keto-orvokki — hempukka, kautta taivaan, ja samaa lajia kuin mekin!"

Tätä tarkkaamatta jäänyttä mutinaa lukuunottamatta sai Alice ensimmäisenä sanoiksi.

"Master Everard", hän virkkoi, "master Kerneguy, te kummastelette nähdessänne minut täällä — mutta miksen kuitenkaan ilmoittaisi aihetta heti? Vakuutettuna siitä, että viattanikin olen väärinymmärryksenne onnettomana syynä, olen liian harras estämään turmiollisia seurauksia, pidättäkseni mitään askelta, joka voi lopettaa sen. Master Kerneguy, eikö toivomuksillani, pyynnöilläni, rukouksillani — eikö teidän ylväillä ajatuksillanne — omien korkeiden velvollisuuksienne muistamisella ole mitään merkitystä menettelyllenne tässä asiassa? Sallikaa minun kehoittaa teitä kysymään neuvoa järjeltä, uskonnolta ja terveeltä harkinnalta sekä panemaan pois aseenne."

"Olen kuuliainen kuin itämaalainen orja, madam", vastasi Kaarlo pistäen miekkansa huotraan. "Mutta minä vakuutan teille, että se juttu, josta olette huolissanne, on aivan vähäpätöinen, ja sen sovimme eversti Everard ja minä viidessä minuutissa paljoa paremmin kuin koko valtakunnan kirkolliskokouksen avulla, vaikka tämän kunnianarvoisia neuvotteluja olisi kerrassaan naisparlamentti edistämässä. — Mr. Everard, tulisitteko hiukan edemmäksi! Meidän on nähtävästi muutettava paikkaa."

"Olen valmis saattamaan teitä, sir", mukautui Everard, joka oli pannut pois aseensa heti kun oli nähnyt vastustajansa menettelevän siten.

"Minulla ei siis ole mitään vaikutusvaltaa teihin, sir", sanoi Alice vieläkin puhutellen kuningasta. "Ettekö pelkää käyttäväni tietooni tullutta salaisuutta, estääkseni tätä rettelöä kehittymästä äärimäiseen ratkaisuun? Luuletteko, että jos tämä herrasmies, joka kohottaa kätensä teitä vastaan, tietäisi —"

"Jos hän tietäisi minut loordi Wilmotiksi, aioitte sanoa, madam? Sattuma on antanut hänelle siitä todisteen, joka jo tyydyttää häntä, ja luullakseni olisi teidän vaikea kääntää hänen mielipidettään toiseksi."

Alice pysähtyi ja katseli kuningasta peräti pahastuneena, ja seuraavat arvostelmat puhkesivat esiin vähin erin yksitellen ikäänkuin tunkeutuen voitolle tunteista, jotka pyrkivät niitä pidättämään: "Kylmäluontoinen — itsekäs — kiittämätön — tyly! Voi maata, joka —" Hän vaikenä merkitsevän ponnekkaasti ja lisäsi sitte: "— joka saa lukea teidät tai teidänlaisenne ylimyksiinsä ja vallitsijoihinsa!"

"Ei, sievä Alice", virkkoi Kaarlo, jonka hyväluontoisuus ei voinut olla tuntematta tämän nuhteen ankaruutta, vaikka siksi lievästi, että se ei kyennyt tekemään kaikkea haluttua tehoa, "te olette liian kohtuuton minua kohtaan — liian puolueellinen onnellisemmän miehen hyväksi. Älkää sanoko minua tylyksi; olen täällä vain vastaamassa mr. Everardin haasteeseen. En olisi voinut kunniaani tahrimatta kieltäytyä saapumasta, ja samasta syystä on minun mahdoton peräytyä nyt tänne tultuani; ja kunniani menetys olisi moniin ulottuva häpeä. En voi paeta mr. Everardin tieltä; jos hän pysyy haasteessaan, niin se on tavallisuuden mukaan ratkaistava selkkaus. Jos hän peräytyy tai jättää asian silleen, niin tahdon teidän vuoksenne luopua muodollisuuksista. En silloin edes vaadi anteeksipyyntöä vaivaamisestani, vaan annan kaiken unohtua kuin johtuneena jostakin onnettomasta erehdyksestä, jonka perusteita en puolestani pyri tutkimaan. Tämän tahdon tehdä teidän tähtenne, ja se on jo suurta alentuvaisuutta kunniallisen miehen taholta, — te *tiedätte*, että se alentuvaisuus erityisesti minun taholta on tosiaankin suuri. Älkää siis sanoko minua itsekkääksi, kiittämättömäksi tai tylyksi, koska olen valmis kaikkeen, mitä voin miehenä tehdä, ja kenties enempi kuin minun sopisi tehdä kunniallisena miehenä."

"Kuuletko tämän, Markham Everard", huudahti Alice, "kuuletko tämän? Kamala valinta on jätetty kokonaan sinun huomaasi. Sinä olet tottunut hillitsemään kiivastustasi, olet ollut kristillismielinen, anteeksiantavainen — tahdotko pelkän muodollisuuden takia pakoittaa tämän yksityisen ja epäkristillisen rettelön johtumaan veriseen loppuun? Usko minua, jos sinä *nyt*, vastoin kaikkia elämäsi parempia periaatteita, päästät kiihkosi valtoimeksi, voit joutua elinajaksesi katumaan seurauksia, ja vielä tulevaisessakin elämässä, jollei taivas armahda."

Markham Everard seiso i tuokion vaiti, katseet synkästi maahan tähdättyinä. Viimein hän katsahti puhuttelijaansa ja virkkoi tälle: "Alice, sinä olet soturin tytär, — soturin sisar. Kaikki sukulaisesi, niiden joukossa myös muuan, josta silloin pidit erityisesti jonkun verran väliä, ovat joutuneet satureiksi maamme turmiollisen eripuraisuuden johdosta. Kuitenkin olet nähnyt heidän matkaavan taistotantereelle — joissakuissa tapauksissa toistensa vastustajiksi — täyttämään velvollisuuttaan siellä, minne heidän periaatteensa kutsuivat, osoittamatta näin tavatonta harrastusta. Vastaa minulle — ja vastauksesi saa ratkaista menettelyni: Onko tämä niin vähän aikaa tunnettu nuorukainen jo sinulle tärkeämpi kuin nuo rakkaat omaisesi, — isä, veli, serkku, — joiden lähtöä taisteluun katselit verrattain välinpitämättömästi? Myönnä tämä, ja se riittää — poistun alueelta enkä sitten enää koskaan näe sinua tai isänmaatani."

"Malta, Markham, malta, ja usko minua, kun sanon, että jos vastaan kysymykseesi myöntävästi, se johtuu siitä, että master Kerneguyn turvallisuus käsittää enemmän, paljota enemmän kuin kenenkään mainitsemasi."

"Niinkö! En tiennyt, että jaarlinkruunu oli arvoltaan niin verraton yksityisen aatelismiehen töyhdon rinnalla", sanoi Everard, "mutta olenhan sentään kuullut monien naisien niin ajattelevan".

"Ymmärrät minua väärin", pahoitteli Alice pulassaan, kun hänen piti sovittaa sanansa siten, että saisi uhkaavan tilanteen raukeamaan, samalla kun kiihkeästi pyrki vastustamaan rakastajansa mustasukkaisuutta ja silmin nähden yltyvää mielenkarvautta. Mutta hän ei tavannut kyllin kuvaavia sanoja eroituksen ilmaisemiseen kuninkaan joutumatta ilmi ja kenties tuhon omaksi. "Markham", hän pyysi, "säälä minua. Älä kovistele minua tällä hetkellä — usko minua, isäni, veljeni ja koko sukuni kunnia vaatii master Kerneguyn turvallisuutta — se edellyttää ehdottomasti, että tämä asia ei kehity nyt pitemmälle."

"Niinpä vainkin — sitä en epäile", vastasi Everard. "Lee-suku on aina pitänyt ylhäisöä suuressa arvossa ja katsonut suhteissaan tärkeämmäksi hovimiehen haaveellisen uskollisuuden kuin yksinkertaisen maalais-herrasmiehen puhtaan ja rehellisen isänmaallisuuden."

"Ei, ei — usko minua, ei toki", väitti Alice hätänsä tuskassa.

"Sovita yhteen sanaan vastauksesi, joka näyttää niin tukalalta, ja sano, *kenen* turvallisuutta tahdot vaalia noin hartaasti?"

"Molempien — molempien", hoki Alice. "Se vastaus ei kelpaa, Alice", epäsi Everard, "tässä ei ole mitään sijaa tasa-arvoisuudelle. Minun täytyy saada tietää, mihin minun on luotettava. Minä en ymmärrä sitä kieräilyä, joka saa neidon vastahakoiseksi ratkaisemaan kahden kosijan kesken, enkä hevillä tahtoisi syyttää *sinua* siitä turhamaisuudesta, joka ei voi tyytyä yhteen rakastajaan kerrallaan."

Everardin pahastus oli käynyt noin kiivaaksi sen oletuksen johdosta, että hänen pitkällinen ja vilpiton kiintymyksensä oli keveästi unohdettu huikentelevan hovikeikarin mielistelyn syrjäyttämänä; mutta se leimahdutti vireille Alice Leen ylpeyden — olemmekin jo huomauttaneet, että hänellä oli luonteessaan osuutta sukunsa sisukkuudesta.

"Jos minua tällä tavoin tulkitaan väärin", hän huudahti, "jos minua ei katsota vähäisimmänkään luottamuksen tai suoran ymmärtämyksen arvoiseksi, niin kuule vakava vakuutukseni, että niin oudolta kuin sanani tuntunevatkin, ne oikein tulkittuina eivät tee sinulle mitään vääryyttä. — Sanon sinulle — sanon kaikille läsnäolijoille — ja sanon tälle herrasmiehelle itselleen, joka hyvin tietää lausumani todellisen merkityksen, että hänen henkensä ja koskemattomuutensa ovat tai niiden pitäisi olla minulle kallisarvoisemmat kuin yhdenkään muun miehen tässä kuningaskunnassa — niin, koko maailmassa, olkoon kysymyksessä kuka tahansa muu."

Nämä sanat hän lausui niin lujasti ja päättävästi, että enempi kiistelemine oli mahdotonta. Kaarlo kumarsi syvään ja vakavasti, mutta pysyi ääneti. Everardin kasvopiirteitä vääristivät tunteet, joita hänen ylpeytensä hädin kykeni hillitsemään, kun hän astui vastustajaansa kohti ja virkkoi äänellä, jota hän turhaan yritti karaista lujaksi: "Sir, te kuulitte neidin selityksen — epäilemättä sellaista kiitollisuutta tuntien kuin tällainen tapaus erityisesti vaatii. Hänen halpana omaisenaan ja arvottomana kosijanaan, sir, otan luovuttaakseni teille harrastukseni häntä kohtaan, ja koska en milloinkaan tahdo tuottaa hänelle mielipahaa, ette toivoakseni katso menetteleväni kehnosti, kun peruutan kirjeen, joka vaivasi teidät saapumaan tänne tällä hetkellä. — Alice", hän lisäsi kääntäen päänsä tyttöön päin, "hyvästi, Alice, ja ainiaaksi!"

Onneton neitonen, jonka tarmo oli jo melkein lannistunut, yritti puolestaan toistaa hyvästelysanat, mutta turhaan; hänen huuliltaan puhkesi vain sekava äännähdys, ja hän olisi vaipunut maahan, jollei tohtori Rochecliffe olisi saanut siepatuksi häntä käsivarsiansa varaan. Roger Wil Drake oli pariin kolmeen kertaan kohottanut silmilleen nenälinansa jäännöksen, neidon ilmeisen tuskan liikuttamana,

vaikka hän ei kyennyt käsittämään sen salaperäistä syytä; hän riensi nyt auttamaan hengenmiestä noin kauniin taakan kannattamisessa.

Valepukuinen prinssi oli katsellut kohtausta äänettömänä, mutta oudon kiihtymyksen järkyttämänä; sitä alkoivat ilmaista hänen tummat kasvonpiirteensä ja vielä enemmän hänen liikkeensä. Hän oli ensin seissyt ihan hievahtamattomana, käsivarret ristikkäin rinnalla, ikäänkuin antaakseen tapausten kehityksen olla ohjaajanansa; pian jälkeensä hän siirrähti, astui askeleen eteenpäin, mutta peräytyi taas, puristi kätensä nyrkkiin ja avasi sen sekä osoitti muutoinkin, että hänen mielessään riehui ristiriitaisia vaikuttimia ja että hän myös oli tekemäisillään jonkun äkillisen päätöksen, vaikka oli vielä epävarma menettelytavastaan.

Mutta kun hän näki, että Markham Everard sanomattoman tuskaisesti katsahdettuaan Aliceen käänsi selkänsä ja teki lähtöä, huudahti hän tavalliseen sadatukseensa puhjeten: "Helkkarissa, tämä ei käy laatuun." Kolmella harppauksella hän saavutti verkalleen poistuvan Everardin ja läimäytti häntä olalle; toisen kääntyessä hän omaksui sen käskevän sävyn, joka oli mielinmäärin hänen hallittavissaan, ja virkkoi: "Sana kanssanne, sir."

"Kuten haluatte, sir", vastasi Everard, ja luonnollisesti otaksuen vastustajansa aikeen vihamieliseksi hän tarttui vasemmalla kädellään miekkaansa ja laski oikean sen kahvaan, olematta pahoillaan pidätyksestä, sillä suuttumus on ainakin yhtä paljon sukua pettymykselle kuin säälin sanotaan olevan rakkaudelle.

"Joutavia!" virkahti kuningas; "siitä ei tule mitään *nyt* — eversti Everard, minä olen KAARLO STUART!"

Everard kavahti taaksepäin peräti hämmästyksissään ja huudahti sitte: "Mahdotonta! Se ei voi olla totta! Skotlantilaisten kuningas on päässyt pakoon Bristolista. — Loordi Wilmot, teidän vehkeilylahjanne ovat hyvin tunnetut — mutta tällä ei minua eksytetä."

"Skotlantilaisten kuningas, master Everard", vastasi Kaarlo, "koska suvaitsette siten rajoittaa hänen valtaansa — ja ainakin Britannian hallitsija-vainajan vanhin poika — seisoo nyt edessänne; on senvuoksi mahdotonta, että hän olisi päässyt pakoon Bristolista. Tohtori Rochecliffe olkoon takaajani, ja hän ilmoittaa teille kyllä lisäksi, että Wilmot on vaaleaverinen ja kellervätukkainen, kun sitävastoin minä muistutan korppia."

Tämän kohtauksen nähdessään Rochecliffe jätti Alicen hoivaamisen Wildrakelle, jonka hienotuntoinen hellävaraisuus tytön toinnuttamisyrityksissä oli mieluisana vastakohtana hänen tavalliselle rajuudelleen ja tuotti hänelle niin jännittävää touhua, että hän jäi sillähaavaa tietämättömäksi paljastuksesta, joka olisi niin tavattomasti herättänyt hänen mielenkiintoaan. Tohtori taasen tuli esiin väännellen käsiään surkeasti hätääntyneenä ja huudahdellen tuskastuneesti.

"Tyyntykää, tohtori Rochecliffe", sanoi kuningas niin täydellisesti malttuneena kuin hänen asemassaan pitikin, "olemme varman uskoni mukaan kunniallisen miehen käsissä. Master Everard arvattavasti ilahtuu havaitessaan vain pakolaisprinssiksi henkilön, jonka luuli keksineensä menestyneeksi kilpailijaksi. Hän ei voi olla tajuamatta tunteita, jotka estivät minut käyttämästä suojakseni tämän nuoren neidin harrasta uskollisuutta, se kun olisi saattanut vaaraan hänen oman onnensa. Eversti Everard se hyötyy suorudestani, ja tokihan on minulla oikeus odottaa, että jo kyllin tukala tilani ei pahene sen joutumisesta hänen tietoonsa näissä olosuhteissa. Tunnustus on ainakin tapahtunut, ja herra everstin harkittavaksi jää, miten hänen on meneteltävä."

"Voi, teidän majesteettinne! — valtiaani! — kuninkaani — armollinen prinssini!" huudahteli Wildrake, joka vihdoinkin päästyään selville asiasta oli ryöminyt polvillaan paikalle ja tarttunut kuninkaan käteen, suudellen sitä pikemmin kuten piparikakua mutusteleva lapsi tai valtiattarensa luovutettua kättä kiihkeästi hellivä rakastaja kuin hovimaisen tervehdyksen tavoin; "jos rakas ystäväni Everard osoittautuu koiraksi tässä tilaisuudessa, niin luottakaa siihen, että vihlaisten häneltä kurkun heti paikalla, vaikka minun olisi tehtävä itselleni sama temppu seuraavassa silmänräpäyksessä!"

"Hiljaa, hiljaa, hyvä ystäväni ja uskollinen alamaiseni", sanoi kuningas, "ja rauhoittukaa, sillä vaikka minun on hetkellisesti pakko esiintyä prinssinä, ei meille ole nyt otollista vastaanottaa alamaisiamme kaikin muodollisuuksin".

Everard oli seisonut tuokion ihan tyrmistyneenä, mutta toipui viimein kuin unesta havahtuen.

"Sire", hän sanoi kumartaen syvään ja juhlallisen kunnioittavasti, "jollen tarjoa teille alamaisen nöyryyttä polvin ja miekoin, niin on synnä se, että Jumala, jonka valtuudella kuninkaat hallitsevat, on tällähaavaa evännyt teiltä tilaisuuden astua valtaistuimelle ilman uuden kansalaissodan nostattamista. Mutta älkää hetkeksikään kuvitelko, että turvallisuutenne joutuisi vaaraan minun toimestani. Jollen olisi pitänyt kunniaa teidän persoonaanne — ellei minua sitoisi puolellenne se suoruus, jolla ylväs

julistautumisenne on estänyt elämäni synkistymisen, niin olisivat kokemanne onnettomuudet tehneet koskemattomuutenne niin pyhäksi, mikäli minä pystyn sitä suojaamaan, kuin valtakuntanne hartainkaan kuningasmielinen voi ajatella. Jos suunnitelmanne ovat järkevästi harkittuja ja taatusti pohjustettuja, niin katsokaa kaikki nyt tapahtunut pelkäksi unennäöksi. Jos ne ovat sellaisella kannalla, että minä voin niitä edistää, niin teidän majesteettinne saa vedota palveluksiini, ottaen vain lukuun, että velvollisuuteni tasavaltaa kohtaan ei salli minun puuttua osalliseksi mihinkään suoranaisten väkivallan aikeisiin."

"Voi sattua, että tuotan teille vaivaa, sir", vastasi kuningas, "sillä oloni eivät ole sellaiset, että minun sopisi hyljätä minkäänlaista rajoitetunkaan avun tarjousta. Mutta parhaani mukaan koetan välttää teidän välitystänne — en mielelläni toimittaisi kenenkään säälintunnetta ristiriitaan hänen velvollisuudentuntonsa kanssa oman etuni tähden. — Tohtori, tänään ei tulle sen enempää voittelu miekalla tai sauvallakaan; voimmekin siis jo palata palatsihuvilaan ja jättää nämä", — Aliceen ja Everardiin katsoen, — "joilla saattaa olla enemmän selittelemistä".

"Ei — ei!" kielsi Alice, joka oli nyt täydellisesti tointunut ja käsittänyt osittain omalla havaitsemuksellaan ja osittain tohtori Rochecliffen selityksestä kaiken, mitä oli tapahtunut, "Everard-serkullani ja minulla ei ole mitään seliteltävää; hän kyllä antaa minulle anteeksi, että olen haastanut hänelle arvoituksin, kun en rohjennut puhua suoraan, ja minä en ole enää pahoillani siitä, että hän oivalsi arvoitukseni väärin. Mutta olen luvannut isälleni — me emme saa nykyään olla keskenämme missään tekemisissä — palaan heti palatsihuvilaan ja hän Woodstockiin, jollette te, sire", kumartaen kuninkaalle, "määrää hänen velvollisuudestaan toisin. — Heti, kaupपालaan, Markham-serkku, ja jos sattuu vaara lähestymään, varoita meitä."

Everard olisi viivytännyt lähtöään, olisi pyytännyt anteeksi kohtuuttomasta epäluulostaan, olisi innokkaasti haastanut monista seikoista, mutta toinen ei tahtonut häntä kuunnella, vaan virkkoi vastauksen asemesta: "Hyvästi, Markham, kunnes Jumala lähettää parempia päiviä!"

"Hän on totuuden ja kauneuden enkeli", ylisti Roger Wildrake, "ja minä kun herjana kerettiläisenä sanoin häntä hempukaksi! Mutta eikö teidän majesteetillanne — pyytäen teiltä anteeksi — ole mitään käskyjä Wildrake-poloiselle, joka ampuu aivot mäsäksi itseltään tai keltä hyvänsä muilta englantilaiselta teidän armonne mieliksi?"

"Pyydämme hyvää ystäväämme Wildrakea varomaan kaikkea äkkipikaisuutta", sanoi Kaarlo hymyillen. "Harvinaisia ovat sellaiset aivot kuin hänen, ja niitä ei sovi ajattelemattomasti hajoittaa, koska niiden veroisia ei varmaakaan saataisi helposti koolle. Me kehoitamme häntä olemaan vaitelias ja ymmärtäväinen — pidättymään enää mittelemästä voimiansa valtiokirkon uskollisten pappien kanssa ja hankkimaan itselleen uuden nutun niin joutuin kuin sopii, — ja siihen tarkoitukseen me pyydämme saada antaa kuninkaallista avustustamme. Soveliaan ajan tullen toivomme havaitsevamme hänelle muuta palvelusta."

Puhuessaan hän sujautti kymmenen kultakolikkoa Wildrake-paran käteen. Uskollisen kiitollisuutensa valtaamana tämä niiskutti kuin lapsi ja olisi seurannut kuningasta, jollei tohtori Rochecliffe olisi muutamin sanoin, mutta jyrkästi, vaatinut häntä palaamaan isäntänsä kanssa, taaten hänelle, että häntä varmasti käytettäisiin kuninkaan paon auttamisessa, jos vain ilmenisi tilaisuutta.

"Olkaa niin jalomielinen, kunnianarvoisa herra tohtori, niin olen teille ikuisesti kiitollinen", sanoi kavalieri; "ja minä rukoulen teitä, ettette ole minulle vihoissanne siitä äskeisestä hullutuksesta."

"Siihen ei minulla ole mitään aihetta, kapteeni Wildrake", tuumi tohtori, "sillä luullakseni minä siinä jäin paremmalle puolelle."

"No niin, tohtori, minä annan teille puolestani anteeksi, ja vannotan teitä kristillisen armeliaisuuden nimessä suomaan sormellenikaan sijaa tässä hyvässä palveluksessa, sillä niinkuin elän sen toivossa, uskokaa pettymyksen kääntyvän kuolemakseni."

Tohtorin ja soturin siten haastellessa keskenään Kaarlo luontevasti hyvästeli Everardia, joka pysyi avopäin koko puhelun ajan. "Minun ei tarvitse pyytää teitä luopumaan mustasukkaisuudestanne minun suhteeni", lausui kuningas, "sillä tuskinpa ajattelette Alicen ja minun kesken mahdolliseksi liittoa, joka olisi hänen puoleltaan liian suuri uhraus. Mitä muihin ajatuksiin tulee, niin ei nurjamielisinkään huikentelija voisi saada sellaisia mielijohotteita noin ylvästä olentoa kohtaan, ja uskokaa vakuutustani, että hänen ansiollisuutensa tajunta ei minussa kaivannut tätä viimeistä loistavaa todistetta hänen oikeamielisyydestään ja uskollisuudestaan. Näin hänestä kylliksi hänen vastaustensa perusteella, haastellessani hänelle joitakuita joutavia mielistelyn korulauseita, ja tulin tietämään, kuinka puhdasluontoinen hän on. Mr. Everard, hänen onnellisuutensa riippuu teistä, huomaan, ja minä uskon, että te tahdotte tunnollisesti pitää huolta siitä. Jos voimme poistaa mitään estettä yhteisen onnenne tieltä, niin olkaa varma siitä, että käytämme vaikutusvaltaamme. — Hyvästi, sir; jollemme voi olla

parempia ystävyksiä, niin älkäämme ainakaan ajatelko toisistamme tylympää tai pahempaa kuin tällä hetkellä."

Kaarlon sävyssä oli jotakin erityisen hellyttävää. Hänen asemansa pakolaisena kuningaskunnassa, joka perimysoikeudella kuului hänelle, tehoi niinkään välittömästi Everardin mieleen, vaikka vastoin sen valtiollisen suunnan sääntöjä, jota hän katsoi velvollisuudekseen noudattaa maansa ahdinkotilassa. Hän pysyi avopäin, kuten sanottu, ja ilmaisi sävyssään mitä suurinta kunnioitusta siihen rajaan asti, josta se olisi saattanut näyttää alamaisuuteen sitoutumiselta. Hän kumarsi niin syvään, että hänen huulensa lähestyivät Kaarlon kättä — mutta hän ei suudellut sitä. "Pelastaisin teidän persoonanne oman henkeni hinnalla, sir", hän sanoi. "Enempää —" Hän vaikeni äkkiä, ja kuningas pitkitti lausetta. "Enempää ette voi tehdä", virkkoi Kaarlo, "säilyttäessänne kunniallisen vakaisuuden — mutta siinä on kylliksi, mitä olette sanonut. Te ette voi osoittaa kohtelevanne minua hallitsijana, kun tarjoan käteni, mutta te ette estä minua tarttumasta teidän käteenne ystävänä, jos sallitte minun nimittää itseäni siksi — ja varmasti ainakin hyvän toivottajana."

Everardin jalomielinen sielu järkkäsi. Hän otti kuninkaan käden ja painoi sen huulilleen.

"Voi", hän huokasi, "jos tulisi paremmat ajat —"

"Älkää sitoutuko mihinkään, hyvä Everard", esteli hyväluontoinen prinssi, hänkin liikuttuna; "me järjeilemme kehnosti tunteittemme kuohuessa. Minä en houkuttele ketään puolelleni vahingokseen enkä tahdo sekaannuttaa vastoinkäymisiini toisia sen johdosta, että heillä on inhimillisyyttä nykyisen asemani säälimiseen. Jos tulee paremmat ajat, niin kohtaammehan toisemme jälleen ja toivoakseni molemminpuoliseksi tyydytykseksi. Jos ei, kuten tulevaisuus appenne sanoisi", ja hänen kasvoillaan vilahti suopea hymy, joka hyvin soveltui hänen silmiensä kiiltoon, "jos ei, niin tämä ero ainakin oli hyvä".

Everard kääntyi pois kumartaen syvään ja melkein tukehtumaisillaan ristiriitaisiin tunteisiin. Tuntuvimpana tehoi näistä sen jalomielisyyden tajunta, jolla Kaarlo oli omaksi uhkaavaksi vaarakseen seestytännyt pimeyden, kun hänen elämänsä onnentoiveet olivat näyttäneet verhoutuneen iäksi synkkyyteen. Elävästi hän myös käsitti, kuinka tukalissa koettelemuksissa kuninkaan oli piileskeltävä henkensä säilyttämiseksi. Hän palasi pikku kauppalaan saattolaisensa Wildraken keralla, joka käänsi päänsä niin usein takaisin — itkevin silmin ja ristiin liitetyt kädet koholla kuin taivasta rukoillen — että Everardin oli pakko muistuttaa tuollaisten eleiden voivan herättää epäluuloa, jos joku sattuisi näkijäksi.

Kuninkaan ylevä esiintyminen tämän merkillisen kohtauksen lopulla ei ollut välttänyt Alicen huomiota. Se pyyhkäisi yhdellä kertaa pois hänen mielestään kaiken pahastuksen Kaarlon aikaisemmasta käytöksestä ja kaikki epäluulot, joita se oli täydellä syyllä herättänyt. Hän tuli nyt oivaltaneeksi hallitsijansa luontaisen sävyisyyden ja kykeni tuntemaan ystävällisyyttä hänen persoonaansa kohtaan sen kunnioituksen lisäksi, jolla hänet oli kuin uskonnon velvoituksella opetettu kuninkaan korkeata asemaa ajattelemaan. Hän oli nyt vakuutettu siitä, ja iloissaan vakaumuksestaan, että kuninkaan avut olivat hänen omiansa ja hänen huikentelunsa johtunutta kasvatuksesta tai oikeammiten kasvatuksen puutteesta sekä norkkojen ja liehittelijäin turmelevista neuvoista. Alice ei voinut tietää tai hän ei kenties sillähaavaa muistanut, että maaperässä, mistä ei yritetä kitkeä ohdakkeita, ne yltyvät rehoittamaan ja tukahduttavat terveen siemenen, vaikka jälkimäinen on siihen maahan luonnollisempikin. Sillä kuten tohtori ilmoitti jälkepäin hänen valaistukseksseen, tapansa mukaan luvaten selittää sananmukaisen merkityksen jolloinkin vastedes, jos toinen muistuttaisi häntä siitä: *Virtus rectorem ducemque desiderat; vitia sine magistro discuntur.*[26]

Tällähaavaa ei ollut mitään sijaa sellaisille mietteille. Jonkunlainen älyllinen yhdysaistimus johtaa arkaluontoisissa olosuhteissa yksilöitä ymmärtämään toisiansa kenties paremmin kuin sanojen välityksellä, ja siten näytti nyt molemminpuolinen vilpittömyys olevan tajuttua. Pidättely ja teeskentely tuntui kaikonneen kuninkaan ja Alicen seurustelusta. Miehekkään suoraluontoisesti ja samalla ruhtinaallisen alentuvasti Kaarlo pyysi voipunutta tyttöä ottamaan kotimatalla tuekseen hänen käsivartensa eikä tohtori Rochecliffen, ja Alice vastaanotti hänen apunsa kainon nöyrästi, mutta ilman epäluottamuksen tai pelon häivettä. Näytti siltä kuin olisi viime puolen tunnin kokemus tuottanut heille täydellisen varmuuden toistensa luonteesta; kumpainkin näkyi olevan ehdottomasti vakuutettu toisen aikeitten puhtaudesta ja vilpittömyydestä.

Tohtori Rochecliffe oli sillävälän jäänyt joitakuuta askeleita taammaksi, sillä vähemmän kepeänä ja reippaana kuin Alice, jolla sitäpaitsi oli kuninkaan kannatus tukenaan, hän ei kyennyt ponnistamatta ja vaivautumatta pysyttelemään Kaarlon tasalla, tämän kun olemme jo sanoneet olleen silloin Englannin parhaita kävelijöitä, jotapaitsi hän toisinaan pyrki suurten miesten tavoin unohtamaan, että toiset eivät vetäneet vertoja hänelle.

"Rakas Alice", virkkoi kuningas, mutta niinkuin olisi puhuttelusana ollut ihan veljellinen, "pidän paljon Everardistasi — soisin kaikesta sydämestäni, että hän olisi meidän kannallamme. Mutta koska se on

mahdotonta, olen ainakin varma, että hän osoittautuu jalomieliseksi viholliseksi."

"Teidän luvallanne sanoen, sire", huomautti Alice kainosti, mutta hieman lujasti, "serkustani ei koskaan koidu teidän majesteettinne persoonallista vihamiestä — ja hän on niitä harvoja, joiden vähäisimpäänkin sanaan te voitte luottaa enemmän kuin lujemmin ja muodollisemmin vakuuttavien valaan. Hän on aivan kykenemätön käyttämään väärin teidän majesteettinne mitä ylväintä ja vapaaehtoista luottamusta."

"Kautta kunniani, sen uskon, Alice", vastasi kuningas. "Mutta, helkkarissa, tyttöseni, heitä jo sikseen majesteetti tällä erää — sitä vaatii turvallisuuteni, kuten äskettäin huomautin veljellesi. Olkoon siis puhuttelusananasi *sir*, joka kuuluu kuninkaalle, ylimykselle, ritarille ja herrasmiehelle tasa-arvoisesti — tai anna minun mieluummin olla jälleen huimapäätä Louis Kerneguy."

Alice katsoi maahan ja pudisti päätänsä. "Se ei käy laatuun, teidän majesteettinne."

"Mitä! Louis oli nenäkäs kumppani — häijy, julkea poika — ja sinä et kykene häntä sietämään? No, kenties olet oikeassa. Mutta me odotammekin tohtori Rochecliffeä", hän lisäsi, haluten suopean hienotuntoisesti saada Alicen huomaamaan, että hän ei aikonut johtaa seuralaistansa mihinkään keskusteluun, joka voisi muistuttaa mieleen kiusallisia aatoksia. He siis seisahuivat, ja taaskin tunsivat Alice huojennusta ja kiitollisuutta.

"En saa selviämään sievälle ystävällemme, mistress Alicelle, tohtori", sanoi kuningas, "että hänen on varovaisuuden vuoksi vältettävä lausumasta minulle arvonimityksiä niin kauvan kuin niiden kannattamiseen on kovin heikot keinot".

"On maan ja onnen häpeäpilkku", vastasi jumaluusoppinut niin pian kuin hengästykseltään kykeni, "että teidän kaikkeinpyhimmän majesteettinne nykyiset olosuhteet eivät sovellu niiden kunnioituksen ilmausten osoittamiseen, jotka teille kuuluvat syntyperänne nojalla ja joiden Jumalan siunatessa uskollisten alamaistenne ponnistuksia toivon näkeväni jälleen tulevan osallenne perintöoikeutenanne kolmen kuningaskunnan yksimielisen hyväksymisen perusteella."

"Oikein, tohtori", vahvisti kuningas. "Mutta sillaikaa voitte te selittää mistress Alicelle kaksi Horatiuksen säettä, joita minä olen kantanut paksussa päässäni useita vuosia, kunnes ne nyt tulevat parahiksi tarpeeseeni. Kuten nokkelat skotlantilaiset alamaiseni sanovat: jos talletat jotakin seitsemän vuotta, tapaat sille viimein varmasti käytännön. *Telephus* — niin, siten se alkaa:

"Telephus et Peleus, cum pauper et exul uterque, projecit ampullas et sesquipedalia verba."

"Tulkitsen sen kohdan mistress Alicelle", virkkoi tohtori, "kun hän muistuttaa minua siitä — tai oikeastaan", hän lisäsi älytessään, että hänen tuollaisissa tapauksissa tavallinen toistaiseksi lykkäävä vastauksensa ei ollutkaan sopiva, kun selitys oli hänen hallitsijansa vaatima, "lausunkin kehnon säe-parin omasta käännöksestäni, jonka olen tehnyt siitä runosta:

"Kuninkaat, urhot, paoss' suojaa anoin, ei pauhaa seitsenpenikulma-sanoin."

"Kerrassaan oivallinen käännös, tohtori", kiitti Kaarlo, "tunnen sen voimakkuuden, ja erityisesti *sesquipedalia verba* kauniisti ilmaistuina seitsemän penikulman saappaiksi — sanoiksi, tarkoitan — johdattaa mieleeni, kuten puolet tässä maailmassa kohtaamistani ilmiöistä, *Contes de Commère l'Oye*. [27]

Täten haastellen he saapuivat palatsihuvilaan, ja kun kuningas meni huoneeseensa valmistautumaan aamisaikutsua varten, joka oli jo tulossa, juolahti hänen aatoksiinsa: "Wilmot ja Villiers ja Killigrew nauraisivat minulle, jos kuulisivat taistelusta, jossa ei joutunut häviölle mies eikä nainen. Mutta, helkkarissa, naurakoot niinkuin haluavat, sydämessäni vakuuttaa minulle tunne, että olen kerrankin elämässäni toiminut hyvin."

Se ja seuraava päivä kuluivat rauhallisesti, kuninkaan odotellessa kärsimättömänä tietoa, että laiva oli varattu johonkin paikkaan rannikolle. Mitään sellaista ei vielä ollut saatu hankituksi, mutta hän kuuli, että uupumaton Albert Lee samosi oman vaaransa uhalla pitkin rannikkoa kauppalat ja kylät, yrittäen löytää purjehdusmahdollisuutta kuninkuuden ystävien ja tohtori Rochecliffen kirjeenvaihtajien keskuudesta.

29. LUKU.

Meidän on aika antaa hiukan selvitystä draamamme muistakin henkilöistä, kun pääesiintyjäin ansaitsema harrastus on joksikin aikaa yksinomaan vallannut huomiomme.

Senvuoksi tulee meidän ilmoittaa lukijalle, että ikävöitsevät mielihalut yhä pidättelivät seudulla parlamentin valtuutettuja, jotka oli häädetty heille tarjoutuneesta Woodstockin paratiisista, ei tosin enkelin tulimiekalla, vaan heidän luullakseen muunlaisten ylikuonnollisten olentojen toimesta. He olivat kyllä jo poistuneet pikku kauppalasta, koska siellä muka asunto-olot olivat epämukavia. Luonnollisempaa oli arvella, että he olivat pahastuksissaan Everardille tämän aiheuttamasta pettymyksestä eivätkä halunneet oleskella paikkakunnalla, missä hän saattoi pitää silmällä heidän toimiaan, vaikka he erisivät hänestä mitä kunnioittavimmin hyvästelyin. He eivät kuitenkaan muuttaneet loitommaksi kuin Oxfordiin ja jäivät sinne kuin korpit, jotka tottuneina näkemään pyyntihommia istuvat puussa tai kallionkielekkeellä vähän matkan päässä vaanimassa hirven paloittelua, saadaksean sisälmykset osalleen. Sillaikaa tarjosi yliopisto ja kaupunki, erittäinkin edellinen, heille jonkun verran tilaisuutta erinäisten kykyjensä hyödylliseen käyttämiseen, kunnes heidät odotuksensa mukaan kutsuttaisiin Windsoriin tai Woodstock uudestaan luovutettaisiin heidän huomaansa.

Aikaansa kuluttaakseen Bletson kiusasi sellaisen oppineiden ja hurskaitten hengenmiesten ja tutkijain sieluja, joille hän sai tungetuksi ilkeän seuransa, viisastelulla, vapaa-ajattelulla ja mitä sopimattomimmilla väitelmillä, joita hän haastoi heidät kumoamaan. Desborough, aikakautensa raakamaisimmin tietämättömiä miehiä, sai itselleen nimityksen erään opiston johtajaksi eikä siekaillut puiston hakkauttamisessa ja pöytähopeitten ryöstämisessä. Harrison taasen saarnasi täysissä soturin tamineissa Pyhän Marian kirkossa, yllään nahkakölteri, saappaat ja kannukset, ikäänkuin olisi hän ollut lähtemässä Armageddonin ilmestystaisteluun. Ja vaikea on sanoa, mikä oli suurempana haittana Opin, Uskonnon ja Uskollisuuden sijalle, joksi sitä Clarendon nimittää, — Desboroughin saaliinhimoko vai Bletsonin tunnoton epäilijävimmä vaiko Viidennen valtakunnan sankarin nurjamielinen haltioittuminen.

Tuon tuostakin kulki satureita edes takaisin Woodstockin ja Oxfordin väliä muka vartion vaihtamiseksi, tai muutoin, arvattavasti pitäen yhteyttä Taatun Tomkinsin kanssa, joka asusti enimmäkseen kauppalassa, mutta kävi kuitenkin toisinaan palatsihuvilassa; häneltä he siis kaiketi saivat tietoja sikäläisistä oloista.

Tämä Tomkins tuntuikin jollakin salaperäisellä tavalla voittaneen melkein jokaiseen näihin juoniin kuuluvan henkilön luottamuksen ainakin osittain, jollei kokonaan. Kaikki pyrkivät kahdenkeskisiin puheluihin hänen kanssaan; ne, joilla oli varoja, lepyttelivät häntä lahjoilla, muut olivat anteliaita lupauksissaan. Jos hän ilmestyessään Woodstockiin, mikä näytti aina tapahtuvan sattumalta, kulki eteissuojaman kautta, niin ritari säännöllisesti pyysi häntä harjoitusmiekkailuun ja yhtä säännöllisesti pääsi voitolle koetuksessa, enemmän tai vähemmän tehokkaan vastarinnan jälkeen, joten kunnan Sir Henry niin alituisen menestyksen perusteella melkein antoi hänelle anteeksi kapinallisuuden ja puritanilaisuuden synnit. Jos hänen verkkaiset ja säntilliset askeleensa taasen kuuluivat lehteriä lähestyvistä käytävistä, niin tohtori Rochecliffe, vaikka hän ei milloinkaan vienyt vierasta omaan erityiseen kammioonsa, varmasti tapasi master Tomkinsin jossakussa puolueettomassa huoneessa ja johdatti hänet pitkiin keskusteluihin, jotka nähtävästi olivat hyvin mielenkiintoisia kumpaisellekin.

Eikä ollut alikerrassakaan independentin vastaanotto vähemmän suosiollinen kuin ylhäällä. Joceline toivotti hänet aina mitä sydämellisimmän suoraluontoisesti tervetulleeksi; piirakka ja kiviruukku pantiin heti pöytään, ja rattoisa kestitys oli hetken tunnussanana. Varat tällaiseen elantoon olivat käyneet runsaammiksi palatsihuvilassa tohtori Rochecliffen tultua sinne, sillä useiden kuningasmielisten asiamiehenä oli hänellä erityisiä rahasummia käytettävissään. Näistä rahastoista lienee Taattu Tomkins saanut myöskin yksytyistä hyvitystä.

Independentti väitti, että hänellä oli erioikeus tilapäiseen "lihalliseen heikkouteen", joka muiden puheenlaatua käyttäen oli hyvinkin kohtuutonta kiintymystä väkijuomiin. Tällaisina hetkinä hänen muuten harvinaisen säädyllinen ja pidättelevä haastelunsa kävi rajuksi ja vilkkaaksi. Hän jutteli toisin ajoin kaikella vanhan hurjastelijan nautinnolla entisistä urotöistään, kuten salametsästyksestä, hedelmätarhain rosvouksista, päihtyneistä hulluuksista ja huimista kahakoista, joihin oli ottanut osaa elämänsä varhaisempina päivinä. Väliin hän taasen hoilotti juoma- ja lempilaulelmiä tai viehättyi kertomaan seikkailuja, jotka karkoittivat seurasta Phoebe Mayflowerin ja tunkeutuivat muori Jellicotinkin kuuroihin korviin, niin että ruokakammio, jossa hän mässäsi, ei ollut mikään sovelias olosija vanhalle nais-paralle.

Kesken näiden haihatusten Tomkins parina kolmena kertana äkkiä johtui uskonnollisiin puheenaineisiin ja jaaritteli salamyhkäisesti, mutta hyvin innostuneesti ja eloisan kaunopuheisesti, onnellisista ja verrattomista pyhistä miehistä, jotka hänen sanojensa mukaan olivat oikein todellisesti

pyhiä — miehiä, jotka olivat vallanneet taivaan sisemmän aarrekkamarin ja ottaneet haltuunsa sen ihanimmat kalleudet. Kaikkia muita lahkoja hän halveksi sydämensä pohjasta, koska ne muka pelkästään riitelivät kuin siat kaukalon ääressä pohjasaosta ja terhoista; näillä ylenkatseellisilla nimityksillä hän tarkoitti sekä yleisen hartauden tavallisia juhlallisuuksia ja muotoja että kristikunnan vakiintuneiden kirkkoyhdyskuntien sääntöjä, vieläpä suorastaan kaikkea, mitä on teroitettu jokaisen kristityn ihmisen mieleen noudatettavaksi tai karteltavaksikin. Joceline näytti useimmiten olevan hänen uskottunaan tällaisissa mielenpurkauksissa, mutta tämä tuskin kuuntelakaan niitä puheita eikä niistä mitään ymmärtänyt, vaan tavallisesti johti hänet takaisin johonkin karkean hauskuuden aatosjaksoon tai kansalaissotien edellä tapahtuneiden vallattomuuksien muisteluun, huolimatta tai yrittämättä selvittää itselleen tämän pahakäytöksisen pyhimyksen katsantokantaa. Tajusihan metsänvartija selvästi, mitä suojelusta hänen läsnäolonsa soi palatsihuvilalle, ja luotti noin vapaapuheisen miehen rehelliseen tarkoitukseen, kun tälle olut ja konjakki paremman juoman puutteessa näyttivät olevan elämänsä pää viihdykkeitä ja hän empimättä joi kuninkaan tai kenen hyvänsä muun terveydeksi esitetyn maljan, milloin tuli puheeksi, saadessaan siihen juomauhuriin tarvittavan pikarin vain reunoja myöten täyteen.

Noihin kummallisiin opinkäsityksiin yhtynyttä lahkoa nimitettiin toisinaan Rakkauden Perheeksi, mutta yleisemmin oli sen nimenä *ranters*, pauhaajat.[28] Se oli saanut jonkun verran jalansijaa aikana, jolloin uskonnollisissa mielipiteissä oli vallalla niin suuri kirjavuus, että ihmiset kehittivät eripuraisia harhaoppeja ehdottoman ja mitä jumalattomimman mielipuolisuuden kaltaalle asti. Näitä kerrassaan herjämielisen opetuksen vimmapäisiä uskoja oli velvoitettu salailuun, peljäten seurauksia siinä tapauksessa, että niitä julisteltaisiin yleiseen; ja niinpä myös mr. Tomkins huolellisesti peitteli muka hankkimaansa hengellistä vapautta kaikilta, joiden pahastusta olisi herättänyt hänen julkinen tunnustuksensa. Tämä ei ollut vaikeata, sillä heidän uskontunnustuksensa salli ja vaatikin tilapäistä mukautumista päällimmäisiksi sattuvien lahkolaisten tai millaisten hyvänsä käsityksien kannattajain väitteisiin.

Tomkins osasi siis tohtori Rochecliffen seurassa tekeytyä yhäti innokkaaksi valtiokirkon jäseneksi, vaikka hän muka palveli vihollisten lipun suojassa vakoojana heidän leirissään, ja toimekas vehkeilijä oli sitäkin hetaampi uskomaan hänen vakuutuksiaan, kun hän oli useana kertana antanut tohtorille oikeita ja tärkeitä tietoja.

Epäluuloa herättämättä ei olisi millään keinoin voitu estää tätä kummallista miestä tuolloin tällöin pistäytymästä palatsihuvilaan. Mutta jotta ne käynnit eivät tuottaisi vaaraa kuninkaan turvallisuudelle, esitti tohtori Rochecliffe muutoin mieheen luottaenkin sentään, että kuningas mahdollisuutta myöten pysyttelisi aina poissa hänen näkyvistään ja että hän kenties sattumalta keksityksi tullessaan esiintyisi ainoastaan Louis Kerneguynä. Joseph Tomkins, hän sanoi, oli hänen uskoakseen todella Rehti Joe; mutta Rehtiys oli ratsu, jolle saatettiin sälyttää liaksi kuormaa, ja turha oli johdattaa lähimaistansa kiusaukseen.

Näytti siltä kuin olisi Tomkins itse tyytynyt saamansa luottamuksen rajoitukseen tai halunnut tekeytyä sokeammaksi kuin hän todella olikaan tuon vieraan läsnäololle perheessä. Joceline, joka oli varsin mielevä mies, pani merkille, että kun Tomkins oli parina kertana välttämättömän sattuman johdosta tavannut Kerneguyn, independentti näytti omistavan sille seikalle vähemmän harrastusta kuin hän olisi odottanut noin utelevan urkkijan taholta. "Hän ei kysellyt mitään nuoresta vieraasta", sanoi Joceline. "Jumala varjelkoon häntä jo tietämästä tai epäilemästä liira paljoa!" Mutta hänen epäluulonsa hälvenivät, kun heidän sittemmin keskustellessaan Joseph Tomkins mainitsi kuninkaan pakenemisen Bristolista ihan varmana tietona ja nimesi sekä: aluksen, jolla hänen ilmoitettiin purjehtineen pois, että sitä kuljettaneen laivurin, näyttäen pitävän ilmoitusta niin taattuna, että Joceline katsoi mahdottomaksi miehen vähääkään aavistella asian todellista laitaa.

Tästä vakaumuksesta ja heidän välillään solmiutuneesta toveruudesta huolimatta päätti uskollinen puistonkaitsija kuitenkin yhäti pitää tiukasti silmällä kuomaansa ja olla valmiina hälyttämään heti aihetta nähdessään. Tosin hän arveli saaneensa syytä uskoa, että tuo hänen ystävänsä oli päihtyneiden ja intomielisten pauhaustensa uhalla niin luotettava kuin tohtori Rochecliffekin vakuutti; mutta hän oli silti seikkailija, jonka viitassa oli päällys ja sisustus eri väriä, ja suuri palkinto ja menneiden hairahdusten anteeksianto voisivat kiusata hänet vielä kerran kääntämään kelkkansa. Näistä syistä Joceline vartioitsi Taattua Tomkinsia visusti, vaikka vaivihkaa.

Olemme sanoneet, että nokkela isännöitsijä sai yleiseen hyvän vastaanoton Woodstockissa, kauppalassa kuten palatsihuvilassakin, ja että Joceline Joliffekin pyrki peittämään sydämellisen vieraanvaraisuuden suureen touhuamiseen epäluulonsa, joita hänelle pitkin aikaa väkisin tunkeutui mieleen. Oli kuitenkin kaksi henkilöä, jotka peräti erilaisista syistä eivät omasta kohdastaan suvainneet noin yleisesti kelpoitettua miestä.

Toinen oli Nehemia Holdenough, joka suurella mielen katkeruudella muisteli independentin

väkivaltaista tunkeutumista hänen saarnastuoliinsa. Yksityisoloissa hän aina mainitsi tätä valehtelevana lähetyssaarnaajana, johon saatana oli puhaltanut eksytyksen hengen, ja sitäpaitsi hän kirkossa piti pontevan saarnan väärästä profeetasta, jonka suusta hyppi sammakoita. Sananselitystä kiittivät suuresti kauppalanvanhin ja useimmat porvarilliset, ollen sitä mieltä, että heidän pastorinsa oli satuttanut raskaan iskun independenttiläisyyden ytimeen asti. Toiselta puolen vapaakirkolliset väittivät, että Joseph Tomkins oli tehnyt onnistuneen ja voitollisen ryntäyksen saman päivän iltana hartauspuheessa, jossa hän monien käsityöläisten mielestä todisti, että Jeremiaan lause "profeetat opettavat valhetta, ja papit ovat herrat heidän kauttansa" piti tarkoin paikkansa presbyteriläisen kirkollishallinnan suhteen. Pappismies lähetti selvityksen vastustajansa käytöksestä kunnianarvoisalle rehtori Edwardsille, jotta tämä seuraavassa "Gangraena'n" painoksessa leimaisi hänet ruttoiseksi kerettiläiseksi, ja Tomkins suositti pastoria isännälleen Desboroughille sopivana henkilönä rangaistavaksi runsaalla sakolla yksityishengellisyyden vainoamisesta. Samalla hän vakuutti herralleen, että vaikka pastori saattoi näyttää köyhältä, tarvitsi kuitenkin vain majoittaa hänen luokseen joitakuita huoveja sakon suorittamiseen asti, jotta kauppalassa jokainen rikkaan kauppamiehen vaimo mieluummin näpistäisi kassalaatikosta kuin jäisi jumalattomuuden mammonan puutteessa katsomaan pappinsa vitkastuvaa lunastusta koettelemuksesta. Väittelijäin kesken ilmeni luonnollisesti niukkaa hyvääntahtoisuutta kun hengellinen erimielisyys sai noin maallisen käänteän.

Mutta Joe Tomkins oli paljoa enemmän pahoillaan siitä huonosta käsityksestä, jonka hänestä näkyi saaneen muuan toinen henkilö, koska hän halusi tämän suosiollisuutta paljoa hartaammin kuin Nehemia Holdenoughin. Hän oli nimittäin tuntenut voimallista kutsumusta sievän mistress Phoebe Mayflowerin käännättämiseen aina siitä asti kun oli luennoinut Shakespearesta heidän ensi kertaa kohdatessaan toisensa palatsihuvilassa. Hän näytti kuitenkin pyrkiväni pitkittämään tätä vakavampaa työtä hiljaisuudessa ja erittäinkin salaamaan ponnistuksiansa Joceline Joliffelta, koska ystävä saattoi olla mustasukkaisuuteen luontuva. Mutta turhaan hän muokkasi uskollista neitoa milloin Korkean Veisun lauselmilla, milloin otteilla Greenin "Arcadia'sta" tai mehevillä "Venus- ja Adonis"-runoelman[29] kohdilla sekä vielä vaikeatajuisemmilla opetuksilla, joita hän valikoitsi "Aristoteleen Mestariteos"-nimisestä kansanomaisesta julkaisusta. Millekään hänen kosinnalleen, raamatulliselle tai arkiaikaiselle, sielutieteelliselle tai luontoperäiselle, ei Phoebe Mayflower omistanut suosiollisuutta.

Neitonen toiselta puolen rakasti Jocelinea Joliffea ja oli toiselta puolin inhonnut Joseph Tomkinsia jo ensi näkemällä kapinallisena puritanina, mikä tunne ei suinkaan lieventynyt hänen havaitessaan syyt arvostella mielistelijäänsä ulkokultaiseksi elostelijaksi. Hän vihasi miehen kumpaistakin olemusta, ei milloinkaan sietänyt hänen puheluaan, kun vain pääsi karttamaan sitä, ja hänen seuransa ollessa pakollista tyttö kuunteli häntä ainoastaan koska tiesi hänen saaneen osakseen sen verran luottamuksia, että hänen loukkaamisensa voisi vaarantaa koko perheen turvallisuutta, huonekunnan, jonka palveluksessa Phoebe oli syntynyt ja kasvanut ja jonka onni oli hänen hartaana silmämääränään. Jotenkin samanlaisista syistä hän ei sallinut Joceline Joliffen huomata, kuinka vastenmieliseksi taloudenhoitaja oli hänelle käynyt. Metsämiehen ja soturin luonto olisi luultavasti toimittanut asiat ratkaisuun, jossa Phoeben rakastetun metsästyspuukko ja kaitsijasauva olisivat joutuneet liian epäsuhtaiseen koetukseen vaarallisen kilpailijan aina mukanaan pitämiä pistooleja ja pitkä miekkaa vastaan. Mutta työläs on sokaista luulevaisuutta, kun on vähänkin epäilyksen aihetta, ja kenties ei Jocelinea kannustanut tiukasti vartioimaan toveriansa ainoastaan kuninkaan turvallisuuden kiihkeä harrastus, vaan myös joku epämääräinen aavistus, että Tomkinsille ei olisi ollut vastenmielistä saalistaa hänen omalla kaunoisella konnullaan.

Ymmärtäväisenä neitosena Phoebe sillävälän suojeli itseään niin paljon kuin mahdollista muori Jellicotin läsnäololla. Silloin independentti tai mikä hän olikaan osoitti hänelle huomaavaisuuttansa tosiaan peräti vähäisellä onnella, sillä Phoebe tuntui tahallisesti asettuvan yhtä kuuroksi kuin vanha vaimo oli luonnollisen raihnauden johdosta. Tämä välinpitämättömyys ärsytti karvaasti hänen uutta rakastajaansa ja sai hänet kiihkeästi kärkeänsä aikaa ja paikkaa, jotta hän voisi käyttää lähentelynsä tarmokkuutta, joka vaati tarkkaavaisuutta. Onnetar, ilkikurinen jumalatar, joka usein syöksee meidät häviöön myöntämällä juuri kaipaustemme päämäärän, toimitti hänelle viimein tilaisuuden, jota hän oli kauvan toivotellut.

Oli juuri päivänlaskun aika, kun Phoebe, jonka toimekkuuden varassa oli suuri osa talousaskareista, meni Rosamondin lähteelle asti noutamaan vettä illallista varten tai oikeammin tyydyttämään vanhan ritarin ennakkoluuloa, tämä kun oli vakuutettu siitä, että kuuluisa suihkukaivo tarjosi tuota välttämätöntä alkuainetta sen puhtaimmassa tilassa. Niin suuressa kunniaassa piti häntä koko perhe, että heidän mielestään olisi lähennellyt uskonnollisen velvollisuuden rikkomusta minkä hyvänsä hänen toivomuksensa laiminlyöminen, kun se vain oli täytettävissä, vaikka hankalastikin.

Ruukun täyttäminen oli viime aikoina ollut vaivaloinen tehtävä, kuten tiedämme; mutta nyt oli Joceline kekseliäisyys helpottanut sitä. Hän oli alkeellisesti korjannut vanhan suihkukaivon etureunaa, niin että vesi keräytyen norui pitkin puukourua ja valui alas noin kahden jalan korkeudelta. Vedenhakijan sopi siten asettaa ruukkunsa tuon verkalleen pulppuavan varaston alle ja

vaivautumattomasti odottaa, kunnes astia tuli täyteen.

Mainittuna iltana Phoebe Mayflower ensi kerran näki tämän pikku parannuksen. Oikein arvaten, että se oli hänen maalaisihailijansa huomaavaisuuden osoitus, jolla aiottiin säästää häneltä tehtävänsä raskaampi suorittamistapa, hän kiitollisena käytti keksinnön suomaa levähdystä kohteliaan näpertelijän hyväsydämyyden ja keinokkuuden hiljaiseen tunnustamiseen; ja kenties neitonen myös ajatteli, että metsänvartija olisi menetellyt yhtä viisaasti, jos olisi odottanut hänen tuloansa lähteelle, saadakseen suulliset kiitokset vaivastaan. Mutta tiesihän Phoebe, että häntä pidätteli ruokakammiossa inhottava Tomkins, ja mieluummin kuin olisi nähnyt independentin hänen seurassaan, tyttö luopui toivottamasta Jocelinea puheilleen.

Hänen siten miettiessään Onnetar häijynä lähettikin suihkukaivolle Tomkinsin, ja ilman Jocelinea. Nähdessään tuon miehen hahmon pimitävän polkua, jota myöten hän asteli, neito-parka tunki ahdistuneessa povessaan, että hän oli yksin ja metsän laidassa, minne yleisöä oli kielletty tulemasta hämyhetkinä, jotta hirvet eivät häiriytyisi levolle asettuessaan. Hän rohkaisihe kuitenkin ja päätti olla ilmaisematta mitään pelkoa, vaikka taloudenhoitajan katseissa ja silmissä oli hänen lähestyessään jotakin, mikä ei ollut suinkaan omiaan huojentamaan tytön huolestusta.

"Illan siunaus sinulle, sievä neitokaiseni", toivotti tulija "Tapaankin sinut aivan niinkuin Abrahamin vanhin palvelija, joka oli taloudenhoitaja kuten minäkin, kohtasi Milkan pojan Bethuelin tyttären Rebekan Mesopotamiassa Nahorin kaupungin kaivolla. Enkö siis sanoisi sinulle: kallista tänne vesiastias juodaksesi?"

"Ruukku on käytettävissänne, master Tomkins", vastasi Phoebe, "ja juokaa kyliänne; mutta varmaan olette juonut parempaakin nestettä, ja ihan hiljattain".

Ilmeistä olikin, että taloudenhoitaja oli noussut ryypiskelystä, sillä hänen kasvonpiirteensä olivat jonkun verran punehtuneet, vaikka hän oli pidättynyt paljoa ennen päihtymystä. Mutta hänen ilmestymisensä herättämä hätäännys sai uutta virikettä havainnosta, miten hän oli alottanut iltansa.

"Käytän vain erioikeuttani, sievä Rebekka; maa on annettu pyhille, ja kaikki sen runsaus. Heidän pitää ottaa se omakseen ja nauttia sitä, sekä kaivosten aarteita että köynnösten rypäleitä, ja heidän pitää riemuita ja heidän sydämensä iloita. Sinun on vielä opittava tuntemaan pyhien erioikeudet, Rebekkaseni."

"Nimeni on Phoebe", virkahti neitonen jäähdyttääkseen intomielistä hurmiota, jota toinen joko tunki tai teeskenteli.

"Phoebe lihassa", vastasi toinen, "mutta Rebekka hengellisessä mielessä — sillä etkö sinä ole eksynyt ja harhaileva lammak? — ja enkö minä ole lähetetty noutamaan sinua tarhaan? Mitä muuta varten sanottiinkaan: Sinä löydät hänet istumassa metsän laidassa lähteen partaalla, joka on nimitetty muinaisen porton Rosamondin jälkeksi?"

"Olette kyllä löytänyt minut istumassa täällä", myönsi Phoebe, "mutta jos haluatte pitää minulle seuraa, on teidän käveltävä palatsihuvilaan kanssani, ja kantakaakin samalla ruukkuani, jos olette niin ystävällinen. Matkalla kuulen kaiken hyvän, mitä teillä on sanottavana minulle, mutta Sir Henry pyytää vesilasillisensa säännöllisesti iltarukousten edellä."

"Mitä!" huudahti Tomkins; "onko se verikätinen ja nurjasydäminen ukko lähettänyt sinut tänne orjattaren askareeseen? Totisesti sinun pitää palata vapautettuna, ja mitä hänelle ammentamaasi veteen tulee, niin se on kaadettava maahan niinkuin David valutti pois Betlehemin lähteen veden."

Niin sanoen hän tyhjensi vesiruukun Phoeben huudahduksista ja pyynnöistä piittaamatta. Hän asetti astian sitte uudestaan pikku johdon alle ja pitkitti: "Tiedä, että tämä on sinulle merkinä: tuon ruukun täyttyminen olkoon kuin hietalasin juoksu, ja jos sinä ennen veden kohoamista reunaan asti kuuntelet sanoja, jotka sinulle lausun, niin sinun käy hyvin, ja sinun sijasi on oleva korkealla niiden joukossa, jotka hylkäävät pienokaisille ja imeväisille maidoksi kelpaavan opetuksen ja ravitsevat itseänsä miehuuden voimaruulla. Mutta jos ruukku tulee tulvilleen ennen kuin sinun korvasi kuulee ja ymmärtää, annetaan sinut saaliiksi ja orjattareksi niille, joiden pitää omistaa maan lihavuus ja ihanuus."

"Te säikytätte minua, master Tomkins", sanoi Phoebe, "vaikka varmastikaan ette sitä tarkoita. Minun käy ihmeekseni, kuinka te uskallatte sanoillanne niin jäärytellä raamatun hyviä sanoja, kun tiedätte makeasti nauraneenne omalle herrallenne ja niille muille — auttaessanne palatsihuvilan menninkäisnäytelmää."

"Luuletko siis, sinä yksinkertainen hupsu, että minä Harrisonia ja niitä toisia eksyttäessäni menin erioikeuksiani pitemmälle? — Ei, totisesti, — kuule minua, ymmärtämätön tyttö. Kun minä entiseen aikaan leiskuin Oxfordshiren hurjimpana, ilkimielisimpänä hurvittelijana, käyden peijaisissa ja

markkinoilla, tanssien kisakentillä ja näytellen ravakkuuttani jalkapallosilla ja kalikkakiistoissa — niin, kun minua ympärileikkaamattomien kielellä nimitettiin Philip Hazeldineksi, ja kuuluin kirkkokööriin ja kellonsoittajiin sekä palvelin tuota pappia, Rochecliffeä, — minä en silloin ollut loitompana suorasta tiestä kuin jälkeensä, kun kauvan lueskeltuani viimein havaitsin toisen oppaan toisensa jälkeen sokeaksi, kaikki Egyptin tiilenpolttajiksi. Minä jätin ne yksitellen, viimeisenä tahdottoman välikappaleen Harrisonin, ja omalla avittamattomalla voimallani olen ponnistanut eteenpäin siihen siunatun valon hohteeseen, josta sinunkin, Phoebe, pitää tulla osalliseksi."

"Kiitän teitä, master Tomkins", virkkoi Phoebe peittäen huolestuksensa näennäiseen välinpitämättömyyteen, "mutta, minulla on kylliksi valoa, kantaakseni kotiin ruukkuni, kunhan vain annatte minun ottaa sen, ja muuta valon tarvista ei minulla täksi iltaa ole".

Ja hän kumartui kohottamaan ruukkuja kuurnan alta, mutta independentti sieppasi häntä käsivarresta ja esti hänet toteuttamasta aiettaan. Phoebe kuitenkin oli urhean metsämiehen tytär, joutuisa itsevarjeluksessa, ja vaikka hän ei saanut temmatuksi ruukkuja, kaappasi hän sen sijaan oikeaan käteensä ison kivensirpaleen, jota piti piiloitettuna.

"Nouse ylös. hupsu neitonen, ja kuuntele", käski independentti ankarasti, "ja tiedä kerrallaan, että synti, josta ihmistä. rangaistaan taivaan kostolla, ei ole ruumiillisessa teossa, vaan rikkojan ajatuksessa. Usko, herttainen Phoebe, että puhtaille ovat kaikki teot puhtaita ja että synti kuuluu ajatuksiin eikä toimiimme — ihan niinkuin päivän säihky on sokealle pimeä, mutta näkyy niiden nautinnoksi, joiden silmät ottavat sen vastaan. Sille, joka on vain alokas hengen asioissa, pannaan paljon velvoituksia, ja paljon häneltä kielletään; ja häntä ravitaan pienokaisten kaipaamalla maidolla, — häntä varten ovat säännöt, kiellot ja käskyt. Mutta pyhä ihminen on näiden määräysten ja pidätysten yläpuolella. Hänelle, talon valittuna lapsena, annetaan pääavain kaikkien lukkojen aukaisemiseksi, jotka ehkäisevät häntä sydämensä halun nautitsemisesta. Sellaisille mieluisille poluille tahdon minä sinut johdattaa, herttainen Phoebe, että iloon ja viattomaan vapauteen yhtyy nautintoja, jotka ovat erioikeudettomille synnillisiä ja kiellettyjä."

"Haluan todella, master Tomkins, että annatte minun mennä kotia", sanoi Phoebe, joka ei käsittänyt hänen katsantokantaansa, mutta tunsu vastenmielisiksi sekä hänen sanansa että sävynsä. Toinen pitkitti kuitenkin niiden kurjain ja herjaavien käsitysten selittelyä, jotka hän oli muiden pyhimyksiksi julistautuneiden tavoin omaksunut kauvan muuttelehdittuaan lahkosta toiseen, kunnes oli vakiutunut siihen kehnoon uskoon, että synti yksinomaan henkistä laatua ollen rajoittui vain ajatuksiin ja että pahimmatkin teot olivat luvallisia niille, joka olivat päässeet ehdottomaan vakaumukseen ylemmydestään.

"Sentähden, hyvä Phoebe", hän jatkoi yrittäen vetää tyttöä luokseen, "minä voin tarjota sinulle enemmän kuin on koskaan asetettu naisen eteen siitä saakka kun Aadam ensin otti morsiantansa kädestä. Muut seiskööt kuivin huulin, Paavilaisten tavoin tehden parannusta pidättymisellä, kun nautinnon sarvi vuodattaa ilojansa. Rakastatko rahaa? Minulla on sitä, ja voin hankkia lisää — minulla on vapaus hankkia sitä kaikkialta ja kaikin keinoin — maa on minun ja sen runsaus. Haluatko valtaa? Minä toimitan sinulle minkä hyvänsä tuollaisen petetyn parlamentinvaltuutetun säädyn, sillä minä olen kaupoissa mahtavamman olennon kanssa kuin heistä yksikään. Ja ilman valtuutta en ole autellut ilkimielistä Rochecliffeä ja moukkamaista Joliffea heidän säikyttämisekseen ja häätämisekseen siinä asussa, mitä nämä käyttivät. Pyydä mitä tahdot, Phoebe, — minä voin sen sinulle antaa tai toimittaa. Astu siis minun kanssani riemun elämään tässä maailmassa, ja se on vasta esimakua tulevaisen paratiisin iloista!"

Kiihkomiellinen hurvitteli ja yritti taas vetää tyttö-parkaa puoleensa. Säikkyneenä, vaan ei mielenmaltistaan hätääntyneenä, koetti ahdistettu kauneilla sanoilla hellyttää häntä päästämään irti. Mutta miehen kasvopiirteet, jotka eivät itsessään olleet merkilliset, olivat nyt saaneet hirvittävän ilmeen, ja hän huudahti: "Ei, Phoebe — älä ajattelekaan pakenemista — sinut on annettu minulle vangiksi — sinä olet lyönyt laimin armosi ajan, ja se on nyt mennyttä. Katso, vesi valuu ruukkusi reunoilta, ja se oli merkinä meidän välillämme. Sentähden en enää taivuttele sinua sanoilla, joita sinä et ansaitse, vaan kohtelen sinua tarjotun armon hylkääjänä."

"Master Tomkins", sanoi Phoebe rukoilevasti, "ajatelkaa, Jumalan tähden, että minä olen isätön lapsi — älkää tehkö minulle pahaa, se olisi suuri häpeä voimallenne ja miehuudellenne — en kykene ymmärtämään teidän koreita sanojanne — mietin niitä huomiseen". Sitte hän pahastuksensa yltyessä lisäsi kiivaammin: "En anna kiusata itseäni töykeästi — irti minusta, tai tuotan teille vahingon."

Mutta kun toinen vastasi väkivaltaisuudella, jonka tarkoituksesta ei voinut erehtyä, ja yritti kytkeä hänen oikeata kättänsä, hän huudahti:

"Tuosta, ja pidä hyvänäsi!" ja jymäytti melkein pökerryttävän iskun kiusaajansa kasvoihin kivellä, jota oli pitänyt sellaisen hätätilan varalla.

Intoilija hellitti otteensa ja hoippui taaksepäin puolipyöröksissä, samalla kun Phoebe heti kapaisi pakoon ja juostessaan kirkui apua, mutta yhä pidellen voitollista kivensirua. Ankaran kolhaisun ärsyttämänä hurjaan raivoon Tomkins läksi ajamaan takaa, sielussaan ja kasvoillaan kaikki mustat intohimot, joita kannusti pelko, että hänen kataluutensa tulisi ilmi. Hän huusi Phoebea pysähtymään ja kehtasi uhata häntä pistolillaankin, jos hän pitkittäisi pakenemistansa. Mutta toinen ei heikentänyt vauhtiansa uhkausesta, ja hänen olisi joko pitänyt panna se täytäntöön tai nähdä tytön pelastuvan viemään tietoa palatsihuvilaan, jollei tämä olisi kovaksi onneksi kompastunut ulkonevaan männyn juureen. Mutta Tomkinsin rynnätessä saaliinsa kimppuun ilmestyi apu paikalle Joceline Joliffena, jolla oli virkasauva olallaan.

"Mitä nyt? Mitä tämä merkitsee?" tiedusti hän, astuen Phoeben ja vainoojan väliin.

Vimman villitsemä independentti ei vastannut muulla tavoin kuin laukaisemalla Jocelinea kohti pistoolinsa, jota piteli kädessään. Luoti raapaisi metsänvartijan kasvoja, ja vastineeksi hyökkäykseen tämä äännähti: "Vai niin! Saarni vastatkoon raudalle", samalla mojauttaen sauvallaan niin tuimasti independenttiä päähän, että isku vasempaan ohimoon osuen oli melkein heti kuolettava.

Kouristuneesti vavahdellen hän sopersi katkonaisesti: "Joceline — olen mennyttä — mutta annan anteeksi — tohtori Rochecliffe — kunhan olisin ottanut enemmän opikseni — voi! — pappi — hautausoimitus —" Hänen änkätessään näitä sanoja, jotka saattoivat ilmaista paluuta entiseen uskoon, kun hän ei kenties ollutkaan hyljännyt sitä niin tyyten kuin oli itselleen luulotellut, ääni hupeni voihkukseksi, joka kurkussa koristen ei tuntunut pääsevän tunkeutumaan ilmoille. Elämän viimeiset merkit häipyivät: nyrkkiin puristetut kädet veltostuivat piankin, ummistuneet silmät avautuivat tuijottamaan taivasta kohti himmenevänä hyyhmänä, jäsenet ojentausivat jäykistymään. Äsken elämää uhkunut ruumis oli nyt tajuton tomumaja — noin häväistyllä hetkellä maallisesta asumuksestaan muuttanut sielu oli mennyt tuomiolle.

"Oi, mitä oletkaan tehnyt, mitä oletkaan tehnyt, Joceline!" huudahti Phoebe, "olet tappanut hänet!"

"Parempi niin päin kuin että hän olisi tappanut minut", vastasi Joceline, "sillä hän ei ollut niitä paukuttelijoita, jotka kahdesti peräkkäin ampuvat ohi. — Ja pahoillani kuitenkin olen hänen tähtensä — monta hauskaa tovia meillä on ollut siihen aikaan kun hän oli hurja Philip Hazeldine, ja silloin hän oli kyllin paha; mutta sitte kun hän siveli paheensa peittoon ulkokultaisuudella näyttää hän äityneen vielä pahemmaksi penteleeksi kuin koskaan."

"Voi, Joceline, tule pois", pyysi Phoebe-parka, "äläkä seiso tuolla tavoin tuijottamassa häneen", sillä kohtalokkaaseen aseeseensa nojaten seisoi metsänvartija katsellen ruumista kuin puolittain huumeessa.

"Tällaista sitä tulee olviruukusta", hän pitkitti naisellisen lohdutuksen aito tapaan, "niinkuin olen sinulle usein sanonut. Taivaan tähden, tule palatsihuvilaan ja neuvotelkaamme, mitä on tehtävä."

"Maltas ensin, tyttö, ja anna minun laahata hänet pois polulta; meidän ei sovi jättää häntä virumaan tänne kaikkien ihmisten näkyviin. Etkö auta minua, hälläkkä?"

"En voi, Joceline — en mistään hinnasta kajoisi häneen sormenpäälläkään."

"Minun, täytyy sitten yksin suoriutua tästä urakasta", tuumi Joceline, joka soturinakin kuten metsästäjänä karaistuttuaan tunsikin suurta vastahakoisuutta väittämättömään hommaansa. Kuolevan miehen kasvoissa ja katkonaisissa sanoissa oli jokin tehnyt syvän ja kamalan vaikutuksen hermoihin, jotka eivät hevilla järkkyneet. Hän täytti sentään tehtävänsä sikäli, että kiskoi kumppanivainajansa syrjään polulta ja asetti ruumiin sinivatukkain ja orjantappurain tiheikköön, niin että se ei ollut näkyvissä muutoin kuin vasiten etsittäessä. Hän palasi sitte Phoeben luo, joka oli istunut kaiken aikaa sanattomana sen puun alla, jonka juureen hän oli kompastunut.

"Tule pois, Phoebe", hän sanoi, "menemme palatsihuvilaan ja harkitsemme, miten tästä tehtäisiin tiliä — tämä paha sattuma lisää suuresti vaaraamme. Mitä hän oli sinusta tahtonut, kun juoksit häntä pakoon kuin mieletön? Mutta voin arvatakin — Phil oli aina aika peijooni tyttöjen parissa, ja minä luulen, että hän pyhimykseksi kääntyyään, kuten tohtori Rochecliffe sanoo, sai itseensä seitsemän pahempaa paholaista kuin hän itse oli. Tässä on juuri se paikka, missä hänet näin ojentaneena miekkansa vanhaa ritaria vastaan, ja hän kun oli vielä pitäjänhoidokki — se oli kapinaa kerrassaan — mutta onpa hän viimein joutunut sen maksamaan."

"Mutta voi, Joceline", pahoitteli Phoebe, "kuinka saatoit ottaa noin ilkeän miehen osalliseksi hankkeisiisi ja yhtyä häneen kaikissa hänen vehkeissään noiden keropäiden herrojen peloittamiseksi?"

"No, katsos, simasuuni, olin tuntevinani hänet heti ensimmäisessä kohtauksessa, kun Bevis, joka kasvatettiin täällä hänen ollessaan koirainkaitsijana, ei karannut hänen kimppuunsa; ja kun uudistimme

vanhan tuttavuutemme palatsihuvilassa, huomasi hänen olevan salaisessa kirjeenvaihdossa tohtori Rochecliffen kanssa, joka oli vakuutettu siitä, että hän oli vankka kuninkaan mies, ja pysyi sen vuoksi hyvissä väleissä hänen kanssaan. Tohtori kehuu saaneensa paljon tietoja hänen välityksellään; toivon hartaasti, että hän puolestaan ei ole ollut yhtä avomielinen."

"Voi, Joceline", surkeili neiton, "sinun ei olisi koskaan pitänyt laskea häntä palatsihuvilaan!"

"Enhän sitä olisikaan tehnyt, jos olisin tiennyt, millä tavoin hänet olisi saatu pysymään ulkopuolella; mutta kun hän lyöttäysi niin rivakasti meidän hommaamme ja selitti minulle, miten minun piti laittautua näyttelijä Robisoniksi, jonka haamu kummitteli Harrisonille — kunhan ei mikään haamu minulle kummittelisi! — kun hän opetti minulle, miten minun oli säilyteltävä hänen laillista herraansa, niin mitä saatoin ajatella? Toivon vain, että tohtori on varjellut kaikkein suurimman salaisuuden joutumasta hänen tietoonsa. — Mutta nyt olemmekin perillä. Mene huoneeseesi siitä ja rauhoitu. Minun täytyy etsiä käsille tohtori Rochecliffe; hän aina puhuu nopeasta neuvokkuudestaan. Nyt tulee luullakseni aika, joka vaatii hänen koko kekseliäisyytensä." Phoebe siis vetäysi kamariinsa, mutta kun vaaran ahdingosta johtunut tarmo lannistui jännityksen lauettua, sortui hän pian hermotäristykseen, jotka vaativat muori Jellicotin alituista hoivaa ja Alice-neidin vähemmän hätäantynyttä, mutta järkevämpää vaalintaa, ennen kuin ne edes heikkenivät nopeassa puuskahtelussaan.

Puistonkaitsija vei viestinsä valtioviisaalle tohtorille. Tämä hämmentyi ja peljästy peräti, jopa suuttuikin Jocelinelle henkilön surmaamisesta, jonka ilmoitukseen hän oli tottunut luottamaan. Mutta hänen kasvoistaan kuvastui epäily, eikö hän ollut liian ajattelemattomasti suonut sille miehelle luottamustaan — ja se arvelu ahdisti häntä sitä enemmän, kun hän oli vastahakoinen tunnustamaan sitä. Se olisi halventanut sen oveluuden mainetta, josta hän oli hieman ylpeä.

Tohtori Rochecliffellä oli kuitenkin näköjään hyvät perusteet luottaa Tomkinsin uskollisuuteen. Ennen kansalaissoitia, kuten on jo osittain vihjattu, Tomkins oli oikealla nimellään Philip Hazeldinena ollut Woodstockin kirkkoherran suojeluksessa, tilapäisesti toiminut hänen kirjurinaan, esiintynyt huomattavana jäsenenä hänen kirkkoköörissään ja käteväenä ja nokkelana miehenä saanut avustaa tohtori Rochecliffeä Woodstockin sisäpuolen muinaistieteellisissä tutkimuksissa. Mennessään vastakkaiselle puolelle sodan syttyessä hän pysyi yhä väleissä jumaluusoppineen kanssa, jolle hän oli tuolloin tällöin toimittanut tärkeitä tuntuvia tietoja. Hänen apunsa oli viimeksi ollut erinomaisen hyödyllinen tohtorille, kun tämä oli Joceline ja Phoeben kanssa keksinyt ja pannut toimeen ne kujeet, joilla parlamentin valtuutetut oli karkoitettu Woodstockista. Hänen tässä suhteessa tekemiänsä palveluksia ei tosiaan oltukaan katsottu sen vähemmän palkkion arvoisiksi kuin että independentille oli luvattu palatsihuvilan loput pöytähopeat. Myöntäessään hänen saattaneen olla paha mies suri tohtori häntä siis kuitenkin hyödyllisenä apurina, jonka kuolema, jos sitä alettaisiin tutkia, nähtävästi tuottaisi lisää vaaraa talolle, jota vaara ja saarsi sen tallettaessa peräti kallisarvoista suojattavaa.

30. LUKU.

WILDRAKE SANKARINA.

Tomkinsin surma-iltaa seuranneena pimeänä lokakuun yönä oli eversti Everardilla vakinaisen saattolaisensa Roger Wildraken lisäksi illallisvieraanaan pastori Nehemia Holdenough. Illan hartausharjoitukset oli suoritettu presbyteriläiseen tapaan, ja niiden jatkoksi asetettiin hänen ystäviensä eteen kevyt ateria ja puoli kannullista lämmitettyä punaviiniä kello yhdeksältä, mikä oli harvinaisen myöhäinen hetki. Pastori Holdenough innostui pian väitöspäivänsä haasteluun lahkolaisia ja independenttejä vastaan, huomaamatta kaunopuheisuutensa jokseenkin välinpitämätöntä vastaanottoa pääkuulijansa taholla, jonka aatokset sille aikaa vaelsivat Woodstockiin ja kaikkeen sen sisältämään — prinssiin, joka piileksi siellä, enoonsa ja ennen kaikkia serkkuunsa. Wildrake taas oli itse kironnut sekä lahkolaiset että presbyteriläiset, koska ne kaikki muka olivat saman tynnyrin siljejä, ja ojentaen raajansa olisi hän luultavasti asettanut levolle, jollei hänellä kuten isännälläänkin olisi pyörinyt mielessä aatoksia, jotka häätivät unen.

Seuruetta palveli mustalaisen näköinen poikanen, yllä kovin kulunut sinisillä villalankakutouksilla koristeltu turnmankeltainen ihokas. Veitikka näytti hieman kitukasvuiselta, mutta sekä älynsä että raajojensa puolesta vikkälältä, kuten hänen mustat silmänsä tuntuivat takaavan eloisuudellaan. Hän oli Wildraken valitsema saattolainen, ja tältä oli hänellä nimityksenä Spitfire (Tulenpurku); kavalieri oli luvannut hänelle ylennyksen niin pian kuin hänen nuori suojattinsa Murkina kelpasi perimään hänen nykyisen toimensa. On tuskin tarvis huomauttaa, että taloutta hoidettiin kokonaan eversti Everardin

kustannuksella, tämän salliessa Wildraken isännöidä jokseenkin omintakeisesti. Tarjotessaan seurueelle tuostakin viiniä ei paashi lyönyt laimin sovittaa Wildrakelle virkistäytymistilaisuuksia jokseenkin kaksin verroin runsaammin kuin hän katsoi tarpeelliseksi suoda everstille tai kunnianarvoisalle vieraille.

Heidän siten kuluttaessaan iltaa, hengenmies syventyneenä todisteluihinsa ja kuulijat yksityisiin mietteisiinsä, herätti noin puoli yhdeltätoista heidän huomiotansa talon ulko-ovelta kuuluva kolkutus. Pikku seikat ovat hälytyksiä niille, joilla on tuskainen sydän.

Niinkin yksinkertaisella ilmiöllä kuin oven kolkutuksella saattaa olla sävy, joka aiheuttaa huolestusta. Tämä ei ollut mikään levollinen ja hiljainen koputus, ilmaisemassa säveätä tulijaa, — mikään turhamaisen pyrkijän mahtipontista ilmoittautumista kajahteleva rummutus, — ei se myöskään tulkinnut liikeasian muodollista vaatimusta eikä tervetulleen ystävän hauskaa vieraskäyntiä. Se oli yksinäinen jymäytys, juhlallinen ja ankara, jollei suorastaan uhkaavakin. Talonväestä joku avasi oven; raskaita askeleita kuului portailta — vanterra mies astui huoneeseen ja siirsi viitan kauluksen kasvoiltaan, sanoen: "Markham Everard, minä tervehdin sinua Jumalan nimessä."

Tulija oli kenraali Cromwell.

Hämmästyneenä ja yllätettynä Everard yritti turhaan tavata sanoja ihmetyksensä ilmaisemiseksi. Kenraalin vastaanotto aiheutti hyörintää, häntä autettiin riisumaan viitta yltään, ja hänelle osoitettiin äänettämiä tervehdyskohtelaisuuksia. Kenraali loi terävän katseensa ympäri huonetta ja kiinnitti sen ensin hengenmieheen, puhutellen Everardia seuraavasti:

"Näen seuralaisenasi kunnianarvoisan miehen. Sinä et ole niitä, hyvä Markham, jotka antavat ajan kulua tyhjään. Heittäen syrjään tämän maailman asiat — antautuen tulevaisen harrastuksiin — siten käyttämällä aikaamme tässä maallisen synnin ja huolen kurjassa asuinsijassa me voimme ikäänkuin — mutta mitä nyt?" hän pitkitti äkkiä muuttaen sävynsä ja puhuen lyhyen, terävästi ja huolestuneesti; "yksi on poistunut huoneesta minun tultuani?"

Wildrake oli tosiaan ollut poissa pari minuuttia, mutta nyt palannut, ja hän astui esille ikkunakomerosta ikäänkuin olisi hän ollut syrjässä ainoastaan näkyvistä eikä huoneessa. "Ei, sir, seisoin vain kunnioittavasti taampana. Jalo kenraali toivottavasti ovat valtion asiat kaikin puolin kunnossa vaikka teidän ylhäisyytenne tekee luoksemme näin myöhäisen vierailun? Eikö teidän ylhäisyytenne valitsisi jotakin —"

"Ahaa!" virkahti Oliver silmäillen häntä ankarasti ja tiukasti. "Taattu välittäjäimme — varma uskottumme. — Ei sir, tällähaavaa en halua muuta kuin suosiollisen vastaanoton, jota Markham Everard-ystäväni ei näy olevan kovinkaan joutuisa suomaan minulle."

"Te tuotte suosiollisuuden mukanne, mylord", virkkoi Everard pakoittautuen puhumaan. "Voin ainoastaan toivoa, että mikään paha sanoma ei toimittanut teidän ylhäisyyttänne myöhäiseksi matkalaiseksi, ja kysyä saattolaiseni tavoin, mitä virvoketta käsken tuoda teille."

"Valtio on vankka ja luja, eversti Everard", haastoi kenraali, "ja kuitenkin sikäli vähemmin, että monet sen jäsenet, jotka ovat tähän asti olleet työkumppaneita ja hyvän neuvon taritsijoita ja yhteisen hyvän edistäjiä, ovat nyttemmin kylmenneet rakkaudessaan ja hellyydessään sitä hyvää asiaa kohtaan, jonka tukemiseksi meidän tulisi olla kunkin kohdastamme valmiina työskentelemään ja toimimaan niin pian kuin meidät kutsutaan täyttämään osaksemme pantua velvollisuutta, ei äkkipikaisesti eikä ylen veltosti, ei ynseästi eikä liikanaisen rajusti, vaan sellaisella mielellä ja luonnonlaadulla, että siinä into ja armeliaisuus ikäänkuin kohtaavat ja suutelevat toisiansa julkisesti. Kumminkin, koska katsomme jälkeemme sitte kun olemme laskeneet kätemme auran kurkeen, on voimamme nuurunut."

"Suokaa anteeksi, sir", tokaisi Nehemia Holdenough, joka hieman kärsimättömästi kuunnelleensa alkoi arvata, kenen seurassa hän oli, "suokaa anteeksi, tähän on minulla valtuus virkkaa sanani".

"Ah niin", lausui Cromwell, "tietenkin, arvoisa herra pastori, me murehdutamme Henkeä, kun pidättelemme noita vuodatuksia, jotka kalliosta pulppuvan veden lailla —"

"Ei, siinä minä olen toista mieltä, sir", keskeytti Holdenough, "sillä niinkuin on suu välittämässä ravintoa ja elimet sulattamassa, mitä taivas on lähettänyt, samaten on saarnaaja määrätty opettamaan ja kansa kuulemaan, — paimen kokoamaan lauman tarhaan ja lampaat käyttämään hyväkseen kaitsijan huolenpitoa".

"Voi, herra pastori", selitti Cromwell hyvin hartaasti, "nähdäkseni lähenette sitä suurta erehdystä, että muka kirkot ovat isoja muurarien rakentamia taloja ja kuulijat ihmisiä — varallisia ihmisiä, — jotka maksavat kymmenyksiä, suorittaen sekä suuremmat että pienemmät kannatusavut, ja että papit, mustakaapuiset tai harmajaviittaiset miehet, jotka ottavat ne vastaan, ovat vastikkeeksi ainoat

kristillisten siunausten jakelijat — kun taasen minun käsitykseni mukaan on paremmin soveltuvaa kristilliseen vapauteen, että isoavan sielun omaan valintaan jätetään etsiä valaistustansa mistä sitä vain löytyy, joko maallikkosaarnaajan suusta, joka esiintyy yksistään taivaan valtuudella, taikka niiden taritsemana, jotka ottavat vihkimisensä ja arvoluokkansa kapituleilta ja yliopistoilta, näidenkin ollessa parhaimmillaan vain samanlaisten vaivaisten syntisten yhdyskuntia kuin he itsekin ovat".

"Te ette tiedä mitä puhutte, sir", vastasi Holdenough kärsimättömästi. "Voiko valoa tulla pimeydestä, järkeä tietämättömyydestä tai uskonnon salaisuuksien ymmärrystä sellaisilta taitamattomilta parantajilta, jotka terveellisten rohtojen asemesta antavat myrkkyyä ja sullovat likaa ravinnon etsijäin vatsoihin?"

Presbyteriläinen jumaluusoppinut lausui huomautuksensa jokseenkin tulistuneesti, mutta kenraali vastasi siihen mitä leppoisisimmin.

"Hyväinen aika, hyväinen aika! Oppinut mies, mutta maltiton; ylenpalttinen into on hänet näivetyttänyt. — Niinpä niin, sir, puhukaa vain säännöllisistä evankeliumiaterioistanne, mutta sana virkettynä ajallaan sellaisen suusta, jonka sydän on kuulijansa sydämen kannalla, — juuri kun ollaan kenties ratsastamassa vihollista vastaan tai hyökkäämässä muurin murtumaan, — on sielu-paralle kuin hiilostalle pantu silavanviipale, jota nälkäinen pitää mieluisampana kuin suuria juhlapitoja sellaisina aikoina, kun kylläistä sielua tympäisee hunajakin. Mutta vaikka puhun täten oman kehnon harkintani mukaan, en kuitenkaan tahtoisi tuottaa pakkoa yhdenkään ihmisen omalletunnolle, jättäen oppineet seuraamaan oppineita ja viisaat viisaitten valaistaviksi, samalla kun yksinkertaisilta köyhiltä ja raskautetuilta sieluilta ei ole evättävä kulausta purosta, joka lirisee tien sivussa. Niin, totisesti siitä koituu uhkea nähtävä Englannissa, kun ihmiset liikkuvat ikäänkuin paremmassa maailmassa, suvaiten toistensa heikkouksia, suostuen toistensa viihdytyksiin. Niin, totisesti, rikkaat juovat hopeakannuista ja -pikareista, köyhät viheliäisistä puukulhoista — ja juuri niin olkoonkin, koska molemmat juovat samaa alkuainetta."

Muuan upseeri avasi oven ja vilkaisi huoneeseen. Cromwell vaihtoi saarnaavan jonotuksensa, jota hän olisi näköjään saattanut pitkittää loppumattomiin, toiminnan lyhytsanaiseksi sävyksi, kun huusi kurkistajalle: "Pearson, onko hän tullut?"

"Ei, sir", vastasi Pearson. "Olemme tiedustaneet häntä mainitsemastanne paikasta ja muistakin hänen tyyssijoistaan kauppalassa."

"Sitä heittiötä!" äännähti Cromwell katkeran ponnekkaasti. "Onko hän voinut osoittautua petolliseksi? Ei, ei, hänen etunsa on liiaksi kysymyksessä. Kyllä tapaamme hänet piakkoin. — Kuulehan."

Lukijan on helppo arvata Everardin säikky tämän keskustelun aikana. Hän piti varmana, että itse Cromwellin saapumisella täytyi olla joku varsin tähdellinen peruste, ja hän ei voinut olla vahvasti epäilemättä, että kenraali oli saanut jotakin vihiä Kaarlon piilopaikasta. Jos prinssi joutuisi kiinni, oli peljättävissä tammikuun 30 p:n murhenäytelmän uudistuminen, ja ehdottomana seurauksena täytyi olla koko Lee-suvun häviö, hän itse luultavasti mukaan luettuna.

Hän katsoi kiihkeästi Wildrakeen, lohdutusta saadakseen. Tämän kasvot ilmaisivat suurta hätäännyttä, jota hän yritti hallita tavallisella itseluottavaisella sävyllään. Mutta sisällinen ahdistus oli liian kireä; hän siirteli jalkojaan, kieritti silmiään ja väenteli käsiään kuin epävarma todistaja terävänäköisen ja harhaantumattoman tuomarin edessä.

Oliver ei sillävälän suonut seurueelle silmänräpäyksenkään tilaisuutta neuvotteluun. Silloinkin kun hänen sekava kaunopuheisuutensa pursusi niin mutkittlevana virtana, että yksikään ei kyennyt keksimään sen pääsuuntaa, hänen terävä tähystyksensä tela tyyten tyhjiksi kaikki Everardin yritykset päästä yhteyteen Wildraken kanssa edes merkeillä. Hetkiseksi Everard sentään vilkaisi ikkunaan ja sitte Wildrakeen ikäänkuin vihjatakseen, että sitä kautta saattoi ehkä pujahtaa liikkeelle. Mutta kavalieri vastasi alakuloisella pään pudistuksella, melkein huomaamattoman hiljaisella. Everard menetti senvuoksi kaiken toivon, ja välttämättömän turman lähestymisen synkässä tunteessa oli ainoana vaihteluna jännittynyt huoli siitä muodosta ja tavasta, jolla se alkaisi saapua.

Mutta Wildrakella oli toivon kipinä jäljellä. Siinä silmänräpäyksessä, jolloin Cromwell oli astunut huoneeseen, hän oli pujahtanut ulos ja rientänyt alas ovelle. "Takaisin — takaisin!" käski kaksi aseellista etuvartijaa, saaden hänet varmistumaan siitä, että kenraali ei ollut tullut saattolaisitta eikä valmistautumattomana, kuten hän oli jo osannut peljätäkin. Hän oli kiepahtanut takaisin, juossut ylikertaan, tavannut porrassillakkeella Spitfireksi nimittämänsä poikasen ja kiidättänyt hänet siihen pieneen kamariin, joka oli hänen varsinaisena asuntonaan. Wildrake oli sen päivän aamuna käynyt metsällä, ja pöydällä oli lintupari. Hän sieppasi lehtokurpan siivestä höyhenen, sanoen hätäisesti: "Henkesi tähden, Spitfire, ota varteen ohjeeni — minä lasken sinut turvallisesti ikkunasta alas pihalle — muuri ei ole korkea — ja siellä ei tietenkään ole vartijaa. Vilistä palatsihuvilaan, jos mielesi tekee

taivaaseen, ja anna tämä höyhen mistress Alice Leelle, jos mahdollista — jos ei, niin Joceline Joliffelle — sano voittaneeni nuoren neidin vedonlyönnissä. Ymmärrätkö, poika?"

Nokkela nuorukainen paiskasi herralleen kättä ja vastasi vain: "Kuin olisi jo tehty."

Wildrake avasi ikkunan, ja vaikka se oli melkoisen korkealla, hän sai kuitenkin pojan lasketuksi alas eheänä viittansa avulla. Olkikupo, jolle Spitfire putosi, säästi häneltä vähäisimmänkin kolauksen, ja Wildrake näki hänen kapuavan pihamuurin yli kulmasta, joka oli takakujan puolella; ja niin nopeasti tapahtui tämä kaikki, että kavalieri oli juuri palannut huoneeseen, kun Cromwellin saapumisen aiheuttaman hyörinän laantuessa hänen oma poissaolonsa alkoi tulla huomatuksi.

Cromwellin haastellessa eriuskolaisuuden turhuudesta hän huolestuneesti ajatteli, eikö hänen olisi kenties ollut parempi lähettää selvä suullinen sanoma, koska kirjoittamiseen ei ollut aikaa. Mutta se mahdollisuus, että poika pysäytettäisiin tai sekoaisi sanoissaan, ollessaan viemässä kiireellistä ja tärkeätä viestiä, sai hänet ylimalkaan tyytyväiseksi arvoituksellisemmasta hälytyskeinostaan. Hänellä oli siis isäntäänsä verrataten se etu, että hän tiesi olevan hiukan toivoa pahimman turman välttämistä.

Pearson oli tuskin sulkenut oven, kun Holdenough — yhtä kerkeästi aseissa tulevaista diktaattoria vastaan kuin oli ollut rivakka kohtaamaan Woodstockin oletettuja haamuja ja kummituksia — ryhtyi jälleen ahdistamaan laholaisia. Hän otti todistaakseen, että nämä olivat sekä sielunsurmaajia että vääriä veljiä ja vääriä sanansaattajia, ja alkoi esittää raamatunkohtia kantansa vahvistukseksi, kun Cromwell nähtävästi kyllästyttyään väittelyyn ja haluten johtaa keskustelun enemmän yhdenmukaiseksi todellisten tunteittensa kanssa keskeytti hänet, vaikka hyvin kohteliaasti, ja otti haastelun omaksi hoidettavakseen.

"Voi hyväinen", hän sanoi, "tämä kunnan mies puhuu totta tietonsa ja ymmärryksensä mukaan — niin, karvaita totuuksia ja vaikeasti nieltäviä, niin kauvan kuin näemme kuten ihmiset näkevät emmekä enkelien silmillä. — Vääriä sanansaattajia, lausuu kunnianarvoisa pastori? — niin, totisesti, maailma on sellaisia täynnä. Näkee niitäkin, jotka vievät salaisen sanomanne verivihollisenne taloon ja sanovat hänelle: 'Katso, isäntäni lähtee matkaan pienen saattueen keralla sellaisten ja sellaisten autoitten paikkain kautta; ole sinä sentähden joutuisa, jotta nouset ja surmaat hänet.' Ja toinen, joka tietää talonne vihollisen ja oman turvallisuutemme vainoojan piilopaikan, ei ilmoita sitä isännälleen, vaan vieläpä toimittaa viholliselle ja hänen lymyynsä varoituksen, sanoen: 'Katso, isäntäni tietää sinun salaisen asuntosi — ylös nyt ja pakene, jotta hän ei karkaisi päällesi niinkuin jalopeura saaliinsa kimppuun.' — Mutta pitääkö näin käydä rankaisemattomasti?" luoden musertavan katseen Wildrakeen. "Ei, niin totta kuin sieluni elää ja Hän elää, joka on tehnyt minusta Israelin valtiaan, sellaiset väärät sanansaattajat pitää ripustaa hirsipuihin teiden varsille ja heidän oikea kätensä on naulittava heidän päänsä yläpuolelle, ojennettuun asentoon, ikäänkuin viittaamaan muille tietä, jolta he itse ovat harhaantuneet!"

"Totisesti", mukasi pastori Holdenough, "on oikein hakata pois sellaiset rikkojat".

"Kiitoksia, Messu-Jussi", jupisi Wildrake; "milloin ei presbyteriläinen antaisi paholaiselle avuliasta sysäystä?"

"Mutta minä sanon", pitkitti Holdenough, "että tämä seikka on syrjässä nykyisestä puheenaineestamme, sillä ne petolliset veljet, joista huomautin, ovat —"

"Oikein, herra pastori, he ovat oman huonekuntamme jäseniä", tokaisi Cromwell; "tämä kunnan mies on taaskin oikeassa. — Niin, kenestä nyt voimme sanoa, että hän on totinen veli, vaikka hän on ollut samassa kohdussa meidän kanssamme? Vaikka me olemme uurastaneet saman asian hyväksi, syöneet samassa pöydässä, tapelleet samassa taistelussa, palvoneet saman alttarin ääressä, niin hänessä ei kuitenkaan ole vilpitöntä totuutta. Voi, Markham Everard, Markham Everard!"

Hän pysähtyi tähän huudahdukseen, ja haluten heti tietää, miten pitkälle hän oli joutunut epäilyksi, Everard vastasi: "Teidän ylhäisyydellänne näkyy olevan mielessänne jotakin, mikä koskee minua. Saanko pyytää teitä lausumaan sen suoraan, tietääkseni mistä minua syytetään?"

"Voi, Mark, Mark!" pahoitteli kenraali; "ei tarvitse minkään syyttäjän puhua, kun omantunnon ääni vielä haastaa hiljaisena. Eikö otsasi ole kosteana, Mark Everard? Eikö silmissäsi kuvastu ahdistusta? Eikö ryhtisi ilmaise hairahdusta? Ja kuka on koskaan nähnyt sellaisia ilmiöitä ylväässä ja uljaassa Markham Everardissa, jonka otsa hikosi ainoastaan kannettuaan kypäriä koko kesäisen päivän — jonka käsi vapisi ainoastaan tuntikausia heiluteltuaan raskasta lyömämiekkaa? Mutta älä sentään hätäänny, mies, sinä aavistelet liian pahaa. Etkö sinä ole ollut minulle niinkuin veli, ja eikö minun pitä antaa sinulle anteeksi seitsemättäkymmenettäseitsemättäkin kertaa? Se heittiö, jonka olisi tähän mennessä pitänyt suorittaa hyvin tärkeä tehtävä, on viipynyt jossakin. Käytä hyväksesi hänen poissaoloaan, Mark; sen armon suo Jumala sinulle ylimääräisesti. En sano: heittäydy jalkoihini; mutta puhu minulle niinkuin

ystävä ystävälleen."

"En ole milloinkaan virkkanut teidän ylhäisyydellenne mitään vähäisimmästäkään määrin sopimatonta siihen nimitykseen, jonka olette minulle suonut", sanoi eversti Everard ylpeästi.

"Et, et, Markham", vastasi Cromwell; "en sitä väitäkään, Mutta — sinun olisi tullut pitää mielessäsi sanoma, jonka sinulle lähetin tuon miehen myötä", Wildrakeen viitaten; "ja sinun on soviteltava omantuntosi kanssa, miten sellaisen viestin saatuasi ja sellaisin perustein suojeltuna saatoit katsoa olevasi oikeutettu häätämään ystäväni Woodstockista, vaikka olit päättänyt jättää raukeamaan minun tarkoitukseni, joka oli edellytyksenä valtakirjani myöntämälle edulle".

Everard oli vastaamaisillaan, mutta hänen hämmästyksensä astui Wildrake esiin, ja tavallisesta sävystään suuresti poikkeavin äänin ja katsein sekä melkoisesti läheten todellista mielenarvokkuutta kavalieri lausui rohkeasti ja tyynesti: "Te erehdytte, master Cromwell, ja käännytte väärän henkilön puoleen täällä."

Huomautus oli niin äkillinen ja rivakka, että Cromwell astahti taaksepäin ja veti oikean kätensä asettaan kohti ikäänkuin olisi hän odottanut, että noin harvinaisen rohkeata väitettä seuraisi joku väkivallan teko. Hän palautui kuitenkin heti välinpitämättömään asentoonsa, ja ärtyneenä myhäilystä, jonka havaitsi Wildraken kasvoilla, hän virkkoi pontevasti kuten ainakin suurmies, joka on kauvan tottunut näkemään kaikkien vapisevan edessään: "Tuollaista puhetta minulle, mies! Tiedätkö, kelle puhut?"

"Mies!" kertasi Wildrake, jonka hurjamielisyys pääsi nyt täyteen vauhtiin; "en mikään teidän miehenne, master Oliver. Olen tiennyt päivän, jolloin Roger Wildrake Squattlesea-lammelta Lincolnin kreivikunnasta, komea ja varakas nuori urho, ei olisi näyttänyt pelkältä mieheltä Huntingdonin vararikkoisen oluenpanijan silmissä."

"Ole vaiti!" käski Everard, "ole vaiti, Wildrake, jos rakastat henkeäsi!"

"Hengestäni en piittaa ropoakaan", vakuutti Wildrake. "Perhana, jos häntä eivät sanani miellytä, niin siepatkoon työkalunsa! Tiedän hänellä lopultakin olevan hyvää verta suonissaan, ja minä antaudun hänen kanssaan miekkasille tuolla pihalla, vaikka hän olisi kymmenestikin ollut oluenpanijana."

"Tuollaista sättimistä, ystävä", sanoi Oliver, "minä kohtelen sillä ylenkatseella, mitä se ansaitsee. Mutta jos sinulla on mitään lausuttavana puheenalaisesta asiasta, niin selitä suoraan kuten ihminen, vaikka näytät enemmän elukalta."

"Minulla ei ole muuta selitettävää", vastasi Wildrake, "kuin että te moittitte väärin Everardia muka valtuutenne omaperäisestä käyttämisestä, koska minä tiedän vakuuttaa teille, että hänellä ei ollut aavistustakaan niistä kurjista ehdoista, joihin te viittaatte. Siitä minä pidin huolen, ja minulle saatte kostaa, jos mielenne tekee."

"Orja, uskallatko sanoa tämän *minulle*?" virkahti Cromwell, yhä järkevästi hilliten mielenkuohuansa, jonka hän tunsu olevan purkautumaisillaan arvottomaan kohteeseen.

"Niin, te teette jokaisesta englantilaisesta orjan, jos saatte tahtonne tapahtumaan", tuumi Wildrake vähääkään hämmentymättä, sillä se pelonsekainen kunnioitus, joka oli hänet vallannut hänen ollessaan kahden kesken tämän merkillisen miehen kanssa, oli häipynyt heidän nyt jouduttuansa jupakkaan todistajien kuullen. "Mutta tehkää pahimpanne, master Oliver; ilmoitan teille ennakolta, että lintu on pujahtanut tiehensä."

"Et uskalla sanoa sitä! Pujahtanutko? Hoi, — haa! Pearson! — käske huovien heti nousta ratsaille. — Sinä olet valehteleva hupsu! — Pujahtanutko? Minne tai mistä?"

"Niin, siinäpä kysymys", sanoi Wildrake; "sillä katsokaas, sir — että ihmiset lähtevät täältä, se on varmaa — mutta miten he lähtevät tai mihin asuinsijaan —"

Cromwell seisoi tarkkaavaisena, odottaen kavalierin huolettomasta ylimielisyydestä saavansa jonkun hyödyllisen vihjauksen, mille suunnalle kuningas oli paennut.

"— tai mihin asuinsijaan, kuten sanoin, niin siitähän teidän ylhäisyytenne, master Oliver, voipikin itse ottaa selon".

Viime sanat lausuessaan hän sivalsi pistomiekkansa ja survaisi sen suoraan kenraalin ruumista kohti. Jollei säilä olisi kohdannut mitään muuta vastusta kuin nahkakölterin, niin Cromwellin ura olisi päättynyt siihen paikkaan. Mutta tuollaisia yrityksiä peljäten kenraali käytti sotilaallisen asunsa alla mitä hienointa rengaspaitaa, jonka silmukset olivat parasta terästä; se oli niin keveä ja taipuva, että siitä oli tuskin mitään haittaa liikkeille. Se osoitti hänen turvakseen tässä tilanteessa, sillä kalpa

katkesi siruiksi. Everardin ja Holdenoughin nyt pidättelemä miekkamies paiskasi kahvan kiivastuksissaan loukkoon ja huudahti: "Kirottu olkoon käsi, joka sinut takoi! Palvelitkin minua niin kauvan ja petit juuri kun uskollinen apusi olisi ainiaaksi tuottanut kunniaa meille molemmille! Mutta sinusta ei voinutkaan tulla kunnan tehoa sitte kun sinut vain leikilläkään tähdättiin oppinutta valtiokirkon pappia vastaan."

Hätäannuksen ensimmäisellä hetkellä ja kenties epäillen Wildraken voivan saada kannatusta toisilta Cromwell puolittain veti povestaan kätketyn pistoolin, mutta työnsi sen pikaisesti takaisin, huomauttaessaan sekä Everardin että pastorin pidättävän kavalieria yrityksensä uudistamisesta.

Pearson ja pari sotamiestä ryntäsi huoneeseen. "Kytkekää tuo mies", käski kenraali välinpitämättömästi kuten ainakin henkilö, jolle uhkaava vaara oli liian tuttu, tuottaakseen ärtymystä. "Sitokaa hänet — älkää sentään niin lujasti, Pearson", sillä intoansa osoittaakseen miehet köysien puutteessa kiskoivat voitänsä raa'an tiukkaan Wildraken jäsenten ympäri. "Hän pyrki salamurhaajaksi, mutta minä tahdon säästää hänet asianmukaista tuomiota varten."

"Salamurhaajaksiko! Halveksin sanojanne, master Oliver", tokaisi Wildrake; "tarjosin teille kunniallista kaksintaistelua".

"Ammummeko hänet kadulla, esimerkin vuoksi?" kysyi Pearson Cromwellilta, Everardin yrittäessä hillitä Wildrakea tuottamasta enempää pahennusta.

"Henkenne uhalla, älkää tehkö hänelle vauriota, vaan pidettäköön hänet varmassa tallessa ja hyvässä hoidossa", määräsi Cromwell, vangin huudahtaessa Everardille: "Jätä minut jo rauhaan — en ole nyt sinun saattolaisesi enkä kenenkään, ja yhtä halukas olen kuolemaan kuin olen koskaan ollut kulauttamaan pikarillisen. Ja kuulkaahan, tuosta puhuen, master Oliver, — te olitte aikoinanne hauska mies: antakaas jonkun kätyrinne kohottaa tuo sarkka huulilleni, niin teidän ylhäisyytenne kuulee maljalauselman, laulun ja — salaisuuden."

"Päästäkää hänen päänsä irti ja ojentakaa sille mässäävälle elukalle sarkka", käski Oliver; "sen aikaa kun hän on vielä olemassa olisi häpeä kieltää häneltä se elementti, jossa hän elää".

"Kerrankin olkaa kiitetty!" sanoi Wildrake, jonka tarkoituksena tämän nurjamielisen keskustelun pitkittämisessä oli mahdollisuuden mukaan voittaa hiukankin aikaa, kun jokainen silmänräpäys oli kallisarvoinen. "Te olette pannut hyvää olutta, ja se ansaitsee kyllä yhden siunauksen. Mitä maljalauselmaani ja lauluuni tulee, niin tässä ne menevät yhdessä:

"Sinä noidan äpärä, jo on valtasi täpärä, ... pian sortuos maantien ojaan ja märkäne siellä, kun maa ilomiellä ... taas nousee Kaarlomme nojaan!

"Ja nyt salaisuuteni, jottette voi sanoa saaneeni nestettänne ilmaiseksi — lauluani kun ei katsottane paljonkaan arvoiseksi. Salaisuuteni on, master Cromwell — että lintu on lentänyt tiehensä, ja punainen nenänne on valkoinen kuin käärinliinanne ennenkuin kykenette haistamaan, minne se pyrähti."

"Pyh, lurjus", hymähti Cromwell halveksivasti, "säästä siivottomat pilasi hirsipuun juurelle".

"Katselenkin hirsipuuta rohkeammin", vastasi Wildrake, "kuin olen nähnyt teidän katselevan kuninkaallisen marttyyrin kuvaa".

Tämä moite koski Cromwelliin hyvin kipeästi. "Konna!" hän huudahti; "laahatkaa hänet pois täältä, valitkaa viisimiehininen joukkue ja — mutta seis, ei nyt — vankilaan hänet — vartioittakoon häntä tarkoin ja pantakoon kapula suuhun, jos hän yrittää puhutella vahtisotilaita. Ei, malttakaa — tarkoitan, pankaa konjakkipullo hänen kammioonsa, niin hän varmastikin kapuloihisee itsensä omalla tavallaan. Kun päivä valkenee, jotta ihmiset voivat nähdä esimerkin, hänet kapuloidaan minun kuosiini."

Määräystensä siten vaihtuessa katkonaisina kenraali nähtävästi sai luontonsa talttumaan, ja vaikka hän oli alottanut raivostuksissaan, päättyi hänen puheensa sellaisen miehen halveksivaan ivaan, joka on toisen herjausten yläpuolella. Hänen mieleensä jäi kuitenkin joku vaikutelma, sillä hän pysyi hievahtamattomana kuin siihen paikkaan naulittu, tähtäsi katseensa maahan ja painoi nyrkkiänsä huuhaan vasten, kuten syvissä mietteissä. Pearson aikoi puhutella häntä, mutta peräytyi ja antoi muillekin viittauksen olla ääneti.

Pastori Holdenough ei havainnut tai ainakaan totellut hänen merkkiään. Lähestyen kenraalia hän lausui kunnioittavalla, mutta lujalla äänellä: "Ymmärsinkö oikein teidän ylhäisyytenne tarkoituksena olevan, että tämän mies-paran tulee kuolla huomisaamuna?"

"Haa!" huudahti Cromwell mietiskelystään hätkähtäen; "mitä sanotkaan?"

"Otin luvan kysyä, oliko tahtonne, että tämä onneton mies kuolee huomenna?"

"Kuka, sanot?" tiedusti Cromwell; "Markham Everard — pitääkö hänen kuolla, sanot?"

"Jumala varjelkoon!" virkahti Holdenough peräytyen askeleen; "minä kysyin, onko tämän sokaistuneen olennon Wildranken lähdeittävä täältä niin äkkiä".

"On, onpa vainkin", sanoi Cromwell, "vaikka koko Westminsterin jumaluusoppineiden yleinen kokous — koko presbyteriläinen Sanhedrim — tarjoutuisi hänestä takuuseen".

"Jos ette tahdo harkita vielä, sir", pyysi Holdenough, "niin älkää ainakaan antako mies-paralle keinoa aistiensa huumaamiseen. Sallikaa minun mennä hänen luokseen hengenmiehenä, valvomaan hänen kanssaan siltä varalta, että hänet voidaan vielä yhdennellätoista hetkellä päästää viinitarhaan — vielä tuoda laumaan, vaikka hän on laiminlyönyt paimenen kutsun, kunnes hänen aikansa on jo melkein lopussa."

"Jumalan tähden", pyysi nyt myös Everard, joka oli tähän asti pysynyt vaiti, tuntien Cromwellin kiivastuksen tuollaisissa tilanteissa, "punnitkaa toki, mitä teette!"

"Sinunko sopii opettaa minua?" vastasi Cromwell. "Ajattele sinä omia asioitasi, ja usko minua, että siihen tarvitaan kaikki älysi. Ja mitä teihin tulee, arvoisa pastori, niin minä en suvaitse mitään rippi-isiä vankieni seurassa — en mitään juttujen levittelyä. Jos tuo mies janoaa hengellistä lohdutusta, vaikka hänellä paljoa luultavammin on konjakkikipollisen jano, niin korpraali Humgudgeon vartion päällikkönä saarnaa ja rukoilee yhtä hyvin kuin teistä parhaat. — Mutta tämä viivykki on sietämätön — eikö sitä kuhuria vieläkään kuulu?"

"Ei, sir", ilmoitti Pearson. "Eikö meidän olisi parempi lähteä alas palatsihuvilaan? Tieto meidän saapumisestamme tänne saattaa muutoin ehtiä sinne edellämme."

"Totta kyllä", sanoi Cromwell puhutellen upseeriansa syrjässä, "mutta tiedäthän Tomkinsin varoittaneen meitä siitä, siellä kun hänen vakuutuksensa mukaan on niin monta takaovea ja pakoaukkoa ja salaista pääsytieta, että koko vanha rakennus on kuin kaniinitarha ja että sieltä voisi helposti pujahtaa turvaan ihan nenämme alitse, ellei hän olisi mukana osoittamassa, mitä kaikkia kohtia on vartioitava. Hän huomautti myös hiukan saattavansa viivästyä jonkun minuutin 'määräajastaan — mutta me olemme nyt odottaneet puoli tuntia."

"Luuleeko teidän ylhäisyytenne, että Tomkinsiin voi varmasti luottaa?" kysyi Pearson.

"Niin pitkälle kuin hänen etunsa ulottuvat, ehdottomasti", vastasi kenraali. "Hän on aina ollut pumppuna, jolla minä olen imenyt esiin ytimen jo monesta vehkeestä, olletikin tuon turhamaisen narrin Rochecliffen keksimistä, hän kun tyhmyyksissään uskoo, että Tomkinsin kaltainen mies pitää arvossa mitään muuta kuin kulloinkin parhaan palkitsijan tarjousta. Mutta myöhä alkaa tulla — meidän pitänee lopultakin lähteä palatsihuvilaan ilman häntä. Sentäänkin, kun oikein harkitsen asiaa, viivyn täällä puoliyöhön, — Voi, Everard, sinä voisit toimittaa tämän jutun kuntoon, jos tahtoisit! Merkitseekö jonkun haaveellisen muodollisuuden turha kunniakäsité sinulle enemmän, mies, kuin Englannin rauhoittuminen ja menestys, uskollisuus ystävääsi ja hyväntekijääsi kohtaan, joka suosisi sinua yhä enemmän, sekä omaistesi vauraus ja turvallisuus? Ovatko nämä, sanon, keveämmät vaa'assa kuin arvottoman poikasen asia, kun hän sekä hänen isänsä ja tämän suku on kiusannut Israelia jo viisikymmentä vuotta?"

"Minä en ymmärrä teidän ylhäisyyttänne, enkä käsitä, mihin palvelukseen viittaatte sellaiseen, jonka voin kunniallisesti toimittaa", vastasi Everard. "Minua surettaisi, jos esittäisitte mitään kunniatonta."

"No, tämän ainakin pitäisi soveltua kunniantuntoosi tai epäileväiseen oikkuusi, sano sitä miksi tahansa", ehdotti Cromwell. "Tunnet varmaankin kaikki tuon Jezebelin palatsin käytävät? Valaise minulle, miten niitä voidaan vartioida, jotta kukaan ei pääse pujahtamaan ulos sieltä."

"En voi sanoa kykeneväni auttamaan teitä tässä asiassa", kielsi Everard; "minä en ole perehtynyt kaikkiin Woodstockin pääsyteihin ja takaoviin, ja jos olisinkin, niin omatuntoni estäisi minua antamasta teille tietoja tähän tarpeeseen".

"Me tulemme kyllä toimeen ilman teitä, sir", vastasi Cromwell korskeasti; "ja jos mitään rikollista ilmenee teitä vastaan, niin muistakaa, että olette menettänyt oikeuden suojelukseni saamiseen".

"Ystävyysenne menetys surettaa minua, kenraali", vastasi Everard; "mutta toivoakseni säätyarvoni englantilaisena ei välttämättömästi kaipaa kenenkään suojelusta. Tietääkseni ei mikään laki pakoita minua vakoojaksi taikka ilmiantajaksi, vaikkakin minulle sattuisi tilaisuus tehdä palveluksia jompanakumpana tuollaisena kunniallisena välittäjänä."

"No niin, sir", tuumi Cromwell, "kaikista oikeuksistanne ja säätyetuksistanne huolimatta minä otan vapauden viedä teidät alas Woodstockin palatsihuvilaan tänä yönä, tutkiakseni asioita, jotka koskevat valtion turvallisuutta. — Tule tänne, Pearson." Hän otti taskustaan paperin, jolle oli likimääräisesti piirretty Woodstockin palatsihuvilan pohjakaava sinne johtavine puistokujineen. "Katso tähän", hän sanoi; "meidän täytyy liikkua kahtena osastona jalkaisin, ja niin hiljaa kuin mahdollista — sinun pitää marssittaa tuon vanhan kataluuden tyyssijan taustalle kaksikymmentä miestä ja asetella heidät hajalleen niin viisaasti kuin osaat. Ota arvoisa pastori mukaasi. Hänet on joka tapauksessa pidettävä tallessa, joten hän voi yhtä hyvin toimia oppaana. Minä asetun palatsihuvilan edustalle, ja siten tukittuasi kaikki myyränkolot sinä tulet tiedustamaan minulta lisää ohjeita — hiljaisuus ja joutuisuus ovat nyt kaikkena. Mutta mitä Tomkinsiin tulee, siihen koiraan, joka rikkoi sopimuksensa minun kanssani, niin pitääpä hänen esittää hyvä puolustus, muutoin paha perii hänen isänsä pojan! — Arvoisa pastori, suvaitkaa seurata tuota upseeria. — Eversti Everard teidän on saatettava minua; mutta ensin antakaa miekkanne kapteeni Pearsonille ja katsokaa olevanne pidätetty."

Sanaakaan virkkamatta Everard luovutti säilänsä Pearsonille, ja tuntien ahdistavaa turman aavistelua hän seurasi tasavaltalaista kenraalia, jonka käskyä olisi ollut hyödytön vastustaa.

31. LUKU.

JOCELINE PELOISSAAN.

Palatsihuvilassa kokoontui pikku seurue illalliselle jo kello kahdeksalta. Pöydälle asetetusta aterialta välittämättä seisoi sir Henry Lee uuninreunukselle nostetun lampun ääressä ja luki murheellisen tarkkaavaisena kirjettä.

"Kirjoittaako poikani teille yksityiskohtaisemmin kuin minulle, tohtori Rochecliffe?" tiedusti ritari. "Hän sanoo tässä vain palaavansa luultavasti tänä yönä ja ilmoittaa, että master Kerneguyn tulee olla valmiina heti lähtemään matkalle hänen kanssaan. Mitä voi sellainen kiire merkitä? Oletteko kuullut minkään uuden etsinnän uhkaavan kärsivää puoluettamme? Soisin niiden sallivan minun nauttia poikani seurasta rauhassa edes päivän."

"Se rauha, jonka edellytyksenä on ilkeitten taukoaminen kiusaamisesta", sanoi t:ri Rochecliffe, "ei ole päivien ja tuntien lepoa, vaan minuuttien. Heidän verenheimonsa tyytyi hetkiseksi Worcesterissa, mutta nyt lienee ruokahalu jo elpynyt."

"Olette siis saanut kuulla sellaista?" kysyi Sir Henry. "Poikanne kirjoitti minulle saman lähetin myötä", vastasi tohtori; "hän jättää harvoin sen tekemättä, oivaltaen kuinka tärkeätä on minun saada tieto kaikesta, mitä tapahtuu. Rannikolta on onnistuttu varaamaan pakotilaisuus, ja master Kerneguyn tulee olla valmiina lähtemään poikanne kanssa heti kun hän saapuu."

"Kummallista", päivitteli ritari; "neljäkymmentä vuotta olin asunut tässä talossa, nuorukaisena ja miehenä, ja kysymyksenä oli kaiken aikaa vain, miten saada päivä kulumaan toisensa jälkeen; sillä jollen suunnitellut jotakin metsästystä tai haukallapyyntiä taikka muuta sellaista, olisin saattanut istua täällä lepotuolissani niin häiriintymättömänä kuin nukkuva myyrä vuodet läpeensä, — ja nyt olen pikemmin kuin pesällään vapiseva jänis, joka ei uskalla nukkua muutoin kuin silmät auki ja kapaisee pakoon, kun tuuli kahahtaa saniaisissa".

"On omituista", virkkoi Alice katsahtaen tohtori Rochecliffeen, "että keropää taloudenhoitaja ei ole kertonut teille mitään tästä. Hän on tavallisesti hyvinkin puhelias puolueensa hommista, ja minä näin teidät vaivihkaa yhdessä tänä aamuna."

"Minun täytyy vielä salaisemmin tavata hänet tänä iltana", sanoi tohtori synkästi; "mutta hän ei kylläkään lörpöttele".

"Toivoakseni ette luota häneen liiaksi", huomautti Alice. "Minusta tuon miehen kasvoilla kaikessa oveluudessaan on niin kolkko ilme, että olen ihan hänen silmistäänkin lukevinani kavallusta."

"Ole varma, että siitä asiasta on pidetty huolta", vastasi tohtori yhtä pahaenteiseen tapaan kuin äskenkin. Kukaan ei virkkanut sen enempää, ja pahojen aavistusten hyytävä ja ahdistava tunne näytti yhtäkkiä painostavan seuruetta tuollaisen aistimuksen tavoin, joka ilmoittaa ukkosen lähenemisen, kun joku on erityisen herkkä sähköiselle vaikutukselle.

Valepukuinen hallitsija, joka oli sinä päivänä saanut kehoituksen valmistautua kiireesti jättämään tilapäisen suojapaikkansa, koki omaa osuuttansa ankeudesta, joka oli vallannut pikku seurueen. Mutta hän oli myös ensimmäinen ravistamaan sen pois, se kun ei soveltunut hänen luonteeseensa eikä asemaansa. Hilpeys oli edellisen johtavana piirteenä, ja jälkimäinen vaati malttia eikä alakuloisuutta.

"Me teemme hetken raskaammaksi, kun olemme siitä murheissamme", hän sanoi. "Eikö teidän olisi parempi yhtyä laulamaan kanssani Patrick Careyn iloista hyvästelyä, mistress Alice? — Kas, ettekö tunne Pat Careytä — loordi Falklandin nuorempaa veljeä?"

"Kuolemattoman loordi Falklandin veli, ja sepittää lauluja!" oudoksui tohtori.

"Ka, tohtori, runottaret korjaavat kymmenyksensä kuten kirkkokin", virkkoi Kaarlo, "ja niillä on osuutensa jokaisesta huomattavasta suvusta. Te ette tunne sanoja, mistress Alice, mutta voitte sentään auttaa minua ainakin kerrossa:

"No, koska ero koituu, ja tuskin milloinkaan Woodstockin aimo linnaa ma vielä nähdä saan, niin hauskaa pitäkäämme, ja malja kulkemaan joukossa juomaveikkoin vankkain."

Laulu kohosi, vaan ei vauhdikkaasti. Se oli tuollainen väkinäisen raton yritys, joka ilmaisee todellisen hilpeyden puutetta selvemmin kuin se mitenkään muutoin ilmenee. Kaarlo keskeytti laulun ja moitti apulaulajia.

"Te hymisette, hyvä mistress Alice, niinkuin veisaisitte katumuspsalmia, ja te, hyvä tohtori, niinkuin sanelisitte hautaustekstiä."

Tohtori nousi pikaisesti pöydän äärestä ja kääntyi ikkunaan, sillä tuo huomautus sopi kummallisesti tehtävään, joka hänen oli sinä iltana suoritettava. Kaarlo katsoi häneen hiukan kummeksuen, sillä alituinen vaaransa sai hänet valppaasti tarkkaamaan ympäristönsä vähäisimpiäkin liikkeitä; sitte hän kääntyi Sir Henryyn ja sanoi: "Voitteko te, kunnioitettava isäntäni, mainita mitään syytä tälle apeuden puuskalle, joka on niin ihmeellisesti hiipinyt ahdistamaan meitä kaikkia?"

"En suinkaan, hyvä Louis", vastasi ritari; "minä en ole laisinkaan harjaantunut viisaustieteen nokkeluuksiin. Voisin yhtä hyvin ottaa selittääkseni teille, minkätähden Bevis kääntyy kolmasti ympäri ennen kuin laskeutuu levolle. Saatan ainoastaan sanoa omasta puolestani, että jos iällisyys ja suru ja epätietoisuus riittää murtamaan rattoisan mielen tai ainakin nykistämään sitä tuolloin tällöin, minulla on osuuteni niistä kaikista, joten minä ainakaan en voi sanoa olevani alakuloisena pelkästään syytä etten ole hilpeällä päällä. Minulla on liiankin pätevä aihe murehtimiseen. Soisinpa näkeväni poikani, vaikkapa vain minuutiksi!"

Onnetar näytti kerrankin auliilta tyydyttämään vanhusta, sillä Albert Lee saapui samalla hetkellä. Hän oli pukeutunut matka-asuun ja näköjään ratsastanut hellittömästi. Huoneeseen astuessaan hän loi nopean silmäyksen ympärilleen. Hetkiseksi se katse pysähtyi valepukuiseen prinssiin, ja varmistuneena siitä silmäniskusta, jonka hän sai tältä vastaukseksi, hän kiirehti vanhan ajan tapaa noudattaen polvistumaan isänsä eteen ja anomaan hänen siunaustansa. "Se sinulla on, poikani", vastasi vanhus, ja kyynel herahti hänen silmiinsä, kun hän laski kätensä pitkille kiharoille, jotka ilmaisivat nuoren kavalierin säätyarvoa ja periaatteita; ne oli tavallisesti suorittu ja käherretty jokseenkin huolellisesti, mutta valuivat nyt siistimättöminä ja hajallaan hartioille. He pysyivät tovin tässä asennossa, kunnes vanhus äkkiä kavahti siitä ikäänkuin häpeillen mielenliikutusta jota oli ilmaissut niin monen todistajan nähden. Pyyhkäisten pikaisesti kädenselällä silmiään hän käski Albertin nousta ja muistaa illallisensa, "koska arvatenkin olet ratsastanut joutuin ja kaukaa siitä saakka kun viimeksi haukkasit — ja me panemme kiertämään maljan hänen terveydekseen, jos tohtori Rochecliffe ja hyvä seurue suvaitsee. Joceline, senkin nahjus, siirtele vikkelimmin koipiasi — näytät siltä kuin olisit nähnyt aaveen."

"Joceline on huonovointinen myötätunnon tähden", selitti Alice. "Phoebe Mayfloweria kohti juoksi tänään uroshirvi; hänen täytyi huutaa Joceline avuksi elukan karkoittamiseen — ja tyttö on saanut hermopuistatuksia siitä asti kun tuli kotiin."

"Typerä letukka", tuumi vanha ritari; "hänhän on metsämiehen tytär! Mutta, Joceline, jos se hirvi käy vaaralliseksi, niin sinun pitää sinkauttaa sen läpi kunnan vasama."

"Ei ole tarvis, Sir Henry", sopersi Joceline työläästi, "se häiritsijä on nyt kyllin säyseä — ei se enää tee sellaista rikkomusta".

"Pidä huoli siitä", haastoi ritari; "sinun tulee muistaa, että mistress Alice usein kävelee ajopuistossa. Ja nyt kaada kaikille ja täytä pikari itsellesikin, jotta kauhu kaikkoaisi, kuten huima Will lausuu."

Joutavia, mies, Phoebe siitä kyllä toipuu — hän vain kirkui ja juoksi, jotta sinä saisit huvin auttaa häntä. Muista, mitä teet, äläkä läikyttele viiniä tuolla tavoin. — No, malja vaeltajallemme, joka on tullut jälleen luoksemme."

"Kukaan ei yhdy siihen halukkaammin kuin minä", virkkoi valepukuinen prinssi, huomaamattaan tekeytyen tärkeämmäksi kuin hänen esittämänsä osa juuri oikeutti; mutta Sir Henry oli mieltynyt oletettuun paashiin hänen kaikkine omituisuuksinensa ja kohdisti vain lievän nuhteen nuorukaisen hätäilyyn. "Sinä olet hilpeä, hyväluontoinen nuorukainen, Louis", hän huomautti; "mutta kummallista on nähdä, kuinka nykyisen sukupolven häikäilemättömyys on syrjäyttänyt sen vakavuuden ja kunnioituksen, jota minun nuoruudessani säännöllisesti noudatettiin korkeampaa säätyä ja asemaa kohtaan — minä en olisi rohjennut päästää kieltäni valtoimeksi jumaluusopin tohtorin kuulussa seuraan, yhtä vähän kuin olisin hirvinnyt puhella kirkossa jumalanpalveluksen aikana".

"Totta kyllä, isä", virkkoi Albert kiireisesti puuttuen puheeseen, "mutta master Kernegyulla oli parempi oikeus puhua tällähaavaa, kun minä olen ollut poissa hänen asiallaan yhtä hyvin kuin omallanikin, tavannut useita hänen ystäviään ja tuon hänelle tärkeitä tietoja".

Kaarlo oli nousemaisillaan ja viittaamaisillaan Albertia syrjään, luonnollisen kärsimättömänä tietämään, mitä uutisia hän oli kuullut tai mikä turvallisen paon suunnitelma oli nyt määrätty hänelle. Mutta tohtori Rochecliffe nykäisi häntä takinliepeestä vihjaukseksi, että hänen piti istua alallaan ja olla ilmaisematta mitään erikoista jännityksen aihetta, koska hänen todellisen asemansa mahdollisesti tullessa äkkiä ilmi Sir Henry Leen tunteitten rajuus olisi luultavasti vetänyt puoleensa liiaksi huomaavaisuutta.

Kaarlo vastasikin senvuoksi ritarin muistutuksen johdosta vain, että hänellä oli erityinen syy äkilliseen ja mutkattomaan kiitollisuutensa lausumiseen eversti Leelle — että sydämellinen tunnustus yleensä pulpahti esiin säädyttömästi — ja lopuksi, että hän oli suuresti hyvillään Sir Henryn ojennuksesta; "milloin hyvänsä lähdenkään Woodstockista, jätän varmasti tämän paikan parempana miehenä kuin tänne tulin", hän lisäsi viimeksi.

Hänen puheensa oli luonnollisesti näköjään osoitettu isälle, mutta katsahdus Aliceen vakuutti nuorelle neidille, että tällä oli runsas osuus kohteliaisuudesta.

"Pelkään", lisäsi Kaarlo Albertille, "että tulit ilmoittamaan meille oleskelumme täällä jo loppuvankin hyvin lyhyeen".

"Voimme viipyä ainoastaan muutamia tunteja enää", sanoi Albert, "juuri sen verran kuin tarvitaan meidän ja hevostemme levähdykseen. Olen hankkinut kaksi ratsua, jotka ovat vankkoja ja koeteltuja. Mutta tohtori Rochecliffe ei pitänyt sopimustansa. Odotin tapaavani jonkun alhaalla Jocelinen majan luona, jonne jätin hevoset; ja kun ei siellä ollutkaan ketään, viivästyin tunnin pahnoittaessani ne itse levolle, jotta ne olisivat valmiita huomispäivän ponnistuksiin — sillä meidän täytyy lähteä taipaleelle ennen aamun valkenemista."

"Minä — minä — aioin lähettää Tomkinsin — mutta — mutta —" tankkasi tohtori, "minä —"

"Se keropää heittiö oli päissään tai tapaamattomissa kaiketi", arveli Albert. "Se ilahduttaa minua — te voitte helposti luottaa häneen liian pitkälle."

"Tähän asti hän on ollut uskollinen", väitti tohtori, "ja tuskin luulen hänen nyt enää pettävän minua. Mutta Joceline lähtee sinne ja toimittaa hevoset valmiiksi aamulla."

Joceline kasvot kuvastivat tavallisesti mitä ripeintä toimeliaisuutta erityisen tapauksen sattuessa. Nyt hän kuitenkin näytti empivän.

"Tulettehan minun kanssani vähän matkaa, herra tohtori?" hän virkahti hiipailen lähelle Rochecliffeä.

"Mitä, senkin tolvana, hulttio ja pölkkypää", kivahti ritari, "pyydätkö sinä tohtori Rochecliffeä seuraksesi tällaisena hetkenä? Ulos, koira — vilistä sinne alas koppiin heti, muutoin kolhaisen paksun pääkuoresi halki."

Joceline katseli tuskaisin silmin hengenmiestä ikäänkuin rukoillen tätä puhumaan hänen puolestaan. Mutta juuri kun toinen aikoi virkkaa jotakin, kajahti eteissuojaman ovelta mitä murheellisin ulvonta, ja koiran kuultiin pyytävän pääsyä raappimisellaan.

"Mikä nyt Bevistäkin vaivaa?" ihmetteli vanha ritari. "Ihan tämä lienee kaikkien narrien päivä, ja koko ympäristöni näkyy tulevan hulluksi!"

Sama ääni hätkähdytti Albertin ja Kaarlon kahdenkeskisestä neuvottelusta, johon he olivat saaneet tilaisuuden, ja Albert juoksi ulko-ovelle omakohtaisesti tutkimaan melun syytä.

"Se ei ole mikään hälytys", huomautti vanha ritari Kerneguyille, "sillä silloin koiran haukunta on lyhyttä, kimakkaa ja raivokasta. Noiden pitkällisten ulvahdusten sanotaan olevan pahaenteisiä. Juuri sillä tavoin Bevisin isoisa ulisi kaiken yötä, kun isä-parkani kuoli. Jos se tulee nyt ennustuksena, niin suokoon Jumala, että se koskee vanhaa ja hyödytöntä eikä nuoria ja niitä, jotka voivat vielä palvella kuningasta ja maata!"

Koira oli työntynyt eversti Leen ohi tämän seistessä tuokion aikaa eteissuojaman ovella kuuntelemassa, liikkui ulkosalla mitään. Sillävälän Bevis tunkeusi huoneeseen, missä seurue oli koolla, kantaen suussansa jotakin ja harvinaisessa määrin ilmaisten sitä velvollisuudentuntoa ja harrastusta, jota koira näyttää osoittavan ajatellessaan, että sillä on jotain tärkeätä hoidettavanaan. Se ilmestyi siis esille pitkä häntä riipuksissa, pää kumarassa ja korvat kumussa, astellen juhlallisen, mutta murheisen arvokkaasti kuin sotaratsu herransa hautajaisissa. Tällä tavoin se eteni lattian poikki, meni suoraan Jocelinen eteen, joka oli katsellut sitä hämmästyneenä, ja surkeasti uikahtaen laski hänen jalkoihinsa esineen, jonka oli tuonut suussaan. Joceline kumartui ja otti lattialta miehen kintaan, huovien käyttämää kuosia; ranteesta nimittäin ulkoni vanhanaikaisen rautahansikkaan vahvikkeiden tavoin paksuja nahkaliuskoja, jotka ulottuvat puolitiehen kyynäspäätä ja varjelevat käsivartta miekan iskulta. Mutta tuskin oli Joceline vilkaissut itsessään noin tavalliseen esineeseen, kun hän pudotti sen kädestään, hoipersi taaksepäin, voihkasi ja oli lyyhistyä maahan.

"No, pelkurin kirous painakoon sinua epattoo!" murahti ritari, joka oli vuorostaan siepannut kintaan ja katseli sitä; "sinut pitäisi lähettää takaisin kouluun piestäväksi, kunnes raukan veri peitettäisiin sinusta. Mitä näetkään muuta kuin hansikkaan, senkin jänishousu, ja vieläpä varsin likaisen! Kas, tässä on kirjoitusta — Joseph Tomkins? — sehän onkin tuon keropään. Toivon, että häntä ei ole mikään vahinko kohdannut — sillä tämä tässä kädenselässä ei ole multaa, vaan verta. Bevis on saattanut puraista miestä, ja sentään näytti koira hänestä paljon pitävänkin — taikka se uroshirvi on voinut häntä satuttaa. Liikkeelle, Joceline, heti katsomaan, missä hän on — puhalla sitte torveasi."

"En voi lähteä", empi Joliffe, "jollei" — ja taaskin hän surkeasti katsoi tohtori Rochecliffeen, joka näki, että aikaa ei ollut hukattavissa metsänvartijan kauhistuksen tyynnyttämisessä, koska hänen palveluksiaan mitä tähdellisimmin tarvittiin nykyisissä olosuhteissa. "Hanki lapio ja kuokka", hän kuiskasi tälle, "sekä salalyhty, ja minut tapaat raiskiomaalla".

Joceline poistui huoneesta, ja tohtori virkkoi muutamia selittäviä sanoja eversti Leelle, ennen kuin seurasi miestä. Hänen oma mielialansa ei suinkaan ollut painuksissa tällaisen käänteen johdosta, vaan pikemmin kohonnut ripeämmäksi, hänelle kun vehkeily ja vaara olivat luonnollista ympäristöä. "Täällä on sattunut tihutapauksia", hän kertoi, "sinun lähdettyäsi. Tomkins kohteli raakamaisesti sisäkö Phoebeä — Joceline ja hän joutuivat käsirysyyn, ja Tomkins makaa hengettömänä vesaikossa lähellä Rosamondin lähettä. On välttämätöntä Jocelinen ja minun mennä kiireimmiten hautaamaan ruumis, sillä siitä puhumattakaan, että joku saattaisi kompastua siihen ja nostaa hälytyksen, tuo Joceline-pahainen ei ikinä pysty mihinkään toimintaan ennen kuin vainaja on mullassa. Metsänvartija on kyllä urhea kuin jalopeura, mutta hänellä on oma heikko puolensa: hän pelkää kuollutta enemmän kuin elävää. Mihin aikaan aiotte lähteä liikkeelle huomenna?"

"Päivän koittaessa tai varemmin", ilmoitti eversti Lee; "mutta me tapaamme toisemme vielä. Alus on hankittu ja minulla on vaihtohevosia varattuna useaan paikkaan — me lähdemme Sussexin rannikolta, ja taipaleella saan kirjeen, jossa minulle täsmälleen ilmoitetaan paikka." "Miksette lähde heti?" kysyi tohtori. "Hevoset sortuisivat", vastasi Albert; "niillä on tänään ratsastettu kovasti".

"Hyvää yötä", toivotti Rochecliffe; "minun on mentävä työhöni. Lähtekää te ensi hommaksenne levolle. Surmatun ruumiin kätkeminen ja kuninkaan toimittaminen turvaan vaarasta ja vankeudesta ovat kaksi temppua, joita on samana yönä sattunut harvojen osalle, paitsi minun; mutta eipähän minun sovi sota-asuun sonnustautuessani kerskua niinkuin olisin riisumassa sitä voiton jälkeen."

Niin sanoen hän läksi huoneesta ja viittaansa verhoutuen meni raiskiomaaksi nimitettyyn osaan puutarhaa. Oli raakean pakastava sää. Sumua painui sankkoina kiehkuroina alavammalle maalle, mutta yö ei ollut peräti pimeä, kun ottaa lukuun, että taivaankappaleita suuressa määrin peitti usma. Tohtori Rochecliffe ei kuitenkaan kyennyt eroittamaan metsänvartijaa, ennen kuin oli pari kertaa yskäissyt, jolloin Joceline vastasi merkillä, päästäten salalyhdystään valonvilahduksen. Tätä vihiä seuraten jumaluusoppinut tapasi hänet nojaamassa tukipatsaaseen, joka oli aikoinaan kannattanut jo raunioiksi sortunutta parveketta. Hänellä oli kärkekuokka ja rautalapio, samalla kun hänen olaltaan riippui hirventalja.

"Mitä sinä tuolla taljalla teet, Joceline", oudoksui tohtori Rochecliffe, "kun raahaat sitä mukana tällaisella asialla oltaessa?"

"No, katsokaas, tohtori", vastasi toinen, "voinhan sen kaiken teille kertoakin. Se mies ja minä — hän tuolla — tiedätte, ketä tarkoitan, — jouduimme monta vuotta takaperin riitaan tästä hirvestä. Sillä

vaikka me olimme hyviä ystävyksiä, ja Philip sai toisinaan isäntäni luvalla auttaa minua toimissani, tiesin kuitenkin kaikesta huolimatta, että Philip Hazeldine väliin kulki kiellettyjä teitä. Hirvenvarkaat olivat kovin rohkeita siihen aikaan, vähää ennen sodan puhkeamista, jolloin ihmiset alkoivat käydä riihattomiksi. Ja niinpä sattui, että eräänä päivänä tapasin ajopuistossa kaksi miestä, kasvat mustattuina ja paita vaatteiden päälle vedettynä, kantamassa niin komeata uroshirveä välissään kuin oli puistossa ainoatakaan. Karkasin siekailematta heidän kimppuunsa — toinen pääsi pakoon, mutta toisen sain napatuksi, ja kuka se olikaan muu kuin taattu Phil Hazeldine! No, en tiedä, teinkö oikein vai väärin, mutta hän oli vanha ystäväni ja sarkkakumppanini, ja minä tyydyin hänen parannuslupaukseensa vastaisuutta varten; ja hän auttoi minua ripustamaan hirven puuhun, ja minä tulin takaisin hevosella, viedäkseni sen palatsihuvilaan ja kertoakseni ritarille koko jutun, paitsi Philin nimeä. Mutta ne veijarit olivat olleet minulle liian nokkelia, sillä he olivat nylkeneet ja ruokonneet hirven, paloitelleet lihat ja kantaneet ne pois, jättäen taljan ja sarvet, joihin oli paperilapulle kiinnitetty toivotus:

"Otan lonkan mie, saat rinnan sie, ja sarvet ja taljan vartija vie."

"Ja tämän minä tiesin tuollaiseksi Philin huimaksi kujeeksi, joita hän oli siihen aikaan valmis tekemään kelle hyvänsä tienoon miehelle. Mutta minä kiusaannuin siitä niin ylettömästi, että annoin nahkapeitturin valmistaa hirventaljan ja vannoin säästävänä sen käärinliinaksi joko hänelle tai itselleni; ja vaikka olin jo aikaa sitte katunut äkkipikaista valaani, näette nyt kuitenkin, tohtori, mihin se on johtanut — minä sen kyllä unohdin, mutta paholainen ei."

"Oli kovin väärin sydäntyä niin syntiseen valaan", huomautti Rochecliffe; "mutta paljoo pahempi olisi sinun ollut yrittää toteuttaa se. Sentähden kehoitan sinua reipastautumaan", lohdutti kelpo jumaluusoppinut, "sillä tässä onnettomassa tapauksessa en minäkään olisi sen jälkeen, mitä kuulin Phoebeltä ja sinulta itseltäsi, voinut toivottaa kätesi pysyneen alallaan, vaikka saatankin pahoitella, että isku oli kuolettava. Olet kuitenkin tehnyt vain juuri sen, minkä teki suuri ja oikean hengen innoittama lainlaattija, kun hän näki egyptiläisen sortavan heprealaista, paitsi että tässä tapauksessa oli nainen poljettuna, kun hän Septuagintan sanojen mukaan *percussum Egyptium abscondit sabulo*, — toiste selitän sinulle niiden sanojen merkityksen. Kehoitan sinua siis olemaan ylenmäärin murehtimatta, sillä vaikka tämä seikka on onneton aikaan ja paikkaan nähden, niin on kuitenkin siitä päättäen, mitä Phoebe on minulle kertonut tuon heittiön mielipiteistä, suuresti surettavaa, että hänen aivojansa ei ollut isketty mäsäksi jo kehdoissa mieluummin kuin että hänestä sukeusi tuollainen grindletonilainen tai muggletonilainen, joissa kaikkinaisen ruman ja herjaavan kerettiläisyyden huippu yhtyy sellaiseen yleiseen tekopyhän alistuvaisuuden harjoitteluun, että sillä voitaisiin pittää heidän herransakin, itse saatana."

"Kuitenkin, sir", pyysi metsänvartija, "toivon teidän suovan muutamia kirkonmenoja tuolle mies-poloiselle, se kun oli hänen viimeinen toivomuksensa, samalla kun hän nimesi teidät, sir; ja ellei sitä tehtäisi, uskaltaisin tuskin enää sinä ilmoisna ikänä liikkua ulkosalla pimeässä".

"Sinä olet typerä, mutta jos", pitkitti tohtori, "hän mainitsi minua lähtönsä hetkellä ja halusi valtiokirkon viimeisiä toimituksia, niin kenties hänessä juuri hengen eritessä tapahtui käänös pahasta ja pyrkimys hyvään; ja jos taivas soi hänelle armoa noin soveliaan rukouksen lausumiseksi, niin minkätähden kieltäisi sitä ihminen? Pelkään vainajan lyhyttä."

"Ei, teidän kunnianarvoisuutenne voi tyypistää toimituksensa lyhyenlaiseksi", esitti Joceline; "hän ei totisesti ansaitse sitä kokonaisuutena, mutta jollei mitään tehtäisi, niin pakenisin luullakseni maasta. Ne olivat hänen viimeiset sanansa, ja niistä muistuttamaan hän kai lähetti Bevisin luokseni kintaansa keralla."

"Häpeä, senkin hupsu! Luuletko", morkkasi tohtori, "että vainajat lähettävät eläville hansikkaita niinkuin haavesepustusten ritarit tai että he siinä tapauksessa valitsisivat koiria haasteittensa tuojiksi? Sanonpa sinulle, hupelo, että syy oli varsin luonnollinen. Ympäristöä samoillessaan Bevis löysi ruumiin ja toi kintaan sinulle ilmoittaakseen, missä se makasi ja pyytääkseen apua, sillä sellainen on noiden elukkain ylväs väisti hädänalaista kohtaan."

"Ei, jos niin ajattelette, tohtori", rohkaistui Joceline, "ja epäilemättä Bevis tunsi suurta harrastusta sitä miestä kohtaan, se minun täytyy sanoa, — — mutta ellei se tosiaan ollutkin jotakin pahempaa Bevisin hahmossa, sillä minusta näyttivät sen silmät hurjilta ja hehkuvilta kuin olisi se aikonut puhua".

Siten höpistessään Joceline vitkasteli ja pahastutti epäroimisellään tohtoria, joka huudahti: "Tulehan siitä, mokoma laiska kuhnuri. Oletko sinä soturi, ja urhea, kun noin pahasti pelkääät kuollutta miestä? Oletan varmaankin surmannut miehiä taistelussa ja takaa-ajossa."

"Kyllä, mutta ne olivat selin minuun", selitti Joceline. "En ole milloinkaan nähnyt kenenkään heistä kääntävän päätänsä taaksepäin ja tuijottavan minuun niinkuin tuo mies teki, silmiensä säilyttäessä vihaan sekautuneen kauhun ja nuhtelun katseen, kunnes ne kävivät himmeiksi kuin hyide. Ja jollette te

olisi mukana, ja kun herrani asiat ja jotain muutakin on pahasti pelissä, niin enpä koko Woodstockinkaan tähden enää katsoisi häneen."

"Sinun täytyy sentään", virkkoi tohtori äkkiä pysähtyen, "sillä tässä on se paikka, missä hän makaa! Tule tänne syvälle näreikköön — varo kompastumasta — täällä on juuri sopiva aukio, ja me vedämme orjantappurat haudan yli jälkeensä."

Siten jaellessaan määräyksiänsä tohtori myös auttoi niiden toteuttamisessa. Hänen saattolaisensa ahersi matalan ja muodottoman haudan kaivamisessa, mikä oli varsin tukalaa työtä, kun maaperän tekivät puunjuuret sitkeäksi! jotapaitsi se oli pakastaessa routaantunut. Sillävälän hengenmies luki joitakuuta kohtia hautaustoimituksesta, osittain tyynnyttääkseen Jocelinen taikauksista kauhua ja osittain syystä että hän katsoi omantunnon asiaksi olla epäamattä kirkollisia menoja henkilöltä, joka oli viimeisellä hetkellään anonut niiden apua.

32. LUKU.

VANHA RITARI TARMOKKAANA.

Victor Leen vierashuoneeseen jäänyt seurue aikoi juuri hajaantua levolle ja oli jo noussut toivottamaan toisilleen hyvää yötä, kun eteissuojaman ovelta kuului koputusta. Albert, seurueen etuvahti, kiirehti avaamaan sitä, huoneesta poistuessaan pyytäen muita pysymään hiljaa, kunnes hän sai selon koputuksen laadusta. Ulkokäytävässä hän huusi kysymyksen, kuka siellä oli ja mitä näin myöhäisenä hetkenä, tahdottiin.

"Minä vain", vastasi kimeä ääni.

"Ja mikä on nimesi, pikku mies?" tiedusti Albert.

"Spitfire, sir", vastasi ääni ulkoa.

"Spitfire?" oudoksui Albert.

"Niin, sir", selitti pyrkijä; "koko maailma nimittää minua siksi, ja eversti Everard itsekin. Mutta nimeni on oikeastaan Spittal."

"Eversti Everard! Tuletko hänen asiallaan?" kysyi nuori Lee.

"En, sir; minut lähetti, sir, Roger Wildrake, Squattlesealammen junkkari, jos suvaitsette", kertoi poika; "ja minä olen tuomassa mistress Leelle vakuutta, joka minun on annettava hänen omiin käsiinsä, kunhan vain avaisitte oven, sir, ja laskisitte minut sisälle — mutta minä en voi tehdä mitään, kun on kolme tuumaa lautaa välissämme".

"Se on joku tuon humalaisen hulluttelijan oikku", virkkoi Albert matalalla äänellä sisarelleen, joka oli varpasillaan hiipinyt ulos hänen jälkeensä.

"Älkäämme kuitenkin pikaisesti päätelkö niin", sanoi nuori neiti; "tällähaavaa saattaa vähäisinkin seikka olla tärkeä. — Minkä vakuuden on master Wildrake lähettänyt minua varten, pikku poika?"

"Eipä kovinkaan kallisarvoista", vastasi poika, "mutta hän tahtoi niin kiihkeästi toimittaa sen teille, että pani minut ulos ikkunasta niinkuin olisi kissanpoikasen viskannut, jotteivät minua olisi sotamiehet pysähdyttäneet".

"Kuuletko?" sanoi Alice veljelleen; "avaa ovi, Jumalan tähden".

Hänen veljeensä oli nyt sisaren aavistelu riittävästi tehonnut. Hän avasi oven kiireesti ja päästi sisälle pojan, jonka ulkomuoto olisi muuna aikana tuntunut heistä hyvinkin huvittavalta, se kun melkoisesti muistutti nyljettyä kaniinia livreijaan pyntätynä tai markkina-apinaa. Alaikäinen sanansaattaja astui eteissuojamaan monin kummallisoin kumarruksin ja huojutuksin, antaen lehtokurpan höyhenen hyvin juhlallisesti nuorelle neidille ja vakuuttaen, että siinä oli se palkinto, jonka tämä oli voittanut veikanlyönnissään haukanpyynnistä.

"Kuulehan, pikku mies", tiedusti Albert, "oliko herrasi päissään vai selvänä, kun hän lähetti sinut näin kauvas tuomaan höyhentä tähän aikaan yöstä?"

"Luvalla sanoen, sir", määritteli poika, "hän oli oman arvostelunsa mukaan selvä, vaikka minä jokaisesta muusta henkilöstä sanoisin sitä tilaa päihtymykseksi".

"Hitto sen juopon turhimuksen periköön!" noitui Albert. "Tuossa on sinulle lantti, poika, ja sano herrallesi, että hän sommitelkoon pilojansa sopiville henkilöille ja säällisinä aikoina."

"Maltahan vielä hetkinen", huudahti Alice; "me emme saa olla kovin äkkipikaisia — tämä vaatii varovaista tutkintaa".

"Höyhen", vähitteli Albert, "kaikki tämä hyörinä pelkästä höyhenestä! Ka, tohtori Rochecliffekään ei kykenisi nuuskimaan mitään tästä, vaikka hän imee tietoja jokaisesta seikasta niinkuin harakka imisi munan."

"Koettakamme, mitä voimme saada aikaan ilman häntä", esitti Alice ja lisäsi poikaan kääntyen: "Herrasi luona on siis vieraita?"

"Eversti Everardin luona, madam, mikä merkitsee samaa", vastasi Spitfire.

"Ja millaisia vieraita?" kysyi Alice; "pitokumppaneita varmaankin?"

"Niin, mistress", selitti poika, "sellaisia pitokumppaneita, jotka tekeytyvät tervetulleiksi missä hyvänsä, jos eivät kohtaa lämmintä vastaanottoa isännältään — satureita, madam".

"Niitä, jotka ovat kauvan majailleet Woodstockissa", virkahti Albert.

"Ei, sir", kertoi Spitfire, "vaan uusia tulokkaita, joilla on komeat nahkakölterit ja teräksiset rintahaarniskat ja heidän päällikkönsä — teidän arvollisuutenne ja armollinen neiti eivät ole koskaan nähneet sellaista miestä! — ainakin olen varma, että Bill Spitfire ei ikänä ole".

"Oliko hän pitkä vai lyhyt?" tiedusti Albert nyt pahasti säikkyneenä.

"Ei kumpaakaan", kuvasi poika; "vantterra, kumarat hartiat, iso nenä ja kasvot sellaiset, että niille ei tekisi mieli vastata kieltävästi. Hänellä oli useita upseereja mukanaan; Näin hänet vain vilahdukselta, mutta milloinkaan en unohda häntä, niin kauvan kuin elän."

"Olet oikeassa", sanoi Albert Lee sisarelleen, vetäen hänet syrjään, "aivan oikeassa — itse pääpaholainen on niskassamme!"

"Ja höyhen", huomautti Alice, jonka pelko oli saattanut herkäksi vähäisillekin merkeille, "tarkoittaa lentoa — ja lehtokurppa on muuttolintu".

"Niin juuri", myönsi veli; "mutta meille on suotu julman lyhyt aika. Anna pojalle hiukan lisää — älä kuitenkaan mitään epäluuloa herättävää, ja lähetä hänet pois. Minun täytyy kutsua Rochecliffe ja Joceline."

Hän siis läksi, mutta kykenemättä löytämään etsimiänsä hän palasi kiireisin askelin vierashuoneeseen, missä kuningas paashin-osassaan pidätteli vanhaa ritaria, joka hänen kaskuilleen nauraessaankin pyrki katsomaan, mitä eteissuojamassa oli tekeillä.

"Mikä on hätänä, Albert?" kysyi vanhus. "Kuka pyrkii palatsihuvilaan näin sopimattomalla hetkellä, ja minkätähden avataan ovi sellaisille tulijoille? Minä en vanhana ja köyhänäkään salli polkea sääntöjäni ja tämän talon hoito-ohjeita."

"Mikset vastaa? Miksi lörpöttelet Louis Kerneguyn kanssa, kumpaisenkaan teistä välittämättä, mitä minä sanon? — Alice-tyttäreni, onko sinulla kylliksi järkeä ja säädyllisyyttä, sanoaksesi minulle, mitä tai ketä tänne päästetään vastoin yleisiä määräyksiäni?"

"Ei ketään, isä" vastasi Alice; "muuan poika toi sanoman, jonka pelkään olevan huolestuttavaa laatua".

"Sen verran huolestuttavaa vain, isä", virkkoi Albert astuen esiin, "että kun ajattelimme viipyä seurassanne huomiseen asti, meidän täytyykin jo tänä yönä jättää teille hyvästi". "Ei niin, veli", esitti Alice, "sinun pitää jäädä auttamaan puolustautumista. Jos sekä sinua että master Kerneguytä kaivataan, niin takaa-ajoon riennetään heti, ja se luultavasti onnistuu; mutta jos sinä jäät, kestää jonkun aikaa etsiskellä talon piilopaikkoja. Voit myös vaihtaa takkia Kerneguyn kanssa."

"Oikein, uljas tyttöseni", myöntyi Albert; "kerrassaan oiva keksintö. — Niin, Louis, minä jään Kerneguynä, sinä pakenet nuorena master Leenä".

"Minä en voi nähdä sen toimenpiteen kohtuullisuutta", väitti Kaarlo vastaan.

"Enkä minä", puuttui puheeseen ritari. "Talossani kuljetaan edes takaisin, tehdään suunnitelmia ja muutellaan niitä, suvaitsematta kuulustaa minun mielipidettäni! Ja kuka on master Kerneguy tai mitä on hän minulle, jotta poikani pitäisi jäädä ja antautua vahingon vaaraan, tämän skotlantilaisen paashinne pujahtaessa tiehensä hänen asussaan? Minä en suostu sellaisen tempun toteuttamiseen, vaikka se olisi hienoin lukinverkko, mitä on koskaan kudottu tohtori Rochecliffen aivoissa. — En suo sinulle mitään pahaa, Louis; sinä olet vilkas nuorukainen, mutta minua on kohdeltu tässä hiukan liian kevyesti, mies."

"Olen täydellisesti teidän kannallanne, Sir Henry", vastasi puhuteltu henkilö. "Teitä on tosiaan palkittu vieraanvaraisuudestanne sen luottamuksen puutteella, jota ei olisi koskaan voitu osoittaa soveliaammin. Mutta hetki on tullut, jolloin minun täytyy yhdellä sanalla ilmoittaa, että minä olen se onneton Kaarlo Stuart, jonka osana on ollut koitua häviön aiheeksi parhaille ystäville ja jonka nykyinen asuminen perheessänne uhkaa tuholla teitä ja koko ympäristöänne."

"Master Louis Kerneguy", virkkoi ritari hyvin äkäisesti, "opetanpa teitä valitsemaan hauskutuksenne aiheet paremmin, kun latelette niitä minulle, ja vain rahtunen ärsytystä vielä tarvittaisiin, jotta haluaisin laskea unssin tai pari nenäkstä verta teistä".

"Olkaa hiljaa, isä, taivaan nimessä!" sanoi Albert vanhukselle. "Tämä on todellakin KUNINGAS; ja niin suuressa vaarassa on hänen vapautensa, että jokainen hukkaamamme silmänräpäys voi tuottaa kohtalokkaan onnettomuuden."

"Hyvä Jumala!" huudahti isä liittäen kätensä ristiin ja ollen lysähtää polvilleen; "onko harras toiveeni täyttynyt! Ja sellaisellako tavalla, että minun olisi rukoiltava sitä tapahtumattomaksi!"

Hän yritti sitte taivuttaa polveansa kuninkaalle — suuteli hallitsijansa kättä, viljavien kyynelten heruessa hänen silmistään — ja lausui: "Antakaa anteeksi, mylord — teidän majesteettinne, tarkoitan — sallikaa minun istua läsnäollessanne vain hetkinen, kunnes sydämeni tykkii vapaammin, ja sitte —"

Kaarlo kohotti vanhan ja uskollisen alamaisensa seisaalle, ja tuollaisenakin ahdistavan pelon ja vaaran hetkenä hän huomaavaisesti talutti vanhuksen istuimen luo, jolle tämä vaipui näköjään voivuksissa, pää painuneena pitkälle valkoiselle parralle ja isot kyneleet sen hopeisissa hapenissa kimallellen. Alice ja Albert jäivät kuninkaan seuraan, väitellen ja kehoitellen häntä heti lähtemään.

"Hevoset ovat metsänvartijan majan luona", sanoi Albert, "ja uudet ratsut odottavat vain kahdeksantoista tai kahdenkymmenen penikulman päässä. Jos elukat jaksavat viedä teidät vain sinne asti —"

"Ettekö mielummin", keskeytti Alice, "tahdo luottaa tämän paikan lukuisiin ja hyvin koeteltuihin kätköihin — Rochecliffen asuntoon ja vielä etäisempiin salakammioihin?"

"Voi, minä tunnen ne ainoastaan nimeltä!" pahoitteli Albert. "Isäni vannotettiin uskomaan ne yhden ainoan miehen tietoon, ja hän oli valinnut Rochecliffen."

"Mieluummin lähden taivasalle kuin vetäydyn mihinkään Englannin lymylokeroon", sanoi kuningas. "Jos vain kykenisin löytämään tien sille majalle, jonka luona hevoset ovat, niin yrittäisin, mitä taivutuskeinoja raippa ja kannus voivat käyttää saadakseen ne kohtaupaikalle, missä minun pitäisi tavata Sir Thomas Acland ja verekset ratsut. Tule mukaan, eversti Lee, ja kipaiskaamme juoksuun. Keropäät ovat antaneet meille selkään taistelussa; mutta jos tulee kysymykseen kävely tai kirjaaminen, niin luulenpa kykeneväni näyttämään, missä on paras kunto."

"Mutta silloin", epäröitsi Albert, "me menetämme kaiken sen ajan, mikä on muutoin voitettavissa tämän talon puolustamisella — jättäen tänne ainoastaan isä-parkani, joka ei nykyisessä tilassaan kykene tekemään mitään. Teitä lähdetään silloin heti ajamaan takaa vereksillä ratsuilla, meidän hevostemme ollessa uupuneita. Voi, missä onkaan se Jocelinen heittiö?"

"Minne on voinut joutua tohtori Rochecliffe?" tuskaili Alice. "Hän, joka on niin kerkeä neuvomaan — missä voivat he molemmat olla? Voi, jospa vain isäni voisi tointua!"

"Isäsi on tointunut", sanoi Sir Henry nousten ja astuen heidän luokseen; täyden miehuuden kaikki tarmo ilmeni nyt hänen kasvoissaan ja liikkeissään. "Keräsin vain ajatuksiani — sillä milloin on Lee tuottanut pettymystä, kun hänen kuninkaansa on tarvinnut neuvoa tai apua?" Hän alkoi sitte puhua rivakasti ja lausuen selvästi niinkuin kenraali armeijan etunenässä määräilee jokaisesta hyökkäys- ja puolustusliikkeestä — itse järkkymättömänä ja omalla pontevuudellaan pakoittaen kaikki kuulijansa, tottelemaan, ja tottelemaan reippain mielin. "Tytär", hän sanoi, "kolkuta hereille muori Jellicot — nouskoon Phoebe, vaikka hän olisi kuolemaisillaan, ja teljetkään ovet ja ikkunat".

"Se on tehty säännöllisesti siitä asti kun — meillä ollut näin suuri kunnia", virkkoi hänen tyttärensä kuninkaaseen katsoen; "mutta käykööt kuitenkin vielä kertaalleen tarkastamassa kamarit". Ja Alice meni antamaan määräyksensä, palaten pian.

Vanha ritari pitkitti yhä yhtä rivakasti ja päättävästi:

"Mikä on ensimmäinen vaihtoasemanne?"

"Rothebury, Henleyn luona, missä Sir Thomas Aclandilla ja nuorella Knollesilla on määrä pitää ratsut varalla", ilmoitti Albert; "mutta miten pääseekään sinne meidän väsyneillä elukoillamme!"

"Luottakaa minuun siinä", sanoi ritari. "Teidän majesteettinne tulee heti lähteä Jocelinen tuvalle", hän lisäsi samaan käskevään tapaan; "siellä ovat ratsunne ja pakovalineenne Tämän talon salaiset komerot hyvin hoidettuina tuottava kapinallisille koirille puuhaa runsaasti pariaksi kolmeksi tunniksi. Rochecliffen pelkään tulleen siepatuksi kiinni; hänen independenttinsä on hänet kavaltanut. Kunpa olisin arvostellut sitä hylkyä paremmin! Olisin lävistänyt hänet jossakussa miekkailuharjoituksessamme, nupittomalla aseella, kuten Will sanoo. Mutta oppaaksenne ratsastusmatkaa varten asuu puolen nuolenkantaman päässä Jocelinen majasta vanha metsäntarkastaja Martin mökissään; hän on pariakymmentä vuotta vanhempi minua, mutta tanakka kuin vanha tammi — herättäkää hänet levolta ja antakaa hänen ratsastaa kerallenne henkenne edestä. Hän ohjaa teidät vaihtopaikallenne, sillä yksikään ajopuistossa piileillyt kettu ei tunne tienoota niin hyvin seitsemän leaguen alalla."

"Erinomaista, isä hyvä, mainiota", kiitti Albert; "minä olin unohtanut metsäntarkastaja Martinin".

"Nuoret miehet unohtavat kaiken", tuumi ritari. "Voi että raajat ovat kykenemättömiä, kun pää, joka voi parhaiten ohjata niitä, on päässyt kenties viisaimmilleen!"

"Mutta hevosethan ovat väsyneitä", muistutti kuningas; "emmekö voisi saada vereksiä elukoita?"

"Mahdotonta tähän aikaan yöstä", vastasi Sir Henry; "mutta uupuneet ratsut pystyvät paljoo huolella ja hoidolla". Hän astui kiireisesti erääseen ikkunakomeroon kaapin eteen ja etsi jotakin sen laatikoista, vetäen niitä perätysten auki.

"Me menetämme aikaa, isä", sanoi Albert, joka pelkäsi, että vanhuksen osoittama älykkyys ja tarmo olivat olleet vain satunnaisena välähdyksenä lampusta, joka oli jälleen alkamaisillaan lekkua illan hämynä.

"Kas nuorta herraa", virkahti hänen isänsä terävästi; "sinunko sopii morkata minua tässä seurassa! Tiedä, että jos koko keropäitten helvetiltä säästynyt lauma olisi tällähaavaa keräytynyt pitämään kokousta Woodstockin ympärillä, saisin minä lähetetyksi pois Englannin kuninkaallisen toivon sellaista tietä myöten, että heistä viisaimmatkaan eivät kykenisi sitä koskaan arvaamaan. — Alice, rakkahin, älä kysele turhia, vaan kiidä keittiöön ja nouda pari viipaletta raavaanlihaa tai vielä mieluummin metsänriistaa; leikkaa ne pitkiä ja ohuita, kuuletko —"

"Tämä on mielen haihattelua", virkkoi Albert syrjään kuninkaalle. "Me teemme häntä kohtaan väärin ja tuotamme teidän majesteettilenne haittaa, kun kuuntelemme häntä."

"Minä luulen toisin", sanoi Alice, "ja tunnen isäni paremmin kuin sinä". Ja hän läksi huoneesta täyttämään isänsä määräystä.

"Minäkin luulen niin", lausui Kaarlo. "Skotlannissa presbyteriläiset papit pauhatessaan saarnastuoleissaan omia syntejäni ja sukuni rikkomuksia vastaan ottivat vapaudekseen nimittää minua päin silmiä Jerobeamiiksi tai Rehabeamiiksi taikka muuksi sellaiseksi, kun noudatin nuorten neuvonantajien mieltä. Hitto, kuuntelenpa kerran harmajan parran neuvoa, sillä milloinkaan en ole nähnyt suurempaa terävyyttä ja päättäväisyyttä kuin tuon ylvään vanhuksen kasvoissa."

Tällöin oli Sir Henry löytänyt etsimänsä. "Tässä peltirasiassa", hän haastoi, "on kuusi palleroa, jotka on valmistettu mitä elvyttävimmistä mausteista; niihin on sekoitettu kaikkein vahvistavimpia ja tehoisimpia lääkkeitä. Saadessaan niitä tuolloin tällöin hyvään raavaanlihaan tai metsänriistaan käärittynä ei sisukas hevonen nujerru viiteen tuntiin, taivaltaessaan viisitoista penikulmaa tunnissa; ja Jumalan kiitos, neljännes siitä ajasta toimittaa turvaan teidän majesteettinne — jäännöksestä saattaa olla hyötyä jossakin vastaisessa tilaisuudessa. Martin tietää, miten niitä annetaan; ja Albertin uupuneet juhdat ovat kymmenen minuutin ajan kävellytettynä valmiita juosten ahmimaan taivalta, kuten vanha Will sanoo. Ei, älkää haaskatko aikaa puhumiseen, teidän majesteettinne tuottaa minulle vain liikaakin kunniaa, käyttäessänne omaanne. Katso nyt, onko tola selvä, Albert, ja lähteköön hänen majesteettinsa heti liikkeelle. Me näyttelemme osiamme kovin kehnosti, jos kukaan lähtee ajamaan häntä takaa näihin kahteen tuntiin, joka ovat yön ja päivän välillä. Vaihtakaa vaatetustanne, kuten aioitte, tuossa makuuhuoneessa — jotain voidaan saada aikaan silläkin tempulla."

"Mutta, hyvä Sir Henry", huomautti kuningas, "teidän intonne jättää ottamatta huomioon varsin tädellisen seikan. Olen tosin tullut mainitsemahtanne metsänvartijan majalta tänne, mutta se tapahtui päivänvalolla ja oppaan seurassa. Pelkään, että teidän täytyy antaa everstin lähteä mukanani, ja minä pyydän ja käsken, että te ette toimita itsellenne mitään vaivaa tai vaaraa talon puolustamisella — tehkää vain; niin suurta viivytystä kuin voitte sen salakomeroiden näyttämässä."

"Jättäkää se minun asiakseni, kuninkaallinen ja armollinen hallitsijani", sanoi Sir Henry, "mutta Albertin *täytyy* jäädä tänne, ja Alice opastakoon teidän majesteettianne Jocelinen tuvalle hänen sijastaan".

"Alice!" virkahti Kaarlo astuen taaksepäin hämmästyksissään; "mutta onhan pimeä yö — ja — ja — ja —" Hän vilkaisi Alicea kohti, joka oli tällöin palannut huoneeseen, ja näki epäilyä ja arkuutta neitosen katseessa. Se osoitti, että se pidättely, jolla kuningas oli hillinnyt mielistelyhaluaan aiotun kaksintaistelunsa raukeamisesta asti, ei ollut kokonaan häivyttänyt hänen edellisen käyttäytymisensä muistoa. Hän kiirehti lausumaan lujan epäyksen ehdotukseen, joka näytti niin suuresti hämmennyttävän aatelisneitiä. "Minun on tosiaan mahdoton, Sir Henry, käyttää Alicen palvelusta — minun on riennettävä kuin olisivat verikoirat kintereilläni."

"Alice tepastelee kilvan minkä hyvänsä naikkosen kanssa näillä main", väitti ritari; "ja mitä hyödyttäisi teidän majesteettianne paraskaan vauhti, jollette tietäisi minne mennä?"

"Ei, ei, Sir Henry", intti kuningas, "yö on liian pimeä — viivymme liian kauvan — kyllä löydän tien itse".

"Vaihtakaa pukuanne Albertin kanssa sen enempää siekailematta", vaati Sir Henry, "ja jättäkää muu minun huolekseni".

Yhä vastustushaluisena vetäysi Kaarlo kuitenkin huoneeseen, missä nuoren Leen ja hänen piti vaihtaa pukineita. Sillä aikaa Sir Henry sanoi tyttärelleen: "Hanki viitta, tyttönen, ja vedä jalkaasi paksuimmat kenkäsi. Sinä olisit voinut ratsastaa Pixiellä, mutta se on hiukan vauhko, ja sinä olet arka ratsastajatar, kuten olet aina ollut — se on minun tieteni ainoa heikkoutesi."

"Mutta, isä", esteli Alice tähystäen hyvin vakavasti Sir Henryä kasvoin, "täytyykö minun tosiaan lähteä yksinäni kuninkaan kanssa? Eikö Phoebe tai muori Jellicot saisi tulla mukaamme?"

"Ei — ei — ei", kielsi Sir Henry. "Phoebellä, sillä typerällä letukalla, on ollut hermotäristyksiä pitkin iltaa, kuten hyvin tiedät, ja nähdäkseni ei tuollainen kävely ole mikään loihtu puistatuksia vastaan. Muori Jellicot lynkyttää hitaasti kuin hinkuva tamma — sitäpaitsi on hankaluutena hänen kuuroutensa, jos tulisi tarvis puhua hänelle. Ei — ei, sinun pitää lähteä yksinäsi ja ansaita oikeus saada hautakirjoitukseksi: 'Tässä lepää kuninkaan pelastajatar!' — Ja kuulehan, älä ajattelekaan palata tänä yönä, vaan jää metsäntarkastajan tupaan hänen veljentyttärensä luo — puisto ja talo täyttyvät piankin vihollisistamme, ja mitä hyvänsä täällä tapahtuu, sen kuulet kyllin varhain huomenna."

"Ja mitä kuullenkaan silloin?" sanoi Alice. "Voi, kukapa voisi sen sanoa! Oi, rakas isä, anna minun jäädä osalliseksi kohtalostasi! Minä riisun aran naisellisuuteni ja taistelen kuninkaan puolesta, jos käy välttämättömäksi. Mutta minä en voi ajatella joutuvani hänen ainoaksi saattolaisekseen pimeänä yönä ja niin yksinäisellä taipaleella."

"Mitä!" haastoi ritari ääntänsä koroittaen; "esitätkö sinä kursailevia ja typeriä epäilyksiä, kun on vaarassa kuninkaan turvallisuus, vieläpä henkikin? Kautta tämän uskollisuuden merkin", sivellen harmajaa partaansa, "jos voisin ajatella olevasi muuta kuin Lee-suvun tyttärelle soveltuvaa, niin —"

Samassa keskeyttivät hänet kuningas ja Albert, saapumalla huoneeseen. He olivat vaihtaneet asua, ja varreltaan he muistuttivat jonkun verran toisiaan, vaikka Kaarlo oli ilmeisesti karkeapiirteinen ja Lee komea nuori mies. Heidän hipiänsäkin oli erilainen, mutta sitä eroavaisuutta ei voinut heti havaita, kun Albert oli ottanut käyttääkseen mustaa tekotukkaa ja noennut silmäkulmansa.

Albert Lee astui ulos rakennuksen edustalle, tehdäkseen kierroksen palatsihuvilan ympäri, tahtoen tarkastaa, miltä suunnalta saattoi olla vihollisia lähenemässä, jotta he voisivat valita kuninkaalliselle pakolaiselle turvallisimman tien. Huoneeseen etumaisena astunut kuningas oli kuullut vanhan ritarin suuttuneesta vastauksesta tyttärelle osan ja arvasi helposti, mistä hänen pahastuksensa johtui. Hän astui vanhuksen luo niin arvokkaasti kuin hän osasi mitä luontevimmin omaksua sävykseen, milloin halusi.

"Sir Henry", hän virkkoi, "toivomuksemme ja nimenomainen tahtommekin on, että te jätätte sikseen kaikkinaisen isällisen määräysvallan tässä asiassa. Mistress Alicella on tietenkin hyviä ja päteviä perusteita käsitykselleen, ja minä en milloinkaan antaisi itselleni anteeksi, jos hänet toimitettaisiin tukalaan asemaan minun tähteni. Olen liian hyvin tutustunut metsiin ja erämaihin, peljätäkseeni

eksyväni Woodstockin kotimaisten tammien seassa."

"Teidän majesteettinne ei joudu eksymisen vaaraankaan", huomautti Alice, tuntien tilapäisen epäröimisensä tyyten hälvenevän siitä tynestä, tasaisesta ja suoramielisestä sävystä, joka ilmeni Kaarlon viime sanoissa. "Te ette saa joutua minkään vastoinkäymisen mahdollisuuteen, minkä minä voin estää, ja kokemieni aikojen onnettomat selkkaukset ovat harjaannuttaneet minut liikkumaan täkäläisessä metsässä yhtä varmasti yöllä kuin päivälläkin. Ellette siis halveksu seuraani, niin lähtekäämme heti."

"Jos seuranne suodaan hyväntahtoisesti, niin otan sen kiitollisena vastaan", vastasi hallitsija.

"Mielelläni", vakuutti Alice, "peräti mielelläni opastan teitä. Sallikaa minun olla ensimmäisiä osoittamassa sitä innostusta, ja luottamusta, jota toivoakseni koko Englanti vielä kilvan ilmaisee teidän majesteettinne hyväksi."

Hän lausui nämä sanat niin vilkkaasti ja toimitti vaatetuksensa vähäisen vaihdoksen niin joutuisasti, että kaikki hänen pelkonsa oli ilmeisesti kadonnut ja hänen sydämensä täydellisesti kiintynyt tehtävään, jonka hänelle oli isä valinnut.

"Kaikki on turvallista ympäristössä", ilmoitti Albert Lee palatessaan. "Te voitte lähteä mitä kautta haluatte, mutta syrjäisin pääsytie on paras."

Kaarlo astui arvokkaasti Sir Henry Leen luo ennen lähtönsä ja tarttui hänen käteensä. "Olen liian ylpeä lausumaan vakuutuksia", hän sanoi, "joita saatan olla liian köyhä koskaan toteuttamaan. Mutta niin kauvan kuin Kaarlo Stuart elää, hän pysyy suuressa ja syvästi tunnetussa kiitollisuudenvellassa Sir Henry Leelle."

"Älkää sanoko niin, teidän majesteettinne, älkää sanoko niin", huudahti vanhus ponnistellen kiihkeitä nyyhkäyksiä vastaan, jotka nousivat hänen kurkkuunsa. "Se, joka voisi vaatia kaikki, ei voi joutua velkaan vain vähäisen osan vastaanottamisesta."

"Hyvästi, hyvä ystävä, hyvästi!" sanoi kuningas. "Ajatelkaa minua poikananne, Albertin ja Alicen veljenä. He näkyvät jo olevan kärsimättömiä. Antakaa minulle isän siunaus, ja niin lähdet."

"Jumala, jonka tahdosta kuninkaat hallitsevat, siunatkoon teidän majesteettianne", toivotti Sir Henry polvistuen ja kädet ristissä kääntäen taivasta kohti kunnianarvoiset kasvonsa. "Taivaan Herra siunatkoon teitä, pelastakoon teidän majesteettinne nykyisistä vaaroistanne ja antakoon hyväksi näkemällensä ajalla teidän jälleen turvallisesti omistaa kruununne."

Kaarlo vastaanotti hänen siunauksensa kuin isältä, ja Alice ja hän läksivät matkalleen.

Heidän mennessään huoneesta vanha ritari antoi käsiensä hiljalleen vaipua, lopettaessaan tämän palavan rukouksensa, ja samalla painui hänen päänsä alas rinnalle. Hänen poikansa ei rohjennut häiritä vanhuksen mietiskelyä, mutta pelkäsi kuitenkin tunteitten voimakkuuden riuduttavan ruumiilliset voimat ja tainnuttavan hänet. Viimein hän uskalsi lähestyä ja koskettaa häntä hiljaa. Vanha ritari kavahti jaloilleen ja oli taas heti sama valpas, vireä, kaikkea ennakolta harkitseva määrääjä, jona hän oli esiintynyt tovia varemmin.

"Olet oikeassa, poika", hän sanoi, "meidän on puuhattava rivakasti. Ne valehtelevat, nuo keropäät kavaltajat, jotka sanovat häntä arvottomaksi hurjastelijaksi! Hänellä on siunatun marttyyrin pojalle kelvolliset tunteet. Sinä näit, että hän olisi äärimäisen vaarankin hetkellä pannut mieluummin alttiiksi turvallisuutensa kuin hyväksynyt Alicen opastuksen, kun typerä tyttönen näytti epäröivän lähdestään. Huikentelu on kiihkeän itsekäs eikä ajattele muiden tunteita. Mutta oletko teljennyt heidän jälkeensä? Totisesti, tuskin edes näin, kun he läksivät eteissuojamasta."

"Minä päästin heidät ulos pikku takaovesta", ilmoitti eversti, "ja palatessani pelkäsin teidän voivan pahoin".

"Iloa — iloa, pelkkää riemastusta, Albert — en voi sallia vähäisimmänkään epäilyksen hiipiä mieleeni. Jumala ei tahdo hyljätä sadan kuninkaan jälkeläistä — valtakunnan laillista perillistä ei luovuteta noille roistoille. Hänen silmässään kiului kyynel, kun hän erosi minusta — olen varma siitä. Etkö kuolisi hänen tähtensä, poika?"

"Jos menetän henkeni hänen vuokseen tänä yönä", virkkoi Albert, "niin pahoittelisin sitä ainoastaan syystä että minä en huomenna kuolisi hänen pelastumistansa".

"No, käykäämme tähän touhuun", sanoi ritari. "Luuletko tuntevasi kylliksi hänen tapojaan, jotta saat hänen asussaan naisväen uskomaan sinut paashi Kernegyksi?"

"Hm", vastasi Albert, "ei ole helppo esittää kuningasta, kun on naisia kysymyksessä. Mutta alikerrassa on vain hyvin niukasti valoa, ja minä voin yrittää."

"Tee se heti", kehoitti hänen isänsä; "ne konnat kerkiävät tänne pianikin".

Albert siis läksi huoneesta, ritarin tuumiskellessa: "Jos naiset tosiaan johtuvat siihen uskoon, että Kerneguy on vielä täällä, niin se antaa lisää tukea vehkeelleni — hurtat alottavat väärällä vainulla, ja kuninkaallinen otus ehtii turvalliseen suojaan ennen kuin ne pääsevät jäljille. Ja hauskaa on houkutellessa heitä toisesta kätköpaikasta toiseen! Aamuhan valkenee ennen kuin ne ovat nuuskineet puoliakaan! — Niin, minä leikin heilukirsikkaa niiden kanssa, pitelen heidän nenänsä alla syöttiä, jota he eivät saa koskaan ahmaista! Sovittelen heille tolan, jota heidän kestävä mutkitella melkoinen tovi. — Mutta millä hinnalla teenkään tämän?" pitkitti vanha ritari keskeyttäen riemullisen yksinpuhelunsa. "Voi, Absalom, Absalom, poikani! poikani! Mutta menköön hän; hän voi vain kuolla niinkuin hänen isänsä ovat kuolleet, ja sen asian hyväksi, jonka puolesta he ovat eläneet. Mutta hän tulee — hiljaa! — Albert, oletko onnistunut? Oletko saanut omaksutuksi kuninkaallisuuden siten, että se käy täydestä?" "Kyllä olen, isä", takasi Albert. "Naiset vannovat varmasti, että Louis Kerneguy oli talossa ihan viime minuutilla."

"Oikein, sillä he ovat hyviä ja uskollisia olentoja", sanoi ritari, "ja vannoisivat hänen majesteettinsa turvallisuuden edistämiseksi joka tapauksessa, mutta he suoriutuvat luontevammin ja tehokkaammin, jos uskovat vannovansa totta. Miten sait heidät eksytetyiksi?"

"Käyttämällä hiukkasen kuninkaallista tapaa, jota ei kannata mainita, isä."

"Sinua veijaria!" vastasi ritari. "Pelkään kuninkaan maineen kärsivän sinun näyttelemisestäsi."

"Hm", tuumi Albert jupisten, mitä hän ei uskaltanut virkkaa ääneen, "jos seuraisin esimerkkiä tarkoin, niin tiedänpä, kenen maine pahemmin kärsisi".

"No, nyt meidän täytyy järjestää keskenämme ulkovarustusten puolustaminen, merkinanto ja muu sellainen, ja sopia parhaasta tavasta vihollisen estyttämiseksi niin kauvan kuin mahdollista." Hän astui sitte jälleen kaappinsa salalaatikoiden ääreen ja otti esille pergamenttisuikaleen, jolle oli piirretty pohjakaava. "Tässä", hän sanoi, "on asemapiirros niin sanoakseni keskusvarustuksesta, joka lienee puolustettavissa kauvankin sen jälkeen kun sinun on käynyt pakolliseksi peräytyä jo tuntemistasi piilopaikoista. Ylimetsänhoitaja on aina vannotettu pitämään tämä kaavio salassa ja uskomaan se yhden ainoan henkilön tietoon äkillisen kuoleman varalta. Istuutukaamme tutkimaan sitä yhdessä."

Ja he sovittivat toimenpiteensä sellaiseen tapaan, joka selviää myöhemmistä tapauksista paremmin kuin jos mainitsisimme heidän suunnittelemansa eri hankkeet ja aseman toisin kehittyessä käyttämättömiksi jääneet varokeinot.

Vihdoin nuori Lee lausui hyvästi isälleen. Asestettuna sekä hiukan ruoka- ja juomavaroja mukaansa ottaen hän läksi Victor Leen huoneeseen ja sulkeutui sinne. Sieltä avautui salainen pääsy niiden monien kätköpaikkojen sokkeloon, joita salaliittolaiset olivat niin hyvällä menestyksellä käyttäneet haaveellisiin kujeisiinsa tasavallan valtuutettuja vastaan.

"Toivon", tuumi Sir Henry istuutuen kirjoituspöytänsä ääreen, hellästi hyvästelyään poikaansa, "että Rochecliffe ei ole löpötellyt pohjapiirroksen salaisuutta tuolle Tomkinsille, joka olisi hyvinkin saattanut laverrella tiedoistaan muualla. — Mutta tässä nyt istun — kenties viimeistä kertaa, raamattu toisella puolellani ja vanha Will toisella, valmistautuneena — Jumalan kiitos — kuolemaan kuten olen elänytkin. Kumma, että ne eivät jo tule", hän lisäsi jonkun aikaa odoteltuaan; "olen aina luullut että paholainen kannustaa asiamiehiänsä tiukemmin, kun ne toimivat hänen erityisessä palveluksessaan".

33. LUKU.

PALATSIHUVILAN VALLOITUS.

Jos Sir Henryn odottelemat ikävät vieraat olisivat tulleet palatsihuvilaan suoraan, sen sijaan että viipyivät kolme tuntia Woodstockissa, niin he olisivat saaneet saaliinsa. Mutta osittain ehkäistäkseen kuninkaan pakoa ja osittain tehdäkseen oman osuutensa tässä seikkailussa tärkeämmäksi oli familisti kuvannut, että palatsihuvilan asukkaat olivat alituisen varuillaan. Hän oli teroittanut Cromwellin mieleen, kuinka välttämätöntä etsijäjoukon oli sentähden pysyä alallaan, kunnes hän toisi tiedon, että huonekunta oli vetäytynyt levolle. Tällä ehdolla hän oli ottanut sekä keksiäkseen onnettoman Kaarlon

makuuhuoneen että mahdollisuuden mukaan teljetäkseen oven jollain tavoin ulkopuolelta, jotta pako ei tulisi kysymykseenkään. Hän oli niinkään luvannut hankkia avaimen erääseen takaoveen, josta soturit pääsisivät taloon ilman mitään hälytystä. Vieläpä hän esitti asian olevan paikallistuntemuksensa avulla järjestettävissä niin taatusti, että hän toimittaisi kenraalin tai tämän mahdollisesti valtuuttaman sijaisen Kaarlo Stuartin vuoteen ääreen ennen kun tämä oli nukkunut pois edellisen illan punaviinin höyryjä. Ennen kaikkea hän oli huomauttanut, että vanhan talon rakenteen johdosta oli monia pääsyteitä ja sivuovia toimitettava huolellisesti vartioiduksi ennen kuin asukkaat olivat saaneet vähäisintäkään vihiä tunkeutujista; muutoin saattaisi koko yrityksen menestys joutua vaaraan. Hän oli senvuoksi pyytänyt Cromwellia odottamaan kauppalassa, jos hän ei olisi siellä jo kenraalin saapuessa, ja hänen vakuutuksensa mukaan oli soturien marssittaminen edestakaisin nykyään niin tavallista, että jos palatsihuvilaan kuultaisiinkin uuden osaston saapuneen tienoolle, noin jokapäiväinen seikka ei aiheuttaisi siellä mitään huolestusta. Hän oli esittänyt tähän palvelukseen valittavaksi ehdottomasti luotettavia huoveja — ei hengellisesti heikkoja — ei ainoatakaan sellaista, joka amalekiittien pelossa pyörtäisi takaisin Gileadin vuorelta, vaan sotaisia miehiä, jotka olivat tottuneet iskemään miekalla toisen iskun tulematta tarpeelliseksi. Lopuksi hän oli pitänyt viisaana, että kenraali asettaisi Pearsonin tai jonkun muun täydellisesti taatun upseerin johtamaan joukkuetta ja pysyttelisi itse salassa sotamiehiltäkin, jos katsoisi asianmukaiseksi kuitenkin tulla paikkakunnalle.

Miehen kaikkia neuvoja oli Cromwell noudattanut täsmällisesti. Hän oli saapunut tämän satamiehisen valiojoukkonsa etunenässä, koottuaan mukaansa pelkkiä horjumattoman päättäväisiä miehiä, tuhansissa vaaroissa koeteltuja ja karaistuneita ehdottoman epäroimättömiksi ja säälimättömiksi sen vakaan ja jyrkän kiihkomielisyyden johdosta, joka oli heidän toimintansa pääperusteena — miehiä, joille Cromwell oli sekä kenraali että pyhien valittujen päällikkö, joten hänen määräyksensä olivat heille jumalallisia käskyjä.

Syvästi ja katkeroittuneesti pahoitteli kenraali sen henkilön aavistamatonta poissaoloa, jonka välitykseen hän oli niin täydellisesti luottanut, ja monia oletuksia johtui hänen mieleensä noin salaperäisen käytöksen aiheesta. Väliin hän ajatteli Tomkinsin sortuneen väkijuomiin, tietäen hänet luontuvaksi siihen heikkouteen, ja tässä käsityksessä ollessaan hän purki raivostustaan sadatuksiksi, jotka olivat kyllä erilaisia kuin kavalierin hurjat noitumiset ja kiroukset, mutta sisälsivät kuitenkin yhtä synnillistä herjausta ja runsaammin sisukasta tuimuutta. Toisin ajoin hän arveli, että joku äkillinen hälytys tai kenties huima kavalierimässäys oli saanut Woodstockin palatsihuvilan väen valvomaan tavallista myöhempään. Tämä otaksuma tuntui kaikkein todennäköisimmältä, ja siihen hänen mielensä palasi usein; juuri se toivo, että Tomkins vieläkin saapuisi kohtauspaikalle, sai hänet viivyttämään kauppalassa, hän kun oli kiihkeä kuulemaan viimeisiä tietoja asiamieheltään ja pelkäsi vaarantavansa koko yrityksen, jos ryhtyi enneaikaisesti toimimaan omin päin.

Sillaikaa Cromwell, huomaten mahdottomaksi enää salata läsnäoloaan, järjesti kaiken, jotta oltaisiin hetimiten valmiita lähtöön. Puolet satureista sai laskeutua ratsailta ja toimittaa hevosilleen leposijan; toisen puoliskon oli pidettävä ratsunsa satuloittuina ja itse oltava valmiina silmänräpäyksessä karauttamaan taipaleelle. Miehet tuotiin sitte vuorotellen taloon saamaan hiukan virkistystä, ja hevosten luo jätettiin riittävä vartio, jota vaihdettiin tuon tuostakin.

Siten odotteli Cromwell tukalan epätietoisuuden kiusaamana, usein luoden tuskastuneen silmäyksen eversti Everardiin, joka hänen epäluulonsa mukaan olisi hyvin kyennyt korvaamaan puuttuvan apurin, jos olisi suvainnut. Everard kesti koetuksensa tyynesti, muuttumattomin kasvoin; hänen sävynsä ei ollut uljasteleva eikä masentunut.

Löi viimein puoliyön hetki, ja kävi välttämättömäksi ryhtyä johonkin ratkaisevaan. Tomkins oli voinut olla petollinen, tai luultavammalta tuntui se aavistus, että hänen vehkeensä oli keksitty ja hän itse saanut surmansa taikka joutunut kostonhimoisten kuningasmielisten vangiksi. Sanalla sanoen, aikaa ei ollut enää hukattavissa, jos tahdottiin ollenkaan käyttää tilaisuutta, joka oli tarjolla hänen jo tavoittelemansa ylimmän vallan peloittavimman vaatijan kytkemiseksi. Hän antoi vihdoon Pearsonille käskyn toimittaa miehet aseisiin, neuvoen osaston järjestämistapaa ja varoittaen kaikkia marssimaan mahdollisimman äänettömästi eli kuten päiväkäskyssä mainittiin, "ihan niinkuin Gideon marssi hiljaa, kun hän läksi midianiittien leiriä vastaan ainoastaan palvelijansa Phuran kanssa. Mitämaks", lausuttiin edelleen tässä omituisessa asiakirjassa, "mekin saamme tietää, mitä nuo midianiitit ovat unessaan nähneet".

Joukkueen etuvartiona eteni yksinäinen kulkuvahti korpraalin ja viiden vakaan, koetellun soturin seuraamana, sitte tuli pääosasto. Kymmenmiehinen takajoukko vartioitsi Everardia ja pastoria. Cromwell vaati edellisen läsnäoloa, koska saattoi käydä tarpeelliseksi kuulustella häntä tai tutkia vastakkain muiden kanssa, ja pastori Holdenoughin hän vei mukanaan, koska tämä olisi taakse jätettynä saattanut päästä pakoon ja kenties nostattaa jonkun mellakan kauppalassa. Presbyteriläiset eivät tosin ainoastaan yhtyneet kansalaissotaan, vaan johtelivatkin siinä; mutta sen päättyessä he olivat kovin tyytymättömiä sotaisten lahkolaisten suurempaan valtaan, ja heitä ei voinut uskoa avuliaiksi

välittäjiksi missään asioissa, jotka koskivat näiden etua. Sitte kun jalkaväki oli mainittuun tapaan jaettu, se marssi taipaleelleen rintamansa vasemmalta puolelta, sille aikaa kun Cromwell ja Pearson, kumpainkin jalkasin, pysytteli keskuksen eli pääosaston etunenässä. Kaikki olivat varustetut petroneleilla, uudempaa karbiinia muistuttavilla pyssyillä, joita silloinkin ratsumiehet käyttivät. He marssivat aivan äänettöminä ja mitä säännöllisimmin, koko joukko edeten kuin yksi mies.

Noin sadan kyynärän päässä perimäisten jalankulkijani takana tulivat ne huovit, jotka olivat pysyneet ratsailla, ja näytti siltä kuin olisivat järjettömät elukatkin tajunneet Cromwellin määräyksen, sillä hevoset eivät hirnahdelleet ja näyttivät ihan laskevan kavionsakin maahan varovasti, tömistellen tavallista vähemmin.

Huolestuneihin mielteisiin vaipuneena ei heidän johtajansa hiiskunut mitään muuta kuin kuiskauksin uudistettuja varoituksia hiljaisuudesta. Miehet olivat ihmeissään ja riemastuksissaan, kun havaitsivat olevansa mainehikkaan kenraalinsa johdettavia ja epäilemättä määrättyjä johonkin varsin tärkeään salaiseen palvelukseen; senvuoksi he mitä tarkimmin noudattivat hänen uudistuvia käskyjään.

He astelivat pitkin kauppalan katuja mainitsemassamme järjestyksessä. Asukkaita oli vähän liikkeellä, ja ne harvat, jotka olivat pitkittäneet illan pitoja noin myöhäiseen hetkeen asti, olivat hyvillään väittäessään voimakkaan soturiosaston huomiota, sotamiehet kun usein toimivat järjestysvaltana kuulustellen myöhäisten liikkujain tarkoitusta tai heidän matkansa määrää.

Aina siitä saakka kun joukkue oli saapunut kauppalaan, oli ajopuiston ulkoporttia vartioinut kolme huovia, ehkäistäkseen kaiken yhteyden palatsihuvilan ja Woodstockin välillä. Spitfire, Wildraken lähetti, oli usein käynyt metsässä ryöstämässä linnunpesiä tai muilla luvattomilla retkillä, ja hän oli välttänyt noiden miesten valppauden kapuamalla muurin yli eräästä syrjäisestä murtumasta, joka oli hänelle hyvin tuttu.

Sotakurin sääntöjen mukaan vaihdettiin kuiskattu tunnussana tuon vartion ja Cromwellin osaston etujoukon kesken. Jalkaväki astui puistoon, ja sitä seurasi ratsuväki, jonka piti kartella kovaa tietä ja mahdollisuuden mukaan ratsastaa puistokujan ruohoista viertä pitkin. Sinne tultua käytettiin lisäksi sitä varokeinoa, että pari soturia pantiin tutkimaan metsää kumpaiseltakin puolelta tietä ja vangitsemaan tai vastarintaa tehtäessä surmaamaan kenet hyvänsä tapaisivat piileskelemässä siellä millä tahansa verukkeella.

Sillävälin alkoi sää osoittautua yhtä otolliseksi Cromwellille kuin hän oli havainnut useimmat tapaukset suotuisiksi uransa varrella. Tähän asti oli harmaja usma levittänyt hämyänsä kaikkialle ja tehnyt marssimisen metsässä haparoivaksi ja tukalaksi. Mutta nyt se väistyi kuutamon tieltä, joka monien ponnistusten jälkeen viimein tunkeusi huurujen läpi; kuun himmeän kalsea soihtu valaisi nyt taivasta niinkuin erakon hiipuva lamppu hänen lepokammiotansa. Joukkue oli jo päässyt palatsihuvilan edustan näkösalille, kun Holdenough kuiskasi Everardille, heidän kävellessään likekkäin: "Ettekö näe — tuolla tuikuttaa taas se salaperäinen valo epävakaisen Rosamondin tornissa? Tämä yö koettelee, onko lahkolaisten paholainen vai ilkimielisten paholainen voimakkaampi. Eijaa, saatanan kuningaskunta on jakautunut itseänsä vastaan!"

Jumaluusoppineen keskeytti muuan aliupseeri, joka tuli pikaisesti, mutta kuulumattomin askelin sanomaan ankarana kuiskauksena: "Hiljaa, vanki siellä takana — hiljaa, kuoleman uhalla."

Tovin kuluttua koko joukkue pysähtyi; sana *seis* siirtyi toisesta toiseen, ja sitä toteltiin heti. —

Keskeytyksen syynä oli se, että pääosaston sivustasta oli airut saapunut kiireisesti ilmoittamaan Cromwellille valon pilkoituksesta, jota oli nähty metsässä jonkun matkan päässä vasemmallalla.

"Mitä voi se olla?" sanoi Cromwell, jonka matala ja tuima ääni kuiskauksenakin kuului selvästi. "Liikkuuko se vai onko paikallaan?"

"Se on liikkumaton, mikäli me voimme päättää", vastasi huovi. "Kummallista — sen lähistöllä ei ole mitään mökkiä."

"Suvaitkoon teidän ylhäisyytenne minun huomauttaa, että se saattaa olla saatanan juoni", honotti korpraali Humgudgeon; "hän on viime aikoina ollut ylen voimallinen täällä päin".

"Suvaitkoon sinun typeryytesi kuulla, että sinä olet aasi", ärähti Cromwell, mutta muisti heti, että korpraali oli ollut sotamiesten sananselittäjiä eli puhujia, joten hänelle oli osoitettava soveliasta arvonantoa. Senvuoksi hän lisäsi: "Silti, jos se on saatanan juoni, niin me Jumalan avulla vastustamme häntä ja se ruma vihollinen pakenee tieltämme. — Pearson", hän käski sotilaalliseen lyhytsanaisuuteensa palaten, "ota neljä miestä ja katso, mitä siellä on. Ei — ne rahjukset voivat pelkäällä sinun johdollasi. Mene sinä suoraan palatsihuvilan luo — saarra se sopimaamme tapaan, jotta lintukaan ei pääse sieltä pujahtamaan — muodosta ulompi ja sisempi vartiopiiri, mutta älä hisahdakaan ennen

kuin minä tulen. Jos jotkut yrittävät paeta, *tapa* heidät." Hän lausui sen käskyn kamalan pontevasti. "Tapa heidät paikalla", hän toisti, "olkoot he keitä tai mitä tahansa. Se on parempi kuin rasittaa tasavaltaa vangeilla."

Pearson läksi panemaan toimeen päällikkönsä määräyksiä. Tulevainen protektori järjesti sille aikaa luoksensa jääneen pikku joukon sillä tavoin, että miehet lähestyisivät eri suunnilta yhtä aikaa valoa, joka herätti hänen epäluuloaan. Heidän piti hiipiä niin lähelle sitä kuin mahdollista, menettämättä toistensa kannatusta, ja olla valmiina hyökkäämään paikalle samalla hetkellä, kun hän antaisi merkin voimakkaalla vihellyksellä. Kiihkeänä saamaan omin silmin selon asiasta Cromwell lähenei uteliaisuutensa esinettä; hänellä oli vaistomaisesti kaikki sotilaallisen varovaisuuden tavat, jotka ovat toisissa ammatillisen kasvatuksen ja pitkällisen kokemuksen tuloksia. Hän hiipaili puolta toiselle intiaanisisin kevein askelin ja väijymistaidoin, ja ennen kuin yksikään hänen miehistään oli ehtinyt kyllin likelle näkemään kohtausta, hän huomasi maahan lasketun lyhdyn valossa kaksi miestä, jotka olivat kaivaneet näköjään hätävaraisen haudan. Heidän lähellään oli jotakin käärittynä hirventaljaan, ja se mytty muistutti suuresti miehen ruumista. He haastelivat keskenään matalalla äänellä, mutta vaarallinen kuulija sai kuitenkin täyden tolkun heidän sanoistaan.

"Se on nyt viimeinkin tehty", virkkoi toinen; "ilkeämmässä ja sitkeämmässä urakassa en ole eläissäni ollut. Ei taida minusta olla enää juuri mihinkään. Käsivartenikin ovat ihan kuin eivät minulle kuuluisikaan, ja kummallista on sekin, että minä en kyennyt saamaan mitään lämpöä jäseniini, vaikka kuinkakin lujasti ahersin."

"Minä olen kyllä saanut lämpimäni", huomautti Rocheliffe läähättäen uupumuksesta.

"Mutta vilu on sydämessäni", arveli Joceline; "tuskin voin toivoa enää koskaan lämpeneväni. Se on kummallista, ja meitä tuntuu loitsu painavan. Tässä me olemme lähes kaksi tuntia pungastaneet, mitä Diggen hauturi olisi paremmin saanut aikaan puolessa tunnissa."

"Me olemme hyvinkin kehoja kaivureita", vastasi tohtori Rochecliffe. "Pysyköön kukin työkaluissaan — sinä kiekkuratorvessasi ja minä salakirjoituksissani. Mutta älä masennu; routainen kamara ja juurien paljous ne tekivät hommamme työlääksi. Ja nyt, kun tälle onnettomalle miehelle on toimitettu kaikki asianmukaiset menot ja kun olen lukenut hänen tomulleen kirkon hautaustekstin, *vahat quantum*, laskekaamme hänet sievästi tähän viimeiseen leposijaansa; maan pinnalla ei häntä suurestikaan kaivata. Pää pystyy vain, mies, olethan soturi; me olemme siunanneet hänen ruumiinsa, ja jos ajat sallivat, niin siirrätkää hänet vielä vihittyyn multa, vaikka, hän ei ollenkaan ansaitse sellaista suosiota, No, auta minua multaamaan hänet; vedämme orjantappuroita ja sinivatukoita paikan peitoksi, jahka olemme lapioineet tomua tomun päälle. Ja ajattele sinä tätä selkkausta miehuullisemmin, ja muista, että salaisuutesi on omassa tallessasi."

"Siitä en voi mennä takuuseen", väitti Joceline. "Minusta tuntuu kuin ihan lehtikasoissa kahiseva yötuulikin kertoisi, mitä olemme olleet tekemässä — tuntuu kuin itse puut huokailisivat: 'juurtemme alla makaa hengetön ruumis'. Todistajia ilmestyy pian, kun on verta vuodatettu."

"Niin ilmestyykin, ja varsin varahin", huudahti Cromwell kavahtaen esille tiheiköistä, tarttuen Jocelineen ja ojentaen pistoolin hänen päätänsä kohti. Minä tahansa muuna elämänsä hetkenä olisi metsämies ylivoimankin ahdistamana tehnyt mitä hurjinta vastarintaa. Mutta vanhan kumppanin surmaamisesta johtunut kauhu oli uupumuksen ja yllätyksen lisänä niin lannistanut hänet, että hän henkensäkin jouduttua vaaraan oli siepattavissa kiinni yhtä helposti kuin teurastaja kytkee lampaan. Tohtori Rochecliffe rimpuili hiukan, mutta hänen ympärilleen sulloutuneet soturit nujersivat hänet pian. "Katsokoon joku teistä", käski Cromwell, "mikä ruumis tämä on, joka on joutunut näiden jumalattomien Belialin poikien murhanhimon uhriksi. Korpraali Armo-olkoon-täällä Humgudgeon, katso kasvoista, tunnetko niitä."

"Tunnustan tuntevani ihan niinkuin kuvastimesta omani", honotti korpraali silmäiltyään kuollutta lyhdyn valossa. "Totisesti siinä on vakaa uskonveljemme Joseph Tomkins."

"Tomkins!" huudahti Cromwell hypähtäen eteenpäin ja viidellä silmäyksellä varmistautuen ruumiin kasvopiirteistä. "Tomkins! — ja murhattuna, kuten näkyy rusennetusta ohimosta! Te koirat, tunnustakaa totuus — te olette murhanneet hänet syystä että saitte ilmi hänen kavalluksensa — minun pitäisi sanoa hänen vilpittömän mielensä Englannin tasavallan edistämässä ja hänen vihansa niitä vehkeitä vastaan, joihin te tahdoitte sekaannuttaa hänen rehellisen yksinkertaisuutensa."

"Niin", lisäsi puolestaan Armo-olkoon-täällä Humgudgeon, "sitte häväistäksenne hänen hengetöntä ruumistansa paavillisilla opeillanne, niinkuin olisitte ahtaneet kylmää huttua sen kylmään suuhun. Minä pyydän teitä, kenraali, antakaa sitoa nämä miehet lujasti."

"Älä sinä välitä, kopraali", sanoi Cromwell, "aikamme on vähissä. — Ystävä, teille, jonka otaksun

tohtori Anthony Rochecliffeksi arvotanne ja nimeltänne, minun on annettava valittavaksi hirttäminen aamun koittaessa tai Herran palvelijan surmaamisen sovittaminen kertomalla, mitä tiedätte tuon talon salaisuuksista."

"Tosiaan, sir", vastasi Rochecliffe, "te tapasitte minut vain papillisessa velvollisuudessani, hautaamassa kuollutta; ja mitä tulee kysymyksenne vastaamiseen olen päättänyt itse ja neuvon onnettomuustoveriani tässä tilaisuudessa —"

"Viekää hänet", käski Cromwell; "tunnen hänen jäykkäniskaisuutensa vanhastaan, vaikka olen pannut hänet kyntämään vaossani, silloin hän luuli työskentelevänsä omalla mulloksellaan. Viekää hänet peremmäksi, ja tuokaa tänne se toinen. — Tule tänne — tähän näin — likemmä — likemmä. Korparaali Armo-olkoon-täällä, pidä sinä kättäsi vyössä, jolla hän on sidottu. Meidän täytyy pitää huolta hengestämme tämän ahdistetun maan tähden, vaikka — hyväinen aika — sen oman arvon me panisimme vaaraan nuppineulasta. — No, kuules, mies, valitse henkesi ostaminen täydellä tunnustuksella tai nykäiseminen tuollaiseen vanhaan tammeen. Mitä arvelet?"

"Niin, hyvä herra", vastasi metsänvartija teeskennellen suurempaa maalaisuutta kuin hänessä oli luonnollista, sillä alituinen seurustelu Sir Henry Leen kanssa oli osittain sivistänyt hänen esiintymistään, "luulenpa tammen joutuvan kantamaan aimo terhoa — siinä kaikki".

"Älä viisastele minulle, ystävä", pitkitti Oliver; "vakuutan sinulle vakavasti, että minä en leikittele. Mitä vieraita olet nähnyt tuolla palatsihuvilaksi sanotussa talossa?"

"Moniakin komeita vieraita aikoinani, sen minä takaan, herra", vastasi Joceline. "Voi ihme, kuinka siellä savutorvet pölyisivät noin kaksitoista vuotta takaperin! Ai, köyhä mies olisi saanut päivällisensä pelkästä sen haiskahduksesta."

"Heitä, vintiö!" ärähti kenraali; "pilkkaatko minua? Sano minulle heti, mitä vieraita on viimeksi oleksanut palatsihuvilassa — ja katsos, ystävä, ole varma siitä, että sinä tuottaessasi minulle tämän tyydytyksen et ainoastaan pelasta kaulaasi silmukasta, vaan myöskin teet valtiolle hyvän palveluksen, josta minä toimitan soveliaan palkinnon. Sillä totisesti minä en ole niitä, jotka soisivat sateen kastelevan ainoastaan ylpeitä ja komeita yrttejä, vaan mieluummin tahtoisin, mikäli halvat toiveeni ja rukoukseni pätevät, että se myös kustuttaisi alhaista ja nöyrää ruohoa ja laihoa, jotta talonpojan sydän riemuitsisi ja jotta niinkuin Libanonin seeteripuu kasvaa korkeutta, oksia ja juuria, samaten myös nöyrä ja matala isoppi menestyisi muurinkoloissa, ja — ja, totisesti — ymmärrätkö minua, tolvana?"

"En ihan, suvaitkoon teidän arvollisuutenne", virkkoi Joceline; "mutta se kuulostaa kuin saarnalta, ja on siinä ihmeellistä eriuskolaisuuden honotustakin".

"No, sanalla sanoen — sinä tiedät, että palatsihuvilassa piileksii muuan Louis Kerneguy tai Carnego taikka joku siihen tapaan nimitetty?"

"Ei, sir", kierteli metsänvartija, "niitä on kulkenut moniaita edes takaisin Worcesterin tappelun jälkeen, ja mistä minä tietäisin, keitä he ovat? Minunhan palvelukseni pysyttelee ulkosalla."

"Tuhannen puntaa", tarjosi Cromwell, "luen kouraasi, jos voit toimittaa sen pojan minun haltuuni".

"Tuhannen puntaa on huikea raha, sir", tuumi Joceline; "mutta käteni on jo tahrautunut enempään vereen kuin haluan. Minä en tiedä, minkä verran verirahoista kostunee — ja mieleni ei tee yrittääkään, pelastun tai killun."

"Pois tämä mies sinne takapäähän", käski kenraali, "älkääkään antako hänen puhua kumppaninsa kanssa. Mikä hupsu olenkin, kun haaskaan aikaa, yrittäessäni lypsää muuleja. Eteenpäin palatsihuvilaa kohti."

He etenivät yhtä hiljaisesti kuin ennenkin, vaikka tien outous ja sen monet mutkat tuottivat vaikeuksia. Vihdoin heille huhusi matalalla äänellä muuan omista etuvartijoista, jotka oli sijoitettu kahtena sisäkkäisenä kehänä palatsihuvilan ympärille niin lähitysten, että oli mahdoton ainoankaan asukkaan päästä pajahtamaan ulos. Ulkovaltiona olivat osittain ratsumiehet teillä ja avoimilla nurmilla, kun taasen jalkaväki oli pitämässä silmällä kumpuista ja pensaikkojen peittämää aluetta. Sisäkehänä oli ainoastaan jalkamiehiä. Koko väki oli mitä valppaimmin varuillaan, odottaen merkillisiä ja tärkeitä seurauksia siitä harvinaisesta retkeilystä, jolle he olivat joutuneet.

"Kuuluuko mitään, Pearson?" kysyi kenraali ajutantiltaan, joka tuli heti esimiehensä luo. "Ei mitään", oli vastauksena.

Cromwell vei upseerinsa eteenpäin juuri vastapäätä palatsihuvilan ovea ja pysähtyi sinne vartiokehän väliin, jotta heidän keskusteluaan ei kuultaisi.

Hän pitkitti sitte kuulusteluaan, tiedustaen: "Näkykö mitään valoja, mitään hyöriä — mitään uloshyökkäyksen yritystä — puolustautumisen valmistusta?"

"Kaikki on hiljaisena kuin kuoleman varjon laakso - ihan kuin Josafatin notko."

"Pyh! älä puhu minulle Josafatista, Pearson", kielsi Cromwell. "Tuollaiset puheet ovat hyviä muille, vaan eivät sinulle. Puhu selvään ja sellaisen suorasukaisen soturin tavoin kuin olet. Kullakin miehellä on oma puheenlaatusa, ja sinun on suorasukaisuus eikä hurskaus."

"No niin, mitään ei ole ollut tekeillä", kertoi Pearson. "Kuitenkin mitämaks —"

"Älä mitämaksata minulle", sanoi Cromwell, "muutoin kiusaat minut kolhaisemaan hampaat suustasi. Minä epäilen miestä, kun hän haastaa toisin kuin omalla tavallaan."

"Perhana, antakaa minun puhua loppuun", vastasi Pearson, "niin puhun millä kielellä teidän ylhäisyytenne vain tahtoo".

"Sinun perhanasi, ystävä", leppyi Oliver, "osoittaa niukasti armoa, mutta runsaasti vilpittömyyttä. Jatka siis — sinä tiedät, että minä pidän sinusta ja luotan sinuun. Oletko vartioinut tiukasti? Meidän tulee tietää se, ennen kuin hälytämme."

"Kautta sieluni", vakuutti Pearson, "olen vahtinut visusti kuin kissa hiirenreiällä. On kerrassaan mahdotonta, että mikään olisi voinut välttää valppauttamme tai edes hisahtaa talossa, meidän sitä huomaamattamme."

"Hyvä on", kiitti Cromwell; "palveluksiasi ei unohdeta, Pearson. Sinä et pysty saarnaamaan ja rukoilemaan, mutta sinä osaat totella ohjeitani, Gilbert Pearson, ja se lahja saattaa korvata muun."

"Kiitän teidän ylhäisyyttänne", vastasi Pearson; "mutta minä pyydän lupaa saada säestää ajan oikkuja. Köyhällä miehellä ei ole oikeutta pysytellä eriseuraisena."

Hän pysähtyi odottamaan Cromwellin määräyksiä, mitä oli lähinnä tehtävä, ja kummastelikin itsekseen melkoisesti, että kenraalin toimelias ja rivakka luonne oli sallinut hänen noin tärkeässä käänteessä tuhlata ajatustakaan niin vähäpätöiseen seikkaan kuin upseerinsa omituiseen puheenlaatuun. Hän ihmetteli vielä enemmän; kun näki tavallista kirkkaamman kuunsäteiden valossa, että Cromwell seisoi liikkumattomana käsillään nojaten miekkaansa, jonka hän oli ottanut vyöstään, ja ankarat silmäkulmat maahan päin suunnattuina. Hän vartosi jonkun aikaa kärsimättömästi, uskaltamatta kuitenkaan häiritä, jottei olisi havahduttanut tätä outoa epäaikaisen raskasmielisyyden puuskaa suuttumukseksi ja kiivastukseksi. Kapteeni kuunteli jupinaa, jota purkautti päällikön puoliavoimilta huulilta ja josta useampaan kertaan uudistuneet sanat "kova välttämättömyys" olivat ainoat selvästi tajuttavat. "Herra kenraali", hän virkkoi viimein, "aika rientää".

"Hiljaa, puuhakas paholainen, äläkä kiusaa minua!" murahti Cromwell. "Luuletko sinä kuten muutkin hupsut, että minä olen tehnyt sopimuksen sielunvihollisen kanssa menestyksestäni ja olen sidottu tekemään työni määrähetkellä, jottei loihdu menettäisi tehoansa?"

"Luulen ainoastaan, herra kenraali", huomautti Pearson, "että Onnetar on toimittanut eteenne tarjolle, mitä olette kauvan halunnut saaliiksenne, ja että te epäröitsette".

Cromwell huokasi raskaasti vastatessaan: "Voi, Pearson, tässä rettelöisessä maailmassa pitäisi miehen, joka on minun laillani kutsuttu saamaan toimeen suuria asioita Israelissa, olla runoilijain haaveen mukaisesti luotu karaistusta metallista, järkkymätön inhimillisen armeliaisuuden tunteille, horjumaton, vastustamaton. Pearson, maailma kenties tulevaisina aikoina ajatteleekin minua tuollaiseksi, — rautaiseksi mieheksi. Siten kuitenkin tehdään vääryyttä muistolleni — sydämeni on lihaa, ja vereni on yhtä sävyisää kuin muiden. Urheilumiehenä liikkuessani olen saanut kyyneleitä silmiini uljaan haikaran tähden, joka on sortunut haukkani kynsiin, ja murehtinut jäniksen takia, joka kitisi koirani hampaissa; ja voitko luulla keveäksi tehtäväksi minulle, että kun tuon nuorukaisen isän veri on jossain määrin tullut minun pääni päälle, minun pitää nyt panna vaaraan poikakin? He ovat Englannin hallitsijain suurta sukua, ja oma puolue epäilemättä palvoo heitä kuin puolijumalia. Minua sanotaan jo murhamieheksi ja verenhimoiseksi vallananastajaksi, kun vuodatin yhden miehen veren, jotta rutto salpautuisi — tai niinkuin Achan surmattiin, jotta Israel olisi voinut sitte pitää puoliensa vihollisiaan vastaan. Kuka kuitenkaan on puhunut minulle kauniisti tuon suuren teon jälkeen? Ne, jotka toimivat asiassa kumppaneinani, yrittävät esittää minua sovituksen syntipukkina — ne, jotka olivat katselijoina eivätkä auttaneet, käyttäytyvät nyt niinkuin heidät olisi nujerrettu väkivallalla, ja odottaessani heidän hurraavan minulle Worcesterin voiton johdosta, jonka halvaksi välikappaleeksi Herra oli tehnyt minut, he katsovat syrjään, sanoakseen: 'Haa! haa! kuningasmurhaaja, surmanhenki — pian tehdään hänen paikkansa autioksi'. Totisesti on suurta, Gilbert Pearson, nousta paljouden yläpuolelle; mutta kun tuntee korotustansa pikemmin tervehdittävän vihalla ja halveksumisella kuin

rakkaudella ja kunnioituksella — niin se on toki tukalaa säveän, tunnonaran, heikon mielen kestää, ja Jumala olkoon todistajanani, että minä mieluummin kuin suoritan tämän uuden teon vuodattaisin sydänvereni tappotantereella, kaksikymmentä yhtä vastaan."

Ja samassa hän heltyi kyyneliin, kuten hänellä oli toisinaan tapana. Tämä äärimäinen mielenliikutus oli laatuaan kummallinen. Se ei toden teolla johtunut katumuksesta, ja vielä vähemmin suoranaisesta tekopyhydestä, vaan sen aiheutti pelkästään tuon merkillisen miehen luonnonlaatu, sillä hänen syvälliseen valtioviisauteensa ja hehkuvaan innostukseensa sekaantui jonkunlaista kiihkeätä raskasmielisyyttä, joka usein sai hänet tällaisiin purkauksiin, vaikka se harvoin tapahtui suuren yrityksen aikana, kuten nyt.

Pearson oli kyllä hyvinkin tottunut kenraalinsa omituisuuksiin, mutta hänet sai ymmälle ja ihmeisiinsä tämä epäröimisen ja mielenkarvauuden kohta, joka näytti niin äkillisesti herpaannuttaneen hänen yritteliäisyytensä. Oltuaan tovin vaiti hän virkkoi hiukan kuivakiskoisesti: "Jos noin on asian laita, niin on vahinko, että teidän ylhäisyytenne tuli tänne. Korpraali Humgudgeon ja minä — armeijanne hurskain pyhimys ja suurin syntinen — olisimme tehneet teon ja jakaneet keskenämme vian ja kunnian."

"Haa!" huudahti Cromwell ikäänkuin kipeään kohtaan satutettuna; "ottaisitko jalopeuralta saaliin?"

"Jos jalopeura käyttäytyy kuin kylän rakki", sanoi Pearson rohkeasti, "joka milloin haukkuu ja on kuin valmiina repimään kaikki kappaleiksi, milloin pakenee kohotetun kepin tai kiven tieltä, niin en tiedä, miksi pelkäisin häntä. Jos Lambert olisi ollut paikalla, niin täällä olisi nähty vähemmän puhumista ja enemmän toimintaa."

"Lambert? Mitä Lambertista?" kysäisi Cromwell hyvin terävästi.

"Sitä vain", vastasi Pearson, "että minä aikaa sitten olin kahden vaiheella, seuratako teidän ylhäisyyttänne vai häntä — ja minä alan olla epävarma, olenko tehnyt paremman valinnan, siinä kaikki".

"Lambert!" huudahti Cromwell maltittomasti, mutta lieventäen ääntänsä, jotta hänen ei kuultais halventavan kilpailijansa kuntoa. "Mitä on Lambert? — tulpaaneja harrastava mies, josta luonto aikoi hollantilaisen puutarhurin Delftiin tai Rotterdamiin. Sinua kiittämätöntä, mitä olisi Lambert voinut tehdä hyväksesi?"

"Hän ei olisi", vastasi Pearson, "seissyt täällä epäröivänä lukitun oven edessä, kun onni tarjosi hänelle tilaisuuden turvata yhdellä iskulla oman menestyksensä ja kaikkien saattolaistensa palkitsemisen".

"Olet oikeassa, Gilbert Pearson", myönsi Cromwell tarttuen upseerinsa käteen ja puristaen sitä lujasti. "Olkoon puolet tästä rohkeasta yrityksestä sinun, tapahtuipa tilinteko maan päällä tai taivaassa."

"Olkoon se tykkänään minun haudan takana", sanoi Pearson paatuneesti, "kunhan teidän ylhäisyytenne saa siitä edun maan päällä. Siirtykää peremmälle takajoukkoon, kunnes murtaudun sisälle — saattaa koitua vaaraa, jos epätoivo saa heidät tekemään hurjan hyökkäyksen."

"Ja jos he ryntäävät, onko Rautakyljissäni ainoatakaan, joka pelkää tulta tai terästä vähemmin kuin minä?" virkkoi kenraali. "Tulkoon ovelle kymmenen päättäväsintä miestä, kahdella pertuskat, kahdella petronelit, muilla pistoolit. Olkoot heillä kaikilla aseet panostettuina, ja ampukoot empimättä, jos tapahtuu mitään vastustuksen tai hyökkäyksen yritystä. Heitä johtakoon korpraali Humgudgeon, ja sinä jätät tänne vartioimaan paon estämiseksi niinkuin pitäisit silmällä sielusi pelastusta."

Kenraali iski sitten oveen miekkansa kahvalla — ensin pari yksinäistä lyöntiä, sitte saaden vanhan rakennuksen kaikumaan tuimalla kolkutuksella. Tämä meluinen kutsu uudistui pari kertaa, saamatta minkäänlaista tehoa näkyviin. "Mitä voi tämä merkitä?" kummeksui Cromwell. "Eiväthän he kai ole voineet paeta ja jättää taloa tyhjäksi?"

"Ei", selitti Pearson, "siitä menen minä takuuseen; mutta teidän ylhäisyytenne huitelee niin rajusti, että te ette suo mitään aikaa vastaukselle. Hei, kuulen koiran haukunaa ja miehen äänen, joka tyynnyttelee sitä. Murtaudummeko heti sisälle vai annammeko haasteen?"

"Minä puhuttelen heitä ensin", sanoi Cromwell. "Hoi! kuka on siellä sisällä!"

"Kuka kysyy?" vastasi Sir Henry Lee talosta; "tai mitä te tahdotte täältä sydänyöllä?"

"Me tulemme Englannin tasavallan valtuuttamina", ilmoitti kenraali.

"Minun on nähtävä valtuutenne ennenkuin avaan telkeä tai säppiä", vastasi ritari. "Meitä on kylliksi, puolustaaksemme linnaa, enkä minä tai kumppanini luovuta sitä muutoin kuin kaikin puolin kunniallisilla ehdoilla, ja niistä me tahdomme neuvotella kunnollisella päivänvalolla."

"Koska te ette tahdo taipua oikeuteemme, niin teidän pitää maistaa voimaamme", uhkasi Cromwell. "Pitäkää varanne siellä sisäpuolella, ovi sinkoaa keskeenne viidessä minuutissa." "Pitäkää varanne siellä ulkopuolella", vastasi lujasydäminen Sir Henry. "Me tervehdimme teitä luotisateella, jos yritätte vähäisintäkään väkivaltaa."

Mutta voi! hänen käyttäessään näin rohkeata kieltä oli hänen koko väestönään kaksi kauhistunutta nais-parkaa, sillä heidän sopimansa suunnitelman mukaisesti oli hänen poikansa peräytynyt palatsihuvilan komeroihin.

"Mitähän ne nyt tehnevät, sir?" sanoi Phoebe kuullessaan sellaista ääntä kuin olisi puuseppä nävertänyt kiinni kierionauloja, samalla kun miehet ulkopuolella sorisivat hiljaisesti keskenään.

"Ne kiinnittävät petardia", selitti ritari hyvin rauhallisesti. "Olen huomannut sinut nokkelaksi naikkoseksi, Phoebe, ja tahdon valaista sen seikan sinulle. Se on metalliastia, muodoltaan suurestikin samanlainen kuin noiden veijarien omat sokerikeko-hatut, olettaen röydät kapeammiksi. Siihen sullotaan panokseksi muutamia nauloja hienoa ruutia. Sitte —"

"Armias taivas! Meidät räjäytetään kaikki ilmaan!" huudahti Phoebe, hänelle kun ruuti oli ollut ainoa ymmärrettävä sana ritarin kuvauksesta.

"Ei ollenkaan, hupsu tyttö. Työnnä vanha muori Jellicot tuon ikkunan komeroon", neuvoi ritari, "tuolle puolelle ovea; me vetäydymme tähän, ja meillä on aikaa selityksen lopettamiseen, sillä ne ovat patustajia miinoittajiksi. Meillä oli Newarkissa kätevä ranskalainen, joka olisi suoriutunut siitä urakasta pistoolin laukaisemisajassa."

He olivat tuskin ehtineet turvapaikkaansa, kun ritari pitkitti kuvaustaan. "Niin, tuon muotoisena kiinnitetään petardi paksuun ja tukevaan laakhkoon, jolla on nimenä *madrier*, ja koko vehje ripustetaan tai oikeammin tuetaan murrettavaa porttia vasten — mutta sinä et tarkkaa sanojani?"

"Miten voin, Sir Henry", valitti toinen, "mainitsemanne kapineen ulottuvissa? Voi taivas! Ihan minä tulen hulluksi pelosta — me muserrumme — räjähdämme ilmaan tuossa paikassa!"

"Me olemme turvassa räjähdykseltä", kertoi ritari vakavasti, "se kun tehoaa pääasiallisesti eteenpäin, suojaman keskiosaan, ja jos pirstaleita sinkoileekin sivulle, niin meitä suojelee riittävästi tämä syvennys".

"Mutta ne tappavat meidät, kun hyökkäävät sisälle", surkeili Phoebe.

"Kyllä ne sinulle antavat sievästi armahduksen, tyttönen", vakuutti Sir Henry; "ja jollen tervehti tuota miinoittajan pentelettä parilla luodilla, on syynä se, että mieleni ei tee toimittaa täytäntöön sotilain määräämää rangaistusta, se kun tuomitsee hakattavaksi maahan kaikki henkilöt, jotka yrittävät puolustaa mahdotonta asemaa. En silti juuri luule, että lain ankuruus voisi ulottua muori Jellicotiin tai sinuun, Phoebe, kun te ette kannu mitään aseita. Jos Alice olisi ollut täällä, niin hän olisi tosiaan voinut tehdä jotain, sillä hän osaa käyttää haulikkoa."

Phoebe olisi voinut vedota omiin senpäiväisiin tekoihinsa, enemmän tappelukuntoa ilmaiseksi kuin mikään hänen nuoren emäntänsä saavutus oli ollut; mutta häntä lamaannutti sanomaton kauhu, sillä ritarin selvitys petardista oli saanut hänet odottamaan jotakuta kauheata tapaturmaa, jonka laatua hän ei kyennyt oikein ymmärtämään, niin puheliaasti kuin ritari olikin sitä valaissut.

"Ihmeen kömpelöitä ne ovat siinä puuhassa", tuumi Sir Henry; "pikku Boutirlin olisi jo räjäyttänyt koko talon. Voi, se mies pystyi kaivautumaan maahan kuin kaniini — jos hän olisi ollut täällä, niin totta toisen kerran hän olisikin jo jouduttanut vastamiinan heidän alleen, ja

'— — on hauska nähdä miinaajan petardiin omaan sortuvan',

kuten kuoleman Shakespearemme lausuu."

"Voi taivas, tätä hullua vanhaa herra-parkaa", ajatteli Phoebe. "Oi, sir, eikö teidän olisi parempi jättää silleen näytelmäkirjat ja ajatella loppuunne?" hän virkkoi ääneen pelkässä kauhussa ja sielunhädässä.

"Jollen olisi valmistanut mieltäni siihen jo aikaa sitte", vastasi ritari, "niin en olisi nyt kohdannut tätä hetkeä vapain rinnoin, —

"kuin levon vain ma kohtaan kuoleman, kun omantunnon rauhan rintaan sain'.

"Hänen puhuessaan leimahti ulkoa suojaman ikkunain läpi ja niitä lujittavien vankkojen rautakankien lomitse kirkas valonloimu. Räikeät ja huikaisevaa hohdetta se oli, luoden tummanpunaisen hehkun vanhoille varustuksille ja aseille ikäänkuin tulipalon heijastuksena. Phoebe kirkaisi vihlovasti ja unohti

kiihtymyksen hetkellä kunnioituksensa, tarraten käsiksi ritarin viittaan ja käsivarteen, samalla kun muori Jellicot yksinäisestä syvennyksestään silmiänsä käyttäen, vaikka kuulonsa menettäneenä, ulvoi kuin pöllö kuun puhjetessa äkkiä näkyviin."

"Varo toki, hyvä Phoebe", sanoi ritari; "sinä estät minua käyttämästä asettani, jos noin riiput minussa. — Ne kömpelöt hupsut eivät kykene kiinnittämään petardia ilman soihtujen apua! Annahan minun nyt käyttää hyödyllisesti tätä lomaa — muista, mitä sinulle sanoin ja miten oli pitkistytettävä etsintää —"

"Voi, hyvä Jumala — kyllä, sir", änkytti Phoebe, "minä sanon mitä hyvänsä. Oi, taivas, kunhan se jo olisi ohitse! Ai! ai!" — kaksi pitkällistä kirkausta — "kuulen ihan kuin käärmeen sihinää."

"Se on tuliputki, kuten me soturit sitä nimitämme", vastasi ritari, "tarkoittaen sytytintä, Phoebe, jolla petardi pannaan laukeamaan ja joka on pitempi tai lyhempi sen välimatkan mukaan -"

Ritarin selittelyn keskeytti kamala räjähdys, joka hänen ennustuksensa mukaisesti pirstasi vankan oven kappaleiksi ja helisytti siruiksi ruudut ikkunoista kaikkine maalattuine sankareineen ja sankarittarineen, näiden säilyttyä tuossa hauraassa ikuistamismuodossa vuosisatoja. Naiset kirkuivat herkeämättä, ja heille vastasi ulinallaan Bevis, vaikka se oli suljettu loitolle toimintanäyttämöltä. Ritari ravisti työläästi Phoeben syrjään ja astui niitä vastaan, jotka ryntäsivät eteissuojamaan sytytetyin soihtuin ja aseet valmiina.

"Kuolema kaikille, jotka vastustavat — antautuvien henki säästetään!" huudahti Cromwell polkaisten jalkaa. "Kuka on tämän miehistön päällikkönä?"

"Henry Lee, Ditchleyn herra", vastasi vanha ritari astuen esiin. "Kun miehistönäni on ainoastaan kaksi heikkoa naista, on minun pakko alistua siihen, mitä olisin mielelläni vastustanut."

"Riisukaa aseista se piintynyt ja ilkimielinen kapinoitsija", huusi Oliver. "Kuinka kehtaat pidätellä minua sellaisesta talosta, jonka puolustamiseen sinulla ei ollut mitään voimia? Etkö noin valkopartaisena tiedä, että kieltäytyminen luovuttamasta puolustuskyvyttöä paikkaa ansaitsee sotilain mukaan hirsipuun'?"

"Partani ja minä", vastasi Sir Henry, "olemme sopineet sen asian keskenämme ja olemme sydämellisesti samalla kannalla. On parempi antautua hirttämisen vaaraan kunniallisen ihmisen tavoin kuin luopua uskotusta tehtävästä niinkuin pelkurit ja petturit."

"Haa! niinkö?" sanoi Cromwell; "sinulla on epäilemättä voimallisia vaikuttimia, toimittaaksesi pääsi silmukkaan. Mutta sinun kanssasi puhun myöhemmällä. — Hoi, Pearson, Gilbert Pearson, ota tämä paperiliuska — sieppaa vanhempi nainen mukanasi — anna hänen opastaa sinut siinä mainittuihin eri paikkoihin — tutki jokainen siihen merkitty huone ja vangitse tai vähäisintäkin vastarintaa kohdatessasi surmaa kenet hyvänsä tapaat. Ota sitte vaari noista paikoista, jotka on merkitty vallitseviksi kohdiksi kaiken liikenteen katkaisemiselle koko rakennuksessa — pääportaitten ja suuren lehterin sillakkeet ja niin edelleen. Kohtele vaimoa säädyllisesti. Suikaleeseen liitetty pohjapiirros osoittaa vartiopaikat, jos hän olisikin tyhmä tai uppiniskainen. Sillävälän korpraali muutamien miesten keralla tuo vanhuksen ja tuon tytön johonkin huoneeseen — Victor Leen vierashuoneeksi nimitetty lienee yhtä mukava kuin joku muukin. Siten pääsemme rauhaan tältä tukahduttavalta ruudinhalulta."

Niin sanoen ja sen enempää apua tai opastusta kaipaamatta hän asteli mainitsemaansa huonetta kohti. Sir Henryllä oli omat tunteensa, kun hän näki, kuinka epäroimattömän päättävästi kenraali kulki etumaisena, näyttäen olevan täydellisemmin tutustunut Woodstockin eri paikkoihin kuin soveltui hänen omaan suunnitelmaansa, jonka mukaan tasavaltalainen joukkue oli toimitettava hyödyttömään etsintään pitkin palatsihuvilan sokkeloita.

"Tahdon nyt tehdä sinulle muutamia kysymyksiä, vanha mies", virkkoi kenraali heidän tultuansa huoneeseen; "ja minä varoitan sinua, että anteeksiannon toivoa monista ja itsepintaisista yrityksistäsi tasavaltaa vastaan ei voida ansaita muulla kuin mitä suorimmilla vastauksilla tiedustuksiini".

Sir Henry kumarsi. Hän olisi puhunut, mutta tunsu sisunsa kuohuvan ja pelkäsi sen tyhjentyvän ennen kuin hän saisi loppuun näytellyksi sen osan, jonka oli valinnut toimittaakseen kuninkaalle aikaa pakoonsa.

"Mitä huonekuntaa on teillä ollut täällä, Sir Henry Lee, näinä viime päivinä — mitä vieraita — mitä luonakävijöitä? Me tiedämme, että teidän talousvaranne eivät ole niin runsaat kuin tavallista, joten luettelo ei voi olla muistillenne rasittava."

"Kaukana siitä", vastasi ritari harvinaisen hyvin hilliten äkänsä. "Tyttäreni ja viimeksi poikani ovat olleet vierainani, ja palveluskuntaamme ovat kuuluneet nämä naiset ja muuan Joceline Joliffe."

"En tiedusta huonekuntanne vakinaisia jäseniä, vaan niitä, jotka ovat majoilleet talossa joko vieraina tai suojaan pyrkineinä ilkimielisinä pakolaisina?"

"Kumpaakin laatua on saattanut olla enemmän, sir, kuin minä kykenen tilittämään, suvaitkoon teidän uroutenne minun huomauttaa", vastasi ritari. "Muistan sukulaiseni Everardin käyneen täällä eräänä aamuna — niin, ja hänellähän oli mukanaan muuan saattolaisensa, nimeltä Wildrake."

"Ettekö myös ottanut vastaan erästä nuorta kavalieria, jota nimitettiin Louis Garnegeyksi?" urkki Cromwell.

"En muista mitään sellaista nimeä, vaikka siitä hirteen joutuisin", kielsi ritari.

"Kerneguy tai siihen suuntaan", selitti kenraali; "älkäämme riidelkö jostakusta äänteestä".

"Muuan skotlantilainen nimeltä Louis Kerneguy oli vieraanani", kertoi Sir Henry, "ja läksi luotani tänä aamuna Dorsetshireen".

"Niin myöhään!" huudahti Cromwell polkien jalkaa. "Miten kohtalo osaakaan tehdä meille kiusaa silloin kun se näyttää suosiollisimmalta! Mille suunnalle hän läksi, vanhus?" hän jatkoi; "miten ratsastaen — kuka meni hänen kanssaan?"

"Poikani oli hänen kumppaninaan", vastasi ritari, "tuotuaan hänet tänne skotlantilaisen loordin poikana. Minä pyydän teitä, sir, lopettamaan nämä kysymykset, sillä vaikka minun tulee, kuten Will Shakespeare sanoo,

'viel' arvo antaa joskus Lemmollekin vuoks liekehtivän valtaistuimen',

niin tunnen kuitenkin kärsivällisyyteni ehtyvän."

Cromwell kuiskasi korpraalille, joka vuorostaan lähetti kaksi soturia ulos huoneesta. "Toimittakaa ritari syrjään; me tutkimme nyt palvelusnaista", virkkoi kenraali. "Tiedätkö sinä", hän sanoi Phoebelle, "jonkun Louis Kerneguyn täälläolosta, skotlantilaisena paashina esiintyvän nuorukaisen, joka tuli tänne joitakuita päiviä takaperin?"

"Totisesti, sir", vastasi puhuteltu, "en voi hevillä unohtaa häntä, ja tuskin yksikään hyvännäköinen nainen, joka osuu hänen tielleen, kadottaa häntä muististaan".

"Ahaa", elostui Cromwell, "niinkö sanot? Luulenkin naisen osoittautuvan vilpittömämmäksi todistajaksi. Milloin hän läksi tästä talosta?"

"Hänen liikkeistään en minä suinkaan tiedä mitään", sanoi Phoebe; "hyvä kun saan häntä vain kartelluksi. Mutta jos hän on tosiaan poistunut täältä, oli hän kuitenkin varmasti talossa vielä noin kaksi tuntia takaperin, sillä hän tapasi minut alikäytävässä, eteissuojaman ja keittiön välillä."

"Mistä tiesit sen häneksi?" kysyi Cromwell.

"Hyvinkin häpeämättömästä merkistä", sanoi Phoebe. "Voi hyväinen, sir, kaikkea te kysyttekin!" hän lisäsi painaen päänsä alas.

Humgudgeon puuttui puheeseen, käyttäen hengellisen puhujan vapautta. "Totisesti", hän huomautti, "jos siinä, mistä naikkonen on haastettu puhumaan, on mitään säädyttöntä, niin pyydän teidän ylhäisyytenne lupaa poistuakseni, kun en halua yöllisten mietiskelyjeni häiriintyvän tuommoisista jutuista".

"Ei, teidän arvollisuutenne", tokaisi Phoebe, "minä halveksin tuon vanhan miehen sanoja säädyttömyydestä. Master Louis vain sieppasi suutelon, se on selvä totuus, jos sellainenkin on kerrottava."

Humgudgeon ähkäisi haikeasti, kun taasen hänen ylhäisyytensä oli työläs pidättää nauruaan. "Sinä olet maininnut oivallisen tuntomerkin, Phoebe", hän kiitti, "ja jos se on tosi, kuten näyttää, niin sinä et jää palkitsemana. Ja tässä tulee vakoojamme tallista."

"Ei ole vähäisintäkään merkkiä siitä, että hevosia on pidetty tallissa kuukauteen", ilmoitti huovi; "siellä ei ole mitään pehkuja, ei parvella heiniä, viljalaarit ovat tyhjillään ja pilttuut lukinverkkoja täynnä".

"Niinpä niin", virkahti vanha ritari, "olen nähnyt aikoja, jolloin pidin siinä tallissa kahtakymmentä hyvää hevosta, hoitajinaan montakin renkiä ja tallipoikaa".

"Kuitenkaan ei niiden nykyinen tila suurestikaan todista oikeaksi omaa kertomustanne", muistutti

Cromwell, "että siellä oli tänään ratsuja, joilla tuo Kerneguy ja poikanne pakenivat oikeuden käsistä".

"Minä en sanonut, että hevosia pidettiin siellä", oikaisi ritari. "On minulla muuallakin hevosia ja talleja."

"Hyi, hyi, hävetkää, hävetkää!" pahoitteli kenraali; "voiko valkopartainen mies, kysyn teiltä vielä kerran, esiintyä vääränä todistajana?"

"No, sir", vastasi Sir Henry Lee, "onhan se menestyvä ammatti, ja minua ei ihmetytä, että te, joka elätte siitä, olette niin ankara kilpailijoita vastaan. Mutta ajat ja niiden valtiat ne tekevät harmaaparroista pettureita."

"Sinä olet sukkelapuheinen kuten uskaliasikin ilkimielisyydessäsi", virkkoi Cromwell; "mutta usko minua, kyllä olemme tasoissa ennen kuin täältä suoriudun. Mihin nämä ovet johtavat?"

"Makuuhuoneisiin", vastasi ritari.

"Makuuhuoneisiin! vain makuuhuoneisiin!" toisti tasavaltalainen kenraali, ja hänen äänensä ilmaisi hänen pohtivan itseksensä jotakin niin tiukasti, että hän ei täydellisesti ymmärtänyt vastausta.

"Kas, miksi se teistä niin oudolta tuntuu, sir?" sanoi ritari. "Vakuutan, että nämä ovet johtavat makuuhuoneisiin — paikkoihin, missä kunnialliset ihmiset nukkuvat ja veijarit makaavat valveilla."

"Te kartutate yhä tiliänne, Sir Henry", murahti kenraali; "mutta me kuittaamme sen vielä kertakaikkiaan!"

Koko kohtauksen aikana Cromwell, mitä tahansa epätietoisuutta hänen mielessään lieneekin liikkunut, säilytti puheenlaatunsa ja sävynsä mitä maltillisimpana, ihan kuin ei hänellä olisi ollut kaikessa tapahtuvassa mitään muuta harrastusta kuin soturin työskentelyä velvollisuudessa, jonka oli saanut esimiehiltänsä toimitettavaksi. Mutta hänen kiintymyksensä pidätys oli vain

"vuon tyyneyttä eellä koskenniskan".

Hänen päättäväisyytensä kehittyi sitäkin rajummin, kun sen kulkua ei saattanut tai ilmaissut mikään kiihkeä sävy. Hän heittäysi istumaan sellaisin kasvoniilmein, jotka eivät osoittaneet mitään mielen häilyväisyyttä, vaan varmaa suunnitelmaa, joka odotti ainoastaan toiminnalleen määrättyä merkkiä. Sillävälän ritarikin istuutui ikäänkuin päättäneenä olla luopumatta säätyarvonsa ja asemansa etuoikeuksista, ja nostaen pöydältä hatun päähänsä hän silmäili kenraalia pelottoman välinpitämättömyyden levollisin katsein. Sotamiehet seisovivat ympärillä, toiset pidellen soihtuja, jotka valaisivat huonetta räikeällä ja synkällä hohteella, toiset leväten aseisiinsa nojautuneina. Kädet ristissä, silmät kääntyneinä ylöspäin kunnes silmäterä tuskin oli näkyvässä ja jokainen värivivahdus häipyneenä punakoilta poskiltaan seisoivat Phoebe kuin odottaen kuolemantuomiotansa juuri lausuttavaksi ja peljäten sen tulevan heti toimeenpannuksi. Vihdoin kuului raskaita askeleita, ja Pearson palasi muutamien huovien keralla. Tätä näytti Cromwell odottaneen. Hän kavahti seisaalle ja kysyi pikaisesti: "Mitä kuuluu, Pearson? Onko mitään vankeja — surmattiinko mitään ilkimielisiä puolustuksessasi?"

"Ei ketään, teidän ylhäisyytenne", vastasi upseeri.

"Ja onko vahtisotilaasi asetettu kaikki huolellisesti Tomkinsin luettelon mukaan ja asianomaisesti evästettyinä?"

"Tarkkaa työtä on tehty", vakuutti Pearson.

"Oletko ihan varma siitä, että koko puuha on tosiaan toimitettu aivan huolellisesti?" tiukaksi Cromwell vetäen hänet hiukan syrjään. "Ota huomioon, että kun me ryhdymme toimimaan salakäytävissä, kaikki on hukassa, jos etsimämme henkilö pääsee pujahtamaan avoimpiin huoneisiin ja sieltä kenties metsään."

"Herra kenraali", takasi Pearson, "jos vartijain asettaminen tässä paperissa mainittuihin paikkoihin riittää, kun heille on lisäksi annettu mitä ankarin käsky pysähdyttää ja tarpeen tullen pistää tai ampua kuoliaaksi jokainen tielleen sattuva, niin kaikesta on pidetty ehdotonta huolta. Jos jotakin tarvitaan lisää, niin teidän ylhäisyytenne vain huomauttakoon siitä."

"Ei — ei — ei, Pearson", sanoi kenraali, "sinä olet tehnyt hyvin. Tämän yön mentyä ohi, ja kunhan se vain päättyy toiveemme mukaan, et jää palkkiotasi vaille. — Ja nyt asiaan. Sir Henry Lee, avatkaa minulle tuon esi-isänne muotokuvan salainen joustin — ei, säästäkää itseltänne valheen tai verukkelehtimisen vaiva ja vika ja avatkaa minulle heti se joustin, sanon."

"Jahka tunnustan teidät herrakseni ja kannan teidän livreijaanne, saatan totella käskyjänne", vastasi

ritari; "silloinkin minun pitäisi ensin ymmärtää ne".

"Tyttö", sanoi Cromwell Phoebeen kääntyen, "mene sinä avaamaan se joustin — olit siinä hommassa kyllin kerkeä, kun auttelit Woodstockin menninkäisten kujeilussa ja kauhistutit Mark Everardiakin, jolla olisin luullut olevan enemmän järkeä".

"Voi taivas, sir, mitä pitää minun tehdä?" surkeili Phoebe ritariin katsoen; "he tietävät kaiken. Mitä pitää minun tehdä?"

"Henkesi uhalla, kestä viimeiseen asti, tyttö! Jokainen minuutti on miljoonan arvoinen."

"Haa! kuulitko sitä, Pearson?" virkahti Cromwell upseerilleen; sitte hän jalkaansa polkien lisäsi: "Avaa joustin, tai muutoin panen käyttämään kankia ja sorkkarautoja — taikka, haa! — toinen petardi on parahiksi — kutsukaa miinoittaja."

"Hyvä Jumala, sir", kirkaisi Phoebe, "minä en ikinä elä toisen Petterin jälkeen — minä avaan joustimen".

"Tee kuten tahdot", mukasi Sir Henry; "ei heille siitä suurtakaan hyötyä lähde".

Joko todellisen kiihtymyksen johdosta tai haluten voittaa aikaa Phoebe hapuili useita minuutteja ennen kuin sai joustimen kirpoamaan; se olikin sovitettu taidokkaasti, ja koko se koneisto, johon se vaikutti, oli piilotettu kuvan puitteisiin. Paikoillansa ollessaan näytti kuva aivan tukevalta, eikä sen liikkuvaisuutta ilmaisemassa voinut havaita mitään ulkonaista merkkiä, kuten eversti Everardin tutkimuksessa oli ilmennyt. Se siirtyi nyt kuitenkin syrjään ja jätti sijalleen kapean komeron, jonka toisesta reunasta nousi portaat paksun seinän sisälle. Cromwell oli nyt kuin kytkyimestänsä päästetty vainukoira saaliin joutuessa näkyviin. "Ylös", hän huusi, "Pearson, sinä olet nopeampi kuin minä — ylös sinä seuraavana, korpraali". Ketterämmin kuin olisi voinut odottaa hänen ruumiikkuutensa ja yli puolivälin kääntyneen ikänsä johdosta ja huudahtaen: "soihumiehet edellä!" hän seurasi joukkuetta kuin kiihkeä erämies koiriensa takana sekä rohkaisemassa että ohjaamassa heitä, kun he tunkeusivat siihen sokkeloon, jota tohtori Rochecliffe on kuvailut "Woodstockin ihmeissä".

34. LUKU.

MIINOITETTU TORNI.

Seudun perimystiedot sekä muutamat historiallisetkin todisteet vahvistivat sitä mielipidettä, että Woodstockin vanhassa kuninkaallisessa palatsihuvilassa oli sokkelo eli yhtenäinen jakso salaisia käytäviä, jotka oli etupäässä rakennuttanut Henrik Toinen rakastajattarensa Rosamond Cliffordin suojelemiseksi mustasukkaiselta kuningattareltaan, kuuluisalta Eleanorilta. Tohtori Rochecliffe oli tosin tuollaisessa vastustushalussa, joka toisinaan valtaa muinaistutkijat, rohjennut toisin selittää noiden sekavien huone- ja käytäväsarjojen tarkoitusta, joita oli koverrettu kuninkaallisen maatalon seiiniin; mutta kieltämätön oli se tosiseikka, että sitä rakennettaessa oli joku normandalainen arkkitehti äärimäiseen asti käyttänyt sitä keinokasta taitoa, jota he ovat usein osoittaneet muualla, piilotettujen käytävien ja pakokammioiden luomisessa. Siellä oli portaita, joita näköjään noustiin pelkästään vain laskeutumista varten — käytäviä, jotka melkoisen matkan kierreltyään palasivat lähtökohtaansa — salaovia ja luokkuja, siirreltäviä paneileja ja nostoristikkoja. Oliverilla oli kyllä apunaan jonkunlainen pohjakaava, jonka oli laatinut Joseph Tomkins, hän kun oli aikaisemmin t:ri Rochecliffen palveluksessa ollessaan tutustunut paikkaan; mutta se havaittiin vaillinaiseksi. Lisäksi sattui joukkueen etenemisen tielle varsin hankalia esteitä, — lujia ovia, väliseiniä ja rautaristikkoja, joten etsijät haparoitsivat pimeässä epävarmoina, eivätkö he lähenemisen sijasta olleetkin loittonemassa sokkelon loppupäästä. Heidän oli pakko tuottaa paikalle aputyöläisiä moukareineen ja muine työkaluineen, murtamaan pari tuollaista ovea, jotka vastustivat kaikkia muita avaamiskeinoja. Uurastettaessa noissa hämyisissä käytävissä, missä he tuon tuostakin olivat tukehtumaisillaan toimenpiteittensä pölyttelemään tomuun, satureita oli vaihdettava useaankin kertaan, ja vanterra korpraali Armo-olkoon-täällä itse huohotti ja puhalteli kuin matalaan veteen joutunut tuurakala. Ainoastaan Cromwell pitkitti tutkimuksiaan talttumattoman innokkaasti — rohkaisi sotamiehiä heidän parhaiten tajuamillaan kehoituksilla väsähtämästä uskon puutteeseen — ja turvasi sopiviin paikkoihin asetetuilla vahtisatureilla sen alueen, joka oli jo saatu tarkastetuksi. Hän hymyili ivallisesti, kun keksi terävällä ja huomaavaisella silmällään sen köysistön ja koneiston, jolla Desborough-paran makuusija oli mullistettu ylösalaisin, sekä useita jäännöksiä erilaisista valepuvuista ja salaisia pääsyteitä, joilla Desboroughia, Bletsonia ja Harrisonia oli

johdettu harhaan. Hän osoitti niitä Pearsonille sen enemmittä huomautuksitta kuin sisältyi huudahdukseen: "Niitä typeriä hupsuja!"

Mutta hänen apulaisensa alkoivat menettää reippautensa ja lannistua, tarvitien hänen kaikkea intoansa oman toivehikkuutensa elvyttämiseen. Hän käänsi sitte heidän huomionsa ääniin, joita tuntui kuuluvan edestäpäin, ja tehosti sitä seikkaa todistuksena siitä, että he olivat seuraamassa jotakuta tasavallan vihollista, joka oli peräytynyt näihin tavattomiin varustuksiin, toteuttaakseen ilkimielisiä suunnitelmiaan.

Miehet masentuivat viimein väkisinkin kaikesta tästä rohkaisusta huolimatta. He supattelivat keskenään Woodstockin paholaisista, nämä kun saattoivat kaiken aikaa viekoitella heitä eteenpäin huoneeseen, jonka sanottiin olevan palatsihuvilassa, jotta sen navassa pyörivä lattia syöksisi tulijat pohjattomaan kuiluun. Humgudgeon huomautti, että hän oli sinä aamuna kysynyt raamatun ilmoitusta arvan asemesta, ja hänen osalleen oli sattunut lause; "Eutykhus putosi alas kolmannelta parvelta." Cromwellin tarmokkuus ja käskyvalta taivuttivat heidät kuitenkin pitkittämään aherrustansa, kun sitä virkistettiin ruokavaroilla ja väkijuomilla.

Heidän kaikista uupumattomista ponnistuksistaan huolimatta valkeni jo aamu, ennen kuin etsijät olivat ehtineet tohtori Rochecliffen työhuoneeseen, jonne he lopultakin saivat pääsyn — paljoa työläämmällä tavalla kuin itse tohtorin käyttämällä. Mutta siellä heidän kekseliäisyytensä oli kauvan ymmällä. Hajalleen siroitelluista monenlaisista esineistä päättäen sekä aterioimiseksi ja asumiseksi tehtyjen valmistusten perusteella näytti siltä, että he olivat saapuneet sokkelon varsinaiseen keskivarustukseen; mutta vaikka siitä avautui useita käytäviä, ne päättyivät kaikki kohtiin, joihin he olivat jo tutustuneet, tai johtivat muihin osiin taloa, missä heidän omat vahtisotamiehensä vakuuttivat, että ketään ei ollut pyrkinyt heidän ohitse. Cromwell pysyi kauvan kerrassaan epä tietoisena. Sillävälän hän käski Pearsonin ottaa talteen salakirjoitukset ja muut tärkeämmät paperit, joita oli pöydällä. "Tosin siinä ei ole paljoakaan", hän lisäsi, "mitä en jo tiedä Taatun Tomkinsin välityksellä. Rehti Joseph — sinun vertaistasi nokkelaa ja perinpohjaista asiamiestä ei ole jäänyt Englantiin!"

Kenraali koetteli miekkansa nupilla melkein jokaista seinäkiveä ja lattiapalkkia, kunnes hän melkoisen viivytyksen jälkeen käski tuoda paikalle vanhan ritarin ja tohtori Rochecliffen siinä toivossa, että hän saisi heiltä urkituksi jotakin selvitystä tämän huoneen salaisuuksista.

"Jos teidän ylhäisyytenne antaisi minun haastatella heitä", esitti Pearson, joka oli aito palkkasoturi ja purjehtinut merirosvona Länsi-Intiassa, "niin luulenpa, että otsan ympäri tiukkaan sidotulla narulla ja sitä pistoolinperällä kiertäen saisin heiltä joko totuuden puhkeamaan huulilta tai silmät päästä".

"Mitä puhutkaan, Pearson!" sanoi Cromwell inhoten; "meillä ei ole mitään valtuutta sellaiseen julmuuteen, ei englantilaisina eikä kristittyinä. Me saatamme surmata ilkimielisiä niinkuin rusennamme vahinkoeläimiä, mutta heidän kiduttamisensa on kuolemansynti, sillä kirjoitettu on: 'Hän herätti heitä kohtaan sääliä niissä, jotka ottivat heidät vangiksi'. Ei, minä peruutan määräyksen heidän tutkimisestaankin, toivoen itsellemme ilmanakin suotavan viisautta heidän salaisimpienkin juoniensa keksimiseksi."

Tovin kuluttua sai Cromwell aatoksen. "Tuokaa minulle tänne tuoli", hän sanoi, ja asettaen sen toisen ikkunan alle, joita huoneessa oli kaksi niin korkealla seinässä, että niitä ei tavoittanut lattialta, hän kapusi ikkunakomeroon, joka seinän paksuuden mukaan oli kuusi tai seitsemän jalkaa syvä. "Tule ylös tänne, Pearson", käski kenraali; "mutta ennen kuin tulet, lisää vartio kaksinkertaiseksi Lemmentikkaiksi nimitetyn pikkutornin juurelle ja huuda tuomaan toinen petardi. No, tule nyt."

Aliupseeri oli kyllä rohkea taistelukentällä, mutta hän oli niitä, joita huimaa ja tympäisee suuri korkeus. Hän hätkähti taaksepäin nähdessään syvyyden, jonka kaltaalla Cromwell seisoi ihan välinpitämättömänä, kunnes kenraali saattolaisensa käteen tarttuen veti hänet eteenpäin niin pitkälle kuin toinen vain suostui lähenemään. "Luulenpa löytäneeni tien", virkkoi päällikkö, "mutta sepä ei totisesti ole helppo! Näetkös, me seisomme oivoholvissa lähellä Rosamondin tornin huippua, ja tuo pikkutorni, joka kohooa vastapäätä jalkojemme tasalle, on se Lemmentikkaiksi nimitetty rakennelma, josta huikenteleva normandialainen tyranni pääsi laskusiltaa myöten jalkavaimonsa asuntoon."

"Totta kyllä, herra kenraali, mutta laskusilta on poissa", huomautti Pearson.

"Niin on, Pearson", vastasi kenraali; "mutta vikkellä mies voisi hypätä meidän seisomasijaltamme tuon tornin hammasharjalle".

"Sitä en luule, herra kenraali", epäili Pearson.

"Mitä!" sanoi Cromwell; "entä jos verikostaja olisi kintereilläsi, surma-ase kädessään?"

"Likeisen kuoleman pelko voisi vaikuttaa paljon", myönsi Pearson. "Mutta kun katselen tuota jyrkkää syvyyttä kumpaisellakin puolella ja meidän ja tuon tornin välillä ammottavaa tyhjyyttä, jonka täytyy olla kaksitoista jalkaa leveä, tunnustan suoraan, että mikään muu kuin mitä uhkaavin vaara ei saisi minua yrittämään. Huh — pelkkä ajatus huimaa päätäni! Minua vapisuttaa nähdä teidän korkeutenne seisomassa siinä huojuen kuin aikoisitte loikata tyhjiin ilmaan. Sanon vieläkin, että minä tuskin henkenikään pelastamiseksi seisaisin noin lähellä reunaa kuin teidän korkeutenne."

"Voi, halpa ja rappeutunut henki!" virkahti kenraali; "tomumajan sielu, etkö tekisi sitä ja enemmänkin, omistaaksesi valtakunnan! nimittäin, mitämaks", hän jatkoi muuttaen sävyänsä kuin liikaa sanoneena, "jos sinut kutsuttaisiin tekemään tätä, jotta siten tulemalla suureksi Israelin heimojen keskuudessa voisit lunastaa vankeudesta Jerusalemin — niin, ja ehkä suorittaa jonkun suuren työn tämän maan ahdistetun kansan hyväksi?"

"Teidän korkeutenne saattaa tuntea sellaisia kutsumuksia", tuumi upseeri, "mutta niistä ei ole vaivaiselle Gilbert Pearsonille, uskolliselle saattolaisellenne. Teitte minusta eilen pilaa, kun yritin haastaa teidän kieltänne, ja minä en sen paremmin kykene toteuttamaan aikeitanne kuin käyttämään puheenlaatuannekaan."

"Mutta, Pearson", virkkoi Cromwell, "sinä olet kolmasti tai neljästikin käyttänyt minusta puhuttelusanana teidän korkeutenne".

"Olenko, herra kenraali? Sitä en huomannut. Pyydän anteeksi", sanoi upseeri.

"No, eihän siinä ollut mitään pahaa", haastoi Oliver. "Seison todellakin, korkealla ja saatan kenties nousta korkeammalle — vaikka minunlaiseni yksinkertaisen sielun olisikin soveliaampi palata aurani ja taloustointeni ääreen. En kuitenkaan tahdo kilvoitella Ylintä tahtoa vastaan, jos minut kutsutaan suorittamaan vielä enemmän siinä tärkeässä asiassa. Sillä tokihan hän, joka on ollut brittiläiselle Israelillemme avun kilpenä ja voitollisuuden miekkana, saaden sen viholliset nujerretuiksi valehtelijoina, ei luovuta laumaa noille hupsuille Westminsterin paimenille, jotka keritsevät lampaat eivätkä niitä ruoki ja ovat toden teolla päivätyöläisiä eivätkä paimenia."

"Toivon näkeväni teidän armonne potkaisevan ne kaikki alas portaita", vastasi Pearson. "Mutta saanko kysyä, minkätähden me pitkitämme tätä puhelua juuri nyt, ennen kuin olemme saaneet talteen yhteisen vihollisen?"

"En viivyttelä hetkeäkään", sanoi kenraali. "Sulje pääsytie noille niin sanotuille Lemmentikkaille alhaalta, koska pidän melkein varmana, että se henkilö, jota olemme yön mittaan kaahanneet varustuksesta toiseen, on viimein hypännyt tuon hammasharjan laelle siitä paikasta, missä me nyt seisomme. Kun tornia vartioidaan alhaalta, niin hänen turvapaikkansa osoittautuu rotan loukuksi, mistä ei ole mitään paluuta."

"Tässä kamarissa on ruutinassakka", esitti Pearson; "eikö; olisi parempi miinoittaa torni, jos hän ei suostu antautumaan ja räjähdyttää koko hökötyksensä sata jalkaa korkealle ilmaan?"

"Kah, sinua tyhmyriä", sanoi Cromwell lyöden häntä tuttavallisesti olalle, "jos sinä olisit tehnyt sen sanomatta minulle, niin se olisi ollut hyvä palvelus. Mutta me annamme ensin haasteen torniin ja harkitsemme sitte, kelpaako petardi tarkoitukseemme — miinoittaminenhan siinä kuitenkin lopullisesti auttaa. Puhaltakaa haaste sieltä alhaalta."

Torvet raikuvat hänen käskystään, kunnes vanhat seinät kaikuilivat jokaisesta komerostaan ja holvikäytävästään. Ikäänkuin haluamatta nähdä esille odottamaansa henkilöä Cromwell peräytyi kuten nostattamaansa haamua pelkäävä taikuri.

"Hän on tullut hammasharjalle", ilmoitti Pearson kenraalilleen.

"Millaisena asultaan tai näöltään?" kysyi Cromwell kamarista.

"Harmaja matkapuku, hopeasaumainen, ruskeat kävelysaappaat, leikelty kaulahuivi, harmaa hattu ja töyhtö, musta tukka."

"Hän se on, hän se on!" riemuitsi Cromwell; "ja taaskin on ääretön armo suotu!"

Sillävälin Pearson ja nuori Lee uhmasivat toisiansa kumpainenkin paikaltaan.

"Antautukaa", sanoi edellinen, "muutoin räjäytämme teidät ilmaan varustuksessanne".

"Olen liian korkeata sukua, antautuakseni kapinoitsijoille", vastasi Albert omaksuen sävyn, jota kuningas olisi saattanut käyttää sellaisessa asemassa.

"Otan teidät todistajiksi, että hän on hyljännyt armon", huusi Cromwell innoissaan. "Totisesti hänen verensä tulkoon hänen päänsä päälle. — Yksi teistä tuokoon alas ruutinassakan; koska hän mielellään lentelee korkealla, niin me lisäämme, mitä liikenee sotamiesten patruunavöistä. Tule mukaan, Pearson; sinä ymmärrät tätä hommaa. Korpraali Armo-olkoon-täällä, seiso sinä visusti ikkunalavalla, missä kapteeni Pearson ja minä äsken olimme, ja käännä pertuskasi kohti, jos joku pyrkii ohitsemi. Sinä olet vanterra kuin härkä, ja takaanpa pitäväsi puoliasi itse epätoivoakin vastaan."

"Mutta", virkkoi korpraali, vastahakoisesti kavuten ylös, "se paikka on kuin temppelin harja, ja kirjoitettu on, että Eutykhus putosi alas kolmannelta parvelta ja nostettiin ylös kuolleena".

"Syystä että hän nukkui vartiopaikallaan", vastasi Cromwell kerkeästi. "Varo sinä huolimattomuutta, ja silloin eivät jalkasi luiskahda. — Te neljä sotamiestä jäätte tänne tukemaan korpraalia, jos tulee tarvis, ja te ja korpraali perädytte holvikäytävään heti kun torvet antavat peräytymiskäskyn. Se on luja kuin kasematti, ja siellä olette turvassa miinan vaikutuksilta. Sinä, Zerubabel Robins, tietenkin toimit heidän kersanttinaan."

Robins kumarsi, ja kenraali poistui huoneesta yhtyäkseen niihin, jotka odottivat ulkona.

Hänen saapuessaan eteissuojaman ovelle kuului petardin räjähdys, ja hän näki sen onnistuneen, sillä sotamiehet ryntäsivät miekkojansa ja pistoolejaan heilutellen sisään tornin takaovesta, joka oli siten saatu murretuksi auki. Riemukas värähdys, johon sentään sekaantui kauhuakin, sävähti kunnianhimoisen soturin suonissa.

"Nyt — nyt!" hän huusi; "ne ovat iskeneet häneen käsiksi!" Hänen toiveensa pettyivät. Pearson ja muut palasivat nolostuneina ilmoittamaan, että heidät oli pysähdyttänyt paksukankinen rautaristikko, joka sulki kapeat portaat, ja he olivat nähneet samanlaisen esteen noin kymmentä jalkaa korkeammalla. Väkivallalla suoriutuminen olisi maksanut monta henkeä, kun epätoivoinen ja hyvillä aseilla varustettu mies hallitsi portaita heidän yläpuolellaan. "Hyväinen aika", huokasi kenraali, "meidän velvollisuutemme on säästellä väkeämme. Mitä neuvot sinä, Gilbert Pearson?"

"Meidän täytyy käyttää ruutia, mylord", vastasi Pearson, joka näki herransa liian kainoksi pidättämään itselleen homman koko ansiota. "Portaiden jalustan alle saa helposti ja mukavasti sovitetuksi komeron. Meillä on onneksi makkara! sytyttimen laittamiseksi — ja niinpä —"

"Ka, minä tiedän kykeneväsi hoitamaan sellaista hommaa hyvin", sanoi Cromwell. "Mutta minä, Gilbert, lähden tarkastamaan vartioita ja annan niille määräyksen etäännyä turvallisen matkan päähän, kun puhalletaan peräytymismerkki. Sinä annat niille viiden minuutin ajan tähän tarkoitukseen."

"Kolmekin riittää hyvin joka sorkalle", tuumi Pearson. "Kylläpä ne ovat rampoja, jotka kaipaavat enempiä sellaisella asialla — minä pyydän vain minuutin, vaikka itse viritän sytyttimen."

"Ota vaari", käski Cromwell, "että sitä sielu-parkaa kuunnellaan, jos hän tahtoo antautua. Hän saattaa katua paatumustansa ja huutaa armoa."

"Ja armo hänen pitää saaman", vastasi Pearson, "jos hän huutaa niin kovaa, että minä kuulen, sillä tuon kirokun petardin räjähdys lumpeutti minut kuuroksi kuin lienee lemmon emo".

"Hiljaa, Gilbert, hiljaa!" sanoi Cromwell; "sinä puhut pahentavasti".

"Perhana, sir, minun täytyy puhua joko teidän tavallanne tai omallani", vastasi Pearson, "jollei minun ole oltava mykkä kuten kuurokin! — Pois nyt tarkastamaan vartiopaikkoja, ja pian kuulette toimittavani hiukan melua maailmaan."

Cromwell hymyili säveästi ajutanttinsa kiivastelulle, taputti häntä hartioihin ja sanoi häntä hulluksi mieheksi, käveli vähän matkaa ja kääntyi sitte takaisin kuiskaamaan: "Mitä teet, tee pian." Sitte hän palasi jälleen vartiosoturien ulkokehään päin, kääntäen päänsä tuon tuostakin ikäänkuin katsoakseen, että korpraali saamansa luottamustehtävän käyttämiseksi yhä ase ojolla vartioitsi Rosamondin tornin ja viereisen varustuksen välistä kamalaa kuulua. Nähdessään hänen seisovan paikoillaan kenraali jupisi partaansa: "Tuo mies on väkevä ja urhoollinen kuin karhu, ja tuollaisella paikalla yksi voi enemmän torjuessaan kuin sata rynnätessään." Hän loi vielä viimeisen katseen kookkaaseen haamuun, joka seiso tuolla ilmapalla paikalla kuin joku goottilainen kuvapatsas, ase puolittain tähdättynä vastapäistä tornia kohti, tyvi tuettuna oikeata jalkaansa vasten, teräslakin ja kiilloitetun haarniskan välkkyessä nousevan auringon säteissä.

Cromwell jatkoi sitte kulkuansa, antaakseen välttämättömät määräykset, että sellaiset vartiosoturit, joiden asema saattoi olla vaarallinen miinan räjähtäessä, loittonisivat torven kajahtaessa paikoille, jotka hän heille osoitti. Milloinkaan, ainoassakaan elämänsä tilaisuudessa, hän ei ilmaissut suurempaa

levollisuutta ja malttia. Hän oli suopea ja leikkisäkin satureita kohtaan, jotka ihailivat häntä, ja kuitenkin hän muistutti tulivuorta purkauksen edellä — ulkonaisesti oli kaikki rauhallista ja tyyntä, samalla kun sata ristiriitaista tunnetta riehui hänen povessaan.

Korpraali Humgudgeon pysyi silleikaa vakaasti paikoillaan; mutta veteraani tunsikin nykyisen asemansa kuitenkin peräti tukalaksi, vaikka hän oli niin lujaluontoinen soturi kuin Rautakylkien mainehikkaassa rykmentissä yksikään ja oli saanut melkoisen osuuden sitä haltioittuvaa kiihkomielisyyttä, joka niin tehokkaasti terästi noiden ankarain uskonkiivailijain luontaista urheutta. Peitsenmitan päässä hänestä kohosi torni, joka oli lennähtämäsillään jyhkeinä lohkarina ilmaan, ja hän ei suurestikaan luottanut sen ajan pituuteen, mikä suotaisiin hänen pelastautuakseen noin vaarallisesta naapuruudesta. Alituisen valppauden levollisuutta haittasikin osittain tämä luonnollinen tunne, joka sai hänet tuon tuostakin kääntämään katseensa alhaalla hyöriviin miinoittajiin, sen sijaan että olisi herkeämättä pitänyt silmällä vastapäistä tornia.

Vihdoin kohtauksen jännitys kohosi äärimäisilleen. Moneen kertaan pistäytyttyään torniin ja sieltä takaisin noin kahdenkymmenen minuutin aikana Pearson astui ulos nähtävästi viimeistä kertaa, kantaen kädessään ja kävellessään kierittäen auki ulkomuotonsa mukaan makkaraksi nimettyä liinaista säkkiä, joka vahvasti ommeltuna tötteröksi ja sullottuna täyteen ruutia oli käytettävä miinan räjäyttämiseen. Hän oli juuri lopullisesti sovittamassa sitä kuntoon, kun tornissa vartioitsevan korpraalin huomaavaisuus vastustamattomasti kohdistui yksinomaan räjähdysvalmistuksiin. Mutta hänen tähyillessään, miten ajutantti veti esiin pistoolin ampuakseen ja torvensoittaja piteli torveansa kuin odottaen määräystä peräytymismerkin antamiseen, tapasi onneton vartija kohtalonsa vähimmin aavistamallansa tavalla. Nuorena, ketteränä, rohkeana ja täydellisesti kylmäverisenä oli Albert päättänyt tehdä hurjan yrityksen, ampumareilista huolellisesti tarkkailtuaan kaikkia piirittäjiensä toimenpiteitä. Vastapäiselle lavalle asetetun etuvartijan käännettyä hänestä pois päänsä, taivuttaen sen hiukan alaspäin, hän äkkiä ponnahti rotkon yli, vaikka hänen tavoittamansa uusi jalansija oli tuskin kyllin leveä kahdelle henkilölle, paiskasi yllätetyn soturin täpärältä seisomapaikalta ja syöksähti itse alas kamariin. Jättimäinen huovi sinkosi suoraan alas kaksikymmentä jalkaa, törmäsi ulkonevaan rintavarustukseen, joka survaisi onnetoman sivulle, ja mätkähti sitte maahan niin kamalan voimakkaasti, että pää etumaisena jysäytti multaan kuusi tuumaa syvän kuopan ja rusentui kuin munankuori. Tuskin tietäen, mitä oli tapahtunut, mutta kuitenkin säikähtäneenä ja tyrmistyneenä tämän raskaan ruumiin suistumisesta lähelleen, Pearson laukaisi pistoolinsa sytyttimeen ilman mitään ennakkovaroitusta; ruuti leimahti, ja miina räjähti. Jos ruutipanos olisi ollut runsaampi, olisi ulkopuolella seisovista moni saattanut joutua vaurioon; mutta räjähdys oli vain siksi voimakas, että pirstasi sivullepäin osan seinää juuri kivijalan yläpuolelta. Se riitti kuitenkin sortamaan rakennuksen tasapainon. Savupilvessä, joka verkalleen tyveltä huippuun päin nousten alkoi vähitellen kiehtoa tornia kuin käärinliina, huojui ja täräsi se sitte kaikkien silmissä, joilla oli miehuutta katsella noin kamalaa näkyä. Hitaasti kallistui rakennus ensin ulospäin, mutta pauskautui sitten äkillisesti tyvelleen ja jyskähti maahan suunnattomina möhkäleinä, joiden vastustuskyky osoitti muuraustyön oivallisuutta. Miinoittaja pakeni heti sytytyksensä jälkeen niin hätääntyneenä, että oli törmätä kenraaliinsa, joka oli lähenemässä häntä, samassa kun rakennuksen huipulta irtautunut tavaton kivenlohkare sinkosi muita edemmäksi ja täräytti tanteretta kyynärän päässä heistä.

"Sinä olet ollut kovin hätäinen, Pearson", sanoi Cromwell mitä levollisimmin; "eikö ketään ole kaatunut tuossa Siloen tornissa?"

"Joku putosi", ilmoitti Pearson yhä kiihdyksissään, "ja tuolla hänen ruumiinsa makaa puolittain hautautuneena raunioihin".

Nopein ja päättäväisin askelin Cromwell lähestyi paikkaa ja huudahti: "Pearson, sinä olet toimittanut minut häviöön — nuori mies on pelastunut. Tämä on oma etuvartijamme — hukka on sille epatolle omiaan! Määdätköön raunioissa, jotka hänet rusensivat!"

Samassa kajahti Rosamondin tornin lavalta huuto; rakennus näytti nyt vielä korkeammalta kuin ennen, kun sen rinnalta oli hävinnyt naapuritorni, joka tavoitti sen korkeutta, vaan ei sitä saavuttanut. "Vanki, herra kenraali — vanki — kaiken yötä ajamamme kettu on nyt loukussa — Herra on luovuttanut hänet palvelijainsa käsiin."

"Huomatkaa pitää hänet tarkoin vartioittuna", huudahti Cromwell, "ja tuokaa hänet piämmiten alas siihen huoneeseen, joka on salaisten käytävien varsinaisena pääsytienä".

"Kyllä tuodaan, teidän ylhäisyytenne." Nämä huudahdukset koskivat Albert Leetä; hänen liikkeensä olivat olleet kovaonniset. Hän oli, kuten kerroimme, sysännyt lavalta vastaansa asettuneen voimakkaan soturin ja heti hypännyt alas Rochecliffen kamariin. Mutta sinne asetetut soturit heittäysivät hänen kimppuunsa, ja nujakan jälkeen, joka oli tuollaista ylivoimaa vastaan toivoton, olivat he paiskanneet nuoren kavalierin maahan; hänen sitkeitten ponnistustensa kiskaisemina oli kaksi heistä kaatunut hänen ylitseen. Samassa oli kuulunut tuima paukaus, joka ukkosen jyrähdyksen tavoin täräytti koko

ympäristöä, kunnes tukeva ja vankka torni huojui kuin uljaan laivan masto ollessaan katkeamaisillaan yli laidan. Jonkun silmänräpäyksen kuluttua seurasi tätä toinen kumea ääni, ensimältä matalana jymynä, mutta sitten yltyen ikäänkuin kosken pauhuksi, kun se taivasta ja maata hämmästyttäen syöksähtää kurimukseen vaahtoavana ja kumisevana. Niin kauhea oli tosiaan naapuritornin kaatuessa syntynyt rymähdys, että vanki ja hänen voittajansa jäivät pariaksi minuutiksi hievahtamattomiksi toistensa syleilyyn.

Albert pääsi tajulleen ja toimintakykyiseksi ensimmäisenä. Hän ravisti syrjään ne, jotka makasivat hänen päällään, ja epätoivoisesti ponnistautuessaan jaloilleen hän osittain onnistuikin. Mutta hänellä oli vastassaan miehiä, jotka olivat tottuneet kaikenlaatuisiin vaaroihin ja saivat tarmonsia takaisin melkein yhtä pian kuin hänkin; he rynnistivät taas heti hänen kimppuunsa ja painoivat hänen kätensä alas. Uskollisena luottamustehtävälleen, päättäneenä viimeiseen asti säilyttää omaksumansa osan, hän huudahti ponnistustensa tultua lopullisesti ehkäistyksi: "Kapinalliset konnat! surmaisitteko kuninkaanne?"

"Hei, kuulitteko tuota!" huusi muuan huovi kersantille, joka johti joukkoa. "Enkö iskekin tätä katalan isän poikaa viidennen kylkiluun alle niinkuin Moabin tyrannia löi Ehud vaaksan mittaisella väkipuukolla?"

Mutta Robins vastasi: "Kaukana olkoon meistä, Laupias Strickalthrow, surmata kylmäverisesti jousemme ja keihäämme vanki. Tredaghin[30] väkiryynnäköstä asti olemme mielestäni vuodattaneet kyllyiksi verta — henkenne uhalla, älkää siis tehkö hänelle mitään pahaa, vaan ottakaa häneltä aseet ja viekäämme hänet valitun välikappaleen eteen, kenraalimme tutkittavaksi, jotta hän menettelee vangin suhteen niinkuin on hänen silmissään otollista."

Se huovi, jonka riemastus oli ensimmäisenä toimittanut Cromwellille viestin ikkunalavalta, palasi tuomaan heidän tilapäisen upseerinsa määräystä vastaavan käskyn, ja aseista riisuttuna ja sidottuna vietiin Albert Lee vankina siihen huoneeseen, joka oli saanut nimensä hänen esi-isänsä voitoista, ja asetettiin kenraali Cromwellin eteen.

Kun hän itsekseen harkitsi, minkä verran aikaa oli kulunut Kaarlon lähdestä, kunnes mokoma piiritys oli päättynyt hänen omaan vangitsemiseensa, Albertilla oli täysi syy toivoa, että hänen kuninkaallinen herransa oli ehtinyt suoriutua paostaan. Kuitenkin hän päätti viimeiseen asti eksyttää kiinniottajiaan, jotta kuninkaan turvallisuus yhä varmistuisi. Petosta ei hänen luullakseen voitu hetimiten havaita, hän kun oli pölyn ja savun tahrina, jotapaitsi muutamista nujakassa saaduista naarmuista tihkui verta.

Tässä kehnossa tilassa, mutta käyttäytyen niin arvokkaasti kuin ruhtinaalliseen osaan soveltui, Albert työnnettiin Victor Leen huoneeseen, missä nojaili hänen isänsä omassa lepotuolissa sen asian voitokas vihollinen, jolle Lee-suku oli ollut polvi polvelta uskollinen.

35. LUKU.

ÄKKIPIKAINEN TUOMIO.

Oliver Cromwell nousi istualta, kun vanhat sotaurhot Zerubabel Robins ja Laupias Strickalthrow toivat huoneeseen vangin, jota he pitelivät käsivarsista. Kenraali tähtäsi ankarat pähkinänruskeat silmänsä Albertiin aikaa ennen kuin hän sai sanoiksi aatoksia, jotka paisuttivat hänen poveaan. Riemastus oli vallitsevana.

"Etkö sinä ole", hän viimein virkkoi, "se egyptiläinen, joka ennen näitä päiviä nostatit metelin ja johdatit korpeen monta tuhatta miestä, jotka olivat murhaajia? Haa, nuorukainen! Olen ajanut sinua Stirlingistä Worcesteriin, — Worcesterista Woodstockiin, ja me olemme vihdoinkin osuneet yhteen!"

"Soisinpa", vastasi Albert puhuen omaksumassaan osassa, "että me olisimme osuneet yhteen paikalla, missä olisin voinut näyttää sinulle, mikä eroitus on laillisen kuninkaan ja kunnianhimoisen anastajan välillä!"

"Vai niin, nuori mies", haastoi Cromwell; "sano pikemmin eroitus Englannin vapauttamiseksi nousseen tuomarin ja niiden kuninkaitten pojan välillä, joiden Herra vihassaan salli hallita valtakuntaa. Mutta me emme tahdo tuhlaa hyödyttömiä sanoja. Jumala tietää, että meidän tahtomme ei ollut joutua kutsutuksi näin korkeihin asioihin, me kun olemme ajatuksissamme yhtä nöyrä kuin luonnostammekin sekä auttamattomassa itsessämme heikko ja ymmärtämätön samaten kuin kykenemätön tekemään tiliä

muutoin kuin sen paremman hengen eläyttämänä, joka on meissä, vaan ei meistä. Sinä olet uuvuksissa, nuori mies, ja luontosi kaipaa lepoa ja virkistystä, ollen epäilemättä hemmoteltu, kuten ainakin ihminen, joka on saanut ravintonsa lihavuudesta ja juonut makeudesta ja ollut puettuna purppuraan ja aivinaan."

Samassa kenraali äkkiä pysähtyi ja huudahti sitte pikaisesti: "Mutta onko tämä — hei, kuka tässä onkaan? Nuo eivät ole mustapaitaisen nuorukaisen Kaarlo Stuartin kiharoita. Petos! Petos!"

Albert vilkaisi hätäisesti kuvastimeen, joka oli huoneessa, ja huomasi tohtori Rochecliffen runsaista pukutarpeista löytyneen tekotukan siirtyneeksi syrjään äskeisessä nujakassa, joten hänen omat vaaleanruskeat hiuksensa pistäisivät esiin sen alta.

"Kuka tämä on?" karjaisi Cromwell raivostuneesti polkien jalkaa.
"Temmatkaa häneltä valeasu!"

Sotamiehet tekivät sen ja toivat hänet samalla valoa kohti, jolloin eksytystä ei voinut enää hetkeksikään pitentää millään menestyksen mahdollisuudella. Cromwell astui hänen luokseen hammasta purren ja kirskautellen puhuessaan, kädet nyrkissä ja kiihkosta vapisevina ja ääni painuneena niin katkeraksi ja väräjävän pontevaksi kuin olisi sitä ollut tikarinpisto seuraamassa.

"Nimesi, nuori mies?"

Hänelle vastattiin tyynesti ja lujasti, puhujan kasvojen kuvastaessa voitonriemua ja ylenkatsettakin.

"Ditchleyn Albert Lee, Kaarlo-kuninkaan uskollinen alamainen."

"Sen olisin voinut arvatakin", sanoi Cromwell. "Niin, ja Kaarlo-kuninkaan luo saat lähteäkin, heti kun tiimapatsas osoittaa puolipäivää. — Pearson", hän jatkoi, "vietäköön hänet muiden joukkoon, ja heidät mestattakoon täsmälleen kello kaksitoista".

"Kaikkiko, sir?" kysyi Pearson ihmeissään, sillä Cromwell ei yleensä ollut suinkaan verenhimoinen, vaikka hän toisinaan toimitti peloitta via esimerkkejä.

"*Kaikki*", vahvisti Cromwell tähdäten katseensa nuoreen aatelismieheen. "Niin, nuori herra, käytöksesi on uhrannut kuolemaan isäsi, sukulaisesi ja sen vieraan, joka asui perheesi parissa. Sellaisen tuhon olet tuottanut isäsi huonekunnalle."

"Isänikin — iällinen isäni!" virkkoi Albert katsahtaen ylös ja yrittäen kohottaa käsiään samalle suunnalle, mutta siteet estivät. "Tapahtukoon Luojan tahto!"

"Kaikki tämä vaurio voidaan välttää", sanoi kenraali, "jos vastaat yhteen kysymykseen. Missä on nuori Kaarlo Stuart, jota sanottiin Skotlannin kuninkaaksi?"

"Taivaan suojeluksessa, ja turvassa sinun vallastasi", oli nuoren kuningasmielisen luja ja epäröimätön vastaus.

"Vankilaan hänet!" käski Cromwell; "ja sieltä mestaukseen niiden muiden mukana, kaikki kun ovat teossa tavattuja ilkimielisiä. Langettakoon sota-oikeus piammiten tuomionsa."

"Sana vielä", virkkoi nuori Lee, kun häntä vietiin huoneesta.

"Seis, seis", käski Cromwell, ja elpynyt toivo kiihdytti hänen mieltänsä; "kuultakoon häntä".

"Te pidätte raamatunkohdista", sanoi Albert. "Olkoon seuraavan saarnanne aiheena tämä: 'Oliko Zimrillä rauha, joka surmasi herransa?'"

"Pois hänet", äännähti kenraali; "hän kuolkoon! — olen sanonut sen".

Cromwellin lausueessa tämän huomasi hänen ajutanttinsa, että hän kävi tavattoman kalpeaksi.

"Teidän ylhäisyytenne on ylenmäärin rasittunut valtion palveluksessa", sanoi Pearson; "uroshirven ajo virkistää teitä iltapuoleen. Vanhalla ritarilla on täällä jalo koira, jos vain saamme sen metsälle ilman herraansa, mikä saattaa olla vaikeata, kun se on uskollinen ja —"

"Hirteen!" murahti Cromwell.

"Mitä — mikä — se jalo koirako on hirtettävä? Teidän ylhäisyytenne on yleensä pitänyt hyvistä koirista?"

"Sillä ei ole väliä", väitti Cromwell; "se tapettakoon. Eikö ole kirjoitettu, että Achorin laaksossa ei surmattu ainoastaan kirottua Achania poikineen ja tyttärineen, vaan myöskin hänen härkänsä ja aasinsa

ja lampaansa ja kaikki elollinen, mitä hänelle kuului? Ja juuri niin pitää meidän menetellä ilkimielisen Lee-suvun suhteen, joka on auttanut Siseraa hänen paossaan, kun Israel olisi voinut ainiaaksi vapautua hänen kiusaamiseltaan. Mutta lähetä liikkeelle kuriireja ja kulkuvahteja — seurakaa, ajakaa takaa, vartioitkaa joka taholla. Laitettakoon hevoseni valmiiksi ovelle viidessä minuutissa, tai hae minulle ensimmäinen, minkä saat käsiisi."

Pearsonista tuntui tämä puhe hiukan kummalliselta, ja kenraalin otsalla helmeili kylmä hiki hänen lausueessaan viime sanat. Sen vuoksi hän uudestaan tehosti levon välttämättömyyttä, ja luonto näytti voimakkaasti tukevan hänen ehdotustaan. Cromwell nimittäin nousi ja harppasi pari askelta huoneen ovea kohti, mutta pysähtyi, horjui ja istuutui tovin kuluttua, tuolille. "Totisesti, ystävä Pearson", hän sanoi, "tämä väsynyt raatomme on meille esteenä välttämättömimmissäkin tomissamme, ja minä olen soveliaampi nukkumaan kuin valvomaan, vastoin tapaani. Aseta siis vartijat, jotta lepäämme tunnin tai pari. Lähetä miehiä joka haaralle ja kiellä säästelemästä hevosia. Herätä minut, jos sota-oikeus kaipaa ohjeita, äläkä unohda pitää huolta siitä, että tuomio pannaan täsmällisesti täytäntöön."

Siten puhuessaan Cromwell nousi ja avasi puolittain erään makuuhuoneen oven, kun Pearson jälleen pyysi anteeksi kysyessään, oliko hän oikein ymmärtänyt hänen ylhäisyytensä tahdoksi, että kaikki vangit oli mestattava.

"Enkö ole sanonut sitä?" vastasi Cromwell pahastuneena. "Siitäkö syystä, että sinä olet ja olet aina ollut verinen mies, sinä teeskentelet tätä arkailua, näyttäytyäksesi helläsydämisenä minun kustannuksellani? Sanonpa sinulle, että jos mestausmäärästä puuttuu ainoatakaan päätä, niin saa oma henkesi sen täydentää."

Niin sanoen hän astui huoneeseen kamaripalvelijansa seuraamana, joka oli tullut paikalle Pearsonin kutsusta.

Kenraalin peräydyttyä Pearson oli pahasti ymmällä, mitä tehdä. Omantunnon arvelut eivät häntä kiusanneet, vaan epävarmuus, eikö hän saattaisi erehtyä joko lykätessään tai liian pikaisesti ja kirjaimellisesti toteuttaessaan saamiensa ohjeet.

Sillaikaa olivat Strickalthrow ja Robins vieneet Albertin vankilaan ja palasivat nyt huoneeseen, missä Pearson vielä pohti kenraalinsa käskyjä. Molemmat nämä miehet olivat armeijan puhujia ja vanhoja sotureita, joita Cromwellin oli tapana kohdella hyvin tuttavallisesti, niin että Robins ei epäröinytkään kysyä kapteeni Pearsonilta, aikoiko hän tarkoin panna toimeen kenraalin määräykset.

Pearson pudisti epäilevästi päätänsä, mutta lisäsi: "Eihän siinä ole valinnankaan varaa."

"Ole varma siitä", vakuutti vanha mies, "että jos teet tämän hulluuden, niin sinä panet Israelin tekemään syntiä ja saat kenraalin vielä paheksumaan palvelevaisuuttasi. Sinä tiedät, eikä kukaan sinua paremmin, että vaikka Oliver on Jessen pojan Davidin kaltainen uskossa ja viisaudessa ja urhoollisuudessa, on kuitenkin aikoja, jolloin paha henki tulee häneen niinkuin Sauliin, ja hän lausuu käskyjä, joiden täyttämisestä hän ei ketään kiitä."

Pearson oli liian valtioviisas myöntääkseen suoraan oikeaksi väitettä, jota hän ei kyennyt kieltämään, — hän vain pudisti päätänsä vielä kerran ja sanoi, että niiden oli helppo puhua, jotka eivät olleet vastuussa, kun sitävastoin soturin velvollisuutena oli totella käskyjään eikä arvostella niitä.

"Peräti oikeata totuutta", sanoi Laupias Strickalthrow, yrmeä vanha skotlantilainen; "minua ihmetyttää, mistä veljemme Zerubabel on saanut tällaisen pehmeiden".

"Ka, soisinhan vain", puolustausi Zerubabel, "että neljä tai viisi ihmisolentoa saisi hengittää Jumalan ilmaa moniaita tunteja kauvemmin. Ei voi olla suurtakaan vahinkoa mestauksen lykkäämisestä, — ja kenraali saa hiukan aikaa ajatella."

"Niin", väitti kapteeni Pearson, "mutta minun täytyy olla palveluksessani sääntillisemmän kuuliainen kuin sinun tarvitsee olla yksinkertaisessa asemassasi, ystävä Zerubabel".

"Sitten auttakoonkin halvan sotamiehen karkea karvatakki kapteenin kultanauhaista vaippaa ukkosen kestämisessä", sanoi Zerubabel. "Niin, todella, minä voin osoittaa teille syytä, minkätähden meidän tulee olla avuliaita toisillemme ystävyiden ja pitkämielisyyden teoissa, koska parhaatkin meistä ovat vaivaisia syntisiä, jotka voisivat hukkaantua joutuessaan lyhyelle tilinteolle."

"Totisesti sinä kummastutat minua, veli Zerubabel", haastoi Strickalthrow, "kun vanhana ja kokeneena soturina, jonka pää on harmaantunut taisteluissa, tyrkytät tuollaisia neuvoja nuorelle upseerille. Eikö kenraali ole valtuutettu kitkemään maasta pahuutta ja ulos jumittamaan amalekiitit ja jebusiitit ja perizziitit ja hittiitit ja girgashiitit ja amoriitit? Ja eikö näitä miehiä ole oikeudenmukaisesti verrattava niihin viiteen kuninkaaseen, jotka etsivät suojaa Makedan luolasta ja luovutettiin Nunin

pojan Josuan käsiin? Ja hän pani kapteenin ja sotamiehensä tulemaan likelle ja talleamaan heidän niskaansa — ja sitte hän löi heidät ja tappoi heidät ja ripustutti viiteen puuhun hamaan iltaan asti. — Ja sinä, Gilbert Pearson nimeltäsi, älä anna pidättää itseäsi velvollisuudesta, joka on sinulle määrätty, vaan tee niinkuin sinun on käskenyt tehdä se, joka on koroitettu tuomitsemaan ja kirvoittamaan Israelia, sillä kirjoitettu on: 'Kirottu on hän, joka pidättää miekkansa taposta.'

Siten väittelivät molemmat sotilaalliset jumaluusoppineet, Pearsonin kuunnellessa heitä kovin epätietoisena ja ymmällä, paljoa halukkaampana arvaamaan Oliverin todellisia toiveita kuin tietämään taivaan tahtoa.

36. LUKU.

VANGIT.

Lukija muistaa, että kun tohtori ja Joceline vangittiin, heidän saattueellaan oli mukanaan kaksi muuta pidätettyä, nimittäin eversti Everard ja pastori Nehemia Holdenough. Kun Cromwell oli päässyt Woodstockiin ja alkanut etsiskellä pakolaisprinssiä, asetettiin vangit entiseen vartiohuoneeseen, joka lujutensa tähden hyvin kelpasi vankilaksi, ja Pearson järjesti heidän valvontansa. Mitään valoa ei suvaittu, paitsi sysien kimmeltävää hohdetta. Vangit pysyivät erillään toisistaan, eversti Everard keskustellen Nehemia Holdenoughin kanssa jonkun matkan päässä t:ri Rochecliffestä, Sir Henry Leestä ja Jocelinestä. Seurueeseen tuli pian lisäksi Wildrake, joka tuotiin alas palatsihuvilaan ja työnnettiin sisälle niin kursailemattomasti, että hän käsiensä ollessa sidottuina oli hyvin vähällä tuiskahtaa nenälleen keskilattialle.

"Kiitän teitä, hyvät ystävät", hän sanoi katsoen taakseen ovelle, jota hänen tyrkkääjensä olivat telkeämässä. "*Point de cérémonie* — ei tarvitse pyytää anteeksi tönäyksestä, kunhan horjahdamme hyvään seuraan. — Terveiksi, terveiksi, hyvät herrat. Mitä, *à la mort*, eikä mitään touhua mielten vahvikkeeksi ja kunnan yön viettämiseksi? — viimeiseksemme sen otaksun, sillä ropo miljoonaa vastaan, että me roikumme huomenna miehissä. — Isäntäni — jalo isäntäni, miten hurisee? Tämäpä oli keho juttu Nollilta sinun suhteesi; mitä minuun tulee, niin kyllähän jotain tällaista saatan ansaitakin hänen taholtaan."

"Ole hyvä, Wildrake, istuudu", pyysi Everard; "sinä olet päissäsi — älä häiritse meitä".

"Päissäni? Minäkö päissäni?" huusi Wildrake. "Olen splissannut isonmaston ohjasköyttä niinkuin pikitakki sanoo Wappingissa — olen maistellut Nollin konjakkia pikarillisena kuninkaan terveydeksi ja toisena hänen ylhäisyytensä kadotukseksi ja kolmantena parlamentin häviöksi — ja kenties nauttinut jonkun ryydyn lisäksi, mutta kaikki hiton hyvin maljatoivotuksin. Mutta humalassa minä en ole."

"Hyvä ystävä, älä puhu syntiä", varoitti Nehemia Holdenough.

"Mitä, onko täällä pienoinen presbyteriläinen pappisenikin, hentoinen Messu-Jussini? Saat piankin sanoa aamenesi tälle maailmalle, ja minä ainakin olen jo ikävystynyt. — Hei, jalo Sir Henry, suutelen kättänne — sanonpa teille, ritari, että toledolaiseni kärki oli niin lähellä Cromwellin sydäntä eilen illalla kuin koskaan hänen ihokkaansa rintamuksen nappi. Rutto hänet syököön, hän käyttää salaista aseaitaa — on siinäkin soturi! Ilman sitä kirottua teräsverkkoa olisin varrastanut hänet kuin leivosen. — Hei, tohtori Rochecliffe? — sinä tiedät, että kykenen heiluttelemaan asettani."

"Kyllä", vastasi tohtori, "ja te tiedätte, että minä osaan käyttää omaani".

"Olkaahan hiljaa, master Wildrake", kehoitti Sir Henry. "Ei, hyvä ritari", vastasi Wildrake, "olkaa hiukan sydämellisempi pinteeseen joutuneelle toverille. Tämä on toista kuin Brentfordin väkiryökkö. Onnettaren lunttu on ollut minulle kerrassaan äitipuoli. Laulanpa teille laulun, jonka sepitin huonosta onnestani."

"Tällä hetkellä, kapteeni Wildrake, emme ole soveliaalla päällä laulamiseen", virkkoi Sir Henry kohteliaasti ja vakavasti.

"Ei, se avittaa hartauttanne — helkkunassa, se kuulostaa ihan katumusvirreltä."

"Kun olin nuori veikko,
oli onneni heikko,

ja tuskin se vaurastuukaan;
minä kortteja koitin
ja naisia voitin,
oon rosvo nyt, jollen muukaan.
Mulla sukat on, hei vain,
mutta kenkiä ei vain,
on saappaissa talsia pakko;
jo hornaan sen anturat
ja hiiteen koko kantturat,
ja suutarille huikea sakko!"

Ovi avautui, kun Wildrake täyttä kurkkua lopetti tämän säejakson, ja sisään ryntäsi vahtisotamies, joka puhutellen häntä "Bashanin herjaavaksi mölyhäräksi" läimäytti latasimellaan tuimasti hartioihin laulajaa, jota siteet estivät millään tavoin vastaamasta kohteliaisuuteen.

"Nöyrä palvelijanne jälleen, sir", puheli Wildrake olkapäitensä kohauttaen; "pahoittelen, etten voi mitenkään osoittaa kiitollisuuttani. Minut on sidottu säilyttämään rauha, kuten kapteeni Bobadil. Haa, ritari, kuulitteko luitteni kalahduksen? Tuo isku oli aika naseva — se mies pystyisi vaikka sulttaanin piiskuriksi. Hänellä ei ole mitään soitannollista aistia, ritari — häneen ei vähääkään vaikuta 'suloisten äänten vieno sopusointu'. Takaanpa hänet päteväksi kavallukseen, juonitteluun ja saalistukseen — hä? Kaikki mykistyneinä, — no — käynpä täksi yötä rahille nukkumaan kuten monasti ennenkin ja olen valmis siivosti hirtettäväksi aamusella, mitä minulle ei ole vielä eläissäni tapahtunut.

"Kun olin nuori veikko, oli onneni heikko —

"joutavia! Siihen nuottiin se ei käy." Samassa hän nykertyi sikeään uneen, ja ennemmin tai myöhemmin kaikki hänen onnettomuuskomppaninsa seurasivat esimerkkiä.

Vartiosoturien levähdyttämiseen aiotut rahat soivat vangeille välttävän makuutilan, vaikka he luonnollisesti eivät saaneet sikeätä tai häiriintymätöntä unta. Mutta päivänvalon vasta vähän aikaa pilkistettyä huoneeseen olisi seitsemän unikekoakin tai itse Morfeus herännyt silloin tapahtuneeseen räjähdykseen ja miinoitetun tornin sortumiseen. Ikkunoista tunkeutunut savu ei jättänyt heitä epätietoisiksi ryskeen aiheesta.

"Siinä meni ruutini", virkkoi Rochecliffe, "ja se on toivoakseni räjähdyttänyt ilmaan yhtä monta kapinallista heittiötä kuin se olisi muutoin voinut tuhota kunnollisessa taistelussa. Se on kai syttynyt tapaturmaisesti."

"Tapaturmaisestiko? Ei", väitti Sir Henry, "uskokaa pois, minun uljas Albertini on virittänyt sytytyslangan, ja tuossa jymäyksessä lennähti Cromwell taivasta kohti, jonka varustuksia hän ei koskaan saavuta. — Oi, urhea poikani! ja kenties olet itse uhraantunut niinkuin nuorekas Simson kapinallisten filistealaisten kesässä! Mutta minä en jää pitkäksi aikaa taaksesi, Albert."

Everard kiirehti ovelle, toivoen saavansa vartiolta, jolle hänen nimensä ja arvonsa saattoivat olla tunnettuja, jotakin selitystä melusta, joka tuntui ilmoittavan jonkun kamalan vaurion tapahtuneeksi.

Mutta Nehemia Holdenough oli räjähdyksestä havahtuneena haltioittunut tärisyttävään kauhistukseen. "Arkkienkelin pasuunat pauhaavat!" hän huusi; "tämä alkuaineitten maailma sortuu — kaikki kutsutaan tuomioistuimen eteen! Kuolleet kuulevat kutsun — ne ovat keskesämme — ne nousevat ylös ruumiillisissa hahmoissaan — ne tulevat haastamaan meitä mukaan!"

Puhuessa kiintyivät hänen katseensa tohtori Rochecliffeen, joka seisoi ihan vastapäätä häntä. Tohtori käytti tavallisesti lakkia kuten silloin oli yleistä sekä pappien että siviilialoilla toimivien kauhtanamiesten keskuudessa, ja nopeasti noustessa oli se hellinnyt päästä ja vienyt mukanaan ison silkkipapun, jota hän luultavasti piti valepuvun apuna, sillä paljastunut poski oli arveton ja silmä yhtä kirkas kuin sekin, joka oli ollut peittämättömänä.

Ovelta palatessaan eversti Everard yritti turhaan saada pastori Holdenoughille selviämään, mitä hän oli kuullut ulkopuolella oleskelevalta vartiolta, nimittäin että räjähdyksessä oli saanut surmansa ainoastaan yksi Cromwellin huovi. Presbyteriläinen jumaluusoppinut vain yhä tuijotti kiihkeästi piispalliskirkkoa edustavaan virkaveljeensä.

Mutta tohtori Rochecliffe kuuli ja ymmärsi eversti Everardin tuoman sanoman, ja huojentuneena hetkellisestä jännityksestä, joka oli pidättänyt häntä alallaan, hän astui peräytyvää kalvinilaista kohti, mitä ystävällisimmin ojentaa kätensä.

"Karta — karta!" sopersi Holdenough; "elävät eivät voi lyödä kättä vainajien kanssa".

"Mutta minä", virkkoi Rochecliffe, "olen yhtä elävä kuin sinäkin".

"Sinäkö elävä! — sinä, Joseph Albany, jonka omat silmäni näkivät syöstyksi alas Clidestrow-linnan hammasharjalta?"

"Niin", vastasi tohtori, "mutta sinä et nähnyt minun uivan rantaan kahilain peittämälle suolle — *fugit ad salices* — sellaiseen tapaan kuin sinulle toiste selitän".

Holdenough kosketti hänen kättänsä epäillen ja epäröiden. "Olet tosiaankin lämmin ja hengissä", hän myönsi, "ja kuitenkin, noin monen iskun ja niin kamalan putouksen jälkeen, et voi olla *minun* Joseph Albanyni".

"Minä olen Joseph Albany Rochecliffe", selitti tohtori, "äitini maatilana mukaan, joka on huvennut sakkoihin ja takavarikkoihin".

"Ja niinkö on tosiaan!" ihmetteli Holdenough; "ja olenko saanut takaisin vanhan toverini!"

"Olet kylläkin", vakuutti Rochecliffe, "yhtä varmasti kuin ilmestyin sinulle Kuvastinkamarissa. Sinä olit niin rohkea, Nehemia, että koko suunnitelmamme olisi tärveltynt, jollen minä olisi näyttäytynyt sinulle kuolleen ystävän hahmossa. Kuitenkin, usko minua, se kuje teki kiipeätä sydämelleni."

"Voi sinuas, hävetä sinun pitäisi", sanoi Holdenough heittäytyen hänen syliinsä ja painaen hänet rintaansa vasten; "sinä olit aina häijy koirus. Miten saatoitkaan tehdä minulle sellaisen koltosen? Oi, Albany, muistatko tohtori Purefoya ja Caius-opistoa?"

"Kyllä, hyvin", vakuutti tohtori työntäen käsivartensa presbyteriläisen jumaluusoppineen kainaloon ja vieden hänet erilleen muista vangeista, jotka hyvin kummastuneina katselivat tätä kohtausta. "Muistanko Caius-opiston?" puheli Rochecliffe; "muistanhan minä sen hyvän oluenkin, jota joimme, ja käyntimme muori Huffcapin luona".

"Turhuuksien turhuutta", huokasi Holdenough, samalla hymyillen suopeasti ja yhä pitäen vastalöytyneen ystävänsä käsivartta kainalossaan.

"Mutta rehtorin omenatarhan ryöstäminen luisti mainiosti", muisteli tohtori; "se oli ensimmäinen sommittelemani juoni, ja paljon puuhaa minulla oli, ennen kuin sain suostutetuksi sinut osalliseksi".

"Voi, älä mainitse sitä pahuuden työtä", pyysi Nehemia, "koska saatan hyvin sanoa kuten hurskas pastori Baxter, että nuo poikamaiset rikkomukset ovat saaneet rangaistuksensa myöhäisempinä vuosina, kun yletön hedelmien ahnehtiminen on aiheuttanut vatsavikoja, joista vieläkin kärsin haittaa".

"Totta kyllä, rakas Nehemia", tuumi Rochecliffe, "mutta älä niistä välitä — siemaus konjakkia korjaa sen kaiken. Mr. Baxter oli" — hän oli sanomaisillaan "aasi", mutta malttoi mielensä ja täydensi lauseensa: "tietenkin kelpo mies, mutta liian turhantarkka".

Siten he istuivat yhdessä mitä parhaina ystävyksinä ja haastelivat puolen tunnin ajan hyvillä mielin vanhoista opistomuistoistaan. Vähitellen he johtuivat päivänkysymyksiin, ja vaikka he silloin hellittivät käsikoukkunsa ja heidän välillään vaihtui sellaisia lausumia kuin "ei, rakas veljeni", "siinä minun täytyy olla eri mieltä" ja "tässä kohdassa pyydän saada ajatella", pääsi taas kuitenkin alkuun independenttien ja muiden lahkolaisten jyrkkä paheksuminen, ja silloin he seurasivat vainua kuin täyteen vauhtiin innostuneet ajokoirat, ja oli vaikea arvata, kumpainen oli hellittämättömämpi. Kovaksi onneksi tuli tämän ystävällisen haastelun aikana jotakin mainituksi Tituksen piispanarvosta, ja se sekaannutti heidät heti kirkollishallinnan eripuraiseen kysymykseen. Silloinpa tokeet avautuivat, ja he valelivat toisiansa kreikkalaisilla ja heprealaisilla lauselmilla, jollaikaa silmät alkoivat säihkyä, posket hehkua, kädet kouristua nyrkkiin, ja he näyttivät enemmän tuimilta vihamiehiltä, jotka aikoivat repiä toisiltaan silmät päästä, kuin kristityiltä jumaluusoppineilta.

Tunkeutumalla väittelyn kuulijaksi sai Roger Wildrake lisätyksi sen rajuutta. Hän tietysti omaksui mitä jyrkimmän kannan kysymyksessä, jonka perustelut olivat hänelle aivan tuntemattomia. Hieman tyrmistyksissään Holdenoughin kerkeäkielisyydestä ja laajatietoisuudesta kavalien silmäili huolestunein ilmein tohtori Rochecliffen kasvoja; mutta nähdessään piispauskirkon sankarin ylpeän katseen ja vakaan ryhdin ja kuullessaan hänen vastaavan kreikalla kreikkaan ja kumoilevan heprealla hepreaa Wildrake tuki hänen todisteluansa tämän päättyessä, iskien nyrkkinsä rahiin ja rämähtäen riemukkaaseen nauruun vasten presbyteriläisen silmiä. Vastahakoisesti sekaantuivat Sir Henry ja eversti Everard viimein välittäjiksi. Jokseenkin työläästi he saivat vieraantuneet ystävykset lykkäämään toistaiseksi väittelynsä ja samalla vetäytymään jonkun matkan päähän toisistaan; sitte kumpainenkin silmäili vastustajaansa katsein, joissa vanhaystävyys näytti kokonaan hävinneen molemminpuolisen

katkeruuden tieltä. Mutta heidän siten kyräillessään ja halutessaan uudistaa ottelun, jossa kumpainkin uskoi olleensa voitolla, Pearson astui vankilaan ja pyysi matalalla ja rasittuneella äänellä kaikkia läsnäolijoita valmistautumaan hetimiten mestattaviksi.

Sir Henry Lee vastaanotti tuomion yhtä jäykän levollisesti kuin oli tähänkin asti esiintynyt. Eversti Everard yritti huomauttaa lujasti ja kiivaasti vetoavansa parlamenttiin sota-oikeuden ja kenraalin päätöksestä. Mutta Pearson kieltäysi vastaanottamasta mitään sellaista vastaväitettä, ja alakuloisin katsein ja sävyiltään synkkäenteisenä hän uudisti heille kehoituksensa valmistautua puolipäivän hetkeksi, poistuen sitte paikalta.

Merkillisempi oli tämän tiedon vaikutus molempiin papillisiin väittelijöihin. He tuijottivat toviin toisiinsa silmin, joissa katuva hyväsydämyisyys ja jalomielinen häpeäntunne sammuttivat viimeisenkin äkäisyyden, ja yhtyen molemminpuoliseen huudahdukseen: "Veljeni — veljeni, minä olen tehnyt syntiä, minä olen tehnyt syntiä loukatessani sinua!" he ryntäsivät toistensa syliin, pyysivät itkien anteeksi ja kahden soturin tavoin, jotka uhraavat keskinäisen kiistansa täyttääkseen velvollisuutensa yhteistä vihollista vastaan, he muistivat pyhän virkansa jalommat aatteet ja asettuivat siihen osaan, joka heille parhaiten soveltui näin murheellisessa tilanteessa, alkaen kehoittaa ympäristönsä kohtaamaan julistetun tuomion sillä lujuudella ja arvokkuudella, jota ainoastaan kristinuskoko voi antaa.

37. LUKU.

ARMAHDUS.

Mestaukselle määrätty hetki oli aikaa ohitse, ja kello oli noin viisi ehtoopäivällä, kun protektori kutsutti Pearsonin luokseen. Tämä meni pelokkaasti ja vastahakoisesti, epätietoisena vastaanotostaan. Neljänneksen kuluttua palasi ajutantti Victor Leen vierashuoneeseen, missä hän tapasi vanhan Zerubabel Robinsin odottamassa.

"Miten jaksaa Oliver'?" kysyi ukko huolestuneesti. "No, hyvin", vastasi Pearson, "ja hän ei kysynyt mitään mestauksesta, vaan tiedusteli, mitä olemme saaneet kuulluksi nuoren miehen paosta, ja on suuresti järkkynyt siitä ajatuksesta, että hänen on nyt katsottava päässeensä tiehensä. Annoin hänelle myös muutamia ilkimieliselle tohtori Rochecliffelle kuuluvia papereita."

"Sittepä minä uskaltaudunkin hänen luokseen", tuumi sananselittäjä. "Anna minulle siis ruokaliina, jotta näyttäisin pöydänkattajalta, ja toimita tänne se ruoka, jota määräsin valmistettavaksi."

Kaksi huovioita toi huoneeseen sellaisen häränliha-annoksen, joita jaettiin sotamiehille, ja heidän tapaansa valmistettuna, lisinä olutkipponen, suolalolki, mustaa pippuria ja hapan leipä. "Tule kanssani", hän sanoi Pearsonille, "älkä pelkää — Noll pitää viattomasta pilasta". Hän astui rohkeasti kenraalin makuuhuoneeseen ja lausui kovaa: "Nouse, sinä joka olet kutsuttu tuomariksi Israeliin — älköön enää olko levon aika. Katso, minä tulen merkiksi eteesi, jonkatähden siis nouse, syö, juo ja anna sydämesi iloita, sillä sinun pitää riemuiten nauttia sen ravinnosta, joka työskentelee juoksuhaudoissa, koska sinun tultuasi lauman päälliköksi on köyhä sotamies saanut sellaisia ruokavaroja kuin minä nyt olen asettanut omaksi virkistykseksi."

"Totisesti, veli Zerubabel", sanoi Cromwell tottuneena tuollaisiin intomielisiin ilmauksiin saattolaistensa keskuudessa, "niin toivoisimmekin olevan, eikä halunamme ole nukkua pehmeämmin tai syödä herkullisemmin kuin halvimmat, jotka ovat yhtyneet lippujemme kannattajiksi. Toden totta, sinä olet hyvin valinnut vahvistukseni, ja sen ruuan tuoksu sieramissani makea."

Hän nousi vuoteelta, jolla oli maannut puolipukeissa, ja kietaisten viittansa ympärilleen hän istuutui makuusijansa reunalle nauttimaan rivakasti yksinkertaista ateriaa, joka oli hänelle valmistettu. Syödessään Cromwell käski Pearsonin lopettaa selontekonsa. "Sinun ei tarvitse pidättyä tämän arvoisan soturin takia, jonka mieli on niinkuin minun mieleni."

"Ei, mutta", keskeytti Robins, "sinun tulee tietää, että Gilbert Pearson ei täydellisesti pannut toimeen käskyjäsi noiden ilkimielisten suhteen, joiden olisi kaikkien pitänyt kuolla puolipäivän hetkenä."

"Mitä käskyjä — minkä ilkimielisten?" ällistyi Cromwell, laskien alas veitsensä ja kahvelinsa.

"Niiden, jotka suljettiin vankilaan täällä Woodstockissa", vastasi Zerubabel, "teidän ylhäisyytenne käskyn mukaan mestattaviksi puoleltapäivin, koska heidät oli tavattu kapinassa tasavaltaa vastaan".

"Sinua onnetonta!" huudahti Cromwell, kavahtaen seisaalle ja puhutellen Pearsonia; "ethän ole kajonnut Mark Everardiin, jossa ei ollut mitään vikaa, sillä hänet petti keskinäinen välittäjäme — etkä myöskään laskenut kättäsi itseluuloisen presbyteriläisen papin päälle, toimittaaksesi kaikki heikäläiset huutamaan pyhyiden häväistystä ja vieraannuttaaksesi heidät meistä ainiaaksi?"

"Jos teidän ylhäisyytenne haluaa heidän elävän, niin he elävät, — heidän henkensä on yhden sanan varassa", ilmoitti Pearson.

"Vapauta heidät; minun täytyy voittaa puolellemme presbyteriläisten harrastus, jos voin."

"Rochecliffen, sen päävehkeilijän," ilmoitti Pearson, "aioin hirtättää, mutta —"

"Raakimus", keskeytti Cromwell, "sekä kiittämätön että älytön —, olisitko tuhonnut kovalintumme? Tämä tohtori on vain kuten kaivo, matala kyllä, mutta sentään syvempi kuin ne purot, jotka purkavat salaiset lisänsä hänen taiteensa; sitte tulen minä pumppuineni ja imen sen kaiken ilmoille. Lähetä hänet tiehensä ja anna hänelle matkarahat, jos hän on vailla. Tunnen kaikki hänen tyyssijansa; hän ei voi mennä minnekään, pysymättä valvontamme alaisena. Mutta te katsotte toisiinne kolkosti, ikäänkuin olisi teillä sanottavana enemmän kuin rohkenette. Toivoakseni ette surmanneet Sir Henry Leetä?"

"Emme. Se mies kuitenkin", vastasi Pearson, "on piintynyt ilkimielinen, ja —"

"Kyllä, mutta hän on myös ikivanhan englantilaisen herrasmiehen ylväs muisto", puheli kenraali. "Soisinpa tietäväni, miten voitaisin puolelleni sen rodun suosiollisuuden! Mutta me, Pearson, joiden kuninkaallisina kauhtanoina ovat ruumiimme verhoksi kantamamme asevarukset, ja joiden johtajasauvat ovat valtikoinamme, me olemme liian äskeisin kohonneet, herättääksemme kunnioitusta ylpeitten ilkimielisten silmissä, he kun eivät saa alistuneeksi vähäisempään kuin kuninkaalliseen syntyperään. Ja mitä he kuitenkaan voivat nähdä Europan pisimmässäkään kuninkaallisessa sukujuuressa muuta kuin että se johtaa onnistuneeseen soturiin? Mieltäni pahoittaa, että miestä kunnioitetaan ja seurataan voitollisen päällikön jälkeläisenä, kun paljoa vähemmin kunniaa ja kiintymystä osoitetaan toiselle, joka ominaisuuksiensa ja menestyksensä puolesta voisi vetää vertoja kilpailijansa hallitussuvun perustajalle. No, Sir Henry elää, ja eläköön minun puolestani. Hänen poikansa on tosiaan ansainnut sen kuoleman, jonka hän tietysti jo on kärsinyt."

"Mylord", sopersi Pearson, "koska teidän ylhäisyytenne on havainnut olleeni oikeassa, kun syrjäytin määräyksenne niin monessa tapauksessa, niin ette toivoakseni moiti minua tässäkään — ajattelin parhaaksi odottaa täsmällisempiä ohjeita".

"Sinä olet ihmeen armeliaalla tuulella tänään, Pearson", virkahti Cromwell, ei aivan hyvillään.

"Jos teidän ylhäisyytenne suvaitsee, niin hirttonuora on valmiina, ja provosti vain odottaa käskyä."

"Ei, jos sinunlaisesi verinen mies on hänet säästänyt, niin soveltuisi kehnosti minun tuhota häntä", arveli kenraali. "Mutta näissä Rochecliffin papereissa muuten on sopimus, jonka mukaan kahdenkymmenen hurjimuksen piti siepata meidät vangiksi — jostakusta olisi sen vuoksi esimerkki tehtävä."

"Herra kenraali", huomautti Zerubabel, "ajatelkaahan, kuinka usein tämä nuori mies, Albert Lee, on ollut lähellänne, vieläpä luultavasti ihan likelläkin teidän ylhäisyyttänne noissa pimeissä käytävissä, jotka hän tunsu, mutta me emme. Jos hänessä olisi ollut salamurhaajan luontoa, niin hänelle olisi maksanut ainoastaan pistoolinlaukauksen, jotta Israelin valo olisi sammunut. Niin, siten aiheutuneessa sekamelskassa, vartijain hajaantuessa paikoiltaan, hän olisi saanut hyvän pakomahdollisuuden."

"Riittää, Zerubabel; hän elää", sanoi kenraali. "Hänen pitää kuitenkin jäädä joksikin aikaa vartioittavaksi, ja sitten on hänet karkoitettava Englannista. Toiset kaksi ovat tietysti turvassa, sillä eihän sovi uneksiakaan mokomien miesten ajattelemista minun kostoni soveliaiksi uhreiksi."

"Metsänvartija Joliffe kuitenkin ansaitsee kuoleman", muistutti Pearson, "koska hän on avoimesti myöntänyt surmanneensa rehdin Joseph Tomkinsin".

"Hän ansaitsee palkinnon, kun säästi meiltä sen vaivan", sanoi Cromwell. "Tuo Tomkins oli mitä kaksimielisin roisto. Olen tavannut näistä papereista todisteita, että jos me olisimme menettäneet Worcesterin taistelun, olisi meillä ollut syytä katua, että olimme koskaan luottaneet master Tomkinsiin. Ainoastaan menestyksemme ehkäisi sillä kertaa hänen kavalluksensa. Kirjoita meidät mainitsemasi Jocelinen ja hänen kaitsijasauvansa velalliseksi äläkä saamamieheksi."

"Jäljellä on se herjaava ja ruokoton kavalieri, joka yritti illalla murhata teidän ylhäisyytenne", virkkoi

Pearson.

"Ei", kielsi kenraali, "niin alas en kumarru kostoni haussa. Hänen miekallaan ei ollut sen enempää voimaa kuin jos hän olisi survastut piipunvarrella. Kotkat eivät piittaa villisorsista."

"Kuitenkin pitäisi sitä miestä rangaista häväisijänä, sir", selitti Pearson. "Se ruman ja siivottoman sättimisen paljous, jonka löysimme hänen taskuistaan, saa minut vastahakoiseksi päästämään häntä kerrassaan vapaaksi. Suvaitkaa katsoa näitä, sir."

"Ylen viheliäisiä kirjaimia", arvosteli Oliver silmäillessään paria paperiliuskaa, joihin Wildrake-ystävämme oli töhertänyt kaikenlaisia runollisia otteita. "Ihan näyttää käsialakin päihtyneeltä, ja itse runous on humaltunutta. Mitä tässä on?"

"Kun olin nuori veikko, oli onneni heikko, ja tuskin se vaurastuukaan."

"Kas, mitä törkyä tämä on? — ja sitte taas —"

"Nyt rutto Nollin korjatkoon jo hornan peräkomeroon! Me juomme kunnes kuninkaan taas tuomme täyteen kunniaan."

"Totta tosiaan, jos se voitaisiin tehdä tätä tietä, niin tämä runoniekka olisi mahtava sankari Anna sille raukalle viisi kolikkoa, Pearson, ja käske hänen mennä myyskentelemään viisujansa. Mutta jos hän tulee kahdenkymmenen penikulman päähän meistä, niin ruoskitutamme hänet kunnes veri virtaa kantapäihin."

"On enää jäljellä yksi tuomittu", virkkoi Pearson, "uljas susikoira, komeampi kuin yksikään teidän ylhäisyytenne Irlannissa näkemä. Se kuuluu vanhalle Sir Henry Leelle. Jos teidän ylhäisyytenne ei halua pitää sitä muhkeata elukkaa itse, niin saisinko minä pyytää sitä omakseni?"

"Ei, Pearson", epäsi Cromwell; "vanhalta mieheltä, joka on itse niin uskollinen, ei sovi riistää hänen uskollista koiraansa. Kunhan *minulla* olisi joku olento, vaikkapa koirakaan, joka seuraisi minua rakkautensa johdosta eikä sen takia, mitä se toivoo minusta hyötyvänsä!"

"Teidän ylhäisyytenne on kohtuuton uskollisia sotureitanne kohtaan", tokaisi Zerubabel suorasukaisesti, "jotka seuraavat teitä kuin koirat, tappelevat puolestanne kuin koirat ja saavat koiran haudan siihen paikkaan, mihin sattuvat kaatumaan".

"Mitä nyt, vanha nurkuja", sanoi kenraali; "mitä merkitsee tuo sävyn muutos?"

"Korpraali Humgudgeonin jäännökset on jätetty lahoamaan tuon tornin raunioihin, ja Tomkins on mullattu viidakkoon kuin peto."

"Totta kyllä", sanoi Cromwell; "heidät siirretään kirkkomaalle, ja jokainen soturi liittykseen saattueeseen merenvihrein kokardein ja sinisin nauhoin. Jokainen aliupseeri ja sananselittäjä saa suruhiivin; me itse johdamme kulkuetta, ja hautajaisiin myönnetään sovelias annos viiniä, sokeroitua konjakkia ja rosmariinia. Pidä huoli siitä kaikesta, Pearson. Maahanpanijaisten jälkeen Woodstock hajoitetaan ja hävitetään, jotta sen komerot eivät tarjoa suojaa kapinallisille ja ilkimielisille."

Kenraalin käskyjä noudatettiin täsmällisesti, ja muiden vankien vapautuessa jäi Albert Lee vielä vartioitavaksi. Hän matkusti vapautuksensa jälkeen ulkomaille ja yhtyi Kaarlo-kuninkaan henkivartioon, jossa sai hallitsijaltaan arvoylennyksen. Mutta kohtalo, kuten saamme nähdä, myönsi hänelle vain lyhyen, vaikka loistavan uran.

Palaamme Woodstockin muiden vankien vapautukseen.

Molemmat jumaluusoppineet, täydellisesti leppyneinä toisilleen, vetäysivät käsikkäin pappilaan, tohtori Rochecliffen entiseen asuntoon, jonne hän nyt tuli jälkeläisensä Nehemia Holdenoughin vieraaksi. Tuskin oli presbyteriläinen saanut ystävän kattonsa suojaan, kun hän hartaasti pyysi tätä käyttämään sitä ja siihen kuuluvia tuloja kuin omaansa. Tohtori oli hyvin liikutettu jalomielisestä tarjouksesta, mutta hylkäsi sen viisaasti, ottaen lukuun heidän erilaiset mielipiteensä kirkollisesta hallinnasta, ne kun olivat kumpaisellekin yhtä likeisesti sydämen asioita kuin itse uskontokin. Häntä vahvasti tässä päätöksessään toinen väittely, vaikka keveä, alkuperäisen kirkon piispojen virka valtuuksista. He erosivat seuraavana päivänä, ja heidän ystävyytensä säilyi kaikilta kiistoilta pastori Holdenoughin v. 1658 sattuneeseen kuolemaan asti; se rauha saattoi jossain määrin johtua siitäkin, että he eivät vankeutensa jälkeen enää kertaakaan tavanneet toisiansa. Tohtori Rochecliffe sai palkkapitäjänsä takaisin kuninkaan palautuksen jälkeen ja kohosi sittemmin korkeaan papilliseen virkaan.

Woodstockin palatsihuvilan vankimatkueen vähäpätöisemmät henkilöt saivat itselleen helposti

tilapäiset asunnot vanhojen tuttavien keskuudessa kauppalassa; mutta yksikään ei rohjennut ottaa luokseen vanhaa ritaria, jonka kerrottiin aivan erikoisesti joutuneen hallitsevien voimien epäsuosioon, ja Yrjänän ravintolan isäntäkään, joka oli ollut hänen alustalaisiaan, rohkeni tuskin myöntää hänelle matkalaisen tavallisia oikeuksia, ruokaa ja asuntoa rahalla. Everard saatteli häntä pyytämättömänä, sallimattomana, mutta myöskin kieltämättömänä. Vanhuksen sydän oli jälleen heltynyt hänelle, kun hän kuuli, miten nuori soturi oli käyttäytynyt muistettavassa taistelukohtauksessa Kuninkaantammen juurella, ja näki Cromwellin pikemmin vihaavan kuin suosivan häntä. Mutta toinenkin salainen tunne lepytteli häntä sisarenpoikaansa kohtaan — se tietoisuus, että Everard hänen kerallaan oli raskaasti huolissaan Alicesta, joka ei ollut vielä palannut epätietoiselta ja vaaralliselta retkeltään. Hän tajusi olevansa itse kenties kykenemätön saamaan selville, mistä Alice oli etsinyt suojaa viime tapausten aikana, tai toimittaman häntä vapaalle jalalle, jos hänet oli pidätetty. Hän toivoi Everardin tarjoavan palvelustansa neitosen etsimiseksi, mutta hän ei kehdannut sitä pyytää; Everard taasen ei voinut aavistaa enonsa mielialan muutosta ja pelkäsi pahastuttavansa häntä avun tarjouksella tai Alicen nimenkään mainitsemisella.

Aurinko oli jo laskenut. He istuivat äänettöminä katsellen toisiansa kasvoihin, kun kuului kavioiden töminää. Ulko-ovelle koputettiin, portailta kuului keveitä askeleita, ja tukalia huolia herättänyt neitonen seisoi heidän edessään. Hän heittäysi riemuissaan isänsä syliin; vanhus silmäsi huolellisesti ympärilleen ja kysyi sitte kuiskaten: "Onko turvassa?"

"Turvassa ja kaikesta vaarasta päässyt, toivoakseni", vastasi Alice.
"Minulla on teille todiste."

Hänen katseensa kiintyi sitten Everardiin — hän punehtui, tuli hämilleen ja vaikeni.

"Sinun ei tarvitse peljätä presbyteriläistä serkkuasi", virkkoi ritari suopeasti hymyillen; "hän on osoittautunut ainakin tunnustajaksi uskollisuuden asiassa ja oli joutua sen marttyyriksikin".

Tyttö otti povestaan kuninkaallisen kirjelmän, joka oli kyhätty pienelle tahriutuneelle paperilapulle ja sidottu villalangan pätkällä. Sellaisenaankin painoi Sir Henry pikku kääryn ensin avaamattomana huulilleen, sydämelleen ja otsalleen itämaalaisen kunnioituksen tavoin, ja vasta kyyneleen pudottua sen päälle hän sai miehuutta avata ja lukea lähetyksen. Se sisälsi seuraavaa:

... Uskollinen suuressa arvossa pitämämme ystävä ja taattu alamaisemme:

Kun meille on tullut tunnetuksi, että on ollut hankkeissa avioliitto Teidän ainoan tyttärenne mrs. Alice Leen ja hänen sukulaisensa, Teidän sisarenpoikanne Markham Everardin, Everslyn herran kesken, ja ollen varma siitä, että tämä liitto olisi hyvin mieluisa Teille, joskin Te eräitten meidän palvelustamme tarkoittavien näkökohtien johdosta kielsitte siltä suostumukseenne, ilmoitamme täten Teille, että meidän asiamme eivät suinkaan kärsi haittaa sellaisesta liitosta, joten kehoitamme ja — mikäli valtamme riittää — vaadimme Teitä myöntymään siihen, jos haluatte tuottaa meille suurta mielihyvää ja suuresti edistää asioitamme. Jätämme Teille kuitenkin, kuten kristityn kuninkaan tulee, täyden vallan harkita itsenäisesti muita sellaisen avion esteitä, joita saattaa olla olemassa meidän palvelukseemme kuulumatta. Tämän vahvistamme allekirjoituksellamme ja lausumme samalla kiitollisuutemme hyvistä palveluksistanne edesmenneelle kuninkaalliselle isällemme kuten itsellemmekin.

C. R.[31]

Kauvan ja vakaasti tuijotti Sir Henry kirjeeseen ikäänkuin opetellen sitä ulkoa. Hän sijoitti sen sitte huolellisesti lompakkoonsa ja tiedusti Alicelta edellisen yön seikkailuja. Ne oli väleen kerrottu. Heidän keskiöinen kävelynsä ajopuiston läpi oli onnistunut joutuisasti ja turvallisesti. Nähtyään Kaarlon lähtevän ratsastamaan saattolaisen kanssa hän oli hiukan levähtänyt mökissä, jonka luona he erosivat toisistaan. Aamulla tuli tieto, että huovit olivat ottaneet haltuunsa Woodstockin, joten sinne palaaminen olisi voinut aiheuttaa vaaraa, epäluuloa ja kuulustelua. Alice ei senvuoksi yrittänytkään sitä, vaan meni erääseen naapuritaloon, jossa asui muuan taatusti kuningasmielinen leskirouva; tämän mies oli palvellut majurina Sir Henry Leen rykmentissä ja kaatunut Nasebyn taistelussa. Mrs. Aylmer oli järkevä nainen, ja noiden ihmeellisten aikojen tarpeet teroittivatkin jokaisen kykyä juoniin ja oveluuteen. Hän lähetti Woodstockin moision ympäristölle erään uskollisen palvelijansa vakoojaksi, joka näki vankien vapautuksen ja otti selon ritarin määräpaikasta siksi iltaa, tuoden sitte heti tiedon emännälleen ja hänen määräyksestään saattaen Alicea ratsain, tämän tullessa isänsä luo.

Harvoin lienee illallisella istuttu niin hisahtamattomina kuin tässä hämilleen joutuneessa seurassa, jossa kukin omiin mietteisiinsä vaipuneena oli ymmällä, arvaillessaan toisten ajatuksia. Vihdoin saapui hetki, jolloin Alice tuns sopivaksi vetäytyä levolle noin uuvuttavan päivän jälkeen. Everard saattoi häntä hänen huoneensa ovelle ja aikoi sitten itse lausua hyvästi. Mutta hänen kummastukseksensa pyysi

eno häntä palaamaan, viittasi häntä istuutumaan ja antoi hänelle kuninkaan kirjeen luettavaksi. Hän tähysteli sisarenpoikaansa tiukasti tämän silmillä kirjelmää, itseksensä päätettyänsä, että jos hän havaitsisi mitään muuta kuin sydämellistä riemastusta lukijassa, piti kuninkaankin käskyjen mielummin raueta kuin Alicen joutua uhratuksi henkilölle, joka ei vastaanottanut hänen kättänsä suurimpana siunauksena, mitä maan päällä voitiin suoda. Mutta Everardin kasvopiirteet ilmaisivat ilahtunutta toivetta kirkastuneempinakin kuin isä olisi voinut aavistaa, samalla kun ne kuvastivat ihmetystä; ja kun lukija kohotti katseensa ritariin pelokkaana ja epäröivänä, näkyi Sir Henryn kasvoilla herttainen myhäily, hänen keskeyttäessään äänettömyden. "Vaikka kuninkaalla ei olisi ainoatakaan muuta alamaista Englannissa", hän sanoi, "olisi hänen käytettävissään kuitenkin Lee-suvun jäsenten tahto. Mutta Everard-perhe ei viimeksi liene ollut niin kiintynyt kruunuun, että senkin nimen kantaja mukautuisi määräykseen, jossa hänelle esitetään avioliittoa kerjäläisen tyttären kanssa."

"Sir Henry Leen tytär tuottaisi loistoa herttuankin perheeseen", sanoi Everard polvistuen enonsa eteen ja väkisin suudellen hänen kättänsä.

"Tyttö on kyllä mukiinmenevä", tuumi ritari ylpeästi; "mitä itseeni tulee, niin ei köyhyyteni joudu tuottamaan häpeätä tai haittaa ystävilleni. Minulle on tohtori Rochecliffen hyväntahtoisuus varannut joitakuita kolikoita, ja Joceline ja minä tulemme jotenkuten toimeen."

"Ei, rakas eno, te olette rikkaampi kuin luulette", ilmoitti Everard. "Se osa maaomaisuuttanne, jonka isäni lunasti kohtuullisesta korvaussummasta, on vielä omanne; sitä pitävät hallussaan uskotutmiehet teidän nimessänne, ja minä itse olen heistä yksi. Te olette vain velkaa meille rahalainasta, josta teemme kanssanne tiliä koronkiskurien tavoin, jos se teitä miellyttää. Isäni on kykenemätön käyttämään hyödykseen ystävän hädänalaisuutta, myydäkseen omaisuutenne saatavastaan, ja kaiken tämän olisitte kuullut aikaa sitte, mutta te ette — tarkoitan, aika ei soveltunut selityksiin — nimittäin —"

"Tarkoitat olleeni liian tuittupää kuulemaan järkeä, Mark, ja sen uskonkin olevan aivan totta. Mutta luullakseni ymmärrämme toisiamme *nyt*. Huomenna lähden perheeni keralla Kingstoniin, missä vielä nimitän erästä vanhaa taloa omakseni. Tule sinne, jahka joudat, Mark, — tai täyttä vauhtia, jos haluat — mutta tule isäsi suostumuksella."

"Tuon juuri isänikin", ehdotti Everard, "jos sallitte".

"Kuten vain hän ja sinä tahdotte", vastasi ritari. "Jocelin tuskin sulkee ovea sinulta tai Bevis murisee kuten Louis Kernegy-paralle. — Ei, ihastelu jo silleen; mutta hyvää yötä, Mark, hyvää yötä — ja jollet ole eilisestä väsyksissä, vaan ilmestyt tänne kello seitsemältä aamulla, niin pitänee meidän sietää seuraasi Kingstonin tiellä."

Vielä kerran Everard puristi ritarin kättä, silitti Bevistä, joka vastaanotti hänen ystävällisyytensä armollisesti, ja läksi kotiin onnellisuuden unelmiin, jotka muutamia kuukausia myöhemmin toteutuivat siinä määrin kuin tämä kirjava maailma sallii.

38. LUKU.

"OMANSA KUN SAA KUNINGAS."

Vuodet kiitävät ohitsemme kuin tuuli. Me emme näe, mistä pyörre tulee tai mille suunnalle se painuu, ja me olemme itse katselemassa niiden vierimistä ilman oman muuttumisemme tajuntaa, vaikka kuitenkin Aika hivuttaa ihmiseltä voimat niinkuin tuulet riipivät metsistä lehdet.

Alicen ja Markham Everardin vietettyä häitänsä asui vanha ritari heidän lähellään vanhassa maatalossa, joka kuului hänen omaisuutensa takaisinlunastettuun osaan. Taloutta hoitivat Joceline ja Phoebe nyt avioparina, jonkun palkollisen avulla. Väsyessään Shakespearen ja yksinäisyyteen hän oli aina tervetullut vieras vävyensä luona, jota hän kävikin tapaamassa tiheämpään, kun Markham oli kokonaan vetäytynyt pois valtiollisesta elämästä. Entinen eversti nimittäin pahaksui parlamentin väkivaltaista hajoitusta ja alistui sitä seuranneeseen Cromwellin hallintaan oikeastaan vain katsoen sitä vähäisemmäksi pahaksi, pitämättä uutta valtiomuotoa silti laillisena. Cromwell näytti aina haluavan osoittaa hänen ystäväkseen, mutta Everard oli suutuksissaan siitä ehdotuksesta, jonka mukaan hänen piti luovuttaa kuningas vainoojille; hän katsoi sitä kunniansa loukkaukseksi eikä milloinkaan vastannut suurmieheen lähentelyyn. Päin vastoin johtui hän siihen käsitykseen, joka oli nyt yleiseen vallalla kansan keskuudessa, että vakinaista hallitusta ei ollut saatavissa muutoin kuin kutsumalla

karkoitettu kuningassuku maahan takaisin. Epäilemättä se omakohtainen ystävällisyys, jota hän oli kokenut Kaarlon taholta, sai hänet yhä luontevammaksi sellaiseen katsantokantaan. Kuitenkin hän jyrkästi kieltäysi kaikista toimista Oliverin eläessä, katsoen hänen valtansa niin vankaksi, että sitä ei voitu horjuttaa millään vastavehkeillä.

Sillaikaa Wildrake entiseen tapaan pysyi Everardin suojeltuna saattolaisena, vaikka se suhde toisinaan tuotti hänelle melkoista hankaluutta. Tuo arvoisa henkilö tosiaan toimittelikin monia pikku askareita perheessä silloin kun hän oleskeli isäntänsä talossa tai vanhan ritarin luona. Hän voitti puolelleen Alicen sydämen huomaavaisuudellaan lapsia kohtaan, opettaessaan hänen kolmea poikaansa ratsastamaan, miekkailemaan, pitelemään peistä ja edistymään muissa samanlaisissa harjoituksissa. Mutta ennen kaikkea oli hänen ansionaan se, että hän täytti suuren tyhjyyden vanhan ritarin elämässä. Hän pelasi tämän kanssa shakkia ja tammea tai luki Shakespearea taikka esiintyi lukkarina hartaudenharjoituksessa, kun joku viraltapantu jumaluusoppinut rohkeni sellaisen toimittaa valtiokirkon menojen mukaan. Etsipä hän vanhalle herrasmiehelle myös ammuttavaksi riistaa, niin kauvan kuin tämä vielä urheili, ja olletikin hän jutteli Brentfordin väkirynnäköstä sekä Edgehillin, Banburyn, Roundwaydownin ja muista taisteluista. Sellaiset puheenaineet riemastuttivat iällistä kavalieria, mutta hän ei voinut niin mukavasti saada niistä haastelluksi eversti Everardin kanssa, joka oli voittanut laakerinsa parlamentin palveluksessa.

Wildraken seurasta saatu apu kävi välttämättömämmäksi sitte kun Sir Henry oli menettänyt uljaan ja ainoan poikansa. Tämä sai surmansa Dunkirkin onnettomassa taistelussa, jossa valitettavasti Englannin värejä näkyi molemmilla kiistaavilla puolilla; ranskalaiset olivat silloin liitossa Oliverin kanssa, joka lähetti heille apuväkeä, ja karkoitettun kuninkaan joukot taistelivat espanjalaisten puolella. Sir Henry vastaanotti surullisen sanoman kuten vanha mies, nimittäin ulkonaisesti tynemmin kuin olisi voinut odottaa. Hän tutkisteli viikkoja ja kuukausia uupumattoman tohtori Rochecliffen hänelle toimittamia rivejä, joiden allekirjoituksena oli pienin kirjaimin C.K. ja näiden alapuolella Louis Kerneguy; niissä kirjoittaja pyysi häntä kestävänsä tämän korvaamattoman menetyksen sitä lujemmin, kun hänellä — itseään tarkoittaen — oli vielä jäljellä yksi poika, joka aina oli katsova hänet isäkseen.

Mutta tästä lohdusta huolimatta näytti murhe vähitellen kuivetuttavan elonlähteet, toimien huomaamattomasti ja imien verta kuin vampyyri. Ilman mitään suoranaista sairautta tai ulkonaista vaivaa heikkenivät vanhuksen voimat ja virkeys hiljakseen, ja Wildraken avuliaisuus kävi päivä päivältä yhä tarpeellisemmaksi.

Sitä ei kuitenkaan ollut aina saatavissa. Kavalieri oli niitä onnellisia henkilöitä, jotka lujan ruumiinrakenteen, mietiskelyä karttelevan mielen ja eloisan luonteen perusteella kykenevät koko ikänsä esittämään koulupojan osaa — onnellisina hetkellisesti ja välinpitämättöminä seurauksista. Pari kertaa vuodessa, saatuansa kokoon muutamia kolikoita, kavalieri Wildrake matkusti Lontooseen, missä hän kuvauksensa mukaan lähti retkeilylle, joi niin paljon viiniä kuin sai eteensä ja vietti oman puheentapansa mukaan *rymyävää* elämää itsensä kaltaisten huimaluontoisten kavalierien kanssa, kunnes joku äkkipikainen puhe tai maltiton tekonen toimitti hänet johonkin vankilaan, mistä hänet oli lunastettava maksamalla sakkoja ja korvauksia sekä toisinaan hiukan maineenkin kustannuksella.

Vihdoin kuoli Cromwell, hänen poikansa luopui hallituksesta, ja siitä käännteestä johtuneet muutokset saivat Everardin monien muiden mukana ryhtymään tehokkaampiin toimenpiteisiin kuninkaan hyväksi. Everard myönsi siihen tarkoitukseen melkoisia rahavarojakin, mutta mitä varovaisimmin ja ryhtymättä tekemisiin välittäjien kanssa, kääntyen ainoastaan suoraan itse kanslerin puoleen, jolle hän antoi paljon tärkeätä valaistusta yleisistä asioista. Kaikessa ymmärtäväisyydessäänkin hän oli vähällä sekaantua Bootliin ja Middletonin tehotomaan kapinaan länsirannikolla ja pelastui hyvin työläästi tuon epäaikaisen yrityksen onnettomilta seurauksilta. Vaikka asema kuningaskunnassa joutui tämän jälkeen kolmin verroin sekavammaksi, ei kuitenkaan näkynyt mitään suotuisaa käännettä kuninkaan asialle, kunnes kenraali Monk Skotlannista käsin ryhtyi sotaisiin toimiin. Silloinkin, täydellisen menestyksen kynnyksellä, Kaarlon mahdollisuudet näyttivät huonommilla kuin koskaan, etenkin kun hänen Brysselissä pitämänsä hoviin saapui tieto, että Monk Lontooseen päästyänsä oli asettunut parlamentin käskettäväksi.

Tähän aikaan kuningas oli eräänä iltana parhaillaan pitämässä pikku kemuja Buckinghamin, Wilmotin ja joidenkuiden muiden vaeltavan hovinsa teikarien kanssa, kun kansleri Clarendon äkkiä pyysi puheillepääsyä ja astui sisälle kursailemattomammin kuin hän olisi menetellyt muulloin, ilmoittaakseen merkillisiä uutisia. Lähettiläästä ei hän sanonut voivansa virkkaa mitään, paitsi että tämä näytti juoneen paljon ja nukkuneen vähän; mutta mies oli tuonut selvän luottamustodisteen henkilöltä, jonka uskollisuudesta hän saattoi taata hengellään. Kuningas pyysi saada nähdä itse sanansaattajan.

Huoneeseen astui mies, jonka esiintymisessä ilmeni jonkun verran herrasmiestä ja enemmän hurjistelevaa renttua — silmät turvonneina ja tulehtuneina — käynti hoippuvaa ja kompastelevaa, osittain unen puutteesta ja osittain niiden vahvikkeiden johdosta, joita hän oli käyttänyt uupumustansa

vastaan. Hän horjui häikäilemättömästi pöydän päähän ja tarttui kuninkaan käteen, jota hän mutusti kuin piparikakun syrjää, samalla kun Kaarlo, joka alkoi muistaa hänet tästä tervehdystavasta, ei ollut suurestikaan hyvillään siitä, että heidän kohtauksensa tapahtui näin monen todistajan nähden.

"Tuon hyviä uutisia", ilmoitti outo airut, "loistavia uutisia! — omansa taas saa kuningas! Jalkani käyvät vuorten ihanuudessa. Hiisi, olen elellyt presbyteriläisten parissa, kunnes minuun on tarttunut heidän puhettansa — mutta me olemme nyt kaikki yhden miehen lapsia — kaikki teidän majesteettinne nöyriä pienokaisia. Lontoossa on Häntä joutunut ihan häviöön — ilotulitukset säkenöivät, paistetaan härkiä, juodaan maljoja, Lontoo leimuaa valomerenä Strandilta Rotherhitheen asti — sarkkoja kolistellaan —"

"Sen voimme arvata", tokaisi Buckinghamin herttua.

"Vanha ystäväni Mark Everard lähetti minut tuomaan viestin — olen konna, jos olen nukkunut siitä asti. Teidän majesteettinne muistaa minut varmastikin. Teidän majesteettinne muistaa, he-hei — Kuninkaan tammen juurella Woodstockissa?"

"Maa laulaa, tanssii, soittaa, jahka riemun päivä koittaa, omansa kun saa kuningas'."

"Master Wildrake, muistan teidät hyvin", sanoi kuningas. "Kaiketi on hyvä sanomanne varma?"

"Varma, teidän majesteettinne! Enkö kuullut Kellojen moiketta? — enkö nähnyt tulituksia? — enkö juonut teidän majesteettinne maljaa niin usein, että koipeni tuskin kykenivät kantamaan minua laiturille? Se on yhtä varmaa kuin että minä olen vaivainen Roger Wildrake Squattlesea-lammelta Lincolnista."

Buckinghamin herttua kuiskasi kuninkaalle: "Olen aina aavistanut, että teidän majesteettinne piti ihmeellistä seuraa Worcesterista paetessanne, mutta tämä lienee sen oivallisimpia näytteitä."

"Ka, hyvinkin samanlainen kuin sinä ja muu seura, mitä olen pitänyt täällä näin monta vuotta", vastasi Kaarlo; "yhtä urhea sydän, yhtä tyhjä pää, yhtä paljon korukutouksia, vaikka jonkun verran himmentyneinä, yhtä häikäilemätön ja lähes yhtä paljon kolikoita taskussa".

"Soisin teidän majesteettinne uskovan tämän hyvien tietojen tuojan minun haltuuni, onkiakseni hänestä totuuden", esitti Buckingham.

"Kiitos vain", vastasi kuningas, "mutta hänellä on tahto kuten sinullakin, ja sellaiset harvoin sopivat yhteen. Loordi kanslerilla on viisautta, ja sen varaan on meidän jättäydyttävä. — Master Wildrake, te lähdette loordi kanslerin kanssa, joka tuo meille selvityksen kertomuksestanne; sillävälän vakuutan teille, että te ette suinkaan häviä hyvien tietojen ilmoittamisesta meille ensimmäisenä." Niin sanoen hän antoi kanslerille merkin viedä pois Wildrake, päätellen hänen hyvinkin saattavan nykyisellä tuulellaan lavertaa Woodstockin päiviltä joitakuuta seikkailuja, jotka voisivat pikemmin huvittaa kuin opettaa hänen hovinsa älyniekkoja.

Iloiselle sanomalle saapui pian vahvistus, ja Wildrakelle myönnettiin sievä palkkio ja pikku eläke, johon kuninkaan erityisestä tahdosta ei liitetty minkäänlaisia velvollisuuksia.

Pian jälkeinpäin koko Englanti oli köörinä hänen mielilaululleen:

Maa lauloi, tanssi, soitti, kun se riemun päivä koitti, omansa kun sai kuningas.

Sinä muistettavana toukokuun 29 p:nä kuningas valmistausi lähtemään Rochesterista Lontooseen, saaden alamaisten taholta yksimielisen sydämellisen vastaanoton, joten hän johtui hilpeästi huomauttamaan, että oli varmaankin ollut hänen oma vikansa viipyä niin kauvan poissa maasta, missä hänen saapumisensa aiheutti niin suurta riemua. Ratsain, kumpaisellakin puolellaan veljensä, Yorkin ja Gloucesterin herttuat, palautettu hallitsija kulki verkalleen pitkin kukkasilla siroteltuja teitä — viiniä virtaavien viemärien vieritse, voittokaarten alitse ja seinäverhoilla katettuja katukujia myöten. Kansalaiset olivat liikkeellä eri ryhminä, toiset pukeutuneina mustiin samettitakkeihin kultavitjoineen, toiset sotilaallisissa kulta- ja hopeanauhaisissa asuisaan, saattolaisinaan kaikki ne ammattilaiset, jotka olivat häväisevin huudoin seuranneet hänen isänsä raastamista Whitehallista ja nyt tulleet hurraamaan poikaa takaisin esi-isien palatsiin. Blackheathin kautta mennessään hän sivuutti sen armeijan, joka oli ollut niin kauvan peloittava itse Englannille kuten Europallekin ja nyt palauttanut yksinvallan, ensin omin käsin kukistettuaan sen. Jättäessään taakseen tämän mahtavan parven viimeiset rivit kuningas joutui avoimelle nummelle, jonne monet säätyhenkilöt ja alempiarvoiset olivat asettuneet onnittelemaan häntä hänen lähestyessään pääkaupunkia.

Muuan ryhmä kuitenkin herätti erityistä huomiota ympäristössään sen kunnioituksen johdosta, jota seurueelle osoittivat järjestyksen valvojiksi asetetut soturit. Olivatpa kavaliereja tai keropäitä, nämä

näyttivät kilpailevan siitä, kuka parhaiten osasi huolehtia heidän mukavuudestaan, sillä seurueen sekä vanhemmat että nuoremmat herrasmiehet olivat huomattavasti kunnostautuneet kansalaissodassa.

Se oli perheryhmä, päähenkilönään tuolilla istuva vanha mies. Tällä oli säyseä hymy huulillaan, ja kyynel kihosi hänen silmäänsä, kun hän näki lippujen liehuvan loppumattomana sarjana ja kuuli väenpaljouden huikkailevan jo kauvan vaiennettuna ollutta huutoa: "Jumala Kaarlo siunatkoon!" Hänen poskensa olivat tuhankarvaiset, pitkä parta vaalentunut kuin rohtimet, siniset silmät kyllä pilvettämiä, mutta näkökyvyltään ilmeisesti heikontuneita. Hänen liikkeensä olivat raihnaisia, ja hän puhui vähän, paitsi milloin vastaili lapsenlapsilleen tai kysyi jotakin tyttäreltään, joka emännälliseen kauneuteen kypsyneenä istui hänen vieressään, taikka eversti Everardilta, joka seisoi takana. Siellä myös vankka metsämies Joceline Joliffe yhä vartijapuvussaansa nojaili toisen Benaian tavoin kaitsijasauvaan, joka oli aikoinaan tehnyt kuninkaalle hyvää palvelusta, ja hänen vaimonsa, yhtä pyylevä emäntänä kuin hän oli ollut sievä sisäkkönä, naureskeli omalle tärkeydelleen ja tuon tuostakin säesti kimeällä sirkutuksellaan sitä rämeätä huhuilua, jolla hänen miehensä kartutti yleistä hälyä.

Kolme vankkaa poikaa ja kaksi sievää tyttöä lorui isoisänsä ympärillä, joka antoi heille sellaisia vastauksia kuin heidän ikäänsä soveltui ja usein silitti kuihtuneella kädellään pikku lemmikkien vaaleita kutreja. Alice käänsi tuon tuostakin lasten huomion toisaanne, jotta he eivät väsyttäisi isoisää, ja siinä hommassa häntä avusti Wildrake, komeillen uhkeassa puvussaansa ja silmät kirkastettuina yhdellä ainoalla viinipikarillisella. Meidän ei sovi jättää mainitsematta vielä erästä huomattavaa ryhmän jäsentä — jättimäistä koiraa, joka näytti olevan rotunsa ikäkauden viimeisellä asteella, ollen viiden- tai kuudentoista vuoden vanha. Mutta vaikka se oli elähtänyt entisen uhkeutensa raunioiksi, himmein silmin ja kankein nivelin, pää lerpalla ja uljas ryhti ja soreat liikkeet muuttuneina luvuvaloiseksi kompuroimiseksi, urhea koira ei kuitenkaan ollut menettänyt rahtuakaan vaistomaisesta kiintymyksestään isäntäänsä kohtaan. Bevisin elämän kaikkena määränä näytti nyt olevan lojua Sir Henryn jaloissa kesäisin tai lieden ääressä talvisin, kohotella päätänsä katsoakseen häneen ja tuon tuostakin nuollakseen hänen surkastunutta kättään tai kuoppaista poskeaan.

Mukana oli kolme tai neljä livreijaan puettua palkollista, suojellakseen tätä ryhmää tungokselta, mutta sitä ei tarvittu. Heidän suuri kunnioitettavuutensa ja vaatimaton yksinkertaisuutensa antoi heille alhaisimmankin rahvaan silmissä patriarkallisen arvokkuuden sävyä, joka herätti yleistä huomaavaisuutta, ja he istuivat pyörtänöllä, jonka olivat tien varresta valinneet asemapaikaksi, yhtä häiriintymättöminä kuin olisivat olleet omassa puistossaan.

Ja nyt etäiset torvet ilmoittivat kuninkaallisen seurueen lähenemisen. Eteenpäin tulivat airuet ja toivotukset — eteenpäin tulivat töyhdyt ja kullalla kirjailut puvut, lippujen liehuessa ja miekkojen välkkyessä päiväpaistetta heijastellen, ja viimein ilmestyi esiin Kaarlo-kuningas, johtaen Englannin korkeimpien ylimysten ryhmää ja vieruskumppaneinaan kuninkaalliset veljensä. Hän oli jo useasti pysähtynyt, kenties hyväsydämisyydestä yhtä paljon kuin valtioviisaudestakin, vaihtamaan jonkun sanan henkilöiden kanssa, jotka hän tunsii katsojien joukosta, ja lähellä seisovien huudot ilmaisivat hyväksymistä noin otolliselta näyttävälle kohteliaisuudelle. Mutta kun hän oli tovin katsellut kuvaamaamme seuruetta oli mahdoton olla heti tuntematta Bevistä ja hänen kunnianarvoisaa herraansa, jos Alice olisikin ollut liaksi muuttunut entisestään. Hallitsija hyppäsi ratsunsa selästä ja astui heti vanhan ritarin luo, huikean hurrauksen kajahtaessa ihmispaljoudesta, kun Kaarlon nähtiin omin käsin vastustavan toisen heikkoja yrityksiä nousta osoittamaan hänelle alamaisuuttaan. Hiljaisesti asettaen hänet takaisin istuimelle kuningas lausui: "Siunaa, isä — siunaa poikaasi, joka on palannut turvallisesti, niinkuin siunasit häntä, kun hän erosi sinusta vaaran uhkaamana."

"Jumala siunatkoon — ja varjelkoon —" mutisi vanhus peräti liikutettuna, ja antaakseen hänelle hetkisen levon kääntyi kuningas Aliceen.

"Ja sinä", hän sanoi, "kaunis oppaani, mitä olet sinä toiminut vaarallisen yökävelymme jälkeen? Mutta minun ei tarvitse kysyäkään", vilkaisten ympärilleen: "kuninkaan ja kuningaskunnan palveluksessa, kasvattaen yhtä uskollisia uusia alamaisia kuin heidän esivanhempansakin olivat. Komea polvi, totta tosiaan, ja kaunis näky englantilaisen kuninkaan silmälle! — Eversti Everard, me toivottavasti saamme nähdä teidät Whitehallissa?" Sitte hän nyökkäsi Wildrakelle. "Ja sinä, Joceline, voit varmaankin pidellä kaitsijasauvaasi yhdellä kädellä? Työnnä tänne toinen kämmenesi."

Pelkästä ujoudesta luoden katseensa maahan Joceline puskemaan valmistautuvan sonnin tavoin ojensi kuninkaalle aviosiippansa olan yli kätensä, leveän ja kovan kuin puulautanen, jonka kuningas täytti kultakolikoilla. "Käytä osa tästä pääkoristeen ostamiseksi ystävättärelleni Phoebelle", kehoitti Kaarlo; "hänkin on hyvin hoitanut velvollisuuksiansa Vanhaa Englantia kohtaan".

Kuningas kääntyi vielä kerran ritariin, joka näytti ponnistavan puhuakseen. Hän otti vanhuksen käden omiensa väliin ja kallisti päänsä häntä kohti kuullakseen, kun iällinen ritari toisella kädellä pidätellen häntä sopersi jotakin, josta Kaarlo eroitti ainoastaan otteen:

"Tasaantuu julma tiimellyksen vimma, ja rauha tervetulleen suojan saa."

Irtautuakseen senvuoksi mahdollisimman säveästi kohtauksesta, joka alkoi käydä kiusallisen hämmennyttäväksi, hyväluontoinen kuningas virkkoi, puhuen erityisen selvästi, jotta vanhus varmasti käsittäisi hänen sanansa: "Tämä on hieman liian julkinen paikka sille kaikelle, mitä meillä on puheltavaa. Mutta jollet pian tule tapaamaan Kaarlo-kuningasta Whitehalliin, niin hän lähettää vieraaksesi Louis Kerneguy'n, jotta saat nähdä, kuinka suuresti se ilkkurinen nuorukainen on matkoillaan järkevystynyt."

Hän puristi vielä kerran hellästi vanhuksen kättä, kumarsi Alicelle ja koko ympäristölle ja peräytyi, Sir Henryn kuunnellessa hymyhuulin, mikä osoitti hänen tajunneen äskeisen puheen armollisen sävyn. Vanhus nojasi taaksepäin istuimellaan ja jupisi: *Nunc dimittis*.^[32]

"Suokaa minulle anteeksi, kun jouduitte odottamaan, hyvät herrat", virkkoi kuningas noustessaan ratsaille. "Mutta jollei näitä hyviä ihmisiä olisi ollut, olisittekkin saaneet varsin kauvan odotella minua turhaan. — Lähdemme."

Kulkue alkoi siis jälleen edetä; torvien raikuna ja rumpujen pärrytys kohosi jälleen huutojen seassa, jotka olivat vaienneet kuninkaan pysähtymisajaksi. Koko matkueen loisto sen lähtiessä jälleen liikkeelle oli niin häikäisevä, että Alicekin hetkiseksi unohti huolestuksensa isän terveydentilasta, seuratessaan katseillaan kirjavan jonon kulkua nummen yli. Kun hän taas vilkaisi Sir Henryyn, näki hän hätkähtäen, että posket, jotka olivat hiukan punehtuneet vanhuksen keskustellessa kuninkaan kanssa, olivat jälleen vaalenneet kalmankalpeiksi; silmät olivat ummessa eivätkä enää auenneet, ja kasvonpiirteet ilmaisivat levollisuudessaan jäykkyyttä, joka ei ollut unen hervottomuutta. He kiirehtivät apuun, mutta se oli myöhäistä. Matalalla torvessaan palanut liekki oli lehahtanut ylös ja sammunut viimeiseen virinneeseen leimaukseensa.

Muu on arvattavissa. Minun on ainoastaan lisättävä, että hänen uskollinen koiransa ei elänyt montakaan päivää pitempään ja että Bevisin kuva makaa isäntänsä jalkoihin kaiverrettuna hautapatsaassa, joka pystytettiin Ditchleyn ritarin Henry Leen muistolle.

VIITTESELITYKSET:

[1] "Woodstockin kruununpuisto on paljon muuttunut niistä ajoista, jolloin se oli kauniin Rosamondin asuntona ja Henrikki II:n salaisten ja luvattomien armastelujen näyttämönä. Nykyaikana siellä kohoaa voitokkaan Marlboroughien muistona Blenheimin linna, joka on samalla muistomerkkinä arkkitehtinsä Vanbrughin nerosta" ("Kenilworth" s. 100).

[2] "Kavalierien" eli aatelisten johtamain kuningasmielisten suuri tappio. Suom.

[3] Oxfordin yliopistokaupunki ei ole kaukanakaan Woodstockista. Suom.

[4] Stuartien kuningassuku suosi katolilaisuutta, jota suuri osa aatelia tunnusti. Englannin valtiokirkko oli kuninkaan vallasta riippuvainen episkopalinen eli piispalliskirkko, jonka järjestyksessä säilytettiin kirkkoruhtinaiden erityinen arvoasema, samalla kun jumalanpalvelukseen jäi paljon katolilaisia tapoja. Skotlannista käsin levisi Englantiin presbyteriläinen opinkäsitys, Knoxin muodosteleva Kalvinin opetusten pohjalle; sen kirkkojärjestyksessä ovat huomattavimpia piirteitä laaja seurakunnallinen itsehallinto ja jumalanpalveluksen yksinkertaisuus. Puritanit olivat jyrkempiä protestantteja, jotka lukuisiksi lahkoiksi hajautuen vaativat Englannin valtiokirkon puhdistamista paavilaisten hapatuksesta, hyväksymättä kalvinilaisen opin erityisiä kohtia. Heihin liittyvä independenttien lahko tahtoi olla kokonaan erillään sekä valtiosta että kaikesta kirkollishallinnosta; tähän kuului Cromwell.

[5] Chaucerin "Canterburyn tarinoissa" kuvattu tietomies, josta lausutaan: "Vain hiukan harrasti hän raamattua".

[6] Viittaus Shakespearen "Kesäyön unelmassa" esiintyviin teebalaisiin käsityöläisiin, jotka typerässä suuriluuloisuudessaan arvelevat olevansa erinomaisia seuranäyttelijöitä. Suom.

[7] Lyhennysmuoto Oliverista. Suom.

[8] Carolus Rex, Kaarlo-kuningas. Suom.

[9] Vanha kultaraha, noin 8 mk. 50 p. Suom.

[10] Ben Jonson oli klassillisen näytelmän mestari samaan aikaan kuin Shakespeare romanttisen. Suom.

[11] Victor (Voittaja) Lee tahtoi niin. Suom.

[12] Tapaus mainitaan muistaakseni Froissartin kronikoissa. Tekijä.

[13] Kiittämättömät tyttäret Shakespearen "Kuningas Learissa". Suom.

[14] Vasta Kaarlo I:n aikana alkoivat Englannissa naiset esittää osia näyttämöllä. Suom.

[15] Acre vastaa 4,613 neliometriä. Suom.

[16] Puritanilainen henkilö eräässä Beaumontin ja Fletcherin näytelmässä; puritanit suosivat omituisia aatteellisia ristimänimiä. Suom.

[17] Kaarlo I oli mestattu sinä päivänä, puolenkolmatta vuotta ennen tässä kerrottuja tapahtumia. Suom.

[18] Jälki-illalliset kuuluivat eräänlaiseen Jaakko-kuninkaan huikentelevien päivien ylellisyyteen ja säilyivät seuraavankin hallituskauden ajan. Illallinen tarjottiin varhaisena hetkenä, kuudelta tai viimeistään seitsemältä; ylimääräisenä pöytäilona ilmestyi jälki-illallinen, kymmeneltä tai yhdeltätoista, kelvaten puolustukseksi kemujen pitkittämiselle keskiyöhön, Tekijä.

[19] Wildrake on "villisorsa". Suom.

[20] Butlerin ivallinen runoelma Suom.

[21] Aviotonta syntyperää ilmaiseva viistopiena vaakunakilvessä. Suom.

[22] Loordi Sackville, josta tuli Dorsetin jaarli, aiheutti lempijutullaan tuon onnetoman kaksintaistelun. Tekijä.

[23] Kaarlo I astui mestauslavalleen palatsinsa ikkunasta. Suom.

[24] Sir Philip Sidney'n hienoa runoutta sisältävä teos. Suom.

[25] Kiivas kuningas Henrik VIII. Suom.

[26] Oppineen tohtorin ja muinaistutkijan otteet jäivät usein tulkitsemattomiksi, vaikka harvoin lausumattomiksi, hän kun halveksi niitä, jotka eivät ymmärtäneet vanhoja kieliä, ja oli vastahakoinen Vaivautumaan lauselmiensa kääntämisellä naisten ja maalais-herrasmiesten viisastuttamiseksi. Jotta sievät lukijattaret ja oppikouluista osattomat arvoisat kansalaiset eivät kiusaantuisi epätietoisuudessa, lisäämme tähän tekstilauseen merkityksen: "*Kunto kaipaa kaitsijaa ja ohjaajaa; paheisiin perehdytään opettajatta.*" Tekijä.

[27] Hanhi-muorin tarinoita.

[28] Perhe-lahko eli familistit sai alkunsa delftiläisestä David Georgiuksesta, intoilijasta, joka uskoi olevansa Messias. Se hajautui useiksi eri leireiksi, kuten grindletonilaisiksi, Vuorten, Laaksojen, Järjestys-niemen, Hajaantuneen lauman j.n.e. familisteiksi y.m. Monet heidän opinkappaleensa ovat liian törkeitä mainittavaksi, mutta m.m. he katsoivat oikeaksi tilapäisesti mukautua mihin hyvänsä vallitsevaan uskonnolliseen suuntaan, milloin siitä oli mukavuutta, tai totella minkä hyvänsä virkamiehen tai esivallan määräyksiä, olivatpa nämä kuinkakin syntisiä. He kielsivät kristinuskon pääopetukset lakina, jonka oli syrjäyttänyt David Georgiuksen tulo — vieläpä tottelivat pahojen halujen järjettömimpiäkin oikkuja, ja heidän sanotaan keskenään elostaneen mitä luonnottomimmassa kurittomuudessa, Tekijä.

[29] Shakespearen vallaton nuoruudenteos, Suom.

[30] Tredaghin eli Droghedan valloitti Cromwell v. 1649 väkiryynnäköllä, jonka jälkeen kuvernööri ja koko miehistö surmattiin. Tekijä.

[31] *Carolus Rex* (Kaarlo-kuningas). Suom.

[32] Nyt (sinä, Herra,) lasket (palvelijas rauhaan) menemään. Suom.

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this

eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement

or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to

maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.